Form 850W-5M

The Genealogical Society
Library

No. 44468

Date Jan. 1952

Printed in Sweden

JAN 1 0 1952

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

BILAGA I

UTVANDRINGS-LAGSTIFTNING

DATE MICROFILMED
26 July 1994
ITEM # 2
PROJECT and ROLL # XUB9-102 361
G. S. CALL # 144029,

948.5
B4E
Supps. 1-4

GENEALOGICAL SOCIETY
OF THE CHURCH OF JESUS CHRIST
OF LATTER-DAY SAINTS
44468

Sved
145
Supps. 1-4

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1908

2186/07

WITHDRAWN
From the Family
History Library

UTVANDRINGSLAGSTIFTNING

ÖFVERSIKT AF DESS UTVECKLING
OCH NUVARANDE BESKAFFENHET
I EUROPAS OLIKA STATER

AF

NILS WOHLIN

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1908

2186 07

INNEHÅLL.

Öfversikt af utvandringslagstiftningens historiska utveckling.

Sid.

I. Den restriktiva utvandringslagstiftningen . . . . . 1.
II. De äldre liberala utvandringsförfattningarna . . . . . 15.
III. De moderna utvandringslagarna . . . . . 26.

Särskild redogörelse för den nutida europeiska utvandringslagstiftningen.

I. Nutida utvandringsförfattningar . . . . . 44.
II. De nutida utvandringsförfattningarnas allmänna karaktär . . . . . 46.
III. Begreppet »utvandring» . . . . . 50.
IV. Inskränkningar i den individuella utvandringsfriheten . . . . . 56.
V. Utvandringsförfattningarnas omfång . . . . . 77.
VI. Olika slag af utvandrarbefordrare . . . . . 87.
VII. Utvandringsförfattningarnas allmänna ställning till redarne . . . . . 93.
VIII. Närmare bestämmelser om ansvariga utvandrarbefordrare . . . . . 106.
IX. De ansvariga utvandrarbefordrarnes agenter (underagenter, ombud) . . . . 118.
X. Utvandrarbefordrarnes och deras agenters affärsrörelse. Emigrantvärfning 126.
XI. Rättsförhållandet mellan den ansvarige utvandrarbefordraren och utvandrarne. Utvandrarkontrakten . . . . . 142.
XII. Organisationer för utvandringens öfvervakande och reglerande . . . . . 159.

Öfversikt af utvandringslagstiftningens historiska utveckling.

I. Den restriktiva utvandringslagstiftningen.

Det är bekant, att den europeiska utvandringslagstiftningen i äldre tider uteslutande var en lagstiftning om den indviduella utvandringsfrihetens omfång och om vid utvandringen förbundna restriktiva villkor. Det är icke här tillfälle att i detalj ingå på den individuella utvandringsrättens äldre historia i Europas olika stater; en så mycket mindre erforderlig redogörelse som denna rätt i olika länder företer i det stora hela samma hufvuddrag. Det bör emellertid framhållas, att äldre tiders utvandringsförbud och andra restriktiva utvandringsbestämmelser, om de ock i en viss grad böra förklaras ur dåtida statsrättsliga och statsfilosofiska teorier, dock äfven i flera länder vid åtskilliga tillfällen visa sig hafva framsprungit ur moderna ekonomiska öfverväganden. I det 18:de århundradet, då den restriktiva utvandringspolitiken i Europa i allmänhet erhöll sin högstå utbildning, bör den visserligen ses mot bakgrunden af detta århundrades militärstatliga och merkantilpolitiska åskådningar, men den närmaste anledningen till utvandringsförfattningarnas tillkomst var dock i flera länder en klar uppfattning om den vid denna tid tilltagande utvandringens menliga inflytande på det inhemska näringslifvets utveckling och hemlandets välstånd.

Man finner i hvilken betydande grad detta sistnämnda var fallet, om man betraktar utvecklingen af Sveriges äldre lagstiftning öfver ifrågavarande ämne. Under de 16:de och 17:de århundradena vill det synas, som skulle utflyttningar till främmande länder icke hafva i stort sedt varit någon företeelse af samhällelig betydelse. Visserligen utfärdades häremot ett plakat af den 25 april 1620, där det klagades öfver, »att från Sverige och särskildt från Finland mycket folk utdroge, förlåtandes deras eget rätta fosterland och gifvandes sig under främmande herrskaper»; i detta plakat förbjöds utvandring i egentlig mening, d. v. s. utan bestämd afsikt i afseende å återvändandet, i allmänhet för personer tillhörande de ofrälse stånden. Men detta plakat står dock under de ifrågavarande århundradena

ganska ensamt; såsom det vill synas framkalladt af sådana tillfälliga förhållanden, hvilka sedermera under storhetstiden icke förekommo i tillräcklig omfattning för att ådraga sig större uppmärksamhet. Visserligen torde rymningar af till krigstjänst utskrifne icke hafva varit okända, men dessa föllo under krigslagarna och gjorde inga särskilda utvandringsförfattningar nödvändiga. I stället är det anmärkningsvärdt, att det i legostadgorna af den 30 aug. 1664 och den 23 nov. 1686 samt ännu den 6 aug. 1723 icke aktades nödigt att i ifrågavarande hänseende införa några som helst bestämmelser.

Under den tid alltså, då på grund af Sveriges politiska och militära ställning militärstatliga synpunkter i afseende å utvandringen böra starkast hafva gjort sig gällande, var denna företeelse förmodligen utan större betydelse och tilldrog sig i alla händelser föga uppmärksamhet. Genom det nämnda plakatet af 1620 blef utvandring visserligen förbjuden, men det synes tvifvelaktigt, om denna rättsuppfattning sedermera under det 17:de århundradet var den i allmänhet gällande; eftersom dels 1617 års Adelsprivilegier, § 31, försäkrade frälsemän dylik rätt, dels stadslagen Kg. B. XV, § 7, synes åtminstone principiellt hafva medgifvit byamän liknande rätt, och dels de tid efter annan utfärdade föreskrifterna om erläggande af utflyttningscensus och om särskilda befrielser från denna afgift böra haft till förutsättning utflyttningsrättens förefintlighet. Endast i afseende å tjänste- och arbetsfolk synes rätten till utflyttning icke hafva varit medgifven, men å andra sidan synes, såsom nämnts, en utflyttning af dylika samhällselement icke hafva varit oftare förekommande. 1620 års plakat torde fördenskull vid frihetstidens ingång hafva råkat rätt mycket i glömska. De vid denna tid bestående och tillämpade bestämmelserna i afseende å utvandring torde fördenskull hufvudsakligen hafva varit de sedermera i 1734 års lag Ä.-B. 15 kap., §§ 2 och 7 samt H.-B. 3 kap., § 5 äfvensom i Ad. Priv. den 16 okt. 1723, § 32, innehållna föreskrifterna om arfsrätt och egendomsafdrag vid fall af utflyttning ur riket.

Det är anmärkningsvärdt, att det först blef under frihetstiden, efter det demokratiska statsskickets införande och sedan Sveriges ställning som militärstat undergått så väsentlig förändring, som den restriktiva utvandringslagstiftningen utbildades och fick större aktualitet. Detta torde icke hafva berott därpå, att man utan särskilda anledningar begynte tillämpa militärstatliga och befolkningspolitiska doktriner, som vid denna tid vunno utbredning i Europa, utan orsakerna torde få sökas i närmare liggande ekonomiska omständigheter. Under början af frihetstiden nämligen, medan en allmän folkbrist gjorde sig kännbar i rikets alla näringsgrenar och dessa ännu långsamt återhämtade sig efter de stora krigen, begynte sam-

tidigt utflyttningar af tjänstefolk från en del landsändar taga ett omfång, som för första gången på åtminstone hundra år väckte större uppmärksamhet. Skälen till denna företeelses uppträdande på en tid, då tillgången på arbetsmöjligheter synes böra hafva varit större än tillförene, ansågos vara dels de bestående förbuden mot hemmans klyfvande till mer än ett visst antal delar och mot mera än ett visst antal tjänstefolks hållande på hemmanen, hvilka förbud ansågos minska utkomstmöjligheterna i jordbruket, dels vissa utländska grannstäders (Köpenhamns och S:t Petersburgs) hastiga uppblomstring. Såsom allmännare anledningar måste man emellertid äfven antaga den vid denna tid begynnande liberalismen i tänkesätten och den därmed förenade upplösningen af fosterlandskänslan och af gamla rättsbegrepp, som veterligen redan under frihetstiden gjorde sig gällande.

Redan vid 1726—1727 årens riksdag anförde de skånska städerna besvär däröfver, att tjänstefolk olofligen begynte öfverresa till Köpenhamn och Seeland, och blifva borta. I k. resolutionen på städernas besvär af den 28 aug. 1727, § 41, erinrades fördenskull om bestående passföreskrifter och föreskrefs, att ingen som hörer under städernas jurisdiktion skulle utan kaution äga rätt att utfå pass öfver Öresund. Vid 1734 års riksdag framställdes på nytt klagomål, men denna gång af bondeståndet, öfver tjänste- och arbetsfolks tilltagande utflyttningar; dessa klagomål ledde till införandet i legostadgan af den 21 aug. 1739, art. 8, af särskilda föreskrifter om tjänstefolks utvandring. Dessa föreskrefvo ovillkorligt passtvång, hvarjämte de, som tänka gör ansökan om pass, föreskrefvos skola förse sig med trovärdig attest, å landet af sin husbonde, socknepräst och kronobetjänte, samt i städerna af magistraten, att de äro stadda på riktiga vägar. Vidare skulle tjänstefolk, som efter af särskilda anledningar tillåten utfart ur riket icke inom två eller högst tre år återvändt, i saknad af laga förfall hafva förlorat all arfsrätt och undersåtares rätt i riket. Sammaledes skulle den, som utan pass hemligen afvikit och utpraktiserat sig och icke inom ett års tid åter infunnit sig, hafva förlorat all arfsrätt. Stränga bötesstraff stadgades äfven för den, som vid en sådan persons afvikande varit beforderlig eller därom haft kunskap.

Dessa föreskrifter voro såsom af deras förhistoria framgår tillkomna, icke af omtanke om indelningsverket eller på grund af allmänna befolkningspolitiska teorier, utan till följd af den kännbara brist på arbetskrafter för allmogens jordbruk, till hvilken utflyttningen gaf anledning. Under det efterföljande decenniet förblef arbetsbristen i jordbruket en stående anledning till bekymmer, i sammanhang hvarmed utvandringen till utrikes orter ofta omtalades och beklagades. Det synes därjämte, som skulle denna brist hufvud-

sakligen hafva gjort sig kännbar för allmogen, antagligen af det skäl, att förbudet mot mera än ett visst antal tjänstefolks försvarande å hemmanen icke i samma stränghet tillämpades mot jordbrukande adel och ståndspersoner, samt att de bestående förbuden mot att anlägga torp på hemmansägorna endast träffade allmogen. Det var äfven från allmogens sida som klagomålen öfver arbetsbristen var starkast, samt i främsta rummet bondeståndet från hvilket förslagen utgingo om restriktiva åtgärder mot tjänstefolks utvandring ur riket.

Vid 1746—1747 årens riksdag besvärade sig bondeståndet på nytt däröfver, att »tjänstefolk vid gränsorterna, som därstädes uppfostras och njuta sin föda tills de något nyttigt arbete och gagn göra kunna, gifva sig till sjöss och tjäna främmande nationer». Samma klagomål inkommo från krigsbefälet, öfver »att i Finland, Bohuslän och andra gränsorter myckenhet af tjänstefolk, både drängar och pigor, dels förpassade, dels utan pass, begifva sig ur riket, hvarigenom det blifver svårt efter nödigt tjänstefolk i orten och äfven vid rekryteringen brist på manbare drängar». I anledning häraf utarbetade kammar- och ekonomideputationens förordningsutskott ett betänkande angående medel och utvägar till att hindra tjänste- och arbetsfolks flyttande ur riket till främmande makters tjänst, hvilket, om det äfven icke hann behandlas och kom att föranleda någon åtgärd, är af intresse. Utskottet framhöll, att de i 1739 års legostadga innehållna föreskrifter icke förmått uppfylla sitt ändamål; fördenskull föreslogs, att den som begär pass till utrikes ort, det vare sig tjänstehjon, torpare eller dagakarl, bör utom de i legostadgan förordnade attester, antingen skaffa god och vederhäftig kaution för 100 dal:r silfvermynt, eller dem själf i landtränteriet till säkerhet för sin återkomst deponera. Vidare föreslogs, att tullbetjänterna å inrikes hamnorter skola hafva noga inseende, att det med fartyg dit inkommande folk är behörigen förpassadt, att återsända oförpassade till hemorten samt påse, att det folket som till fartygets besättning hörer, är med fartyget tillbaka följaktigt. Skulle skepparen någon undanhålla, bör han plikta med 20 dal:r s:t för hvarje person, men skulle han lämnat dem till främmande fartyg eller herrskap, som utrikes farit, skall han plikta med 100 dal:r s:t. Arfsrättigheten, som den afvikne enligt 1739 års stadga skulle förlora, föreslogs böra hemfalla de fattige och socknekyrkan till lika delning, såframt den afviknes arfvingar äro myndige; »emedan det sällan sker, att någon afviker med mindre dess föräldrar, syskon och anhöriga det afveta och det icke är svårt för de senare, därest egendomen lämnas i deras händer, att likafullt författa sådana anstalter, att den afvikne dock undfår det som honom till arf lämnat varit». Sammaledes skola de 100 dal:r s:t, hvilka den afvikne, såframt han med pass utur riket gått, deponerat eller genom kaution

presterat, tillfalla kronan och angifvaren såsom böter, ifall han icke inom behörig tid återvändt. Kronobetjäningen skall, så snart en afviken lämnat efter sig någon egendom och dess flykt blifvit kunnig, låta värdera och sekvestrera egendomen till dess året är förbi, som honom lämnats till återvändningstid, hvarefter, i den händelse böter skola utgifvas, dessa skola däraf utmätas. Slutligen föreslogs en del bestämmelser om vederbörande landshöfdingars skyldighet att i hvarje fall pröfva, huruvida ett tjänstehjon borde få tillåtelse att utflytta från länet eller riket eller om icke något näringssätt för detsamma i orten finnes, hvarthän det förvisas kan; om mantalskommissariernas skyldighet att till landshöfdingarna inlämna förteckningar å inflyttade och utflyttade personer; om tjänstehjonets skyldighet att vid vite låta sin förre husbonde veta, hvart det ärnar flytta, hvarvid denne skall innehålla med afsked och kvarhålla tjänstehjonets kista och kläder samt förhindra dess afresa, ifall tjänstehjonet olofligen ärnar sig ut ur länet eller alldeles af riket.

Af dessa ofvannämnda förslag kommo inga till utförande; men med anledning af de öfverklagade förhållandena i afseende å sjöfolks rymning infördes i k. kofferdireglementet den 30 mars 1748, art. 3, § 4, stränga bestämmelser härom. En sådan utomlands förrymd sjöman skulle anses såsom menedare mot konungen och Sveriges krona och hafva förverkat alla dess undersåtliga rättig- och friheter i riket, hvarjämte allt hvad en sådan rymmare uti arf skulle kunna tillfalla, skulle vara förbrutet till kofferdisjömanshuset. Skepparen skulle, om han ej kunde förete bevis därå, att han till förekommande af rymningen och den rymdes återfående iakttagit all möjlig försiktighet, kunna dömas till böter. Genom k. förkl. den 12 aug. 1752 stadgades sedermera på borgarståndets begäran ytterligare föreskrifter till underlättande af förrymdt sjöfolks efterlysande.

Det bör anmärkas, att man enbart med ofvannämnda skärpta föreskrifter och förslag till sådana ingalunda ansåg sig hafva vidtagit tillfyllestgörande åtgärder mot utvandringen. Jämsides därmed var utvandringen en af hufvudanledningarna till flera vid samma tid vidtagna vidtgående förändringar i den inre lagstiftningen, framför allt jordbrukslagstiftningen, genom hvilka man afsåg att bereda ökad möjlighet till utkomst för de personer, som skulle förhindras att lämna fosterlandet. Redan är omnämndt, att landshöfdingeämbetena föreslogos skola vara verksamma såsom en slags arbetsförmedlingsanstalter för tjänstehjon inom länen. Vidare var den första upprinnelsen till k. förordningen den 30 juni 1747 om vidsträcktare tillåten hemmansklyfning ett protokollsutdrag från bondeståndet, hvaruti detta föreställde, »att allmänt bekant vore, huru vårt kära fädernesland på åtskilliga ställen lider mycken brist på nödigt arbetsfolk, hvaraf till landets obotliga skada, utom annat, händer,

att vårt landtbruk ej kan bringas i behörigt stånd, och att många nog dräktige orter, hvaraf riket kunde äga ansenlig nytta och inkomst samt en otrolig myckenhet folk dess tillräckliga uppehälle, blefvo alldeles öde liggande; hvilket till en stor del af de tid efter annan utkomna tjänstehjonsordningar syntes härröra, emedan därigenom ett stort antal folk, som emot berörde förordningar ej se sig kunna få förblifva hos deras föräldrar eller å de hemman, hvarest de blifvit uppfödda, och icke heller kunna finna någon utväg att här hemma erhålla sitt uppehälle, lika som tvingas att på främmande och vidt aflägsna orter söka deras föda, hvarom de många i främmande makters tjänst vistande infödde svenske ett öfvertygande prof aflämnar.» Sammaledes var, sedan genom tabellkommissionens första folkräkningar landets befolkningsfråga blifvit än mera aktuell, utvandringen och folkbristen ett hufvudämne vid förhandlingarna under 1751—1752 årens riksdag, hvarvid flera förslag till inre lagstiftningsåtgärder (om lättnader i äktenskapslagstiftningen, om torps anläggande, om skattelindringar för barnrika familjer m. m.) framställdes, i afsikt att öka folkmängden och utkomstmöjligheterna för densamma inom landet samt undanröja orsakerna till utvandringen. Af dessa kommo några sedermera till utförande.

Sedan i kanslikollegium vid afgifvande af generalsammandraget öfver folkmängdstabellerna år 1756 bekymmer blifvit uttalade angående folkbrist i följd af utvandringar och åtgärder påyrkats för dettas hämmande, utfärdade kommerskollegium på befallning af kungl. maj:t en kungörelse af den 8 sept. 1756, hvaruti 2,000 dal:r s:t plikt stadgades för den som söker att bortlocka eller hemligt och olofligtvis utur riket förskaffa någon manufakturarbetare, hvilken han dessutom skulle vara skyldig återskaffa; hvarjämte den som låter sig bortlocka bör med 1,000 dal:r s:t umgälda sitt brott, då han ertappas. Sedermera, sedan kanslikollegium i sin riksdagsberättelse år 1761 ytterligare uttalat bekymmer öfver den starka utvandringen, utkom k. för. den 20 juli 1762, angående dem, som olofligen och hemligen begifva sig utur riket under främmande herrskaper, hvaruti de i 1739 års legostadga innehållna bestämmelserna återupprepades. Att emellertid de restiktiva föreskrifterna icke ensamma ansågos tillfyllest framgår bäst däraf, att samma dag som nyssnämnda förordning äfven är dagtecknad en annan, nämligen k. förordningen att jordägare och hemmansbrukare å landet måga för gifta legohjon å sina ägor uppbygga backstugor och boningsrum, hvilken förordning jämte den af den 30 juni 1747 om hemmansklyfning samt den utvidgade rätten att anlägga torp kan sägas hafva inneburit det definitiva brytandet med den äldre jordpolitiken och inledningen till de efterföljande mansåldrarnas starka omhvälfningar inom jordbruksnäringen. Det bör än en gång påpekas, att detta inre lagstiftningsarbete

under de ifrågavarande decennierna gick parallelt med och till stor del leddes af samma fosterländska önskemål, som de restriktiva utvandringsföreskrifterna.

Sin strängaste form torde dessa sistnämnda hafva erhållit i den ytterligare kungl. förordningen af den 18 febr. 1768 angående dem, som olofligen och hemligen begifva sig utur riket. Häri gjorde konungen veterligt, att »ehuru naturliga skyldigheten förbinder alla till kärlek för fäderneslandet samt att där förblifva och sig redeligen nära, så hafva dock illa sinnade och af sådan skyldighet förgätne personer tagit sig före att olofligen begifva sig utur riket till främmande orter, i den bedrägliga tanke, att där kunna lättare vinna deras bergning». I anledning häraf gjordes detaljerade och stränga föreskrifter för en hvar särskild af följande samhällsgrupper: 1:o) arbetare vid bruken och bergverken; 2:o) sjöfarande; 3:o) soldater och krigsfolk; 4:o) handtverks- och tjänstefolk; 5:o) ståndspersoner och allmoge. Rörande de först nämnda stadgades, att de icke utan bergskollegii reselof eller tillståndssedel kunna af k. bfdhe förpassas till utrikes ort; att den som utan sådant tillstånd drager ur riket skall böta första gången 200 dal:r s:t, andra gången dubbelt och tredje gången straffas till lifvet. Förmår han ej fullgöra böterna, plikte han första gången med fem och andra gången med sju gatulopp. Den som söker att locka eller tubba något bruksfolk ur riket, föreskrefs skola vara lika straff underkastad. Rörande förrymdt sjöfolk stadgades, att de vid ertappande skola icke allenast återbära allt hvad de i städja, såväl som lego och hyra, af skepparen bekommit, utan ock plikta med spö eller fängelse vid vatten och bröd efter omständigheterna; skulle åter en sådan bortrymd blifva alldeles borta, skall han i enlighet med 1748 års kofferdireglemente anses såsom menedare och hafva förverkat alla rättigheter i riket. De som låta värfva sig såsom soldater och krigsfolk för främmande herrskap skola undergå det straff, som för rymmare i krigs- och sjöartiklarna är stadgadt; kunna de ej igenfinnas eller förblifva de motvilligt utomlands anses de såsom menedare och förlora såsom sjöfolk i liknande fall alla rättigheter i riket. Den åter, som gör sig skyldig till att värfva, öfverlåta eller ur riket praktisera något manskap för nämnda ändamål, skall straffas efter omständigheterna, antingen med ansenliga penningeböter eller svår kroppsplikt eller ock till lifvet. I afseende å handtverks- och tjänstefolk återupprepades stadgandena i 1739 och 1762 årens förordningar. I afseende å ståndspersoner och allmoge gåfvos en del stränga passföreskrifter. Till slut föreskrefs i allmänhet, att då någon som icke är försedd med nådigt tillstånd anmäler sig till erhållande af pass till utrikes ort, skola vederbörande taga af den resande tvenne säkra löftesmän eller

en viss nedsatt penningesumma till borgen att han inom den i passet nämnda tid skall vara i riket tillbaka.

Genom hallordningen den 2 april 1770, art. III, § 16, stadgades sedermera om hallrättens skyldighet att i hvarje fall pröfva, om svensk arbetare till större fullkomlighets vinnande bör få utrikes resa, samt träffades förbud mot att innan hallrättens tillstånd företes utgifva resepass åt sådan arbetare. Genom k. br. den 21 april 1774, k. br. den 11 sept. 1777 och komm.-koll. kung. den 27 juli 1778 gåfvos vidare ytterligare föreskrifter rörande sjöfolks rymning; hvilka föreskrifter efterföljdes af k. kungörelsen och förbudet emot svenskt sjöfolks utpraktisering utur riket af den 30 maj 1781. Här förnyades uttryckligen den tre år tidigare gjorda föreskrift, att främmande skeppare ej utan en i sjömanshuset nedsatt borgen af 100 rdr specie ägde rättighet att i skeppstjänst antaga svensk man eller underofficerare vid örlogsflottan, och skyldighet att ställa sådan borgen förskrefs i vissa fall äfven för de sistnämnde. Rörande handtverksgesäller, arbetare och betjänte säges i samma förordning, »att de sällan hafva annan orsak till fäderneslandets lämnande än otidig nyfikenhet samt ett inbilladt oriktigt begrepp om utländska förmåner, och det skall därför hädanefter som hittills i allmänhet vara förbjudet för dem att begifva sig utrikes». I den händelse dock en eller annan bevisligen skulle behöfva för vidare kunskaps och färdighets vinnande i sin slöjd på någon tid resa utrikes, så skall k. bfhde och kommerskollegium utlåta sig däröfver, och vederbörande kan mot borgen af två godkände män och bötesstraff, om han ej i rätt tid återkommer, erhålla tillstånd därtill.

Under de efterföljande decennierna utfärdades tid efter annan en rad förordningar och cirkulär, i ändamål att försäkra efterlefnaden af den gällande lagstiftningen. Genom k. cirk. den 17 jan. 1785 till hofrätterna, angående förvarande af kronans rättigheter vid tillfällen då någon utur riket flyttar och här sin egendom försäljer, stadgades att vederbörande domstolar i dylik händelse skola till kammarkollegium inberätta förhållandet och icke meddela sista uppbud och än mindre fastebref å sådana fastigheter, innan kollegium yttrat sig och bevakat kronans rätt. Genom komm.-koll. kung. den 11 aug. 1788, komm.-koll. cirk. den 20 maj 1794 och k. kung. den 27 aug. 1828 utfärdades ytterligare kompletterande föreskrifter till 1781 års förbud i afseende å utländsk skeppares skyldigheter vid förhyrande af svensk sjöman. Genom krigs-art. den 31 mars 1798, kap. 14, § 73, förnyades och modifierades 1768 års straffbestämmelser vid bergverksarbetares lockande till utlandet. Genom k. br. den 15 okt. 1792, k. kung. den 17 april 1795, k. br. den 12 maj 1801 och komm.-koll. kung. den 1 juni 1801 utfärdades förnyade föreskrifter om passförfattningarna och deras efterlefnad. Genom k. förordn. den

17 juni 1801 angående passagerareafgiften förnyades vissa redan i äldre k. påbud af den 16 mars 1732 och den 26 mars 1734 samt k. resolution af den 3 febr. 1748, § 19, träffade bestämmelser om skyldighet att erlägga vissa afgifter vid uttagande af pass till utrikes ort, hvilka afgifter, som tidigare varit anslagna amiralitetsinkvarteringskassan, genom k. brefvet den 29 mars 1798 hade förordnats därefter skola komma amiralitetskrigsmanskassan till godo. Genom k. kung. den 26 juni 1804 utfärdades en närmare förklaring öfver 1768 och 1781 årens förbud, hvilka ytterligare inskärptes till efterlefnad med den inskränkning, att bofaste personer skulle efter k. bfhdes pröfning kunna befrias från skyldighet att ställa borgen vid utrikes resa.

Dessa under det gustavianska enväldet utfärdade författningar voro som synes hufvudsakligen föreskrifter till betryggande af de under frihetstiden utfärdade hufvudförfattningarnes efterlefnad. De inneburo i ingen mån någon skärpning af de sistnämndas restriktiva bestämmelser; snarare medgåfvo de i en och annan punkt en lättnad i tidigare utfärdade föreskrifter. Den restriktiva utvandringslagstiftningen i Sverige måste fördenskull anses hafva i alla väsentliga delar tillkommit under det föregående demokratiska statsskicket, liksom den då framgick ur allvarliga fosterländska omsorger om det inhemska näringslifvets förkofran samt åtföljdes af ett omfattande inre lagstiftningsarbete för underlättande af de utvandrande folkelementens utkomst och bosättning. Huruvida de restriktiva bestämmelserna i och för sig kunna antagas hafva under ifrågavarande tidsskeden fyllt sitt ändamål, kan ej med någon visshet sägas; de tätt efter hvarandra utfärdade förnyade påbuden antyda visserligen motsatsen, men å andra sidan torde under den gustavianska tiden de olagliga utflyttningarna ej hafva haft så synnerligen stort omfång.

Ännu några år efter det nuvarande statsskickets införande tillkommo författningar för inskärpande af bestående restriktiva föreskrifter. Uti kungl. förbudet den 27 dec. 1811 säger sig kungl. maj:t hafva inhämtat, att författningarnas förbud att utan vederbörligt tillstånd begifva sig utur riket icke noggrannt blifvit iakttaget, i synnerhet i gränsorterna; och att »ehuru det å ena sidan är nödvändigt för näringarnas tillväxt och förkofran, att handtverksfolk å utrikes ort söka förvärfva sig ytterligare kunskaper och skicklighet uti de slöjder de idka, så är det å andra sidan icke förenligt med rikets sanna fördel att från åkerbruket skilja nyttiga arbetare». Fördenskull påminnes om att bestående föreskrifter på det nogaste skola iakttagas, och erinras om att sådana rikets undersåtar, hvilka satt sig alldeles neder att bygga och bo under främmande herrskap, icke kunna annorlunda anses än såsom utländske män, och att med dem, i händelse de vilja uti riket återkomma, skall förfaras på samma stränga sätt som för utlänningar strax förut stadgats i k. för. den

19 febr. 1811. Genom k. för. den 16 juli 1812 förordnades om förändrad och skärpt lydelse af dåvarande Missgärningsbalkens 4 kap., 6 §, i afseende å svenska undersåtar som utan nådigt tillstånd taga tjänst hos främmande herrskap. Genom k. brefvet den 11 jan. 1815 upphäfdes i afseende å resor till Norge ett par af de i 1768 års författning innehållna och senare utfärdade föreskrifter.

I och med dessa författningar synes den restriktiva utvandringslagstiftningen i Sverige afstanna. Under de efterföljande decennierna förblef den bestående lagstiftningen visserligen i sin helhet i gällande kraft, men synes icke hafva haft någon större betydelse, då utflyttningar till utrikes orter under denna tid icke synas hafva haft något anmärkningsvärdt omfång. Under dessa decennier faller emellertid liberalismens allmänna genombrott inom ett flertal områden af näringslagstiftningen, och det är historiskt naturligt, att under samma tid de dåvarande utvandringsbestämmelserna alltmer kommo att anses föråldrade och hinderliga. Man hade under 1830—40-talen och ännu in på 1860-talet ingen erfarenhet af en utflyttning från riket, som kunde väcka några farhågor ur det allmännas synpunkt, och de bestående straffbestämmelserna och utvandringshindren kunde därför, i de enstaka fall då deras tillämpning kunde sättas i fråga, med skäl synas onödigt stränga.

Det första steget till den äldre lagstiftningens upphäfvande föranleddes af en motion i borgareståndet vid 1840 års riksdag, hvaruti motionären ansåg de i 1768, 1801 och 1804 årens författningar innehållna föreskrifter om borgens ställande vid uttagande af pass till utrikes ort samt om arfsrättens förlorande vid afresa utan pass och bortblifvande mera än ett år, icke öfverensstämmande med närvarande tid och föreslog deras upphäfvande. Allmänna besvärs- och ekonomiutskottet, till hvilket motionen remitterades, sade sig dela motionärens åsikt »att de besvärande villkoren för erhållande af pass, hvarmed synbarligen varit åsyftadt att inom riket kvarhålla den arbetande klassen af rikets befolkning, icke mera äro lämpliga efter den utveckling af samfundsskicket, som senare tider visat sig, utan böra upphöra, såsom på ett skadligt sätt hinderliga för begagnande af de så sorgfälligt beredda lättare och lifligare kommunikationerna olika stater emellan, hvarigenom äfven ringare personer, för billigt pris, blifva i tillfälle att å utrikes orter förvärfva ytterligare kunskap och färdighet i de slöjder de idka, till förkofran och tillväxt af näringarne i allmänhet.» Utskottet ansåg äfvenledes att den, som utpraktiserat sig utan pass, icke begått sådant brott som borde föranleda arfsrättens förlust, samt hemställde om bifall till motionen.

Sedan nämnda utskottsbetänkande af vissa skäl blifvit återremitteradt till förnyad behandling i förening med lagutskottet, afgåfvo de båda utskotten gemensamt ett förnyadt betänkande, hvaruti

de jämte ställandet af borgen och förlust af arfsrätt äfven såsom otidsenliga påpekade de i 1756, 1768 och 1781 årens författningar innehållna öfriga straffbestämmelser vid bergverksarbetares och sjöfarandes olaga utflyttning. I enlighet härmed uttalade ständerna utan nämnvärda invändningar i något af de fyra stånden såsom sin mening, »att äfven under förutsättning, att det med de ifrågavarande föreskrifterna åsyftade ändamål, att inom riket kvarhålla den för industrien och näringarne nödiga arbetskraften och slöjdfärdigheten, skulle kunna anses påkalla all den stränghet dessa inhålla, ständerna likväl trott en sådan ekonomisk angelägenhet icke utgöra någon tillräcklig grund för de våldsamma band, som därigenom blifvit lagda på den personliga friheten, och för de ända till ytterlighet utsträckta ansvarsbestämmelserna, som, vid jämförelse med brottmålslagstiftningen i allmänhet, ingalunda kunna anses afvägda efter förbrytelsernas beskaffenhet, hvarförutan numera lärer vara allmänt erkändt, att sådana tvångslagar, långt ifrån att befordra och stadga näringsdriften, snarare äro hinderliga för industriens utveckling, för hvilken just friheten utgör ett oeftergifligt villkor.» I anledning häraf beslöto de för sin del upphäfvande af de i nyssnämnda äldre författningar innehållna ansvarsbestämmelser och föreskrifter af ifrågavarande slag. Denna riksdagsskrifvelse föranledde emellertid från kungl. maj:ts sida ingen annan åtgärd, än att genom k. kung. den 4 maj 1840 den i k. för. den 18 febr. 1768, k. kung. den 30 maj 1781 och k. br. den 26 juni 1804 föreskrifna skyldigheten att ställa borgen eller deponera viss penningesumma vid företagande af utrikes resor upphäfdes. I öfrigt förblefvo de äldre författningarna vid gällande kraft.

Under de båda efterföljande decennierna skedde inga andra förändringar i utvandringslagstiftningen, än att efter ständernas medgifvande genom k. för. den 9 nov. 1844 gjordes tillägg till H.-B. kap. III, § 5, samt förklaring öfver Ad. Priv. den 16 okt. 1723, § 32, i ändamål att göra kungl. maj:t oförhindrad att med utländska makter sluta aftal om upphörande af det på nämnda ställen införda stadgande om egendomsafdrag vid utflyttning till utrikes ort; hvilket stadgande redan tidigare (k. br. den 6 maj 1830) hade uttryckligen förklarats sträcka sig endast till adelsmän och borgare. Redan före den nämnda tiden hade med ett flertal utländska makter deklaratoriska noter utväxlats angående det nämnda egendomsafdragets ömsesidiga upphäfvande, och under den efterföljande tiden hafva som bekant konventioner därom ingåtts med ett flertal andra makter, så att stadgandet ifråga för närvarande saknar praktisk betydelse.

Genom k. brefvet den 28 mars 1854 föreskrefs ytterligare, att beväringsskyldig, som ej satt karl i sitt ställe, som blifvit antagen, ej utan kungl. maj:ts tillstånd får från riket afflytta, så länge han

är underkastad beväringsskyldigheten, hvaremot detta föreskrefs ej skola gälla om den, som ännu ej uppnått beväringsåldern. Dessutom utfärdades genom k. kung. den 23 mars 1855 närmare föreskrifter om pass för ämbets- och tjänstemän vid utrikes resa; genom k. brefven den 26 april 1856 och den 18 aug. 1857 gåfvos ytterligare bestämmelser om passersedlar för öfverresa till Danmark.

Ännu år 1860 bestodo, såsom af det ofvanstående framgår, de flesta af de restriktiva utvandringsbestämmelser, hvilka voro innehållna i det föregående århundradets författningar. Endast skyldigheten att ställa borgen var upphäfd, och egendomsafdraget vid utflyttning hade i hufvudsak förlorat sin betydelse; däremot kvarstodo bestämmelserna om passtvång och passafgifter, om skyldighet för bergverksarbetare, handtverkare och tjänstefolk att hafva särskildt tillstånd för erhållande af pass, om förlust af medborgerliga rättigheter och af arfsrätt samt om bötes-, fängelse- och i vissa fall dödsstraff för bergverksarbetare, soldater och sjöfolk vid olaga utvandring samt för personer, hvilka värfvat bergverksarbetare och soldater för utvandring. Det föreligger emellertid starka skäl att antaga, att med undantag af passtvånget de ofvannämnda bestämmelserna under tidernas lopp i praktiken förlorat det hufvudsakliga af sin betydelse. Då därför genom k. för. den 21 sept. 1860, i sammanhang med pass-skyldighetens upphäfvande i allmänhet, äfven förbuden att utan pass begifva sig utur riket upphäfdes, så måste därmed äfven samtliga äldre, i allmänhet vid förpassningen knutna utvandringsbestämmelser anses hafva blifvit upphäfda, om detta ock icke var fallet med en bokstaflig tolkning af en del äldre författningars ordalydelse. Genom de under 1860-talet utfärdade förordningarna om hvad som bör iakttagas vid utvandrares fortskaffande till främmande världsdel, hvilka underförstådt voro byggda på utvandringsfrihetens princip, måste lagstiftningen äfven anses hafva erkänt det nyssnämnda förhållandet. I svensk rätt kvarstod fördenskull vid nämnda tid, utom de hinder för utvandring som följa af vissa offentligt-rättsliga föreskrifter om häktning och fullföljande af strafförfarande, endast det i k. kung. angående den allmänna beväringen den 13 november 1860, § 4, innehållna stadgande, att beväringsskyldig, som vill blifva fri från värnplikten för att kunna till främmande land utflytta, därtill skall hafva nådigt tillstånd af konungen.

Ofvanstående öfversikt af den äldre svenska utvandringslagstiftningen angifver i sina hufvuddrag de europeiska staternas i allmänhet. Under de 17:de och 18:de århundradena utfärdades såväl i de västeuropeiska nationalitetsstaterna som i de mellaneuropeiska småstaterna restriktiva utvandringsförfattningar, hvilka väl i detaljer

afvika från hvarandra, men som i stort sedt öfverensstämma i afseende å lagstiftningen om passkyldighet, om egendomsafdrag och inskränkning af arfsrätt vid utflyttning samt om utvandringsförbud för vissa kategorier af personer (tjänstefolk, kvalificerade arbetare). Sedermera, under inflytandet af den franska revolutionens idéer och den liberala ekonomiska politiken, upphäfdes under förra hälften af förra århundradet successivt denna äldre restriktiva lagstiftning; eller ock förlorade den, såsom i Sverige, sin faktiska rättsgiltighet. Med undantag af några i en del mellaneuropeiska stater kvarstående, i flere af dem föga stränga hinder för värnpliktiges utvandring, kan i allmänhet sägas, att under 1850—60-talen utvandringsfrihetens grundsats var blifven i Europa erkänd.

Emellertid kommo under liberalismens bristande uppfattning af den enskildes offentligt-rättsliga och privaträttsliga förpliktelser åskådningar att göra sig gällande i afseende å utvandringsfriheten, hvilka voro i motsatt riktning öfverdrifna och ensidiga. Sedan de äldre hindren för utvandring försvunnit ur lagstiftningen, kom denna i de flesta länder att sakna alla fasta föreskrifter i afseende å sådana rättsförhållanden, som skäligen böra föranleda utvandringsförbud eller utgöra faktiska hinder för utvandring. I de reglementen öfver utvandringen, hvilka under denna tid af andra orsaker tillkommo, aktades icke nödigt att kodificera de utvandringshinder, som i alla stater föranledas af häktning, fullföljande af strafförfarande m. m., än mindre att träffa några stadganden i afseende å vissa betydelsefulla privaträttsliga förhållanden, som stå i nära sammanhang med utvandringsfriheten. Till följd däraf kom i flera länder en liberal praxis att utbilda sig i afseende å dessa frågor, hvilken knappast har stått i öfverensstämmelse med civillagstiftningens afsikter och äfven onekligen gifvit anledning till förekommande missförhållanden.

Dessa förhållanden hafva emellertid vunnit beaktande, då på senare tid den liberala regleringen af utvandringsväsendet i flera mellan- och sydeuropeiska stater efterträdts af en modernare utvandringslagstiftning. Att den föreliggande frågan, liksom öfverhufvud utvandringslagstiftningen i allmänhet, för de västeuropeiska staterna varit af mindre vikt, äger sin naturliga förklaring däri, att England under hela det förflutna århundradet fört en i stort sedt utvandringsbefrämjande politik, medan i Frankrike, Belgien och Nederländerna den inhemska utvandringen icke har spelat någon större roll eller med förhärskande liberala åskådningar icke har ansetts innebära nationella olägenheter. Äfven har i dessa af liberalismen behärskade stater en mindre sträng uppfattning af statens förpliktelser till ingripande själffallet gjort sig gällande. För de

mellan- och sydeuropeiska staterna åter, för hvilka utvandringen har inneburit ojämförligt större nationella faror och hvarest uppfattningarna om statens förpliktelser jämväl varit strängare, har nödvändigheten äfven starkare framträdt af fasta föreskrifter i afseende å de hinder för utvandring, som böra föranledas af vissa den utvandrande åliggande offentligt-rättsliga och privaträttsliga skyldigheter.

I de nyare schweiziska, tyska, italienska, ungerska och spanska utvandringslagarna beröra dessa föreskrifter, förutom värnpliktiges rätt till utvandring, dels omyndiges rätt att utvandra utan målsmans samtycke, dels minderårigas och öfverårigas rätt att utvandra utan att vara åtföljda af lämpliga personer och försäkrade om utkomst och vård i destinationslandet, dels olika slag af försörjningspliktige personers rätt att utvandra. Rörande dessa olika kategorier af personer gifvas i flere af de nämnda lagarna bestämmelser, på sätt som närmare framgår af den särskilda härefter följande redogörelsen. De principer, som genom dessa stadganden kommit till uttryck, kunna äfven anses hafva i afseende å sitt berättigande vunnit internationellt erkännande, i det att l'Institut de droit international i sitt uttalande öfver önskvärdheten af en mellanfolklig reglering af utvandringsväsendet äfven uttalat sig för ett internationellt införande af de åsyftade utvandringshindren.

Hvad Sverige beträffar, är lagstiftningen fortfarande i saknad af bestämmelser i afseende å här omhandlade frågor. Med undantag af de föreskrifter om värnpliktiges utvandring, som gåfvos i den ofvan omnämnda kungörelsen om den allmänna beväringen af år 1860, och hvilka sedermera förnyats och fullständigats i k. kung. om hvad iakttagas bör af värnpliktig, som önskar vinna tillstånd att från riket afflytta etc. af den 28 jan. 1887 samt i inskrifningsförordningen af den 5 dec. 1901, finnas i vårt land inga utvandringsförbud i egentlig mening och inga andra faktiska hinder för utvandring än dem som själffallet följa af vissa offentligt-rättsliga föreskrifter. Visserligen kan anses, att enligt gällande svensk rätt (G.-B., kap. IX, § 1) hustru icke är berättigad att utvandra utan mannens samtycke, och att omyndig (Ä.-B. kap. XIX, § 1, samt kap. XXII, § 2) åtminstone under 15 år icke är därtill berättigad utan målsmans tillstånd; i afseende å omyndige i åldern 15—21 år samt vuxne omyndige måste man emellertid ställa sig tveksammare, och i afseende å försörjningspliktige personers utvandring finnas inga andra hinder än i det fall, att de enligt k. för. angående fattigvården den 9 juni 1871, §§ 35—36, kommit under fattigvårdsstyrelses målsmanskap eller husbondevälde. I praxis tillämpas dessutom i afseende å dessa olika kategorier af personer godtyckliga och ofta

liberala principer, äfven då de efter hvad nu är nämndt borde enligt lag kunna förhindras att utfå utflyttningsbetyg. Fasta stadganden härutinnan torde fördenskull vara nödiga; och i än högre grad äro stadganden erforderliga i afseende å personer, som enligt gällande lag icke äro förhindrade att utvandra, men som enligt internationellt erkänd och i den nyare lagstiftningen tillämpad rättsuppfattning böra vara detta.

II. De äldre liberala utvandringsförfattningarna.

Redan på en tid, då den äldre restriktiva utvandringslagstiftningen var bestående i Europas flesta stater, hade i England de första stegen tagits till en lagstiftning öfver utvandringen med väsentligt olika karaktär och ändamål. Med anledning däraf, »att i olika delar af de Förenade konungarikena ett antal personer hade förledts till att lämna sin hembygd och hade lidit stor nöd ombord å fartygen på grund af brist på vatten och lifsmedel och andra nödvändiga ting äfvensom på tillräckligt utrymme», utfärdades år 1803 den första af de Passengers Acts, hvilken bildar inledningen till århundradets europeiska *utvandrarskyddslagstiftning*. Sedan denna lag år 1816 något kompletterats, efterföljdes den af Passengers Acts utfärdade åren 1825, 1828, 1835, 1842, 1848, 1852 och 1855, vid hvilken tid det kan anses att den engelska utvandrarskyddslagstiftningen i hufvudsak hade nått den utbildning, som den ännu besitter, och vid hvilken tid den äfven blef mönstret för liknande i andra europeiska länder utfärdade författningar.

Hvad beträffar denna engelska lagstiftning under det förflutna århundradets förra hälft, anmärkes i korthet följande. Den framtvangs icke utan motstånd från en del redareintressens sida af en allmän samhällelig opinion af liknande slag som den, hvilken under samma tidsskede framdref den engelska arbetarskyddslagstiftningen. Det bör erinras därom, att den engelska utvandringen redan under århundradets första decennier antog ett omfång, som för dåtidens segelfart var betydligt, och denna masstransport af människor bör med hänsyn till den outvecklade samhälleliga hygienen på nämnda tid hafva kräft särskilda åtgärder och föreskrifter. Det står äfven af samtida skildringar utom tvifvel, att en del människoovärdiga och hälsofarliga förhållanden såväl ombord å utvandrarfartygen som i inskeppnings- och afstigningshamnarnas öfverfyllda baracker gjorde lagstiftningen i hög grad befogad. Det tvång på utvandrarfartygens

redare, den fördyring af öfverfartskostnaderna och den hämsko på rederirörelsens utveckling, som af motståndarna mot lagstiftningen vid flera tillfällen framhöllos såsom följder af densamma, torde icke kunna tillmätas någon större betydelse. Då man betraktar meningsbrytningarna härutinnan i historiskt perspektiv, torde man kunna säga, att lagstiftningen i fråga på sin tid lika litet var till hinder för den engelska rederirörelsens utveckling, som arbetarskyddslagstiftningen på samma tid hämmade den engelska industriens.

Innehållet i de tre första Passengers Acts var i hufvudsak några summariska bestämmelser om besiktning af utvandrarfartygen, om högsta tillåtna passagerareantal i förhållande till fartygens dräktighet samt om fartygens utrustning och proviantering. Någon större verkan torde emellertid dessa äldsta föreskrifter knappast hafva haft. Sedan de en kortare tid åren 1827—1828 varit alldeles upphäfda, tillkommo författningarna af åren 1828 och 1835, uti hvilka bestämmelser af i det stora hela samma art på nytt träffades. För att bringa lagstiftningen till större effektivitet tillsattes vidare år 1830 i de viktigaste brittiska inskeppningshamnarna samt i det brittiska Nordamerikas hamnar särskilda tjänstemän, med uppdrag att öfvervaka författningarnas efterlefnad och tillvarataga utvandrarnas intressen. Äfven hade vid denna tid såväl Förenta Staternas som staten New-Yorks skyddslagstiftning öfver invandringen till unionen begynt, hvilken lagstiftning sedermera under århundradet utvecklade sig i viss växelverkan med den engelska utvandringslagstiftningen och för utvandrartrafiken mellan dessa båda länder varit af stor betydelse. Emellertid förekommo under senare hälften af 1830-talet allt fortfarande talrika klagomål öfver utvandrarexpedienternas ohederliga manipulationer, och uti Passengers Act af den 12 aug. 1842, som dessutom i flera afseenden skärpte bestående föreskrifter om utvandrarfartygen, infördes för första gången i utvandringslagstiftningens historia *koncessionsplikt* för vissa utvandringsexpedienter. Detta innebar med den kontroll, som därigenom möjliggjordes öfver utvandrarbefordringen, ett afsevärdt steg framåt. Hungersnöden och massutvandringen från Irland år 1847 och de följande åren gjorde dock ytterligare förbättringar af lagstiftningen erforderliga, och efter en mindre författning år 1848 utfärdades Passengers Acts af åren 1852 och 1855, uti hvilka dels föreskrifterna om utvandrarfartygens inredning och utrustning ytterligare skärptes, dels en särskild kategori af medverkande vid utvandrartransporten, de s. k. emigrant runners, ställdes under kontroll, dels utvandrarfartygens redare gjordes i vidsträcktare mån än förut ansvarige vid befordringen. Författningen af år 1855 har sedermera med en del tillägg uppgått uti Merchant Shipping Acts af åren 1894 och 1906, uti hvilka den nuvarande engelska utvandringslagstiftningen är innehållen.

De principer, hvilka den engelska utvandringslagstiftningen intill århundradets midt hade utbildat, upptogos såsom nämnts af de vid denna tid i de flesta andra europeiska stater tillkomna författningar. Sedan nämligen under 1840—70-talen utvandringen från flera fastlandsstater begynt taga ett större omfång, sågo sig äfven dessa nödsakade att för antingen den egna utvandringens eller genomvandringens skyddande och reglerande träffa särskilda föreskrifter. Sålunda utkommo utvandringsförfattningar i *Frankrike* den 15—27 januari 1855, den 18—23 juli 1860, den 9 mars—6 april 1861 och den 15 mars—16 april 1861; i *Belgien* den 14 dec. 1876; i *Nederländerna* den 1 juni 1861 och den 15 juli 1869; i *Danmark* den 1 maj 1868; i *Norge* den 23 maj 1863 och den 22 maj 1869; i *Sverige* den 6 aug. 1864, den 5 febr. 1869 och den 4 juni 1884; i *Preussen* den 7 maj 1853; i *Bayern* den 7 juni 1862; i *Würtemberg* den 17 april 1879; i *Sachsen* den 3 jan. 1853; i *Hessen* den 25 jan. 1851; i *Mecklenburg-Schwerin* den 15 april 1859; i *Mecklenburg-Strelitz* den 11 juni 1852; i *Oldenburg* den 3 aug. 1853; i *Lübeck* den 29 juli 1857; i *Bremen* den 9 juli 1866; i *Hamburg* den 14 jan. 1887; i *Schweiz* den 24 dec. 1880; i *Italien* den 30 dec. 1888; i *Spanien* den 16 sept. 1853; i *Portugal* den 20 juli 1855; hvarvid endast hufvudförfattningarna äro nämnda. I en del af dessa och andra äldre författningar, hvilka alla icke ägde annat ändamål än utvandrartransportens skyddande, träffades såsom i den engelska lagstiftningen föreskrifter om utvandrarfartygens beskaffenhet, inredning och utrustning; i dem alla med blott några få undantag upptogs därjämte principen om vissa utvandringsexpedienters ställande under koncessionsplikt samt plikt att ställa viss säkerhet för fullgörandet af sina förbindelser gentemot utvandrarna.

Den ifrågavarande från 1850—1880-talen stammande lagstiftningen, hvilken som bekant ännu är i flera stater bestående, tillkom under en tid, då i de flesta europeiska stater den äldre restriktiva utvandringslagstiftningen i sina väsentliga delar upphäfts. Utvandringen var vid denna tid en företeelse, gentemot hvilken utvandringsstaterna icke vidare ansågo sig kunna eller vilja lagstifta i hämmande riktning. Af denna orsak blefvo författningarna från denna tid icke utvandringslagar i egentlig mening, innehållande på ett enhetligt sätt sammanförda de för utvandringen tilläfventyrs gällande eller i afseende å frågor, som med den sammanhänga, utfärdade föreskrifter, utan endast en rad mer eller mindre fullständiga reglementen öfver själfva utvandrartransporten. I dessa saknades dels alla fasta föreskrifter öfver ännu bestående, i civil- och kriminallagstiftningen grundade hinder för utvandring och dels alla föreskrifter i öfrigt, som kunde vara ägnade att skydda och tillvarataga utvandringslandets intressen. Författningarnas uppgift var i stället blott

att tillvarataga utvandrarnas intressen, genom att för den stora massan af dem skapa en viss laglig teknik för transporten öfver oceanen. Alla de öfriga frågor, som jämte denna transport böra komma i betraktande vid utvandringen, lågo utom dessa äldre författningars syften; och äfven den frågan, huruvida tekniken för transporten var ordnad i öfverensstämmelse med utvandringslandets nationella kraf och önskningar, ansågs såsom för lagstiftningen underordnad eller kom alls icke i betraktande.

De väsentliga brister, hvilka af dessa anledningar kommo att vidlåda de äldre utvandringsförfattningarna, voro följande.

Författningarna voro endast reglementen för utvandrares befordran; de lämnade fördenskull ur räkningen den för utvandringsstaten än viktigare och äfven ur utvandrarskyddsynpunkt därmed i vikt jämförliga frågan om utvandrares värfning eller anskaffandet åt dem af anställning å utrikes ort. I själfva verket kan ju den verksamhet, som från någon mellanhands sida utöfvas i afseende å utvandringen, bestå *antingen* däri, att han i någon form medverkar vid utvandrarnas transportering till bestämmelseorten, *eller* däri, att han utan att befatta sig med eller medverka vid denna transport har sin hand med i de omständigheter, som föranleda dem att utvandra. Af de äldre författningarna ansågs det tillfyllest att lagstifta endast öfver den förstnämnda verksamheten, emedan lagstiftningens ändamål som nämnts endast var att skydda utvandrarna för öfvergrepp och vidriga förhållanden under transporten öfver oceanen. För befordringen fastställdes fördenskull en viss anordning med koncessionerade expedienter. Värfningen åter och all annan verksamhet i afseende å utvandringen än medverkan vid transporten lämnades antingen alldeles fri från lagstiftning, eller reglerades i enstaka fall, i afseende å utvandringen till särskilda länder, genom i mycket ofullständiga specialförfattningar. I afseende å den ojämförligt viktigaste, eller den transatlantiska utvandringen, inskränkte sig, såvidt bekant i alla länder, den äldre lagstiftningen blott till transportens reglerande och lämnade fältet öppet för en obehindrad kommissionärs- och värfningsverksamhet från andra personers än de lagliga transportföretagarnas sida. Äfven dessas och deras medhjälpares verksamhet var emellertid genom lagstiftningen så ofullkomligt reglerad, att äfven från dem en verksamhet af sistnämnda slag ofta icke var förbjuden och än mindre i verkligheten utesluten.

En andra punkt, i afseende å hvilken de äldre författningarna blefvo bristfälliga, var det inskränkta omfång, hvari transporten af utvandrare till utrikes orter gjordes till föremål för reglering. Författningarna tillkommo, såsom framhållits, icke i afsikt att innehålla en uttömmande lagstiftning öfver utvandringen, och de afsågo icke att vara tillräckligt vidt affattade för att möta möjliga förändringar

i dennas karaktär och riktning. De voro i stället endast af de rådande förhållandena föranledda reglementen öfver den transatlantiska utvandringen, och öfver denna blott i den mån den ansågs vara af tillräckligt stort omfång för att göra särskilda skyddsbestämmelser erforderliga. Af detta skäl lämnade de utom lagstiftningen såväl utvandringen å vissa router, hvilka icke betraktades såsom emigrantrouter, som den utvandring å emigrantrouterna, hvilken försiggår å högre klasser än mellandäck och med mellandäck likställd klass. Detta betydde visserligen ur utvandrarskyddets synpunkt mindre, men kom att föranleda olägenheter i den mån utvandringsstaterna senare sökte att under hägnet af sina föråldrade författningar upprätthålla träffade inskränkningar i utvandringsfriheten. Dessa olägenheter blefvo så mycket större i de fall då, såsom nedan skall framhållas, de koncessionerade expedienterna icke voro redarna själfva utan vissa mellanhänder mellan dem och allmänheten; i sådant fall har det stått redare äfven af utvandrarfartyg fritt att från agenturer med benämningen »resebyråer» eller liknande utan koncession utöfva sin verksamhet med befordran af utvandrare och i saknad af kontroll äfven af sådana utvandrare, hvilkas befordran rätteligen bort underligga koncessionsplikt. Den allmännare omständighet åter, att transporten af utvandrare till andra än transatlantiska länder lämnades utom lagstiftningen, har för åtminstone några utvandringsstater senare blifvit en olägenhet, som nödvändiggjort efterhand utfärdade tilläggsförfattningar och visat behofvet af att alla utvandringen rörande frågor på ett uttömmande sätt regleras i ett sammanhang.

De ifrågavarande författningarna, som sålunda inskränkte sig till att med vissa inskränkningar reglera transporten af utvandrare till främmande världsdelar, visa vidare stora brister i afseende å det sätt, hvarpå denna reglering skedde. För lagstiftningen på nämnda tid var den hufvudsakliga synpunkten att finna en person, som i hvarje fall kunde göras ansvarig för transporten samt deponera den penningesumma eller ställa den borgen, hvilken ansågs nödvändig såsom säkerhet för fullgörandet af hans civilrättsliga förbindelser. Rättsförhållandet mellan denne ansvarige expedient samt utvandrarna reglerades genom lagstiftningen om de s. k. utvandrarkontrakten. Expedienten föreskrefs nu visserligen i allmänhet skola besitta vissa personliga kvalifikationer i afseende å hederlighet och god frejd; hvilken ställning han emellertid eljest intog i ledet af olika medverkande vid befordringen ansågs vara af underordnad betydelse. Under en sådan reglering af utvandrartransporten kunde fördenskull koncessionerade ansvarige expedienter af väsentligt olika karaktär uppstå: dels redarne af utvandrarfartygen; dels mäklare, säljande af redarne undertecknade resekontrakt utan att dock af de senare hafva full-

makt att handla å deras vägnar; dels företagare som icke äro redare, utställande kontrakt i eget namn och åtagande sig det civilrättsliga ansvaret för deras uppfyllande; dels agenter till någon af förestående kategorier, säljande kontrakt för deras räkning eller eljest medverkande vid kontraktens afslutande. I flera länder uppstodo äfven expedienter af tre och ända till fyra af ofvanstående slag bredvid och under hvarandra, förutom de personer som till stort antal uppträdde såsom de förenämndas mer eller mindre fasta biträden och medhjälpare. Att det under sådana förhållanden, där samtliga dessa medverkande sökte att draga största möjliga personliga vinst af sin verksamhet, skulle uppstå talrika öfvergrepp gentemot utvandrarna och missförhållanden i afseende å resekostnader och afgifter, är uppenbart och visade sig äfven vara fallet. Äfven mötte stora svårigheter att med en dylik sammansatt teknik för befordringen utöfva en verksam kontroll öfver denna och att på grund af författningarnas ofta tvetydiga bestämmelser slita under densamma uppkommande rättskonflikter.

Härtill kom ytterligare, att de här åsyftade författningarna saknade bestämmelser, som på ett tillfredsställande sätt möjliggjorde begränsning af antalet mellanhänder af olika slag samt reglering af omfånget och arten af enhvars affärsverksamhet. Redarne af emigrantlinjerna, såväl som alla medverkande vid transporten, hvilkas vinst står i proportion till antalet af dem afslutade eller förmedlade resekontrakt, kunna icke hafva något annat intresse knutet vid utvandringen än att denna antager största möjliga omfång. Det ligger därför i sakens natur, att om icke genom lagstiftningen en motsatt anordning träffas, verksamheten med utvandrarbefordring antager samma karaktär som affärsverksamhet i allmänhet, d. v. s. att hvarje intresserad i transporten söker att genom ett stort antal lokala ombud och genom en vidtutgrenad propaganda drifva upp omfånget af sin kundkrets och draga till sig konkurrenternas. Det är mot detta tillvägagående i och för sig intet att anmärka, så länge i denna affärsverksamhet blott lojala medel komma till användning, hvilket sistnämnda i den europeiska utvandringens historia visserligen icke alltid skett. Emellertid måste det för en stat, som skadas af sin utvandring, vid fall af utvandrartransport anses föreligga särskilda förhållanden, som göra det berättigadt att denna affärsverksamhet på ett mera ingripande sätt än annan affärsverksamhet inskränkes och regleras. Ty äfven om den nutida utvandringsstaten lämnar den personliga frihetens princip oinkräktad, följer däraf icke, att den skall tillåta en verksamhet som går ut på att, om äfven så är med hederliga medel, bearbeta dess medborgare till handlingar hvilka för hemlandet äro skadliga; de må från abstrakta rättsprincipers synpunkt bedömas hur som helst. De äldre utvandringsför-

fattningarna, hvilka tillkommo under den ekonomiska och politiska liberalismens inflytelserikaste tidsskede, hade i afseende å denna punkt ingen klar ståndpunkt och än mindre någon tillfredsställande affattning; vid författningarnas praktiska handhafvande visade de sig fördenskull vara otillräckliga att förhindra en värfnings- och påtryckningsverksamhet från de olika utvandringsförmedlarnes sida och odugliga såsom grundval för en utvandringshämmande politik. Dessa förhållanden skola i den särskilda redogörelsen öfver den nutida utvandringslagstiftningen närmare belysas.

Den väsentliga bristen hos den ifrågavarande liberala lagstiftningen måste emellertid anses vara själfva karaktären af den teknik för utvandrarbefordringen, hvilken de skapade. Denna bestod, som påpekats, däri, att en viss person gjordes civilrättsligt ansvarig för transporten, hvilken själf icke behöfde disponera öfver utvandrarfartygen och hvilkens rättsliga ställning till dessas redare icke underkastades någon reglering. I alla stater uppträdde äfven personer af detta slag under benämningen »utvandraragenter» såsom företagare vid utvandrartransporten vid sidan af redarne; i flera stater, hvilka icke voro sjöstater eller hvilka saknade inhemska utvandrarlinjer, voro dessa utvandraragenter de enda förekommande sådana företagare. Då nu endast dessa agenter, men icke de bakom dem stående utvandringsrederierna, voro underställda utvandringsförfattningarna, blefvo de senare oåtkomliga för lagstiftningen. Dennas samtliga bestämmelser (de undantagna, hvilka hade afseende å inländska utvandrarfartygs beskaffenhet och inredning) träffade endast en person, hvilken, oaktadt han af lagstiftningen gjordes till ansvarig ledare af transporten, dock i verkligheten endast var en mellanhand mellan den i rörelsen mest intresserade hufvudpersonen samt allmänheten. I de flesta utvandringsförfattningar var denna mellanhand icke ens skyldig att uppgifva, hvilket eller hvilka utvandringsrederier han hade för afsikt att representera, än mindre lämna några andra upplysningar om dessa bakom honom stående redare. Koncessioneringen af en dylik mellanhand kan fördenskull icke hafva någon annan innebörd än utvandrarnes intressens skyddande under deras transport med en oceanlinje och till ett destinationsland, för hvilka lagstiftningen i öfrigt icke intresserar sig. Någon allmännare utvandringspolitisk innebörd har en sådan koncession icke, hvilket äfven låg utom de nämnda liberala författningarnas syften.

Denna anordning af transportens teknik har i flere afseenden vidtgående ofördelaktiga konsekvenser. Den under lagstiftningen ställde företagaren kan i alla de fall, då han icke själf såsom redare eller befraktare disponerar öfver utvandrarfartygen, icke hafva några synnerligen stora personliga intressen förknippade vid sin affärsrörelse. Icke ens den säkerhet, hvilken en sådan agent är skyldig

att ställa för sina civilrättsliga förbindelser och ådragna bötesstraff, torde i regel vara hans personliga egendom, utan torde vara lämnad honom af det rederi, hvars intressen han i verkligheten, om än icke rättsgiltigt, skall representera. Förseelser och uraktlåtelser under affärsrörelsen med utvandrartransporten äro fördenskull oftare att förvänta från en dylik agents sida än från en redares, som själf äger den deponerade säkerheten. Härtill kommer, att det för en agent, hvars affärsvinst sammansätter sig af provisioner å afslutade resekontrakt, föreligger större anledning att med tilläfventyrs äfven olagliga medel drifva upp kunder, än för ett stort rederi, hvars affärsrörelse försiggår i helt annorlunda dimensioner och för hvilket en liten procentisk ökning af resandeströmmen betyder relativt mindre. Den viktigaste omständighet emellertid, som gör faran för värfningsverksamhet och i allmänhet för författningsöfverträdelser betydligt större då en agent än då redaren själf är underställd lagstiftningen, är den, att i förra fallet lagstiftningens längst gående bestraffningsåtgärd, nämligen koncessionens återtagande, endast träffar en person, som därigenom icke har synnerligen mycket att förlora. För en redare åter har utsikten att blifva fråntagen koncessionen till utvandrarbefordring gifvetvis de vidsträcktaste konsekvenser, hvilka med stor sannolikhet böra afhålla honom från sådana författningsöfverträdelser som kunna leda därtill. Slutligen tillkommer, att redarne af oceangående fartyg i regel torde vara personer med högre samhällsställning, större ansvarskänsla och i allmänhet högre personliga kvalifikationer än utvandraragenterna, äfven om i afseende å dessa sistnämnda en del själffallna fordringar om god frejd o. s. v. vid koncessionen göras gällande.

Samtliga dessa omständigheter samverka sålunda därtill, att vid en anordning af utvandrarbefordringen med ansvariga expedienter, som icke själfva äro redare, större möjligheter föreligga för olika slag af författningsöfverträdelser och uppkommande missförhållanden. Detta blir så mycket mer fallet, då, såsom omnämnts har i en del stater förekommit, jämte redarne och de ansvariga expedienterna äfven en tredje kategori af medverkande vid utvandrartransporten har uppträdt, nämligen mäklare, hvilka, utan att stå i något rättsbundet förhållande till öfriga kategorier, emot courtage förmedlat öfverlåtelsen af resebiljetter antingen mellan redarne och och de ansvarige utvandringsexpedienterna eller mellan redarne och utvandrarne. I England förekomma, såsom i den särskilda redogörelsen skall omnämnas, dylika mäklare eller »passage brokers» ännu för närvarande; emellertid förmedla de resekontraktens öfverlåtelse från redarne direkt till utvandrarne samt äro underkastade licensplikt och äfven i visst omfång civilrättslig ansvarighet. I Tyska riket åter förekommo före den nya rikslagens ikraftträdande, jämte

redarne af utvandrarfartygen och de ofvannämnde ansvarige utvandringsföretagarne (hvilka sistnämnda i Hamburg och Bremen kallades »Passagierexpedienten», i det öfriga Tyskland ofta »binnenländische Unternehmer») såsom tredje kategori de i Hamburg och Bremen uppträdande skeppsmäklarne (Schiffsmakler), med den medverkan vid biljettförsäljningen som omnämnts. Dessa mäklares verksamhet föll i alla väsentliga afseenden utom den dåvarande utvandringslagstiftningen. Kom så härtill, att de ofvannämnde ansvariga expedienterna drefvo sin verksamhet med hjälp af under dem arbetande talrika lokala agenter och andra biträden, så synes att icke mindre än fyra led af medverkande vid befordringen voro i verksamhet. Under sådana förhållanden måste olägenheterna af den omständighet, att det lagliga ansvaret för transporten hvilade på den näst understa kategorien af mellanhänder, ytterligare ökas. Icke endast stodo redarne, på hvilka det faktiska om än icke rättsgiltiga ansvaret för transporten öfver sjön hvilar, alldeles utom lagstiftningen; dessutom kunde de genom mäklarnes tillvaro icke göras ens moraliskt ansvarige för utvandringsexpedienternas handlingar, hvilka dock i verkligheten företrädde deras intressen, eftersom ingen redare kunde påvisas hvarken i allmänhet eller vid något visst tillfälle stå i förbindelse med någon viss expedient; slutligen kunde de ansvarige expedienterna vid öfvergrepp gentemot utvandrarne skjuta ansvaret på mäklarne och på redarne, hvilkas medansvarighet emellertid icke kunde bevisas och hvilka för öfrigt stodo utom lagstiftningen.

Särskild olägenhet måste samma omständighet, att de civilrättsligt ansvarige personerna voro andra än redarne, förorsaka i afseende å de lokala underagenternas eller ombudens verksamhet. Underagenter till personer med den ställning som »utvandraragenterna» i de flesta länder intagit, måste nämligen gifvetvis ofta blifva personer af lägre samhällsställning och mindre ansvarskänsla än de lokala agenter, hvilka ett stort oceanrederi kan vilja befullmäktiga. I länder, där de här åsyftade äldre författningarna bestodo och ännu bestå, hafva äfven dessa underagenter ofta visat sig vara personer, hvilka, äfven om de kunnat förete intyg om god frejd och medborgerligt förtroende, dock måste anses hafva varit olämpliga att biträda vid utvandrarbefordringen. Såsom underagenter uppträdde exempelvis i de mellaneuropeiska utvandringsstaterna (Tyska riket, Schweiz, Ungern, Italien) landthandlande, värdshusvärdar, marknadsresande, kringresande hästhandlande o. s. v.; i allmänhet personer, hvilkas verksamhet i afseende å utvandringen praktiskt sedt var omöjlig att öfvervaka och i afseende å hvilkas ansvarskänsla och hederlighet grundade misstankar med skäl kunde hysas. Då nu dessa underagenter i alla väsentliga afseenden icke voro själfva ansvariga för sina öfverträdelser af utvandringsförfattningarna, utan

denna ansvarighet hvilade på den ofvannämnde hufvudagenten, för hvilken icke heller några större personliga intressen sattes på spel genom författningarnas ansvarsbestämmelser, så måste lagstiftningen anses hafva skapat ringa garantier mot författningsöfverträdelser. Det har äfven visat sig i alla länder, där den ifrågavarande anordningen varit träffad och där utvandringen varit en samhällsföreteelse af större betydelse, att stora missförhållanden varit rådande i afseende å utvandringsförmedlarnes affärsrörelse.

Äfven i ett annat väsentligt afseende har de liberala utvandringsförfattningarnas teknik för utvandrarbefordringen ofördelaktiga konsekvenser. Eftersom redaren af utvandrarfartygen i alla de fall, då han är utlänning, står helt utom den inländska lagstiftningen, är utvandringsstaten beröfvad alla medel att gentemot sådana utländska redare göra några fordringar gällande eller vid deras affärsrörelse inom riket knyta några särskilda villkor. Det betraktas af den liberala lagstiftningen såsom en självfallen sak, att enhvar utländsk redare har rätt att drifva verksamhet med befordring af utvandrare från riket, samt att utan särskildt tillstånd etablera emigranttrader från hvilka inrikes inskeppningshamnar och till hvilka destinationsland han behagar. Som nämnts beror detta därpå, att för den liberala utvandringspolitiken inga andra uppgifter finnas än utvandrarnes skyddande under transporten. Emellertid kan med en dylik anordning icke ens denna synpunkt alltid på ett tillfredsställande sätt tillvaratagas. Ty då den inländska lagstiftningen om utvandrarfartyg icke kan göras gällande mot andra än inländska fartyg eller utländska fartyg som anlöpa inländsk hamn, samt å andra sidan flere smärre utvandringsstaters belägenhet är sådan, att deras utvandrare under hela eller större delen af transporten till den främmande världsdelen måste färdas ombord å fartyg och med järnvägar samt inkvarteras i härbergen, i afseende å hvilka den egna lagstiftningen icke kan direkt ingripa, så hafva dessa staters författningar om utvandrarfartyg o. s. v. föga betydelse och innebära inga garantier för dess utvandrares tillbörliga skyddande under transporten. Visserligen kan göras gällande, att alla fartyg, med hvilka utvandrartransport bedrifves, äro underställda någon stats utvandringsförfattningar, men dels äro dessa författningar i stränghet mycket olika, och dels är den noggrannhet hvarmed de tillämpas veterligen olika i olika stater och äfven olika inom samma stat mot skilda rederier. Det kan för en i ifrågavarande beroende ställd stat föreligga starka skäl att i afseende å dess egna utvandrares skydd och hygien uppställa större fordringar än de af vissa utländska rederier uppfyllda. Detta är emellertid med den af de liberala författningarna träffade anordning af befordringen icke möjligt, eftersom vid fall af s. k. utvandraragenter till utländska

redare icke redaren, men blott den nämnda mellanhanden uppträder såsom sökande af koncession och ålägges vissa förpliktelser. Än mindre kan den bakom agenten stående utländske redaren ställas till ansvar för missförhållanden som uppstå eller blifva kända sedan koncession meddelats; författningarnas strängaste ansvarspåföljd eller en återtagen koncession träffar endast mellanhanden, och det ligger i de liberala författningarna och i den praxis de utbildat intet hinder för att redaren fortsätter sin verksamhet med en annan koncessionerad agent såsom mellanhand.

Vid betraktande af de under den liberala ekonomiska politikens inflytande tillkomna utvandringsreglementenas beskaffenhet kan man fördenskull såsom sammanfattning anmärka följande. Dessa reglementen hafva visserligen i flere afseenden fyllt den uppgift, som med dem afsågs, nämligen att genom vissa ansvariga expedienters ställande under koncessionsplikt och genom lagstiftningen om de s. k. utvandrarkontrakten tillvarataga utvandrarnes intressen vid befordringen. Men

dels underläto dessa reglementen att gifva fasta föreskrifter i afseende å bestående hinder för utvandring eller i afseende å förhållanden, som rätteligen böra utgöra sådana hinder;

dels lämnade reglementena emigrantvärfningen i alla väsentliga afseenden utom lagstiftningen;

dels reglerade de endast med vissa inskränkningar transporten af utvandrare till utrikes orter;

dels tilläto de i flera stater tillvaron af för många led af medverkande vid befordringen, utan att reglera dessa olika kategoriers af personer rättsliga ställning inbördes och gentemot utvandrarne;

dels saknade de bestämmelser, hvilka på ett tillfredsställande sätt möjliggjorde begränsning af de olika mellanhändernas antal samt reglering utaf omfånget och arten af enhvars affärsrörelse;

dels tilläto de, vid sidan af redarne, såsom ansvarige befordrare personer, som icke voro redare. Detta sistnämnda förhållande har haft vidtgående ofördelaktiga följder,

dels genom att leda till en större ansvarslöshet inom hela verksamheten med utvandrarbefordringen,

dels genom att redarne (i främsta rummet de utländska) i talrika, och i flera stater i samtliga fall ställts utom lagstiftningen; hvilket sistnämnda i sin tur föranledt,

dels att det utvandrarskydd, som afses med den inhemska lagstiftningen, i flere afseenden måst blifva illusoriskt, och

dels slutligen att hvarje utvandringspolitik omöjliggjorts, i hvilken högre nationella synpunkter kunnat komma i betraktande.

III. De moderna utvandringslagarna.

Det ligger i förhållandenas natur, att de äldre utvandringsreglementenas otillfredsställande beskaffenhet skulle starkast göra sig gällande i de stater, där utvandringen blifvit en företeelse af större samhällelig betydelse. England, som under hela det 19:de århundradet fört en i stort sedt utvandringsbefrämjande politik, har sett sina utvandringspolitiska önskningar bäst gagnas genom utvandringsförmedlarnas möjligast obundna affärsverksamhet såväl å de Brittiska öarna som å kontinenten. Endast gentemot sådan affärsverksamhet, som måste betraktas såsom uppenbart bedräglig, har den engelska lagstiftningen sökt träffa bestämmelser; i öfrigt måste hela den egendomliga teknik för befordringen, som i England utbildat sig och genom lagstiftningen erkänts, anses vara af beskaffenhet att underlätta utvandringen och värfning till utvandring. I Frankrike, Belgien och Nederländerna, där utvandringsreglementena ännu hafva den ofvan angifna föråldrade karaktär, har den egna utvandringen icke varit eller ansetts vara en företeelse af större betydelse; i alla händelser har den uppfattning, som ännu till våra dagar dikterat utvandringslagstiftningen i dessa länder, varit den västeuropeiska liberalismens från det förra århundradets midt. I stället har det varit utvandringen öfver dessa länders hamnar af genomresande emigranter, vid hvilken de tre staternas utvandringspolitik i första rummet knutit sig; den hufvudsynpunkt, som därvid gjort sig gällande, har varit denna genomvandrings möjligaste utnyttjande i den inhemska rederirörelsens intresse. Det ligger därför i förhållandenas natur, att någon egentlig otillfredsställelse med de liberala författningarna icke i dessa föregående länder har framträdt. I de tre nordeuropeiska länderna åter, äfvensom i de mellaneuropeiska staterna, blef utvandringen under senare hälften af det förra århundradet en företeelse af största nationella betydelse, hvilken i allmänhet har betraktats såsom för utvandringslandet icke önskvärd och i flera stater af stor fara. Det har fördenskull äfven varit i dessa stater som de gamla liberala utvandringsreglementena visat sig mest otillfredsställande och i hvilka behofvet af en modernare reglering af utvandringsväsendet gjort sig gällande.

De stater, uti hvilka en sådan förändrad lagstiftning först började förberedas och först kom till genomförande, voro Schweiz och Tyska riket. I Tyska riket uppkommo planerna härpå redan på 1870-talet, till en början icke i främsta rummet på grund af en allmän öfvertygelse om den bestående lagstiftningens otillräcklighet, utan hufvudsakligen på grund af önskningar att genom en rikslag-

stiftning på ett enhetligt sätt reglera utvandringsväsendet i samtliga stater, i hvilka ett brokigt komplex af författningar voro gällande. På grund af en rad omständigheter kom denna rikslag först betydligt senare till genomförande. Under tiden hade i *Schweiz* arbetena på en omreglering af den i äldre författningar och senast i förbundslagen af den 24 dec. 1880 innehållna lagstiftningen resulterat i förbundslagen af den 22 mars 1888, med i anslutning därtill utfärdade författningar, hvilken schweiziska lag torde få betraktas som den första europeiska författning, i hvilken modernare principer i lagstiftningen och vidsträcktare utvandringspolitiska synpunkter kommo till uttryck.

Den närmaste anledningen till den ifrågavarande schweiziska förbundslagen var af förbundsregeringen under 1880-talet föranstaltade ingående undersökningar öfver orsakerna till den på nämnda tid starka utvandringen. Dessa undersökningar gåfvo bland annat vid handen, att utvandraragenturerna under trycket af den ömsesidiga konkurrensen använde sig af ett mycket för stort antal underagenter; att dessa underagenter ofta voro för sin verksamhet synnerligen olämpliga personer (värdshusvärdar o. s. v.); att en vidsträckt värfningsverksamhet var inom hela republiken utbildad; att öfvergrepp och skinnande af utvandrarne voro allmänt förekommande, samt att utvandringen under agenternas och deras medhjälpares påtryckningar ofta försiggick till länder, hvilka för utvandrarnes fortkomst och välfärd voro vådliga. På grund af dessa förhållanden framgick det såsom nödvändigt att införa en strängare kontroll öfver utvandrarbefordringen än den som på grund af lagen af 1880 var möjlig. För detta ändamål ändrades emellertid *icke* den teknik för befordringen, som redan var bestående, nämligen befordringens förmedlande genom vissa koncessionerade, civilrättsligt ansvarige utvandraragenturer samt dessas underagenter. Såsom företagare vid transporten bibehöllos fortfarande dessa agenturer, hvilkas förhållande till de utländske redarne, trots den i lagen införda illusoriska bestämmelsen att de icke få stå i något vare sig tjänste- eller annat afhängighetsförhållande till ett transoceanskt ångbåts- eller järnvägsföretag, nödvändigtvis måste vara ett agentförhållande. De ansvarige expedienterna förblefvo sålunda fortfarande s. k. »binnenländische Unternehmer» (jfr ofvan), hvilkas vid utvandringsförmedlareverksamheten knutna personliga intressen måste vara i jämförelse med redarnes mindre stora, hvilkas presterade kaution icke kan föreskrifvas vara deras personliga egendom samt hvilkas agentförbindelser med de utländske redarne icke med ett än så noggrannt öfvervakande kunna kontrolleras.

Emellertid införde den nya förbundslagen i öfriga afseenden en väsentligt strängare reglering af utvandrarbefordringen. Jämte ut-

vandraragenterna sattes äfven de s. k. resebyråerna under koncessionsplikt; agenternas och resebyråernas innehafvare underkastades väsentligt större fordringar på personliga kvalifikationer; deras samfälda affärskorrespondens underkastades en ingående reglementering och föreskrefs skola stå öppen för vederbörande myndigheter; anställandet af underagenter, som äfven var beroende af Förbundsrådets tillstånd, inskränktes inom trängre gränser genom uppställande af höjda fordringar på dessas personliga egenskaper; den lokala begränsningen infördes för hvarje underagents verksamhet genom förbud för dessa att drifva verksamhet utom den ort, där de äro domicilerade samt särskildt att göra det under omkringresande; förbud gjordes mot användande af s. k. anvisare; agenterna gjordes ansvariga för alla personers handlingar i in- och äfven utlandet, af hvilkas hjälp de använda sig; m. m. Den viktigaste i samband med den nya lagen träffade anordning var emellertid inrättande af en särskild statsmyndighet för utvandringsväsendets öfvervakande, nämligen en särskild med utrikesdepartementet förenad *byrå*, med dels en administrativ afdelning, som fick högsta ledningen och kontrollen öfver utvandringsförmedlarne om händer, och dels en kommissarisk afdelning, hvars uppgift blef att på sätt strax skall nämnas tillvarataga större, vid utvandringen knutna frågor och intressen.

Förutom den strängare lagstiftning om själfva utvandrarbefordringen, som sålunda infördes, voro andra med utvandringen sammanhängande frågor före lagens tillkomst föremål för liflig uppmärksamhet. Ett af de vid förbundsregeringens undersökningar uppdagade missförhållandena var som nämnts den schweiziska utvandringens riktning till länder, där utvandrarnes fortkomst och välfärd genom klimatiska, ekonomiska och politiska förhållanden sattes i allvarlig fara. Redan under 1870-talet hade äfven Förbundsrådet haft under öfvervägande den frågan, huruvida icke förbundsregeringen skulle anses hafva vissa förpliktelser ifråga om utvandringens dirigerande och om utöfvande af kontroll öfver transoceanska kolonisationsföretag, samt huruvida den icke borde positivt ingripa i dessa förhållanden genom att själf förvärfva och kolonisera transoceanska landområden och därigenom utnyttja utvandringen i de nationella intressenas tjänst. Denna åsikt förfäktades sedermera och framlades vid upprepade tillfällen till behandling af ett parti inom Förbundsrådet, utan att den dock lyckades tillvinna sig allmännare anslutning. Visserligen erkändes nödvändigheten af att i och för utvandrarnes skyddande tillägga statsmyndigheterna ett inflytande på utvandringens dirigerande, men å andra sidan gjordes gällande, att statliga kolonisationsföretag måste vara uteslutna för ett utvandringsland, som saknar kuststräcka samt såväl handels- som krigsmariner och som fördenskull icke kan vara i stånd att med fram-

gång anknyta de koloniserade gebiten till moderlandet och utnyttja dem i inhemska näringsintressens och politiska intressens tjänst. Äfven bidrogo till denna uppfattning förhärskande liberala åskådningar, enligt hvilka utvandringen måste betraktas endast såsom ett faktum, gentemot hvilket statens roll bör vara neutral och i afseende å hvilket inga andra förpliktelser därför åligga densamma än utvandrarnes skyddande mot samvetslösa mellanhänder.

Om emellertid äfven frågan om en statlig kolonisationspolitik icke blifvit ett led i den schweiziska utvandringspolitiken, så blefvo dock i förbundslagen af år 1888 viktiga nationella synpunkter beaktade. Äfven om det icke ansågs lämpligt och möjligt att staten uppträdde som koloniserande myndighet, så gafs åt densamma en högsta kontroll öfver utvandringens riktning och öfver utrikes kolonisationsföretag därigenom, att all värfning i och för utrikes kolonisationsföretag och all förbindelse mellan utvandraragenterna och dylika företag gjordes beroende af Förbundsrådets pröfning och tillstånd. Sålunda stadgades, att »personer, bolag eller agenturer, hvilka i någon som helst form representera ett kolonisationsföretag, skola anmäla detta hos Förbundsrådet och gifva detsamma noggranna upplysningar om företaget»;[1] vidare att »Förbundsrådet i hvarje särskildt fall äger afgöra, huruvida och under hvilka villkor enskilde, bolag och agenturer kunna erhålla tillstånd att representera ett kolonisationsföretag». Agenternas koncession föreskrefs skola kunna omedelbart återtagas, »om de befatta sig med ett kolonisationsföretag, i afseende å hvilket Förbundsrådet funnit sig föranlåtet till varning».[2] Uti särskild författning[3] gafs vidare förnyade föreskrifter om samma ämne och föreskrefs särskildt, att »alla offentliggöranden samt allt meddelande af upplysningar i propagandaändamål öfver af Förbundsrådet icke såsom tillåtna erkända kolonisationsföretag förbjudas».

Genom dessa bestämmelser i förening med inrättandet af den ofvannämnda kommissariska afdelningen i utrikesdepartementets utvandringsbyrå, åt hvilken pröfningen och kontrollen i afseende å dessa frågor uppdrogs, gafs åt statsmyndigheterna medel i händer att förhindra utvandring till sådana trakter eller vid sådana tillfällen, då utvandrarnas välfärd enligt dessa myndigheters mening sättes i fara. Den princip, på hvilken den schweiziska lagstiftningen sålunda ställde sig, var visserligen i första hand de utvandrande medborgarnes personliga intressens skyddande, men denna uppgift uppfattades på ett vidsträcktare sätt än af den äldre liberala utvandringslagstiftningen. Det gjordes af den schweiziska förbundslagen den åskådningen gällande, att utvandringsstaten icke uppfyllt sina förpliktelser i afseende å utvandringen enbart genom ut-

[1] B.-G. 1888, Art. 10. — [2] D:o Art. 3. — [3] B.-B. 12 febr. 1889.

vandrarnas nödtorftiga skyddande under själfva transporten öfver oceanen, utan att den äfven är förpliktigad till en högsta kontroll öfver emigrantvärfningen och öfver utvandrarnes användning i utländska kolonisations- och andra företags tjänst. Genom rätten att utestänga icke önskvärda sådana företag och deras utskickade från verksamhet inom republiken gaf förbundslagen uttryck åt åskådningar, som i de nyaste utvandringslagarna kommit än starkare till uttryck. Och om hufvudsynpunkten härvidlag äfven var utvandrarnes intressens tillvaratagande, så ligger dock i denna politik en nationell politik innesluten, eftersom utvandringslandets intressen alltid måste anses gagnas genom dess utvandrares välfärd samt ekonomiska och nationella sammanhållning i utlandet.

Såsom nämnts, hade redan på 1870-talet frågan om en riksrättslig reglering af utvandringsväsendet varit före i *Tyska riket.* År 1873 tillsattes för ändamålet en regeringskommission, hvars arbeten dock icke ledde till några åtgärder; år 1878 framlade d:r Kapp inför riksdagen ett i detalj utarbetadt, af en ingående motivering åtföljdt förslag till rikslag för utvandringsväsendet, som dock efter granskning af en särskild riksdagskommission befanns alltför prägladt af de liberala utvandringsreglementenas synpunkter för att kunna antagas. Sedan frågan under 1880-talet varit föremål för behandling såväl hos regeringsmyndigheter som i riksdagen, kom den år 1891 åter på allvar upp, närmast med anledning af frågan om det s. k. v. d. Heydt'ska reskriptets upphäfvande;[1] och af en större regeringskommission utarbetades ett förslag till utvandringslag, som år 1892 förelades Förbundsrådet och riksdagen. Detta kom af särskilda anledningar icke till behandling, men var under de efterföljande åren föremål för en liflig offentlig diskussion, hvilken föranledde regeringen att låta den kommission som utarbetat detsamma taga det under förnyad ompröfning. Efter en del ändringar framlades förslaget på nytt 1896—97 inför Förbundsrådet och riksdagen och utkom efter några af den senare föranledda ändringar den 9 juni 1897 såsom rikslag.

Det är icke utrymme att redogöra för de olika synpunkter och intressen, som gjort sig gällande under den tyska lagens tillkomsthistoria. Denna är visserligen liksom de liberala utvandringsförfattningarna ytterst byggd på utvandringsfrihetens grundsats och utgår från den princip, att enhvar, som efter fritt öfvervägande beslutat sig för att utvandra, skall obehindradt kunna göra detta, försåvidt hans förpliktelser i afseende å värnpliktsskyldigheter äro uppfyllda. Men i flera väsentliga afseenden betecknar dock den tyska lagen ett genombrott i utvandringslagstiftningens historia, dels

[1] Ett i Preussen vid denna tid gällande förbud mot utvandring till Brasilien.

genom den helt förändrade teknik för befordringen, som den för första gången gjorde konsekvent gällande, och dels genom den i ekonomiskt och nationellt afseende målmedvetna utvandringspolitik, åt hvilken den skaffat medel i händerna.

Det är anmärkt (jfr ofvan), att i Tyska riket före rikslagens tillkomst en otillfredsställande teknik för utvandrartransporten hade utbildat sig, med ej mindre än fyra olika kategorier af utvandringsförmedlare, bland hvilka redarne och skeppsmäklarne stodo utom lagstiftningen och ansvaret för transporten hvilade på s. k. »binnenländische Unternehmer». Genom rikslagen infördes nu en fullständig omreglering af dessa förhållanden i den riktning, att endast två kategorier af utvandringsförmedlare hädanefter tillätos, nämligen de under koncessions- och kautionsplikt ställde ansvarige företagarne (Unternehmer), och dessas lokala agenter, hvilka äfven underkastades kautionsplikt samt ansvarighet för sina handlingar. Det föreskrefs vidare, att om icke rikskansleren i särskilda fall medgifver undantag, skola de ansvarige företagarne vid transoceansk befordring vara *redarne själfva*, med, i den händelse de äro utlänningar, inom Tyska riket befullmäktigade sysslomän. Dessa utländska redare, hvilka sålunda personligen äga att söka och erhålla koncession, skola underkasta sig inrikes lag och inrikes domstolar och genom sysslomannen tala och svara i alla mål, som röra utvandrartransporten. Genom denna anordning och genom den stränga begränsning af agenternas antal samt den noggranna reglering af företagarnes och agenternas affärsrörelse, som genom lagen infördes, skapades en teknik för utvandrartransporten, som har visat sig innebära tillfredsställande garantier mot författningsöfverträdelser och i främsta rummet mot emigrantvärfning från de i transporten intresserade personernas sida. Genom särskild sträng straffbestämmelse, stadgande fängelsestraff intill ett år och böter intill sextusen mark eller ettdera af dessa straff för den som gör affärer i emigrantvärfning, fastslogs vidare den rättsprincip, att all på personlig vinst beräknad sådan värfning från hvilken som helst persons sida är brottslig.

Bakom denna nya reglering af utvandrarbefordringen lågo emellertid i främsta rummet vidsträcktare utvandringspolitiska afsikter. I den regeringskommission, som 1891—1892 utarbetade det preliminära förslaget till den senare rikslagen, voro andra utvandringspolitiska åskådningar förhärskande än de, som dikterat de äldre europeiska utvandringsreglementena. Visserligen erkändes nödvändigheten af att fota utvandringslagstiftningen på utvandringsfrihetens grundsats, men å andra sidan rådde en enstämmig uppfattning om utvandringsstatens rätt och plikt att med denna grundsats okränkt söka utnyttja den oundvikliga utvandringen i sitt eget intresse. Redan på 1880-talet hade, såsom ofvan är nämndt, sådana

synpunkter gjort sig gällande i Schweiz, ehuru de till följd af flere samverkande omständigheter endast i viss grad kommo till uttryck i den nya förbundslagen. I Tyska riket åter med dess annorlunda marina och politiska ställning lågo förhållandena gynnsammare för inslåendet på en nationell utvandringspolitik, och den nya rikslagen genomdrefs i riksdagen med understöd af alla nationella parter, under motstånd endast från »de frisinnade» och socialdemokraterna.

Den anordning med öfverflyttande på redarne själfva af koncessionsplikt och ansvarighet för transporten, som genom lagen föreskrefs skola vara regel, mötte visserligen icke gensagor från något håll inom riksdagen. Utom de ofvannämnda fördelar, som detta medför i afseende å kontrollen inom landet öfver hela utvandringsväsendet, erkändes från alla håll fördelen af de strängare fordringar, som genom en sådan anordning möjliggöras i afseende å förhållandena ombord å utländska redares fartyg, i de härbergen, med hvilka dessa stå i förbindelse, samt i allmänhet i afseende å deras behandling af utvandrarne. Endast genom att dessa redare personligen ställas under koncession kunna villkor i dessa afseenden förbindas vid deras rätt att drifva rörelse inom landet och kunna de genom risken att utestängas från all sådan verksamhet antagas vinnlägga sig om en god behandling af utvandrarne. Äfven lagstiftningens längst gående åtgärd, nämligen vägran eller återkallande af koncession för en redare på grund af missförhållanden vid transporten och i hans affärsverksamhet, kan icke med någon utvandringspolitisk utgångspunkt väcka betänklighet, eftersom denna princip redan i den liberala lagstiftningen allmänt har kommit till uttryck i afseende å de ansvarige utvandringsföretagarne och den nya lagstiftningen endast gör en dylik åtgärd verkligt effektiv genom att göra redarne själfva till sådana ansvarige företagare. Med de rättsuppfattningar, som i innevarande tid äro rådande i afseende å mellanfolkliga förbindelser och hvarje stats befogenhet att medgifva och vägra utlänningar rätt till näringsverksamhet inom densamma, äro åtgärder af detta slag äfven erkända såsom hvarje nations naturliga rättighet. Den af den tyska rikslagen fastslagna principen i detta afseende har äfven i de länder, där den kommit till införande (se nedan), visat sig fördelaktig, och har äfven vid sitt strängaste tillämpande icke gifvit anledning till mellanfolkliga anmärkningar.

Det var i stället i andra afseenden, som den tyska rikslagen var föremål för en del om ock icke större meningsskiljaktigheter. Då den lade ansvaret för utvandrarbefordringen på vissa *företagare* på sådant sätt, att den åt hvarje företagare meddelade koncessionen endast skall hafva afseende å transporten från bestämda inskeppningshamnar samt till bestämda transoceanska orter, landsdelar eller länder, så låg bakom detta den grundsats, att hvarje koncession

skall hafva en bestämd utvandringspolitisk mening. Med de liberala utvandringsreglementenas principer ligger, såsom ofvan påpekats, i koncessionen åt en utvandrarbefordrare icke någon sådan mening, utan utvandringsstaten ställer sig likgiltig inför den frågan, hvart de egna utvandrarne styra kosan och huru de taga sig fram i främmande länder. Med den högre uppfattning af utvandringsstatens rättigheter och förpliktelser, som den tyska rikslagen gjort gällande, är det emellertid den förras uppgift att söka leda utvandringen till länder och trakter, där utvandrarnes välfärd kan förenas med bibehållandet af hemlandets nationalitet, religion och kultur samt utvandrarnes politiska och ekonomiska intressegemenskap med det gamla fosterlandet. För detta ändamål kunna tvångsmedel visserligen icke komma i betraktande; endast för så vidt i något visst invandringsland vid någon viss tidpunkt sådana förhållanden råda, att utvandrarnes lif och välfärd uppenbart äfventyras, skall det vara utvandringsstatens rätt och plikt att vägra koncession för utvandrartransport till denna trakt. Redan för mötande af sådana särskilda händelser är det emellertid nödvändigt, att lagen i allmänhet vid koncession af utvandrarbefordrare förbinder den ofvannämnda specialiseringsbestämmelsen. Då vidare denna bestämmelse naturligtvis icke *i och för sig* lägger något tvång på utvandringen, utan endast möjliggör ett sådant tvång vid extraordinära tillfällen af ofvannämnda art, och bestämmelsen dessutom är oundgänglig för utöfvande af en verksam kontroll öfver själfva transporten, så kan den icke på något annat sätt väcka betänkligheter äfven hos en liberal uppfattning, än att den kan tänkas lämna *möjlighet* öppen till missbruk af en ansvarslös koncessioneringsinstans. Då emellertid vid en anordning af denna art af utvandrigsväsendet koncessioneringsinstansen bör vara den högsta regeringsmakten, och utvandringspolitiska åtgärder af detta slag för öfrigt icke kunna undgå att väcka den största allmänna uppmärksamhet och kritik, så bör möjligheten af missbruk lika litet utgöra hinder för denna befogenhets läggande i regeringsmaktens händer som nyttiga författningar i allmänhet böra hindras, därför att de kunna missbrukas. I Tyska riket ansågs emellertid vid lagens behandling i riksdagen lämpligt att lägga koncessioneringen i händerna på rikskanslären *i förening med* Förbundsrådet; och till yttermera säkerhet för ett klokt och sakkunnigt handhafvande af lagens befogenheter inrättades ett särskildt utvandringsråd (*Beirat für das Auswanderungswesen*), hvilket skall äga en allsidig och sakkunnig sammansättning och hvars mening ovillkorligen skall inhämtas vid meddelande af koncession åt sådana företag, som afse kolonisation af ett bestämdt transoceanskt gebit, äfvensom vid återkallande och inskränkning af en redan meddelad koncession.

Genom dessa anordningar lade den tyska rikslagen medel i händerna på utvandringslandets myndigheter att vid koncessionering af utvandringsföretagare förbinda nationella synpunkter. Det önskemål, som framför allt gjort sig gällande hos den tyska utvandringspolitiken i detta afseende, har varit den oundvikliga utvandringens ledande från den nordamerikanska unionen, där utvandrarnes nationella sammanhållning och förbindelser med moderlandet lättast gå förlorade, till andra länder, där utsikterna för deras framgång äro lika stora och än större, men där deras nationella, religiösa och ekonomiska förbindelser med hemlandet kunna förblifva starkare. Bland dessa senare länder hafva hitintills hufvudsakligen ett par af de sydamerikanska staterna kommit i betraktande, men allteftersom förhållandena i de tyska rikskolonierna i Afrika blifva för kolonister gynnsammare, är det för den tyska utvandringspolitiken själffallet ett önskemål att leda utvandrarströmmen till dessa. För detta önskemåls realiserande lägges emellertid icke i något afseende ett direkt eller indirekt tvång på de utvandrandes fria vilja, och inga af lagstiftningens kraftåtgärder hafva för detta ändamål hitintills satts ifråga eller tillämpats. De stora in- och utländska rederier, hvilka drifva utvandrartrafik mellan Europa och Nord-Amerika, hafva alla efter ansökan koncessionerats. Den enda grundsats, som härutinnan vunnit tillämpning, har så vidt bekant varit den, att inga bolag, som haft till ändamål kolonisationsföretag eller andra företag i Nord-Amerika, erhållit tillstånd att vara företagare vid utvandrarbefordring vid sidan af redarne; däremot hafva ett par tyska kolonisationsbolag med liknande afsikter uti vissa sydamerikanska trakter erhållit dylik koncession, sedan deras kolonisationsprojekt varit föremål för omsorgsfull pröfning. Denna politik kan dock så mycket mindre betraktas som en tvångspolitik, som den allmänna uppfattningen äfven i stater med liberal utvandringslagstiftning icke ålägger utvandringsländerna någon förpliktelse att öfverhufvud koncessionera några utländska kolonisationsbolag.

Om emellertid den tyska utvandringspolitiken hitintills undvikit äfven hvarje sken af att utöfva ett tvång på utvandringens riktning, så har den dock genom en vidtutgrenad *upplysningsverksamhet* sökt sprida kännedom om förhållandena i olika invandringsländer och dymedelst intressera utvandrarne för andra länder än den nordamerikanska unionen och de brittiska skyddsområdena. Genom initiativ af Deutsche Kolonialgesellschaft upprättades nämligen år 1902 en upplysningsbyrå (*Centralauskunftstelle für Auswanderer*), som arbetar med stöd af allmänna medel samt under rikskanslärens (och utvandringsrådets) direktiv. Med ett hufvudkontor i rikshufvudstaden och filialkontor i en mängd andra städer meddelar denna byrå upplysningar om förhållanden i olika transoceanska länder, som kunna vara af

intresse för invandrare. I motsats mot i England och Belgien upprättade byråer af motsvarande slag ledes den tyska byrån, på samma gång som tillvaratagande af utvandrarnas välfärd är dess öfversta grundsats, af en målmedveten nationell hållning. I afsikt att icke stimulera utvandringen lämnar den sålunda upplysningar endast på (muntlig och skriftlig) förfrågan. Utan att afvika från en såvidt möjlig objektiv framställning af faktiska förhållanden söker den äfven fästa sådana personers uppmärksamhet, som beslutat sig för att utvandra, på lämpliga, ur nationell tysk synpunkt önskvärda invandringsländer. Emellertid är det, såsom skall framhållas i den särskilda redogörelsen, i grunden omöjligt, att i en skildring af ett invandringsland, som bygges på meddelanden från olika personer, undvika *all* subjektiv färg; det kan heller icke förnekas, att den tyska byråns publikationer öfver de länder, som ur den nationella tyska utvandringspolitikens synpunkt äro minst önskvärda, kännetecknas af en mera reserverad hållning än de engelska och belgiska byråernas. Häri kan dock icke sägas ligga något otillbörligt; hufvudsaken ur utvandrarskyddssynpunkt är nämligen att förhållandena i invandringsländerna icke framställas i för gynnsam dager, hvarigenom vid umbäranden mindre härdade utvandrare förledas att resa ut och misslyckas. Härutinnan iakttager byrån i afseende å länder, som den rekommenderar, en stor försiktighet; och icke ens i afseende å de tyska rikskolonierna har på minsta sätt satts ifråga att underordna utvandrarnes välfärd under rikets intressen. Hvad i öfrigt beträffar byråns verksamhet, hvilken hitintills haft sin största betydelse för utvandrare med kvalificerade yrken, hänvisas till den särskilda redogörelsen.

Den genom den nya rikslagen i Tyska riket inaugurerade utvandringspolitiken kan sålunda sägas inrikta sig på ett arbete för den oundvikliga utvandringens utnyttjande i fosterlandets intresse, utan att dock i något afseende kränka den enskildes fria självbestämningsrätt. Jämte detta har denna politik, med de nya principer för utvandringsväsendets organisation som den infört, skapat en i jämförelse med den liberala lagstiftningen väsentligt noggrannare kontroll öfver själfva utvandrartransporten och satt som sin uppgift ett starkare tillvaratagande af utvandrarnes personliga intressen. Slutligen har densamma grundlagt en reglering af utvandringsväsendet, som i vissa afseenden bildar utgångspunkt för nya principer i den nationella sjöfartspolitiken.

Den tyska lagen har i flere afseenden blifvit förebild för tre senare tillkomna europeiska utvandringslagar, nämligen den *italienska* lagen af den 31 januari 1901, den *ungerska* lagen af den 11 mars 1903 och den *spanska* lagen af den 22 december 1907. I dessa trenne utvand-

ringslagar har den teknik för utvandrartransporten, hvilken skapats af den tyska rikslagen, i så måtto vunnit efterbildning, att de ansvarige företagarne vid transoceansk befordring skola vara *redarne själfva*, med, i den händelse de äro utlänningar, inom riket befullmäktigade sysslomän. Det i den tyska lagen tillåtna undantag, att särskilda företagare kunna koncessioneras utan att vara redare, har emellertid i de tre nämnda lagarna icke medgifvits. Dessutom har i de italienska och ungerska lagarna den motsatta anordning mot i den tyska lagen träffats, att redarnes lokala ombud icke underkastas kautionsplikt och civilrättslig ansvarighet, utan denna ansvarighet i alla afseenden lägges på deras hufvudmän. Medan sålunda, med den i Tyska riket och Spanien träffade anordning, det civilrättsliga ansvaret är fördeladt på redarne och deras lokala agenter, förlägga de italienska och ungerska lagarna, såsom i de äldre liberala författningarna, det sammanlagda civilrättsliga ansvaret på de för transporten öfver sjön ansvariga företagarne. Då emellertid dessa i nämnda lagar skola vara redarne själfva, blir de sistnämndas ställning än strängare reglerad i dessa lagar än i de tyska och spanska. Äfven föreskrifterna om kautionens storlek, om koncessionens återkallande vid fall af författningsöfverträdelser och om redarnes och deras ombuds affärsverksamhet torde i de italienska och ungerska lagarna kunna anses strängast.

I afseende åter å de vidsträcktare utvandringspolitiska synpunkter, hvilka voro bestämmande för den tyska lagens reglering af utvandringsväsendet, intaga den italienska lagen å ena samt de ungerska och spanska lagarna å andra sidan i visst afseende olika ståndpunkter. Vid nyregleringen af det *italienska* utvandringsväsendet, som föregicks af omfattande officiella undersökningar öfver bristerna i den dåvarande organisationen af utvandrarbefordringen, var den ledande synpunkten nödvändigheten af att på ett omsorgsfullare sätt än ditintills tillvarataga utvandrarnes intressen och skydda dem för öfvergrepp under transporten. Några i egentlig mening nationella synpunkter af den art, som i Tyska riket kraftigt framförts, hafva i Italien, om icke saknats, så dock icke spelat en afgörande roll vid utvandringsväsendets ordnande. Detta torde hafva berott dels därpå, att med de i Italien rådande befolknings- och ekonomiska förhållanden utvandringen af de flesta samhälleliga partier icke betraktats såsom landsfördärflig, dels åter därpå, att den italienska rasen i utlandet utan särskilda statsåtgärder lättare än den germanska bibehåller sin nationella särställning, medan å andra sidan de italienska utvandrarnas beskaffenhet ofta är sådan, att deras bevarande åt moderlandet icke är särskildt eftersträfvansvärdt och deras betydelse för hemlandets handels- och sjöfartsförbindelser för öfrigt ringa. Icke desto mindre har ett energiskt skyddande af de italienska utvand-

rarnas intressen i utlandet varit en hufvuduppgift för den nya lagen; hvarvid den dock synes hafva ledts mera af allmänna humanitära synpunkter än af i egentlig mening nationella.

Detta sistnämnda förhållande kommer särskildt till uttryck i den ståndpunkt, som den italienska lagen intagit till emigrantvärfningen. I afseende härå har den ställt sig på liknande princip, som varit ledande för den schweiziska utvandringspolitiken, nämligen att värfning till utvandring visserligen skall vara i regel förbjuden från de i transporten intresserade personernas sida och i öfrigt i alla icke lagligen tillåtna och kontrollerade former, men att under vissa omständigheter viss person kan erhålla tillstånd därtill. Den stadgar nämligen, »att utrikesministern i samråd med inrikesministern kan med föreskrifvande af särskilda villkor tillåta en enskild person att uteslutande för egen räkning värfva det antal utvandrare, som han behöfver för utförande af ett bestämdt arbete i utlandet eller ett kolonisationsföretag», hvarvid dock tillägges den i Schweiz icke förefintliga bestämmelse, att den ifrågavarande personen i och för transporten ovillkorligen skall begagna sig af en lagligen koncessionerad redares åtgörande. Uppenbarligen är härmed lika litet som i Tyska riket och Schweiz (samt Ungern och Spanien, se nedan) tillåtet, att en person »gör affärer i emigrantvärfning», d. v. s. lockar personer att utvandra utan annat intresse förbundet med sin verksamhet än att förtjäna penningar på den medverkan han tager vid transporten. Men medan i Tyska riket (samt Ungern och Spanien) värfning, d. v. s. hänvändelse till andra personer än dem, som självmant anmäla sig vilja utvandra, icke är tillåten ens i det fall, att ett kolonisations- eller liknande bolag lagligen tillåtes vara representeradt inom riket, så är i Italien liksom i Schweiz en sådan värfning icke obetingadt utesluten, då ändamålet blifvit pröfvadt af högsta myndighet. Emellertid ställer den italienska lagen värfningen under om möjligt än strängare kontroll, än hvad i Schweiz är fallet, genom sitt tillägg »uteslutande för egen räkning» samt genom sin fordran att värfvaren (kolonisationsbolaget) icke får vara samma person som transportföretagaren (redaren) eller stå i intressegemenskap med denne.

Den italienska lagens mera utvandrarskyddsvänliga än nationella karaktär kommer emellertid tydligast till uttryck i det sätt, hvarpå utvandrartransporten utöfver hvad ofvan sagts underkastats reglementering. Under det att i den tyska rikslagen vid redarnes ställande under koncessionsplikt kanske i främsta rummet afsågs att göra gällande den utrikes specialiseringsbestämmelsen och därigenom möjliggöra nationella synpunkters tillvaratagande, så torde samma anordning i den italienska lagen i främsta rummet hafva förorsakats af önskan att tillvarataga utvandrarnes egna intressen. Den omnämnda specialiseringsbestämmelsen infördes icke uttryckligen i den

sistnämnda lagen, och det däri förekommande stadgande »att utrikesministern kan i samråd med inrikesministern för en viss tid förbjuda all utvandring till en viss trakt, då den allmänna ordningen så fordrar eller utvandraren kan löpa stor fara till lif, frihet eller egendom» har uppenbarligen endast skyddsvänliga motiv. Redarnes ställande under koncession förorsakades i hufvudsak af andra skäl. Ett af de vid de förberedande undersökningarna upptäckta missförhållandena var nämligen de höga biljettpriser, hvartill systemet med underförstådda agenter till rederierna hade ledt. Det hade visat sig, dels att dessa agenters provisioner, som alltid öfvervältrats på utvandrarne, hade varit oskäligt höga, dels att resepriserna under olika årstider blifvit mycket olika fastställda, i ändamål att tillförsäkra rederierna och agenterna största möjliga vinst, men så att utvandringen på icke önskvärdt sätt påverkats i sina fluktuationer och sin omfattning. För att göra slut på dessa från utvandrarnes synpunkt otillfredsställande förhållanden förbjöds agentsystemet; men förutom detta föresatte sig lagstiftaren att på ett ingående sätt reglera hela det transatlantiska biljettväsendet, i ändamål att förhindra biljettprisernas uppskrufvande med däraf följande personligt men för utvandrarne.

I afseende å denna reglering af persontarifferna å de transoceanska utvandringslinjerna står den italienska lagen ensam i den nutida lagstiftningen. Den senare tillkomna ungerska lagen har af samtliga de ifrågavarande bestämmelserna endast upptagit föreskriften »att redarne skola underställa inrikesministern sina tariffer till godkännande»; ett stadgande af förmodligen mera formell innebörd. Den nyaste spanska lagen har endast upptagit föreskriften om redarnes skyldighet att till visst pris och i visst antal återbefordra fattiga utvandrare till hemlandet. I den italienska lagen åter stadgas för redarne, jämte sistnämnda skyldighet, att deras förslag till persontariffer årligen tre gånger skola inlämnas hos utvandringskommissariatet till godkännande; att detta skall begära utlåtanden och inhämta upplysningar från en rad myndigheter i in- och utlandet; och att det skall äga ovillkorlig rätt att vägra fastställelse å inlämnade förslag. I sådan händelse kan frågan gå till utrikesministerns afgörande, som skall inhämta ytterligare vissa myndigheters utlåtanden och som årligen inför parlamentet skall redogöra för den af regeringen följda tariffpolitiken. Om någon redare tager mera betaldt än efter de statliga biljettaxorna, skall hans koncession frångtagas honom och kan ånyo meddelas honom först efter beslut af utrikesministern. Däremot äger en redare att efter behag *nedsätta* ett fastställdt pris, endast nedsättningen utsträckes till samtliga emigranter; af hvilken bestämmelse framgår regleringens uteslutande ändamål att gå utvandrarne till mötes, men icke att hindra biljettpriser-

nas nedpressande genom illojal konkurrens med dettas följder i afseende å utvandringens ökande och andra (inländska) redareintressens skadande.

Det synes i hög grad tvifvelaktigt, att denna statssocialistiska reglering af den transoceanska passageraretrafiken skall kunna uppfylla det med den afsedda ändamålet, och sannolikt, att de ifrågavarande befogenheterna hos statsmakterna skola få en tämligen formell betydelse. Den italienska utvandringen förmedlas till större delen af inländska rederier, och statsmakterna skola väl näppeligen gentemot ett nationellt så betydelsefullt företag som ett inländskt oceanrederi kunna tillgripa en för detta ruinerande åtgärd, endast emedan detta icke anser sig kunna foga sig efter de statliga taxorna. Än vanskligare blir situationen, då utvandringsrederierna sammansluta sig till en trust och vägra att underkasta sig det statliga förmyndarskapet; i sådan händelse skall koncessionen fråntagas hela redaretrusten för att först efter motiveradt beslut af ministerkonseljen ånyo kunna beviljas densamma. I händelse af upprepad sådan vägran skall koncessionen indragas t. o. m. »för beständigt». Till mötande af denna af lagstiftaren förutsedda händelse säges, att regeringen i sådant fall skall kunna »genom särskilda koncessioner bemyndiga andra bolag, redare och befraktare, såväl italienska som utländska, att befordra emigranterna»; att den skall kunna »medgifva dessas öfverflyttande till andra fartyg i europeiska hamnar och vidtaga alla andra åtgärder till beskyddande af emigrationen». Härvid lämnas åsido, huru dessa »andra bolag» i en hast skola anträffas, och huruvida de skola befinnas villiga och i stånd att insätta fartyg på de italienska traderna. Om emellertid äfven lagens hot skulle vid tillfälle kunna bringas till verkställighet, så kan ett tillintetgörande af de bestående rederierna knappast anses motiveradt af de skäl, som för lagen varit bestämmande.

Äfven om den italienska utvandringslagens ställning till emigrantvärfningen, dess reglering af biljettväsendet och i allmänhet dess bristande nationella hållning icke mana till efterföljd för en stat med utvandringshämmande politik, så har lagen dock gifvit flera beaktansvärda uppslag i afseende å utvandrarnes skyddande under transporten och i utlandet. Lagstiftningen om utvandrarkontraktet har i densamma, äfven i jämförelse med den tyska lagen, ytterligare utbildats, i några detaljer måhända ända till öfverdrift. För handläggande af utvandringsärenden, för utvandringens kontrollerande och skyddande samt för att tillvarataga den italienska rasens intressen i utlandet har vidare skapats en omfångsrik apparat af särskilda myndigheter och tjänstemän, för hvilken närmare är redogjordt i den särskilda redogörelsen. En beskattning af emigrantrederierna är dessutom införd (hvars öfvervältrande på emigranterna genom reglerin-

gen af biljettpriserna möjligen torde kunna förhindras), hvarigenom medel erhållas till bestridande af den statliga utvandringskontrollen och dessutom till bildande af en särskild utvandringsfond, afsedd att användas till »utvandringens fromma». Denna vidlyftiga apparat af myndigheter och tjänstemän torde i betraktande af den italienska utvandringens stora omfång och den italienska politikens energiska humanitära sträfvanden vara motiverad och hafva fält för verksamhet, äfven om den synes hafva större uppgifter i ett land med nationellare utvandringspolitik.

Det är anmärkt, att de nyaste *ungerska* och *spanska* lagarna i afseende å tekniken för utvandrartransporten i hufvudsak äro efterbildade de tyska och italienska. Hvad åter beträffar deras ställning till emigrantvärfning, är denna, i olikhet med den italienska lagen, bestämd af samma utvandringshämmande hållning som den tyska rikslagen. Den ungerska lagen står till och med ensam bland de nya utvandringslagarna därutinnan, att den helt och hållet underlåter att gifva föreskrifter om tillstånd för utländska kolonisations- och andra företag att vara representerade inom landet. Ehuru detta visserligen icke behöfver utgöra hinder för att sådant tillstånd vid tillfälle kan medgifvas, vill det dock synas som skulle den ungerske lagstiftaren icke hafva tänkt sig ett sådant förhållande. Den spanska lagen åter omnämner visserligen liksom den schweiziska och italienska det fall, att tillstånd begäres och erhålles för ett kolonisationsföretag att vara representeradt inom landet; men i motsats mot samma lagar och i öfverensstämmelse med de tyska och ungerska synes den icke tillåta någon som helst värfning för ändamålet, d. v. s. hänvändelse till personer, som icke självmant anmält sig vilja utvandra.

Hvad beträffar allmännare utvandringspolitiska afsikter, står den ungerska lagen närmare den tyska och den spanska närmare den italienska. Den spanska saknar nämligen i likhet med den italienska den utrikes specialiseringsbestämmelsen vid koncessionering af emigrantrederierna; och den i lagen förutsedda åtgärd, att utvandringen under en viss tid förbjudes till en viss trakt, föreskrifves liksom i den italienska lagen endast få tillgripas för att afvända exceptionella risker för utvandrarne. En i egentlig mening nationell politik torde icke i Spanien hafva varit afsedd vid koncessionspliktens öfverflyttande på redarne; hvartill orsaken torde ligga däri, att den spanska utvandringen sedan gammalt går i en för landets utvandringspolitik gynnsam hufvudriktning och att den spanska liksom den italienska nationaliteten utan särskilda statsåtgärder lättare än den germanska bibehåller sin särställning och förbindelse med moderlandet.

I den ungerska lagen åter har den utrikes specialiseringsbestämmelsen inryckts i samma formulering som i den tyska rikslagen. De afsikter, som i den sistnämnda varit underförstådda, hafva dessutom i den ungerska lagen blifvit direkt uttalade. Förutom bestämmelsen »att inrikesministern befullmäktigas att tidvis förbjuda utvandringen till en sådan stat eller ett sådant land, där utvandrarnes lif, hälsa, sedlighet eller förmögenhet utsättas för allvarlig fara», tillägges nämligen att han äfven befullmäktigas »inskränka utvandringen till en eller flera vissa bestämda router, hvilka synas ändamålsenligast ur synpunkten af den statliga uppsikten och utvandrarnes intressens tillvaratagande». Det framgår häraf, att ofvannämnda åtgärd, d. v. s. koncessionsvägran, är tillåten icke blott då utvandrarne utsättas för risk i afseende å lif och hälsa, utan äfven i afseende å »förmögenhet»; en bestämmelse, som i vidsträckt mån tillåter en nationell tolkning. Dessutom innebär befogenheten att inskränka utvandringen till vissa router, som äro ändamålsenligast ur synpunkten af »den statliga uppsikten», uppenbarligen en rätt att monopolisera vissa utvandringsrederier, hvilka för utvandrarne, men äfven för utvandringslandet och andra intressen inom detsamma, äro önskvärdast. Den ungerska lagen har härmed tydligast bland de europeiska lagarna uttalat vissa principer, som allt starkare gjort sig gällande i utvandringslagstiftningens senare utveckling.

Om de ungerska och spanska lagarna äfven sinsemellan afvika i nyssnämnda hänseenden, så hafva de båda efterbildat den italienska lagen i afseende å inrättandet af en omfångsrik officiell apparat för utvandringens reglerande och öfvervakande. Särskilda myndigheter och tjänstemän äro liksom i Italien inrättade och tillsatta i Ungern, och föreskrifvas i den nyaste spanska lagen skola med det snaraste inrättas. (Se den särskilda redogörelsen). Äfven en sådan utvandringsfond som i Italien är bildad, är föreskrifven i de ungerska och spanska lagarna; dock med den skillnad att någon beskattning af emigrantrederierna icke är införd i Spanien och veterligen icke heller i Ungern. Den ungerska utvandringsfonden föreskrifves skola användas till »att delvis eller helt och hållet betäcka resekostnaderna för sådana medellösa, hvilka vilja återvända till hemlandet; dessutom för de utvandrandes ledning i utlandet och arbetsförmedling åt dem, för upprättande af utvandrarhärbergen, för välgörenhetsändamål och för befordrande af utvandrarnes religiösa och andliga behof»; hvilket som synes äfven går ut på utvandrarnes nationella bevarande i utlandet och deras återförvärfvande åt hemlandet. Den spanska lagen stadgar utförligt om de inrättade myndigheternas åligganden och arbete, hvaribland utom handläggande af utvandringsärenden samt utöfvande af utvandringskontrollen ingår skyldighet att följa och

afgifva rapporter om utvandringen och dess sammanhang med de ekonomiska förhållandena i in- och utlandet.

De nyare utvandringslagarna och den utveckling hos den europeiska lagstiftningen, som de beteckna, uppbäres af den uppfattning, att utvandringsstaten i afseende å utvandringen har väsentligt större förpliktelser än som uppfyllas af de liberala transportreglementena. Sedan dessa reglementen tillkommo, har utvandringen för ett flertal europeiska stater blifvit en utomordentligt viktig, för flera af dem den viktigaste samhällsföreteelsen; och lagstiftningens uppgift är icke fylld genom att utvandrarne försäkras mot öfvergrepp och vidriga förhållanden under sjötransporten. De nya utvandringslagarna hafva i stället och förutom detta gjort gällande som erforderligt

dels att gifva fasta stadganden i afseende å sådana privaträttsliga och offentligt-rättsliga förhållanden, som rättvisligen böra utgöra hinder för utvandring;

dels att reglera icke enbart utvandrartransporten, utan äfven all annan verksamhet, som har sammanhang med utvandringen;

dels att effektivare än hvad med hjälp af de liberala reglementena varit möjligt skydda de utvandrande medborgarna, och

dels, samt framför allt, att tillvarataga hemlandets vid utvandringen förbundna intressen och så långt möjligt hålla det skadeslöst för de nationella förluster, som utvandringen förorsakar.

För dessa trenne sista ändamål är nödigt

att emigrantvärfning i alla former och från hvilka som helst personers sida underställes lagstiftningen;

att en förändrad teknik för utvandrartransporten åvägabringas, i främsta rummet genom att systemet med ansvarige företagare, som icke själfva äro redare (s. k. agenter), öfvergifves, samt de in- och utländska redarne af emigrantfartygen personligen underställas lagstiftningen;

att ett effektivare skydd för de inhemska utvandrarne åvägabringas därigenom att erforderliga garantier förbindas vid koncessionen åt utländska rederier; hvilket är så mycket viktigare när, såsom i Sverige är fallet, utvandringen helt och hållet försiggår å utländska linjer; hvarförutom utvandringsstaten skall äga ovillkorlig rätt att af dylika skäl utestänga ett utländskt rederi från verksamhet inom riket;

att vid koncession åt emigrantrederierna specialiseringsbestämmelsen i afseende å bestämda in- och utskeppningshamnar tillämpas;

att utvandringsstatens högsta myndighet medgifves rätt att i form af koncessions vägrande eller återkallande förbjuda utvandringen till en viss trakt, när utvandrarnes välfärd gör detsamma påkalladt;

att ett målmedvetet, statsunderstödt arbete åvägabringas för att skydda och konsolidera den inhemska nationaliteten i de transoceanska invandringsländerna;

att för sistnämnda ändamål en statlig upplysningsverksamhet organiseras med mål dels att hämma utvandringen, dels att afvända densamma från länder och trakter, där hemlandets nationalitet lättast går förlorad;

att koncessioneringsinstansen befullmäktigas att, då omständigheterna göra detsamma synnerligen påkalladt, äfven för sistnämnda ändamåls befrämjande vägra utländskt emigrantrederi koncession;

att den inhemska nationaliteten i utlandet ekonomiskt anknytes till hemlandet genom befrämjande af dettas handels- och sjöfartsförbindelser med de länder och trakter, där dess forna medborgare äro samlade;

att den inhemska sjöfartsnäringens intressen understödjas, vid behof därigenom att endast visst eller vissa rederier koncessioneras att åtaga sig utvandrartransporten från riket;

att en beskattning af emigrantrederierna, uteslutande eller företrädesvis de utländska, införes, i ändamål att tillförsäkra utvandringslandet en del af den vinst, dessa rederier draga af utvandringen såsom samhällelig företeelse;

att för de så erhållna medlen kostnaderna bestridas för inrättande af särskilda för utvandringen afsedda statsmyndigheter, med uppgift att handlägga utvandringsärenden, utöfva kontroll öfver utvandringsförfattningarnas efterlefnad, studera utvandringen och dess sammanhang med andra ekonomiska företeelser samt på grund däraf motarbeta densamma och på ofvan anförda sätt befrämja dess utnyttjande i hemlandets tjänst;

att hvad genom den nämnda beskattningen ytterligare kan inflyta afsättes till en utvandringsfond, som ställes till nyssnämnda myndigheters förfogande för här ofvan omnämnda ändamål.

Särskild redogörelse för den nutida europeiska utvandringslagstiftningen.

I. Nutida utvandringsförfattningar.

De europeiska staternas nu gällande utvandringsförfattningar äro följande:

England. *Merchant Shipping Act* 1894, Part III: *Passenger and Emigrant Ships. Merchant Shipping Act* 1906, Part II: D:o. **Frankrike.** *Loi sur l'émigration* 18—23 Juillet 1860. Med särskilda reglementen: *Décret impérial pour l'exécution de la loi du 18 juillet 1860 sur l'émigration* 15 Mars—16 Avril 1861 och *Décret impérial qui détermine les conditions auxquelles peut être accordé l'autorisation d'entreprendre les opérations d'engagement et de transport des émigrants* 9 Mars—6 Avril 1861. Dessutom ministerialförordningar den 8 februari 1889 och den 9 april 1894 samt *Décret portant règlement de police sanitaire maritime* 4—21 Janvier 1896. **Belgien.** *Loi du 14 Déc. 1876 réglant le transport des émigrants;* reviderad den 29 april 1890. *Règlement sur le transport des émigrants pris en exécution de la loi du 14 Déc. 1876,* du 2 Déc. 1905. **Nederländerna.** *Wet van den 1sten Junij 1861, houdende bepalingen omtrent den doortogt en het vervoer van landverhuizers. Wet van den 15den Julij 1869, tot wijziging en aanvulling der wet van den 1sten Junij 1861.* Därjämte särskilda reglementen: *Besluit van den 27sten November 1865, tot nadere uitvoering van art. 24 der wet van 1 Junij 1861. Besluit van den 30sten September 1869, houdende wijziging van het Koninklijk besluit van 27 November 1865, tot nadere uitvoering van art. 24 der wet van 1 Junij 1861. Besluit van den 21sten Julij 1875 houdende aanvulling van art. 20 van het Koninklijk besluit van 27 November 1865, tot nadere uitvoering van art. 24 der wet van 1 Junij 1861.* **Danmark.** *Lov om Tilsyn med Udvandreres Befordring* 1ste Mai 1868. *Lov indeholdende Tillæg til Lov om Tilsyn med Udvandreres Befordring af 1ste Mai 1868* 25de Marts 1872. (För Island: *Lov om Tilsyn med Udvandreres Befordring* 14de Januar 1876). *Reglement for Tilsynet med den direkte Befordring af Udvandrere* 28de Marts 1870. *Bekjendtgjörelse om nogle Forskrifter, som blive at iagttage ved Afslutning af Kontrakter med Udvandrere* 2den Juli 1873. *Anordning om et Tillæg til § 8 i Lov om Tilsyn med Udvandreres Befordring af 1ste Mai 1868,* 21de Juli 1899. **Norge.** *Lov angaaende Fart med Passagerer, bestemte til fremmede Verdensdele* 23de Mai 1863. *Lov om Kontrol med Befordring af Udvandrere til fremmede Verdensdele* 22de Mai 1869. *Lov angaaende Tillæg til Lov af 23de Mai 1863 om Fart med Passagerer, bestemte til fremmede Verdensdele* 22de Juni 1886. *Lov angaaende Tillæg til Lov af 22de Mai 1869 om Kontrol med Befordring af Udvandrere til fremmede Verdens-*

dele, dens §§ 1 och 6 5te Juni 1897. *Reglement for Kontrol med Befordring af Udvandrere til fremmede Verdensdele, udfærdiget af Departementet for det Indre i Henhold til § 9 i Lov af 22de Mai 1869 og Kgl. Resolution af 2den December 1899.* **Sverige.** *Kongl. Maj:ts nådiga förordning om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande verldsdel iakttagas bör* den 4 Juni 1884. *Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse angående ändringar i förordningen den 4 Juni 1884 om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande verldsdel iakttagas bör* den 28 September 1893. *Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående ändrad lydelse af 57 § i förordningen den 4 juni 1884 om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande verldsdel iakttagas bör* den 8 juli 1904. *Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär till Öfverståthållareämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län angående öfvervakande af utvandraragenternas och deras ombuds verksamhet* den 8 juli 1904. **Tyska riket.** *Reichsgesetz über das Auswanderungswesen* vom 9 Juni 1897. *Bekanntmachung betreffend Bestimmungen über den Geschäftsbetrieb der Auswanderungsunternehmer und Agenten* vom 14 März 1898. *Bekanntmachung betreffend Vorschriften über Auswandererschiffe* vom 14 März 1898. *Regulativ, betreffend die Organisation des Beirats für das Auswanderungswesen* vom 26 Januar 1898. **Hamburg.**[1] *Gesetz, betreffend das Auswandererwesen* vom 14 Januar 1887. *Verordnung, betreffend das Auswandererwesen* vom 13 Mai 1887. *Polizei-Regulativ, betreffend die Beherbergung von Auswanderern* vom 26 Mai 1887. Jämte kungörelser den 8 mars 1889, den 23 oktober 1889, den 20 dec. 1889, den 31 mars 1890, den 11 april 1890, den 18 sept. 1896. **Bremen.** *Obrigkeitliche Verordnung, die Beförderung von Schiffspassagieren nach aussereuropäischen Ländern betreffend* vom 9 Juli 1866. *Obrigkeitliche Verordnung, gesundheitspolizeiliche Vorschriften bezüglich der Schiffsbeförderung von Auswanderern betreffend* vom 27 November 1868. Jämte kungörelser, förordningar och lagar den 7 dec. 1868, den 13 sept. 1869, den 3 okt. 1870, den 10 juli 1872, den 23 febr. 1873, den 26 juni 1875, den 21 nov. 1877, den 20 febr. 1881. **Schweiz.** *Bundesgesetz betreffend den Geschäftsbetrieb von Auswanderungsagenturen* vom 22 März 1888. *Vollziehungsverordnung zum Bundesgesetze vom 22 März 1888, betreffend den Geschäftsbetrieb von Auswanderungsagenturen* vom 10 Juli 1888. *Bundesrathsbeschluss betreffend die Ergänzung der Vollziehungsverordnung vom 10 Juli 1888 zum Bundesgesetz über die Auswanderungsagenturen* vom 12 Februar 1889. **Österrike.** *Auswanderungspatent* vom 24 März 1832. *Erlass d. Min. d. Innern* vom 23 Okt. 1852. *Staatsgrundgesetz* vom 21 Dec. 1867, § 4. *Staatsministerialerlass* vom 28 Febr. 1863. *Min. Ver.* vom 23 Nov. 1895. *Gesetz vom 21 Jänner 1897, womit strafrechtliche Bestimmungen in Bezug auf das Betreiben der Auswanderungsgeschäfte erlassen werden.* (Jfr dessutom 1905 års icke antagna regeringsproposition till *Gesetz betreffend den Schutz der Auswanderer.*) **Ungern.**[2]) *IV Gesetz-Artikel vom Jahre 1903 über die Auswanderung;* sanktioniert am 11 März 1903. *Zirkularverordnung des kgl. ung. Ministers des Innern, Zl. 40.000/904, Inslebentreten und Vollzug des Gesetzartikels IV vom Jahre 1903, über die Auswanderung*

---

[1] Genom den tyska rikslagen af den 9 juni 1897 upphäfdes den dessförinnan bestående partikularlagstiftningen i olika stater endast för såvidt den innehöll mot rikslagen stridande bestämmelser. En del af de äldre författningarnas bestämmelser äro fördenskull ännu gällande. Af dessa författningar är det här endast nödigt att omnämna de i *Hamburg* och *Bremen* gällande.

[2] Lagarna endast tillgängliga i deras halfofficiella redaktion på tyska språket.

betreffend. **Italien.** *Legge sulla emigrazione* 31 gennaio 1901. *Regio Decreto che manda in vigore la legge n. 23 del 31 gennaio 1901 sull'emigrazione ed approva il relativo regolamento* 10 luglio 1901. *Regio Decreto che modifica alcuni articoli del regolamento del 10 luglio 1901, n. 375, sull'emigrazione* 11 dicembre 1902. *Regio Decreto che dà facoltà ai vettori di emigranti di istituire in determinati comuni del Regno un loro rappresentante pei servizi dell'emigrazione* 10 marzo 1904. *Regio Decreto* rörande detsamma som i näst föregående, 24 april 1904. Därjämte ministerialförordning den 13 juli 1904 angående några ändringar i dekretet den 10 juli 1901, samt lag den 1 februari 1901, angående sparmedel, återsända till hemlandet af utrikes vistande italienare; äfvensom specialreglemente den 29 dec. 1901 angående det sistnämnda. **Spanien.** *Ley de Emigración*, publicerad i Gaceta de Madrid den 22 december 1907. **Portugal.** Ministeriell kungörelse den 9 juli 1895. Lag den 23 april 1896. Specialreglemente, i anslutning till sistnämnda lag, den 3 juli 1896.

II. De nutida utvandringsförfattningarnas allmänna karaktär.

Flertalet nu gällande europeiska utvandringsförfattningar äro icke utvandringslagar, innehållande de i vederbörande stater tilläfventyrs gällande bestämmelser om inskränkningar i utvandringsfriheten, utan endast författningar om hvad som bör iakttagas vid utvandrares befordran. Detta är fallet med nästan alla af dem som äro af äldre datum eller tillkomna under den liberala ekonomiska politikens inflytande: de *engelska*, *franska*, *belgiska*, *nederländska*, *danska*, *norska*, *svenska* och *österrikiska* författningarna. De restriktiva bestämmelser i afseende å utvandringen, som i en del af dessa stater ännu förefinnas, hafva blifvit stående i de lagrum och författningar, där de förut funnits; och de egentliga utvandringsförfattningarna, som haft till ändamål utvandringens reglerande, hafva på sin höjd kommit att innehålla hänvisningar till dessa ställen.

Undantag härifrån utgöra i viss mening de *tyska* och *schweiziska* författningarna, men endast i så måtto, att i dessa moderna utvandringslagar samtliga kategorier af personer äro sammanförda och angifna, hvilka enligt äldre och nydekreterade bestämmelser äro förbjudna att befordras enligt de för utvandrarbefordran fastställda grunder.

Undantag i egentlig mening åter utgöra de nyaste *italienska*, *ungerska* och *spanska* författningarna, hvilka äro verkliga utvandringslagar, innehållande samtliga bestående förbud mot utvandring öfverhufvud.

Skillnaden mellan förbudsbestämmelser emot att befordras enligt vissa för utvandrarbefordran fastställda, men icke för utvandring oeftergifligt nödvändiga grunder, å den ena sidan, samt emot att

öfverhufvud i hvad form som helst utvandra, å den andra sidan, spelar för de nutida utvandringsförfattningarnas teknik en viktig roll. De principiella svårigheter, hvartill denna punkt gifver anledning, skola i det följande angifvas. I detta sammanhang bör emellertid påpekas, att med utvandringsförfattningarnas olika karaktär af *dels* utvandringslagar, *dels* reglementen öfver utvandringen, sammanhängar frågan om deras karaktär *antingen* af lagar, gemensamt stiftade af regering och riksförsamling, *eller* af regeringsförordningar och ministerialdekret. Samtliga i denna redogörelse afhandlade europeiska staters principala utvandringsförfattningar, med undantag af *Sveriges* och *Rysslands*, äro förelagda och antagna af vederbörande folkrepresentationer. I Sverige (samt Ryssland, som dock icke ännu äger andra utvandringsförfattningar än en del kejserliga dekret om utvandringsfrihetens utsträckning) äro samtliga utvandringsförfattningar utfärdade af regeringsmyndigheterna utan folkrepresentationernas hörande. I Sverige hafva som bekant författningarna endast till ändamål utvandringens reglerande och äro af konungen enbart, i stöd af 89 § regeringsformen, utfärdade.

Åtminstone när utvandringsförfattningarna äro utvandringslagar, dekreterande vissa bestämda inskränkningar i den individuella utvandringsfriheten, torde i nutida konstitutionella stater erfordras att de föreläggas vederbörande lagstiftande nationalförsamlingar. I de flesta stater har, som nämnts, detta äfven i annat fall varit erforderligt. Sålunda hade äfven det österrikiska lagförslaget af år 1905 om utvandrarskydd att såsom regeringsproposition föreläggas deputeradekammaren (där det föll igenom), ehuru det endast innehöll reglering af kommissionärs- och agenturverksamheten i afseende å utvandring.

Rörande Sveriges säregna ställning är följande att anmärka. Vid affattandet af 89 § regeringsformen voro restriktiva bestämmelser i afseende å utvandringen med stor sannolikhet inbegripna i »den allmänna hushållningens» begrepp, sådant detta af lagstiftaren på sin tid uppfattades, och sålunda därmed i konungens ekonomiska lagstiftningsmakt. På nämnda tid bestodo nämligen ännu, såsom framgår af den allmänna redogörelsen, samtliga äldre restriktiva utvandringsbestämmelser. Af dessa voro de i gamla legohjonstadgan innehållna visserligen af ständerna på sin tid antagna; de grundläggande förbudsbestämmelserna äfven under frihetstidens statsskick voro emellertid kungliga förordningar eller kungörelser från centrala ämbetsverk, utfärdade efter därom af regeringen fattadt beslut. Dessutom utfärdade kungl. maj:t äfven efter det nuvarande statsskickets införande, utan riksdagens hörande och utan anmärkningar af konstitutionsutskottet, brefven af den 27 december 1811 och den 11 januari 1815, af hvilka det förstnämnda till efterlefnad inskärpte

och förnyade samtliga de strängaste äldre förbudsbestämmelserna. Utvandringslagstiftningen, ehuru den nära rörer den personliga friheten, torde sålunda enligt äldre svensk uppfattning hafva ansetts falla under konungens allenabestämmande, och 16 § regeringsformen har som bekant i sin formulering intet, som kan stödja en motsatt uppfattning. Då vid 1840 års riksdag, efter därom väckt förslag, sammansatta lagsamt allm. besv.- och ek.-utskotten tillstyrkte ständerna att *för sin del besluta* om upphäfvande dels af vissa af dessa äldre utvandringsbestämmelser, dels af vissa i äldre författningar innehållna restriktiva bestämmelser om inflyttning i riket, så föranledde detta ett särskildt memorial af expeditionsutskottet, som enligt sin öfvertygelse ansåg den senare frågan vara att hänföra till den lagstiftning, som i 89 § regeringsformen omförmäles, och i afseende å hvilken beslutanderätten är kungl. maj:t ensam förbehållen. I anledning af exp.-utskottets anmärkning blef riksdagsskrifvelsen äfven omredigerad, men icke blott i afseende å den senare utan äfven å den förra delen af densamma, så att ständerna *underdånigst anhöllo* om såväl de ena som de andra författningarnas upphäfvande. Detta synes icke ens från kungl. maj:ts sida hafva föranledt någon åtgärd. Uppfattningen om konungens uteslutande beslutanderätt i dessa frågor kan sålunda med visshet sägas hafva ännu vid nämnda tidpunkt varit den förhärskande. Då sedermera den 21 sept. 1860 genom passtvångets upphäfvande samtliga dessa äldre förbudsbestämmelser om icke efter orden så dock efter andan i författningen upphäfdes, så skedde äfven detta visserligen på riksdagens underdåniga anhållan, men dock genom af kungl. maj:t ensam beslutad och utfärdad förordning.

Från en formellt rättshistorisk ståndpunkt kan konungens rätt att enbart dekretera inskränkningar i utvandringsfriheten fördenskull försvaras. Det är sedermera en annan fråga, på hvilken icke är anledning att ingå, i hvad mån de förändrade tidsförhållandena närmat denna i den allmänna hushållningen ursprungligen inbegripna fråga till civillags natur; äfvensom i hvad mån det under nuvarande tidsförhållanden kan anses lämpligt, att den underställes riksdagen. Gifvetvis måste detta bero på arten af de restriktiva bestämmelser, som kunna blifva ifrågasatta; äro dessa af mera ingripande natur torde det med så mycket större sannolikhet anses nödvändigt eller lämpligt.

Nu gör sig emellertid i den europeiska lagstiftningen en utpräglad tendens gällande att ersätta utvandringsreglementena med, samt låta dem uppgå uti, fullständiga utvandringslagar. Ty om det äfven är möjligt att fasthålla skillnaden mellan utvandringsförbud å den ena sidan samt förbud för utvandrarexpedienter att befordra vissa personer å den andra, samt fördenskull låta gällande utvandringsförbud kvarstå i sina särskilda lagrum och regleringen af ut

vandringen i sina särskilda författningar, så följa dock flera olägenheter häraf, hvilka senare skola påpekas. Men därtill komma ytterligare ett par omständigheter. I den mån nämligen, som utvandringslagstiftningen, hvilket äfven är fallet, utvecklar sig till att blifva mer än en endast utvandrarskyddslagstiftning samt staten tillerkänner sig rätten och plikten att under vissa omständigheter, indirekt genom koncessionsvägringar, förbjuda utvandringen en masse på vissa router och till vissa länder, så bortfaller den principiella skillnaden mellan utvandringslag och lag om utvandrares befordran. Samtidigt som nämligen denna senare för det öfvervägande antalet utvandrare (nämligen de, för hvilka skyddslagstiftningen är afsedd) måste, när det gäller förbud att befordras med utvandrarkontrakt, hänvisa till gällande utvandringsförbud, så kommer den dessutom att lagstadga om möjlighet till särskilda sådana förbud, visserligen icke individuella, men kollektiva. Lämpligheten talar då för att *sammanföra samtliga utvandringen rörande författningar i en enhetlig lagstiftning.* Detta blir så mycket mera ändamålsenligt, som den moderna utvandringslagstiftningen äfven omfattar ytterligare uppgifter (om särskilda organisationer för utvandringens öfvervakande och ledande, om utvandringsfonder m. m.), hvarom lämpligen bör lagstiftas i anslutning till lagstiftningen om öfriga hithörande frågor.

Den andra omständighet, som härvid är af betydelse, är den större styrka, vid eventuella diplomatiska underhandlingar såväl som vid framtida internationella förhandlingar i den mellanfolkliga befolkningsfrågan, som det innebär att äga en af vederbörande folkrepresentation antagen utvandringslag. Sådana förhandlingar äro af flera tecken att döma i icke aflägsen framtid att förvänta, och den nyaste af de europeiska utvandringslagarna, nämligen den spanska, innehåller t. o. m. ett uttryckligt stadgande,[1] att regeringen skall befordra afslutandet af mellanfolkliga traktater» för att hindra okontrollerad utvandring och för att förbättra utvandrarnas blifvande ställning». Vid sådana förhandlingar, som kunna komma att beröra betydande nationella intressen och där hvarje eftergift från utvandringsländernas sida gentemot invandringsländerna bör om möjligt köpas med ett motsatt tillmötesgående, är stödet af en utvandringslag, som icke utan folkrepresentationens medgifvande kan förändras, otvifvelaktigt af betydelse.

Den europeiska utvandringlagstiftningen utvecklar sig äfven i här ofvan omnämnda riktningar: samtidigt med att den utvidgar sina uppgifter, får den karaktär af utvandringslag, antagen af vederbörande nationalförsamling. Om detta sistnämnda emellertid i nästan alla stater är fallet med den *principala* utvandringsförfatt-

[1] Art. 57.

ningen, har det dock i dem alla befunnits ändamålsenligt att öfverlämna vissa *specialfrågor* åt särskilda regeringsförordningar eller ministerialdekret. Ett sammanförande i hufvudförfattningen af den stora mängd detaljbestämmelser (i synnerhet i afseende å utvandrarfartygens inredning och utrustning, utvandrarexpedienternas och deras ombuds affärsrörelse o. s. v.) som äro nödvändiga, skulle på ett onödigt sätt tynga denna och äfven vara i hög grad obekvämt, då sådana reglementen kunna behöfva att tid efter annan förändras efter omständigheterna. Det är fördenskull af fördel, att de grundläggande bestämmelserna om utvandringen och utvandrares befordran på ett ändamålsenligt sätt sammanföras i en hufvudlag, uti hvilken på ifrågakommande ställen hänvisningar göras till specialreglementena.

III. Begreppet »utvandring».

Frågan om hvad som bör förstås med »utvandring» och »utvandrare» i statsrättslig bemärkelse är visserligen i första hand en teoretisk fråga, men kan under vissa omständigheter för den nutida utvandringslagstiftningen få en praktisk betydelse.

Af naturliga skäl har man gjort försök att anknyta definitionen härutaf till de båda begrepp, som för den privata internationella rätten äro af betydelse vid personalstatutet och dess bestämmande, nämligen statsborgarskapet och domicilet. Sålunda var enligt en äldre åskådning[1] såsom förutbetingelse för att ett fall af utvandring skulle kunna anses föreligga nödvändigt, att ett utträdande ur hittillsvarande statsborgarskap försiggått. Enligt denna uppfattning skulle »utvandring» betyda, visserligen icke enbart utträdande ur hittillsvarande statsborgarskap, men detta i förening med afresa från hemlandets territorium.

Det ligger i öppen dag, att om statsborgarskapet äfven numera spelar den förnämsta rollen bland grunderna för personalstatutets bestämmande, så kan det dock icke på nämnda sätt läggas till grund för en definition af utvandringsbegreppet. Såsom bekant hafva olika staters positiva rätt mycket växlat och äro äfven för närvarande olika i afseende å statsborgarskapets förlorande. Om man anknöte utvandringsbegreppet till statsborgarskapet skulle man fördenskull blifva nödsakad att med »utvandring» från olika stater förstå olika företeelser, äfven om dessa ur befolkningsteoretisk och världsekonomisk synpunkt vore likartade. Man skulle icke heller hafva någon

[1] Jfr t. ex. v. Martens: Völkerrecht 1886 II, 174.

användning för en dylik definition vid statistisk och ekonomisk behandling af det faktiska utvandringsproblemet, liksom densamma icke kunde komma till någon användning i den praktiska utvandringslagstiftningen.

Enligt den uppfattning, som för närvarande torde vara mest omfattad, bör begreppet »utvandring» i stället anknytas till domicilet. Uti det första projekt till internationell traktat om emigrationen, som vid kongressen i Köpenhamn år 1897 framlades inför l'Institut de droit international af herrar Olivi och Heimburger (men hvilket af andra grunder omredigerades), definierades begreppet »utvandrare» sålunda (Art. 1):

> Såsom utvandrare anses enhvar, hvilken lämnar sitt fosterland (s'expatrie) i afsikt att välja sitt domicil i en annan världsdel, oberoende utaf om han växlar statsborgarskap eller icke.

Med denna definition, som mera står i öfverensstämmelse med hvad som ekonomiskt och statistiskt brukar förstås med utvandring, fordras sålunda, för att ett fall af utvandring skall föreligga, tvenne moment: dels afresa från hemlandet, dels förefintlig afsikt att välja sitt domicil i en annan stat. I denna sistnämnda afsikt bör visserligen afsikten att växla statsborgarskap äfven anses ligga innesluten, men, såsom framhållits, behöfva steg i sådan riktning icke tagas för att utvandring skall anses föreligga.

Anknytningen af utvandringsbegreppet till domicilet står äfven så tillvida i öfverensstämmelse med de flesta staters utvandringslagstiftning, som det för lagenlig utvandring brukar fordras uttagande af vissa legala handlingar (pass, utflyttningsbetyg etc.), hvarmed förändring i domicilet anses följa. Men äfven icke lagenlig utvandring, där detta sistnämnda underlåtes, men där samma afsikt som ofvan dock är för handen, faller under denna definition.

Emellertid kan densamma dock icke anses tillfredsställande. »Afsikten att välja sitt domicil i en annan stat» kan gälla såväl för en kortare som en längre tid som äfven för beständigt, och olika meningar kunna råda om, huruvida i alla dessa fall utvandring skall anses föreligga. Några författare[1] anse utvandring endast föreligga, då afsikten är »att icke mera återvända», hvarvid dock måste tilläggas, att detta icke utesluter återvändande på besök i hemlandet, utan endast innebär ett för lifstiden räckande förläggande af de hufvudsakligaste lefnadsintressena å utrikes ort. Denna uppfattning står emellertid knappast i öfverensstämmelse med hvad som statistiskt och ekonomiskt brukar förstås med utvandring.

---

[1] Jfr von Battaglia, Darstellung des allg. mod. Auswanderungsrechts 1897, s. 13 o. f.

GENEALOGICAL SOCIETY OF THE CHURCH OF JESUS CHRIST
JAN 1 0 1952
44468

I den tyska utvandringslagen har definition å utvandringsbegreppet undvikits, ehuruväl en uppfattning af detta begrepps innehåll och omfång är nödvändig för lagens tolkning; man har emellertid ansett, att frågan bör afgöras enligt allmänna rättsgrunder. Enligt ett par för frågans uppfattning i Tyskland bestämmande domstolsutslag[1] skall utvandring innebära väljande af domicil i utlandet, i afsikt att »varaktigt» uppehålla sig därstädes, d. v. s. det är icke nödvändigt, att enligt utvandrarens afsikt detta utrikes uppehåll skall räcka hela hans lifstid. Denna uppfattning göres äfven gällande i den förnämsta kommentaren till den tyska utvandringslagen[2], hvilken för ett fall af utvandring uppställer följande definition:

> Utvandring är lämnande af ett lands territorium i afsikt att varaktigt, om äfven icke för alltid, så dock för längre tid, slå sig ned i utlandet.

Enligt denna definition fordras för att ett fall af utvandring skall föreligga följande villkor: a) Ett visst *statsterritorium* måste lämnas, där utvandraren tillförene haft sin bostad. Det är emellertid enligt kommentatorns uppfattning icke nödvändigt, att detta statsterritorium är det land, där personen i fråga är statsborgare; äfven öfver Tyskland utvandrande östeuropéer äro, då de lämna de tyska utskeppningshamnarna, enligt den tyska lagens mening att anse som utvandrare. b) Lämnandet af statsterritoriet i fråga måste vara *frivilligt;* personer, som expatrieras, och utlänningar, som utvisas, äro icke att betrakta som utvandrare. c) Det måste hos personen i fråga förefinnas afsikten att *varaktigt* uppehålla sig utom statsterritoriet. Huruvida detta är fallet, måste enligt kommentatorn i hvarje särskildt fall afgöras. d) Det måste förefinnas afsikt att varaktigt uppehålla sig *utom statsterritoriet.* De tyska kolonialländerna, ehuru de icke tillhöra tyska riksområdet, äro dock icke utomtyska länder, och befordringen dit faller enligt kommentatorns uppfattning icke under den tyska utvandringslagen. — Däremot är det, såsom redan nämnts, för utvandringsbegreppet likgiltigt, om den utvandrande har statsborgarskap i det land, som han lämnar; likaledes är det likgiltigt på hvilken väg, med hvilka befordringsmedel och på hvilken klass resan företages.

Hvad återutvandrare beträffar, äro de enligt kommentatorn i förhållande till den stat, från hvilken de på nytt afresa, icke att anse som utvandrare, då de endast hafva för afsikt att återvända till den utrikes hemorten och det sålunda icke begreppsmässigt kan vara tal om en afsikt att »slå sig ned» utom statsterritoriet. Denna punkt har enligt kommentatorn ingen praktisk betydelse, ty så snart frågan är om verkliga utvandrare, så är det likgiltigt, om de för

[1] Se Goetsch's kommentar till den tyska utvandringslagen. Berlin 1907, sid. 41.
[2] Goetsch, sid. 41.

första gången resa till det främmande landet eller återvända dit; om däremot utvandring icke sättes i fråga, så kommer ju lagen öfverhufvud icke att tillämpas.[1]

Det framgår af ofvanstående, att en begreppsmässig bestämning af hvad som bör förstås med »utvandring» icke är lätt. Saken försvåras praktiskt sedt ytterligare af den omständigheten, att utvandrare ofta vid afresan hemifrån icke hafva någon bestämd afsikt alls i afseende å tiden för den utrikes vistelsen. En person kan resa ut på försök, med afsikten att *antingen* efter kort tid återvända, *eller* blifva varaktigt borta. I detta icke ovanliga fall äro alla sådana definitioner af utvandringsbegreppet oanvändbara, hvilka anknyta detta begrepp till någon viss tid för den utrikes vistelsen.

Såsom framhållits i afsnitt II, är flertalet ännu bestående europeiska utvandringsförfattningar icke utvandringslagar, utan endast författningar om hvad som bör iakttagas vid utvandrares befordran. Det är i sådant fall visserligen nödigt att förstå hvad författningen menar med »utvandrare», vid de tillfällen nämligen, då koncession att åtaga sig befordran af resande enligt författningen ifrågasättes. I regel möter emellertid mindre svårighet att efter praktiska grunder afgöra detta. Ur synpunkten åter af rättsförhållandet mellan utvandringslandets myndigheter och utvandrarne är någon definition af utvandringsbegreppet icke behöflig, ej heller ur synpunkten af rättsförhållandet mellan utvandrarbefordraren och utvandrarne. För de stater åter (Italien, Ungern, Spanien), som hafva verkliga utvandringslagar, där inskränkningar äro träffade icke endast i rättigheten att afsluta kontrakt med utvandrarbefordrare, utan i själfva rättigheten »att utvandra» i allmänhet, blir det nödvändigt att bestämma, hvad som skall förstås med att utvandra. Det är då icke tillfyllest att härmed mena uttagande af de legala handlingar, som för lagenlig utvandring erfordras; detta är ingen begreppsbestämning, ty för vederbörande myndigheter kommer det ju an på att veta de grunder, efter hvilka dessa handlingar skola utlämnas eller vägras. Om i en sådan utvandringslag icke innehölles någon bestämmelse om hvad som i lagen bör förstås med »utvandring», så vore naturligtvis de däri innehållna förbuden mot »att utvandra» i alla de fall ändamålslösa, där afresan från hemlandet sker utan förmedling af de därstädes koncessionerade utvandrarbefordrarne; exempelvis, om resebyråer icke äro underkastade kontroll, genom förmedling af sådana, eller genom förmedling af utvandrarbefordrare å ort i angränsande stat.

I utvandringslagar sådana som de italienska, ungerska och spanska är det fördenskull nödvändigt att gifva någon praktiskt användbar

---

[1] Jfr vidare prejudikat härutinnan. Goetsch, sid. 44.

definition å utvandringsbegreppet. Detta är äfven en fråga, som för den europeiska lagstiftningen växer i betydelse, allteftersom denna lagstiftning, såsom fallet är, utvecklar sig från enbara författningar om utvandrares befordran till fullständiga utvandringslagar. Den ofvan nämnda »afsikten att taga sitt domicil i utlandet» är en tämligen svag grund för definitionen i fråga; om den äfven i enstaka rättsfall kan användas som grund för ett domstolsutslag, så är den dock mindre lämplig vid utvandrings- eller andra myndigheters dagliga handhafvande af utvandringsförfattningarna. Det kommer här i stället an på att äga en efter praktiska kraf och det egna landets särskilda förhållanden lämpad bestämning.

Ett visst sätt att definiera utvandrarbegreppet användes redan i det *franska* kejserliga dekretet af den 9 mars—6 april 1861, som gaf ett slags definition härå sålunda (Art. 7):

> Såsom utvandrare anses utan vidare enhvar passagerare, som icke äter vid kaptenens eller befälets bord, och som i reseafgift inkl. vivre betalar en summa af å segelfartyg mindre än 40 frcs i veckan och å ångfartyg mindre än 80 frcs i veckan, då såsom utgångspunkt för beräkningen tages den tid för öfverresan, som bestämmes i reglementet. I fall af tvifvel om egenskapen af utvandrare, afgör utvandringskommissarien frågan.

I den *italienska* utvandringslagen af den 31 januari 1901 finner man icke anledning att definiera begreppet utvandrare i allmänhet, utan endast i afseende å transoceanska länder. I Kap. II, som handlar om utvandringen till länder på andra sidan oceanen, säges i Art. 6:

> Med utvandrare menas i detta kapitel den medborgare, som begifver sig till något land bortom Suezkanalen, med undantag af de italienska kolonierna och protektoraten, eller till något land bortom Gibraltar, med undantag af Europas kuster, och som reser i tredje klass eller i sådan klass, som Utvandringskommissariatet förklarar vara likställd med nuvarande tredje klass. Passagerare, som resa frivilligt och på egen bekostnad i tredje eller därmed likställd klass på italienska eller utländska fartyg och hvilka resa längre än till Suezkanalen, skola icke anses såsom utvandrare, om icke de, som äro af italiensk nationalitet, till antalet öfverskrida femtio. Om de äro flera än femtio, fordras särskildt tillstånd af Utvandringskommissariatet för att de ej skola anses såsom utvandrare.

I den *spanska* utvandringslagen af den 22 december 1907 definieras i Art. 2:

> De spanjorer anses såsom utvandrare, hvilka ämna lämna fäderneslandet med betalad eller gratis erhållen biljett å tredje klass eller på sätt som Öfverstyrelsen för utvandringen anser däremot svarande, med hvilken som helst ort i Amerika, Asien eller Australien såsom bestämmelseort. Icke desto mindre kunna utvandringskommissionerna, på ansökan af vederbörande eller oberoende däraf, utesluta dem från att såsom utvandrare vara underkastade lagen.

Såsom häraf synes, göres det i dessa fall icke försök till begreppsmässig bestämning, utan lagen endast förklarar såsom ut-

vandrare den hufvudmassa af till utrikes ort resande, som anses böra omfattas af de följande i lagen innehållna skyddsbestämmelserna. Hvad särskildt den italienska definitionen beträffar, så är att anmärka, att de flesta öfriga staters utvandringsförfattningar likaledes fastställa ett visst minimiantal af passagerare som villkor för att ett fartyg skall anses som utvandrarfartyg. Det är tydligen en fråga af endast formell betydelse, om man, i den händelse detta minimiantal icke är uppnådt eller i allmänhet i den händelse utvandrarskyddslagstiftningen icke skall gälla, äfven benämner passagerarne utvandrare eller bestämmer, att de skola undantagas från denna benämning. Det är tydligt, att begreppsbestämningar af denna art kunna tjäna som ledning för handhafvandet endast af utvandringsförfattningarnas föreskrifter om utvandrarfartygens beskaffenhet och i allmänhet om utvandrarskyddet, men icke för handhafvandet af deras bestämmelser om inskränkningar i utvandringsfriheten.

För detta sistnämnda ändamål är en mera begreppsmässig bestämning nödvändig. I den *ungerska* utvandringslagen af den 11 mars 1903 ges i § 1 följande definition:

> Ur synpunkten af denna lags tillämpande betraktas den person såsom utvandrare, hvilken för sökande af stadigvarande utkomst på obestämd tid begifver sig utrikes.

I tillämpningsinstruktionen till samma lag af den 13 april 1904 förklaras detta sålunda:

> Huruvida i hvarje särskildt fall utvandring föreligger, fastställes af myndigheterna antingen på grund af vederbörandes egen förklaring eller på grund af omständigheter, som göra det sannolikt. Utvandring skall supponeras a) då någon såsom tredje klass passagerare (mellandäck) reser till utomeuropeisk stat, b) då någon afreser till en utomeuropeisk stat, antingen såsom efterskrifven yrkesarbetare eller efter uppgörelse om privat eller annan tjänst eller ock för vinnande af annan utkomst, varande längre eller obestämd tid. Såsom utvandrare kunna *icke* betraktas 1) de personer, hvilka icke för vinnande af utkomst, utan såsom turister, i studieändamål etc. resa utrikes, äfven om deras vistelse i utlandet varar längre tid, 2) de personer, hvilka hafva något af de under b) anförda yrken, men äro såsom tjänstemän eller arbetare utsända af bolag eller privatfirmor i hemlandet, i och för temporärt arbete utrikes, äfvensom de, hvilka periodiskt resa utrikes på arbetsförtjänst (skördearbete, skogsarbete, jordarbete).

I det *österrikiska* lagförslaget om utvandrarskydd af år 1905 definierades i § 1:

> Med hänsyn till denna lags tillämpande betraktas den person som utvandrare, hvilken afreser från de i riksrådet representerade konungariken och länder till utlandet, i ändamål att där vinna sitt lefnadsuppehälle. Undantagna äro personer, hvilka begifva sig utrikes på uppdrag af sina i hemlandet befintliga husbönder och arbetsgifvare.

På dessa båda ställen, hvilka äro de enda, där försök gjorts att finna en vid handhafvandet af utvandringslagens inskränkande bestämmelser i afseende å utvandringsfriheten användbar definition å »utvandring», har sålunda »afsikten att på utrikes ort söka sin utkomst» ansetts vara det för utvandringen karakteristiska, oberoende af tiden för den utrikes vistelsen, hvarom ingen vetskap förefinnes. Den ungerska lagens tillägg »på obestämd tid» har med hänsyn till den periodiska utvandringen på arbetsförtjänst från detta land ansetts behöflig; såsom utvandrare anses därjämte vid bestämningar af detta slag icke sådana personer, som resa utrikes på temporärt arbete på uppdrag af i hemlandet befintliga arbetsgifvare.

Det är tydligt, att dessa formuleringar af utvandringsbegreppet icke täcka sig med den som föreslagits af l'Institut de droit international (hvilken sistnämnde för öfrigt blott erkänner till främmande världsdel resande såsom utvandrare) eller med den uppfattning, som i Tyskland gjorts gällande. Afsikten att »välja sitt domicil i en annan stat» eller att »en längre tid, om äfven icke för alltid, uppehålla sig därstädes» är icke likbetydande med afsikten att »där söka sin utkomst». Med den senare bestämningen uteslutes ur kategorien utvandrare en del personer, hvilka innefattas i de förra, men till hvilka utvandringslagstiftningens skyddsbestämmelser icke afse att sträcka sig och på hvilka dess samtliga inskränkningar i utvandringsfriheten äfven mycket sällan torde hafva afseende. Den betydelselösa bristfälligheet, som på denna sista punkt vidlåder de ungerska och österrikiska definitionerna, uppväges af den större skärpa, hvarmed dessa framhålla det i praktiken mest afgörande kännetecknet å fall af utvandring.

Den praktiska betydelse, som definitionen af utvandringsbegreppet äger för en modern utvandringslags formulering, skall framhållas i nästföljande afsnitt.

IV. Inskränkningar i den individuella utvandringsfriheten.

Såsom framhållits, äro de nutida utvandringsförfattningarna af äldre datum icke utvandringslagar, utan endast författningar om hvad som bör iakttagas vid utvandrares befordran. De innehålla fördenskull i regel icke de utvandringsförbud, som tilläfventyrs äro gällande för olika kategorier af personer, utan endast förbud för utvandrarbefordrarne att befordra sådana personer eller med dem afsluta utvandrarkontrakt. För detta ändamål är vanligen föreskrifvet eller tillämpas det system, att vissa legala handlingar skola före afslutandet af utvandrarkontraktet uppvisas af utvandraren, utvisande att inga lagliga hinder möta för utvandringen. Samma anordning är träffad äfven i de länder, hvilka hafva utvandringsförfattningar med karaktären af utvandringslagar.

I afseende å föreliggande punkt är följande att anmärka. De utvandringsförbud, hvilka bestå i de flesta staters nutida lagstiftning, hafva afseende dels å värnpliktige eller framdeles värnpliktsskyldige samt dels å personer, hvilka af kriminella eller vissa civilrättsliga grunder äro förbjudna att afresa ur landet. Förutom dessa gifves det emellertid andra kategorier af personer, för hvilkas utvandring visserligen inga hinder förefinnas i utvandringslandets öfriga författningar, men för hvilka det oaktadt i flera nyare utvandringsförfattningar förbudsbestämmelser ansetts böra inryckas. Då nu i sådana stater, hvilkas utvandringsförfattningar endast äro författningar om hvad som bör iakttagas vid utvandrares befordran, förbud göras, icke mot dessa personers utvandring, utan endast för vissa utvandrarbefordrare att med dem afsluta utvandrarkontrakt (eller, såsom fallet är i den tyska lagen, att på hvad sätt som helst befordra dem), så blir häraf en följd, att det kan gifvas vissa kategorier af personer, hvilka icke äro förbjudna att utvandra (utfå de till utvandring berättigande legala handlingar samt utan förmedling af utvandrarbefordrarne inom landet afresa därifrån), men väl förbjudna att vid utvandringen betjäna sig af utvandrarbefordrarnes bemedling.

Ur praktisk synpunkt kan visserligen göras gällande, att denna brist på öfverensstämmelse är af mindre betydelse, emedan de ofvan åsyftade kategorierna af personer i allmänhet kunna antagas vid påtänkt utvandring vända sig till lagliga utvandrarbefordrare för erhållande af utvandrarkontrakt. Emellertid står dock, såsom flera författningar äro formulerade, utvägen öppen att resa utan utvandrarkontrakt och under alla omständigheter att öfver närliggande utrikes orter begifva sig öfver oceanen. I sådana fall brister hemlandets lagstiftning i afseende å det utvandrarskydd, som är ett af dess hufvudändamål, på en punkt, där detta skydd kan vara mest af nöden. Förhållandet i fråga är i alla händelser en inkonsekvens i den lagstiftning, där det förekommer, som visserligen förklaras af dennas historiska utveckling, samt som talar för lämpligheten af att bestämmelser af utvandringsförbuds natur och bestämmelser om hvad som bör iakttagas vid utvandrares befordran enhetligt sammanföras i en författning.

Med denna fråga sammanhänger en annan af större räckvidd. Då i de flesta nutida författningar de bestämmelser, som hafva afseende å utvandrares befordran, endast afse passagerare, som resa å mellandäck eller därmed likställd klass, så blifva restriktiva bestämmelser i afseende å denna befordring utan verkan å de utvandrare, som resa i 2:dra och högre klass. Om äfven de af värnplikten betingade inskränkningarna i utvandringsfriheten i de flesta stater dekreteras i form af verkliga utvandringsförbud på annat

ställe än i utvandringsförfattningarna, så återstå dock andra inskränkningar, där detta ej är fallet. Sådana författningar, som endast innehålla förbud för utvandrarbefordrarna att enligt de i författningen fastställda grunder (med utvandrarkontrakt) befordra vissa kategorier af personer, lämna utvandringen å 2:dra och högre klass å utvandrarfartygen utan kontroll; och äfven om författningarna förbjuda utvandrarbefordrarne att öfverhufvud på hvad sätt som helst befordra dessa personer (den tyska rikslagen), lämna de utan kontroll personer, som lämna landet på fartyg, som icke äro utvandrarfartyg, eller i allmänhet dem, som afresa utan inrikes utvandrarbefordrares bemedling. De författningar, som icke innehålla verkliga utvandringsförbud, utan endast förbud af ofvannämnda art, hafva sålunda i vissa fall icke förbjudit de personer att utvandra, hvilka de förbjuda utvandrarbefordrarne att befordra (därom, se ofvan); i andra fall åter hafva de icke ens förbjudit utvandrarbefordrarne att befordra dem, endast det sker på en fartygsklass, där utvandrarkontrakt icke erfordras. Härtill kommer ytterligare, att äfven i de fall, där direkta utvandringsförbud äro träffade, dessa förbud äro praktiskt ineffektiva, så länge möjlighet finnes att på andra vägar än på från inrikes ort afgående utvandrarfartyg och t. o. m. i vissa reseklasser ombord å dessa afvika från fäderneslandet.

Dessa brister, hvilka i synnerhet vidlåda de nutida författningar, som äro af äldre datum, göra, såframt restriktiva bestämmelser öfverhufvud däri skola innehållas, nödvändigt, *dels* att författningarna gifvas karaktär af utvandringslagar, innehållande uttryckliga förbud att utvandra ur riket för alla de personer, som utvandrarbefordrarne förbjudas att befordra, *dels* att bestämmelser träffas och åtgärder vidtagas, som göra kontroll möjlig äfven öfver sådana personer, som på annat sätt än på grund af med utvandrarbefordrare afslutadt kontrakt afresa ur landet. Detta sistnämnda fordrar till en början hvad de personer beträffar, som afresa med utvandrarfartyg, ehuru utan utvandrarkontrakt, att äfven försäljningen af 2:dra och högre klass biljetter underställes kontroll, d. v. s., då denna försäljning vanligen sker från särskilda agenturkontor med benämning »resebyråer», att dessa sistnämnda underställas utvandringslagen (jfr Tyska riket, Österrike, Schweiz). Därjämte fordras emellertid ytterligare, att en kontroll åvägabringas äfven vid sådana fartygs afresa, som icke enligt författningen äro utvandrarfartyg, äfvensom vid de förbindelseleder till lands (järnvägar, landsvägar), där afresa ur riket kan ske; dock under förutsättning, att icke genom traktater med närgränsande stater den inhemska utvandringen öfver dem kan ställas under kontroll.

Ofvannämnda kontroll kan tänkas sålunda åvägabragdt, att utvandringslagen på ett praktiskt sätt bestämmer, hvad som skall för-

stås med »att utvandra» (därom, se ofvan afsnitt III), hvarefter vid ifrågakommande viktigare gränsorter bevakning inrättas, hvilken har att vägra och förhindra afresan ur hemlandet i alla de fall, där utvandringsafsikt i lagens mening kan antagas föreligga. Huru en sådan bevakning skall organiseras, faller utom detta sammanhang. Då det emellertid i åtskilliga fall kan uppstå tvekan om utvandringsafsiktens förefintlighet, särskildt då icke i värnpliktsåldern inträdd uppgifver sig hafva för afsikt att innan denna ålder uppnåtts återvända, så drager kontrollen i fråga, om den skall uppfylla större anspråk på effektivitet, med sig som konsekvens passtvångets återinförande.

Det är icke anledning att i detta sammanhang ingå på denna sistnämnda fråga, då de nutida utvandringsförfattningarna icke gifva anledning därtill.

Vi öfvergå att betrakta de inskränkningar i afseende å utvandringsfriheten, hvilka förefinnas i de europeiska staternas nutida lagstiftning. Den viktigaste af dessa har afseende å *värnpliktsskyldigheten*, hvarvid det emellertid måste anses falla utom föreliggande redogörelse att ingå på bestämmelser, som hafva afseende å officerare och värfvadt manskap i aktiv tjänst och i reserven samt medborgare, hvilka (i enlighet med hvad i några stater förekommer) på grund af frivilligt åtagande äro underkastade militär tjänst inom vissa särskilda organisationer. De bestämmelser, som äro träffade rörande dessa kategoriers af personer utrikes resor och utvandring, måste nämligen anses tillhöra de särskilda militärförfattningarna och falla på sidan om den allmänna utvandringslagstiftningen. I stället komma i ifrågavarande sammanhang endast de utvandringsbestämmelser i betraktande, hvilka afse medborgare, som icke tillhöra ofvanstående kategorier, men äro underkastade allmän värnpliktsskyldighet eller allmän inskrifningsskyldighet i och för uttagning genom lottdragning till värnpliktsöfningar.

I afseende å dem är i olika stater på följande sätt stadgadt:

England. Detta land kommer på grund af ofvanstående anmärkning icke i detta sammanhang i betraktande.

Frankrike. I afseende å den värnpliktsskyldighet, som franska medborgare äro underkastade, se *Loi* du 21 Mars 1905 *modifiant la loi du 15 Juillet 1889 sur le recrutement de l'armée et réduisant à deux ans la durée du service dans l'armée active.*

De franska författningarna föreskrifva inga med värnpliktsskyldigheten sammanhängande villkor för eller hinder mot att utvandra. Inga ansvarspåföljder äro förenade härmed, men å andra sidan frikallar utvandringen icke den franska medborgaren från hans värnpliktsskyldighet.

Emellertid märkes, att medan fransman, som fullgjort sin värnplikt, icke behöfver formligen frikallas från sin franska nationalitet, därest han låtit naturalisera sig i ett annat land, blir för den, som icke fullgjort värnplikten, dylik naturalisation utan verkan gentemot Frankrike, såvida icke vederbörande erhåller särskildt tillstånd — icke att utvandra, hvilket står hvar och en fritt — men att låta naturalisera sig. (*Code Civil* Art. 17).

Belgien. I afseende å den inskrifningsskyldighet, som åligger belgiska medborgare samt vissa i Belgien bosatta utländska medborgare, äfvensom den värnpliktsskyldighet, som vissa genom lottdragning bland de inskrifna uttagna äro underkastade, se *Loi sur la milice* du 21 Mars 1902.

De i de belgiska författningarna innehållna utvandringsbestämmelserna hafva afseende å personer, hvilka på ofvannämnda sätt blifvit uttagna till värnpliktsöfningar och hvilka antingen äro »militaires en congé limité», d. v. s. på viss tid permitterade, eller s. k. »militaires en congé illimité», d. v. s. efter fullgörandet af den normala aktiva tjänstgöringen till hemorten återsända (jfr Loi du 21 Mars 1902 Art. 85).

I anslutning till Art. 89 af ofvannämnda lag äro i *Règlement pour les militaires en congé* du 1:er Avril 1903, Art. 17 följande bestämmelser utfärdade om de ifrågavarande personernas utvandring.

Hvarje värnpliktsskyldig af ofvannämnda slag, hvilken är nödsakad att begifva sig utrikes, skall, försedd med sin inskrifningsbok, anmäla sig hos vederbörande kantonbefälhafvare samt göra ansökan om tillstånd att lämna landet. Han skall därvid uppgifva adress på föräldrar eller borgesman, boende inom den kommun, där han är inskrifven. Kantonbefälhafvaren skall undersöka sökandens ställning, göra sig underkunnig om han befinner sig i de af krigsministern föreskrifna omständigheter, anteckna den ort, där han ämnar bosätta sig, samt den noggranna adressen på föräldrarna eller borgesmannen: därefter skall han öfversända ansökningen, åtföljd af inskrifningsboken, till distriktsbefälhafvaren. Om skäl därtill finnas, skall denne meddela tillståndet och inlägga det i inskrifningsboken, hvarefter det samma dag skall öfversändas till sökanden genom kantonbefälhafvaren eller borgmästaren. Distriktsbefälhafvaren skall underrätta regementschefen om det fattade beslutet.

Om den värnpliktsskyldige, i stället för att bosätta sig i utlandet, vill göra en resa i Europa eller taga tjänst ombord å ett belgiskt fartyg, skall distriktsbefälhafvaren anteckna resplanen och den sannolika tiden för återkomsten.

I afseende å värnpliktsskyldige, hvilka göra ansökan om tillstånd att begifva sig *utom Europa* eller att afresa med ett utländskt fartyg, skola distriktsbefälhafvarne hänskjuta frågan till krigsministern.

Då värnpliktsskyldig omedelbart efter vapenöfningarnas slut vill resa utrikes, utan att dessförinnan besöka hemorten, stadgas liknande bestämmelser som ofvan; endast skall vederbörande regementschef pröfva ansökningen och meddela tillståndet såsom i förenämnda fall kantonbefälhafvaren.

Dessutom gifvas en rad föreskrifter om de förpliktelser i afseende å meddelande af adress, ombyte af vistelseort m. m., hvilka i utlandet bosatta värnpliktige af här omhandlade slag äro underkastade.

Nederländerna. I afseende å den inskrifningsskyldighet, som åligger nederländska medborgare samt vissa i Nederländerna bosatta utländska medborgare, äfvensom den tjänstgöringsskyldighet i nationalmilisen, som vissa genom lottdragning uttagna värnpliktige äro underkastade, och bestämmelserna om inträde i landtvärnet, se *Wet* van 19 Augustus 1861 *betrekkelijk de Nationale Militie*, med ändringar den 17 September 1901, och *Wet* van den

24sten Juni 1901 *tot regeling van de landweer en van de opheffing van de schutterijen.*

I afseende å utvandring af till milisen hörande permitteradt manskap stadgas i den första af ofvannämnda lagar Art. 123: permitterade tillhörande milisen få icke utan tillstånd af krigsministern på längre tid än *tre efter hvarandra följande månader* begifva sig utrikes. För permitterad tillhörande landt- eller sjömilisen, hvilken icke står under bestraffning, skall på begäran detta tillstånd i fredstid icke vägras, då han är i behof af att afresa för att skaffa sig utkomst eller utbildning i jordbruk, handel och näringar. Vid tillståndets meddelande kan den permitterade frikallas från förpliktelsen att deltaga i de i Art. 111 omförmälda öfningarna, att inställa sig vid de i Art. 125 föreskrifna mönstringarna och att inställa sig till verklig tjänstgöring i händelse af krig, krigsfara eller andra utomordentliga händelser. Vid tillståndet kunna i öfrigt sådana villkor förbindas, som i afseende å tjänsten anses erforderliga.

I afseende å utvandring af till landtvärnet hörande personer, hvilka på längre tid än *ett år* vilja resa utrikes, stadgas i den sistnämnda af ofvan omnämnda lagar, Art. 27, på öfverensstämmande sätt som ofvan.

Då det gäller vistelse *inom Europa* (men icke eljest), kan provinskommissarien i bådadera af ofvanstående fall meddela tillståndet i krigsministerns namn.

Danmark. I afseende å i Danmark gällande inskrifnings- och värnpliktsskyldighet, se *Lov om Værnepligt* den 6:te Marts 1869 med förändringar och tillägg den 13 dec. 1895.

Om värnpliktsskyldiges resor till utlandet och utvandring stadgas i §§ 49—51 af ofvannämnda lag och i tjänstereglementena på i hufvudsak följande sätt:

Den som efter att vara intagen i rullan[1] eller efter den tid då han bort anmäla sig till intagning i rullan, men *innan han ännu är uttagen till tjänstgöring* reser utomlands eller går i fart med utländskt fartyg, skall vid bötesstraff anmäla såväl sin afresa som sin återkomst för vederbörande rullföringsområdesbefälhafvare (lægdsforstander).

Den som är *uttagen till tjänstgöring, men ännu icke är tilldelad någon afdelning*, äfvensom *den som tilldelats en afdelning, men hvilkens tjänstgöring ännu icke tagit sin början* skall, innan han lämnar landet, hafva justitieministerns tillstånd härtill. Detta tillstånd meddelas så godt som alltid, men blott till inryckningsdagen och mot det att den värnpliktsskyldige uppgifver en inom rullföringsområdet bosatt person, till hvilken inryckningsordern kan sändas.

Den värnpliktige, som fullgjort stadgad tjänstgöring och som *kvarstår i linjen*, tillåtes icke att företaga resa utom riket, såframt han icke erhållit behörigt tillstånd härtill. Detta tillstånd skall meddelas af chefen för det truppförband, vid hvilket den värnpliktige är rullförd. Det kan medgifvas för en tid af högst tre år i sänder, men meddelas aldrig för det fall att sannolikhet föreligger, det den värnpliktige på grund af sitt lottdragningsnummer skall komma att inkallas till täckande af tillfällig afgång inom en årsklass, hvilken ej i sin helhet blifvit inkallad till tjänstgöring. Tillåtelse att företaga resa utom riket under tid, då värnpliktig förutses blifva inkallad till fortsatt öfning, beviljas endast på grund af särskildt tvingande skäl. För att då sådana skäl icke kunna andragas erhålla resetillstånd erfordras, antingen att tiden för inkallelsen till fortsatt öfning blifvit af vederbörligt generalkommando ändrad, eller ock att krigsministeriet medgifvit befrielse från inkallelsen i fråga. Sådan befrielse medgifves dock endast i sällsynta undantagsfall.

---

[1] Enligt värnpliktslagens § 7 skall hvarje manlig medborgare vid uppnådda 17 års ålder upptagas i rullan.

Värnpliktig, som *öfrerförts till förstärkningen* äger rätt att i fredstid företaga resa utom landet, endast mot att anmäla sin afresa och återkomst hos vederbörande rullföringsområdesbefälhafvare och vid den kår eller afdelning af förstärkningen, dit han hörer.

Öfverträdelse af här refererade bestämmelser straffas med böter eller fängelse.

Norge. I afseende å den i Norge gällande inskrifnings- och värnpliktsskyldighet, se *Lov om Værnepligt og Udskrivning* den 12te Mai 1866 med ändringar och tillägg i *Lov* den 3die Juni 1876 och *Lov* den 16de Juni 1885. I afseende å värnpliktsskyldiges utvandring är stadgadt i § 19 af ofvannämnda *Lov* 1866, äfvensom i § 104 af *Regl. for Udskrivning till Landværnet* den 28 Febr. 1877 och i ett stort antal kungl. bref, resolutioner och cirkulär; af hvilka sistnämnda må anföras *Kgl. Res.* 22 Dec. 1880; *Cirk. fra Forsvars Deptet* 23 Juli 1891; *Skr. fra Forsvars Deptet* 2 Aug. 1902, *Skr. fra Forsvars Deptet* 10 Mai 1904.

I ofvannämnda § 19 stadgas: Det kan i fredstid tillåtas manskap, som är utskrifvet till värnplikt, att utvandra ur riket, under förutsättning af att de, såframt de återvända hem, skola aftjäna den återstående delen af värnplikten.

I de senare nämnda författningarna stadgas, att utskrifne värnpliktige, som tillhöra de årsklasser, som i fredstid icke inkallas till vapenöfningar, kunna erhålla tillstånd att utvandra af sektionsstyrelsen, då de göra ansökan genom afdelningsofficeren. Värnpliktige, tillhörande någon af linjens 3 (vid specialvapnen 4) yngsta årsklasser, erhålla dock icke tillstånd att utvandra under tiden fr. o. m. den 1 mars intill slutet af årets vapenöfningar.

Tillstånd för värnpliktige, tillhörande specialvapnen, att utvandra, beviljas endast i begränsad utsträckning. Ej heller kan utvandringstillstånd beviljas manskap af rekrytårsklassen tillhörande specialvapnen i större utsträckning, än att antalet man under första tjänsteåret uppgår till minst viss procent af den från början utskrifna styrkan.

I afseende å värnpliktigt underbefäls utvandring är särskildt stadgadt i den sist angifna skrifvelsen från försvarsdepartementet af den 10 maj 1904.

Sverige. *K. F. angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m.* den 5 dec. 1901, §§ 138—140. Flyttningsbetyg för afflyttning från riket må meddelas värnpliktig, som ej blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad, endast för så vidt han erhållit vederbörligt tillstånd att afflytta från riket. Önskar värnpliktig, som icke blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad, att för vinnande af bättre utkomst eller på grund af eljest ömmande omständigheter erhålla tillstånd att afflytta från riket, skall han till befälhafvaren för det rullförings- eller sjörullföringsområde, han tillhör, ingifva till Kungl. Maj:t ställd ansökan i ämnet, åtföljd af prästbetyg äfvensom af uppgift å de medel, öfver hvilka sökanden för verkställande af utflyttningen förfogar, samt de andra handlingar, som han till stöd för ansökningen vill åberopa. Sedan sagde områdesbefälhafvare om sökanden inhämtat tillgängliga upplysningar, åligger det honom att till landtförsvarsdepartementet eller, om den sökande tillhör sjörullföringsområde, till sjöförsvarsdepartementet insända handlingarna jämte eget yttrande och intyg om den tjänstgöring, sökanden i beväringen må hafva undergått; kommande, sedan nådigt beslut i ärendet fattats, att till befälhafvaren expedieras resolution att sökanden, under uppgifven adress, tillställas.

Tyska riket. I afseende å värnpliktsskyldigheten i Tyska riket, se *Kriegsdienstgesetz* vom 9 Nov. 1867 samt *Gesetz, betr. Änderungen der Wehrpflicht* vom 22 Nov. 1888 och därtill gjorda tillägg.

Om värnpliktiges utvandring är stadgadt i *Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich* vom 26 Febr. 1876, § 140, sålunda: För förseelse mot värnplikten straffas 1:o den värnpliktige, som i afsikt att undandraga sig inträdet i den stående härens och flottans tjänst, utan tillstånd antingen lämnar riksområdet eller efter uppnådd värnpliktsålder uppehåller sig utom riksområdet: med böter från 150 till 3,000 mk eller med fängelse från en månad intill ett år. 2:o -- — —. 3:o den värnpliktige, som efter det offentliga kungörandet af en af kejsaren vid fall af krig eller krigsfara utfärdad särskild befallning, i strid med denna utvandrar: med fängelse intill två år, hvartill kunna komma böter intill 3,000 mk.

Genom *Strafprocessordnung* vom 1 Febr. 1877, §§ 470—476, gifvas närmare föreskrifter angående förfarandet mot frånvarande personer, som undandragit sig värnplikten.

Om värnpliktiges utvandring gifvas vidare särskilda föreskrifter i ofvannämnda *Deutsche Wehrordnung* vom 22 Nov. 1888 sålunda: § 27. *Mom. 1.* Utträdande ur statsborgarskap i Tyska riket[1] (tillstånd att utvandra) får icke medgifvas: värnpliktige, som befinna sig i åldern från fyllda sjutton till fyllda tjugufem lefnadsår, innan de hafva uppvisat ett intyg af rekryteringskommissionen att de icke göra ansökan i fråga endast i afsikt att undandraga sig sin tjänstgöringsplikt i hären eller flottan. *Mom. 2.* Rekryteringskommissionen skall pliktenligt taga i öfvervägande, huruvida bakom ansökningen om utvandringstillstånd endast ligger afsikten att undandraga sig tjänstgöringsplikten i hären eller flottan. Om detta senare är fallet, skall det ofvannämnda intyget vägras. De ständiga medlemmarnes i rekryteringskommissionen beslut i dessa frågor kunna icke öfverklagas. Vid meningsskiljaktighet hos de båda ständiga medlemmarne i rekryteringskommissionen skall öfverrekryteringskommissionens beslut inhämtas. Innan detta beslut fallit, får utvandringstillståndet icke medgifvas. *Mom. 3.* I den händelse familjefäder göra ansökan om utträdande ur tyska rikets statsborgarskap för sig och sina familjer, tillämpas stadgandet i mom. 1 på sådant sätt på söner, som hafva uppnått sjutton lefnadsår, att, äfven om tillståndet i fråga måste medgifvas familjefäderna, deras söner dock skola förvägras samma tillstånd till dess att det i mom. 1 omnämnda intyget anskaffats. *Mom. 5.* I händelse af krig eller krigsfara kan genom kejserlig förordning meddelande af utvandringstillstånd till värnpliktige förbjudas.

Utvandringslagens af den 9 juni 1897 § 23 mom. a förbjuder utvandrarbefordrarna att befordra eller afsluta resekontrakt med de i härordningens § 27 ofvan omnämnda värnpliktige, innan de uppvisat det där omnämnda intyget af rekryteringskommissionen.

Österrike-Ungern. I afseende å den i Österrike-Ungern gällande värnpliktsskyldighet, se för Österrikes vidkommande *Gesetz* vom 11 April 1889, *betr. die Einführung eines neuen Wehrgesetzes*, och för Ungerns vidkommande *Gesetz-Artikel VI vom Jahre 1889 über die Wehrkraft.*

Om värnpliktiges utvandring stadgas för *Österrikes* vidkommande i den förstnämnda af ofvanstående lagar, § 64. Tillstånd att utvandra kan blott af riks-krigsministern meddelas åt till hären (flottan) hörande värnpliktig före afslutad tjänstgöring. Utvandringen af öfriga värnpliktige äfvensom af sådana

[1] Jfr St. A. G. 1870, § 15,1 § 14, § 19, § 17.

personer. som ännu icke inträdt i värnpliktsåldern, erfordrar landtförsvarsministerns tillstånd. Åt i linjen kvarstående värnpliktige samt åt sådana personer. som ännu icke inträdt i värnpliktsåldern eller ännu icke fullständigt fullgjort sin värnplikt, kan utvandringstillstånd endast meddelas försåvidt de utvandra i sällskap med föräldrar (eller en af dem, om den andra är afliden). I händelse af mobilisering och krig får utvandringstillstånd icke meddelas.

Om samma ämne stadgas för *Ungerns* vidkommande i den sistnämnda af ofvannämnda lagar, § 64, på öfverensstämmande sätt: endast gäller bestämmelsen om att utvandringstillstånd blott kan meddelas om vederbörande utvandrar i sällskap med föräldrar. blott för i linjen stående värnpliktig.

I *Wehrvorschriften, enthaltend die Durchführungsbestimmungen zum Wehrgesetze*, gemensamt utfärdade i anslutning till ofvanstående värnpliktslagar, stadgas i § 80, mom. 4 om straffpåföljder för olaglig utvandring af värnpliktige och framdeles värnpliktige.

I den ungerska utvandringslagen af den 11 mars 1903 § 2 mom. a förbjudes i anslutning till ofvanstående bestämmelser utvandring af dem, som enligt värnpliktslagen äro underkastade inskrifnings- och vapenöfningsskyldighet, i den händelse de icke af vederbörande myndighet erhållit tillstånd att utvandra.

Schweiz. I afseende å den i Schweiz gällande värnpliktsskyldighet, se *Militärorganisation der schweizerischen Eidgenossenschaft* vom 12 April 1907, Erster Teil. Die Wehrpflicht.

I afseende å värnpliktiges utvandring föreskrifva de schweiziska författningarna inga villkor eller hinder. Det erinras endast om den i ofvanstående lag, Art. 3, föreskrifna skyldighet för utomlands vistande värnpliktig att erlägga viss årlig värnskatt, äfvensom det i den schweiziska utvandringslagen af den 22 mars 1888, Art. 11 mom. 6, införda stadgande, att utvandringsagenterna ej få befordra militärpliktige medborgare, som icke förete bevis om att de återlämnat de af staten till låns erhållna militärpersedlar.

Italien. För förståendet af de italienska utvandringsbestämmelserna äro följande upplysningar om värnpliktens organisation i detta land erforderliga. Alla män äro skyldiga låta inskrifva sig i rullorna under det år, hvarunder de fylla 18 år. Dessa inskrifne, som ej ännu kallats till vapentjänst, bilda en klass för sig och skola här kallas »de inskrifne». Själfva vapentjänsten börjar under det år hvarunder ynglingarna fylla 21 år. Då emellertid antalet af ynglingar som skola vapenöfvas tid efter annan bestämmes genom lag, och detta antal alltid understiger antalet af disponibla inskrifne, uttagas af de till vapentjänst duglige genom lottning blott det i lagen föreskrifna antalet, hvilka kallas »första kategorien». De öfverblifna kallas »andra kategorien», permitteras genast på obegränsad tid och äro liksom »tredje kategorien» i regel befriade från hvarje vapentjänst i fredstid. Den första kategorien fullgör sin vapentjänst under i regel tre år och permitteras därefter på obegränsad tid, hvarunder den dock fortfarande anses tillhöra den permanenta styrkan samt är skyldig att på kallelse inställa sig till repetitionsöfningar eller annan tjänst. Mot slutet af 28:de året öfvergå de värnpliktige af denna kategori till mobilmilisen, och med slutet af 32:dra året till territorialmilisen.

I afseende å dessa olika kategorier af personers utvandring stadgar *Legge sulla emigrazione* 31 jan. 1901 Art. 1 på följande sätt:

De ofvannämnda andra och tredje kategorierna äro icke underkastade någon inskränkning i utvandringsfriheten.

»*De inskrifne*» få icke från och med början af det år, hvarunder de fylla 18 år, utvandra utan särskildt tillstånd. Detta beviljas af vederbörande hamnkapten ifråga om i flottans rullor inskrifne, af kårbefälet ifråga om unge män, som redan antagits vid flottans matroskår, samt ifråga om alla andra af prefekten eller underprefekten.

De *värnpliktige* få icke utvandra utan tillstånd af vederbörande militärbefäl före slutet af 28:de året. Därefter och till slutet af 32:dra året behöfva de intet tillstånd, men äro skyldige att hos militärbefälet skriftligen anmäla sin afresa. Efter slutet af 32:dra året upphör hvarje inskränkning.

I fråga om »*de inskrifne*» beviljas tillstånd till utvandring icke, då anledning finnes att antaga att sökanden vill utvandra för att undandraga sig sin militärförpliktelse. Prefekten eller hamnkaptenen afgör dock icke själf frågan om sådan anledning finnes, utan underställer saken, jämte utlåtande, krigs- eller marinministeriet. Om tillståndet meddelas, utfärdas för den inskrifne pass, som gäller i högst två år, d. v. s. till början af det år, hvarunder hans vapentjänst börjar.

Ifråga om de *värnpliktige* beviljar militärbefälet icke tillstånd, såväl när anledning föreligger att antaga att utvandraren vill undandraga sig vidare militära förpliktelser, som när hans åldersklass genom kungligt dekret inkallats till ny tjänstgöring eller repetitionsöfning. I detta senare fallet afvaktar befälet den nya skyldighetens fullgörande, innan tillståndet beviljas.

Den ofvannämnda villkorliga utvandringsfriheten kan vid utomordentliga tillfällen temporärt upphäfvas genom kungligt dekret, på förslag af krigs- och marinministrarna.

Det framgår häraf följande:

A) Utaf de här ofvan omnämnda stater förefinnas i Frankrike och Schweiz inga hinder för värnpliktiges utvandring. Dock intaga de värnpliktige i Frankrike en olika ställning mot andra medborgare i afseende å villkoren för växlande af statsborgarskap (en fråga, som i öfrigt faller utom detta sammanhang); i Schweiz äro utvandrade värnpliktige skyldige att utgöra viss värnskatt.

B) I Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge, Sverige, Tyska riket, Österrike-Ungern och Italien kunna *vissa kategorier af i värnpliktsåldern varande* personer icke utvandra utan tillstånd. I afseende å den närmare karaktären af dessa kategorier af värnpliktige, som gifvetvis är beroende af vederbörande staters värnpliktslagar, hänvisas till utdragen ofvan. Tillståndet meddelas i Belgien och Nederländerna (hvad beträffar utvandring till europeiskt land), i Danmark (hvad beträffar till vapenöfningar inryckte), i Norge, i Tyska riket och i Italien af vederbörande militärbefäl eller underordnade myndigheter. I Belgien och Nederländerna (hvad beträffar utvandring till utomeuropeiskt land), i Danmark (hvad beträffar till vapenöfningar ännu icke inryckte), i Sverige samt i Österrike-Ungern meddelas tillståndet antingen af vederbörande minister eller af den högsta regeringsmakten.

I afseende å villkoren för tillståndets beviljande och icke beviljande hänvisas till utdragen ofvan. Under pågående vapenöfningar be-

viljas det naturligtvis icke i något land. I Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge och Sverige äro föreskrifterna så formulerade, att tillståndet i regel torde meddelas alla permitterade värnpliktige, som fullgjort åtminstone den hufvudsakliga delen af sin vapenöfningsskyldighet (se närmare ofvan). I Tyska riket och Italien är stadgadt, att vederbörande myndigheter skola pröfva, huruvida bakom ansökningen ligga några giltiga skäl eller endast önskan att undandraga sig värnplikten; i sistnämnda fall skall tillståndet icke beviljas.

I Österrike-Ungern kan utvandringstillstånd åt i linjen kvarstående värnpliktig endast beviljas, för såvidt han utvandrar i sällskap med föräldrar (eller en af dem); hvilket icke hindrar, att det äfven då kan vägras.

C) I Danmark fordras för personer, som *äro rullförda, men ännu icke i värnpliktsåldern inträdde*, att de anmäla sin afresa, då de utvandra. I Italien gäller om *motsvarande kategori af personer*, att de skola hafva utvandringstillstånd af vederbörande minister, hvilket icke beviljas om ansökningen kan antagas hafva önskan om värnpliktens undgående till orsak, men som i annat fall kan beviljas intill början af det år, då vapenöfningarna börja.

I Tyska riket samt Österrike-Ungern kunna *vissa ännu icke i värnpliktsåldern inträdde* endast utvandra efter därtill meddeladt tillstånd. I Tyska riket gäller detta framdeles värnpliktsskyldige i en ålder öfver sjutton år; i Österrike-Ungern alla framdeles värnpliktsskyldige. Tillståndet skall i Tyska riket vägras, då utvandringen har värnpliktens undgående till påtagligt ändamål. I Österrike är dessutom för denna kategori af personer stadgadt, såsom ofvan nämnts beträffande i linjen stående värnpliktig, att de skola vid utvandringen vara åtföljda af föräldrar (eller en af dem), om tillstånd öfverhufvud skall kunna meddelas.

De öfriga förhållanden, hvilka för den nutida lagstiftningen jämte värnplikten kunna ifrågasättas såsom grunder till utvandringsförbud, äro utförligast sammanställda i det första projekt till internationell reglering af utvandringen, hvilket år 1897 framlades inför l'Institut de droit international. Dettas Art. 3 lydde som följer:

> Utvandringen är förbjuden för följande personer:
>
> 1:o) Alla de personer, hvilka på grund af framskriden ålder, hvarom hvarje stats författningar böra närmare bestämma, eller på grund af sjukdom och bräcklighet äro oförmögna till arbete, såframt det icke visas, att det är tillbörligt sörjdt för deras underhåll å destinationsorten;
>
> 2:o) Omyndiga personer, utan skriftligt lagligt tillstånd af föräldrar eller målsmän. Minderårige under 16 år äfvensom lytta personer böra dessutom åtföljas af tillförlitliga personer, och det bör uppvisas, att det är sörjdt för deras underhåll ådestinationsorten;

3:o) Personer, hvilka anlända till destinationsorten, blottade på alla medel;

4:o) Personer, hvilkas invandring är förbjuden enligt invandringslandets lagar;

5:o) Personer, hvilka icke äro i besittning af papper, som utvisa dels deras nationalitet, dels att de icke äro åtalade för brott af hvad slag som helst samt dels icke förbjudna att utvandra på grund af sitt hemlands värnpliktslagar;

6:o) Gift person, som vill utvandra utan makes (makas) samtycke, då skilsmässa icke försiggått;

7:o) Kvinnor, hvilkas hafvandeskap varat öfver 6 månader, undantagandes i trängande fall;

8:o) Föräldrar, hvilka utan tillstånd af vederbörande myndighet hafva för afsikt att kvarlämna i hemlandet barn under 15 år, utan att öfverlämna dem i mor- eller farföräldrars eller andra släktingars eller tillförlitliga personers vård;

9:o) Personer, hvilka på goda skäl kunna antagas vilja utvandra för att öfverlämna sig åt prostitutionen;

10:o) Personer, behäftade med smittosamma sjukdomar af den natur, att de sätta i fara medresandes hälsa eller destinationslandets sanitära förhållanden.

Af dessa förslagsvis framställda bestämmelser äro flera tillämpade och tillfinnandes i nutida utvandringsförfattningar eller utvandringsländers andra författningar. Vi sammanställa här bestämmelserna i de schweiziska, tyska, ungerska och spanska utvandringslagarna:

Schweiz. (*Bundesgesetz* v. 22 März 1888) Art. 11. Utvandraragenterna äro förbjudna att befordra:

1:o) Personer, som till följd af framskriden ålder, sjukdom eller bräckligheit icke äro arbetsföra, för så vidt det icke på ett tillfyllestgörande sätt är sörjdt för dem å destinationsorten;

2:o) Minderåriga eller under förmyndare stående personer utan skriftligt, af vederbörande myndighet bestyrkt, tillstånd af föräldrar eller målsmän. Minderåriga under 16 år måste dessutom ledsagas af tillförlitliga personer, och det måste vara sörjdt för deras behöriga utkomst å destinationsorten;

3:o) Personer, hvilka efter resekostnadernas bestridande anlända medellösa till destinationsorten;

4:o) Personer, hvilka enligt invandringslandets författningar äro förbjudna att där invandra;

5:o) Personer, hvilka icke äga några dokument öfver härkomst och statsborgarskap;

6:o) Värnpliktsskyldige schweiziska statsborgare, hvilka icke äga intyg därom, att de återlämnat de af staten erhållna militära effekter;

7:o) Föräldrar, såframt dessa ämna kvarlämna barn utan fullbordad uppfostran och vederbörande fattigvårdsmyndighet icke gifvit tillåtelse därtill.

Utvandraragenturerna måste vid kontrakts afslutande låta förelägga sig de i mom. 2, 5, 6 och 7 omnämnda handlingarna.

Art. 12. Såväl utvandraragenterna som kolonisationsbolagen äro förbjudna att afsluta kontrakt, enligt hvilka de förpliktiga sig att anskaffa ett visst antal personer, vare sig till ångbåtsbolag, kolonisationsföretag eller andra företag eller främmande regeringsmyndigheter.

Art. 13. Kontrakt och öfverenskommelser af hvarje slag, som ingåtts i strid med bestämmelserna i Art. 11 och 12, äro ogiltiga och belagda med straff.

Tyska riket. (*Gesetz über das Auswandererwesen* v. 9 Juni 1897).

§ 23. Befordring af och afslutande af utvandrarkontrakt med följande personer förbjudes:

a) Värnpliktige i åldern från fyllda sjutton till fyllda tjugufem år, innan de erhållit utflyttningsbetyg (§ 14 i Lagen om förvärfvande och förlust af statsborgarskap af den 1 juni 1870) eller ett intyg af rekryteringskommissionen att i afseende å värnplikten intet hinder möter för utvandring;

b) Personer, å hvilka häktningsorder är utfärdad af polismyndighet eller domstol;

c) Riksmedborgare, för hvilka resekostnaderna helt och hållet eller delvis betalts eller förskotterats af främmande regeringar eller kolonisationsföretag; undantag härifrån kan af rikskansleren tillåtas.

§ 24. Utvandrare, hvilka icke innehafva det enligt § 23 a) erforderliga intyg, eller hvilka tillhöra de i § 23 b) och c) nämnda kategorier, kunna af polismyndigheterna hindras vid gränsen att afresa. Polismyndigheterna i hamnorterna äro berättigade att förhindra redarne att låta sådana personer embarkera, hvilkas befordran enligt denna lag är förbjuden.

Ungern. (*Gesetz-Artikel* vom 11 März 1903).

§ 2. Med afseende å utvandringen bestå följande inskränkningar:

a:o) De, hvilka på grund af värnpliktslagen äro mönstrings- och värnpliktsskyldige, få endast utvandra efter därtill af vederbörande myndighet erhållet tillstånd;

b:o) De, hvilka äro ställda under åtal, hvarå frihetsstraff kan följa, äfvensom till icke aftjänadt straff dömda personer, få icke utvandra;

c:o) Minderåriga få endast utvandra med faders eller målsmans skriftliga och af vederbörande myndighet legaliserade tillstånd; manliga personer under 15 år och kvinnliga personer få emellertid äfven med sådant tillstånd endast utvandra för det fall, att de åtföljas af en vuxen, tillförlitlig person samt att det är sörjdt för deras utkomst å destinationsorten. Vidare äro förbjudna att utvandra:

d:o) Föräldrar, hvilka kvarlämna hemma barn under 15 år, utan att det är sörjdt för deras omvårdnad;

e:o) Personer, hvilka icke äro i besittning af den för resan till bestämmelseorten nödvändiga penningesumman, eller hvilka icke uppfylla de villkor, som äro föreskrifna i den stats invandringsförfattningar, dit de ämna invandra:

f:o) Personer, för hvilka, i och för planerad kolonisation, en helt och hållet eller delvis fri resa eller förskottering af resekostnaderna är ställd i utsikt af regeringsmyndighet i utländsk stat eller kolonisationsbolag eller liknande bolag eller privatperson.

Spanien. *Ministerio de la Gobernacion. Ley de Emigración* 1907.

Art. 1. Hvarje spanjors frihet att utvandra erkännes.

De inskränkningar och garantier, som denna lag föreskrifver, äro af beskyddande egenskap.

Art. 3. De, som ej tillåtas utvandra, äro:

1:o) De, som äro underkastade militärtjänst under den permanenta aktiva perioden.

2:o) De, som stå under åtal eller dömts till straff.

Art. 4. Rätten att utvandra för minderåriga öfver femton år, som ej hafva uppfyllt med militärtjänsten förenade skyldigheter, och för dem, som tillhöra första och andra reservklasserna, kan suspenderas genom kungligt dekret, beslutadt i ministerråd.

Art. 5. För gift kvinna erfordras, för att utvandra, förutgående tillstånd af hennes man.

Minderåriga tillåtas utvandra blott om deras föräldrar, målsmän eller beskyddare utfärda tillhörande medgifvande. Ogifta kvinnor under tjugutre år, ej underkastade föräldramyndighet, målsmans- eller förmyndarskap tillåtas icke utvandra, då grundade misstankar finnas att de, genom att ej vara åtföljda af föräldrar, släktingar eller respektabla personer, kunna blifva föremål för sådan handel, som strafflagen bestraffar.

De tillstånd att utvandra, på hvilka ifrågavarande artikel hänsyftar, skola klart affattas på sätt, som reglementet bestämmer, sedan rätt att utfärda dem befunnits föreligga.

Art. 14. Administrativa myndigheter och deras ombud kunna ej intervenera i utvandringsfrågor, utom i följande fall:

1:o) då andra civila eller militära myndigheter gifva dem uppdrag; och skola de därom ingifva meddelande till inrikesministern, hvilken delgifver saken åt öfverstyrelsen.

2:o) då de erhålla uppdrag af öfverstyrelsen, kommissionerna eller inspektörerna för utvandringen.

3:o) på begäran af föräldrar, målsmän, förmyndare eller äkta män, då det gäller att hindra inskeppning af minderåriga, sinnesrubbade eller gifta kvinnor.

4:o) för att hindra inskeppning af personer, underkastade den permanenta aktiva militärtjänsten, eller under lagligt åtal stående eller dömda personer, utan att dock det särskilda i dessa fall må tjäna som förevändning att ständigt eller i allmänhet intervenera.

Det framgår häraf, att följande förbud att utvandra (eller att befordras af lagliga utvandrarbefordrare) äro i dessa författningar, jämte de förbud som hafva afseende å värnpliktsskyldigheten, tillämpade:

a) Förbud för personer, å hvilka häktningsorder är utfärdad eller hvilka äro ställda under åtal, hvarå frihetsstraff kan följa (Tyskland, Ungern); personer, hvilka äro dömda till icke aftjänadt straff (Ungern); personer, hvilka i allmänhet stå under åtal eller äro dömda till straff (Spanien). Äfven i de stater, där i utvandringsförfattningarna ingenting finnes stadgadt om utvandringsförbud för personer af ofvannämnda art, torde sådana antingen vara tillfinnandes i allmän strafflag eller polisförfattningar eller faktiskt på grund af förhållandenas natur komma till tillämpning. Det är emellertid lämpligt, att uttryckligt stadgande härom införes i utvandringslagen.

b) Förbud för personer, som ämna kvarlämna barn under viss ålder eller utan fullbordad uppfostran, utan att det på tillbörligt sätt är sörjdt för dessa senare eller utan att vederbörande fattigvårdsmyndighet därtill gifvit sitt bifall (Schweiz, Ungern). Äfven

detta utvandringsförbud torde möjligen vara stadgadt eller i praktiken tillämpadt äfven i andra stater, hvilkas utvandringsförfattningar därom icke innehålla några bestämmelser; i Sverige tages dock veterligen ingen hänsyn till dylika förhållanden vid utskrifvande af utflyttningsbetyg. Då emellertid i alla händelser tillämpandet i det fall, att inga uttryckliga lagstadganden därom finnas, lätt kan blifva godtyckligt och vid tillfälle underlåtet, äro fasta föreskrifter därom i utvandringsförfattningarna behöfliga.

c) Förbud för minderårige och öfrige omyndige utan målsmans uttryckliga, skriftligt affattade och lagligen vidimerade tillstånd (Schweiz, Ungern, Spanien). Dessa äro bland här förekommande kategorier af personer naturligen af särskild betydelse; för alla länder måste nämligen utvandringen af minderåriga ur utvandrarskyddsynpunkt vara föremål för särskildt beaktande, och för länder med en utvandringshämmande hållning bör detta vara fallet äfven ur nationell synpunkt. Frågan står desslikes i nära sammanhang med frågan om värnpliktens ställning till utvandringen. Nyssnämnda förbud för omyndig att utvandra utan målsmans skriftliga samtycke torde äfven i andra länder än de trenne ofvannämnda på sina håll tillämpas, äfven om det icke finnes några uttryckliga stadganden därom i allmän lag. Det synes emellertid, med tanke på svenska förhållanden, råda oklarhet på denna punkt i rättsuppfattningens såväl teori som praxis. Man torde visserligen kunna göra den uppfattningen gällande, att omyndige *med självständig ekonomisk existens* rätteligen böra vara fritagna från skyldigheten att hafva målsmans samtycke att utvandra (utfå flyttningsbetyg till utrikes ort), medan sådan skyldighet skulle åligga omyndige utan självständig ekonomisk existens. Gentemot denna uppfattning kan emellertid å andra sidan anföras, att det måste anses ligga i omyndighetsbegreppets karaktär, att den omyndige icke ensam bör äga att bestämma i en angelägenhet af den betydelse, som växlande af fosterland innebär. På denna punkt tillämpas i saknad af lagbestämmelser i praxis olika principer, och veterligt är, att i Sverige utflyttningsbetyg utgifvas utan målsmans skriftliga samtycke och utan ens någon granskning af den omyndiges ekonomiska ställning. Då emellertid å andra sidan omyndige enligt den svenska utvandringsförfattningen icke i någon händelse äga rättighet att afsluta utvandrarkontrakt utan målsmans tillstånd, så föreligger sålunda här ett exempel på den tidigare påpekade inkonsekvens, att vissa personer, hvilka äro i särskildt behof af skydd, tillåtas att utvandra, men förbjudas att använda sig af den teknik vid befordringen och det skydd, som med utvandringslagstiftningen afses. Såväl ur denna synpunkt, som ur den nationella utvandringspolitikens, äro härutinnan öfverensstämmelse och fasta föreskrifter nödiga.

d) Förbud för vissa minderåriga att utvandra, äfven om de hafva målsmans tillstånd, i den händelse de icke åtföljas af föräldrar eller någondera af dessa eller af tillförlitlig person samt det är tillbörligt sörjdt för dem å destinationsorten (Schweiz, Ungern, jfr äfven Österrike i sammanhang med bestämmelserna i dess härordningslag[1]). Äfven detta förbud torde i synnerhet ur synpunkten af det utvandrarskydd, som med den moderna utvandringslagstiftningen afses, vara behöfligt.

e) Förbud för vissa åldriga och bräckliga personer, utan de garantier för deras skydd, som i nästföregående fall nämnas; för personer med viss grad af medellöshet; för personer utan identitetshandlingar; samt för personer, hvilka enligt ifrågakommande invandringslands författningar äro förbjudna att där invandra. Under denna sistnämnda kategori falla för flera invandringsländers vidkommande flera nyss uppräknade samt ytterligare andra kategorier af personer.

Denna sistnämnda kategori af personer är för de europeiska utvandringsförfattningarna af särskild betydelse. Dessa personer äro med ett viktigt undantag (hvarom nedan i mom. f) sådana, hvilkas utvandring för utvandringsländerna är af minsta olägenhet och i många fall af fördel, och hvilkas utvandring intet nationellt intresse därstädes sålunda har anledning att förbjuda. De flesta stater hafva äfven icke aktat nödigt att i sina utvandringsförfattningar taga hänsyn till dem, och hafva äfven ur utvandrarskyddets synpunkt betraktat det såsom onödigt, då utvandrarbefordrarne kunna antagas utan särskild anmaning vägra att befordra dessa personer. Då emellertid erfarenheten visat, att i synnerhet efter skärpningen af de transoceanska ländernas (framför allt Förenta Staternas) invandringslagar utvandrare i icke ringa antal blifvit afvisade vid ankomsten och nödsakade att återvända hem, har det i flera nyare utvandringsförfattningar ansetts nödigt att stipulera särskilda bestämmelser härom. Dessa bestå *antingen* däruti, att utvandrarbefordraren är skyldig i vissa fall bekosta återresan för dylika personer, *eller* däruti, att sådana personer, som i invandringslandets lag äro förbjudna att invandra, äfven i utvandringslandet förbjudas att utvandra (eller att befordras med utvandrarkontrakt). Sålunda:

Sverige. (K. F. 28 sept. 1893).

Utvandraragent skall i kontraktet utfästa sig att, om utvandraren vid ankomsten till den främmande världsdelen varder af vederbörande myndighet därstädes förbjuden att invandra, och agenten icke kan ådagalägga, att detta förbud är föranledt af förhållanden, som inträffat efter det kontraktet upprättats, återgälda utvandraren betalningen för bortresan samt på sin bekostnad besörja utvandrarens återresa till den ort i hemlandet, där kontraktet blifvit

[1] Ofvan sid. 66.

upprättadt, tillika med underhåll till återkomsten samt befordrande och vård af medförda reseffekter.

Italien. (Legge 31 jan. 1901. Art. 24).

Utvandrarbefordraren är skyldig att lämna skadestånd till utvandrare, som blir tillbakavisad från destinationslandet på grund af dettas invandringslagar, för det fall det är bevisligt, att de omständigheter, som äro anledning till utvandrarens tillbakavisande, varit kända af utvandrarbefordraren före afresan.

Schweiz. (Bundesgesetz 22 März 1888. Art. 11. Mom. 4.).

Utvandraragenterna äro förbjudna att befordra personer, hvilka enligt invandringslandets författningar äro förbjudna att där invandra.

Ungern. (Gesetz-Artikel 11 März 1903).

§ 2 mom. e. Utvandringen är förbjuden för personer, hvilka icke uppfylla de villkor, som äro föreskrifna i den stats invandringsförfattningar, dit de ämna utvandra.

§ 31. Företagaren är förpliktigad att afgiftsfritt återbefordra de personer, hvilka han trots det i § 25 innehållna förbudet befordrar till utlandet. (Bland dessa äro äfven nyss ofvan nämnda).

Spanien. (Ley 1907, Art. 45).

Den redare, som befordrar utvandrare, hvilken blir nekad att landstiga på grund af gällande invandringslagar i det land, där destinationsorten är belägen, är skyldig att genast och kostnadsfritt återbefordra utvandraren till hemlandet.

Om nämnda lagar modifieras, upphäfvas eller ersättas af andra på sådan tid, att förändringen icke varit känd vid utvandrarkontraktets undertecknande, har redaren rätt att erhålla beloppet för sagda återresa återbetaldt, på sätt som reglementet bestämmer.

I afseende å föreliggande fråga göra sig tvenne motsatta önskemål gällande för utvandringslandets lagstiftning: å ena sidan bör denna icke onödigtvis försvåra utvandringen af element, hvilkas öfverflyttning det är invandringslandets men icke utvandringslandets uppgift att söka förhindra; å den andra sidan gör det utvandrarskydd, som med lagstiftningen afses, bestämmelser önskvärda för det fall att utvandrare afvisas vid ankomsten. Det är dock anmärkningsvärdt, att äfven en så modern och sträng författning som den nya tyska rikslagen icke innehåller några bestämmelser härom, vare sig af det ena eller andra slaget. Grunden härtill torde vara den nationella synpunktens starka tillvaratagande, hvilken i denna punkt fått gå före skyddsynpunkten. Om åter valet står mellan de i Sverige, Italien, Ungern och Spanien förefintliga bestämmelserna om expedientens skyldighet att kostnadsfritt återbefordra vid ankomsten afvisade invandrare samt de i Schweiz och Ungern stipulerade förbuden för sådana personer att utvandra, så torde de förra vara att föredraga, emedan de på ett lika fullkomligt sätt som de senare tillvarataga utvandrarskyddsynpunkten, samtidigt med att de innebära en mindre eftergift gentemot invandringsländernas intressen och

dessutom äro strängare gentemot utvandringsförmedlarne. För öfrigt torde, såsom i Ungern skett, ett förbud af det sistnämnda slaget behöfva för att blifva ur utvandrarskyddsynpunkt tillfredsställande kompletteras med en bestämmelse af det förstnämnda slaget. Det är då ur utvandrarskyddsynpunkt så mycket onödigare att öfverhufvud hafva det nämnda förbudet.

Äfven af ett annat skäl är det olämpligt att följa det af Schweiz och Ungern gifna föredömet i afseende å ett dylikt förbud. Såsom tidigare ofvan framhållits, torde i framtiden internationella förhandlingar i den mellanfolkliga omflyttningsfrågan vara att förvänta. En af de viktigaste punkter för dessa förhandlingar, där äfven ut- och invandringsländernas intressen komma att vara mest motsatta, blir i så fall frågan om de icke önskvärda eller mindre önskvärda folkelementens omflyttning. Det kan vid sådant tillfälle, då det för hvarje stat blir uppgiften att draga möjligast stora nytta af ömsesidiga koncessioner, icke vara lämpligt att hafva på förhand fallit undan för invandringsländernas intressen. Det är härvid af intresse att iakttaga, hurusom l'Institut de droit international vid den slutliga formuleringen af sitt uttalande i utvandringsfrågan år 1897 ansåg sig böra inrycka bestämmelsen »utvandringen är förbjuden för personer, hvilka invandringslandets lagar förbjuda att invandra» i sina »Principes recommandés par l'Institut etc. en vue d'un Projet de convention»; medan Institutet i sina »Vœux relatifs à la matière de l'émigration» af samtliga i det första projektet medtagna kategorier af personer endast tillstyrkte utvandringsförbud för följande:

a) omyndiga personer, utan tillstånd af föräldrar och målsmän;

b) personer, oförmögna att arbeta på grund af ålder och bräcklighet, såframt det icke är tillbörligt sörjdt för deras utkomst å destinationsorten;

c) personer, behäftade med smittosamma sjukdomar af den natur, att de sätta i fara medresandes hälsa eller destinationslandets sanitära förhållanden.

Institutet ansåg sig sålunda icke böra utsträcka sina önskemål med afseende å utvandringsförbud så långt som invandringsländernas intressen sträcka sig eller komma att sträcka sig, under det att det bland sina principer upptog öfverensstämmelse mellan ut- och invandringsförbud. Det är fördenskull sannolikt, med tanke på de rättsuppfattningar, som vid framtida underhandlingar om denna fråga kunna komma att förhärska, att utöfver de kategorier af personer, hvarom enstämmighet kan vara att förvänta, åtskilliga skola blifva öfriga, där ut- och invandringsländernas *ekonomiska* intressen komma att vara motsatta och där spelrum för underhandlingar finnas. Hvarje medgifvande på förhand med afseende å dessa kategorier

af utvandrare kan för utvandringslandet innebära förlust af ett motmedgifvande.

f) Det gifves emellertid en kategori af utvandrare, i afseende å hvilka utvandringsländernas och invandringsländernas intressen i en del fall sammanfalla. Denna egendomlighet består i afseende å det viktiga fallet af s. k. *kontraktsarbetare.* Vissa invandringsländers lagstiftning gentemot dem dikteras af uppfattningen, att på förhand efterskrifna samt för ett temporärt arbetsföretag afsedda, okvalificerade arbetare med sannolikhet kunna antagas efter detta arbetsföretags upphörande blifva arbetslösa och falla invandringslandet till last. Denna åskådnings berättigande afhänger gifvetvis af invandringslandets särskilda ekonomiska situation och af beskaffenheten hos de konjunkturer på arbetsmarknaden, som där för tillfället äro rådande. Förenta Staternas lagstiftning gentemot kontraktsarbetare (Contract-Labour Act 26 febr. 1885 med Amendments 23 febr. 1887 och 19 okt. 1888) tillkom under trycket af 1880-talets ekonomiska kris med däraf följande öfverfyllnad på arbetsmarknaden; förhållandena hafva sedan dess väsentligt ändrat sig, och lagarna i fråga synas, att döma af den invandringspolitik, som f. n. föres af vissa östliga stater i unionen, ingalunda vara för dessa angenäma. Uti det för de europeiska utvandringsstaterna måhända i framtiden farligaste invandringslandet (Canada) råda äfven ännu i stort sett andra ekonomiska förhållanden och torde dylika författningar icke vara påtänkta.

Utvandringsländerna måste emellertid betrakta samma företeelse med oblida ögon, af två skäl. Dels är det en uppgift för deras skyddspolitik att tillse, att egna medborgare icke i utländska företagares intresse lockas ut till förhållanden, som framdeles kunna blifva för de förra ogynnsamma. Denna ståndpunkt bör vara gemensam för alla utvandringsländer och göra sig gällande med särskild styrka under de förhållanden, då äfven invandringsländerna äro rädda för kontraktsarbetare. Dels och för det andra är det vid företeelser af denna art, som de mest omfattande formerna af emigrantvärfning förekomma, hvilket för alla länder med utvandringshämmande hållning bör vara än större anledning till särskilda lagstadganden.

I afseende å en sida af denna punkt ställa sig utvandringsländernas författningar sålunda:

England, Frankrike, Belgien, Nederländerna och **Italien** hafva, såvidt bekant, härom inga bestämmelser i sina utvandringsförfattningar. **Danmark.** (Lag 1 maj 1868, § 8). Bestämmelse (i utvandrarkontraktet) om att det fordrade resepriset helt och hållet eller delvis skall aftjänas genom arbete vid ankomsten till den främmande världsdelen gör kontraktet ogiltigt, och hvarje på annat sätt med ut-

vandraren därom träffadt aftal är icke förbindande för denne och ådrager agenten de högsta i § 10 fastställda böter. **Norge.** (Lag 1869, § 6). Bestämmelse om att frakten helt och hållet eller delvis skall aftjänas genom arbete efter ankomsten till den främmande världsdelen, anses ogiltig, och ådrager agenten böter efter § 10. (Reglement af Dep. for det indre § 9.) Vederbörande polismyndighet bör vid undersökning af utvandrarens förhållanden söka förhindra, att förbudet i § 6 i Lov 22 Mai 1869 mot bestämmelse i utvandrarkontraktet om att frakten helt och hållet eller delvis skall aftjänas genom arbete vid framkomsten till den främmande världsdelen, kringgås därigenom, att särskildt kontrakt därom ingås efter uppgörelse med utvandraren. **Sverige.** (K. F. 4 juni 1884, § 5 mom. 3). Ej må i kontraktet (utvandrarkontraktet) ingå aftal därom, att kostnaden för resa och underhåll skall efter ankomsten till bestämmelseorten genom arbete aftjänas. **Tyska riket.** (G. 9 juni 1897, § 22). Utvandrarna få icke förpliktigas, att efter ankomsten till bestämmelseorten betala eller återlämna eller genom arbete aftjäna resekostnaderna eller en del däraf eller åt dem förskotterade medel; lika litet få de inskränkas i val af uppehållsort eller sysselsättning i bestämmelselandet. **Schweiz.** (B.-G. 22 mars 1888, Art. 16 Mom. 4). Resekostnaden får hvarken helt och hållet eller delvis bestå af personliga tjänster. **Ungern.** (G.-A. 11 mars 1903, § 27). Det är förbjudet att med afseende å resekostnaden träffa öfverenskommelse, enligt hvilken utvandraren helt och hållet eller delvis skall aftjäna denna kostnad genom arbete under resan eller efter inträffande vid bestämmelseorten; det är förbjudet, att inskränka utvandraren i fritt val af uppehållsort och sysselsättning. **Spanien.** (L. 1907). Art. 37. Ogiltig är hvarje särskild utfästelse från utvandrarens sida, hvarigenom öfverenskommes att resan skall betalas med personligt arbete. Art. 38. Ogiltig är hvarje öfverenskommelse mellan fartygsägare eller redare eller deras konsignatörer och utvandraren, gående ut på den sistnämndes åtgöranden efter landstigningen i destinationsorten; äfvenså hvarje annat kontrakt, hvari utvandraren förbinder sig gentemot fartygsägaren, redaren eller konsignatören till åtgöranden efter landstigningen, på hvilket sätt det vara må.

Ehuru dessa bestämmelser formellt sedt höra samman med frågan om rättsförhållandet mellan utvandrarbefordraren och utvandrarna, hafva de äfven i detta sammanhang betydelse. De innebära nämligen i vissa fall förbud att befordra vissa personer (personer med viss ekonomisk ställning), och kunna sålunda från dessa sistnämndas synpunkt betraktas såsom inskränkningar i utvandringsfriheten. Betraktar man emellertid denna fråga i dess allmänhet, så äro följande ståndpunkter hos lagstiftningen tänkbara: a) Utvandrarbefordrarna äro förbjudna att i utvandrarkontraktet inrycka be-

stämmelse om att afgiften för öfverresan, eller en del däraf, skall aftjänas genom arbete. (Jfr Sverige; Norge, Lov 1869). Denna bestämmelse är i så måtto otillfredsställande, som den kan kringgås därigenom, att särskildt aftal vid sidan af utvandrarkontraktet därom ingås. Bestämmelsen bör därför formuleras sålunda, att b) utvandrarbefordraren är förbjuden att i någon, hvilken som helst, form ingå aftal med utvandraren om att resepriset eller en del däraf skall aftjänas genom arbete och att hvarje sådant aftal är ogiltigt samt ådrager utvandrarbefordraren straff (jfr Norge, inrikesdep. regl., Danmark, Tyska riket, Schweiz, Ungern, Spanien). I och med detta är emellertid det missförhållande, som man med bestämmelsen vill förebygga, icke förebygdt. Lagstadgandet har endast afseende å det fall, att det utrikes arbets- eller kolonisationsföretaget, som kontraherar om arbetskraft, står i öppen förbindelse med utvandrarbefordraren. Det kan väl tänkas, att ett sådant företag genom särskilda utskickade personer eller genom andra personer i utvandringslandet, med hvilka det står i förbindelse, värfvar och gör kontrakt med en viss arbetsstyrka, hvilken därefter befordras öfver oceanen af en redare (eller agent till redare), hvilken åtminstone icke rättsgiltigt står i förbindelse med företaget. I sådan händelse betalas resebiljetten visserligen kontant till befordraren, men dessa penningar kunna hafva af den speciellt utsände värfvaren förskotterats åt kontraktsarbetaren, för att vid framkomsten aftjänas genom arbete. Nu faller visserligen en sådan värfning i flera länder under särskilda bestämmelser, men detta är icke öfverallt förhållandet, och utvandrarbefordraren bör dessutom, om han är underkunnig om förhållandet, kunna göras medansvarig. Lagbestämmelserna b) böra därför kompletteras på sådant sätt, c) att det är befordraren förbjudet att befordra utvandrare, åt hvilka förskott lämnats äfven af andra personer än af honom, eller att utvandring öfver hufvud är förbjuden för personer, åt hvilka sådana förskott lämnats. Sålunda:

Tyska riket. (G. 9 juni 1897, § 23 mom. c.) Det är förbjudet att befordra och att afsluta utvandrarkontrakt med riksmedborgare, för hvilka resekostnaderna helt och hållet eller delvis betalts eller åt hvilka förskott lämnats af främmande regeringsmyndigheter eller kolonisationsföretag eller liknande företag. **Schweiz.** (B.-B. 12 febr. 1889). Utan Förbundsrådets tillstånd får intet utvandrarkontrakt afslutas med sådana personer, för hvilka resekostnaderna helt och hållet eller delvis förskotterats eller betalats af utländska bolag, regeringsmyndigheter, institut eller företag. **Ungern.** (G.-A. 11 mars 1903, § 2 mom. f). Utvandring är förbjuden för personer, för hvilka, i och för planerad kolonisation, en helt och hållet eller delvis fri resa eller förskottering af resekostnaderna är ställd i utsikt

af regeringsmyndighet i utländsk stat eller kolonisationsbolag eller liknande bolag eller privatperson.

Genom dessa bestämmelser i förening med dem af slaget b) är visserligen det missbruk förebyggdt, som närmast åsyftas, men uppenbarligen innebära dessa lagstadganden intet förbud för kontraktsarbetare att blifva befordrade eller att utvandra. Detta är fortfarande tillåtet, för den händelse kontraktsarbetaren med egna medel kan verkställa öfverresan. Ett förbud mot kontraktsarbetares utvandring måste vara formuleradt *antingen* så d) att det är utvandrarbefordrarne förbjudet att befordra enhvar, som har gjort upp kontrakt om arbete med ett arbetsföretag i den främmande världsdelen (eller att enhvar sådan person är förbjuden att utvandra), *eller* så e) att det är alla förekommande utrikes företag och deras ombud förbjudet att med personer inom landet träffa uppgörelse om sådana kontrakt. Det förra (d) vore uppenbarligen ett stadgande, som skulle leda till orimliga konsekvenser och vara omöjligt att bringa till efterlefnad, om icke det senare stadgandet (e) samtidigt infördes. I och med detta senare är man emellertid inne på frågan om lagstiftningens ställning till emigrantvärfningen, hvaruti denna fråga om kontraktsarbetares utvandring sålunda mynnar ut, och för hvilken fråga lämpligen bör redogöras i ett sammanhang.

V. Utvandringsförfattningarnas omfång.

För den efterföljande redogörelsen för de europeiska författningarnas ställning till utvandrarbefordrarne är det nödvändigt att förutskicka följande anmärkningar rörande det olika omfång, hvari olika länders författningar göra den utrikes omflyttningen till föremål för lagstiftning. I de äldre författningar, hvilka tillkommo uteslutande ur utvandrarskyddets synpunkt och i hufvudsak blott voro reglementen om hvad som bör iakttagas vid utvandrares befordring, afsågs, såsom i den allmänna öfversikten framhållits, i regel endast utvandringen till transoceanska länder, och denna blott för så vidt den var af tillräcklig omfattning för att göra skyddsbestämmelser behöfliga. I de nyare utvandringslagarna åter, hvilka jämte regleringen af utvandrartransporterna afse att träffa bestämmelser om utvandringen öfverhufvud, särskildt om inskränkningar i utvandringsfriheten, samt om de villkor i afseende å befordring af passagerare från hemlandet, som äro nödvändiga för upprätthållandet af dessa förbud, kan det vara lämpligt att under utvandringslagens bestämmelser ställa utvandringen äfven

till utrikes orter i europeiska länder. Å den andra sidan är det emellertid icke möjligt eller lämpligt att för all passagerarebefordring till utrikes orter uppställa de ingående föreskrifter, hvilka utvandrartransport i nutida författningar är underkastad, än mindre att ställa alla redare under de lagstadganden, som gälla för redare af utvandrarfartyg, i den bemärkelse detta ord vanligen tages. En modern utvandringslag, som afser att möjliggöra en verksam kontroll öfver utvandringen utan att verka hinderlig för den allmänna passageraretrafiken till utrikes orter och för rederirörelsen i allmänhet, möter vid sin formulering vissa svårigheter, som kunna på följande sätt sammanfattas. Det kan vid bestämmandet af det omfång, hvari passagerarebefordring till utrikes orter skall ställas under utvandringslagens bestämmelser, tänkas följande fyra alternativ: 1:o) under lagen faller all befordring af passagerare till utrikes ort; 2:o) under lagen faller all befordring till utrikes ort af sådana passagerare, hvilka i lagens mening äro att anse som utvandrare; 3:o) under lagen faller all befordring af till främmande världsdelar destinerade passagerare; 4:o) under lagen faller all befordring af sådana till främmande världsdelar destinerade passagerare, hvilka i lagens mening äro att anse som utvandrare.

För en författning, hvilken i likhet med flera nu bestående väst- och nordeuropeiska, har till enbart ändamål utvandrarnes tillbörliga skydd under öfverresan och garantier därför, är det i alternativet 4:o) gifna omfånget för författningens giltighet i regel under nuvarande förhållanden tillfyllest. Författningen har i så fall att såsom »utvandrare» betrakta endast de passagerare, hvilka resa på mellandäck och därmed likställd fartygsklass, med den ytterligare förutsättningen, att de till antalet äro tillräckligt många, för att särskilda skyddsbestämmelser skola kunna anses behöfliga. Endast redare af sådana fartyg, med hvilka en regelbunden transport med visst minimiomfång af dylika passagerare äger rum, behöfva i sådant fall ställas under utvandringsförfattningarnas bestämmelser.

Då erfarenheten emellertid visat, att vid befordring (till främmande världsdel) af passagerare på andra och högre fartygsklass öfverträdelser af tilläfventyrs gällande utvandringsförbud och äfven andra bestämmelser i utvandringsförfattningarna förekomma, har behofvet framträdt att ställa äfven denna befordring under utvandringsförfattningarnas kontroll. Detta är så mycket mera lämpligt, som enligt de moderna utvandringslagarnas ståndpunkt den fartygsklass, med hvilken resa sker, och i allmänhet det sätt, hvarpå hemlandet öfvergifves, äro för utvandringsbegreppet oväsentliga. Utvandring kan föreligga, äfven då resan företages å högre fartygsklass, liksom å andra sidan alla resande å mellandäck och därmed likställd klass icke behöfva vara utvandrare. Om äfven befordringen

af passagerare å högre fartygsklasser icke i samma grad som transporten af mellandäckspassagerare är i behof af skyddsbestämmelser, så följa dock inga olägenheter af att äfven den förstnämnda befordringen ställes under utvandringslagen, *för så vidt nämligen* fartyget i fråga till följd af sin mellandäckstrafik ändock måste segla under utvandringslagen och dess redare till följd däraf ställa sig till efterrättelse de för redare af utvandrarfartyg gällande bestämmelser. Den kontroll äfven öfver med redarne af utvandrarfartyg i förbindelse stående *resebyråer*, som ett dylikt utsträckande af lagens giltighetsområde innebär, möjliggör, utan att förorsaka olägenheter, en kontroll öfver all på de ifrågavarande fartygen försiggående utvandring.

Det kvarstår emellertid den frågan, om äfven sådana fartyg, som förmedla befordringen till främmande världsdelar, men där antalet mellandäckspassagerare gemenligen understiger ett visst minimum, äfvensom dessa fartygs redare, böra underställas utvandringslagen eller icke. Uppenbarligen tala inga med utvandrarskyddet sammanhängande skäl för nödvändigheten af detta, då de ifrågavarande fartygslinjerna icke tillhöra de vanliga emigrantlinjerna och de resande, som använda sig af dem, torde kunna utan särskilda skyddsbestämmelser taga sina intressen vid befordringen tillvara. De största olägenheter skulle äfven följa för rederirörelsen, om redare af alla transoceanska linjer underställdes utvandringslagen, liksom det ju är obehöfligt att underkasta för emigranttransport icke afsedda fartyg alla de för inredning och utrustning af sådana sistnämnda gällande bestämmelser. I de flesta europeiska författningar äro äfven fartyg, där det nyssnämnda är förhållandet, äfvensom deras redare, undantagna från utvandringsförfattningarna. Då det emellertid å andra sidan är ett önskemål att kunna kontrollera utvandringsförbudens efterlefnad äfven i afseende å den utvandring, som försiggår med dylika fartyg, så är intet hinder för att äfven till dessas redare utsträcka de föreskrifter, hvilka tilläfventyrs träffas rörande iakttagelser vid utvandrarfartygs afsegling.

Den frågan åter, i hvad mån äfven befordring af passagerare, destinerade till utrikes, men inom Europa belägen ort, bör underställas utvandringslagen, sammanhänger gifvetvis nära med hvarje lands särskilda ställning i utvandringshänseende. För de flesta europeiska stater har det visserligen varit utvandringen till främmande världsdelar, som genom sitt växande omfång gifvit anledning till författningar öfver utvandringen, men flera stater hafva dock äfven en icke obetydande åtminstone periodisk utvandring till närgränsande länder i Europa. Det är för dem en lämplighetsfråga, om denna befolkningsrörelse bör göras till föremål för särskild lagstiftning eller om det bör lagstiftas om den i samband med lagstiftningen

om utvandringen till främmande världsdelar. För de moderna utvandringslagarna är det emellertid ett önskemål att sammanfatta alla utvandrarbefordringen rörande frågor i en enhetlig lagstiftning, så mycket mer som de däri innehållna allmänna bestämmelser rörande utvandringsfrihetens omfång naturligtvis hafva afseende å all utvandring till utrikes ort. Vid affattandet af en utvandringslag bör det dessutom vara ett önskemål att lagen erhåller en så allmängiltig affattning, att den vid framtida eventualiteter icke behöfver ändras eller kompletteras, och särskildt att befordringen äfven af andra än till främmande världsdelar destinerade passagerare vid förefallande behof kan ställas under lagens bestämmelser. Då det emellertid å andra sidan är praktiskt sedt ogörligt att under utvandringslagen ställa all befordring af passagerare till utrikes orter (alternativ 1:o ofvan), och äfven skulle vara i hög grad olämpligt att under lagen ställa all befordring till utrikes ort af »utvandrare», detta begrepp på visst sätt i lagen bestämdt (alternativ 2:o ofvan), så torde det vara mest praktiskt att genast under lagen ställa endast befordringen af till främmande världsdel destinerade passagerare, men därjämte genom särskild § stadga rätt för högsta administrativa myndighet att vid förefintligt behof utsträcka lagens samtliga bestämmelser äfven till befordringen af passagerare till annan utrikes ort. I den händelse en effektiv kontroll öfver utvandringen (genom passtvång eller annorledes) ifrågasättes, bör lagen vara så affattad, att alla befordrare af passagerare till utrikes ort, äfven om de icke i öfrigt falla under utvandringslagen, dock äro skyldiga att ställa sig till efterrättelse de vid biljettförsäljningen och fartygens afsegling tilläfventyrs gällande föreskrifter.

I afseende å föreliggande punkt intaga, såsom nämnts, de äldre utvandringsförfattningarna i Europa en principiellt olika ståndpunkt mot de flesta nyare. De *engelska*, *franska*, *belgiska*, *nederländska*, *danska*, *norska* och *svenska* utvandringsförfattningarna hafva endast afseende å befordringen af utvandrare, destinerade till främmande världsdelar, med vissa ytterligare inskränkningar och tillägg, för hvilka nedan skall redogöras. Detta framgår, hvad England beträffar, redan däraf, att den engelska lagstiftningen om befordring af utvandrare ingår såsom en del af dess allmänna sjölagar. I de franska författningarna talas visserligen om befordring af utvandrare i allmänhet, men det framgår af däri innehållen bestämning om hvad som skall förstås med utvandrare, att författningarna blott hafva haft i sikte utvandringen öfver franska hamnar till främmande världsdelar. De belgiska författningarna, hvilka i sina allmänna drag äro efterbildade de franska, omnämna äfven i allmänhet befordring af utvandrare, men afse af flera artiklars affattning att döma likaledes endast utvandringen öfver belgiska hamnar till främmande

världsdelar. I de nederländska, danska, norska och svenska författningarna är denna inskränkning i författningarnas giltighetsområde uttryckligen uttalad.

Af de nyare europeiska utvandringslagarna har den *spanska* i afseende å omfånget samma karaktär som de ofvan nämnda äldre författningarna, i det att endast befordringen af till främmande världsdelar destinerade utvandrare underställes lagen.

De nyare *schweiziska*, *tyska*, *italienska* och *ungerska* utvandringslagarna åter hafva på denna punkt i sina allmänna tendenser ett vidsträcktare omfång, om äfven blott de tyska och ungerska lagarna hafva allmängiltigheten klart uttalad. I den *schweiziska* utvandringslagen ställes »affärsmässig befordring af utvandrare och försäljning af resebiljetter» i allmänhet under lagen; om äfven för närvarande endast befordring af till främmande världsdelar destinerade passagerare torde vara ställd under kontroll, så finnes dock i lagens affattning intet hinder för att kontrollen kan vid behof utsträckas äfven till annan utrikes befordring. Vid affattandet af den *tyska* rikslagen har lagens allmängiltighet varit ledande princip. Detta framgår redan af lagens olika hufvudafdelningar: I. Företagare vid utvandrarbefordring. II. Agenter. III. Gemensamma bestämmelser öfver företagare och agenter. IV. Allmänna bestämmelser öfver befordring af utvandrare. V. Särskilda bestämmelser öfver den transoceanska befordringen till utomeuropeiska länder. VI. Utvandringsmyndigheter. VII. Befordring från utomtyska hamnar. VIII. Straffbestämmelser. Såsom häraf synes, ingår befordringen till främmande världsdelar blott såsom en del af utvandrarbefordring i allmänhet; samtliga de rörande utvandrarbefordrare i afdelningarna I—IV och VIII träffade bestämmelser hafva afseende å befordring äfven till andra än transoceanska länder och oafsedt hvilket befordringsmedel, som användes. Det anses vara en uppgift för högsta administrativa myndighet att sedermera afgöra, hvilken utvandrartransport, som bör ställas under lagen, och hvilken som bör fritagas därifrån. Dock fästes uppmärksamheten å den begränsning af lagens giltighetsområde, som ligger däri att icke transport af passagerare i allmänhet, utan blott af »utvandrare» faller under lagen; dess omfång afhänger sålunda af den tolkning, vederbörande högsta administrativa myndighet vill gifva detta begrepp; i afseende å hvilken fråga hänvisas till ofvan. Den *italienska* utvandringsförfattningen afser likaledes att omfatta utvandringen i dess helhet; den sönderfaller i fem kapitel: I. Om utvandringen i allmänhet. II. Om utvandringen till transoceanska länder. III. Allmänna stadganden. IV. Särskilda bestämmelser angående militärtjänst och statsborgarskap. V. Öfvergångsstadganden. Samtliga de föreskrifter, som hafva afseende å befordring af utvandrare, äro dock innehållna i kap. II; i kap. I innehållas blott allmänna lag-

stadganden om utvandringsfrihetens omfång, äfvensom en rad för speciella italienska förhållanden afsedda straffbestämmelser om minderårigas utvandring. I motsats mot den tyska rikslagen, på grund af hvilken all befordring af utvandrare vid behof kan göras beroende af koncession med därvid bundna villkor, synes sålunda den italienska lagen förutse nödvändigheten af detta blott för den transoceanska utvandringen. Den *ungerska* utvandringslagen, hvilken eljest i sina hufvuddrag är efterbildad den italienska, har dock i denna punkt en allmängiltigare affattning. Den sönderfaller i följande hufvudafdelningar: I. Om utvandringen i allmänhet. II. Transportföretagare och deras fullmäktige. III. Rättsförhållandet mellan transportföretagaren och utvandrarne. IV. Utvandringsfonden. V. Myndigheter. VI. Straffbestämmelser. VII. Slutbestämmelser. De i kap. II och följande gifna lagstadganden om utvandrarbefordring hafva afseende å all utvandring, äfven till icke transoceanska länder; och det blir liksom för Tyska rikets vidkommande en uppgift för högsta administrativa myndighet att afgöra, vid hvilka fall af befordring lagen skall tillämpas. Dock är denna giltighet, liksom den tyska rikslagens, inskränkt genom den definition å begreppet utvandrare, som innehålles i lagen. Tilläggas bör, att i det *österrikiska* lagförslaget af 1905 en allmängiltighet af samma art som de tyska och ungerska utvandringslagarnas var afsedd.

Såsom häraf synes, äro de tyska och ungerska utvandringslagarna uti ifrågavarande principiella afseende mest utbildade, hvarvid dock erinras om att den tyska rikslagen icke finner lämpligt vare sig att definiera hvad som skall förstås med »utvandrare» eller att stadga om utvandringsförbud i annan form än såsom förbud för de koncessionerade utvandrarbefordrarne att befordra vissa personer. Den ungerska lagen åter, hvilken såsom senast af de tre ifrågavarande lagarna tillkommen, har haft att träffa val mellan de flesta förebilder, har samtidigt med att den i afseende å befordringen af utvandrare upptagit den tyska lagens allmängiltiga affattning, därjämte efterbildat den italienska lagens allmänna byggnad genom att oberoende af stadgandena om befordringen träffa vissa allmänna bestämmelser om utvandringen öfverhufvud.

Hvad åter beträffar de inskränkningar, med hvilka den transoceanska befordringen faller under utvandringsförfattningarna, ställa sig olika länders författningar sålunda:

England. (*Merchant Shipping Act* 1894). § 268. Med uttrycket »utvandrarfartyg» menas hvarje sjögående fartyg, brittiskt eller utländskt, postfartyg eller icke, hvilket på sådana resor, för hvilka denna lagafdelnings bestämmelser i afseende å utvandrarfartyg gälla (jfr nedan § 364), medtager mera än femtio mellandäckspassagerare eller ett större antal sådana än det, som bestämmes af proportionen a) för segelfartyg: en vuxen person på 33 registerton

b) för ångfartyg: en vuxen person på 20 registerton, af fartygets dräktighet. Äfven ett sådant fartyg räknas hit, som afgått från hamn utom de Brittiska öarna, men som i hamn å dessa tager ombord så många mellandäckspassagerare, vare sig brittiska undersåtar eller icke, hvilka, med eller utan inräknande af de mellandäckspassagerare, som det redan har ombord, gör det till utvandrarfartyg enligt ofvannämnda bestämning. — I samma § samt i M. Sh. A. 1906, § 14, bestämmes närmare innebörden af uttrycken »vuxen person» och »mellandäckspassagerare». — § 270. I denna lagafdelning menas med »kolonialresa» en resa från någon hamn å de brittiska besittningarna, med undantag af Brittiska Indien och Hongkong, till någon hvilken som helst hamn, där afståndet mellan sådana hamnar öfverskrider fyrahundra mil eller resans längd, sådan den i denna lagafdelning bestämmes, öfverskrider tre dagar. — § 364. Denna lagafdelnings bestämmelser i afseende å utvandrarfartyg skola gälla för alla resor från de Brittiska öarna till någon hamn utom Europa och icke vid Medelhafvet. § 365. Denna lagafdelning skall i den mån den är tillämplig hafva afseende å hvarje fartyg, som medför mellandäckspassagerare på en kolonialresa, sådan den definieras i denna lagafdelning (§ 270), dock med iakttagande af att följande dess bestämmelser icke skola gälla, nämligen rörande a) redares borgen, b) mellandäckspassagerarnes resekontrakt, c) kungliga förordningar, reglerande utvandringen från de Brittiska öarna, eller gifvande föreskrifter rörande hygien, renlighet, ordning och ventilation, d) »passage brokers» e) »emigrant runners», f) publicerande af utdrag ur eller kopior af denna lagafdelning. Då den koloniala resans varaktighet är mindre än tre veckor, skola följande bestämmelser icke heller gälla, nämligen a) reglementeringen i denna lagafdelning rörande mellandäckspassagerares bekvämlighet, b) rörande fartygsläkare, steward, kockar, kokapparater och bemanning med tillräckligt stor besättning, c) rörande mellandäckspassagerarnes underhåll efter ankomsten. Då den koloniala resans varaktighet är mindre än tre veckor, skola bestämmelserna om proviants utgifvande, vatten undantaget, icke gälla med afseende å mellandäckspassagerare, som har gjort upp om att själf förse sig med proviant. **Frankrike.** *Décret* 1861. Art. 6. Hvarje fartyg, som emottager ombord fyratio utvandrare, anses vara särskildt afsedt för utvandrartransport. Dock äger en utvandrare, som skall befordras med ett fartyg med mindre än fyratio utvandrare, rättighet att påkalla utvandringskommissariens ingripande i afseende å hvad som rörer kostens kvantitet och kvalitet och de i hans kontrakt fastställda villkoren. Art. 7. Såsom utvandrare anses utan vidare en hvar passagerare, som icke äter vid kaptenens eller befälets bord och som i reseafgift inkl. vivre betalar en summa af å segelfartyg mindre än 40 frcs och å ångfartyg mindre än 80 frcs i veckan, då såsom utgångspunkt för beräkningen tages den tid för öfverresan, som bestämmes i reglementet. I fall af tvifvel om egenskapen af utvandrare afgör utvandringskommissarien frågan. **Belgien.** *Règl.* 2 Dec. 1905. Art. 29. I detta reglemente betraktas såsom fartyg, fallande under utvandringsinspektionens kontroll 1:o) alla sjögående fartyg, destinerade till transatlantiska hamnar, med hvilka man transporterar s. k. mellandäckspassagerare; 2:o) alla sjögående fartyg, destinerade till europeiska hamnar, med hvilka man transporterar s. k. mellandäckspassagerare, hvilka skola embarkera i utländska hamnar. Passagerare, benämnda däckspassagerare, och passagerare i 3:dje klass hytter betraktas äfven såsom mellandäckspassagerare. Art. 17. Regeringens kommissarie för utvandringsväsendet afgör, efter att hafva förhandlat därom med provinsguvernören, huruvida det är anledning att underställa ett fartyg föreliggande reglementes bestämmelser, hvilka dock alltid skola gälla, då utvandrarnes antal öfverstiger tjugufem. Då ett fartyg befordrar mindre än tjugu-

fem utvandrare, kunna dessa alltid påkalla regeringskommissariens ingripande för att undersöka kostens kvantitet och kvalitet samt anordningarna ombord och försäkra efterföljd af utvandrarkontraktets bestämmelser. **Nederländerna.** *Wet* 15 Juli 1869. Art. 16. Denna lag är icke tillämplig a) på fartyg, som äro destinerade till en ort utom Europa och hvilka taga ombord mindre än tjugu utvandrare, hyttpassagerare icke däri inbegripna; b) på fartyg destinerade till en europeisk ort, hvilka taga ombord mindre än tio utvandrare, hyttpassagerare icke däri inbegripna; c) på alla fartyg, hvilka icke äro sjögående fartyg. **Danmark.** *Lov* 1 Maj 1868. § 1. Denna lag skall icke äga tillämpning på den direkta befordringen från danska sjöhamnar, så länge passagerarnes antal icke öfverstiger tjugufem. **Island.** *Lov* 14 Jan. 1876. § 1. Denna lag skall icke äga tillämpning på den direkta befordringen från isländska sjöhamnar, när samtliga utvandrare, som med ett fartyg, vilja afresa därifrån, höra till samma hushåll och deras antal därjämte icke öfverstiger tio. **Norge.** *Lov* 23 Maj 1863. § 12. Denna lag (om inredning och utrustning etc. af till främmande världsdel destinerade fartyg) skall icke äga tillämpning på krigsfartyg och icke heller på andra fartyg, när det antal passagerare, som fartyget medtager, icke utgör flere än en på fyra kommersläster. *Lov* 22 Maj 1869. § 11. Det är tillåtet, att utan iakttagande af denna lags föreskrifter (om kontroll vid utvandrarbefordringen) medtaga ombord å fartyg, som gå i direkt resa till främmande världsdel, utvandrare till ett antal, som icke öfverstiger tjugu. **Sverige.** *K. F.* 4 Juni 1884. § 15. Hvad här ofvan om utvandraragent är stadgadt gälle ej i fråga om redare eller befälhafvare å fartyg, hvarmed utvandrare öfverföras till främmande världsdel, när passagerarnes antal ej öfverstiger trettio. § 16. Med utvandrarfartyg förstås sådant fartyg, som användes till utvandrares befordran till främmande världsdel och å hvilket passagerarnes antal öfverstiger trettio. **Tyska riket.** *Gesetz* 9 Juni 1897. § 37. Såsom utvandrarfartyg i denna lags mening anses alla till utomeuropeiska hamnar destinerade sjögående fartyg, med hvilka, oafsedt hyttpassagerarne, minst tjugufem resande skola befordras. **Ungern.** *Gesetz-Artikel* 1903. § 34. Såsom för utvandrartransport lämpliga fartyg betraktas i denna lag alla sådana sjögående fartyg, hvilka gå till utomeuropeiska hamnar, och hvilka, med frånräknande af i särskilda rum resande, befordra minst tjugufem passagerare. **Italien.** *Legge* 31 Januari 1901. Art. 6 (jfr tidigare refererade definition å »utvandrare»). Med utvandrare menas i detta kapitel den medborgare, som begifver sig till något land bortom Suezkanalen, med undantag af de italienska kolonierna och protektoraten, eller till något land bortom Gibraltar, med undantag af Europas kuster, och som reser i tredje klass eller i sådan klass, som Utvandringskommissariatet förklarar likställd med nuvarande tredje klass. Passagerare, som resa frivilligt och på egen bekostnad i tredje eller därmed likställd klass på italienska eller utländska fartyg och hvilka resa längre än till Suezkanalen, skola icke anses såsom utvandrare, om icke de, som äro af italiensk nationalitet, till antalet öfverskrida femtio. Om de äro flere än femtio, fordras särskildt tillstånd af Utvandringskommissariatet, för att de ej skola anses såsom utvandrare. — Häraf torde följa, att lagens bestämmelser om kontroll vid utvandrarbefordringen äfvensom bestämmelserna i kungl. dekretet den 10 juli 1901, Art. 94—192, angående utvandrarfartyg, icke hafva afseende å annan passagerarbefordring än den, som härmed är angifven. **Spanien.** *Ley* 1907. Art. 2 (jfr tidigare refererade definition å utvandrare). De spaniorer anses såsom utvandrare, hvilka ämna lämna fäderneslandet med betalad eller gratis erhållen biljett å tredje klass eller på sätt, som Öfverstyrelsen för utvandringen anser däremot svarande, med hvilken som helst ort i Amerika, Asien eller Australien såsom bestämmelse-

ort. Icke desto mindre kunna utvandringskommissionerna, på ansökan af vederbörande eller oberoende däraf, utesluta dem från att såsom utvandrare vara underkastade lagen. — Häraf torde följa, att lagens och de särskilda reglementenas bestämmelser om utvandrarbefordringen och utvandrarfartygen blott hafva afseende å befordring af till främmande världsdel destinerade passagerare.

Det framgår häraf, att i samtliga författningar äfven befordringen af till främmande världsdel destinerade passagerare i vissa fall fritages eller förklaras kunna fritagas från reglementering. (Endast den spanska lagstiftningens ståndpunkt i ifrågavarande hänseende är obekant, emedan det i anslutning till den nyaste lagen förberedda reglementet öfver utvandrarfartygen ännu icke är utkommet). Dock bör den skillnad påpekas, som härvid förefinnes mellan olika författningar, i det att en del af dem fritaga utvandrarbefordraren från koncessionsplikt med därvid knutna villkor i de fall, då fartyget ifråga fritages från lagstiftningen om utvandrarfartyg, medan åter andra författningar väl i vissa fall medgifva det sistnämnda undantaget, men icke det förstnämnda. Såsom nämligen de franska, belgiska, tyska och ungerska författningarna äro formulerade, kan en redare (resp. annan representant) af ett oceangående passagerarefartyg, så snart detta medtager resande, hvilka i författningarnas mening äro att anse såsom utvandrare, förpliktigas till koncession med därvid knutna villkor, äfven om fartyget fritages från lagstiftningen om utvandrarfartyg. Samma förhållande består i Sverige och Schweiz i afseende å de s. k. utvandraragenterna, hvilka med författningarnas formulering under alla omständigheter kunna underkastas koncessionsplikt; likaledes består samma förhållande i Danmark och Norge i afseende å utvandrarbefordrare, hvilka åtaga sig utvandrares s. k. indirekta befordring. Såsom åter de engelska, nederländska och italienska författningarna äro formulerade, är utvandrarbefordraren, i den händelse fartyget icke anses såsom utvandrarfartyg, fritagen från samtliga öfver utvandrarbefordrare gällande bestämmelser; detsamma gäller i Sverige om redare och befälhafvare för dylika fartyg, när de befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand, samt i Danmark och Norge om utvandrarbefordrare, hvilka åtaga sig utvandrares s. k. direkta befordring. Det bör emellertid tilläggas, att denna här framhållna skiljaktighet mellan olika författningar i verkligheten torde bestå endast på papperet, då äfven i de förstnämnda af ofvan uppräknade stater utvandrarbefordrare, hvilkas fartyg icke anses såsom utvandrarfartyg, icke torde ställas under koncessionsplikt, trots den möjlighet författningarna gifva därtill.

Hvad åter beträffar vissa fartygs fritagande från de om utvandrarfartyg och transporter med sådana gällande bestämmelser, framgå de synpunkter, som härvid äro bestämmande, af sammanfattningen ofvan. Dessa synpunkter äro *dels* fartygets destinations-

ort, *dels* utvandrarnes antal, *dels* vissa ytterligare förhållanden i afseende å utvandrarnes beskaffenhet. I de engelska, svenska,[1] tyska, ungerska och italienska lagarna kunna fartyg komma i betraktande såsom utvandrarfartyg endast om de äro destinerade till ort i främmande världsdel (i de engelska och italienska författningarna med vissa undantag och tillägg). De franska författningarna äro härutinnan tvetydiga; i de belgiska, nederländska, danska och norska författningarna åter kunna äfven till ort i Europa destinerade fartyg komma i betraktande såsom utvandrarfartyg, endast utvandrarne, hvilka transporteras med desamma, äro destinerade till främmande världsdel. Förutom fartygets destinationsort är emellertid i samtliga författningar äfven passagerarantalet i så måtto bestämmande, att ett fartyg icke anses såsom utvandrarfartyg, när antalet af de passagerare, hvilka äro att anse såsom utvandrare, understiger ett visst, antingen i absolut tal fixeradt eller i relation till fartygets dräktighet ställdt minimum. I de isländska och italienska författningarna göras dock härvid vissa ytterligare förbehåll. Då emellertid fixerandet af ett dylikt minimum alltid måste blifva i viss mån godtyckligt och ett med hänsyn till växlingar i passagerartrafikens omfång otillförlitligt medel att afgöra, när tillämpandet af lagstiftningen i fråga är af behofvet påkallad eller ej, torde de i Frankrike och Belgien träffade bestämmelser om vissa myndigheters alltid gällande rätt till ingripande vara ändamålsenliga.

*

Till ofvanstående anmärkningar om de nutida utvandringsförfattningarnas omfång bör ytterligare fogas följande. De europeiska utvandringsförfattningarna hafva, såsom påpekats, haft till hufvudsakligt ändamål *utvandrarbefordringens* reglerande, och ofvanstående anmärkningar hafva äfven afseende blott å denna del af deras innehåll. Förutom transport af utvandrare hafva emellertid i flera stater äfven andra utvandringen rörande förhållanden gjort lagstiftning erforderlig, nämligen *kommissionärsverksamhet* för anskaffande åt utvandrare af anställning eller arbete utrikes och den därmed sammanhängande frågan om emigrantvärfning i allmänhet. Emigrantvärfningen, som icke behöfver sammanhänga med utvandrarbefordringen, göres dock i alla nyare utvandringslagar till föremål för lagstiftning, om ock icke alltid i den uttömmande grad att särskilda författningar om kommissionärsverksamheten i fråga blifva öfverflödiga. I flera stater, där omständigheterna nödvändiggjort lagstiftning om denna kommissionärsverksamhet, har denna lagstiftning

[1] Författningens ordalydelse är dock något tvetydig.

kommit att innehållas i andra författningar än utvandringsförfattningarna. För de moderna utvandringslagarna är det emellertid ett önskemål, att äfven denna utvandringspolitiken nära berörande fråga i sina hufvudsakliga delar regleras i dessa lagar, så att om ytterligare bestämmelser äfven blifva erforderliga, dessa dock kunna gifvas form af på utvandringslagen byggda specialreglementen. Det bör äfven påpekas, att i Österrike, där frågan om dylik kommissionärsverksamhet spelar en afsevärd roll, regeringsförslaget af år 1905 till »lag om utvandrarskydd» var byggdt på nyssnämnda princip, så att det i den ena af sina hufvudafdelningar reglerade denna kommissionärsverksamhet och i den andra verksamheten såsom utvandrarbefordrare. I denna riktning af vidgadt omfång torde äfven den europeiska utvandringslagstiftningen utveckla sig.

VI. Olika slag af utvandrarbefordrare.

Såsom *företagare* vid utvandrarbefordring äro i inskränktaste mening att beteckna de personer (föreningar af personer), hvilka disponera öfver de för befordringen nödvändiga viktigaste kommunikationsmedlen. I den nutida europeiska utvandringen äro dessa *redare* af utvandrarfartyg, om begreppet redare tages i den vidsträckta betydelse, att därmed förstås äfven den som gentemot tredje man med redares förpliktelser uppträder såsom redare af annans fartyg. Förutom dessa hafva emellertid i de flesta länder förekommit och förekomma ännu andra medverkande vid utvandrarbefordringen, hvilka med hänsyn till sin olika karaktär kunna uppdelas i följande tre slag:

A) Personer (föreningar af personer), hvilka utan att disponera öfver de för utvandrarbefordring nödiga kommunikationsmedel (i regel: utan att vara redare af utvandrarfartyg) afsluta kontrakt i eget namn med utvandrare om deras befordring och hvilka fördenskull äro civilrättsligt ansvariga i afseende å kontraktens uppfyllande. B) Personer (föreningar af personer), hvilka sälja af andra personer undertecknade utvandrarkontrakt (resebiljetter) till utvandrare, utan att af dessa andra personer hafva skriftlig fullmakt eller särskildt uppdrag att handla å deras vägnar, sålunda utan att stå i egentligt sysslomansförhållande till dem. C) Personer (föreningar af personer), hvilka på grund af uppdrag eller fullmakt äro att anse såsom sysslomän till personer, hörande till någon af ofvanstående kategorier, och hvilka medverka vid befordringen af utvandrare antingen genom att försälja af hufvudmannen undertecknade utvandrarkontrakt eller ock

genom att för hans räkning afsluta endast preliminärt kontrakt eller hvilka medverka vid hans affärsrörelse utan att taga någon befattning med kontrakten.

Personer af slaget A) kunna i vidsträcktare mening äfven kallas *företagare* vid utvandrarbefordring, då de äfven i den händelse de af en redare uppbära provision för afslutade utvandrarkontrakt dock ensamma äro ansvariga för sina vid utvandrarbefordringen uppkommande civilrättsliga förbindelser. Personer af slaget B) kallas lämpligen *mäklare;* de äro icke civilrättsligt ansvariga för de resekontrakt, hvilka de sälja, och stå därjämte icke i egentligt sysslomansförhållande till de personer, hvilka äro ansvariga för befordringen. Personer af slaget C) böra med exakt terminologi ensamma kallas *utvandraragenter* eller ock om deras hufvudmän äro af kategorien A) och själfva hafva denna benämning, kanske lämpligare *underagenter* eller *ombud.*

I afseende å olika länders ställning är nu följande att anmärka:

England. Alla utvandrarkontrakt (contract tickets) skola undertecknas af utvandrarfartygets redare, befraktare eller befälhafvare eller i dessas namn. (M. Sh. A. 1894, § 320.) Dessa, och såsom det i regel torde vara, redarne, äro sålunda de med afseende å resekontraktens uppfyllande civilrättsligt ansvarige företagarne. Hvad i öfrigt beträffar dessa tre kategoriers af personer inbördes civilrättsliga ansvarighet och ansvarighet gentemot tredje man, hänvisas till den allmänna engelska sjörätten; på dessa frågor är i föreliggande sammanhang icke anledning att ingå. Alla personer åter, hvilka sälja de af redarne utställda resekontrakten, sammanfattas under benämningen *Passage Brokers* genom följande definition (§ 341): »Hvar och en person som säljer eller aflåter eller samtycker till eller på hvilket som helst sätt medverkar vid säljandet eller aflåtandet af mellandäcksbiljetter på något fartyg, gående från de Brittiska öarna till någon ort utom Europa och icke vid Medelhafvet, skall i denna lagafdelnings mening anses såsom passage broker.» Dessa mäklare, hvilka visserligen icke äro förhindrade att själfva vara redare, äro dock i regel andra personer och böra, då de icke stå i egentligt sysslomansförhållande till redarne, hänföras till ofvannämnda grupp B). Förutom dem omnämner den engelska lagstiftningen *agents* till dem (§ 345); då dessa skola hafva skriftliga och af vederbörande myndigheter viserade fullmakter af sina hufvudmän, äro de att hänföra till ofvannämnda grupp C). De i den engelska lagstifningen omnämnda »*emigrant runners*» (§§ 347—352) äro likaledes i de fall, då de hafva skriftlig fullmakt af en mäklare, att hänföra till gruppen C).

Frankrike. De franska författningarna sammanföra alla de personer (föreningar af personer), hvilka vilja »*entreprendre les opérations d'engagement ou de transport des émigrants*», uti en kategori af

ansvariga företagare. (L. 1860, Art. 1). Dessa äro emellertid dels redare, »compagnies d'émigration», dels personer (bolag), hvilka utan att vara redare drifva rörelse i eget namn med utvandrares befordran, »agences d'émigration». (D. 9 Mars—6 Avril 1861, Art. 1). Dessa senare böra räknas till ofvannämnda grupp A). Förutom dem omnämner den sistnämnda franska författningen »*agents*» till ofvannämnda företagare (Art. 4), hvilka böra räknas till grupp C).

Belgien. De belgiska författningarna sammanföra, såsom de franska, (L. 1876, Art. 1; R. 1905, Art. 13) under benämningen »*entrepreneurs d'opérations d'engagement ou de transport*» alla företagare vid utvandrarbefordring, vare sig de äro redare eller icke, endast de drifva sin affärsrörelse i eget namn. Förutom dem omnämna författningarna »*sous-agents*» till ofvannämnda (R. 1905, Art. 16) hvilka äro att räkna till grupp C).

Nederländerna. Äfven de nederländska författningarna sammanföra under benämningen »*ondernemer*» alla företagare vid befordring af utvandrare till främmande världsdel, vare sig de äro redare eller icke (W. 1869, Art. 4). I senare fallet böra de alltså räknas till grupp A). Förutom dem förutsätter lagen af år 1869 (Art. 11) tillvaron af en andra grupp af företagare, hvilka åtaga sig befordring af till främmande världsdel destinerade utvandrare från nederländsk hamn till genomfartshamn i Europa och hvilka icke äro tillåtna att åtaga sig deras befordring längre än till denna; en dylik företagare benämnes, vare sig han är redare eller icke, »*agent*», men är civilrättsligt betraktadt företagare vid den ifrågavarande delen af befordringen och bör, om han icke är redare, räknas till ofvannämnda grupp A).[1]

Danmark, Norge, Sverige. I den danska och den norska äfvensom i den svenska lagstiftningen betecknas såsom »*utvandraragent*» enhvar, som åtager sig utvandrares befordran till främmande världsdel, vare sig han gör detta för egen räkning eller såsom kommissionär för utländsk man (Danmark L. 1868, § 1, Norge L. 1869, § 1, Sverige K. F. 1884, § 1). Dessa »agenter» äro som bekant i bådadera fallen företagare, hvilka afsluta utvandrarkontrakten i eget namn och af lagstiftningen åläggas det civilrättsliga ansvaret för desammas uppfyllande. I de fall, då de icke själfva äro redare, böra de fördenskull hänföras till ofvannämnda grupp A). De i de danska och norska lagarna omnämnda »*fullmäktige*» (Danmark L. 1868, § 7, Norge L. 1869, § 3) och i den svenska författningen omnämnda »*ombud*» (K. F. 1884, § 4) äro, då de hafva skriftliga fullmakter eller däremot svarande särskildt uppdrag af sina hufvudmän, att hänföra till ofvannämnda grupp C).

Tyska riket. Karakteristiskt för den tyska rikslagen är förbjudandet af alla utvandrarbefordrare med karaktären af grupp B) äfvensom förbjudandet af alla dylika med karaktären af grupp A),

[1] De ifrågavarande »agenterna» hade i lagen af år 1861 en annan karaktär.

det sistnämnda dock med det undantag, att rikskänsleren enligt lagens § 7 i vissa fall kan gifva inländska tyska kolonisationsbolag tillstånd att vara ansvariga utvandrarbefordrare utan att vara redare. Med det sistnämnda undantaget äro de enda tillåtna utvandrarbefordrarne *dels* de för befordringen civilrättsligt ansvarige »*Unternehmer*», hvilka enligt lagens § 5 vid transoceansk befordring måste vara redare med, i den händelse de äro utlänningar, i Tyska riket befullmäktigade juridiska ställföreträdare, och *dels* dessas »*Agenten*», hvilka äro att hänföra till grupp C).

Schweiz. Karakteristiskt för den schweiziska förbundslagen åter är det mot den tyska lagen motsatta förhållande, att de enda förekommande ansvarige utvandrarbefordrare äro sådana med karaktären af grupp A), d. v. s. självständiga företagare, hvilka icke äro redare. Till denna grupp äro nämligen att hänföra de i lagen omnämnda »*Auswanderungsagenturen*», hvilka äro de civilrättsligt ansvarige utvandrarbefordrarne och (B.-G. 1888, Art. 3, sista punkten) uttryckligen utsägas icke få stå i tjänste- eller något annat afhängighetsförhållande till de utländske redare, af hvilka de uppbära provision för afslutade kontrakt.[1] Förutom dessa förekomma såsom medverkande vid befordringen deras »*Unter-Agenten*», (Art. 5), hvilka äro att hänföra till grupp C).

Italien. Den italienska lagens egendomlighet är densamma som den tyska rikslagens, nämligen att de enda tillåtna företagare vid utvandrarbefordring till främmande världsdel, »*vettori di emigranti*», äro sådana, hvilka själfva äro ägare, befraktare eller redare af utvandrarfartyg (L. 1901, Art. 13), och hvilka, i den händelse de äro af utländsk nationalitet, skola inom riket hafva befullmäktigade juridiska ställföreträdare. Förutom dessa företagare få icke finnas andra privata medverkande vid utvandrarbefordringen än deras fullmäktige, »*rappresentati*» (Art. 16), hvilka äro att hänföra till ofvannämnda grupp C).

Ungern. Den ungerska utvandringslagens ställning i ifrågavarande punkt öfverensstämmer med den italienska lagens, hvaraf den är en efterbildning. De ensamt tillåtna ansvarige företagarne vid transoceansk transport »*Transportunternehmer*», skola (Z.-V. 1904, § 8) personligen disponera öfver de ifrågakommande utvandrarfartygen (vara ägare, befraktare eller redare af utvandrarfartyg) och, i den händelse de äro af utländsk nationalitet, inom riket hafva befullmäktigade juridiska ställföreträdare. Förutom dem få såsom medverkande vid utvandrarbefordringen endast förekomma deras *fullmäktige*, hvilka äro att hänföra till grupp C).

---

[1] Angående afsikten med nämnda stadgande och dess praktiska betydelselöshet, se sid. 27.

Spanien. Den nyaste spanska utvandringslagens ståndpunkt i ifrågavarande afseende öfverensstämmer med de tyska, italienska och ungerska lagarnas. De ensamt tillåtna ansvariga utvandrarbefordrarna (L. 1907, Art. 22, 34) skola såsom ägare eller redare (*navieros; armadores*) disponera öfver utvandrarfartygen och i den händelse de äro af utländsk nationalitet eller äro bosatta utrikes, hafva inom riket befullmäktigade juridiska ställföreträdare. Förutom dessa ansvariga hufvudmän få såsom medverkande vid befordringen förekomma af dem befullmäktigade *consignatarios*, hvilka äro att hänföra till grupp C).

Såsom af denna sammanfattning framgår, är utvandrarbefordringens teknik väsentligt olika i olika stater. I *England* samt i *Tyska riket*,[1] *Italien*, *Ungern* och *Spanien* måste de för befordringen ansvarige företagarne, i den händelse det gäller transoceansk transport, personligen disponera öfver utvandrarfartygen, d. v. s. själfva vara redare i vidsträckt mening. I det fall att de äro af utländsk nationalitet eller i utlandet hafva sitt affärsdomicil, måste de i de fyra sistnämnda staterna inom riket hafva befullmäktigade juridiska ställföreträdare. I *Frankrike*, *Belgien*, *Nederländerna*, *Danmark*, *Norge*, *Sverige* kunna de ansvarige företagarne väl vara redare, men detta göres af författningarna icke till en nödvändig betingelse; de kunna äfven vara personer, hvilka, utan att vara redare, af lagstiftningen göras civilrättsligt ansvarige för den transoceanska befordringen och hvilka sålunda måste betraktas som företagare, oafsedt i hvilket underförstådt agentförhållande de stå till den inländske eller, såsom fallet i regel torde vara, den utländske redaren. I *Schweiz* är af geografiska skäl denna sistnämnda art af ansvarige företagare den enda af lagstiftningen förutsedda.

Förutom dessa ansvarige utvandrarbefordrare finnas i *England* som medverkande vid befordringen vissa mäklare, hvilka, oafsedt i hvilket underförstådt förhållande de stå till redarne, dock icke äro dessas sysslomän på grund af uppdrag eller fullmakt. Deras rörelse består i att mot provision försälja de af redarne utställda resekontrakten, för hvilkas uppfyllande i de punkter, som röra den transoceanska transporten, dessa senare, men icke mäklarne, äro ansvariga. Mäklarne äro sålunda, liksom de ofvannämnda ansvarige företagare, som ej äro redare, visserligen redarnes underförstådde medhjälpare vid befordringen, men de stå icke i sysslomansförhållande till någon hufvudman och göras af lagstiftningen personligen ansvarige för de civilrättsliga förbindelser, hvilka de ådraga sig under den medverkan, hvilken de taga vid befordringen. Till denna kategori af mellanhänder finnes för närvarande ingen motsvarighet i andra länder,

[1] Med det undantag, hvarom ofvan är nämndt.

och desamma äro i de nyare tyska, schweiziska, italienska, ungerska och spanska utvandringslagarna uttryckligen förbjudna.

I alla stater tillåtas emellertid de ansvarige företagarne vid utöfningen af sin verksamhet begagna biträde af agenter eller ombud, hvilka hafva skriftliga fullmakter eller däremot svarande särskilda uppdrag af sina respektive hufvudmän och medverka vid befordringen, antingen genom att för hufvudmannens räkning och i hans namn afsluta kontrakt med utvandrare eller ock endast genom att afsluta preliminära öfverenskommelser eller på annat sätt förbereda kontraktens afslutande. Dessa äro de engelska »agents», de franska »agents», de belgiska »sous-agents», de danska och norska »fullmäktige», de svenska »ombuden», de tyska »Agenten», de schweiziska »Unter-Agenten», de italienska »rappresentati», de ungerska »fullmäktige», de spanska »consignatarios», hvilkas verksamhet efter omständigheterna kan vara af det ena eller andra af ofvannämnda slag. För dem alla, med undantag af de tyska agenterna och de spanska konsignatörerna, är gemensamt, att hufvudmannen, men icke agenten eller ombudet, är civilrättsligt ansvarig för den senares åtgöranden med afseende å utvandrarbefordringen. (Härom, se nedan afsnitt IX).

Den följande redogörelsen öfver de europeiska författningarnas ställning till utvandrarbefordrarne är det lämpligt att uppdela sålunda: I VII redogöres för författningarnas *allmänna ställning till redarne*, d. v. s. de allmänna synpunkter, som framför allt i de moderna utvandringslagarna göras gällande vid meddelande af tillstånd för sådana att bedrifva utvandrartransport. I VIII redogöres för författningarnas *ställning i detalj till de ansvariga utvandrarbefordrarne* vid transoceansk befordring (koncessionsplikt, personliga kvalifikationer, ställande af säkerhet etc.), hvarvid bör erinras om att dessa ansvarige befordrare i stater med äldre författningar kunna vara antingen redare eller civilrättsligt självständige s. k. agenter till redare, i de fyra staterna åter med nya utvandringslagar endast redare. I IX redogöres för utvandringsförfattningarnas *ställning till de ansvarige utvandrarbefordrarnes agenter* (*underagenter*, *ombud*) i egentlig mening. I X behandlas i ett sammanhang frågan om den närmare regleringen af utvandringsförmedlarnes affärsrörelse samt i sammanhang därmed frågan om *emigrantvärfning* i allmänhet, hvarvid visserligen en del af de punkter i lagstiftningen komma att på nytt framhållas, för hvilka i de föregående afsnitten redogjorts. I XI redogöres för lagstiftningen om utvandrarkontrakten samt i allmänhet om *rättsförhållandet mellan den ansvarige utvandrarbefordraren och utvandrarne*. I XII gifves slutligen en öfversikt af de i olika stater för ändamål, som stå i sammanhang med utvandringen, förordnade särskilde *tjänstemän* eller inrättade *organisationer*.

VII. Utvandringsförfattningarnas allmänna ställning till redarne.

Såsom ofvan framhållits, förefinnes mellan de äldre utvandringsförfattningarna i Frankrike, Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge och Sverige samt de nya utvandringslagarna i Tyska riket, Italien, Ungern och Spanien äfvensom lagstiftningen i England en principiell skillnad i afseende å deras ställning till redarne af utvandrarfartyg. Medan i de senare den för den transoceanska transporten ansvarige expedienten (med hvad den tyska lagen beträffar visst undantag) ovillkorligen bör själf såsom redare i vidsträckt mening disponera öfver utvandrarfartyget i fråga, är detta i de äldre författningarna icke nödvändigt. Såsom i den allmänna redogörelsen framhållits, sammanhänger denna olika ståndpunkt hos de äldre och nyare författningarna därmed, att i de förra den uteslutande förekommande synpunkt var utvandrarnes intressens skyddande och tillvaron af en koncessionspliktig expedient, som kunde göras civilrättsligt ansvarig för befordringen, medan i de nya utvandringslagarna ytterligare andra synpunkter varit bestämmande.

I ifrågavarande afsnitt är frågan, icke om de särskilda fordringar rörande ställande af säkerhet, personliga kvalifikationer etc., som vid koncession af ansvarige utvandringsexpedienter ställas på dessa, utan om de *allmännare* synpunkter, som göras gällande vid tillstånds meddelande åt redare att direkt eller genom mellanhänder bedrifva utvandrartransport. Denna fråga rörer den ur nationell synpunkt viktigaste punkten i den nutida utvandringslagstiftningen.

De historiskt tidigast förekommande fordringar, som gjordes gällande gentemot redarne af utvandrarfartyg, rörde utvandrarfartygens beskaffenhet och inredning. Med de i afsnitt V refererade förbehåll om hvad som bör förstås med utvandrarfartyg innehålla äfven de flesta nutida författningar ingående bestämmelser om utvandrarfartygs beskaffenhet, inredning och utrustning, nämligen:

England. *Merchant Shipping Act* 1894, Part III, Passenger and emigrant ships §§ 267—368. *Merchant Shipping Act* 1906, Part II, §§ 13—24. **Frankrike.** *Décret* 15 mars—16 april 1861, Art. 5—13. *Décret portant règlement de police sanitaire maritime* 4—21 januari 1896. **Belgien.** *Règl.* 2 dec. 1905. Art. 28—50. **Nederländerna.** *Besluit* van den 27:sten nov. 1865; d:o 30 sept. 1869; d:o 21 juli 1875. **Danmark.** *Lov* 25 marts 1872, § 1; Reglement 28 marts 1870. *Lov* 13 febr. 1903. *Lov* 5 okt. 1903. **Island.** *Lov* 14 jan. 1876, §§ 7, 10, 11, 12. **Norge.** *Lov* 23 mai 1863. **Sverige.** *K F.* 4 juni 1884, §§ 16—52. **Tyska riket.** *Bekanntmachung* vom 14 März 1898. **Italien.** *Decreto* 10 juli 1901, Titolo IV, Art. 94—173; *Decreto* 11 dec. 1902. **Ungern.** *Ges.-Art.* 1903, § 34; *Zirk.-Ver.* 1904, §§ 48—51: Specialinstruktion af icke kändt datum. **Spanien.** *Ley* 1907, Art. 44. Särskildt reglemente i anslutning till hufvudlagen, tills dato ej utkommet. **Schweiz** och, såvidt bekant, **Österrike** hafva inga bestämmelser af här ifrågakommande art i sina utvandringsförfattningar.

En närmare redogörelse för dessa bestämmelsers innehåll måste anses falla utom härvarande öfversikts uppgift, då denna lagstiftning om utvandrarfartyg nära sammanhänger med den allmänna sjöfartslagstiftningen och i den nyare europeiska lagstiftningen äfven urskiljes ur utvandringsförfattningarna för att inryckas såsom en del af den allmänna lagstiftningen om handelsfartyg.[1] Hvad emellertid denna lagstiftning om utvandrarfartyg i allmänhet beträffar, må erinras, att den endast äger någon betydelse i de stater, hvilkas utvandrare befordras med inländska fartyg eller möjligen med utländska fartyg, anlöpande inländsk hamn.[2] Då emellertid flera staters belägenhet är sådan, att deras utvandrare måste befordras öfver utländska hamnar samt helt och hållet eller till större delen med utländska fartyg, så hafva dessa staters egna författningar om utvandrarfartyg föga betydelse och innebära inga garantier för deras utvandrares tillbörliga skydd under öfverresan. Dessa måste under hela eller större delen af sjöresan färdas under förhållanden, gentemot hvilka den egna lagstiftningen icke kan direkt ingripa. Visserligen kan å den ena sidan göras gällande, att till följd af den ifrågavarande lagstiftningens internationalitet alla fartyg, med hvilka utvandrartransport bedrifves, segla under någon stats utvandringslag. Å den andra sidan äro emellertid dessa lagar i stränghet mycket olika, och i synnerhet är den noggrannhet mycket olika, hvarmed de af olika rederier efterlefvas; och det kan för en i ofvannämnda beroende ställd stat föreligga starka skäl att med afseende å dess egna utvandrares säkerhet och hygien under sjötransporten ställa högre fordringar än de uti ifrågakommande utländska författningar innehållna eller gentemot de utländska rederierna tillämpade. Denna anmärkning gäller *Schweiz* och *Ryssland* samt *Sverige*, *Norge*, *Danmark*, *Österrike* och *Ungern*, hvilkas utvandring helt och hållet eller till stor del förmedlas af utländska redare. Äfven för öfriga stater minskas betydelsen af de egna stadgandena om utvandrarfartyg, i samma mån som en större procent af den inhemska utvandrarströmmen går öfver utrikes hamnar med utländska fartyg.

Redan denna synpunkt om tillbörligt utvandrarskydd bör fördenskull i flera stater på annat sätt tillvaratagas, när utländska redare tillåtas att direkt eller genom mellanhänder från dem bedrifva utvandrartransport. Detta kan endast ske därigenom, att, såsom i de nyare utvandringslagarna skett, koncession såsom ansvarige befordrare endast meddelas redarne själfva, och att dessutom vid koncessionen vissa villkor i nyssnämnda riktning antingen i utvandringslagen uttryckligen utsägas skola göras gällande eller af vederbörande högre koncessioneringsinstans tillämpas. Härutinnan är den nutida

---

[1] Hvad Sverige beträffar, är äfven frågan om förändrade bestämmelser öfver utvandrarfartyg f. n. under behandling inom kungl. sjöfartskommittén.

[2] Jfr sid. 82—85.

lagstiftningen föga utvecklad, hvilket äger sin historiska förklaring i omständigheter, för hvilka i den allmänna öfversikten redogjorts. Denna punkt sammanhänger emellertid med den andra hufvudfråga, som här kommer i betraktande, nämligen de nationella synpunkternas tillvaratagande vid nyssnämnda koncessions meddelande. Det är fördenskull lämpligt att i ett sammanhang referera de nutida utvandringsförfattningarnas ställning i detta afseende.

England, Frankrike, Belgien, Nederländerna. I dessa fyra länders utvandringsförfattningar finnas bland de villkor, vid hvilka tillstånd åt redare att bedrifva utvandrartransport är bundet, inga som hafva afseende å utvandringens reglerande i stort eller som hänsyfta på koncessionsvägringar i ändamål att tvinga utländska redare till vissa medgifvanden eller främja nationella intressen. I England äro redare af utvandrarfartyg i afseende å koncessionsplikt icke underkastade andra villkor än de för firmors och bolags inregistrering i allmänhet gällande bestämmelser, detta under förutsättning att de icke personligen befatta sig med resekontrakts försäljning till utvandrarne. I sådan händelse blifva de underkastade samma villkor om licens och borgensplikt, som äro stadgade för alla personer, hvilka äro att betrakta såsom »passage brokers». I Frankrike, Belgien och Nederländerna är likaledes en redare, hvilken vill bedrifva utvandrartransport, endast i det fall underkastad de för ansvariga befordrare föreskrifna villkor om koncession, ställande af säkerhet etc., att han gör detta utan mellanhand; är åter det senare fallet, lägges det civilrättsliga ansvaret på denne senare och redaren fritages från alla dylika bestämmelser. I samtliga dessa författningar hafva sålunda inga sådana allmänna synpunkter varit ifrågasatta, som här afses.

Sverige, Norge, Danmark. Om dessa tre länders lagstiftning gäller i stort sedt samma anmärkning som om de föregående. Lagstiftningens uteslutande synpunkt är tillvaron af en befordrare (»agent»), hvilken underkastas koncessionsplikt med därvid knutna villkor om ställande af säkerhet etc. och hvilken göres civilrättsligt ansvarig för befordringen. Om en redare vill med dylik person såsom mellanhand bedrifva utvandrartransport, är han fritagen från alla liknande villkor. Om åter en redare (befraktare, befälhafvare) vill utan dylik person såsom mellanhand vid resekontraktens afslutande bedrifva utvandrartransport, är han i den norska lagstiftningen (Lov 1869, § 11) underkastad samma bestämmelser, som eljest gälla för agent. I den danska äfvensom i den isländska lagstiftningen göres den skillnad, att tillstånd att åtaga sig utvandrares indirekta befordring öfver utländska hamnar meddelas af underordnade polismyndigheter åt »agenter» till utländska redare enligt de allmänna principerna om borgensplikt, personliga kvalifikationer etc.; tillstånd att åtaga sig utvandrares direkta befordring från danska (resp. is-

ländska) hamnar meddelas åter af högre myndighet (justitieministern resp. landshöfdingen) samt är knutet vid de villkor, denna myndigdighet finner skäl att uppställa. I Sverige (K. F. 1884, §§ 52—54) är redare (befälhafvare) för utvandrarfartyg, som utan agent såsom mellanhand vill bedrifva utvandrartransport, icke underkastad de bestämmelser om koncession med därvid knutna villkor, som gälla för agent; det är i så fall tillfyllest att han vid hvarje fartygs afgång anmäler detta hos viss myndighet och för hvarje gång ställer viss säkerhet samt att han, i den händelse han är bosatt utomlands, inom riket befullmäktigar en syssloman.

Såsom häraf framgår, ligga i de ifrågavarande författningarna inga afsikter på en utvandringspolitik, som vid koncessionering af utländska utvandrarbefordrare vill gentemot dem göra gällande några som helst fordringar. De omnämnda »agenternas» civilrättsliga ansvarighet är uteslutande synpunkt, och i Sverige och Norge behöfva dessa »agenter» icke ens uppgifva den utländske redare, hvilken de i verkligheten, om än icke rättsgiltigt, företräda. I Danmark skall »agenten» visserligen uppgifva, om han har för afsikt att drifva rörelsen för egen eller för annans räkning, samt i senare fallet uppvisa sin fullmakt af det utvandrarbolag eller rederi, han företräder, och meddela polismästaren ett exemplar af dess stadgar eller offentligen utfärdade program (Lov 1868, § 4). Bakom denna bestämmelse torde dock så mycket mindre ligga tankar på någon gentemot de utländska redarne vid behof riktad politik, som tillståndet för agenterna i fråga skall meddelas af underordnade ortsmyndigheter, i motsats mot tillstånd för inländska redare (direkt befordring från danska hamnar), hvilken lagts i händerna på högre myndighet. I ingendera af de tre staterna har lagstiftningen fördenskull en från de västeuropeiska författningarna afvikande karaktär.

Schweiz. Den schweiziska utvandringslagen af år 1888 bildar öfvergången mellan de nyss omnämnda äldre utvandringsförfattningarna och de moderna utvandringslagarna. I ifrågavarande afseende har den icke någon fullt målmedveten afsikt: bland de villkor, vid hvilka patent åt utvandringsagenturer äro bundna, ingå icke uttryckligen några, som hafva afseende å de utländska redare, agenturerna hafva för afsikt att i verkligheten om än icke öppet representera. Dock äro agenturerna (Art. 9) skyldige att lämna alla begärda upplysningar om sitt förhållande till dessa redare, hvarjämte med den i Schweiz inrättade vidlyftiga apparaten för utvandringens öfvervakande inga omständigheter härutinnan torde vara vederbörande myndigheter obekanta. Af förbundslagens allmänna affattning framgår visserligen, att bakom densamma icke legat direkta planer på en af nationella intressen och skyddsintressen dikterad politik med gentemot redarne riktade koncessionsvägringar; men å andra sidan

utestänger författningen på intet vis regeringens handlingsfrihet i detta afseende. Detta framgår tydligast af författningens ställning till emigrantvärfning, för hvilken fråga senare i ett sammanhang skall redogöras; då den emellertid stadgar (Art. 3) att »Förbundsrådet äger rätt att återkalla det åt en agentur gifna patentet äfven i det fall, att denna tager befattning med ett kolonisationsföretag, med afseende å hvilket Förbundsrådet funnit sig föranlåtet till varning», samt (Art. 10) »att Förbundsrådet i hvarje särskildt fall äger att afgöra, huruvida och under hvilka villkor enskilde, bolag och agenturer kunna erhålla tillstånd att representera ett kolonisationsföretag», så kan detta under vissa omständigheter innebära utestängandet af en utländsk redare från verksamhet inom republiken, då den schweiziska utvandringens intresse gör detta påkalladt.

Tyska riket, Italien, Ungern, Spanien. I dessa fyra länders utvandringslagar lägges, såsom omnämnts, ansvarigheten för den transoceanska befordringen på redarne, och dessutom tillämpas vid meddelande af koncession åt dem nya, i de äldre utvandringsförfattningarna icke förekommande synpunkter. Det är lämpligt, att in extenso anföra dessa lagar, i den mån de hafva afseende å de ansvarige företagarne vid befordringen, äfven om därmed följa en del af de speciella bestämmelser, för hvilka först i nästa afsnitt skall redogöras.

Tyska riket. *Gesetz über das Auswanderungswesen* 1897.

§ 1. Den som vill befordra utvandrare till utomtyska länder (företagare), måste härtill hafva tillstånd.

§ 2. Rikskansleren med instämmande af Förbundsrådet har att meddela eller vägra sådant tillstånd.

§ 3. Tillståndet kan i regel endast meddelas a) åt riksmedborgare, hvilka hafva sitt affärsdomicil inom riksområdet; b) åt handelsbolag, inregistrerade föreningar och juridiska personer, hvilka hafva domicil inom riksområdet; åt öppna handelsbolag och kommanditbolag samt kommanditbolag på aktier dock endast i det fall, att deras personligen ansvarige delägare samtliga äro riksmedborgare.

§ 4. Utländska personer eller bolag, äfvensom sådana riksmedborgare, hvilka icke hafva sitt affärsdomicil inom riksområdet, kunna endast erhålla tillståndet i fråga, om de a) bemyndiga någon inom riksområdet bosatt riksmedborgare såsom sin fullmäktige, hvilken i alla frågor, som röra utvandrarbefordringen, har att rättsgiltigt representera dem gentemot myndigheter och private; b) underkasta sig tysk lag och tyska domstolar i alla rättstvister, som kunna uppstå vid utvandrarbefordringen.

§ 5. Före tillståndets meddelande har sökanden att ställa säkerhet till ett minsta belopp af femtiotusen mark och vid fall af afsedd transoceansk befordran visa att han är redare.

§ 6. Tillståndet meddelas blott för vissa bestämda länder, delar af sådana eller orter, och vid fall af transoceansk befordring blott för bestämda inskeppningshamnar.

§ 7. Vid meddelande af tillstånd till sådana tyska bolag, hvilka hafva till ändamål att kolonisera ett i transoceanska länder förvärfvadt gebit, är rikskansleren icke bunden af föreskrifterna i § 5. I öfrigt kunna af särskilda orsaker undantag medgifvas från föreskrifterna i § 5.

§ 8. Tillståndet berättigar företagaren till affärsrörelse inom hela riksområdet med den inskränkning, att han, såframt det icke enbart är fråga om meddelande på förfrågan af upplysningar eller offentliggörande af befordringslägenheter och befordringsvillkor, vid utöfvande af sin affärsrörelse utom den kommun, där han har sitt affärsdomicil, och de kommuner, där eventuella filialer finnas, uteslutande använder sig af de enligt § 11 o. följ. tillåtna utvandraragenter.

§ 9. Företagaren kan utöfva sina rättigheter till affärsrörelse genom ställföreträdare. En sådan är erforderlig för affärsrörelsen i filialer. Efter företagarens död eller i den händelse han blir ställd under förmyndare, kan hans affärsrörelse högst sex månader fortsättas genom ställföreträdare.

Anställande af ställföreträdare erfordrar rikskanslerens tillstånd.

§ 10. Det åt företagaren gifna tillstånd kan med Förbundsrådets instämmande vid hvilken tid som helst inskränkas eller återkallas af rikskansleren. Tillstånd att anställa ställföreträdare kan af rikskansleren när som helst återkallas.

Ungern. *Gesetz-Artikel 1903.*

§ 5. Inrikesministern befullmäktigas att tidvis förbjuda utvandringen till en sådan stat eller ett sådant land, där utvandrarnes lif, hälsa, sedlighet eller förmögenhet utsättas för allvarlig fara; hvilket förbud kan utfärdas öfverhufvud eller blott för personer med viss sysselsättning.

§ 6. Inrikesministern befullmäktigas att inskränka utvandringen till en eller flera vissa bestämda router, hvilka synas ändamålsenligast ur synpunkten af den statliga uppsikten och utvandrarnes intressens tillvaratagande.

§ 7. Den, som vill befatta sig med transport af utvandrare, måste härtill hafva tillstånd. Tillståndet meddelas af inrikesministern.

§ 8. Tillstånd kan meddelas 1:o) åt inländska företagare, såväl private som bolag, då innehafvaren resp. de personligen ansvariga bolagsmedlemmarne och vid fall af aktiebolag styrelsens flertal äro ungerska statsborgare, såframt desamma icke till följd af förbrytelse eller förseelse stå under åtal, eller öfverhufvud ådömts frihetsstraff, eller icke varit straffade för en af vinningslystnad begången förbrytelse, förseelse eller öfverträdelse af denna lag och ingen befogad anmärkning gentemot dem med afseende å heder och tillförlitlighet finnes; 2:o) åt utländska företagare, private eller bolag, a) om de inom det ungerska statsområdet anställa en där bosatt ungersk statsborgare såsom sin ställföreträdare, hvilken i utvandringsangelägenheter representerar dem med full rättsgiltighet och full ansvarighet gentemot myndigheter och enskilde; b) om de vid fall af under transporten uppkomna rättskonflikter underkasta sig ungerska lagar och ungerska domstolar.

§ 9. Den, som gör ansökan om sådant tillstånd, skall uppvisa att han är i stånd att ombesörja utvandrares säkra befordring och på förhand ställa en kaution till ett minsta belopp af 100,000 kronor.

§ 10. Tillståndet meddelas blott för vissa länder, delar af länder eller enstaka orter; vid transoceansk befordring blott för vissa hamnorter.

§ 11. Företagaren är förpliktigad att till fastställelse förelägga inrikesministern sin transporttariff. Det är förbjudet att pålägga en transportafgift högre än den sålunda fastställda.

§ 13. Företagaren kan med inrikesministerns tillstånd utöfva sin affärsrörelse äfven genom en ställföreträdare, och likaledes upprätta filial. I filialen måste en ställföreträdare anställas. Med afseende å ställföreträdarens person är inrikesministerns tillstånd erforderligt.

§ 14. Ställföreträdare kan endast den vara, som a) är ungersk statsborgare, b) är bosatt inom det municipium resp. ett af de municipier, till hvilket resp. till hvilka hans verksamhet sträcker sig, c) icke står under förmyndare, kuratel eller konkurs, mot hvilken intet åtal för förbrytelse eller förseelse är inledt, som icke ådömts frihetsstraff, icke varit straffad för en af vinningslystnad begången förbrytelse eller för en öfverträdelse af lagen XXXVIII af år 1881 eller denna lag och mot hvilken ingen befogad anmärkning i afseende å heder och tillförlitlighet finnes.

§ 21. Såväl den åt transportföretagaren och hans ställföreträdare meddelade koncession som tillståndet att anställa fullmäktig kan af inrikesministern när som helst inskränkas eller återtagas. Koncessionen resp. tillståndet skall återtagas a) då vederbörande icke längre uppfyller de fordringar, som äro innehållna i § 8 resp. §§ 14 och 18; b) då sådana förhållanden visat sig, hvarur det framgår, att företagaren, hans ställföreträdare eller fullmäktige med afseende å affärsrörelsen är otillförlitlig. Koncessionen skall fråntagas företagaren äfven i det fall, att han icke inom 15 dagar efter anfordran kompletterar en genom lagliga afdrag uppkommen minskning i kautionssumman.

Italien. *Legge sulla emigrazione* 1901.

Art. 1, sista mom. Utrikesministern kan i samråd med inrikesministern för en viss tid förbjuda all utvandring till en viss trakt, då den allmänna ordningen så fordrar eller då utvandraren kan löpa stor fara till lif, frihet eller egendom.

Art. 13. Ingen äger rättighet att värfva eller taga handpenning af utvandrare, att borttinga eller sälja resebiljetter, för så vida han icke af Utvandringskommissariatet erhållit patent såsom utvandrarbefordrare (*vettore di emigranti*) samt dessutom ett särskildt tillstånd af samma kommissariat, försedt med tillbörliga garantier, då det är fråga om utvandrare med fri resa eller till hvilkas resa understöd lämnats eller hvilka på något sätt åtnjuta några förmåner eller blifvit värfvade.

Såvida de förfoga öfver sådana fartyg, som uppfylla de i Art. 32 omnämnda villkoren, kunna följande erhålla ofvannämnda patent, nämligen: a) inländska rederibolag; b) utländska rederibolag, erkända i riket enligt §§ 230 o. följ. af handelsbalken; c) inländska redare, ensamma eller i konsortier; d) utländska redare samt inländska och utländska befraktare.

Utländska rederibolags konstituerande handlingar skola inregistreras mot en fast afgift af lägst 500 lire, högst 3,000 lire. Handlingar rörande ökning i bolagskapitalet skola inregistreras mot en fast afgift, hvars belopp utgör samma andel af ofvannämnda registreringsafgift, som kapitalökningen utgör af det ursprungliga bolagskapitalet.

Åt utländska bolag, redare och befraktare kan patentet i fråga utfärdas endast om de till sin fullmäktige utnämna en inom riket bosatt italiensk statsborgare eller en lagligen konstituerad italiensk firma, och om de underkasta sig alla inrikes förordningar och reglementen i fråga om allt som rörer utvandrarbefordringen och hvad därmed sammanhänger.

Patentet gäller för ett år och är för hvarje gång underkastadt en koncessionsafgift af 1,000 lire och bundet vid en borgenssumma, icke understigande 3,000 lire i ränta å statspapper, hvilken summa skall bestämmas af utrikesministern alltefter verksamhetens betydenhet.

Ansökan om patent innesluter antagande af de villkor och förpliktelser, som på grund af denna lag tillkomma utvandrarbefordraren.

Utrikesministern kan, efter Utvandringsrådets hörande, genom motiveradt dekret vägra, inskränka eller återtaga patentet.

— — — —

Art. 14. De transportafgifter, hvilka utvandrarbefordrarne hafva för afsikt att taga af utvandrarne, skola godkännas af Utvandringskommissariatet.

Senast den 15 november, den 15 mars och den 15 juli hvarje år skola utvandrarbefordrarne inlämna sina förslag till kommissariatet. Detta skall godkänna afgifterna efter att hafva inhämtat utlåtande af handelsmarinens allmänna direktion och af handelskamrarna i de viktigaste italienska sjöstäderna samt efter att hafva fäst afseende vid upplysningarna från utvandringsinspektörerna och från de italienska handelskamrarna i utlandets hufvudcentra för italiensk utvandring samt vid de uppgifter om transportafgifterna från de förnämsta utländska hamnarna, hvilka de italienska konsulerna böra lämna i sina periodiska rapporter.

I fråga om de tarifförslag, som ej blifva godkända, är kommissariatet skyldigt att inbjuda utvandrarbefordrarne att inom behörig tid inkomma till detsamma med sina skäl; därefter skall det öfversända alla handlingar tillika med sina egna motiverade förslag till sjöförvaltningskommissionen, som skall afgifva eget motiveradt utlåtande. Det skall därefter tillkomma utrikesministern att bestämma transportafgifterna efter transporternas beskaffenhet samt fartygens klass och hastighet.

Utrikesministern skall i fråga om såväl de tariffer, som blifvit godkända, som de, hvilka blifvit af honom fastställda, lämna meddelande till parlamentet i en särskild rapport, hvilken alla ofvannämnda utlåtanden och upplysningar skola biläggas.

I regel skall fastställandet af tarifferna ske hvar fjärde månad, d. v. s. den 1 januari, den 1 maj och den 1 september hvarje år, och tarifferna skola gälla under de fyra följande månaderna. Likväl kan, om så erfordras, på förslag af utvandrarbefordrarne eller på initiativ af kommissariatet, ändring ske i tarifferna äfven under fyramånadersperioden, efter samma normer som vid fastställandet, och efter samma normer kunna äfven inom samma period tarifferna bestämmas för nya utvandrarbefordrare. Tarifferna skola offentliggöras minst 14 dagar före deras tillämpande, och vid extra ändringar så fort därefter ske kan.

Kommissariatet skall kringsända meddelande om de fastställda biljettpriserna till distriktskommittéerna och de lokala kommittéerna[1] samt äfven delgifva dem transportanbud till billigare priser från alla de utvandrarbefordrare, hvilka därom anhålla, och till hvilka kommittéerna kunna hänvisa utvandrarne genom utvandringsinspektörerna, ifall utvandrarbefordraren saknar ombud på platsen.

Om någon utvandrarbefordrare fordrar högre betalning än efter de godkända och bestämda tarifferna, eller om han vägrar att befordra utvandrarne efter de fastställda priserna, fråntages honom hans patent, och sådant kan ej ånyo beviljas honom annat än genom beslut af utrikesministern.

Utvandrarbefordrare få icke höja de befordringsafgifter för utvandrare, som redan blifvit offentliggjorda eller som fixerats i resekontraktet eller däremot svarande öfverenskommelse. Om han vill nedsätta ett redan tillkännagifvet eller öfverenskommet pris, skall denna nedsättning utsträckas till alla utvandrare, som medfölja.

Art. 15. Om utvandrarbefordrarne sammansluta sig och vägra att befordra utvandrare för de godkända eller bestämda afgifterna, kan regeringen

[1] Se sid. 170.

bemyndiga de lokala kommittéerna att i allt fullgöra utvandrarbefordrarnes ombuds åligganden; den kan genom särskilda koncessioner bemyndiga andra bolag, redare eller befraktare af utvandrarfartyg, såväl italienska som utländska, att befordra utvandrare; den kan tillåta dessas öfverflyttande till andra fartyg i utländska hamnar på denna sidan om oceanen och vidtaga alla andra lämpliga åtgärder till utvandringens skyddande.

När ofvanstående fall inträffar, skall patentet fråntagas utvandrarbefordraren och kan icke på nytt beviljas honom annat än efter motiveradt beslut af ministerkonseljen.

Om saken återupprepas, indrages patentet för beständigt.

Art. 25. Trots hvarje däremot stridande öfverenskommelse är utvandrarbefordraren skyldig (förutsatt att fartyget på återresan anlöper någon italiensk hamn) att på föranstaltande och begäran af en kunglig legations- eller konsulattjänsteman för ett pris af två lire om dagen inkl. vivre befordra de nödställda italienare, hvilka af någon anledning återvända till fäderneslandet; detta till ett antal af tio hela platser på de fartyg, som mäta mindre än 1,000 tons, med ökning af en för hvarje 200 tons eller bråkdel däraf utöfver de 1,000, intill ett antal af 30. Barn i en ålder af öfver 3 men under 12 år betala en lire om dagen; de under 3 år resa fritt.

Spanien. *Ley de Emigración* 1907.

Art. 15. Regeringen kan med hänsyn till den allmänna ordningen eller på grund af ovanliga risker för emigranterna, af eget initiativ eller på förslag af Öfverstyrelsen, temporärt förbjuda emigrationen till vissa länder eller områden.

Då ej viktiga orsaker hindra detsamma, skall statsrådet in pleno dessförinnan höras i alla de fall, då det angår förbud, beroende af den allmänna ordningen.

Art. 22. De fartygsägare eller redare, som vilja utöfva verksamhet med emigranttransport, äro skyldiga att förskaffa sig tillståndsbevis, hvilket inrikesministern skall utfärda, sedan Öfverstyrelsen för emigrationen blifvit hörd.

För att erhålla sagda tillståndsbevis erfordras:

1:o) Att redaren är spansk medborgare och är bosatt i Spanien.

Då det är fråga om juridiska personer, är det tillräckligt att styrelsemedlemmarne hafva sagda nationalitet och bostad.

2:o) Att om redaren ej är spanjor eller är bosatt utrikes, han befullmäktigar en i Spanien bosatt spansk undersåte att vara hans syssloman i hvad som angår emigrantbefordran och att öfvertaga redarens ansvar enligt denna lags föreskrifter.

Redaren, i första fallet, eller hans syssloman i det andra, äro skyldiga att innan de göra bruk af sin fullmakt, ställa garanti för ett belopp af 50,000 pesetas i emigrationskassan.

Utländska fartygsägare eller redare, eller deras sysslomän, äro skyldiga att förse sig med ett patent, utställdt af Öfverstyrelsen för emigrationen och för hvilket de skola erlägga en årlig afgift, som ej skall understiga 1,000 och ej öfverstiga 3,000 pesetas. Regeringen skall, efter meddelande från Öfverstyrelsen för emigrationen, bestämdt angifva den afgift, som må uppbäras; hvarvid hänsyn skall tagas till tonnaget hos de fartyg hvarje fartygsägare ämnar använda för emigrantbefordran.

Art. 26. De garantier, som fartygsägare eller redare och konsignatörer ställdt, utgöra en borgen för den ansvarighet, som kan uppstå af deras respektive, denna lag underkastade åtgöranden.

Fartygsägarnes eller redarnes garantier utgöra dessutom en underborgen för konsignatörernas ansvarighet.

De nämnda garantierna kunna utgöras af penningar eller statspapper; gällande i det senare fallet för dessas värdering den notering som officiellt angifves.

Art. 27. Om fråga uppstår att taga ställd garanti helt eller delvis i anspråk, äro fartygsägare, redare och konsignatörer skyldiga att ingifva svaromål inom den tid, som reglementet bestämmer.

Reglementet skall äfvenså fastställa, inom hvilken tid återställandet af garantierna skall äga rum samt villkoren därför.

Art. 28. Tillståndsbevisen, utfärdade åt fartygsägare, redare och konsignatörer, kunna annulleras, då dessa bevisligen begå allvarliga brott vid utöfvande af sin rörelse, eller om de ej ställa sig till efterrättelse de villkor, som denna lag föreskrifver, äfvensom då regeringen på grund af Art. 15 förbjuder emigration.

Art. 31. Fartygsägare eller redare och konsignatörer, eller öfverhufvud alla personer, som hafva att göra med emigrantbefordran, skola i enlighet med denna lag vara underkastade spansk lagstiftning och spanska domstolar i hvilka som helst judiciella eller extrajudiciella frågor, som sagda befordran må kunna förorsaka.

Äfven är underförstådt, att då de i hvarje fall afstå från behörigt forum, underkasta de sig det som representeras af respektive emigrationskommissioner, i hvad som angår kontrakterade skyldigheter, och det af spanska regerings- eller rättsliga myndigheter, i hvad som angår icke kontrakterade.

Likaledes äro de underkastade den inspektion, som denna lag föreskrifver.

Art. 34. Emigrantagentur är förbjuden i alla spanska territorier. Af denna orsak kan ingen, vare sig spanjor eller utlänning, ägna sig åt denna rörelse.

Art. 46. Fartygsägare och redare med tillstånd till emigrantbefordran äro skyldiga att till halfva priset återbefordra till hemlandet ett antal emigranter, som ej må öfverstiga 20 % af det antal, som blifvit befordrade till vederbörligt land under näst föregående kvartal.

Reglementet skall föreskrifva om sättet hvarpå denna bestämmelse skall göras gällande gentemot rederifirmor, hvilkas fartyg under återresan ej anlöpa Spanien.

Det framgår utaf denna sammanställning af de fyra moderna utvandringslagarnas ställning följande. I de äldre, af den liberala ekonomiska politiken dikterade väst- och nordeuropeiska utvandringsförfattningarna var den enda förekommande synpunkten utvandrarfartygens tillfredsställande beskaffenhet och utrustning samt utvandrarnes intressens skyddande gentemot befordrarne. För detta ändamål var det nödvändigt, dels att lagstadga om utvandrarfartygen, dels att i hvarje fall viss person uti mellan utvandrarne och utvandrarbefordrarne uppkommande tvistigheter kunde göras civilrättsligt ansvarig samt åläggas att ställa erforderlig säkerhet. I många fall blefvo dessa personer icke redarne af utvandrarfartygen, utan vissa mellanhänder mellan dem och utvandrarne. Endast i det fall, att redarne själfva afslutade resekontrakt med utvandrarne, träffades de af de bestämmelser, hvilka eljest hade afseende å mellanhänderna i fråga (i Sverige dock visst undantag äfven härifrån). Bakom denna allmänna ståndpunkt hos lagstiftningen lågo inga tankar på en nationell politik

i vidsträcktare mening. Orsaken härtill var det historiska förhållande, att af de tvenne länder, som till en början gingo i spetsen för utvandringslagstiftningen, det ena, nämligen England, af särskilda orsaker alltid fört en utvandringsbefrämjande politik och ansett sina nationella intressen bäst gagnas genom uppkomsten af största möjliga antal utvandrarlinjer med i in- och utlandet möjligast oinskränkta affärsrörelse, medan det andra, nämligen Frankrike, icke haft en mera aktuell utvandringsfråga. Inom dessa båda länder har fördenskull en restriktiv politik gentemot vare sig inländska eller utländska utvandringsrederier icke behöft ifrågasättas, till hvilken åskådning jämväl bidragit den västeuropeiska liberalismen öfverhufvud.

För den nyare utvandringslagstiftning åter, till hvilken den schweiziska förbundslagen bildar öfvergången och som i den italienska utvandringslagen fått sin mest omfattande gestaltning, hafva de ofvannämnda synpunkterna om tillbörligt utvandrarskydd vunnit beaktande i än högre grad än i de äldre författningarna. Samtidigt har det emellertid ansetts nödigt att utvidga lagstiftningens uppgifter utöfver dem, hvilka af den äldre liberala politiken ansågos tillfyllest, samt starkare tillvarataga den inhemska utvandringens intressen gentemot inländska, men i all synnerhet utländska utvandrarbefordrare. De principer, som i de tyska, italienska, ungerska och spanska lagarna därvid följts, äro följande:

A) Självständiga företagare vid transoceansk befordring, som icke äro redare, böra uttryckligen förbjudas; alltså såväl utvandringsförmedlare med karaktären af de i England förekommande »passage brokers» som för den transoceanska befordringen civilrättsligt ansvarige »agenter» af det i Frankrike, Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge och Sverige förekommande slag (jfr den tyska lagen § 5, sista punkten; den italienska lagen Art. 13, andra punkten; den ungerska lagen § 9, första punkten, jämte Zirk.-Ver. 1904 § 8, näst sista punkten; den spanska lagen Art. 22, 34). Kontrakt om utvandrarbefordring böra afslutas i redares namn, och det civilrättsliga ansvaret bör sålunda hvila på dem. Redarne böra fördenskull underkastas de villkor i afseende å personliga kvalifikationer, å sin beskaffenhet som juridiska personer, å koncessionsplikt, ställande af säkerhet etc., hvilka ansvariga utvandrarbefordrare i den europeiska lagstiftningen i allmänhet äro underkastade; äro de af utländsk nationalitet eller hafva de sitt affärsdomicil i utlandet, böra de dessutom inom riket hafva en inländsk syssloman samt underkasta sig inländsk lag och inländska domstolar i alla frågor, som röra utvandrarbefordringen.

B) Den koncession, som meddelas redarne, skall vara underkastad den s. k. specialiseringsprincipen, d. v. s. gälla endast i afseende å vissa transoceanska länder eller delar af sådana eller enstaka orter samt

i afseende å vissa bestämda inskeppningshamnar (jfr den tyska lagen § 6; den ungerska lagen § 10).

C) Koncessionen skall kunna *vägras* och *återkallas* (jfr den tyska lagen §§ 2, 10; den italienska lagen Art. 13, sista citerade punkten; den ungerska lagen § 21; den spanska lagen Art. 28). Det är i den allmänna öfversikten framhållet, att dylik vägran eller återkallande af koncession har en betydligt vidsträcktare innebörd än en motsvarande åtgärd i stater med äldre författningar, äfven om orsakerna äro desamma. Vägran eller återkallande af koncession för de i Frankrike, Belgien, Nederländerna, Danmark, Norge, Sverige och Schweiz förekommande ansvarige utvandrarbefordrarne betyder nämligen i alla de fall, då dessa äro andra personer än redarne, icke ett utestängande af dessa senare från verksamhet inom landet. Det blir endast den ifrågavarande mellanhanden, som däraf träffas, och det ligger i författningarna intet hinder för att redaren genom en ny mellanhand fortfar med sin verksamhet. Detta har så mycket väsentligare betydelse, som förhållandet att redaren utöfvar sin verksamhet genom mellanhand äger rum i alla de fall, då redaren är utlänning, d. v. s. i alla de fall, då nationella fordringar gentemot honom kunna vara mest af behofvet påkallade. Om åter, såsom i de nya utvandringslagarna, koncessionsplikten med därvid knutna villkor hvilar på redaren personligen, betyder en vägrad eller återkallad koncession ett ovillkorligt utestängande af honom från all affärsrörelse inom landet; och den risk, detta innebär, möjliggör tillämpandet gentemot honom af strängare fordringar såväl i afseende å utvandrarnes som de nationella intressenas tillvaratagande. Äfven innebär en dylik anordning väsentligt större säkerhet för att utvandrarbefordraren icke i sin affärsrörelse öfverträder författningarnas bestämmelser, hvilken fråga särskildt i afseende å faran för emigrantvärfning spelar en hufvudroll.[1]

Bland de orsaker, hvilka i de nya utvandringslagarna kunna föranleda koncessions vägran eller återkallande, äro i första hand bristande uppfyllande af bestämmelserna om redarnes personliga kvalifikationer, beskaffenhet såsom juridiska personer, skyldigheter i afseende å kautionen etc. Dessa orsaker äro desamma som de, hvilka i de europeiska författningarna i allmänhet kunna föranleda vägran eller återkallande af tillstånd åt ansvarig befordrare. Förutom detta kan emellertid en sådan åtgärd göras berättigad af ytterligare andra skäl, nämligen (jfr den italienska lagen Art. 1; den ungerska lagen § 5; den spanska lagen Art. 15) då den trakt, dit utvandrarne skola befordras, enligt vederbörande högsta myndighets uppfattning är vådlig för utvandrarnes lif, hälsa, sedlighet eller förmögenhet samt (jfr den

[1] Se kap. X.

ungerska lagen § 6) då den statliga uppsikten och utvandrarnes intressens tillvaratagande göra det lämpligt att lägga utvandrartransporten i händerna på andra redare. Dessa båda synpunkter, hvilka, om de äfven icke i den tyska rikslagen äro uttryckligen uttalade, dock äfven där äro afsedda att af rikskansleren beaktas, beteckna ett af de moderna utvandringslagarnas väsentligaste framsteg utöfver de äldre liberala utvandringsförfattningarna. Det har med dessa bestämmelser varit afsedt att principiellt fastslå, *dels* att utvandringsstaten icke tillgodosett utvandrarskyddets kraf genom att enbart mot *inländska* redare göra gällande vissa garantier och rörande *inländska* utvandrarfartyg träffa vissa bestämmelser, *dels* att dessa kraf icke heller äro tillgodosedda med utvandrarnes skyddande enbart under själfva transporten, och *dels* att jämte utvandrarnes personliga intressen äfven utvandringslandets allmänna intressen böra bevakas. Den första synpunkten är så mycket naturligare, som flera utvandringsstater icke hafva inländska utvandringslinjer och deras lagstiftning om utvandrarfartyg därför saknar betydelse. Det finnes för ett utvandringsland skäl redan ur utvandrarskyddets synpunkt att från verksamhet inom detsamma utestänga en utländsk redare, när befogade anmärkningar kunna riktas mot hans fartygs beskaffenhet och utrustning, beskaffenheten af de emigranthotell i utländska genomfartshamnar, med hvilka han står i förbindelse, och i allmänhet mot hans behandling af utvandrarne. Om emellertid redan förhållanden under transporten kunna motivera en sådan åtgärd, så finnes så mycket större skäl därtill, då utvandringen i fråga är öfverhufvud för utvandrarnes välfärd vådlig. I afseende å denna principiellt grundläggande fråga hänvisas till den allmänna redogörelsen. Detta sistnämnda skäl är emellertid nära förbundet med krafvet på tillvaratagande af utvandringslandets nationella intressen, då, såsom i den allmänna redogörelsen likaledes utvecklats, en af den moderna utvandringspolitikens uppgifter är den oundvikliga utvandringens ledande till trakter, där den kommer hemlandet bäst till godo, hvilket åter har utvandrarnes andliga och ekonomiska välfärd till förutsättning. Slutligen kan en politik med vägrande af koncession åt utländska redare i vissa fall göras berättigad ur synpunkten af den inländska sjöfartsnäringens främjande; en synpunkt, som för de tyska och ungerska lagarnas formulering varit medbestämmande.

D) I den italienska utvandringslagen har förutom tillvaratagandet af ofvannämnda synpunkter försök gjorts med ett ytterligare synnerligen omfattande statligt ingripande i utvandrarbefordringen. Utgående från en allmänt utvandringsvänlig hållning, har nämligen den italienska lagstiftningen ställt de transoceanska rederiernas hela tariffpolitik under statlig kontroll och ledning. Afsikten härmed har varit att söka förhindra biljettprisernas otillbörliga stegring, i ändamål

såväl att skydda utvandrarnes personliga ekonomiska intressen som att förebygga ett af högre öfverfartspris förorsakadt försvårande af utvandringen. Rörande det sätt, hvarpå man ansett sig vinna detta ändamål, hänvisas till utdraget ur lagen ofvan (Art. 14, 25), hvarvid endast är anledning påpeka de otillfredsställande bestämmelser, hvilka i händelse af trustbildning mellan utvandringsrederierna äro afsedda att tillämpas. I öfrigt hänvisas i afseende å denna punkt till den allmänna redogörelsen.

E) I de italienska och spanska utvandringslagarna äro redarne förpliktigade att i enlighet med vissa bestämmelser återbefordra utvandrade personer till hemlandet.

VIII. Närmare bestämmelser om ansvariga utvandrarbefordrare.

I detta afsnitt skall redogöras för utvandringslagstiftningens ställning i detalj till de ansvariga utvandrarbefordrarne. Dessa äro, såsom framhållits i VI, följande: i England *dels* redarne (befraktarne, befälhafvarne) af utvandrarfartygen, hvilka äro ansvariga för den transoceanska befordringen, *dels* mäklarne (passage brokers), hvilka äro ansvariga för de förbindelser, hvilka de ådraga sig under sin medverkan vid utvandrarbefordringen; i Frankrike och Belgien utvandringsentreprenörer, vare sig redare eller icke; i Nederländerna företagare vid utvandrarbefordring, vare sig redare eller icke, och hvilka äro af två särskilda slag, nämligen sådana som åtaga sig utvandrares befordran till främmande världsdel samt sådana som åtaga sig deras befordran till genomfartshamn i Europa; i Danmark, Norge och Sverige *dels* de såsom utvandraragenter betecknade personer, *dels* redare (befraktare, befälhafvare) af utvandrarfartyg, hvilka utan agent såsom mellanhand bedrifva utvandrarbefordring; i Schweiz *dels* utvandringsagenturer, *dels* resebyråer; i Tyska riket, Italien, Ungern och Spanien de företagare vid utvandrarbefordring, hvilka med i Tyska riket visst undantag vid transoceansk befordring måste vara redare (befraktare) af utvandrarfartyg. De i Tyska riket tillåtna agenter till redarne samt de i Spanien tillåtna konsignatörerna äro visserligen, i motsats mot hvad i alla andra stater är fallet, ansvariga för de förbindelser, hvilka de ådraga sig under sin medverkan vid utvandrarbefordringen, men torde dock lämpligen böra i nästa afsnitt sammanföras med agenter i öfriga stater.

Dessa ofvannämnda ansvariga utvandrarbefordrare skola för vinnande af korthet benämnas *expedienter*. De äro, allteftersom de äro redare eller icke, af väsentligt olika karaktär, men hafva det

gemensamma kännetecken, att de äro självständiga företagare, hvilka icke äro sysslomän till andra personer utan äro själfva ansvariga för sina vid utvandrartransporten ådragna civilrättsliga förbindelser. I alla stater, utom Tyska riket, äro de äfven ansvariga för sina agenters (underagenters) handlingar. Flera hufvudsakliga bestämmelser, som hafva afseende å dem, äro för Tyska rikets, Italiens, Ungerns och Spaniens vidkommande redan refererade i VII, men af dessa komma en del att i föreliggande sammanhang på nytt anföras.

De här afsedda bestämmelser om ansvariga expedienter äro a) om koncessionsplikt, b) om vid expedientens person (juridiska person) fästade villkor, c) om afgifter, ställande af säkerhet och tagande af försäkring, d) om villkor, som i öfrigt göras gällande vid koncessions meddelande.

Koncessionsplikt.

England. Redare (befraktare, befälhafvare) af utvandrarfartyg äro icke underkastade skyldighet att begära samt erhålla koncession till utvandrarbefordring. — »Passage brokers» åter skola (M. Sh. A. 1894, § 342 b) hafva erhållit licens för den tid, de äro verksamma såsom sådana. Denna licens meddelas (§ 343) af »the licensing authority» på den ort, där sökanden har sin verksamhet. Nämnda myndighet är inom London samt på Irland: the justices of the peace; i England utom London: the council of a county borough or county district; i Skottland: sheriffen. Board of Trade skall (§ 343), för att licensen skall kunna erhållas, minst 14 dagar förut hafva erhållit meddelande af sökanden, att han ämnar ingifva dylik ansökan; likaledes skall Board of Trade erhålla meddelande om licensens beviljande samt, i fall af förverkande, om detta förhållande. — Licensen gäller (§ 344), såframt den icke dessförinnan förverkas, till den 31 januari året efter det år, då den meddelats; den kan genom domstolsutslag när som helst förklaras förverkad, då mäklaren öfverträdt lagens i fråga bestämmelser. — **Frankrike.** Utvandringsexpedienter skola (L. 1860, Art. 1; D. 9 mars—6 april 1861, Art. 3) hafva erhållit autorisation af ministern för jordbruk, handel och offentliga arbeten. Autorisationen gäller icke för bestämd tid; den kan emellertid af ministern, vid fall af grof öfverträdelse, när som helst återkallas. — **Belgien** (L. 1876, Art. 1; Règl. 1905, Art. 13). Utvandringsexpedienter skola hafva erhållit autorisation af ministern för utrikes ärendena, hvilken dessförinnan skall hafva inhämtat den för utvandringens öfvervakande förordnade inspektionskommissionens mening. Autorisationen kan af ministern vid fall af grof öfverträdelse temporärt eller definitivt tagas tillbaka, sedan nyssnämnda kommission dessförinnan uttalat sig. — **Nederländerna.** Utvandringsexpedienter, såväl de, hvilka åtaga sig utvandrares befordring till ort utom Europa (W. 1869, Art. 4), som de, hvilka åtaga sig utvandrares befordring till europeisk genomfartshamn (W. 1869, Art. 11), äro icke skyldiga att begära samt erhålla formell koncession. Sedan det i författningarna föreskrifna villkor om ställande af säkerhet iakttagits, anses koncessionen i och med detta gifven. — **Danmark** (L. 1868, §§ 1—4). Ingen får uppträda som utvandraragent utan särskildt därtill meddeladt tillstånd. Tillstånd att befordra utvandrare direkt från danska sjöhamnar kan blott meddelas af justitieministern. Tillstånd att åtaga sig utvandrares befordring öfver utländska europeiska hamnar meddelas af polismästaren på den ort, hvarest sökanden är bosatt. Om tillståndet, som ej är ställdt på viss tid, missbrukas, särskildt genom att medelst osanna före-

speglingar värfva utvandrare, kan det när som helst återkallas af den myndighet, som meddelat detsamma. — Alla spörsmål, som röra meddelandet af tillståndet i fråga, kunna emellertid (§ 6) dragas under justitieministerns afgörande. — **Norge.** (L. 1869, §§ 1, 4, 5, 11). Utvandringsexpedienter (utvandringsagenter samt redare, befraktare och befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilka befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand) skola hafva skriftligt tillstånd af polismästaren på den ort, hvarest expedienten har sitt hufvudkontor eller hvarifrån hans verksamhet i öfrigt utgår. Tillståndet gäller till den 31 dec. det år, då det är meddeladt, och kan dessutom af polismästaren när som helst återkallas. Polismästaren skall till vederbörande regeringsdepartement insända meddelande om hvart och ett meddeladt eller återkalladt tillstånd af ifrågavarande slag. — **Sverige.** (K. F. 1884, §§ 1—3, 53—54). Utvandraragent skall hafva tillstånd af kungl. kommerskollegium. Detta gäller intill utgången af det år, hvarunder det blifvit utfärdadt, och äger kommerskollegium äfven före nämnda tid, att i händelse omständigheterna därtill föranleda, återkalla tillståndet. — Redare och befälhafvare å utvandrarfartyg åter, vare sig de befordra utvandrare med eller utan agent såsom mellanhand samt vare sig de äro utlänningar eller icke, äro icke skyldige att därtill begära och erhålla tillstånd. — **Schweiz.** (B.-G. 1888, Art. 2, 3). Den som vill befatta sig med affärsmässig befordring af utvandrare eller med affärsmässigt försäljande af resebiljetter, måste härtill hafva ett af Förbundsrådet utfärdadt patent. Förbundsrådet äger rättighet att återtaga detta, när innehafvaren icke längre uppfyller vissa föreskrifna fordringar (Art. 3, mom. 1—3) eller gör sig skyldig till svår och upprepad öfverträdelse af lagens föreskrifter eller befattar sig med ett kolonisationsföretag, med afseende å hvilket Förbundsrådet funnit sig föranlåtet till varning. — Då en agent (resp. innehafvare af resebyrå) vill afstå från sitt patent, skall han göra anmälan därom till Förbundsrådet och återställa patentet till detsamma. — **Tyska riket.** Jfr VII. (G. 1897, §§ 1—2, 10, 39). Tillstånd till utvandrarbefordring är erforderligt och meddelas af rikskansleren med instämmande af Förbundsrådet. Tillståndet kan af rikskansleren med Förbundsrådets instämmande när som helst inskränkas eller återkallas. Viss myndighets, »Beirat für das Auswanderungswesen»,[1] mening skall inhämtas af rikskansleren vid tillstånds meddelande åt vissa utvandringsföretagare samt vid tillstånds inskränkning eller återkallande. — Ställföreträdare till utvandringsföretagare skall hafva tillstånd af rikskansleren. Detta tillstånd kan af rikskansleren när som helst återkallas. — **Ungern.** Jfr VII. (Ges.-Art. 1903, §§ 7, 13, 21). Tillstånd till utvandrarbefordring är erforderligt och meddelas af inrikesministern. Det kan af inrikesministern när som helst inskränkas eller återkallas. Tillståndet skall återkallas, då vederbörande icke längre uppfyller vissa fordringar (§§ 8, 14, 18); då sådana förhållanden visat sig, hvarur det framgått, att vederbörande med afseende å affärsrörelsen är otillförlitlig: då minskning i borgenssumman icke inom 15 dagar efter befallning härom, ånyo ersättes. — Ställföreträdare till utvandringsföretagare skall likaledes hafva tillstånd af inrikesministern. I afseende å dess återkallande och anledningar härtill gälla samma bestämmelser, som för utvandringsföretagarne. — **Italien.** Jfr VII. (L. 1901, Art. 13—15). Utvandringsföretagare skall hafva sökt och erhållit patent af Utvandringskommissariatet. Patentet gäller för ett år; det kan emellertid af utrikesministern efter Utvandringsrådets hörande, genom motiveradt dekret vägras, inskränkas eller återkallas. Rörande anledningarna härtill, se VII, sid. 100—101. **Spanien.** Jfr VII. (Ley

[1] Se sid. 166.

1907, Art. 22, 28). De fartygsägare eller redare, som vilja utöfva verksamhet med utvandrartransport, äro skyldiga att förskaffa sig tillståndsbevis, hvilket inrikesministern skall utfärda, sedan Öfverstyrelsen för emigrationen blifvit hörd. Utländska fartygsägare eller redare eller deras ställföreträdare utom riket äro dessutom skyldiga att förse sig med patent, utställdt af Öfverstyrelsen för emigrationen. — Ofvannämnda tillståndsbevis kunna annulleras, då redarne bevisligen begå allvarliga brott vid utöfvandet af sin rörelse eller ej ställa sig de villkor till efterrättelse, som lagen föreskrifver, äfvensom då regeringen på grund af Art. 15 förbjuder emigration till viss trakt.

Det framgår häraf: A) De ansvariga expedienterna vid utvandrarbefordring skola i de flesta länder hafva *koncession*. Undantag består i Nederländerna för alla ansvariga expedienter samt i England för redare (befraktare, befälhafvare) af utvandrarfartyg och i Sverige för redare (och befälhafvare) af utvandrarfartyg. B) Koncessionen meddelas i Frankrike, Belgien, Sverige, Schweiz, Tyska riket, Ungern, Italien och Spanien af regeringsmyndighet eller annan central administrativ myndighet, i England (för mäklarne), Danmark och Norge af ortsmyndighet; i Danmark dock med det undantag, att koncession till direkt befordring meddelas af regeringsmyndighet samt att ortsmyndigheternas åtgärder äfven i annat fall kunna där öfverklagas. C) Koncessionen meddelas på obestämd tid i Frankrike, Belgien, Danmark, Schweiz, Tyska riket, Ungern och Spanien; på bestämd tid (på ett år eller till efterföljande 31 dec. eller 31 jan.) i England, Norge, Sverige och Italien. D) Koncessionen kan i alla länder, där den erfordras, när som helst återkallas; i England (för mäklarne) först efter domstols beslut; i öfriga länder af den myndighet, som beviljat koncessionen, eller af annan högre administrativ myndighet. E) De orsaker, som kunna föranleda koncessions inskränkning eller återtagande, äro författningsöfverträdelser i allmänhet (England); grof öfverträdelse (Frankrike, Belgien, Schweiz, Spanien); missbruk af tillståndet, i synnerhet genom emigrantvärfning (Danmark); då omständigheterna därtill föranleda (Sverige). Att koncessionen dessutom skall återkallas (resp. vägras), då vederbörande icke uppfyller de i författningarna innehållna fordringar rörande personliga kvalifikationer, säkerhetens storlek och beskaffenhet m. m., är i alla författningar underförstådt; uttryckligen utsagdt är det blott i de schweiziska, ungerska och spanska lagarna. Hvad slutligen beträffar de särskilda synpunkter, som i de nyaste utvandringslagarna göras gällande vid koncessionens meddelande, vägrande och återkallande, hänvisas till VII.

Vid expedientens person (juridiska person) fästade villkor.

England. Författningarna omnämna inga villkor rörande redarnes eller mäklarnes personliga kvalifikationer. **Frankrike.** Författningarna omnämna inga villkor af denna art. **Belgien.** Règl. 1905, Art. 13. Expedienten skall

hafva sitt domicil i Belgien. Art. 57. Det är förbjudet för hvarje statens, provinsens eller kommunens funktionär, tjänsteman eller agent att direkt eller indirekt vara intresserad i rörelse med emigrantbefordring. — I öfrigt omnämna författningarna inga villkor af denna art. **Nederländerna.** Författningarna omnämna inga villkor af denna art. **Danmark.** Utvandraragent skall (L. 1868, § 2) vara myndig och hafva god frejd, vara bosatt i Danmark samt hafva varit bosatt därstädes i fem år: från den sistnämnda bestämmelsen kan dock justitieministern medgifva undantag. — Vid direkt befordring kan justitieministern (§ 3) uppställa sådana villkor äfven i afseende å expedientens person (juridiska person), som han anser nödvändiga för utvandrarnes skydd. **Norge.** Författningarna omnämna inga villkor af här afsedda art. **Sverige.** (K. F. 1884, §§ 2, 54.). Utvandraragent får utöfva sin rörelse blott i eget namn, men ej med begagnande af firma. Tillstånd att vara utvandraragent må ej meddelas annan än här i riket bosatt man, som är svensk undersåte, äger medborgerligt förtroende, gjort sig känd för ordentlighet och i öfrigt finnes lämplig. — I afseende å redare eller befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilken drifver utvandrarbefordring utan agent såsom mellanhand och hvilken icke är bosatt i Sverige, är stadgadt, att han skall för någon i riket bosatt man utfärda skriftlig fullmakt att utan inskränkning tala och svara i afseende å de ersättningsanspråk, som kunna af utvandrare eller annan därtill behörig person framställas. I öfrigt är om redare eller befälhafvare å utvandrarfartyg i föreliggande afseende intet stadgadt. **Schweiz.** (G. 1888), Art. 2, 3. Patent att åtaga sig utvandrares befordran få endast meddelas åt sådana agenter eller fullmäktige för agenturbolag, hvilka hafva god frejd och medborgerligt förtroende, äro förtrogna med ifrågavarande affärsrörelse och i stånd att ombesörja utvandrares säkra befordring[1] samt hafva fast domicil inom republiken. Om en utvandringsagentur bedrifves af ett bolag, skall bolagsordningen eller en bevittnad afskrift af densamma ingifvas till Förbundsrådet samt namnet meddelas å den för affärsrörelsen befullmäktigade personen; äfven bör hvarje ändring härutinnan meddelas. — Utvandringsagenterna (och deras underagenter) få icke stå i vare sig tjänste- eller något annat afhängighetsförhållande till ett transoceanskt ångbåtsbolag eller järnvägsbolag. Art. 6. Agenterna (och underagenterna) få icke vara ämbetsmän eller anställda i statens tjänst. **Tyska riket.** Jfr VII. (G. 1897). §§ 3—4. Tillstånd till utvandrarbefordring kan i regel endast meddelas a) åt riksmedborgare, hvilka hafva sitt affärsdomicil inom riksområdet; b) åt handelsbolag, inregistrerade föreningar och juridiska personer, hvilka hafva domicil inom riksområdet; åt öppna handelsbolag och kommanditbolag samt kommanditbolag på aktier dock endast i det fall, att deras personligen ansvariga delägare samtliga äro riksmedborgare. Utländska personer eller bolag, äfvensom sådana riksmedborgare, hvilka icke hafva sitt affärsdomicil inom riksområdet, kunna endast erhålla tillståndet i fråga om de a) bemyndiga någon inom riksområdet bosatt riksmedborgare såsom sin fullmäktige, hvilken i alla frågor, som röra utvandrarbefordringen, har att rättsgiltigt representera dem gentemot myndigheter och private; b) underkasta sig tysk lag och tyska domstolar i alla rättstvister, som kunna uppstå vid utvandrarbefordringen. Expedienten skall (§ 5) vid transoceansk befordring visa att han är redare; visst undantag därifrån kan (§ 7) af rikskansleren göras. Expedienten kan (§ 9) utöfva sina rättigheter till affärsrörelse genom ställföreträdare. Efter expedientens död eller i den händelse han blir ställd under förmyndare, kan hans affärsrörelse högst sex månader fortsättas genom

[1] Innebörden af denna bestämmelse, då ju vederbörande icke äro redare eller stå i något lagstadgadt förhållande till sådana, synes tvetydig.

ställföreträdare. **Ungern.** Jfr VII. (Ges.-Art. 1903). § 8. Tillstånd till utvandrarbefordring kan meddelas 1:o) åt inländska företagare, såväl private som bolag, då innehafvaren resp. de personligen ansvariga bolagsmedlemmarne och vid fall af aktiebolag styrelsens flertal äro ungerska statsborgare, såframt desamma icke till följd af förbrytelse eller förseelse stå under åtal, eller öfverhufvud ådömts frihetsstraff, eller icke varit straffade för en af vinningslystnad begången förbrytelse, förseelse eller öfverträdelse af denna lag och ingen befogad anmärkning gentemot dem med afseende å heder och tillförlitlighet finnes; 2:o) åt utländska företagare, private eller bolag, a) om de inom det ungerska statsområdet anställa en där bosatt ungersk statsborgare såsom sin ställföreträdare, hvilken i utvandringsangelägenheter representerar dem med full rättsgiltighet och full ansvarighet gentemot myndigheter och enskilde; b) om de vid fall af under transporten uppkomna rättskonflikter underkasta sig ungerska lagar och ungerska domstolar. Vid transoceansk transport skall (Zirk.-Ver. 1904, § 8) den som söker tillstånd till utvandrarbefordring gifva noggranna upplysningar om sin egenskap af redare. — Expedienten kan (Ges. Art.-1903, §§ 13—14) utöfva sin affärsrörelse genom ställföreträdare. Ställföreträdare kan endast den vara, som a) är ungersk statsborgare, b) är bosatt inom det municipium resp. ett af de municipier, till hvilket resp. till hvilka hans verksamhet sträcker sig, c) icke står under förmyndare, kuratel eller konkurs, mot hvilken intet åtal för förbrytelse eller förseelse är inledt, som icke ådömts frihetsstraff, icke varit straffad för en af vinningslystnad begången förbrytelse eller för en öfverträdelse af lagen XXXVIII af år 1881 eller denna lag och mot hvilken ingen befogad anmärkning i afseende å heder och tillförlitlighet finnes. **Italien.** Jfr VII. (L. 1901). Art. 13. Patent såsom utvandrarbefordrare kan, försåvidt de förfoga öfver lagstadgade utvandrarfartyg, meddelas åt a) inländska rederibolag; b) utländska rederibolag, erkända i riket enligt §§ 230 o. följ. af handelsbalken; c) inländska redare, ensamma eller i konsortier; d) utländska redare samt inländska och utländska befraktare. Åt utländska bolag, redare och befraktare kan patentet i fråga utfärdas endast om de till sin fullmäktige utnämna en inom riket bosatt italiensk statsborgare eller lagligen konstituerad italiensk firma, och om de underkasta sig alla inrikes förordningar och reglementen i fråga om allt som rörer utvandrarbefordringen och hvad därmed sammanhänger. **Spanien.** Jfr VII. (L. 1907). För att erhålla tillståndsbevis till utvandrarbefordran erfordras: 1:o) att redaren är spansk medborgare och är bosatt i Spanien; då det är fråga om juridiska personer är det tillräckligt, att styrelsemedlemmarna hafva sagda nationalitet och bostad; 2:o) att om redaren ej är spanjor eller är bosatt utrikes, han befullmäktigar en i Spanien bosatt spansk undersåte att vara hans syssloman i hvad som angår utvandrarbefordringen och att öfvertaga hans ansvarighet enligt lagens föreskrifter.

Det synes häraf, att i de flesta äldre författningar inga uttryckliga stadganden rörande expedienten såsom fysisk eller juridisk person hafva ansetts erforderliga. I Belgien, Schweiz och Danmark samt i Sverige. hvad beträffar utvandraragenter, säges dock att expedienten skall hafva sitt domicil inom riket; i Schweiz, Danmark och Sverige stadgas om utvandraragent, att han skulle hafva god frejd; i Schweiz och Sverige att han skall vara inländsk statsborgare. Dessa och liknande bestämmelser torde äfven i länder, där inga uttryckliga stadganden härutinnan äro träffade, vid koncessionen göras gällande.

I de nyaste tyska, italienska, ungerska och spanska utvandringslagarna åter hafva, utöfver de föregående, ytterligare bestämmelser blifvit erforderliga, i anslutning till dessa lagars på denna punkt väsentligt olika karaktär (jfr VII). *Dels* stadgas, att expedienten vid transoceansk befordring skall vara redare, *dels* träffas i den händelse expedienten är ett bolag bestämmelser rörande dettas karaktär, *dels* angifvas närmare de villkor, hvarunder utländska expedienter kunna erhålla koncession. I afseende å denna lagstiftnings allmänna innebörd hänvisas till VII. Här må endast anmärkas, att lagstiftningen vid denna anordning bör såsom inländska expedienter godkänna samtliga de inländska bolagsformer, hvilka äro tillåtna för rederirörelses bedrifvande; i afseende å utländska expedienter måste den af naturliga skäl rätta sig efter bolagslagstiftningen i vederbörande utländska stat. I sistnämnda fall faller hufvudvikt på beskaffenheten af den sysslomen inom riket, hvilken den utländske expedienten skall vara skyldig att befullmäktiga. Denne bör vara en inländsk man, på hvars personliga egenskaper höga fordringar böra ställas; dock är lämpligt att äfven lämna möjlighet öppen för inländska bolag eller andra juridiska personer med fosterländska syften att åtaga sig dylikt sysslomansskap. — Förutom detta kan det vara ändamålsenligt, att expedienten, vare sig han är inländsk eller utländsk man, tillåtes utöfva sin verksamhet genom ställföreträdare; detta i ändamål att i eventuella filialer af hufvudkontoret kunna förbjuda användande af agenter samt för att möta eventualiteten af expedientens död eller sättande under förmyndare. På ställföreträdarnes personliga egenskaper böra enahanda fordringar ställas som på utländska expedienters sysslomän.

Uppmärksamheten fästes på de i Belgien och Schweiz träffade bestämmelser, att inga i utvandrarbefordringen intresserade personer tillåtas vara statens (kommunens) tjänstemän.

Afgifter; ställande af säkerhet; tagande af försäkring.

Koncessionsafgifter förekomma endast i Schweiz, Italien och Spanien. I **Schweiz** (B.-G. 1888, Art. 3) skall för patentet att vara utvandraragent (innehafva utvandringsagentur resp. resebyrå) årligen betalas 50 frcs. I **Italien** (L. 1901, Art. 13) är patentet att vara utvandringsexpedient, hvarje gång det utfärdas (förnyas), belagdt med en afgift af 1,000 lire. I **Spanien** (L. 1907, Art. 22) äro utländska fartygsägare eller redare eller deras sysslomän skyldiga att för patentet årligen erlägga en afgift, som ej skall understiga 1,000 och ej öfverstiga 3,000 pesetas.

Rörande *ställande af säkerhet i och för erhållande af koncession* såsom utvandringsexpedient eller tillåtelse att begynna verksamhet såsom sådan är stadgadt på efterföljande sätt. **England.** (M. Sh. A. 1894, § 342.). Licensen för »passage brokers» skall föregås af en skuldförbindelse till staten å 1,000 pund, med två säkra af vederbörande utvandringstjänsteman godkända borgensmän. Förbindelsen skall förnyas hvarje gång licensen erhålles. Rörande de närmare bestämmelserna, se anförda ställe. **Frankrike.** Den säkerhet, som

(L. 1860, Art. 2; D. 9 mars—6 april 1861, Art. 1, 2) skall ställas för erhållande af autorisation som utvandringsexpedient, skall (D. 8 febr. 1889) utgöra 40,000 frcs. Den kan utgöras af penningar eller af med vederbörlig borgen försedd förbindelse. I förra fallet förräntas den efter 3 %. I senare fallet kan borgesman inom 15 dagar anbefallas att inbetala beloppet. Säkerheten kan återställas först sex månader efter det att expedienten förklarat sig ämna upphöra med sin verksamhet eller efter det att hans autorisation återkallats. Om inbetalning af eventuellt uppkommande minskning, se D. 1861, Art. 1. **Belgien.** Den för erhållande af autorisation såsom utvandringsexpedient erforderliga säkerheten (L. 1876, Art. 2; R. 1905, Art. 14) skall utgöra 40,000 frcs i belgiska statspapper eller i penningar. I senare fallet förräntas den efter 2½ %. Om återställandet är stadgadt såsom i Frankrike. **Nederländerna.** Formell koncession för utvandringsexpedient är, som anmärkts, icke föreskrifven. Innan någon tillåtes uppträda såsom utvandringsexpedient skall han dock (W. 1861, Art. 7, 17; W. 1869, Art. 4, 11) hafva ställt en saklig eller personlig borgen till vederbörande uppsiktskommissions[1] förfogande å ett belopp, som bestämmes af kommissionen, men som icke skall öfverskrida a) 10,000 gulden, om befordringen afser främmande världsdel, b) 5,000 gulden, om den afser europeisk genomfartshamn. Om återbetalning af säkerheten är stadgadt (W. 1869, Art. 5), att expedienten anses hafva fullgjort sina förpliktelser först sedan ett år har förflutit efter ett utvandringsfartygs utklarering utan att åtal mot honom väckts angående transporten. Om inbetalning af eventuellt uppkommande minskning i borgenssumman, äfvensom om borgesmännens beskaffenhet, se W. 1861, Art. 7. **Danmark.** Den för tillstånd att uppträda såsom utvandraragent erforderliga säkerhet, bestämmes (L. 1868, § 3) vid direkt befordring i hvarje särskildt fall af justitieministern. Vid indirekt befordring (L. 1868, § 5) bestämmes säkerheten, som skall utgöras af värdepapper eller af med godkänd borgen försedd förbindelse, af polismästaren. Den skall utgöra minst 3,000 Rd., högst 10,000 Rd. Vid beloppets bestämmande bör särskildt hänsyn fästas därvid, om rörelsen omfattar befordring längre än till landningsorten i den främmande världsdelen, i hvilket fall beloppet ej får sättas lägre än till 7,000 Rd. Den ställda säkerheten kan dessutom när som helst kräfvas höjd till 10,000 Rd. Om dess återställande gälla samma stadganden som i Frankrike och Belgien. **Norge.** (L. 1869, § 2). Samma bestämmelser äro ifråga om säkerhetens ställande träffade som vid indirekt befordring i Danmark; de respektive beloppen äro endast andra, nämligen 2,000, 7,000 och 5,000 Spd. Om återställandet gäller likaledes detsamma som i Frankrike, Belgien och Danmark; endast skall den före återställandet fastställda tiden ökas från sex till tolf månader, i fall befordringen afsett orter bortom Goda Hoppsudden och Kap Horn. **Sverige.** (K. F. 1884, §§ 3, 14). Den för tillstånd att uppträda såsom utvandraragent erforderliga säkerhet skall godkännas af kungl. kommerskollegium; den må utgöras af penningar eller sådana värdeägande handlingar, som af kollegium godkännas och skall omfatta ett belopp af minst 10,000 kr., högst 60,000 kr. Därest sökanden anmält sig vilja besörja utvandrares fortskaffande längre än till hamn i annan världsdel, må beloppet icke sättas lägre än 20,000 kr. Kollegium äger, i händelse omständigheterna därtill föranleda, förordna om ställande af högre säkerhet inom ofvannämnda gränser. Säkerhet må ej återbekommas förrän två år efter slutet af det, för hvilket den varit afsedd. Är mot agent ersättningspåstående framställdt, skall äfven sedermera så stor del af säkerheten, som svarar mot det belopp, ersättningsanspråket afser, innehållas, intill dess ersättningstvisten

[1] Se afsnitt XII, sid. 164.

blifvit slutligen afgjord. **Tyska riket.** (G. 1897, § 5.) Före tillstånds meddelande åt utvandringsföretagare har denne att ställa säkerhet till ett minsta belopp af 50,000 Mk. Härifrån kan (§ 7) blott i särskilda fall undantag af rikskansleren medgifvas. Säkerhetens storlek och närmare beskaffenhet bestämmes af koncessioneringsinstansen. **Schweiz.** (B.-G. 1888, Art. 4). Hvarje utvandringsagentur har att för erhållande af patent ställa säkerhet till ett belopp af 40,000 frcs; personer, hvilka söka tillstånd till affärsmässig försäljning af resebiljetter (resebyråer), hafva att ställa säkerhet till ett belopp af 20,000 frcs. Säkerheten skall bestå af schweiziska statspapper eller kantonala obligationer eller andra fullgoda värdepapper. Säkerheten återlämnas först ett år efter patentets upphörande, hvarjämte vid fall af oafgjorda ersättningsanspråk gäller samma bestämmelse som i Sverige. Om säkerheten af någon anledning minskas i värde, skall deponenten, vid äfventyr att få sitt patent återkalladt, omedelbart komplettera densamma. **Italien.** (L. 1901, Art. 13). Patent såsom utvandringsexpedient är bundet vid en borgenssumma, icke understigande 3,000 lire i ränta å italienska statspapper. Summan skall bestämmas af utrikesministern alltefter verksamhetens betydenhet. **Ungern.** (Ges.-Art. 1903, § 9; Z.-V. 1904, §§ 13—14). Den, som gör ansökan om tillstånd att vara utvandringsexpedient, skall ställa en säkerhet till ett minsta belopp af 100,000 (ungerska) kronor. Säkerheten skall utgöras af penningar, ungerska statspapper eller andra af finansministern godkända ungerska värdepapper. Säkerheten återbetalas, då tillståndet till verksamhet upphör samt inga oafgjorda ersättningsanspråk kvarstå. Rörande säkerhetens förräntning, komplettering vid minskning m. m., se Z.-V. 1904, § 13. **Spanien.** (L. 1907, Art. 22, 26, 27). Redare eller syssloman till utländsk redare, som gör ansökan om tillstånd till utvandrarbefordring, är skyldig att deponera en säkerhet å 50,000 pesetas i emigrationskassan. Säkerheten kan utgöras af penningar eller statspapper; i senare fallet gäller för dess värdering den officiella noteringen. — Redarne äro skyldiga att inom tid, som bestämmes i särskildt glemente, ingifva svaromål då fråga uppstår om säkerhetens komplettering. Äfven bestämmes i samma särskilda (ännu ej utkomna) reglemente om tiden och villkoren för säkerhetens återställande.

Rörande *tagande af försäkring eller ställande af säkerhet vid utvandrarfartygs afsegling* är på följande sätt stadgadt. **Frankrike, Danmark, Norge, Italien** och **Spanien** hafva, såvidt bekant, härom inga bestämmelser. **England.** (M. Sh. A. 1894, §§ 309—310). Innan ett utvandrarfartyg utklareras eller går till sjöss, skall befälhafvare tillsammans med redaren eller befraktaren, eller, i den händelse redaren eller befraktaren är frånvarande eller är densamme som befälhafvaren, tillsammans med en annan af den högsta tulltjänstemannen å afgångsorten godkänd fullgod person, en för båda och båda för en, afgifva en skuldförbindelse till staten å en summa af 2,000 pund. Då hvarken redaren eller befraktaren af utvandrarfartyget är bosatt på de Brittiska öarna, skall skuldförbindelsen lyda å 5,000 pund. **Belgien.** (L. 1876, Art. 3; R. 1905, Art. 21—23). Förutom den säkerhet, utvandringsexpedient är skyldig att ställa för erhållande af koncession (jfr ofvan), skall han vid utvandrarfartygs afsegling antingen på sin bekostnad men för utvandrarnes räkning försäkra dessa gentemot skador och förluster, som kunna uppstå genom bristande uppfyllelse af utvandrarkontrakten, eller ock till visst officiellt ställe inbetala en mot försäkringen svarande summa. Dennas belopp skall minst motsvara sammanlagda summan af biljettafgifterna, men kan i vissa fall höjas. Närmare se R. 1905. **Nederländerna.** (W. 1861, Art. 13; W. 1869, Art. 8). Förutom den säkerhet, utvandringsexpedient är skyldig ställa (jfr ofvan), skall han före

utvandrarfartygs afsegling taga en försäkring för utvandrarnes räkning, uti hvilken assuradören förbinder sig att ersätta de kostnader, hvilka i händelse af sjöolycka komma att föranledas af utvandrarnes logering och förplägning under fartygets iordningsställande eller deras fortskaffande på annat sätt till bestämmelseorten, om fartyget urståndsättes att fortsätta resan. Försäkringssummans belopp skall utgöra minst 1½ gånger transportsumman för samtliga utvandrare. Närmare föreskrifter, se de citerade ställena. **Sverige.** (K. F. 1884, § 53). Redare eller befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilka befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand, äro skyldiga att vid utvandrarfartygs afsegling ställa säkerhet till ett belopp, motsvarande sammanlagda summan af utvandrarnes afgifter för öfverfarten. **Tyska riket.** (G. 1897, § 32; B. 14 mars 1898, § 14). Förutom den säkerhet, utvandringsexpedient är skyldig att ställa för koncessions erhållande (jfr ofvan), kan han förpliktigas att vid utvandrarfartygs afsegling för utvandrarnes räkning taga en försäkring till ett belopp, motsvarande 1½ gånger sammanlagda öfverfartskostnaderna, eller att deponera en häremot svarande summa. Denna förpliktelse är således icke obligatorisk, utan blott fakultativ; den kan påläggas expedienten antingen af koncessioneringsinstansen eller utvandringsmyndigheten.[1] Vid fall af försäkring skall den sistnämnda myndigheten godkänna såväl valet af assuradör som försäkringspolicens innehåll. Närmare föreskrifter, se sist citerade ställe. **Schweiz.** (B.-G. 1888, Art. 15 mom. 5—6). Förutom den säkerhet, expedient är skyldig att ställa för koncessions erhållande (jfr ofvan), är han förpliktigad att försäkra hvarje familjeöfverhufvud bland utvandrarne gentemot olyckshändelser under resan för ett belopp af 500 frcs, äfvensom försäkra utvandrarnes reseffekter gentemot skada och förlust efter en af Förbundsrådet godkänd tariff. **Ungern.** (Ges.-Art. 1903, § 27, mom. 4). Förutom den säkerhet, expedient är skyldig att ställa för erhållande af koncession (jfr ofvan), är han förpliktigad att försäkra hvarje familjeöfverhufvud bland utvandrarne gentemot olyckshändelse äfvensom dessas bagage gentemot skada och förlust, efter af inrikesministern fastställd tariff.

Förpliktelse för ansvarig utvandringsexpedient att hafva ställt vederbörlig säkerhet för fullgörandet af sina civilrättsliga förbindelser föreskrifves i alla utvandringsförfattningar. Säkerheten är i alla länder, där koncession är erforderlig, en nödvändig förutbetingelse för dennas erhållande. I Nederländerna, där intet stadgande om formell koncession är träffadt, är säkerhetens ställande det oaktadt nödvändig förutbetingelse för tillåtelse att begynna verksamhet såsom utvandringsexpedient. I afseende åter å redare af utvandrarfartyg i England och Sverige, hvilka *icke* äro underkastade koncessionsplikt, är skyldigheten att vid viss tidpunkt ställa säkerhet *ersatt med* skyldighet att hvarje gång ett utvandrarfartyg utklareras ställa viss säkerhet; i Sverige dock endast om redaren icke använder sig af utvandraragent såsom mellanhand. Denna sistnämnda förpliktelse har uppenbarligen samma ändamål som den nyssnämnda; emellertid har denna åtgärd mera karaktären af en försäkring, i synnerhet då säkerhetens belopp sättes i relation till sammanlagda biljettpriserna. I Belgien, Schweiz och Ungern har äfven ansetts

[1] Om den sistnämnda, se afsnitt XII, sid. 166.

erforderligt att förpliktiga expedienten till *såväl* den ena *som* den andra af dessa åtgärder; i Tyska riket är förpliktelsen att vid utvandrarfartygs utklarering taga försäkring blott fakultativ.

Om den för erhållande af koncession erforderliga säkerheten gäller följande: A) I Belgien, Schweiz, Ungern och Spanien äro med borgen försedda förbindelser icke tillåtna; i alla öfriga länder kunna sådana, i fall de efter vederbörlig pröfning befinnas fullgoda, godkännas såsom säkerhet. I Tyska riket och Italien innehålla dock författningarna intet uttryckligt stadgande härom, utan öfverlåtes pröfningen utan anvisningar till koncessioneringsinstansen. B) Säkerhetens belopp fixeras antingen absolut (England, Frankrike, Belgien, Schweiz, Spanien), eller fixeras endast minimigränsen (Tyska riket, Italien, Ungern), eller ock endast maximigränsen (Nederländerna), eller ock såväl minimi- som maximigränserna (Danmark, Norge, Sverige). Fixerandet endast af minimigränsen torde vara lämpligast, då vederbörande pröfningsinstans i så fall kan obehindradt höja säkerheten dels för utländska expedienter (jfr England), dels efter befordringens längd (jfr de i Danmark, Norge och Sverige träffade bestämmelserna), dels i allmänhet, då omständigheterna därtill föranleda. C) Om säkerhetens storlek (minimistorlek; gränser); se ofvan. D) I fråga om komplettering af eventuellt uppkommen minskning i säkerheten är i alla författningar uttryckligen eller underförstådt stadgadt på ungefär liknande sätt (jfr ofvan). E) I fråga om villkoren för återställande af säkerheten gäller, att viss tid skall hafva förflutit efter det att expedienten upphört med sin verksamhet eller fått sin koncession återkallad; dessutom få inga oafgjorda ersättningsanspråk kvarstå. Vid jämförelse torde befinnas, att de strängaste bestämmelserna härutinnan äro träffade i Sverige.

Om förpliktelsen att vid utvandrarfartygs afsegling ställa säkerhet eller taga försäkring gäller följande. A) I England och Sverige (för redare, befraktare, befälhafvare å utvandrarfartyg) nämnes blott om säkerhets ställande; i Nederländerna, Schweiz och Ungern blott om tagande af försäkring; i Belgien och Tyska riket lämnas val mellan dessa båda åtgärder öppet. B) I England bestämmes säkerhetens belopp i absolut tal; i Belgien, Nederländerna, Sverige och Tyska riket ställes den i relation till sammanlagda beloppet af biljettafgifterna för öfverresan; i Schweiz och Ungern skall försäkringen ske efter viss tariff för hvarje familjeöfverhufvud bland emigranterna samt för deras bagage.

Om arten och omfånget af den civilrättsliga ansvarighet, som utvandringsexpedienterna äro underkastade, och till säkerhet för hvars uppfyllande ofvanstående åtgärder äro föreskrifna, se afsnitt. XI.

Villkor, som i öfrigt göras gällande vid koncessions meddelande.

Härmed åsyftas sådana bestämmelser, som reglera expedienternas antal, området för deras affärsrörelse, fördelningen af deras verksamhet på olika orter m. m.

England, Frankrike, Belgien, Nederländerna hafva i sina utvandringsförfattningar inga bestämmelser härom. **Danmark.** (L. 1868, § 7). Om utvandraragenten har för afsikt att drifva sin affärsrörelse utanför den ort, där han är bosatt, skall den polismästare därom underrättas, som gifvit honom tillstånd till agentverksamheten, hvarjämte ifrågavarande tillstånd skall uppvisas för polismästarne på de orter, där det skall användas. **Norge.** (L. 1869, § 3). Samma bestämmelse, som nyss anförda danska, är här träffad. Dessutom är (Regl. af Dep. f. det indre, § 1) stadgadt, att polismästaren vid meddelande af tillstånd till agentverksamhet skall iakttaga, att ingen del af riket kommer att falla under mera än en agents för samma ångbåtslinje verksamhet. Äfven skall det distrikt vara bestämdt angifvet, inom hvilket agenten representerar vederbörande ångbåtslinje. Polismästaren skall om dessa förhållanden, äfvensom då han vägrar en person tillstånd att vara agent, underrätta polismästarne på öfriga orter, där hufvudkontor kunna upprättas. I sistnämnda afseende stadgas (L. 1897, § 1), att hufvudkontor endast få upprättas på de orter, som af Konungen bestämmas. **Sverige.** (K. F. 1884, § 3.) Tillstånd att vara utvandraragent skall innehålla upplysning om den ort, där agenten är bosatt, samt det eller de län, hvarest han önskar utöfva sin verksamhet. Stockholm anses i detta hänseende såsom särskildt län. **Tyska riket.** (G. 1897). § 8. Tillstånd att vara utvandringsföretagare berättigar denne till affärsrörelse inom hela riksområdet med den inskräkning, att han, såframt det icke enbart är fråga om meddelande på förfrågan af upplysningar eller offentliggörande af befordringslägenheter och befordringsvillkor, vid utöfvande af sin affärsrörelse utom den kommun, där han har sitt affärsdomicil, och de kommuner, där eventuella filialer finnas, uteslutande använder sig af de enligt § 11 o. följ. tillåtna utvandraragenter. § 9. Företagaren kan utöfva sina rättigheter till affärsrörelse genom ställföreträdare. En sådan är erforderlig för affärsrörelsen i filialer. **Schweiz.** (V.-V. 10 juli 1888, Art. 10). Det åt en utvandraragent gifna patent berättigar denne till affärsrörelse inom hela republiken; dock äro agenterna förpliktigade att underrätta utrikesdepartementet om sitt domicil och om hvarje förändring däri. **Ungern.** (Z.-V. 1904, § 9). Det åt en transportföretagare gifna patent kan afse utvandrartransport från hela statsterritoriet eller från en bestämd del däraf. — Företagaren kan (Ges.-Art. 1903, § 11) erhålla tillstånd att utöfva sin affärsrörelse äfven genom en ställföreträdare och likaledes att upprätta filial. I filialen måste en ställföreträdare anställas. **Italien.** (L. 1901, Art. 13). Det åt en utvandrarbefordrare meddelade patent berättigar denne, eftersom inga inskränkningar äro i lagen stadgade, till affärsrörelse inom hela riksområdet. **Spanien.** (L. 1907, Art. 22). Det åt en utvandrarbefordrare meddelade tillstånd berättigar denne, eftersom inga inskränkningar äro stadgade, till affärsverksamhet inom hela riksområdet.

Denna sammanställning af bestämmelser är i så måtto oegentlig, som den i olika stater afser ansvariga expedienter af olika karaktär. Det i Tyska riket, Ungern, Italien och Spanien åt expedienterna gifna tillstånd att utöfva verksamhet *inom hela riksområdena* är en naturlig

konsekvens däraf, att dessa expedienter äro redarne själfva. De inrikes specialiseringssynpunkter, hvilka i dessa stater tillämpas, göra sig i stället gällande vid koncessions meddelande åt redarnes agenter (underagenter, ombud). Se härom nästa afsnitt IX. I öfriga länder åter, där de ansvariga expedienterna icke behöfva vara redarne själfva, bör tillståndet åt dem underkastas pröfning till förebyggande af, att icke inom samma distrikt uppstå flera expedienter, hvilka stå i underförstådt agentförhållande till samme redare. Den fara för osund konkurrens, som däraf kan uppstå, spelar i afseende å frågan om emigrantvärfning en hufvudroll; se härom afsnitt X. Det är fördenskull vid sådan anordning af utvandrarbefordringen lämpligt att träffa de i Norge gjorda bestämmelser; en åtgärd, som dock i de stater blir illusorisk, där expedienten icke ens är skyldig angifva den utländske redare, som han underförstådt representerar. Äfven måste, såsom i afsnitt VII anförts, hela denna teknik med ansvariga expedienter, som stå i underförstådt agentförhållande till redarne, anses föråldrad.

Med den i Tyska riket, Italien, Ungern och Spanien stadgade anordning för utvandrarbefordringen är visserligen lämpligt (om ock ej nödvändigt, jfr Ungern) att hvarje redare tillåtes drifva verksamhet inom hela riksområdet. I vissa stater kan emellertid i sådan händelse vara billigt, att redaren tillåtes inrätta *filialer* af sitt hufvudkontor. Detta kan äfven göras ändamålsenligt däraf, att i sådant fall en agent på samma ort undvikes. Inrättandet af filial på viss ort bör emellertid föregås af särskildt tillstånd, hvarvid ortens behof däraf bör tagas i öfvervägande. Dessutom bör uttryckligen stadgas, huruvida filialen skall vara en *resebyrå* (afseende försäljning af 2:dra och högre klass biljetter) eller ett *emigrantkontor* (afseende afslutande af utvandrarkontrakt); lämpligt är att icke tillåta båda dessa förrättningar från samma kontor. I filialerna bör redaren drifva sin verksamhet genom sådana ställföreträdare, hvarom stadgas i Tyska riket och Ungern.

IX. De ansvariga utvandrarbefordrarnes agenter (underagenter, ombud).

De medverkande vid utvandrarbefordringen, hvilka i detta afsnitt afses, äro (jfr VI) följande: de engelska »agents» och »emigrant runners», de franska »agents», de belgiska »sous-agents», de danska och norska »fullmäktige», de svenska »ombuden», de tyska »Agenten», de schweiziska »Unter-agenten», de italienska »rappresentati», de ungerska »fullmäktige»; de spanska »consignatarios».

Rörande dessa personers ansvarighet för sina civilrättsliga förbindelser och ådragna straff, gäller följande.

England. (M. Sh. A. 1894, § 341 mom. 2). Mäklarne (passage brokers) äro ansvariga för de handlingar och förseelser, hvilka begås af enhvar person, som handlar på uppdrag af dem eller såsom deras agent. De äro sålunda ansvariga, dels för de civilrättsliga förbindelser, hvilka deras agenter ådraga sig under sin medverkan vid utvandrarbefordringen, dels för de böter, hvilka såväl agenterna som de s. k. runners, när de handla på mäklarnes uppdrag, kunna ådraga sig. **Frankrike.** (D. 9 mars—6 april 1861, Art. 4). Utvandringsentreprenörerna äro ansvariga för sina agenters handlingar. **Belgien.** (R. 1905, Art. 16). Utvandringsentreprenörerna äro ansvariga för alla personers handlingar, hvilka hafva fullmakt af dem. **Danmark.** (L. 1868, § 7). Utvandringsagenten är i ett och allt ansvarig för dess fullmäktiges öfverträdelser af denna lag. **Norge.** (L. 1869, § 3). Samma bestämmelse som i Danmark. **Sverige.** (K. F. 1884, § 4 mom. 2). Agent är i allo ansvarig för ombudets öfverträdelse af denna förordning. **Tyska riket.** (G. 1897, § 20). De af företagarne och af agenterna ställda säkerheter häfta för alla ur deras affärsrörelse uppstående förbindelser gentemot myndigheter och utvandrarne, äfvensom för böter och kostnader. Detta (jfr B. 14 mars 1898, äfvensom Goetsch's kommentar, Berlin 1907, sid. 111) är så att förstå, att icke företagaren, men agenten är ansvarig för den senares under affärsrörelsen ådragna civilrättsliga förbindelser och bötesstraff. **Schweiz.** (G. 1888, Art. 7). Agenterna äro gentemot myndigheter och utvandrarne personligen ansvariga för sina underagenters samt sina ställföreträdares i utlandet affärsrörelse. **Italien.** (L. 1901, Art. 16). Redaren är civilrättsligt ansvarig för representanternas alla handlingar i afseende å utvandrares befordran; han är likaledes ansvarig för sina underlydandes åtgöranden äfvensom för andra redare och enhvar annan person, åt hvilken han, om det ock sker med emigrantens vetskap eller medgifvande, anförtror hela transporten eller en del af densamma. Hvarje öfverenskommelse, som utesluter eller begränsar dylik ansvarighet, är ogiltig. **Ungern.** (G.-A. 1903, § 16). Utvandringsföretagaren är privaträttsligt ansvarig för hvarje handling, begången af hans fullmäktige, som har afseende å utvandrarbefordringen. **Spanien.** (L. 1907, Art. 26). De säkerheter, som fartygsägarne eller redarne samt konsignatörerna hafva ställdt, utgöra en borgen för den ansvarighet, som kan uppstå af deras respektive, denna lag underkastade, åtgöranden. Fartygsägarnes eller redarnes säkerheter utgöra dessutom en underborgen för konsignatörernas ansvarighet.

Det framgår häraf, att i alla författningar, med undantag af de tyska och spanska lagarna, utvandrigsföretagarne ensamma äro civilrättsligt ansvariga för agenternas (ombudens) under dessas affärsrörelse vidtagna åtgärder. Hvad beträffar det straffrättsliga ansvaret, är visserligen hufvudmannen i samma författningar i sista hand ansvarig för utbetalande af böter, som ådömts på grund af agentens (ombudets) åtgöranden; icke i dem alla synes emellertid agentens (ombudets) ansvarighet i första hand vara utesluten.

I den tyska rikslagen samt den spanska lagen intaga agenterna, resp. konsignatörerna i så måtto en annan ställning, som de själfva äro civil- och straffrättsligt ansvariga för sina handlingar såsom sådana; i den spanska lagen äro dock redarna ansvariga i andra hand.

Tilläggas bör, att de engelska, belgiska, schweiziska och italienska författningarna (på anförda ställen) uttryckligen stadga, att

vederbörande expedient är ansvarig för handlingar och förseelser, begångna jämväl af *hvarje annan person*, som på uppdrag af honom biträder honom i hans verksamhet. Detta innebär, att han jämväl göres ansvarig, *dels* för olagliga agenters och biträdens handlingar, *dels* för den persons handlingar, åt hvilken han exempelvis vid missöden under resan uppdrager ombesörjande af transporten eller en del däraf, *dels* för handlingar, begångna af biträden i utlandet. Den andra punkten utgör blott ett förtydligande af den ansvarighet för transporten, som i alla författningar åligger expedienten; den första och tredje punkten innebär en ansvarighet af vidsträckt innebörd, som för frågan om emigrantvärfning är af stor betydelse (se afsnitt X).

Lämpligt såsom förtydligande är det i den italienska lagen (Art. 16) gjorda stadgande, att hvarje öfverenskommelse, som utesluter eller begränsar hufvudmannens ansvarighet för hans agenter och biträden, är ogiltig.

Rörande agenternas (underagenternas; ombudens) fullmakter, grad af självständighet, arten och vidden af deras affärsrörelse m. m. är på följande sätt stadgadt:

England. Rörande *agenter* till mäklare är stadgadt (M. Sh. A. 1894, § 345), att agenten skall hafva af sin hufvudman utfärdad fullmakt, påtecknad af utvandringstjänstemannen i närmaste hamnort. Denna fullmakt skall vid anfordran uppvisas. I öfrigt innehåller lagen ingen bestämmelse om omfånget och arten af agenternas verksamhet. — Rörande de s. k. *emigrant runners* åter och deras verksamhet gifvas ingående föreskrifter i §§ 347—352 sålunda: § 347. Om någon annan person än en med licens försedd »passage broker» eller hans bona fide aflönade bokhållare, inom ett område af fem mil omkring en utskeppningshamn, för lön eller ersättning eller i förväntan därpå, direkt eller indirekt upplyser, ledsagar, påverkar eller ger rekommendationer åt någon emigrant, till eller i afseende å någon »passage broker» eller någon redare, befraktare eller befälhafvare af ett fartyg, eller någon innehafvare af härberge, utskänkningslokal eller butik, eller någon penningväxlare eller annan mäklare, detta för något ändamål, som har sammanhang med förberedelser eller arrangemang för en resa, eller han gifver eller föregifver sig gifva till någon emigrant någon upplysning eller hjälp på något sätt, som står i sammanhang med emigrationen, så skall denna person i denna del af denna lags mening anses såsom en »emigrant runner». § 348. »The licensing authority» (jfr § 343, citerad i VIII[1]) för »passage brokers» på den plats, där en person önskar uppträda och utöfva yrke såsom »emigrant runner», kan, om den så finner lämpligt, uppå ansökan och efter skriftlig rekommendation af en emigrationstjänsteman eller af en poliskommissarie eller annan öfverordnad polistjänsteman på platsen (men icke på annat sätt), utfärda för sökanden licens att vara verksam som »emigrant runner». I följande mom. af denna § stadgas om formaliteterna vid personens i fråga inregistrering, om särskildt märke att af honom bäras, om licensens varaktighet till den 31 efterföljande december, för såvida den icke dessförinnan af vissa skäl förverkats m. m. I § 349 bestämmes om

[1] Sid. 107.

erhållande af nytt märke. I § 350 förbjudes, vid äfventyr af böter, att verka såsom »emigrant runner», utan att hafva fått licens och blifvit inregistrerad, att använda eller göra åverkan å sådan runners märke samt att använda en person såsom »runner», utan att denne fått licens eller blifvit inregistrerad. I § 351 gifves en rad detaljbestämmelser i afseende å »runnerns» uppträdande och verksamhet. I § 352 förbjudes en »emigrant runner» att uppbära någon som helst aflöning eller ersättning af en »passage broker» utan att uppträda för dennes räkning med skriftlig fullmakt af honom; dessutom förbjudes »runnern» att taga någon som helst ersättning af emigranterna.

Frankrike. (D. 1861, Art. 4). Agenterna skola hafva fullmakter af sina hufvudmän. I öfrigt innehålla författningarna inga bestämmelser om dem och deras verksamhet.

Belgien. (R. 1905, Art. 16). Underagenterna såväl som hvarje annan person, hvilken vägleder eller på annat sätt, hvilket det vara må, ledsagar emigranterna under deras genomresa genom landet eller under deras vistelse i inskeppningshamnen, skola dels hafva laglig fullmakt af sina hufvudmän och dels tillstånd af de lokala myndigheterna. Fullmakten gäller blott för ett år. Den skall till visering underställas regeringens utvandringskommissarie. Denna visering kan vägras och underagentens tillstånd kan återkallas vid fall af grof ohederlighet och grof öfverträdelse. Detta kan emellertid af utvandringskommissarien beslutas endast i samråd med provinsguvernören. — Kommissarien skall i ett register inskrifva de autoriserade underagenternas namn. — Att underagenterna icke få vara anställda i statens, provinsens eller kommunens tjänst, se VIII.[1] — Rörande beskaffenheten och omfånget af dessas medverkan vid utvandrarbefordringen är i öfrigt intet stadgadt.

Danmark. (L. 1868, § 7). Fullmakt för någon annan att handla på agentens vägnar skall skriftligen utställas och påtecknas af den polismästare, hvilken utfärdat tillståndet för agenten, samt förevisas polismästaren på hvarje ort, där fullmakten skall användas.

Norge. (L. 1869, § 3). Samma bestämmelse som i Danmark. Dessutom är (Regl. af Dep. f. d. indre, § 2) ytterligare föreskrifvet, att enhvar anses såsom fullmäktig (underagent), som på uppdrag af en agent arbetar på att skaffa en ångbåtslinje utvandrare, vare sig han är fast aflönad eller icke. Dessutom skall vid fullmaktens uppvisande för påteckning vara bilagdt intyg af polismyndigheten på fullmäktigens hemort, att han är en person med god frejd.

Sverige. (K. F. 1884, § 4). Utvandraragent, som vid utöfningen af sin verksamhet önskar begagna biträde af ombud, skall därom göra anmälan hos k. bfhde i det län, där ombudet kommer att uppträda. Finner k. bfhde med hänsyn till förhållandena inom länet anledning att medgifva agenten dylik rätt, och är den uppgifna personen bosatt inom länet samt i öfrigt i besittning af de egenskaper, hvilka fordras för att blifva till agent antagen, må den sökta tillåtelsen meddelas. Dylik tillåtelse kan sedermera af k. bfhde återkallas, när omständigheterna därtill föranleda.

Tyska riket. (G. 1897, §§ 11—19). § 11. Den som yrkesmässigt vill medverka vid en affärsrörelse af den i § 1 angifna art, genom förberedelse, förmedling eller afslutande af utvandrarkontrakt (agent), skall härtill hafva tillstånd. § 12. Tillståndet meddelas af de högre förvaltningsmyndigheterna. § 13. Tillståndet kan endast meddelas åt riksmedborgare, hvilka inom den högre förvaltningsmyndighetens område (§ 12) hafva sitt affärsdomicil eller sin bostad och hvilka äro befullmäktigade af en koncessionerad företagare (§ 1). Tillståndet får dock äfven under dessa omständigheter icke meddelas a) då

[1] Sid. 110.

förhållanden föreligga, som gifva vid handen den sökandes otillförlitlighet i afseende å den afsedda affärsrörelsen, b) då ett mot vederbörande förvaltningsmyndighets förvaltningsområdes förhållanden svarande antal personer därstädes hafva erhållit tillstånd att vara utvandraragenter eller hafva fått sina tillstånd dit utsträckta (§ 15). § 14. Före tillståndets meddelande skall sökanden ställa säkerhet till ett minsta belopp af 1,500 Mk. § 15. Tillståndet berättigar till affärsrörelse inom vederbörande förvaltningsmyndighets område, i den händelse det icke inskränkes till en del af detsamma. Med denna myndighets tillstånd kan agenten dock få utsträcka sin affärsrörelse till närgränsande förvaltningsområden, då detta därjämte tillåtes af dessa områdens vederbörande högre förvaltningsmyndigheter. § 16. För andras än den i tillståndet angifne företagarens såväl som för egen räkning får agenten icke göra affärer af det i § 11 betecknade slag. § 17. Agenten är förbjuden att bedrifva sina affärer i filialer, genom ställföreträdare eller under omkringresande. § 18. Det åt agenten gifna tillstånd kan när som helst inskränkas eller återkallas. Tillståndet skall återkallas a) då de villkor icke längre äro uppfyllda, vid hvilka tillståndet enligt § 13 1:sta punkten är bundet; b) då förhållanden föreligga, som gifva vid handen agentens otillförlitlighet i afseende å affärsrörelsen; c) då säkerheten helt och hållet eller delvis användts till täckande af anspråk, för hvilka den svarar, och icke inom fyra veckor, efter därom utgången anfordran, förnyats eller kompletterats. § 19. Gentemot de på grund af §§ 11—15 och 18 af den högre förvaltningsmyndigheten träffade anordningar är besvär hos uppsiktsmyndigheten tillåtet. Fristen för besvärs ingifvande är två veckor.

Schweiz. (B.-G. 1888, Art. 5). Agenterna äro tillåtna att använda sig af underagenter. Dessa måste uppfylla samma villkor sam agenterna (Art. 3, jfr afsnitt VIII [1]). Deras anställning fordrar tillstånd af Förbundsrådet och skall bringas till vederbörande myndighets kännedom i den kanton, där de hafva sitt domicil. Då en underagent gifver anledning till grundade klagomål, kan Förbundsrådet återkalla tillståndet till hans vidare användande, och underagenten skall genast afskedas. Affärsrörelsen med utvandrarne får endast förmedlas genom agenter och underagenter. Att underagenterna icke få vara anställda i statens tjänst, se VIII.[2] I V.-V. 10 juli 1888, Art. 15—23, regleras ytterligare underagenternas ställning. Att märka äro: Art. 19. Ansökningar om tillstånd för underagenter föredragas årligen två gånger. Under mellantiden kan utrikesdepartementet tillåta en underagents anställande under förbehåll af Förbundsrådets slutliga afgörande. Art. 21. Utan utrikesdepartementets tillstånd få underagenter icke drifva sin affärsrörelse å annan ort än där de anmält sig hafva sitt domicil. Art. 22. Förbundsrådet kan återkalla tillståndet för en underagent a) då denne icke längre uppfyller de lagliga fordringarna; b) då han ger anledning till grundade klagomål; c) då han drifver utvandringsaffärer för egen räkning; d) då han försöker göra affärer under omkringresande i landet. — Agenter skola betala (B.-G. 1888, Art. 5; V.-V. 1888, Art. 23) a) för tillstånd att anställa en underagent, för det förnyade anställandet af en förutvarande underagent såväl som för en underagents öfvergång från en agentur till en annan, i hvarje fall 30 frcs; b) för publikation af domicilförändringar såväl som för afsked af underagenter, i hvarje fall 5 frcs.

Italien. (L. 1901, Art. 16). Efter meddelande till Utvandringskommissariatet, hvilket därom skall inhämta utlåtande från vederbörande provins-

---

[1], [2] Sid. 110.

guvernör, kan utvandringsföretagaren utse egna ombud (rappresentati). Kommissariatet äger rättighet att medelst motiveradt beslut vägra sitt bifall till förordnandet af dylikt ombud samt att, likaledes genom motiveradt beslut, återtaga redan gifvet samtycke. Ombuden skola vara italienska medborgare och kunna icke insätta andra i sitt ställe. Flera utvandringsföretagare kunna, efter ömsesidig öfverenskommelse, hvarom kommissariatet bör hafva fått meddelande, utse en och samma person till sitt ombud. Det är förbjudet för ett ombud att skaffa utvandrare plats på fartyg, som icke tillhöra hans hufvudman eller hufvudmän.

Ungern. (Ges.-Art. 1903). § 15. Utvandringsföretagaren kan i och för afslutande af transportkontrakt anställa en eller flera fullmäktige. För anställande af en sådan fordras i hvarje fall inrikesministerns tillstånd. § 17. Fullmäktigen får icke aflönas i förhållande till antalet af honom afslutade kontrakt, utan han måste hafva en på förhand bestämd normal lön. § 18. Såsom fullmäktig kan endast den användas, som uppfyller de för ställföreträdare i § 14 stadgade villkor. (Se VIII [1] eller VII [2]). Stats- samt municipala och kommunala ämbets- och tjänstemän äfvensom själasörjare och lärare få icke vara fullmäktige. § 19. Fullmäktigens verksamhet får icke sträcka sig utom ett visst municipium eller flera vissa municipier. Inom ett och samma område får endast en fullmäktig för en och samma företagare vara verksam. § 20. Fullmäktigen får endast personligen utöfva sin verksamhet och hvarken han eller hans anhöriga eller biträden få afsluta utvandrarkontrakt för en annan företagares eller för egen räkning. § 21. Tillstånd för fullmäktig kan af inrikesministern när som helst inskränkas eller återkallas. Rörande anledningarna härtill gälla samma bestämmelser som för företagarne och deras ställföreträdare (jfr referatet af denna § afsnitt VIII eller VII).

Spanien. (L. 1907, Art. 23, 24, 32). För att de af redarne befullmäktigade konsignatörerna skola kunna ägna sig åt utvandrarbefordran, skola de hafva tillstånd af emigrationskommissionerna, och skall sådant meddelas åt dem om de uppfylla följande fordringar: 1:o) att konsignatören är spansk medborgare; 2:o) att han är myndig, är i åtnjutande af sina civila rättigheter och ej har varit underkastad bestraffning; 3:o) att han i emigrationskassan inbetalar en säkerhet å 25,000 pesetas. — Att bekläda ett publikt ämbete, hvarmed utöfvande af myndighet följer, är oförenligt med att vara till utvandrarbefordran befullmäktigad konsignatör. — Redarnes konsignatörer å destinationsorterna (i främmande värdsdelar) skola representera dem i hvad som angår tillämpningen af denna lag, för såvidt icke särskild person därtill är befullmäktigad, hvilket måste meddelas Öfverstyrelsen för emigrationen. — I afseende å den af konsignatören ställda säkerhetens beskaffenhet och återställande, se Art. 26. 27;[3] i afseende å tillståndets annulerande, se Art. 28.[4]

Det framgår häraf följande:

A) Agenten (ombudet) skall hafva *fullmakt af sin hufvudman*; dock är i Sverige, Schweiz, Italien, Ungern och Spanien icke uttryckligen föreskrifvet, att denna fullmakt skall hafva formen af en särskild skriftlig afhandling. Emellertid måste expedientens ansökan till viss myndighet att få använda en person såsom agent (ombud) jämte denna myndighets tillstånd på ett tillfredsställande sätt anses konstituera den senares ställning.

---

[1] Sid. 111. [2] Sid. 99. [3] Sid. 114. [4] Sid. 102.

B) I alla stater (utom Frankrike, där åtminstone i författningarna ingenting finnes därom föreskrifvet) fordras *viss myndighets tillstånd* för att agenten (ombudet) skall hafva rätt att begagna sig af sin fullmakt. Detta tillstånd meddelas antingen genom påteckning på (visering af) fullmakten (England, Belgien, Danmark, Norge) eller genom särskild resolution (Sverige, Tyska riket, Schweiz, Italien, Ungern och Spanien). I Belgien fordras såväl påteckning å fullmakten af viss myndighet som tillstånd af annan myndighet.

C) Det ifrågavarande tillståndet meddelas i England, Danmark Norge och Spanien af lokal myndighet, i Sverige och Tyska riket af provinsmyndighet, i Belgien, Schweiz, Italien och Ungern antingen af central myndighet eller efter sådan myndighets förutgående gillande.

D) Endast i Tyska riket och Spanien äro agenterna (konsignatörerna) skyldiga *ställa säkerhet.* Därmed sammanhänger (jfr ofvan), att de i dessa länder äro själfva civil- och straffrättsligt ansvariga för sina handlingar med afseende å utvandrarbefordringen.

E) De *personliga kvalifikationer*, som fordras af agenterna, äro icke angifna i de engelska, franska, belgiska och danska författningarna. Dock är antagligt, att de allmänna villkor i afseende å statsborgarskap, god frejd o. s. v., hvilka i öfriga stater äro föreskrifna, äfven i dessa nu uppräknade, åtminstone i viss grad, göras gällande vid tillstånds meddelande. I de norska, svenska och italienska samt i synnerhet i de tyska, schweiziska, ungerska och spanska författningarna äro sådana villkor föreskrifna, nämligen inländskt statsborgarskap; domicil inom landet eller inom den förvaltningsmyndighets område, hos hvilken ansökan göres; god frejd; tillförlitlighet; lämplighet o. s. v.; i allmänhet de personliga kvalifikationer, som fordras af den ansvarige expedienten. Se VIII. I Belgien (R. 1905, Art. 57), Schweiz (B.-G. 1888, Art. 6), Ungern (G.-A. 1903, § 18) och Spanien (L. 1907, Art. 24) tillkommer den i de två förstnämnda staterna äfven för expedienterna gällande bestämmelse,[1] att ombudet icke får vara ämbetsman eller på något sätt stå i statstjänst.

F) Tillståndet kan inskränkas och *återkallas.* Därom finnes ingenting uttryckligen föreskrifvet i de engelska, franska, danska och norska författningarna. I öfriga stater stadgas uttryckligen, att tillståndet när som helst kan återkallas af den myndighet, som meddelat detsamma: vid fall af öfverträdelse af författningarna; då agenten (ombudet) icke längre uppfyller de vid tillståndet fästade villkor; då den ställda säkerheten tagits i anspråk och icke inom viss tid förnyas. I Sverige och Italien är endast i allmänhet föreskrifvet, att tillståndet kan återkallas.

---

[1] Sid. 112.

G) En synpunkt vid tillstånds meddelande är, huruvida en agent (ombud) kan representera *mer än en hufvudman.* Härom finnes ingenting föreskrifvet i de engelska, franska, belgiska, danska, norska och svenska författningarna, hvilket torde hafva till följd, att flera expedienter kunna tillåtas använda samma person såsom agent (ombud). I de schweiziska författningarna finnes icke heller någon uttrycklig föreskrift härom; det framgår emellertid af deras innehåll i öfrigt, att hvarje underagent sannolikt blott får representera en hufvudman.[1] I den tyska lagen är detta sistnämnda uttryckligen föreskrifvet. I Ungern torde likaledes, att döma af författningarnas innehåll i öfrigt, samma fordran göras gällande. I Italien åter kunna flera expedienter utse en och samma person till sitt ombud. I Spanien finnes i lagen ingenting uttryckligen därom föreskrifvet, men det framgår af dess affattning i öfrigt, att hvarje konsignatör sannolikt blott får representera en redare.

H) *Specialiseringssynpunkten* vid tillstånds meddelande (jfr föregående afsnitt. VIII).[2] I den äldre, af den liberala ekonomien dikterade lagstiftningen finnas inga garantier mot för många agenters (ombuds) uppträdande eller mot flera ombuds för samma hufvudman uppträdande inom samma distrikt. De engelska, franska, belgiska, danska och norska författningarna innehålla icke heller några direktiv för författningarnas praktiska handhafvande i detta afseende. Under förutsättning af att öfriga i författningarna träffade bestämmelser iakttagits, torde därför tillstånd för ombud svårligen kunna vägras af andra skäl.

I Sverige har denna synpunkt vunnit ett svagt beaktande, dels då ombudens verksamhetsområden äro länsvis begränsade, dels då k. bfhde anbefalles att »taga hänsyn till förhållandena inom länet» vid meddelande af tillstånd till ombuds uppträdande inom detsamma.

I de nyare schweiziska, tyska, italienska, ungerska och spanska lagarna har emellertid denna för utvandrarbefordringens teknik viktiga punkt vunnit beaktande. I Italien och Spanien finnes visserligen i utvandringslagarna ingenting uttryckligen föreskrifvet om de synpunkter af detta slag, som göras gällande vid tillstånds meddelande åt redarne att utse ombud å orter i landet; det står emellertid med de därstädes inrättade vidlyftiga apparater för utvandringens öfvervakande utom tvifvel, att sådana göras gällande. I Spanien framgår för öfrigt af ombudens (konsignatörernas) benämning samt af beskaffenheten af de hamnkommissioner, hvilka skola meddela dem tillstånd, att de endast äro tillåtna i hamnstäderna och

[1] Jfr bestämmelsen om afgifts erläggande vid en underagents öfvergång från en agentur till en annan.
[2] Sid. 118.

att deras verksamhet förmodligen är begränsad till dessa. I Schweiz, Tyska riket och Ungern har den *lokala begränsningen* af hvarje ombuds verksamhet varit första princip. I Schweiz får ombudet icke drifva sin rörelse utanför den *ort*, där han har sitt domicil, i Ungern ej utom det *municipium* (de municipier), till hvilket hans tillstånd sträcker sig, i Tyska riket ej utom *området* (*områdena*) *för den högre förvaltningsmyndighet* (*-myndigheter*), som meddelat tillståndet. Med detta som utgångspunkt tages hvarje distrikts behof af agenter (ombud) i noga öfvervägande, *antingen* utan att författningarna därom gifva särskilda föreskrifter (Schweiz, Ungern) men genom att agenterna underställas hög central myndighet, hvilken med stränghet öfvervakar utvandrarbefordringen och tillämpar dylika synpunkter, *eller* ock träffas och tillämpas med skärpa bestämmelsen (Tyska riket), att tillstånd för agent till verksamhet inom visst distrikt skall vägras, äfven i det fall att lagens öfriga fordringar äro uppfyllda, när ett mot distriktets förhållanden svarande antal personer därstädes redan hafva erhållit enahanda tillstånd. I det ena som andra fallet ligger hufvudvikten på den noggrannhet, hvarmed vederbörande myndigheter följa utvandringens uppträdande och orsaker samt den kraft, hvarmed de tillämpa de dem gifna befogenheter. — Ytterligare anmärkes den ungerska bestämmelsen (jfr den motsvarande norska för expedienters vidkommande),[1] att icke mer än en agent för samma expedient får finnas inom samma distrikt.

I) Uppmärksamheten fästes å den i Ungern träffade bestämmelse, att agenten (fullmäktigen) icke får *aflönas* i förhållande till af honom för hufvudmannens räkning afslutade kontrakt, utan skall hafva en på förhand bestämd normal lön.

K) Endast i Schweiz är föreskrifvet, att expedient skall betala viss *afgift* vid uttagande af tillståndsbevis för agent.

X. Utvandrarbefordrarnes och deras agenters affärsrörelse. Emigrantvärfning.

Frågan om den närmare regleringen af utvandrarexpedienters och deras agenters affärsverksamhet sammanhänger nära med frågan om emigrantvärfning, af hvilken den dock endast utgör en sida. Förutom den värfning, som kan komma i fråga från lagligen tillåtna utvandrarbefordrares sida, har nämligen lagstiftningen att förutse emigrantvärfning äfven af andra personer, hvilka antingen stå i ett

[1] Sid. 117.

mer eller mindre löst förhållande till de förra eller ock arbeta oberoende af dem i särskilda utländska företags tjänst. Det är ändamålsenligt att i detta afsnitt sammanställa alla bestämmelser, äfven sådana, hvilka förut i andra sammanhang refererats, hvilka hafva afseende å denna fråga i dess helhet.

De allmännaste bland de bestämmelser, hvilka röra expedienternas och deras medhjälpares affärsrörelse, äro i de båda föregående afsnitten refererade, nämligen de som hafva afseende å området för hvars och ens verksamhet, begränsningen inom hvarje distrikt af deras antal, förbud mot flera representanters uppträdande inom samma distrikt för samma hufvudman m. m. Om dessa bestämmelser kommer nedan under hvarje stat att på nytt erinras.

England. Ofvan är framhållet, hurusom i detta land utvandrarbefordringen förmedlas af *dels* redarne (befraktarne, befälhafvarne) af utvandrarfartygen, *dels* mäklarne (passage brokers), *dels* de senares agenter och *dels* de s. k. emigrant runners. Genom stadgandet om hvem som bör anses såsom passage broker (M. Sh. A. 1894, § 341; jfr ofvan afsnitt. VII), sådant detta genom den sista lagen blifvit fullständigadt (M. Sh. A. 1906, § 23), i förening med stadgandet om hvem som bör anses som emigrant runner (M. Sh. A. 1894, § 347) äro andra medverkande vid utvandrarbefordringen än dessa fyra kategorier af personer uteslutna. Befordringens teknik är sålunda den, att de ansvariga expedienterna (redarne) såväl som deras mellanhänder eller mäklarne kunna obehindradt utsträcka sin affärsrörelse till hela statsterritoriet; de senare kunna jämväl erhålla licens på hvarje ort i landet utan inskränkningar, och slutligen tillåtas deras agenter efter erhållen licens uppträda i oinskränkt antal och på enhvar ort i landet. Dessa trenne kategorier af medverkande vid utvandrarbefordringen äro dessutom, med det undantag som nedan följer, icke underkastade några bestämmelser i afseende å omfånget och arten af deras verksamhet. Den fjärde kategorien af medverkande åter, nämligen emigrant runners, förutses endast uppträda inom en viss rayon kring hvarje hamnort; dessas verksamhet är underkastad den ingående reglementering, som är i afsnitt IX refererad.

De enda bestämmelser, hvilka hafva afseende å expedienternas, mäklarnes och deras agenters affärsrörelse äfvensom hvarje annan persons uppträdande i med utvandrarbefordringen sammanhängande afseenden, äro följande:

(M. Sh. A. 1906). § 24. Om någon genom falsk föreställning, bedrägeri eller falsk förevändning förleder eller försöker att förleda en person att utvandra eller att köpa mellandäcksbiljett på något fartyg, skall han för hvarje förseelse vara förfallen till böter, icke öfverstigande tjugu pund, eller fängelse intill tre månader.

(M. Sh. A. 1894). § 354. Om någon a) falskligen uppgifver sig vara eller falskligen uppträder såsom fullmäktig för Board of Trade för att hjälpa personer, hvilka vilja utvandra, b) säljer något slag af ansökningshandlingar, inskeppningstillstånd eller annat dokument eller papper, utgifvet af Board of Trade, i ändamål att hjälpa personer, hvilka vilja utvandra, c) lämnar falska uppgifter i sådana ansökningshandlingar om hjälp hos Board of Trade eller en Secretary of State, eller i något giftermålscertifikat, födelsebevis, dopbevis eller hvilket annat dokument som helst, bilagdt för att stödja sådan ansökan, d) efterapar eller förfalskar någon signatur eller uppgift i några sådana ansökningar, certifikat, dokument eller förklaringar, eller falskligen utgifver sig för någon däri nämnd person, e) hjälper eller uppeggar någon annan att begå någon af förutnämnda förseelser, så skall denne person för hvarje förseelse vara förfallen till böter, icke öfverstigande femtio pund.

Det framgår häraf, att emigrantvärfning, vare sig från lagliga utvandrarbefordrares eller från andra personers sida, icke är förbjuden, utan endast belagd med straff (§ 24 ofvan) i den mån den är grundad på lögnaktiga uppgifter och direkt bedrägeri. De i § 354 med straff belagda handlingar äro äfven alla af sistnämnda slag. Denna ståndpunkt hos lagstiftningen i förening med frånvaron af all reglering af mellanhändernas antal, inbördes konkurrens, affärsverksamhet o. s. v. måste anses innebära en teknik för utvandrarbefordringen, som för en stat med utvandringshämmande politik vore otillfredsställande.

Frankrike. Utvandrarbefordringen förmedlas (jfr ofvan) af *dels* utvandringsentreprenörerna, *dels* deras agenter. De franska utvandringsförfattningarna gifva i öfrigt inga som helst bestämmelser i afseende å utvandringsentreprenörernas och deras agenters antal, verksamhetsområden, inbördes konkurrens eller förhållande till sina kunder. Ej heller är om emigrantvärfning i allmänhet någonting stadgadt. Den sistnämnda torde fördenskull af alla personer samt i alla former, där den icke innebär uppenbart bedrägeri och faller under allmän strafflag, vara tillåten.

Belgien. Utvandrarbefordringen förmedlas af *dels* utvandringsentreprenörerna, *dels* dessas underagenter. Den med afseende å de franska författningarna gjorda anmärkning äger i alla delar tillämplighet å den belgiska lagen af den 14 dec. 1876. I Reglementet af den 2 dec. 1905 hafva inga andra bestämmelser eller förtydliganden ansetts erforderliga, än att (Art. 16) underagenterna *såväl som hvarje annan person*, hvilken vägleder eller på något sätt, hvilket det vara må, ledsagar emigranterna under deras genomresa genom landet eller under deras vistelse i inskeppningshamnen, skola hafva laglig fullmakt af en autoriserad utvandringsentreprenör samt hafva tillstånd af de lokala myndigheterna. Härigenom äro andra medverkande vid utvandrarbefordringen än lagligen tillåtna personer visserligen ut-

tryckligen förbjudna; men frånvaron af all reglering af entreprenörernas och deras agenters antal, verksamhetsområden och förhållande till sina kunder är fortfarande bestående. — Rörande utvandringsexpedienternas affärsverksamhet finnes ingen annan bestämmelse i reglementet träffad, än att de (Art. 16) på närmaste platser vid sina kontor skola affischera biljettpriserna på de olika ångbåtslinjer, för hvilka de äro autoriserade att sälja biljetter.

Nederländerna. Det är anmärkt (jfr afsnitt. VI),[1] att genom lagen af den 15 juli 1869 utvandrarbefordringen skall förmedlas af tvenne kategorier af ansvariga expedienter, nämligen sådana, som åtaga sig utvandrares befordran till ort i främmande världsdel, och sådana, som åtaga sig till främmande världsdel destinerade utvandrares befordran till europeisk genomfartshamn. Förutom dem omnämner lagen *inga öfriga* medverkande vid befordringen, alltså icke heller några agenter till förenämnda af det slag, som i alla öfriga stater äro tillfinnandes. Genom följande, visserligen egendomligt affattade, bestämmelse förbjudas i stället andra medverkande vid befordringen än de nyssnämnda lagligen tillåtna:

> (W. 1861, Art. 22). Det är förbjudet för enhvar, som icke i kraft af denna lag är därtill berättigad, att genom annonser i tidningar, plakat, anslagstaflor, skyltar eller dylika föremål tillkännagifva, att han befattar sig med emigrationen. Polisen är berättigad att taga bort sådana anslagstaflor, skyltar eller dylika föremål.

Härförutom äro emellertid inga bestämmelser träffade i afseende å expedienternas antal, verksamhetsområden, förhållande till sina kunder o. s. v., såväl som i afseende å emigrantvärfning i allmänhet. Den i Nederländerna skapade tekniken för utvandrarbefordringen torde fördenskull liksom den franska och belgiska vara otillfredsställande, hvarjämte emigrantvärfning såsom i nämnda båda stater torde få anses tillåten.

Danmark. Utvandrarbefordringen förmedlas *dels* af utvandraragenterna, *dels* af dessas fullmäktige. Det är anmärkt (jfr VIII,[2] resp. IX[3]), att agenternas tillståndsbevis och deras fullmäktiges fullmakter skola uppvisas för polismyndigheterna å hvarje ort, där agenten resp. fullmäktigen har för afsikt att utöfva verksamhet. Förutom genom denna bestämmelse äro inga specialiseringssynpunkter i lagstiftningen tillvaratagna; ifall öfver hufvud begränsning af agenternas och deras fullmäktiges antal, reglering af hvars och ens verksamhetsområde o. s. v. förekomma, kunna sådana åtgärder icke stödjas på i författningarna innehållna direktiv. Icke heller finnas i dem några närmare bestämmelser rörande agenternas och deras

[1] Sid. 89. [2] Sid. 117. [3] Sid. 121.

fullmäktiges affärsverksamhet; den enda passus, som härå har afseende, är (L. 1868, § 2 mom. 2), att agentens tillstånd kan återkallas, om det missbrukas, »särskildt genom att han medelst osanna uppgifter värfvar utvandrare». Denna bestämmelse är likaledes den enda, som har afseende å emigrantvärfning i allmänhet; emigrantvärfning från andra personers sida än utvandringsagenterna är således icke förbjuden.

Norge. Den norska lagen af den 22 maj 1869 är i allt af samma karaktär som ofvannämnda danska lag af 1868, och anmärkningarna härofvan hafva afseende äfven å den förra.

Genom inrikesdepartementets nyaste reglemente hafva emellertid en del föreskrifter utfärdats, hvilka hafva afseende å utvandraragenternas och deras fullmäktiges såväl fördelning inom landet som affärsrörelse. Det är anmärkt (jfr VIII),[1] att vederbörande polismästare ålagts tillse, det ingen del af landet kommer att falla under mer än en agents för samma ångbåtslinje verksamhet. Vidare har han att tillse, att det distrikt är bestämdt angifvet, inom hvilket agenten representerar nämnda ångbåtslinje; om dessa omständigheter skall han underrätta polismästarne på öfriga orter, där hufvudkontor kunna upprättas. Genom dessa bestämmelser i förening med bestämmelsen (L. 1897, § 1), att hufvudkontor blott få upprättas å orter, hvilka af Konungen bestämmas, har specialiseringssynpunkten i någon mån vunnit beaktande, ehuru ofullständigt, då inga bestämmelser finnas öfver fullmäktiges antal och verksamhetsområden. — Hvad åter beträffar utvandrarbefordrarnes affärsrörelse, är stadgadt:

> (Regl.) § 2. Såsom fullmäktig (underagent) anses enhvar, som på uppdrag af en agent arbetar på att skaffa en ångbåtslinje utvandrare, vare sig han är fast aflönad eller icke.
>
> § 3. Agenterna, deras fullmäktige och biträden få icke genom trakterande med starka drycker, genom oriktiga upplysningar om förhållandena i främmande världsdelar eller genom annan otillbörlig påtryckning försöka öfvertala någon att utvandra.
>
> § 11. Agenterna och deras fullmäktige hafva att taga noggrann kännedom om föreskrifterna i Lov 22 Mai 1869 om utvandringskontrollen med tilläggslag 5 Juni 1897 samt detta reglemente.
>
> Ett aftryck af nämnda lagar och detta reglemente skall alltid finnas uppspikadt på en i ögonen fallande plats på alla agenters och deras fullmäktiges kontor. Resande fullmäktig skall dessutom alltid hafva ett sådant aftryck med sig samt vara förpliktigad att på anfordran uppvisa detsamma.

Den förstnämnda af dessa bestämmelser har som synes till ändamål att förhindra emigrantvärfning från de lagligen tillåtna utvandrarbefordrarnes sida. Emigrantvärfning af andra personer än utvandrarbefordrare är därigenom icke förbjuden.

---

[1] Sid. 117.

Sverige. Regleringen af utvandraragenternas och deras ombuds antal, verksamhetsområden o. s. v. inskränker sig till, *dels* att i tillståndet för agent den ort, där han är bosatt, samt det eller de län, där han äger utöfva sin verksamhet, skola angifvas, *dels* att ombudens verksamhetsområden äro länsvis begränsade, *dels* att k. bfhde skall taga hänsyn till förhållandena inom länet vid tillstånds meddelande åt ombud att där uppträda. I öfrigt innehålla de svenska författningarna ingen annan reglering af agenternas och deras ombuds affärsrörelse än förbud (K. Cirk. den 8 juli 1904, mom. 3) för utvandraragenterna och deras ombud att genom vilseledande uppgifter eller eljest locka till utvandring. Emigrantvärfning af andra personer än utvandraragenterna och deras lagliga ombud är icke förbjuden.

Schweiz. De schweiziska utvandringsförfattningarna voro de första, hvilka på ett ingående och mera tillfredsställande sätt reglerade såväl utvandrarbefordringens teknik i allmänhet som utvandrarbefordrarnes affärsrörelse och emigrantvärfningen i synnerhet.

Som anmärkts (jfr VIII,[1] IX [2]), får utvandrarbefordringen (B.-G. 1888, Art. 5) uteslutande förmedlas *dels* af utvandringsagenturerna samt resebyråerna, *dels* af dessas underagenter. Utvandringsagenturerna och resebyråerna skola hållas skilda; det är nämligen (V.-V. 1888, Art. 12) förbjudet för personer eller bolag, hvilka erhållit patent att försälja passagerarebiljetter, att på något annat sätt befordra utvandrare. De ansvariga expedienterna tillåtas utöfva sin affärsrörelse inom hela republiken (V.-V. 1888, Art. 10); dock äro de förpliktigade att underrätta utrikesdepartementet om sitt domicil och om hvarje förändring däri. I afseende å deras affärsrörelse i öfrigt samt å underagenternas är stadgadt:

B.-G. 1888, Art. 8. Namnen å de med patent försedda agenter, fullmäktige för tillåtna bolag äfvensom de föregåendes underagenter skola omedelbart efter deras inregistrering hos vederbörande myndighet såväl som i årliga sammanställningar offentliggöras genom das Bundesblatt.

För personer, hvilka icke på detta sätt officiellt angifvits, är i Schweiz hvarje offentliggörande (»Publikation»), som har afseende å befordring af utvandrare, förbjudet.

V.-V. 1888, Art. 20. Det är agenterna förbjudet, att i affärsrörelsen med utvandrarne använda sådana personer, hvilkas anställande icke är tillåtet af Förbundsrådet.

Likaledes är det dem förbjudet att använda en annan firmas underagenter, äfvensom anvisare (»Zuweisern»).

D:o, Art. 21. Utan utrikesdepartementets tillstånd få underagenter icke drifva sin affärsrörelse på annan ort än där de anmält sig hafva sitt domicil.

D:o, Art. 11. Det är agenterna och underagenterna förbjudet att förleda till utvandring eller att drifva sin affärsrörelse under omkringresande i landet.

B.-G. 1888, Art. 9. Agenterna och underagenterna skola föra ett inbundet och pagineradt register öfver sina afslutade utvandrarkontrakt samt inbundna

[1] Sid. 108. [2] Sid. 122.

och paginerade kopieböcker öfver sin korrespondens. De förra äro förpliktigade att lämna Förbundsrådet alla af detta begärda meddelanden öfver dessa kontrakt såväl som öfver deras förhållande till utländska ångbåtsbolag.

Dessutom har Förbundsrådet såväl som vederbörande kantonala myndighet vid en hvar tid rätt att taga kännedom om affärsregistret samt agenternas och underagenternas alla öfriga böcker och skrifvelser.

De härmedelst införda, i föregående författningar icke förekommande, bestämmelser äro a) föreskrift om offentliggörande af lagliga agenters och underagenters namn o. s. v.; b) förbud för agenterna att i sin affärsrörelse använda sig af några andra personer än de, till hvilkas anställande de hafva erhållit lagligt tillstånd; c) förbud särskildt mot användande af anvisare vid järnvägsstationer o. s. v.; d) den lokala begränsningen af underagenternas affärsrörelse; e) förbud för agenterna och underagenterna att drifva sin affärsrörelse under omkringresande; f) föreskrift om register öfver afslutade utvandrarkontrakt och kopieböcker öfver agenternas och underagenternas korrespondens; g) rätt för vederbörande myndigheter att taga del af dessas alla affärshandlingar.

Rörande den allmänna frågan om emigrantvärfning är vidare stadgadt:

B.-G. 1888, Art. 10. Personer, bolag eller agenturer, hvilka i någon egenskap, hvilken den vara må, representera ett kolonisationsföretag, hafva att anmäla detta för Förbundsrådet och gifva detta fullständiga upplysningar om företaget.

Förbundsrådet äger att i hvarje särskildt fall afgöra, huruvida och under hvilka villkor enskilde, bolag eller agenturer kunna erhålla tillstånd att representera ett kolonisationsföretag.

B.-B. 12 febr. 1889. Ingen får befatta sig med ett kolonisationsföretag, som har till ändamål kolonisation af en enstaka koloni eller hela landområden, utan att hafva gifvit Förbundsrådet fullständiga upplysningar om företaget. Särskildt skall en ingående redogörelse lämnas för de förpliktelser gentemot företagarne som åligga de utvandrare, hvilka äro afsedda att engageras, äfvensom företagarnes erbjudna villkor.

Såväl offentliggöranden som meddelanden af upplysningar i propagandaändamål öfver af Förbundsrådet icke såsom tillåtna erkända kolonisationsföretag äro förbjudna.

B.-G. 1888, Art. 12. Utvandraragenterna såväl som kolonisationsbolagen äro förbjudna att afsluta kontrakt, enligt hvilka de förpliktiga sig att leverera ett visst antal personer åt ångbåtsbolag, kolonisations- och andra företag eller regeringsmyndigheter.

B.-B. 12 febr. 1889. Utan Förbundsrådets tillstånd får intet utvandrarkontrakt afslutas med personer, åt hvilka resekostnaderna helt och hållet eller delvis förskotterats eller betalats af utländska bolag, regeringar, institut eller företag.

D:o. Annonser i allmänna tidningar eller andra publikationer af hvad slag de vara må (bulletiner och liknande), hvilka innehålla löften om reseförskott, äro förbjudna. Personer, som bryta häremot, skola i enlighet med Art. 19 af B.-G. 1888 öfverlämnas åt de kantonala domstolarna.

Det framgår häraf, att emigrantvärfning från såväl lagliga utvandrarbefordrares som andra personers sida är förbjuden, såvida icke Förbundsrådet efter erhållna noggranna upplysningar i hvarje särskildt fall lämnat tillstånd härtill.

Tyska riket. Som anmärkts, får utvandrarbefordringen uteslutande förmedlas *dels* af utvandringsföretagarne samt deras ställföreträdare, *dels* af de förras agenter. Den åt en företagare meddelade koncession berättigar denne till affärsrörelse inom hela riksområdet; dock måste han, då det icke enbart är fråga om meddelande på förfrågningar af upplysningar, eller offentliggörande af befordringslägenheter och befordringsvillkor, vid affärsrörelse utom den kommun, där hans firma är domicilerad, och de kommuner, där eventuella filialer finnas, uteslutande använda sig af sina tillåtna agenter (G. 1897, § 8). Det är vidare anmärkt, att det är agenten förbjudet att drifva utvandringsaffärer såväl för andras än de i tillståndsbeviset angifne företagarnes som för egen räkning (§ 16) äfvensom i filialer, genom ställföreträdare eller under omkringresande (§ 17). Vid meddelande af tillstånd för agent att uppträda inom visst distrikt skall dessutom dettas behof af en sådan agent tagas i noggrannt öfvervägande (§ 13).

Förutom dessa allmänna bestämmelser är rörande utvandrarbefordrarnes affärsrörelse särskildt stadgadt:

(B. 14 mars 1898). § 1. Företagarne skola föra förteckning öfver befordrade utvandrare efter särskildt fastställdt formulär. § 2. Af denna förteckning skall senast dagen före hvarje utvandrarfartygs afgång tillställas utvandringsmyndigheten två kopior. § 3. Rikskommissarien för utvandringsväsendet har rätt att när som helst taga del af skeppshandlingarna. §§ 4—15 handla om redarens skyldigheter i afseende å utvandrarkontrakten, hvarom i nästa afsnitt. §§ 16—22 gifva närmare bestämmelser rörande agenternas verksamhet. Till hvarje utvandrare (familjeöfverhufvud), för hvilken agenten *förmedlar* kontrakt, skall ett mottagningsbevis (Empfangschein) med visst innehåll och efter visst fastställdt formulär utställas. Mönstret till formuläret skall vara detsamma för alla agenter. Formulären skola innehållas med fortlöpande nummer i inbundna paginerade böcker, hvilka på första sidan skola hafva polismyndighetens attestering öfver det antal sidor, de innehålla. I dessa böckar skola jämte formuläret för hvart och ett mottagningsbevis finnas ytterligare två likalydande formulär i och för afskrift af beviset, på sådant sätt, att beviset och en afskrift af detsamma kunna urtagas utan att skada boken. Agenten skall, då han ifyller formuläret för ett mottagningsbevis, på enahanda sätt ifylla de båda motsvarande formulären. Mottagningsbeviset skall han lämna utvandraren; af afskrifterna skall en öfversändas till företagaren, under det att den andra jämte boken förblifver i agentens händer. — Om agenten själf *afslutar* kontrakt (i företagarens namn), skall han utfylla och underteckna detsamma. — De högre provinsmyndigheterna kunna föreskrifva, att agenterna före afslutandet eller förmedlandet af utvandrarkontrakt skola inom en viss bestämd tid göra anmälan därom till viss myndighet.

Härtill kommer ytterligare: § 23. Företagarne skola noga meddela sina agenter (utländska företagare äfven sina fullmäktige) biljettpriset för utvandrarbefordringen. Fullmäktige och agenter äro förbjudna att beräkna ett högre pris än det af företagaren fastställda. § 24. Företagarne skola kopiera sina till agenterna och utvandrarne aflåtna skrifvelser. Samma bestämmelse gäller för agenterna med afseende å af dem till företagarne och utvandrarne aflåtna skrifvelser. Denna skriftväxling m. m. skall bevaras i tre år och till enhvar tid stå till vissa myndigheters förfogande.

Genom dessa bestämmelser möjliggöres en ingående kontroll öfver utvandrarbefordrarnes samtliga affärstransaktioner. Med afseende å deras affärsrörelse tillkommer ytterligare följande bestämmelse:

(D:o.) § 25. De högre förvaltningsmyndigheterna äro befogade att förbjuda företagarne och agenterna att skylta för sin affärsrörelse genom plakat på offentliga platser; detta antingen för nämnda myndighets hela förvaltningsområde eller för vissa delar af detsamma.

I annonser, prospekt och cirkulär måste städse den väg uttryckligen och noggrannt betecknas, på hvilken utvandrarne skola befordras; om ombyte af fartyg skall äga rum, måste detta likaledes angifvas.

Hvad åter beträffar den vidsträcktare frågan om emigrantvärfning i allmänhet, stadgas endast som följer i rikslagens afd. VIII, Straffbestämmelser:

§ 45. Den som utan det i §§ 1 och 11 stadgade tillstånd bedrifver befordring af utvandrare eller yrkesmässigt medverkar vid sådan rörelse, straffas med fängelse intill ett år och med böter intill sextusen mark eller med ettdera af dessa straff.

Samma straff drabbar den, som gör affärer med (»sich zum Geschäft macht») att värfva i och för utvandring.

Italien. Det är tidigare redogjordt för den allmänna frågan, hur utvandrarbefordringen är reglerad. Ingen äger (L. 1901, Art. 13) rättighet att värfva eller taga handpenning af utvandrare, att borttinga eller sälja biljetter, om han icke erhållit vederbörligt patent såsom utvandrarbefordrare (redare). All verksamhet i afseende å utvandrarbefordringen skall uteslutande ske genom dessa och deras representanter (ombud) samt de kommunala utvandringskommittéerna.[1] Redarne äga att utöfva sin verksamhet inom hela riksområdet; i afseende å representanternas antal, verksamhetsområden o. s. v. är i lagen intet stadgadt, utan är afgörandet af dessa frågor lagdt i vederbörande utvandringsmyndighets händer. I afseende å utvandrarbefordrarnes affärsrörelse samt emigrantvärfning i allmänhet är vidare stadgadt:

(L. 1901) Art. 17. Det är förbjudet för redare eller hans representant att locka till utvandring.

[1] Sid. 170.

I enlighet med förordnande i § 416 strafflagen skall enhvar, som med kungörelser, cirkulär eller meddelanden angående emigrationen offentliggör medvetet osanna underrättelser eller anvisningar eller inom riket sprider i utlandet tryckta underrättelser eller anvisningar af sådan art, straffas med straffarbete intill sex månader och med böter af högst 1,000 lire.

Cirkulär och tillkännagifvanden af hvilket slag som helst, som göras af redaren, skola angifva: fartygens dräktighet brutto och netto; deras hastighet; uppgift på hamnar som anlöpas samt meddelande om huru lång tid hela resan kommer att taga.

Genom detta *dels* förbjudes all emigrantvärfning från de lagliga utvandrarbefordrarnes sida, *dels* förbjudes emigrantvärfning medelst medvetet osanna uppgifter från enhvar persons sida. Om emigrantvärfning är ytterligare stadgadt:

(L. 1901) Art. 18. Utrikesministern kan i samråd med inrikesministern med föreläggande af särskilda villkor tillåta, att en enskild person värfvar uteslutande för egen räkning det antal personer, som han behöfver för utförande af ett bestämdt arbete i utlandet eller för ett kolonisationsföretag, tillåtet af lagarna i det land, där det skall företagas; för såvidt denna enskilda person, då det är fråga om emigration till de i Art. 6 nämnda länderna,[1] begagnar sig i och för transporten af en bemyndigad redares åtgörande och denne betalar den i Art. 28 föreskrifna afgiften.[2]

I samband härmed erinras om (jfr VII),[3] att enligt Art. 13 redarne, utom sitt patent, skola hafva ett särskildt tillstånd af Utvandringskommissariatet, försedt med tillbörliga garantier, då det är fråga om utvandrare med fri resa eller till hvilkas resa understöd lämnats eller hvilka på något sätt åtnjuta några förmåner eller blifvit värfvade.

Under vissa villkor och med särskildt tillstånd kan sålunda emigrantvärfning få bedrifvas af vissa personer, hvilka emellertid i sådant fall måste stå helt och hållet utanför befordringen. Denna skall äfven i sådant fall ske genom de lagliga expedienterna enligt fastställda former och under fastställda skyddsbestämmelser, hvarjämte dessa expedienter vid fall af ofvanstående art skola hafva ytterligare särskildt tillstånd.

Tilläggas bör, att den italienska lagen i sin första hufvudafdelning »om emigrationen i allmänhet» gifver en rad för speciella italienska förhållanden afsedda, stränga straffbestämmelser gentemot värfning af minderåriga. Dessa, som stå utan sammanhang med de nyss refererade öfriga bestämmelser om emigrantvärfning, lyda sålunda:

Art. 2. De, som värfva, medföra eller skicka till utlandet minderåriga under 15 års ålder i och för arbete, utan att dessa underkastats läkarbesiktning och äro försedda med sådan bok från borgmästaren, hvarom stadgas i Art. 3 af reglementet om minderåriges arbete af den 17 sept. 1886, skola straffas med böter till belopp, som bestämmes i Art. 4 af förordningen den 11 febr. 1886, N:r 3657.

Art. 3. Den, som värfvar eller emottager i sin vård inom riket en eller flera minderåriga under 15 års ålder, afsedda att användas i utlandet, vare sig

[1] Sid. 54. [2] Sid. 171. [3] Sid. 99.

till kringvandrande yrken eller till sådana yrken, hvilka i reglementet angifvas såsom hälsovådliga, skola straffas med straffarbete i högst sex månader och med böter af 100 till 500 lire. Samma straff drabbar den, som medför eller skickar till utlandet eller öfverlämnar till tredje person att af honom föras till utlandet sådana minderåriga under 15 års ålder, i syfte att använda dem på det sätt, som är angifvet i första punkten af denna artikel. I sådant fall skall förmyndare fråntagas sitt förmyndareskap och fader sin fädernemyndighet.

Samma föreskrifter tillämpas på den, som lockar minderårig kvinna att utvandra för att förleda henne till prostitution.

Ungern. Som tidigare omnämnts, förmedlas utvandrarbefordringen *dels* af de ansvariga transportföretagarne och deras ställföreträdare, *dels* af de föregåendes fullmäktige. Fullmäktig får endast personligen utöfva sin verksamhet och hvarken han eller hans anhöriga eller biträden få afsluta utvandrarkontrakt för en annan företagares än hufvudmannen eller för egen räkning. Transportföretagare kan erhålla tillstånd att utöfva sin verksamhet inom hela riksområdet; fullmäktig får endast utöfva sin verksamhet inom ett visst municipium eller vissa municipier. Inom samma municipium får blott en fullmäktig för samma hufvudman vara verksam.

Förutom dessa allmänna bestämmelser äro detaljbestämmelser utfärdade för transportföretagarnes och deras fullmäktiges affärsrörelse, i Z.-V. 1904, §§ 15—18 och 26—31. Då de emellertid äro af samma art som de, hvilka ofvan för Tyska rikets vidkommande äro refererade, torde de icke här behöfva refereras. I afseende å värfning af emigranter från ofvannämnda personers sida är emellertid dessutom följande särskildt stadgadt:

(G.-A. 1903, § 20. Z.-V. 1904, § 28). Fullmäktigen får offentliggöra eller försända till personer, hvilka frivilligt vända sig till honom, meddelanden, hvilka hafva afseende å reseplan, kost och resepris. Det är honom emellertid liksom hvarje annan person förbjudet att offentliggöra eller försända till enskilda uppmaningar eller kungörelser utöfver de ofvannämnda, hvilka hafva afseende å utvandringen; det är vidare förbjudet att muntligen eller skriftligen förleda eller uppegga till utvandring, att gå från hus till hus samt att fordra eller taga af utvandrarne någon som helst afgift eller ersättning förutom resepriset äfvensom att lämna förskott åt utvandrarne.

Detta förbud sträcker sig till hvarje fullmäktigens biträde, och skulle ofvannämnda handling detta till trots begås af ett sådant biträde, är fullmäktigen i hvarje afseende privaträttsligt ansvarig härför.

Hvad åter beträffar emigrantvärfning i allmänhet, är på följande sätt stadgadt i hufvudlagens afd. VI, Straffbestämmelser:

§ 46. Den, som utan det i §§ 7, 13 och 15 stadgade tillstånd befattar sig med befordring af utvandrare eller förmedling af sådan, begår en förseelse och straffas med fängelse intill två månader och med böter intill 600 (ungerska) kronor.

De bref, trycksaker och biljetter, hvilka en sådan utan tillstånd uppträdande transportföretagare eller fullmäktig har afsändt, skola af vederbörande myndighet beslagtagas och konfiskeras.

§ 47. Den som offentligen i en församling uppmanar till utvandring, vare sig genom tal eller genom spridande eller offentligt utställande af trycksak eller skrift, straffas med fängelse intill två månader och med böter intill 600 (ungerska) kronor.

§ 48. Den person begår en förseelse och straffas med fängelse intill två månader och böter intill 600 (ungerska) kronor, hvilken genom tidningspressen offentliggör kungörelser och meddelanden, hvilka hafva afseende å utvandringen, för en sådan företagares eller fullmäktiges räkning, som icke erhållit inrikesministerns tillstånd.

Spanien. Det är tidigare redogjordt för det sätt, hvarpå utvandrarbefordringen genom den nyaste lagen är ordnad. Den skall (L. 1907, Art. 22) förmedlas uteslutande af fartygsägarne eller redarne eller dessas sysslomän inom Spanien samt af de förras konsignatörer. Det tillägges uttryckligen (Art. 34), att emigrantagenturer i vanlig och förut förekommande mening hädanefter äro förbjudna. De koncessionerade redarne kunna utöfva sin verksamhet inom hela riksområdet; i afseende å konsignatörernas antal, verksamhetsområden o. s. v, är i lagen ingenting uttryckligen stadgadt, men genom den vidlyftiga apparat för utvandringens öfvervakande, som genom lagen skapats, torde dessa frågor underkastas noggrann granskning af vederbörande myndigheter.

I afseende å redarnes och konsignatörernas affärsverksamhet (publicerande af deras namn; organisationen af deras bokföring och vissa talongböckers uppläggande; deras skyldighet att upprätta vissa förteckningar öfver utvandrarna m. m.) föreskrifves i utvandringslagens Art. 24, 25, 29, 36 och 41 äfvensom i särskildt, i anslutning till lagen förberedt reglemente. Dessa bestämmelser, som i hufvudsak äro af samma art som de i Schweiz och Tyska riket gällande, torde icke här behöfva refereras.

I afseende å emigrantvärfning är närmare stadgadt:

Art. 33. Värfning af emigranter och propaganda för att öka emigrationen förbjudes.

Annonser och anslag, som fartygsägare eller redare och konsignatörer publicera angående emigrantbefordran, böra endast innehålla uppgifter om fartygens afgång från och ankomst till hamnarna, platser som angöras under resan samt resevillkor.

Brott mot första afdelningen i denna artikel, såväl som förhållandet att ägna sig åt emigrantagentur (värfning), straffas med enkelt fängelse i mildaste form samt dessutom genom återtagande af gifvet tillstånd, då det är fråga om fartygsägare eller redare och konsignatörer.

Art. 55. De straff, hvarmed strafflagen belägger bedrägeri, brott mot den allmänna hälsovården, oärlighet, bestickning med mutor, bortförande och fördärfvande af minderåriga, förfalskning och andra bedrägerier, skola alltid tillämpas i deras strängaste form, då brottet står i förbindelse med emigrationen och den som däraf lidit skada är en emigrant.

I afseende å den allmännare frågan om emigrantvärfning i större skala för vissa ändamål stadgas:

Art. 6. För all kollektiv utvandring till främmande länder, med afsikt att kolonisera jord eller för liknande ändamål, är särskild tillåtelse, utfärdad i ministerråd, oeftergiflig; detta efter förutgående utlåtande af Öfverstyrelsen för emigrationen, och med de garantier, som anses nödiga, oaktadt de ej äro förutsedda i denna lag.

Med kollektiv utvandring, underkastad denna artikels bestämmelser, förstås sådan, som angår folkminskning i en trakt, stad, by eller församling.

Österrike. I »Gesetz vom 21 Jänner 1897, womit strafrechtliche Bestimmungen in Bezug auf das Betreiben der Auswanderungsgeschäfte erlassen werden» är stadgadt sålunda:

§ 1. Den som utan vederbörande myndighets tillstånd bedrifver eller förmedlar utvandringsaffärer, eller vid dessa, äfven om de äro tillåtna, bryter mot därom gällande förordningar, gör sig skyldig till förseelse och straffas med fängelse från åtta dagar till sex månader.

§ 2. Den som förleder andra till utvandring genom förespeglande af falska förhållanden eller genom andra svekfulla medel, gör sig skyldig till brott och straffas med strängt fängelse från sex månader intill två år, hvartill kunna komma böter intill 2,000 floriner.

I fall af försvårande omständigheter dömes till fängelse intill tre år, hvartill kunna komma böter intill 4,000 floriner.

Tilläggas bör, att i det österrikiska lagförslaget af år 1905 afsikten var att i särskilda lagafdelningar reglera *å ena sidan* värfning af utvandrare och kontraherande med dem om arbete i utlandet, *å den andra sidan* befordring af utvandrare till transoceanska länder. Det förstnämnda skulle med vissa garantier vara tillåtet, dock endast på uppdrag af arbetsledare för egna företags räkning; de personer, som yrkesmässigt vilja uppträda såsom kommissionärer för sådana arbetsledare, skulle förpliktigas till koncession, ställande af säkerhet m. m. och underkasta sig andra noggranna kontrollbestämmelser (af liknande art som de, hvilka för Sveriges vidkommande äro träffade i K. F. den 28 november 1884). Utvandrarbefordrare åter skulle jämte sina fullmäktige och biträden underkastas lagstiftning af liknande art som i andra stater. Värfning af utvandrare skulle med särskildt tillstånd kunna ske äfven för företag i transoceanska länder, i hvilket fall, då ingen bestämmelse synes hafva varit afsedd mot koncessions af båda slagen meddelande till en och samma person, det kunde förutses inträffa, att samma person blefve såväl laglig utvandrarbefordrare som laglig värfvare.

Förslaget ifråga tillvann sig, såsom omnämnts, icke deputeradekammarens bifall.

*

Sammanfattas de härstädes refererade bestämmelserna om utvandrarbefordrares affärsrörelse och om emigrantvärfning, så framgår följande.

A) Lagstiftningens första uppgift är att skapa en viss laglig teknik för utvandrarnes befordran, som icke kan kringgås, och som utesluter all på personlig vinst beräknad värfning af kunder från de lagliga utvandrarbefordrarnes sida. Dess andra uppgift är att antingen förbjuda all värfning, äfven från andra personers än dessas sida, eller att inskränka denna värfning till vissa fall och vissa bestämda, af statsmyndigheterna tillåtna och kontrollerade former.

B) För det första ändamålet stadgas i alla stater, att all befordring af utvandrare skall ske genom vissa koncessionerade eller eljest tillåtna expedienters och dessas tillåtna medhjälpares förmedling. I de stater, där emigrantvärfning under vissa förhållanden kan tillåtas vissa personer, är (jfr den italienska lagen) ett förtydligande härutinnan ändamålsenligt, nämligen så, att lagliga emigrantvärfvare under inga omständigheter samtidigt få vara emigrantbefordrare. De kunna tillåtas att värfva och kontrahera om arbete med vissa utvandrare, men dessa skola befordras utan sammanhang därmed af laglig expedient. Synpunkten härvid är påtagligen, att ingen expedient, hvilken af hvarje person, som han befordrar, drager en privatekonomisk vinst, bör tillåtas vara intresserad i värfningsföretag.

C) Det problem, huru från de sålunda tillåtna utvandrarbefordrarnes sida värfning af hvad slag som helst skall omöjliggöras, bör sålunda i alla stater hafva samma betydelse, hvilken ställning deras författningar än intaga till emigrantvärfning i allmänhet. Det måste fördenskull, oafsedt de i dessa länder förhärskande åsikter om emigrantvärfnings laglighet, anses, att de engelska, franska, belgiska, nederländska, danska samt äfven norska och svenska författningarna äro i föreliggande punkt bristfälliga, ehvad de (såsom de franska, belgiska och nederländska) öfverhufvud sakna alla bestämmelser i detta hänseende, eller de (såsom de engelska, danska, norska och svenska) inskränka sig till vissa allmänna förbud mot värfning eller vissa slag af värfning, utan att på samma gång på ett sådant sätt reglera utvandrarbefordringens teknik, att dessa förbud kunna i praktiken bringas till efterlefnad.

Man kan nämligen såsom resultat af alla staters erfarenhet i denna punkt fastslå, att enbart allmänna förbud för utvandringsförmedlarne att »locka till utvandring», »på ett påträngande sätt erbjuda någon sina tjänster» o. s. v. hafva ringa värde. De mellanhafvanden mellan en affärsman och hans kunder, hvilka här afses, äro af den personliga och svårkontrollerade art, att man med svårighet på grund af en dylik allmän bestämmelse kan väcka ett åtal och skaffa bevis,

som kunna leda till en bestraffningsåtgärd. Utvandrarbefordringen måste, för att lagstiftningen härutinnan skall blifva effektiv, på ett annorlunda och mera ingående sätt regleras.

De principer, hvilka i de nyare utvandringsförfattningarna för detta ändamål följts, äro följande D)—H):

D) Alla andra ansvariga företagare vid utvandrarbefordringen än sådana, som själfva äro redare, äro förbjudna. Detta är (jfr afsnitt VII samt den allmänna öfversikten) den viktigaste tekniska egendomligheten i den nyare utvandringslagstiftningen. Genom denna anordning lägges det sammanlagda privaträttsliga ansvaret (Italien, Ungern) eller hufvudparten af detsamma (Tyska riket, Spanien) på personer eller bolag, för hvilka sådana utomordentliga intressen sättas på spel genom en återtagen koncession och äfven blott genom ett offentligt brännmärkande, att öfverträdelser af författningarna med mindre sannolikhet kunna antagas blifva riskerade. Dessutom måste för en redare, hvilkens affärsvinst icke i likhet med en annan utvandringsföretagares sammansättes af provisioner på afslutade kontrakt, affärsrörelsens stora omfång göra frestelsen till värfning mindre stor. Slutligen äro redarne och rederibolagens chefer i regel personer med annan samhällsställning än mängden af s. k. utvandraragenter och kunna antagas uppfylla högre anspråk med afseende å personliga kvalifikationer och lämplighet såsom utvandrarbefordrare.

E) De agenter (underagenter, ombud), äfvensom alla andra personer i in- och utlandet, hvilka en företagare använder såsom medhjälpare vid utvandrarbefordringen, skola ovillkorligen stå i privaträttsligt sysslomansförhållande till honom, så att de hafva skriftlig fullmakt af honom och äro uttryckligen förbjudna att förbereda eller afsluta kontrakt vare sig för egen eller för någon annans än hufvudmannen räkning.

F) Företagaren skall vara civil- och straffrättsligt ansvarig för alla sådana medhjälpares i in- och utlandet åtgärder med afseende å befordringen. I detta afseende stå dock de tyska och spanska lagarna, hvad beträffar inrikes agenter, på en afvikande ståndpunkt.

G) Vid tillstånds meddelande för agenter skall en inrikes specialiseringsprincip följas. Agentens verksamhetsområde skall vara noggrannt begränsadt. Inom ett och samma distrikt få under inga omständigheter finnas flera än en agent för samma företagare. Inom ett visst distrikt får ej heller agent tillåtas uppträda, äfven om han i öfrigt uppfyller och ställt sig till efterrättelse lagens alla fordringar, såframt intet behof förefinnes af hans verksamhet. I afseende å de synpunkter, som härvid böra göras gällande,kunna inga allmänna principer uppställas. Det är blott med afseende å svenska förhållanden att påpeka, att ombud, hvilka icke afsluta kontrakt för sin hufvudmans räkning och icke kunna gifva några för ut-

vandraren behöfliga upplysningar utöfver dem, som denne i regel inhämtar genom direkt korrespondens med hufvudmannen, hafva ringa berättigande.

H) För agenten bör stadgas, att han icke får drifva sin affär genom någon annan person, vare sig ställföreträdare eller biträde, icke heller i filialer, samt slutligen, hvilket är en afgörande bestämmelse, *icke under omkringresande.* Genom dessa bestämmelser åstadkommes, att han kan träda i muntlig förbindelse endast med de personer, hvilka uppsöka honom å hans kontor.

Fullständigas dessa bestämmelser med förbud för agenten att träda i skriftväxling med allmänheten annat än efter inkomna förfrågningar samt förbud mot att tillsända allmänheten, eller genom pressen eller på annat sätt offentliggöra, meddelanden utöfver sådana, som hafva afseende enbart å befordringen, så är härigenom praktiskt taget all värfning från agentens sida utesluten.

Det bör nämligen påpekas, att hvad som försiggår under samspråk mellan agenten och hans kunder icke kan konstateras, med mindre en polisman ständigt är agenten följaktig. Detta visar tydligt nog den praktiska värdelösheten hos allmänna förbud af den art, som ofvan C) anmärkts. Med de här omnämnda bestämmelserna afses icke heller att kontrollera hvad som yttras dem emellan, men då agentens affärsrörelse ordnas så som nämnts, betyder detta mindre. De personer, som självmant uppsöka agenten på hans kontor, hafva icke fått incitament att resa genom honom, och faran för uppeggelse vid kontorsdisken betyder föga.

I) De i D)—H) refererade anordningar vid utvandrarbefordring böra, som nämnts, för alla stater vara önskvärda, huru de i öfrigt ställa sig till frågan om emigrantvärfning. Hvad denna i dess allmänhet beträffar, äro de moderna rättsuppfattningarna visserligen divergerande. Man kan såsom allmänt antagen anse uppfattningen, att värfning genom *medvetet osanna* uppgifter är brottslig. Värfning åter genom med verkligheten öfverensstämmande uppgifter anses icke i alla gängse rättsåskådningar brottslig.[1]

Såsom fullt berättigadt kan man fördenskull anse ett lagstadgande, *som förbjuder och med frihetsstraff och böter belägger* emigrantvärfning genom medvetet osanna uppgifter. Det torde knappast behöfva på nytt framhållas, att detta förbud icke (såsom i de danska, norska och svenska författningarna) bör enbart sträcka sig till utvandrarbefordrarne, utan bör gälla enhvar person. Utvandrarbefordrarne böra, som nämnts, förbjudas hvilken som helst värfning, äfven med sanna uppgifter. Om de värfva med sanna uppgifter, böra de mista sin koncession; om de värfva med osanna uppgifter, böra

[1] Jfr diskussionen öfver emigrationen inom l'Institut de droit international den 1 sept. 1897 (Annuaire 1907, sid. 271).

de utöfver detta ställas till kriminellt ansvar enligt den allmänna värfningsparagraf, hvars införande framhållits som önskvärd. — En straffparagraf mot bedräglig värfning bör hafva den i England, Italien eller Österrike gifna allmänna form.

Till den fråga åter, huruvida äfven värfning med sanna uppgifter principiellt sedt och under alla förhållanden är brottslig, ställa sig de i denna redogörelse afhandlade staters nutida lagstiftningar, med undantag af Tyska rikets, Ungerns och Spaniens, nekande. Endast i Tyska riket, Ungern och Spanien belägges, såsom ofvan framgått, emigrantvärfning öfverhufvud och i alla former med kriminellt ansvar samt sättes icke i fråga möjligheten af koncession till emigrantvärfning under vissa villkor och för vissa ändamål.

Äfven om emellertid lagstiftningen icke ställer sig på den tyska, ungerska och spanska ståndpunkten, är det dess ovillkorliga plikt att *reglera den emigrantvärfning, som den icke anser vara brottslig.* Det är ingen följd af åskådningen om sanningsenlig värfnings berättigande, att denna tillåtes förekomma, utan att anmälan därom göres och vederbörligt tillstånd inväntas. Det är, i anseende till den såväl för staten som för utvandrarne utomordentligt viktiga frågan, erforderligt, att värfning i hvilken som helst form får ske först efter därtill af högsta myndighet meddeladt tillstånd och sedan de uppgifter pröfvats och befunnits riktiga, hvaraf värfvaren begagnar sig. Under dessa villkor kan värfning enligt schweizisk och italiensk lag i vissa fall få förekomma.

I anslutning härtill bör enhvar, hvilken *utan tillstånd*, på hvilket som helst sätt, för egen eller annans räkning, yrkesmässigt bedrifver emigrantvärfning, kunna straffas på liknande eller än hårdare sätt än den, hvilken utan tillstånd bedrifver emigrantbefordran. Om denna värfning dessutom befinnes vara af bedräglig art, bör den skyldige utöfver detta kunna dömas till frihetsstraff enligt bestämmelsen om bedräglig värfning.

Den slutliga fråga åter, i hvilken utsträckning nämnda tillstånd till emigrantvärfning skall beviljas och icke beviljas, är en uppgift för hvarje särskild stats praktiska utvandringspolitik att afgöra, och bör läggas i högsta myndighets händer. Se i öfrigt den allmänna öfversikten.

XI. Rättsförhållandet mellan den ansvarige utvandrarbefordraren och utvandrarne. Utvandrarkontrakten.

Rättsförhållandet mellan den för transporten ansvarige utvandrarexpedienten samt utvandrarne är i alla nutida utvandringsförfattningar underkastadt ingående bestämmelser. I afseende härå anmärkes följande.

I alla staters författningar förutsättes, att detta rättsförhållande ordnas genom mellan expedienten och utvandrarne afslutadt kontrakt, upptagande villkoren för transporten och särskildt den förres åtagna förpliktelser gentemot de senare. Icke i alla stater är emellertid uttryckligen stadgadt, att sådant kontrakt ovillkorligen skall upprättas med hvarje person, hvilken befordras af expedienten såsom utvandrare, och att det är expedienten förbjudet att på hvarje annat sätt befordra denne. Detta förbiseende kan, ifall lagstiftningen samtidigt stadgar om expedientens skyldigheter enbart eller hufvudsakligen i samband med stadgandena om kontraktens innehåll, medföra möjlighet till kringgående från expedientens sida af lagens mening. Detsamma kan uppenbarligen ske, ändock att lagstiftningen härutinnan är tillfredsställande, ifall dess stadgande om obligatoriskt utvandrarkontrakt icke noggrannt upprätthålles. Sålunda finner man i Norge, hvars Lov 22 Mai 1869 icke är i anmärkta hänseende otillfredsställande, att erfarenheter af detta slag ändock hafva nödvändiggjort förtydligande (inrikes dep:s regl. § 4): »bestämmelsen i L. 22 Mai 1869, § 6 om att agenten skall upprätta skriftligt kontrakt med utvandraren får icke kringgås därigenom, att personer, som äro utvandrare, expedieras som passagerare i allmänhet».

Olika staters författningar ställa sig med afseende å denna punkt sålunda:

England. (M. Sh. A. 1894, § 320.). Om någon, med undantag af Board of Trade och personer som handla för dess räkning eller under dess auktoritet, emottager penningar af någon person i och för resa såsom mellandäckspassagerare på något hvilket som helst fartyg eller såsom hyttpassagerare på något utvandrarfartyg (definieradt § 268; jfr V),[1] afgående från de Brittiska öarna till någon hamn utanför Europa och icke vid Medelhafvet, skall han utställa till den betalande personen i fråga ett utvandrarkontrakt (contract ticket), undertecknadt af redaren, befraktaren eller befälhafvaren å fartyget eller i dessas namn, samt tryckt med tydliga och läsliga bokstäfver. Kontraktets formulär skall hafva af Board of Trade godkänts och hafva publicerats i London Gazette, och alla bestämmelser, innehållna i formuläret, hvilka icke strida mot denna lag, skola efterlydas såsom om de stadgats i denna lagafdelning. **Frankrike.** De franska författningarna utsäga ingenstädes uttryckligen, att utvandrarkontrakt skall upprättas. D. 9 mars—6 april 1861, Art. 5 bestämmer emellertid, att utvandringsentreprenören skall till hvarje utvandrare, med hvilken han träffat öfverenskommelse, i brist på en kopia af hans kontrakt, utställa ett personligt bevis, innehållande utvandrarens nationalitet och destinationsort samt de för resan fastställda villkor. **Belgien.** (L. 1876, Art. 8). Utvandringsentreprenören skall till hvarje utvandrare, som han åtager sig att befordra, utställa ett af honom undertecknadt kontrakt (contrat-coupon). **Nederländerna.** (W. 1861, Art. 9, 18; W. 1869, Art. 6, 12). Utvandringsföretagarne, såväl de, hvilka åtaga sig utvandrares befordring till främmande världsdel, som de, hvilka åtaga sig deras befordring till europeisk genomfartshamn, skola till hvarje utvandrare, hvilkens transport de åtaga sig, öfverlämna ett af dem undertecknadt skriftligt kontrakt (verklaring). **Danmark.** (L. 1868,

[1] Sid. 82.

§ 8). Med enhvar utvandrare skall af agenten upprättas skriftligt kontrakt. **Norge.** (L. 1869, §§ 6, 11.) Med enhvar utvandrare skall agenten upprätta skriftligt kontrakt. — Redare, befraktare eller befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilka befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand, äro underkastade samma bestämmelse. **Sverige.** (K. F. 1884, §§ 5, 53). Emellan agent å ena sidan och hvarje till myndig ålder kommen utvandrare, eller. å omyndigs vägnar, dennes målsman, å andra sidan, upprättas kontrakt. — Redare eller befälhafvare å utvandrarfartyg, hvilka befordra utvandrare utan agent såsom mellanhand, äro underkastade samma bestämmelse. **Tyska riket.** (G. 1897, § 22). Utvandringsföretagaren får befordra utvandraren endast på grund af ett förut afslutadt kontrakt (Vertrag). **Schweiz.** De schweiziska författningarna utsäga ingenstädes uttryckligen, att kontrakt skall upprättas. **Ungern.** (G.-A. 1903, § 24). Utvandringsföretagaren får endast befordra utvandraren på grund af ett dessförinnan afslutadt kontrakt. **Italien.** Den italienska lagen innehåller ingen uttrycklig bestämmelse om att kontrakt skall upprättas. **Spanien.** (L. 1907, Art. 35, 37). Befordringskontraktet skall utgöras af en efter reglementeradt formulär tryckt biljett. Ogiltig är hvarje särskild öfverenskommelse från emigrantens sida, hvarigenom han afstår från alla eller en del af de villkor, som äro stipulerade i kontraktet.

Det framgår häraf följande två omständigheter: A) Ehuru i alla författningar upprättande af kontrakt med de resande, hvilka lagstiftningen betraktar såsom utvandrare, är påtagligen afsedt, sakna de franska, schweiziska och italienska författningarna uttryckligt stadgande härom. Med de i Schweiz och Italien inrättade omfångsrika anordningar för utvandringens öfvervakande kan visserligen antagas, att någon praktisk olägenhet häraf icke följer; emellertid är ett uttryckligt stadgande härom lämpligt och torde ändamålsenligast hafva den i Tyska riket och Ungern gifna form. B) Kontraktet är obligatoriskt eller af lagstiftningen förutsatt som erforderligt endast för såvidt den resande af lagstiftningen betraktas såsom utvandrare. I afseende å olika författningars ställning härutinnan hänvisas till afsnitt V, hvaraf i förening med hvad nyss härofvan anförts framgår, *att* i Nederländerna, Danmark, Norge, Sverige och Italien utvandrarkontraktet är erforderligt endast i afseende å mellandäckspassagerare å sådana fartyg, hvilka anses såsom utvandrarfartyg; *att* i Frankrike, Belgien och Spanien[1] det synes vara ifrågasatt i afseende å mellandäckspassagerare å alla fartyg, som befordra till främmande världsdel destinerade passagerare; *att* i England kontraktet är erforderligt i afseende å mellandäckspassagerare å alla fartyg, samt dessutom i afseende å 2:dra och högre klass passagerare å sådana fartyg, som anses såsom utvandrarfartyg, allt under förutsättning, att fartygen äro destinerade till främmande världsdel; slutligen *att* i Tyska riket och Ungern kontraktet enligt författningarnas bokstafliga tolkning är obligatoriskt för passagerare å alla till utrikes ort destinerade fartyg, oberoende af den klass, å hvilken de resa,

[1] Försåvidt icke i det ännu ej utkomna spanska reglementet inskränkningar äro träffade.

endast de hafva den afsikt med sin resa, som i lagens mening gör dem till utvandrare. Hvad sistnämnda ståndpunkt hos lagstiftningen beträffar, gäller samma anmärkning som tidigare[1] gjorts i afseende å dessa samma författningars föreskrifna koncessionsplikt för *alla* utvandrarbefordrare, nämligen att bestämmelserna i fråga i hufvudsak endast tillämpas i det omfång, som i andra länder är föreskrifvet.

Vid det lagliga ordnandet af rättsförhållandet mellan utvandrarbefordraren och utvandrarne bör iakttagas, att bestämmelserna härom införas i utvandringslagen, fristående från bestämmelserna om utvandrarkontraktet och dess innehåll. Visserligen kommer det för de förras rättsgiltighet på ett ut, om de infogas i särskilda §§ i utvandringsförfattningen eller om de i den §, där det stadgas om utvandrarkontraktet, inryckas såsom erforderliga att i detta kontrakt innehållas. Men *dels* fordras härför ovillkorligen, att expedienten uttryckligen förbjudes att befordra utvandrare utan kontrakt och att detta förbud i praktiken upprätthålles, *dels* utesluter man med det senare tillvägagångssättet från det med författningen afsedda skydd alla andra resande än dem som lagen föreskrifver skola befordras med utvandrarkontrakt, hvilket i vissa fall kan vara olämpligt, och *dels* är detta tillvägagångssätt praktiskt oändamålsenligt emedan utvandrarkontrakten i olika fall böra stadgas vara olika uppställda och affattade. Det är fördenskull ändamålsenligt att i den principala utvandringsförfattningen inrycka samtliga utvandrarbefordrarens förpliktelser gentemot utvandrarne, samt att i anslutning därtill i särskildt reglemente stadga om utvandrarkontraktets uppställning och innehåll. I afseende härå förhålla sig olika länders författningar sålunda:

England. Om redarens förpliktelser gentemot utvandrarne stadgas i särskilda §§ af M. Sh. A., och det göres ingen uttrycklig bestämmelse om att utvandrarkontrakten skola hafva dessa bestämmelser sig påtryckta. Då emellertid formulären till desamma (jfr ofvan) skola godkännas af Board of Trade, kan denna myndighet härutinnan göra de föreskrifter, den finner ändamålsenliga. **Frankrike.** Om utvandringsentreprenörernas förpliktelser stadgas i särskilda artiklar af emigrationslagen. Några bestämmelser om utvandrarkontrakten äro, åtminstone icke i kända författningar, träffade. **Belgien.** I hufvudlagen af år 1876 äro de viktigaste af utvandringsentreprenörernas skyldigheter föreskrifna i särskilda artiklar. Genom reglementet af år 1905 träffas ytterligare bestämmelser härom. Om utvandrarkontraktens uppställning och innehåll föreskrifves i särskildt sammanhang i sistnämnda reglemente. **Nederländerna.** Uti lagarna af år 1861 och år 1869 äro utvandrarbefordrarnes skyldigheter fastställda i särskilda artiklar. Om utvandrarkontraktens innehåll föreskrifves i samma lagar i särskildt sammanhang. **Danmark.** I Lov 1868 föreskrifves icke om utvandraragentens skyldigheter på andra ställen än i samband med bestämmelserna om utvandrarkontraktens innehåll. Det stadgas dessutom, med ett undantag, blott att utvandrarkontrakten skola innehålla vissa *upplysningar* rörande med transporten sammanhängande omständigheter.

[1] Sid. 85.

Beskaffenheten af dessa' upplysningar kan ändras, och ytterligare regler rörande innehållet af kontrakten kunna föreskrifvas genom kunglig förordning. Vederbörande polismästare, som påtecknar utvandrarkontrakten, skall tillse, att de äro affattade i enlighet med dessa bestämmelser. — I Regl. 1870 åter föreskrifves vid fall af direkt befordring från danska hamnar i särskilda §§ om utvandrarbefordrarens skyldigheter gentemot utvandrarne. **Norge.** Den norska Lov 1869 är i ifrågavarande punkt öfverensstämmande med nyssnämnda danska Lov 1868. **Sverige.** Ett par bestämmelser om utvandraragents skyldigheter äro träffade i särskilda' §§ af utvandringsförfattningen. Andra dylika äro endast föreskrifna såsom erforderliga att i utvandrarkontrakten innehållas. De flesta af de i fråga om kontraktens innehåll träffade bestämmelser äro emellertid, såsom i Danmark vid indirekt befordring samt i Norge, icke bestämmelser om förpliktelser, utan blott bestämmelser om förpliktelse att lämna vissa upplysningar. **Tyska riket.** Om utvandringsföretagarnes skyldigheter stadgas i ett fullständigt sammanhang i afd. V af rikslagen. I särskild förordning stadgas i anslutning till lagen om utvandrarkontraktens innehåll för olika slag af resor. **Schweiz.** Om utvandraragenternas förpliktelser stadgas delvis i särskilda artiklar af hufvudlagen. Om utvandrarkontraktens innehåll stadgas i särskildt sammanhang, hvarvid dock ytterligare några förpliktelser i detta sammanhang tillfogas. **Ungern.** I utvandringslagen stadgas i särskilda §§ om utvandringsföretagarens skyldigheter. I särskild § af samma lag stadgas om utvandrarkontraktens innehåll. I särskildt reglemente stadgas närmare om utvandrarkontraktens uppställning. **Italien.** Om utvandringsföretagarnes skyldigheter föreskrifves i sammanhang i en rad artiklar i utvandringslagen. Om utvandrarkontraktens innehåll stadgas i anslutning härtill i särskilda reglementen. **Spanien.** Om utvandringsföretagarnes skyldigheter stadgas i särskilda artiklar i utvandringslagen. Om utvandrarkontraktens innehåll stadgas i särskild artikel i samma lag, och det föreskrifves uttryckligen att kontraktet skall hafva de förra bestämmelserna sig påtryckta.

Häraf framgå de skiljaktigheter och inkonsekvenser, hvilka utvandringsförfattningarna i ifrågavarande hänseende framvisa. Rättsförhållandet mellan utvandrarbefordraren och utvandrarne är i alla författningar, utom de norska samt de för indirekt befordring gällande danska, åtminstone i en viss grad ordnadt genom allmänna bestämmelser, utom sammanhang med föreskrifterna om utvandrarkontraktens innehåll. I Sverige och Schweiz äro emellertid bestämmelserna härutinnan splittrade på båda ställena. I Belgien, Nederländerna, Sverige, Schweiz, Ungern och Spanien äro såväl de allmänna bestämmelserna i fråga som de särskilda om utvandrarkontraktens innehåll upptagna i hufvudförfattningen; i England och Frankrike finnas inga särskilda bestämmelser af det senare slaget; i Tyska riket och Italien innehåller hufvudförfattningen endast de allmänna stadgandena, under det att den närmare reglementeringen af kontraktens innehåll och uppställning öfverlåtes åt specialförordningar. Det är anmärkt, att det sistnämnda torde vara ändamålsenligast.

Med denna fråga om författningarnas uppställning är den betydelsefullare frågan om omfånget af utvandrarbefordrarnes förpliktelser icke utan sammanhang. I de författningar nämligen, där

föreskrifterna härom uteslutande eller delvis ske genom föreskrifterna om utvandrarkontraktens affattning, visa de sig samtidigt vara mera summariska och mindre tillfredsställande. Det för utvandrarkontrakten föreskrifna innehåll utgöres dels af upplysningar, dels af expedienten enligt lagen åliggande förpliktelser. Upplysningarna gälla en rad af omständigheter vid transporten, hvilka expedienten visserligen i och med kontraktet förpliktigar sig att iakttaga, men hvarom eljest icke är i utvandringsförfattningen närmare föreskrifvet. Dessa omständigheter kunna af honom i en del fall efter behag ändras, i en del fall åter, där kontraktet skall till godkännande underställas viss myndighet, om icke efter behag ändras, så dock i saknad af fasta bestämmelser och under ett mindre strängt handhafvande af kontrollen på allehanda sätt göras summariska och äfven tvetydiga. I de författningar, där expedientens skyldigheter i mer eller mindre grad fastställas i samband med kontraktens innehåll, visar det sig nu, att dessa »upplysningar» utgöra hufvudinnehållet af kontraktet, medan de verkliga, i lagen uttryckligen stadgade förpliktelserna utgöra ett fåtal. Det är fördenskull påtagligt, att i den mån i den nutida lagstiftningen rättsförhållandet ifråga göres strängare och fastare, äfven såsom naturlig följd däraf expedientens samtliga skyldigheter fastställas i hufvudförfattningen, utan att göras beroende af föreskrifterna om utvandrarkontraktens formulering.

*

Hvad beträffar dessa här afhandlade förpliktelser och i allmänhet rättsförhållandet i fråga, torde i anseende till de ifrågakommande bestämmelsernas stora antal vara ändamålsenligt att behandla dem i följd hvar för sig.

a) Förpliktelse att befordra utvandraren fram till det slutliga målet för utvandringen.

Då en utvandrare ämnar resa till en viss utomeuropeisk utskeppningshamn eller till en ort inne i den främmande världsdelen, uppstår den frågan, om expedienten alltid och under alla omständigheter skall vara ovillkorligen förpliktigad att befordra honom fram till destinationsorten. Man kan tänka sig, att expedienten endast åtager sig transporten till en viss genomfartsort i Europa, hvarefter utvandraren fortsätter resan genom en annan expedients försorg eller på annat sätt.

Denna punkt är påtagligen af betydelse ur synpunkten af det utvandrarskydd, som med lagstiftningen afses. Alla författningar stadga äfven, att utvandrarkontrakten skola innehålla upplysning

härom. I afseende å den nederländska lagstiftningens särskilda beskaffenhet på denna punkt, se VI. Emellertid finnas inga *uttryckliga* förbud mot sådan endast halfvägsbefordring annat än i den tyska rikslagen, hvilken stadgar (§ 25):

> Kontrakt om transoceansk befordring af utvandrare måste omfatta befordring och förplägning fram till landstigningen i den utomeuropeiska afstigningshamnen. De skola omfatta ytterligare befordring och förplägning från afstigningshamnen fram till utvandringsmålet, försåvidt detta gjorts till villkor vid koncessions meddelande åt företagaren (§ 1).

För ett stadgande af denna art är det, om ock icke oundgängligen nödvändigt, så dock lämpligt, att vid koncessions meddelande åt expedienten den utrikes specialiseringssynpunkten följts (jfr VII). Är detta fallet, så är däraf en naturlig följd, att expedienten äfven förpliktigas att befordra utvandraren hela den väg som koncessionen afser. Om denna sistnämnda gäller befordring fram till en ort inne i den främmande världsdelen (hvilket i afseende å sådana kolonisationsbolag, som tillika tillåtas vara ansvariga expedienter, kan förekomma), så bör expedienten vara ovillkorligen förpliktigad att befordra utvandraren fram till denna ort.

b) Förbud mot att sälja lösa järnvägsbiljetter i destinationslandet.

I den europeiska utvandringens historia hafva tidigare erfarenheter gjort en bestämmelse härom önskvärd. Den återfinnes i flera nutida utvandringsförfattningar; sålunda:

> **Nederländerna** (W. 1861, Art. 21). Det är förbjudet att till emigranter, innan de uppnått den hamn, dit de äro destinerade, sälja eller utbjuda till salu transportbiljetter, afsedda för deras vidare resa.
>
> **Tyska riket** (G. 1897, § 26). Försäljning af biljetter åt utvandrare i och för vidare befordring från en transoceansk ort är förbjuden. Detta förbud har dock icke tillämplighet i afseende å kontrakt, genom hvilka utvandringsföretagaren samtidigt med öfrig befordring förpliktigar sig till ytterligare befordring från den transoceanska afstigningshamnen.
>
> **Italien** (L. 1901, Art. 19). Det är förbjudet för hvem det vara må förutom de af kommissariatet bemyndigade redarne att föranstalta, det emigranterna förses med järnvägsbiljetter i det land, dit de ämna sig; med undantag för det fall, att dessa samma biljetter lämnas gratis och skola öfverlämnas åt emigranterna vid landstigningen i det främmande landet.

c) Begreppet »fram till» afstigningshamnen.

På grund af i sydamerikanska hamnar tidigare förekommande missförhållanden, där utvandrarfartygen icke kunnat anlöpa kajen, utan utvandrarne måst landsättas med särskilda båtar, hvarvid utpressning af särskilda höga afgifter ägt rum, böra författningarna

i stället för uttrycket »fram till bestämmelseorten (afstigningshamnen)» använda ett tydligare uttryck, såsom »fram till landstigningen», »fram till afstigningshamnen, landstigningen därvid inberäknad», eller dylikt. Jfr tyska rikslagen § 25.

d) Förpliktelse att under transporten sörja äfven för utvandrarnes underhåll.

Alla utvandringsförfattningar förutsätta visserligen såsom regel, att den som åtager sig utvandrares transport till främmande världsdel äfven skall åtaga sig deras underhåll under resan. De franska författningarna (jfr D. 15 mars—16 april 1861, Art. 8) stadga dock ingen skyldighet för expedienten att göra detta; de belgiska, danska, norska och svenska utsäga endast, att *upplysning* om, huruvida det ena eller andra är fallet, skall innehållas i utvandrarkontraktet. Däremot är i England (M. Sh. A. 1894, § 298), Nederländerna (W. 1861, Art. 10, 19; W. 1869, Art. 13), Tyska riket (G. 1897, § 25), Schweiz (B.-G. 1888, Art. 15, 16), Italien (L. 1901, Art. 22), Ungern (G.-A. 1903, § 27) och Spanien (L. 1907, Art. 35, mom. 9) uttryckligen stadgadt, att expedienten, som åtager sig utvandrares transport till en viss ort, äfven skall åtaga sig att sörja för deras bespisning under transporten.

e) Ombordstigningen i afgångshamnen.

Härom är i olika författningar på följande sätt stadgadt:

England (M. Sh. A. 1894) §§ 328, 329. (M. Sh. A. 1906) § 19. Om en mellandäckspassagerare på *vissa* fartyg uppgjort samt betalat resekontrakt samt infunnit sig på ombordstigningsplatsen före den i kontraktet utsatta timmen, eller, om ingen timme utsatts i kontraktet, före den för ombordstigningen bestämda timme, hvarom han minst 24 timmar förut erhållit underrättelse, och det inträffar, att han af någon hvilken som helst orsak (hans egen vägran, vårdslöshet eller försummelse samt vissa myndigheters ingripande undantagna) antingen icke emottages ombord, eller icke jämte sina i kontraktet inneslutna familjemedlemmar befordras till den aftalade bestämmelseorten, vare sig med detta fartyg eller med något annat likvärdigt, som afgår inom tio dagar från den aftalade afgångsdagen räknadt, och han icke heller får underhållspenningar på sätt som nedan stadgas (§ 329), så är han eller å hans vägnar någon emigrationstjänsteman berättigad *att återfå allt* hvad han betalt i och för resan samt att därjämte erhålla viss ytterligare ersättning, hvarom närmare stadgas. Dessutom stadgas af hvem dessa penningar skola utkräfvas.

Beträffande de nämnda *underhållspenningarna* stadgas (§ 329): om fartyget icke går till sjöss före kl. 3 e. m. dagen efter den i kontraktet utsatta ombordstigningsdagen, så skall vederbörande (hvem denne är, stadgas närmare) betala till hvarje mellandäckspassagerare eller till emigrationstjänstemannen å hans vägnar underhållspenningar, nämligen: 1 sh. 6 d. för hvar och en af de första tio dagarna samt 3 sh. för hvar och en af de följande. Härifrån

göres dock, under förutsättning att mellandäckspassagerarne få stanna ombord och bespisas å fartyget, undantag, dels för de två första dagarna, dels öfverhufvud, om fartyget uppehålles af orsaker dem emigrationstjänstemannen icke anser vara att tillskrifva redarens, befraktarens eller befälhafvarens försummelse.

§§ 307, 308. Här stadgas ytterligare vid fall af resandes återsändande i land från emigrantfartyg på grund af omständigheter, som hafva afseende å deras hälsotillstånd. Till sådana resande skola, om de äro mellandäckspassagerare, underhållspenningar betalas med 1 sh. 6 d. om dagen, intill dess de tillåtas på nytt stiga ombord eller de afstå från resan eller återfått reseafgiften. Härom stadgas, att om en af dylik orsak i land återskickad resande på emigrantfartyg icke afreser, skall han vara berättigad att återfå antingen hela reseafgiften, om han är mellandäckspassagerare, eller halfva densamma, om han är hyttpassagerare.

Frankrike. (L. 1860) Art. 5. Emigranterna hafva rätt att stiga ombord aftonen före den för afresan bestämda dag. Art. 7. Om fartyget icke lämnar hamnen på den i kontraktet bestämda dagen, så är den ansvarige entreprenören skyldig att åt hvarje emigrant, under hvarje uppehållsdag, betala för utgifterna i land en godtgörelse, hvars storlek bestämmes genom dekret. Om uppehållet öfverstiger tio dagar, och om entreprenören icke dessförinnan föranstaltat om emigrantens befordring med annat fartyg under de i kontraktet fastställda villkor, så har emigranten rätt att lösgöra sig från kontraktet endast genom förklaring inför emigrationskommissarien, utan att gå förlustig den skadeersättning, som kan komma att tillerkännas honom. Men om uppehållet förorsakas af högre makt i enlighet med hvad af emigrationskommissarien konstateras och intygas, så kan emigranten icke lösgöra sig från kontraktet och icke heller fordra godtgörelse för vistelsen i land, under förutsättning att han på entreprenörens eller dennes ställföreträdares bekostnad logeras och bespisas i land eller ombord.

Art. 6. Hvarje emigrant, som hindras från att afresa till följd af vederbörligt bekräftad allvarlig eller smittosam sjukdom, har rätt att få tillbaka afgiften för sin resa. Reseafgiften skall likaledes återbetalas till de medlemmar af hans familj, som jämte honom stanna kvar i land.

Belgien L. 1876, Art. 6 och 5 äro resp. ordagrannt öfverensstämmande med de nyss refererade franska artiklarna 7 och 6. Genom R. 1905 fixeras den i lagens Art. 6 omnämnda godtgörelse till visst belopp i penningar. Dessutom preciseras lagens bestämmelser ytterligare och tillägges (Art. 26), att reseafgiften helt och hållet eller delvis skall återbetalas äfven i det fall, att emigranten hindras afresa genom rättsmyndigheternas ingripande.

Nederländerna (W. 1861, Art. 11, 12, 19; W. 1869, Art. 13). Den förpliktelse som åligger företagaren (att befordra emigranterna), upphör, såvida emigranterna icke på den bestämda dagen infinna sig ombord.

Om resan med fartyget *icke företages* eller afbrytes efter fartygets afresa, skall företagaren ombesörja logis och förplägning för emigranterna och sörja för deras befordring med ett annat fartyg. Denna förpliktelse upphör, om afbrottet eller inställandet af resan är en följd af högre makt, undantagandes i fall af sjöolycka. Om det fartyg, med hvilket transporten skall äga rum, icke är färdigt att emottaga emigranterna på den dag som är utsatt uti kontraktet, så är den ansvarige företagaren i hvarje fall förpliktigad att på sin bekostnad sörja för emigranternas logis och förplägning.

Till emigranter, hvilka enligt läkares skriftliga intyg på grund af sjukdom icke kunnat eller fått tillstånd att stiga ombord, äfvensom till alla medlemmar af deras familjer, som varit dem följaktiga till kusten, skall transportafgiften, försåvidt den redan är erlagd, återbetalas.

Danmark. Norge. De danska författningar, som hafva afseende å utvandrares *indirekta* befordring, äfvensom de norska författningarna, ålägga, icke utvandrarbefordraren några uttryckliga förpliktelser af ifrågavarande karaktär. Bland de upplysningar, hvilka stadgas skola innehållas i utvandrarkontrakten, ingår emellertid upplysning om (L. 1868) ». . . det sätt, hvarpå det skall sörjas för utvandrarnes logis och underhåll på . . . afgångsorten», samt (L. 1869) »huruvida det öfvertages någon särskild förpliktelse med afseende å utvandrarens underhåll».

I det danska reglementet (1870) för den *direkta* befordringen från danska hamnar stadgas (§§ 30, 36, 46): Om utvandraren eller medlem af hans familj insjuknar före afresan, skall den betalade reseafgiften med vederbörligt afdrag återbetalas till honom. Om fartyget uppehålles utöfver den bestämda afgångstiden, skola passagerarna antingen underhållas ombord å fartyget eller ock på företagarens bekostnad i land förses med försvarligt logis och lika god kost, som de äro berättigade till ombord. Efter öfverenskommelse kunna de af företagaren emottaga en daglig godtgörelse i penningar, hvars belopp i så fall skall angifvas i kontrakten. — Om fartygets afresa fördröjes mera än 8 dagar utöfver den i kontraktet angifna afgångstiden, skall utvandraren, om han så önskar, vara berättigad att blifva löst från kontraktet och återfå hela det af honom betalade beloppet utan afdrag för hvad hans uppehåll under dessa dagar har kostat företagaren.

Sverige. (K. F. 1884, §§ 7, 8). Utvandrare, hvars resa från afgångsorten i riket utan hans eget förvållande fördröjes utöfver den i kontraktet bestämda dag, skall under tiden genom agentens försorg förses med nödigt härberge och tillräcklig kost, såvida utvandraren icke i stället åtnöjes med den ersättning i penningar, som kan erbjudas.

Insjuknar utvandrare så, att han icke utan fara för eget lif eller allmänna hälsotillståndet bland öfriga utvandrare kan vid afgångstiden afresa från riket, må han, äfvensom de medlemmar af hans familj, hvilka skolat åtfölja honom men nu vilja kvarblifva, äga att, efter afdrag af så stort belopp, som kan anses motsvara åtnjutet härberge och underhåll under tiden, återbekomma erlagd afgift för resan.

Tyska riket. (G. 1897) § 27. Företagaren är förpliktigad att, från den i kontraktet bestämda afgångsdagen räknadt, utan särskild ersättning gifva utvandrarne logis och förplägning på de för *deras inskeppning* eller fortsatta befordring bestämda orter, vid hvarje af dem själfva icke förvålladt dröjsmål. § 28. Om dröjsmålet varar längre tid än en vecka, har utvandraren, utan hinder af öfriga honom tillkommande anspråk på ersättning enligt allmän civil lag, rätt att träda tillbaka från kontraktet och fordra återlämnande af den betalade öfverfartssumman. § 29. Återlämnande af öfverfartssumman kan fordras äfven i det fall, att utvandraren eller någon honom åtföljande familjemedlem före sjöresans anträdande aflider eller påvisligen genom sjukdom eller andra utan hans förvållande förorsakade omständigheter förhindras från att anträda resan. (Detsamma gäller i afseende å kostnaderna för den fortsatta befordringen, då i sådant fall, som säges i § 26 mom. 2, förhindret inträffar i en transoceansk landstigningshamn).

Hälften af priset för öfverresan kan återfordras, om utvandraren före resans anträdande *af andra orsaker* träder tillbaka från kontraktet.

Schweiz. Några bestämmelser rörande rättskonflikter vid afgångsorten finnas af naturliga skäl icke. Befordrarens skyldigheter härutinnan äro inneslutna i B.-G. 1888, Art. 15 mom. 7, »att han vid . . . dröjsmål på resan utan

utvandrarens bevisliga skuld skall sörja för dennes fullständiga förplägning och härbergering».

Ungern. (G.-A. 1903, §§ 27, 28, 29). Dessa bestämmelser äro full öfverensstämmande med de i den tyska rikslagens §§ 27, 28, 29 innehållna, med det undantag, att utvandraren, då han *af andra orsaker* (jfr ofvan) träder tillbaka från kontraktet, kan återfå tre fjärdedelar af resepriset.

Italien. (L. 1901, Art. 21, 22). Vivre och logis för hvarje emigrant, som anländt till inskeppningsplatsen, skola bekostas af redaren från kl. 12 middagen dagen före den dag, som i kontraktet angifves såsom dag för afresan, intill den dag då afresan äger rum; hvilka än anledningarna till dröjsmålet må vara.

Emigrant, som fått underrättelse om dröjsmålet, sedan han emottagit sitt kontrakt, men innan han ännu lämnat sin hemort, äger rätt till en ersättning af 2 lire om dagen, om han beställt hel plats, och i proportion därefter, om han har half eller fjärdedels plats, till och med andra dagen före den, på hvilken afresan äger rum.

Om dröjsmålet öfverstiger tio dagar, kan emigranten afstå från resan, återfå reseafgiften, om denna erlagts, samt begära af den i Art. 27 nämnda skiljedomskommissionen godtgörelse för liden skada, om så är fallet.

Reseafgift, som redan i sin helhet eller delvis erlagts af emigranten för honom själf och hans familj, skall återställas till honom, när han är urståndsatt att afresa på grund af styrkt sjukdom, drabbande honom eller någon medlem af hans familj, eller ock på grund af bantågsförseningar eller af anledningar, äfven tillfälliga, som bero på redaren eller fartyget.

När vidare af någon anledning emigranten före fartygets afresa bryter sitt kontrakt, äger han, efter gynnsamt utlåtande af hamnens emigrationsinspektör, att återfå hälften af resepriset; dessutom kostnaderna för vivre under den beräknade tiden för resan, om dessa ingå i resepriset.

Spanien. (L. 1907.).

Art. 39. Emigranten kan afstå från kontraktet, med rätt till återställandet af halfva den gjorda inbetalningen, och bör han därom meddela den person, med hvilken kontraktet blifvit uppgjordt, fem dagar före inskeppningsdagen.

I händelse af sjukdomsfall för honom själf eller någon familjemedlem, som skall åtfölja honom, är det tillräckligt, om meddelandet om att han afstår från kontraktet göres sex timmar före inskeppningen.

Om kontraktet upphör att vara gällande på grund af emigrantens död, skall afgiften oafkortad tillfalla hans arfvingar.

Reglementet skall bestämma de med sjukdomsfall jämnställda orsaker, som kunna förorsaka förändring af kontraktet.

Art. 40. Om resan skulle uppskjutas af orsaker, hvarmed emigranten ej har att skaffa, skall fartygets konsignatör i vederbörande hamn till honom som skadeersättning utbetala två pesetas för hvarje försenad dag.

Härifrån äro undantagna fall af »force majeure» samt hamn- och stufveriarbetarstrejk, som hindra fartygets punktliga afgång.

Om resans uppskjutande öfverstiger femton dagar, kan emigranten annullera kontraktet, med rätt att återfå hvad han utbetalat, eller, om det gäller kostnadsfri befordran, mot erhållande af betalning af omkostnaderna för återresan till utgångspunkten.

Art. 45. Om emigranten, genom försening af bantåg, som ej är en följd af »force majeure», anländer efter fartygets afgång, äro järnvägsbolagen skyldiga att kostnadsfritt återföra honom och hans gods till afgångsstationen, eller till honom utbetala två pesetas per dag, tills han erhåller ny lägenhet att afresa. Denna sistnämnda skyldighet upphör efter femton dagars förlopp.

Det framgår häraf följande:

A) I alla stater, utom i Danmark, hvad indirekt befordring beträffar, samt i Norge, stadgas uttryckligen om expedientens förpliktelser gentemot utvandrarne på afgångsorten.

B) De därstädes uppkommande händelser kunna vara af tre slag: *att* utvandraren kommer för sent till den i kontraktet utsatta tid; *att* han af orsaker, som icke stå i sammanhang med honom själf, fördröjes på afgångsorten; *att* han af orsaker, som stå i sammanhang med honom själf, förhindras från att afresa med den bestämda lägenheten.

C) Då utvandraren kommit för sent till den i kontraktet utsatta tid, har expedienten i de flesta författningar inga förpliktelser gentemot honom. I Italien åligger det dock expedienten att vid fall af tågförsening återbetala resepriset. (I Spanien tillkommer liknande åliggande, såsom det synes rättare, vederbörande järnvägsbolag).

D) Då utvandraren fördröjes å afgångsorten genom omständigheter, som ej sammanhänga med honom själf, är expedienten i alla de nämnda författningarna förpliktigad att antingen sörja för hans kost och logis eller lämna honom viss ersättning i penningar. Om det förra är det uteslutande tal i de nederländska, tyska, schweiziska, ungerska och italienska författningarna. I de engelska, franska, belgiska, danska (direkt befordring) och svenska lämnas, ehuru på olika sätt, alternativet med penningersättning öppet. I den spanska lagen skall i vissa händelser såväl det ena som andra bestås emigranten.

Emellertid måste i ifrågavarande fall skillnad göras a) då dröjsmålet beror på omständigheter, hvaröfver den ansvarige expedienten är herre, b) då det beror på s. k. högre makt. I alla författningarna i fråga är expedienten i båda dessa fall skyldig att antingen ombord eller i land sörja för utvandrarnes kost och logis. I de engelska, franska och belgiska författningarna bortfaller emellertid i fallet b) utvandrarens i fallet a) medgifna rätt att begära alternativ ersättning *i penningar;* i den spanska lagen bortfaller i så fall hans rätt att förutom kost och logis erhålla skadeersättning i penningar.

E) I den italienska lagen kan emigranten, om han redan på hemorten får underrättelse om dröjsmål af ofvannämnda slag, begära penningersättning.

F) För det fall att det ifrågavarande dröjsmålet varar öfver en viss tid, tillkomma i flera författningar ytterligare bestämmelser. I de franska, belgiska, danska (direkt befordring), tyska, ungerska, italienska och spanska författningarna stadgas nämligen, att om dröjsmålet i fråga varar öfver en viss tid (femton eller tio dagar eller en vecka), så kan emigranten lössäga sig från kontraktet och återfå de

af honom betalade penningar, utan hinder af öfrig skadeersättning. I de danska (direkt befordring), tyska, ungerska, italienska och spanska lagarna gäller detta, vare sig dröjsmålet beror på expedienten eller på högre makt; i de franska och belgiska blott i förra fallet. I den engelska lagen kan det ske, blott om inga underhållspenningar utbetalas.

G) Då utvandraren genom orsaker, som sammanhänga med honom själf eller hans anhöriga, men hvartill han icke har skuld (sjukdom o. s. v.), förhindras från att afresa med den bestämda lägenheten, till hvilken han i rätt tid inställt sig, så är expedienten i de engelska, tyska, schweiziska och ungerska författningarna förpliktigad att underhålla honom till dess att han kan anträda resan med en senare lägenhet eller han lössäger sig från kontraktet. I denna händelse är expedienten vidare i alla här omnämnda författningar (den schweiziska undantagen) förpliktigad att på begäran lösa utvandraren från kontraktet och återbetala reseafgiften, antingen helt och hållet eller med visst afdrag eller till viss del. I den spanska lagen stadgas dessutom om viss tid före inskeppningen, vid hvilken anmälan om tillbakaträdande från kontraktet skall ske.

H) Om åter utvandraren af andra än sådana nödtvungna orsaker, eller blott emedan han ångrar sig, vill före afresan träda tillbaka från kontraktet, så är han i de tyska, ungerska, italienska och spanska författningarna berättigad att återfå en viss del af de betalade resekostnaderna (hälften, tre fjärdedelar). I den spanska lagen skall dock anmälan om tillbakaträdande ske viss tid före afresan.

I) I afseende å de förutsättningar ifråga om de här afhandlade fartygens och resandenas beskaffenhet m. m., hvarunder stadgandena C)—H) gälla, hänvisas till ofvanstående utdrag ur respektive författningar.

f) Allmän bestämmelse.

Expedienten är förpliktigad att befordra utvandraren till den i kontraktet angifna ort på den däri angifna väg. Ehuru icke nödigt, är detta i flera författningar uttryckligen nämndt; jfr England: M. Sh. A. 1894, § 330; Frankrike: L. 1860, Art. 8; Belgien: L. 1876, Art. 7; Nederländerna: W. 1861, Art. 10; Schweiz: B.-G. 1888, Art. 15, mom. 1; Ungern: G.-A. 1903, § 27, mom. 1.

g) Dröjsmål och olyckshändelser under resan.

I afseende härå är i olika författningar på följande sätt stadgadt:

England. (M. Sh. A. 1894, §§ 331—333). Om ett emigrantfartyg har (a) i hamn å de Brittiska öarna eller sedan resan begynts lidit skeppsbrott

eller eljest blifvit odugligt att fortsätta sin tillämnade resa, och några mellandäckspassagerare förts tillbaka till hamn å de Brittiska öarna; (b) anlöpt hamn å de Brittiska öarna i skadadt tillstånd; så skall den ansvarige expedienten inom 48 timmar afgifva till närmaste emigrationstjänsteman en skriftlig förklaring, förbindande sig att inom en tid af sex veckor befordra mellandäckspassagerarne till bestämd ort, i fallet (a) med annat likvärdigt fartyg, i fallet (b) med det skadade fartyget repareradt. Under tiden skall han antingen sörja för de nämnda passagerarnas logis och förplägning eller gifva dem föreskrifna underhållspenningar. Passagerarna äga, om icke inom den nämnda tiden af sex veckor befordringen fullföljes, att återfå alla betalade resekostnader.

Om någon person, vare sig hytt- eller mellandäckspassagerare, (a) räddats från skeppsbrott å ort på eller utom de Brittiska öarna eller (b) af någon icke självförvållad orsak befinner sig kvarlämnad i annan utländsk hamn än den, som hans resa afsett, så skola vissa myndigheter äga rätt i fallet (a) att förskottera alla kostnader för personens omhändertagande, i fallet (b) att i den händelse vederbörande redare icke inom 48 timmar skriftligen förbinder sig att befordra honom till bestämmelseorten, föranstalta om detta sistnämnda. De kostnader, som i såväl ena som andra fallet uppkomma, skola sedermera täckas af den säkerhet redaren haft att ställa (jfr VIII).

Den nämnda myndigheten är på ort utom de Brittiska öarna och de brittiska besittningarna konsuln på platsen.

Frankrike. (L. 1860, Art. 8). Vid fall af fartygets frivilliga eller nödtvungna uppehåll, skola emigranterna antingen logeras och bespisas på entreprenörens bekostnad ombord å fartyget, eller godtgöras för sina utgifter i land. I fall af skeppsbrott eller alla andra händelser till sjöss, som hindra fartyget att fortsätta sin resa, är entreprenören skyldig att på sin bekostnad ombesörja emigranternas befordring till den i kontraktet bestämda destinationsorten.

Belgien. I L. 1876, Art. 7 äro likadana bestämmelser träffade som ofvan i den franska författningen. I R. 1905, Art. 20 förklaras detta närmare sålunda, att nämnda skyldighet för entreprenören består vid alla inträffande händelser, krig och blockad undantagna.

Nederländerna. (W. 1861, Art. 12). Om resan med fartyget icke företages, eller *afbrytes* efter fartygets afresa, skall företagaren ombesörja logis och förplägning för emigranterna och sörja för deras befordring med annat fartyg. Denna förpliktelse upphör, om afbrottet eller inställandet af resan är en följd af högre makt, undantagandes i fall af sjöolycka.

Danmark. Norge. Den danska lagen af år 1868 innehåller för fall af *indirekt* befordring intet annat uttryckligt stadgande om utvandraragents förpliktelser i ifrågavarande hänseende, än att han (§ 8) vid befordring öfver Storbritannien skall inom 12 timmar befordra utvandrarne från afstigningshamnen vidare med järnväg. Den norska lagen af år 1869 har icke heller detta stadgande. Utvandrarkontrakten skola emellertid innehålla upplysning om (L. 1868) »huruledes utvandrarens fortsatta befordring är försäkrad, i den händelse att det bestämda fartyget genom olyckshändelse hindras från att fortsätta resan», samt (L. 1869) »huruvida det öfvertages någon särskild förpliktelse för utvandrarnes underhåll, ifall fartyget genom ogynnsamma omständigheter uppehålles, eller för hans vidare befordring, ifall det förolyckas eller blir odugligt för resans fortsättande».

Vid fall af *direkt* befordring stadgar det danska reglementet af år 1870 (§§ 47—49, 51—52): Då ett utvandrarfartyg anlöper utländsk mellanhamn för att därstädes intaga passagerare, får det uppehåll, som däraf förorsakas, icke

utan särskildt tillstånd utgöra mera än 8 dagar. — Om fartyget af nyssnämnda orsak eller på grund af haveri eller annat missöde nödgas söka hamn, skola passagerarne, så länge fartyget kvarligger i sådan hamn, bespisas ombord eller på företagarens bekostnad erhålla motsvarande kost och logis iland — Om fartygets befälhafvare, medan fartyget ligger i utländsk hamn, underlåter att sörja för passagerarnes uppehälle på nyssnämnda sätt, åligger det viss tillsyningsman (som enligt närmare stadgande skall medfölja fartyget) eller läkaren ombord eller den af passagerarna valda ordningsmannen att med hjälp af närmaste danske konsul förskaffa dem kost och logis. — Nödgas fartyget att längre än fyra veckor blifva liggande i utländsk hamn, och har företagaren icke inom nämnda tid föranstaltat om passagerarnes befordring till bestämmelseorten med ett enligt konsulns åsikt likvärdigt och i hvarje fall försvarligt fartyg, så skall konsuln sörja för att detta sker, antingen direkt från samma hamn eller om detta icke låter sig göra, öfver annan hamn, samt att passagerarne å det nya fartyget såvidt möjligt erhålla samma villkor, som genom deras ursprungliga kontrakt äro dem tillförsäkrade. — Hvad ofvan är stadgadt om passagerarnas förplägning och vidare befordring gäller äfven för det fall, att passagerarna efter fartygets förlisning landsättas i utländsk hamn och företagaren är ur stånd att draga behörig försorg om dem.

Sverige. (K. F. 1884, § 5; K. F. 1893). Bland de upplysningar, hvilka stadgas skola innehållas i utvandrarkontrakten, ingår äfven upplysning om »den tid, under hvilken, i händelse öfverfarten ej sker omedelbart till den främmande världsdelen, utvandraren under resan till bestämmelseorten kan komma att å särskilda mellanstationer för afvaktande af vidare befordran högst uppehållas, samt på hvad sätt för hans underhåll och vård under sådana uppehåll är sörjdt». Enligt K. F. 1884, § 48 får utvandrarfartyg, som afgått från svensk hamn och anlöper utländsk, icke utan tvingande skäl uppehålla sig i den senare mera än tio dagar.

(K. F. 1884), § 9. Har agent underlåtit, att i enlighet med därom i kontraktet gjordt åtagande draga försorg om utvandrares vård och underhåll under den tid, han på resa till bestämmelseorten uppehåller sig å utländsk plats, äger svensk konsul därstädes, om sådan finnes, men i annat fall konsuln å närmaste ort därintill att förskaffa utvandraren nödigt härberge och underhåll. Om utvandrare längre än *fyra* veckor uppehålles å utländsk ort i afvaktan på vidare befordran, bör konsuln föranstalta, det han varder med ändamålsenligt fartyg fortskaffad till bestämmelseorten antingen omedelbart eller, om sådant icke låter sig göra, öfver annan hamn, där svensk konsulstjänsteman finnes anställd. Önskar i fall, som nu är sagdt, utvandrare att hellre varda återsänd till hemorten, äge konsuln, där så ske kan, att om hans fortskaffande dit draga försorg.

§ 10. Å de kostnder, konsul på grund af § 9 kan få vidkännas, äger han, därest desamma ej gäldas af vederbörande, att till kommerskollegium insända af behörige verifikationer åtföljd räkning jämte en bestyrkt afskrift af utvandrarens med agent upprättade kontrakt, hvarefter kollegium har att med anlitande af den utaf agenten ställda säkerhet, bereda konsuln ersättning för det gjorda förskottet.

Tyska riket. (G. 1897), § 27. Företagaren är förpliktigad att, från den i kontraktet bestämda afgångsdagen räknadt, utan särskild ersättning gifva utvandrarne logis och förplägning på de för deras inskeppning eller *fortsatta befordring bestämda* orter, vid hvarje af dem själfva icke förorsakadt dröjsmål. § 28. Om dröjsmålet varar längre tid än en vecka, har utvandraren, utan hinder af öfriga honom tillkommande anspråk på ersättning enligt allmän

lag, rätt att träda tillbaka från kontraktet och fordra återlämnande af den betalade öfverfartssumman. § 30. Om fartyget genom sjöolycka eller annan omständighet förhindras från att fortsätta resan eller nödsakas göra ett längre afbrott i densamma, så är företagaren förpliktigad att utan särskild ersättning gifva utvandrarne tillbörligt logis och förplägning och så fort som möjligt föranstalta om befordring af dem och deras bagage till bestämmelseorten. Detta stadgande skall tillämpas på den fortsatta befordringen från den transoceanska afstigningshamnen.

Schweiz. (B.-G. 1888. Art. 15 mom. 7). Agentens förpliktelse omfattar fullständig förplägning och härbergering af utvandraren vid uppehåll eller dröjsmål på resan, som icke påvisligen förorsakats genom utvandrarens förvållande, samt snabb annan befordring af minst lika god art som den i kontraktet angifna, för den händelse att den afsedda befordringslägenheten icke finnes eller icke är tillräcklig.

Ungern. (G.-A. 1903, §§ 27, 28). Företagaren är förpliktigad att i den händelse resan utan utvandrarens påvisliga skuld försenas eller afbrytes, under tiden gifva denne utan särskild ersättning fullständig förplägning och inkvartering samt så fort som möjligt befordra honom och hans bagage till bestämmelseorten. Om förseningen varar längre tid än en vecka, kan utvandraren träda tillbaka från kontraktet och fordra återbetalning af den erlagda reseafgiften, utan hinder af hans anspråk på ersättning enligt allmän lag för möjligen liden skada.

Italien. (L. 1901, Art. 22). Om emigranten på grund af orsaker, som sammanhänga med fartyget, eller på grund af karantän måste göra uppehåll å en mellanstation under resan, skola omkostnaderna för vivre och vid behof för logis bestridas af redaren. I händelse af skeppsbrott eller fartygets oduglighet att fortsätta resan eller vid fall af genom sjöskada förorsakadt uppehåll, som räcker längre tid än 14 dagar, åligger det redaren att sända annat fartyg, lämpligt att taga emigranterna ombord och föra dem till destinationsorten. I motsatt fall skall utrikesministern, efter emigrationsrådets hörande, begagna sig af borgenssumman i och för nödiga åtgärder.

Spanien. Den spanska lagen innehåller inga andra stadganden för här afsedda händelser än de ofvan under e) refererade.

Det framgår häraf följande:

A) I alla författningar är den ansvarige expedienten underförstådt förpliktigad att vid på resan utan utvandrarens bevisliga förvållande *uppkommande dröjsmål* sörja för hans logis och kost eller gifva honom däremot svarande ersättning i penningar. I samtliga författningar utom de för indirekt befordring gällande danska samt de norska och svenska är detta utsagdt såsom en uttrycklig förpliktelse; i de tre sistnämnda författningarna stadgas endast att utvandrarkontrakten skola innehålla upplysning om de förpliktelser expedienten härutinnan åtager sig.

B) I alla författningar är expedienten förpliktigad att i händelse af *sjöskada eller skeppsbrott* sörja för utvandrarens kost och logis samt föranstalta om hans fortsatta befordring till bestämmelseorten med likvärdig lägenhet. I de för indirekt befordring gällande danska samt de norska och svenska författningarna stadgas dock om denna förpliktelse endast i den form, som nyss är omnämnd.

Hvad beträffar andra mellankommande hinder (*krig*, *blockad*, *karantän*), är de engelska, danska, norska och svenska författningarnas formulering sådan, att intet kan anses vara för dessa eventualiteter stadgadt. Med öfriga författningars formulering kan åtminstone formellt den tolkning göras gällande, att de franska, tyska, schweiziska och ungerska lagarna äfven i alla nämnda händelser göra expedienten ansvarig för den fortsatta befordringen, under det att de belgiska och italienska lagarna göra detta, väl i händelse af karantän, men ej i händelse af krig och blockad, den nederländska författningen slutligen i ingen af nämnda tre händelser.

C) I de engelska och italienska lagarna är *viss tid stadgad* (6 veckor, resp. 14 dagar), inom hvilken den vidare befordringen i fall af sjöskada eller skeppsbrott skall af expedienten ombesörjas.

D) I den händelse dröjsmål af ofvannämnda orsaker eller eljest uppstår å mellanstation under resan samt varar *öfver en viss tid*, är utvandraren i de engelska, svenska, tyska och ungerska författningarna berättigad att uppsäga kontraktet och antingen återfå utlagda resekostnader eller på expedientens bekostnad återbefordras till hemorten. Den nämnda tiden är i den engelska författningen sex veckor, i den svenska fyra veckor, i de tyska och ungerska en vecka.

E) I de engelska, danska (direkt befordring) och svenska författningarna äro beträffande *konsulatmyndigheternas* skyldigheter i de fall, hvarom ofvan är tal, vidsträcktare föreskrifter gifna än i öfriga författningar. De sistnämnda författningarna ålägga nämligen vederbörande konsul att i vissa fall föranstalta om utvandrarnes vidare befordring eller om deras återsändande till hemorten. I de danska (direkt befordring) och svenska författningarna åligger det honom äfven att sörja för utvandrarnes logis och kost, om detta af expedienten försummas. De kostnader, som häraf uppstå, skola täckas af den af expedienten ställda säkerhet.

h) Framkomsten till afstigningshamnen.

Enligt de engelska (M. Sh. A. 1894, § 327), franska (L. 1860, Art. 5) belgiska (R. 1905, Art. 53) nederländska (W. 1861, Art. 10) och för direkt befordring gällande danska (R. 1870, § 47) samt svenska (K. F. 1884, § 48) författningarna äro utvandrarne berättigade att under högst 2 dygn efter ankomsten till afstigningshamnen sofva och äta ombord, enligt de engelska och franska författningarna dock endast för så vidt fartyget icke är nödsakadt att omedelbart återresa. Enligt den nederländska författningen åligger det emellertid i sistnämnda fall expedienten att på annat sätt sörja för deras logis och förplägning under nämnda två dygn. Enligt den belgiska för-

fattningen kan utvandraren icke göra anspråk på rättigheten vid transport med ångfartyg.

i) Medling i rättskonflikter.

I rättskonflikter mellan expedient och utvandrare skall utvandrarens talan föras samt medling ske, i hemlandet af vederbörande administrativa eller särskildt för emigrationen inrättade myndigheter, å utrikes ort af konsul. Jfr därom närmare England: M. Sh. A. 1894, §§ 356—358, 487—489; Frankrike: L. 1860, Art. 11; Belgien: L. 1876, Art. 11; Nederländerna: W. 1861, Art. 6; Danmark: L. 1868, § 9; Norge: L. 1869, § 7; Sverige: K. F. 1884, §§ 11, 12; Tyska riket: G. 1897, §§ 40, 41; Schweiz: B.-G. 1888, Art. 22, 23; Italien: L. 1901, Art. 26, 27; Spanien: L. 1907, Art. 16—21, 47—50.

XII. Organisationer för utvandringens öfvervakande och reglerande.

England. Sedan år 1830 hafva i ett antal af de viktigaste embarkeringshamnarna *särskilda tjänstemän* varit anställda i och för utvandringsförfattningarnas öfvervakande. Genom M. Sh. A. 1894, § 355, stadgas:

Mom. 1. Inom Storbritannien och Irland kan Board of Trade och i en brittisk besittning guvernören tillsätta och afskeda emigrationstjänstemän (»emigration officers») och assistenter till dessa, hvilka under Board of Trades eller guvernörens ledning synas behöfliga för att utföra denna lags bestämmelser.

Mom. 2. Alla en emigrationstjänstemans bemyndiganden, göromål och plikter i afseende å denna lag kunna uppdragas åt och utöfvas af hans assistent, eller i hamnar, där ingen emigrationstjänsteman eller assistent finnes eller där de äro frånvarande, högste tulltjänstemannen för tillfället i hamnen. — — —

Mom. 3. En person, som enligt denna lag upprätthåller emigrationstjänstemans befattning, är icke personligen ansvarig för några utbetalningar af penningar eller några kostnader i afseende å någon afslutad förbindelse eller några lagliga åtgärder, företagna af honom i egenskap af emigrationstjänsteman å tjänstens vägnar.

Om *instanser för rättskonflikter*, uppkomna i anledning af utvandringsförfattningarna, stadgas (M. Sh. A., §§ 356—357):

§ 356. Alla anspråk i afseende å plikter och förverkande enligt denna lags bestämmelser (med undantag af dem, som enbart hafva afseende å passagerarefartyg) skola framställas hos följande tjänstemän,

nämligen: a) någon emigrationstjänsteman; b) någon högsta tulltjänsteman; äfven c) inom Storbrittannien och Irland någon af Board of Trade bemyndigad person eller någon af tullstyrelsen (»Commissioners of Customs») bemyndigad tulltjänsteman; d) i en brittisk besittning någon person, bemyndigad af guvernören, eller någon tulltjänsteman, bemyndigad af det regeringsdepartement, som handhafver tullärendena i denna besittning.

§ 357. Alla penningebelopp, som kunna indrifvas på grund af denna lag i form af reseafgifter, underhållspenningar, skadeersättning eller kostnader, skola utsökas hos en *domstol för summarisk rättsbehandling* (»court of summary jurisdiction») af den person, som därtill är berättigad, eller å hans vägnar af någon af de i föregående § nämnda tjänstemän; i bådadera fallen genom en eller flera åtgärder.

För meddelande af upplysningar åt utvandrare är, såsom i den allmänna redogörelsen omnämnts, inrättad en central institution, *Emigrants' Information Office* (»E. I. O.»), hvilken varit i verksamhet sedan den 11 oktober 1886. Dess uppgift är att meddela möjligast noggranna upplysningar i afseende å utvandringen till de brittiska besittningarna, hvilken verksamhet efter den 11 juni 1890 äfven tillåtits i afseende å andra länder; rörande resekostnader, arbetsmarknadens läge, priset på förnödenhetsartiklar o. s. v.; i ändamål att personer, som äro betänkta på att utvandra, skola kunna sättas i tillfälle att bedöma, huruvida det är rådligt eller icke att utvandra till ett bestämdt land vid en bestämd tid. Härvid skall det icke vara byråns uppgift att på något som helst sätt uppmuntra till eller afråda från utvandring, i allmänhet eller efter en bestämd plan. Dess uppgift är uteslutande att konstatera och offentliggöra faktiska förhållanden.

Denna upplysningsbyrås organisation är följande. Dess verksamhet står under kolonialdepartementets allmänna uppsikt; men ledningen handhafves närmast af ett förvaltningsråd på 15 medlemmar, hvars ordförande är en ämbetsman i kolonialdepartementet, men som i öfrigt är sammansatt af parlamentsmedlemmar, särskilda sakkunnige i utvandringsärenden, ledare af privata utvandringsföreningar och några arbetarpartiets förtroendemän. Det hufvudsakliga arbetet utföres dock af ett arbetsutskott på 6 personer.

Det för byråns verksamhet nödvändiga materialet insamlar den, hvad kolonierna beträffar, genom medverkan af koloniernas representanter i London och genom direkt korrespondens med kolonialregeringarna och talrika korrespondenter i kolonierna; hvad andra länder beträffar, genom material, insamladt genom utrikesdepartementets försorg, konsulsrapporter o. s. v.

Sin verksamhet bedrifver byrån dels genom lämnande af muntliga upplysningar, dels genom utgifvande af särskilda publikationer. För det förra ändamålet är ett hufvudkontor i London (31 Broadway, Westminster, S. W.) och ett antal filialkontor i andra brittiska städer upprättade, för det senare ändamålet utgifver den a) årliga *handböcker*, behandlande skildringar och meddelanden från olika brittiska besittningar och andra stater, b) kvartalsvis förnyade *plakat*, som skickas till samtliga poststationer och anslås på lämpliga ställen, c) kvartalsvis tryckta *cirkulärhäften*, hvilka innehålla de senaste underrättelserna om arbetsmarknaden etc. i kolonierna, och hvilka gratis tillskickas myndigheter, arbetareföreningar, prästerskapet, välgörenhets- och utvandringsföreningar o. s. v.

Ehuru byrån, som nämnts, enligt planen för densamma samt enligt officiella uttalanden öfver dess verksamhet, icke skall uppmuntra till eller afråda från utvandring, så står det dock utom tvifvel, att dess verksamhet i verkligheten verkar utvandringsbefrämjande. Detta framgår redan däraf, att byrån icke, såsom den nyligen i Tyska riket inrättade (se nedan), inskränker sig till att ge upplysningar på förfrågan, utan i vidsträckt mån och på ett ganska energiskt sätt tvingar sina upplysningar på allmänheten. Dessa upplysningar äro vidare, hvilket redan framgår af en flyktig blick på de handböcker och cirkulärhäften, hvari de äro innehållna, så snart det gäller de brittiska biländerna ljust färgade och ingalunda af rent beskrifvande art. Det är för öfrigt omöjligt, att skildra klimatiska, ekonomiska och sociala förhållanden i ett transoceanskt land, utan att skildringen får en subjektiv anstrykning, så mycket mer då, såsom i ifrågavarande fall, de meddelanden, hvarpå den är byggd, icke äro observationer i första hand, utan uppgifter från skilda myndigheter och personer, af hvilka flera *hafva intresse af* att öka invandringen till det land, där de äro bosatta eller t. o. m. äro anställda i statstjänst. Att den brittiska upplysningsbyråns verksamhet i afseende å de brittiska biländerna verkar utvandringsbefrämjande är för öfrigt öfverensstämmande med den brittiska utvandringspolitikens önskemål i allmänhet (jfr den allmänna redogörelsen).

På grund af ofvanstående förhållande föreligger ingen anledning att i denna redogörelse närmare ingå på den ifrågavarande upplysningsbyråns verksamhet.

Frankrike. Genom Décret impérial rélatif à l'émigration européenne 15—27 janvier 1855 stadgades:

Art. 1. I städerna Strassburg, Paris, le Havre, Forbach och S:t Louis och på de ställen, där inrikesministern anser det nödvändigt, skola särskilda *kommissarier* tillsättas, med uppdrag att under

inrikesministerns inseende i ordningens och emigranternas intresse öfvervaka den franska och utländska emigrationen. Dessa kommissarier skola hafva till uppgift att öfvervaka utförandet af de åtgärder, som föreskrifvas af författningarna.

Art. 2. I hvar och en af de städer, som inrikesministern bestämmer, skall under emigrationskommissariens ledning upprättas en *upplysningsbyrå*, till hvilken emigranterna kunna vända sig för att utan ersättning erhålla alla de informationer, som angå deras resa genom Frankrike, deras vistelse i land och utvandrarkontraktens upprättande. — På de ställen, där det icke kommer att existera några upplysningsbyråer, skola emigrationskommissarierna få i uppdrag att träda i dessas ställe.

Genom Loi 1860, Art. 11, bestämmes att förseelser i afseende å utvandrarbefordran kunna beifras 1:o) i Frankrike af emigrationskommissarierna eller af de polistjänstemän, funktionärer eller agenter, som genom ministeriell bestämmelse vare sig för beständigt eller tillfälligtvis tillagts emigrationskommissaries ställning; 2:o) ombord å franska fartyg i främmande hamnar af konsulerna med biträde af särskilde sakkunnige.

Genom D. 15 mars—16 avril 1861, Art. 15, bestämmes om de *besiktningsmän*, hvilka före hvarje utvandrarfartygs afgång skola besiktiga detsamma.

Belgien. I Belgien är genom Règl. du 2 déc. 1905 sur le transport des émigrants, Art. 1—11, en delvis sedan längre tid tillbaka bestående officiell apparat för utvandringens reglerande och öfvervakande på följande sätt ytterligare utvecklad och organiserad:

Art. 1. I Antwerpen inrättas till emigrationens tjänst:

1:o) En inspektionskommission (»commission d'inspection»).

2:o) En besiktningskommission (»commission d'expertise»).

3:o) Ett regeringskommissariat (»commissariat du Gouvernement»).

4:o) En läkarebyrå (»service médical»).

Art. 2. *Inspektionskommissionen* sammansättes af 9 medlemmar, nämligen provinsguvernören såsom ordförande, en högre ämbetsman i utrikesdepartementet såsom vice ordförande, en medlem af kommunalrådet, två köpmän, hvaraf en redare eller f. d. redare, direktören i Antwerpen för statsbanorna, två framstående personer, valda af regeringen, en tjänsteman vid provinsstyrelsen, på samma gång tjänstgörande som sekreterare. Trenne suppleanter utnämnas för den högre ämbetsmannen i utrikesdepartementet, för medlemmen af kommunalrådet och för sekreteraren.

Kommissionens medlemmar och suppleanter utnämnas af Oss, efter förslag af Vår utrikesminister.

Art. 3. Inspektionskommissionen har till uppgift:

1:o) att inspektera och kontrollera besiktningskommissionens åtgöranden i ärenden, som röra utvandringen;

2:o) att utjämna de svårigheter och medla i de tvistigheter, hvartill befordringen af utvandrare kan gifva anledning.

Art. 4. *Besiktningskommissionen* sammansättes af 6 medlemmar, nämligen en sakkunnig i fråga om besiktning af ångmaskiner, en läkare, en sjöfartskommissarie, en befälhafvare å långtgående ångfartyg, en fartygskonstruktör, en ingenjör. Dessutom utnämnas suppleanter.

Medlemmarna af besiktningskommissionen och deras suppleanter utnämnas af Vår utrikesminister.

— — —

Art. 5. Besiktningsmännen hafva i uppdrag att besiktiga utvandrarfartygen och handhafva detta reglemente.

Det redogöres därefter närmare för arten af denna besiktning, hvilken afser att kontrollera efterlefnaden af de rörande utvandrarfartygens inredning och utrustning utfärdade bestämmelser.

Art. 6. *Regeringskommissarien för emigrationen* utnämnes af Oss, efter förslag af Vår utrikesminister, och lyder under provinsguvernören.

Art. 7, Art. 8, mom. 1—7 gifva noggranna föreskrifter om emigrationskommissariens åligganden och bemyndiganden.

Art. 9. Oberoende af regeringskommissarien för emigrationen och under hans ledning skola en eller flera *adjungerade kommissarier*, allt efter behof, utnämnas af Oss, på förslag af Vår utrikesminister.

Dessa funktionärer hafva samma bemyndiganden som regeringskommissarien.

Regeringen har rättighet att, då den finner lämpligt, låta hvarje utvandrarfartyg åtföljas af en *särskild delegerad*, som reser gratis på 1:sta klass.

Art. 10. *Läkarbyråns* personal utgöres af en chefläkare och en eller flera adjungerade läkare, hvilka utnämnas af Oss, efter förslag af Vår utrikesminister.

Art. 11 föreskrifver dessa läkares åligganden vid besiktning af utvandrarne och utvandrarfartygen.

År 1888 inrättades i Belgien en officiell upplysningsbyrå för emigrationens räkning: *Le service de renseignements concernant l'émigration.* Dess organisation är följande. Den är upprättad i samband med utrikesdepartementets afdelning för handel och konsulatväsen (Ministère des Affaires Etrangères, Direction du Commerce et des Consulats) och har en helt och hållet officiell karaktär såsom afdel-

ning af detta departement. Den har ett centralkontor i Bruxelles samt filialkontor i samtliga provinser, inrättade hos provinsernas administrativa myndigheter. På dessa ställen lämnas på förfrågan muntliga upplysningar om förhållandena i transoceanska länder förutom detta utgifvas årligen publikationer öfver de olika invandringsländerna af samma art som de af den brittiska E. I. O. utgifna handböcker.

Den belgiska upplysningsbyrån inhämtar sina uppgifter på liknande sätt som den engelska. Dessutom äro på flera orter i invandringsländerna belgiska upplysningsbyråer bildade, dels privata, dels i anslutning till de belgiska konsulaten. Genom korrespondens med dessa är byrån i Bruxelles i stånd att inhämta ytterligare af behofvet varande upplysningar.

I afseende å denna byrås och dess filialers allmänna hållning gentemot utvandringen gäller i viss mån samma anmärkning som om den engelska E. I. O. Byrån har visserligen tillkommit enbart i ändamål att på ett objektivt sätt upplysa belgiska och genomresande emigranter om »de möjligheter till framgång, hvilka transoceanska länder kunna bereda resande med olika yrken»; hvarje verksamhet, som uppmuntrar till eller afhåller från utvandring, skall enligt officiell förklaring vara från dess sida utesluten. Om emellertid denna objektivitet äfven upprätthålles i högre grad än af den engelska E. I. O., eftersom den belgiska byrån icke i likhet med den senare drifver en vidtutgrenad propaganda med sina upplysningar, så kan en viss utvandringsbefrämjande verkan dock icke undvikas, när någon afsikt i motsatt riktning icke förefinnes och upplysningarna bygga på meddelanden äfven af sådana personer i invandringsländerna, hvilka äro intresserade i invandringen dit. De publikationer, som byrån utgifver öfver olika transoceanska länder, visa sig visserligen i hela sin tendens mindre ljusfärgade än E. I. O:s, men hafva tydligen icke till uppgift att framställa förhållandena annat än i så god dager som möjligt. Detta öfverensstämmer för öfrigt med den belgiska utvandringspolitikens allmänna önskningar, då den belgiska utvandringen icke ger anledning till nationella farhågor och inländska redareintressen hafva starka skäl att önska den utländska emigrantströmmens dragande öfver belgiska hamnar.

Nederländerna. Genom lagen den 1 juni 1861 bestämmes:

Art. 4. I de kommuner, som af Oss anvisas, skola genom våra provinsguvernörer tillsättas uppsiktskommissioner för öfvervakande af utvandrarbefordringen (»*Commissie van toezigt over het vervoer van landverhuizers*»), enligt af Oss gifna föreskrifter.

I dessa kommissioner skola till ett så stort antal som möjligt sitta medlemmar af handels- och industrikammaren, medlemmar af kommunalrådet samt personer, förtrogna med den större sjöfarten.

Till bestridande af nödiga kostnader skall ur statskassan till hvarje kommission utbetalas en summa, som årligen bestämmes.

I de kommuner, där ingen uppsiktskommission är upprättad, åligger det borgmästaren och magistraten att öfvervaka utvandrarbefordringen. På dessa äro denna lags bestämmelser angående uppsiktskommissionerna tillämpliga.

I Art. 5 och 6 af samma lag äfvensom Art. 1, 2, 3 af lagen den 15 juli 1869 bestämmes arten och omfånget af kommissionernas åligganden och bemyndiganden. De hafva i stort sedt samma uppgifter som de engelska och franska emigrationskommissarierna (handhafva författningarna, inspektera utvandrarfartygen, medla i tvister mellan utvandrarna och expedienten, gifva råd och upplysningar åt utvandrarna), hvarjämte de hafva att gifva tillstånd till innehafvare af emigranthärbergen och vissa andra personer.

I Lag 1861, Art. 15, stadgas, att vissa af uppsiktskommissionens beslut kunna öfverklagas hos borgmästaren och magistraten på platsen eller, om dessa tjänstgöra i stället för uppsiktskommissionen, hos provinsens deputeradeständer (Gedeputeerde Staten der provincie).

Enligt Lag 1869, Art. 17, skola tvister, uppkomna vid utvandrarbefordringen, anhängiggöras vid *domstol* på inskeppningsorten.

Danmark, Norge, Sverige. Några särskildt för utvandringen afsedda tjänstemän eller statsorgan finnas icke. I alla tre länderna utöfvas uppsikten öfver utvandringen af de vanliga civila myndigheterna. Särskilda *besiktningsmän* öfver utvandrarfartyg skola förordnas enligt det danska Reglement 28 mars 1870, § 5, den norska Lov 23 maj 1863, § 9, den svenska K. F. 1884, §§ 19—20.

Tyska riket. Genom beslut af Förbundsrådet den 11 juli 1868 förordnades en rikskommissarie för utvandringsväsendet (»*Reichskommissar für das Auswanderungswesen*») i Hamburg; senare har äfven i Bremen en sådan förordnats. Dessas verksamhet, som regleras genom en instruktion af rikskansleren, består i att öfvervaka författningarnas efterlefnad, kontrollera de lokala myndigheternas åtgöranden i punkter, som angå utvandringen, och ingripa vid fall af förefintliga missförhållanden.

Deras bemyndiganden äro stadfästade genom rikslagens af år 1897, § 41.

I utlandet åligga rikskommissariernas uppgifter tyska rikets myndigheter (beskickningar och konsulat); till deras hjälp skola vid fall af behof särskilda kommissarier anställas såsom biträdande tjänstemän.

Under rikskommissarierna sortera de *utvandringsmyndigheter*, hvilka de särskilda landsregeringarna på grund af § 40 rikslagen äga att förordna. **Hamburg** (Gesetz betr. das Auswandererwesen v. 14 Jan. 1887 §§ 1—6). Utvandringsmyndigheten (»*Behörde für das Auswandererwesen*») skall sammansättas af två medlemmar af senaten och tre medlemmar af handelskammaren i Hamburg. Den skall jämte polismyndigheterna hafva uppsikt öfver utvandringsväsendet. Under densamma lyda a) en *upplysningsbyrå*, som på begäran skall gifva utvandrarne alla erforderliga upplysningar och skydd, b) en *inspektionsläkare* med assistenter, c) vissa *besiktningsmän* för utvandrarfartygen. Denna byrås tjänstemän och dessa öfriga personer utnämnas af senaten, äro fast aflönade och erhålla sina instruktioner af utvandringsmyndigheten. **Bremen.** (Verordnung v. 9 Juli 1866, § 1). Utvandringsmyndigheten (»*Behörde für das Auswandererwesen*», äfven kallad »*Senatskommission für das Auswandererwesen*») sammansättes på liknande sätt som i Hamburg. Genom § 30 af samma förordning förordnas om *besiktningsmän* såsom i Hamburg.

Genom rikslagens §§ 38, 39 förordnades om inrättande af ett *Beirat für das Auswanderungswesen*, som skall medverka vid utöfvandet af de rikskansleren tillkommande befogenheter på utvandringsväsendets område. Detta sakkunniga utvandringsråd skall bestå af en ordförande och minst 14 medlemmar. Ordföranden utnämnes af kejsaren, medlemmarna af Förbundsrådet. Hvartannat år skall omval af samtliga medlemmar försiggå. Rådet måste höras innan koncession meddelas åt sådana företag, hvilka hafva till ändamål kolonisation af ett bestämdt område i transoceanska länder, äfvensom vid fall af inskränkning eller återkallande af ett åt en utvandringsföretagare meddeladt tillstånd. Utom detta kunna viktigare frågor på utvandringsväsendets område af rikskansleren föreläggas rådet till öfvervägande, och detta kan göra framställningar till rikskansleren.

Utvandringsrådets organisation regleras genom ett af Förbundsrådet utfärdadt regulativ af den 17 februari 1898, i samband med hvilket regulativ stadgar för dess arbetsordning likaledes utfärdades.

I samband med den nya utvandringslagens genomförande planlades i Tyskland upprättandet af en statlig upplysningsbyrå för utvandrare af liknande slag som de i England, Belgien och Schweiz (se nedan) inrättade. Det befanns emellertid icke lämpligt att fullfölja planerna i denna form, och i stället upprättades genom ett privat sällskaps (*Deutsche Kolonialgesellschaft*) initiativ en dylik upplysningsbyrå »*Centralauskunftstelle für Auswanderer*» i Berlin (Schelling-Strasse 4), hvilken började sin verksamhet den 1 april 1902. Då emellertid genom Erlass den 10 juli 1902 sällskapet i fråga erhöll ett understöd ur rikskassan för byråns upprätthållande, hvil-

ket understöd under de efterföljande åren förnyats och nyligen föreslagits skola öfverföras till ordinarie stat, äfvensom sällskapet förbundit sig att leda byråns verksamhet under rikskanslerens uppsikt och efter hans direktiv, så torde denna upplysningsbyrå icke böra ur detta sammanhang uteslutas.

Byråns verksamhet består *dels* däruti att den på sitt hufvudkontor i Berlin och sina filialkontor i andra tyska städer lämnar upplysningar på förfrågan om förhållandena i olika invandringsländer, *dels* lämnar samma upplysningar genom korrespondens, *dels* utgifver publikationer öfver länderna i fråga. Materialet för dessa upplysningar insamlar den genom tyska rikets myndigheter i utlandet, äfvensom genom privata korrespondenter därstädes.

I likhet med i England och Belgien gå i Tyskland alla officiella uttalanden öfver utvandringsbyråns verksamhet i den riktning, att denna verksamhet skall vara strängt objektiv och taga bestämdt afstånd från att vare sig uppmuntra till eller afhålla från utvandring. Under det att emellertid i England och Belgien upplysningsverksamheten i verkligheten verkar mer eller mindre utvandringsbefrämjande, kan detta icke sägas om den tyska byråns verksamhet. Den verksamhet, som utöfvas af en upplysningsbyrå för utvandrare, blir nämligen med nödvändighet beroende, mindre af innehållet i dess statuter än af de syften, som öppet eller underförstådt fullföljas i dess praktiska verksamhet. Liksom de engelska och belgiska byråernas direkta eller indirekta utvandringsbefrämjande karaktär står i öfverensstämmelse eller åtminstone icke i strid med den allmänna hållningen hos dessa länders utvandringspolitik, så ledes självfallet den tyska byråns verksamhet i den riktning, som den tyska utvandringspolitiken bestämmer. Denna är emellertid icke utvandringsbefrämjande. Den tyska byrån meddelar upplysningar uteslutande på förfrågan, och dess broschyrer öfver förhållanden i invandringsländerna kännetecknas af en afgjordt mera reserverad hållning än den belgiska och i all synnerhet den engelska byråns.

Äfven en andra skiljaktighet mellan den tyska byrån och de båda öfriga är beroende af deras olika syften. Den engelska E. I. O. kan sägas hafva, om icke officiellt så dock i verkligheten, till uppgift att befrämja invandringen till de brittiska biländerna; den belgiska byrån har ingen af nationella skäl dikterad anledning att betrakta utvandringen till dessa skyddsområden med ovilja; det tyska kolonialsällskapets byrå åter har, om detta äfven icke officiellt uttalas, det starkaste intresse af att leda utvandringen bort från dessa brittiska skyddsområden. Dess upplysningar och broschyrer öfver t. ex. Canada kännetecknas sig, trots den fullständiga objektivitet som de, likaväl som den engelska byråns, officiellt förklaras besitta, en lika i ögonen fallande mindre gynnsam färg, som de

senare hafva en mera gynnsam. I stället har den tyska byrån till underförstådt syfte att leda den inhemska utvandringen till de länder, där utvandrarnes välfärd bäst kan förenas med det tyska rikets intressen. Bland dessa länder intaga de tyska rikskolonierna en allt mera betydelsefull plats, allteftersom förhållandena i dessa kolonier blifva för kolonister gynnsammare (jfr den allmänna öfversikten).

Då den tyska upplysningsbyrån är den enda för närvarande i Europa existerande, som samtidigt med att den bevakar utvandrarnes välfärd ledes af en allmän utvandringshämmande politik, har den för vårt land det största intresset.

Följande statistiska uppgifter afse dess och dess filialers verksamhet från begynnandet intill den 30 sept. 1906:

Tidrymd.	Besvarade förfrågningar.			Af de frågande voro af följande yrken:					Af förfrågningarna hade afseende å			
	Skriftliga.	Muntliga.	Inalles.	Jordbrukare o. trädgårdsmäst.	Handtverkare.	Arbetare.	Högre kvalific. yrken m. fl.	Inalles.	De tyska kolonierna.	Nordamerikas Förenta Stater.	Alla andra länder.	Inalles.
1 april 1902—1 okt. 1902.	2168	486	2654	307	540	119	1688	2654	1709	134	1154	2997
1 okt. 1902—1 okt. 1903.	2906	470	3376	501	509	107	2259	3376	2315	215	1643	4173
1 okt. 1903—1 okt. 1904.	2780	528	3308	620	496	101	2091	3308	2348	244	1558	4150
1 okt. 1904—1 okt. 1905.	2061	602	2663	473	370	124	1696	2663	1888	154	1263	3305
1 okt. 1905—1 okt. 1906.	2496	684	3180	537	511	95	2037	3180	2979	227	1572	4778

Det framgår häraf, att byråns väsentligaste verksamhet sker genom korrespondens, hvilket äfven förklaras af dess och dess filialers belägenhet i större städer, inom hvilka utvandringen själffallet är ringare. Af uppgifterna om de frågandes yrken framgår vidare otvetydigt, att byrån spelar en ringa roll för personer af arbetsklassen, och att dess hufvudsakliga uppgift, såsom äfven af hela dess organisationkan förmodas, är att vara en upplysningsbyrå för köpmän, ingeniörer o. s. v. Byrån får därigenom en karaktär, hvilken så mycket mer motiverar de särskilda intressen i afseende å de tyska kolonierna, som den måste anses företräda. Att byråns förnämsta verksamhet sker i afseende å kolonierna framgår äfven däraf, att det ojämförligt största antalet förfrågningar hafva afseende å dessa. Förfrågningarna i afseende å det för svenska förhållanden viktigaste invandringslandet (Nordamerikas Förenta Stater) äro jämförelsevis få.

Den tyska upplysningsbyråns uppgift är sålunda i hufvudsak redan nu och kommer otvifvelaktigt i framtiden än mer att blifva

de *nationella* intressenas tillvaratagande vid utvandringen genom den oundvikliga utvandringens länkande till trakter, där den kommer hemlandet bäst till godo och genom dess utnyttjande i det inhemska näringslifvets tjänst. Dessa uppgifter äro visserligen icke främmande för de engelska och belgiska samt de schweiziska och italienska motsvarande institutionerna, men i inga af dessa senare länder har utvandringspolitiken vid sidan af sitt intresse för utvandrarnes skydd en sådan nationell målmedvetenhet som i Tyska riket. För ett land, hvilket lider uppenbar skada af sin utvandring, kan endast den tyska byrån och dess verksamhet vara af intresse.

Schweiz. Genom Art. 25 af Bundes-Gesetz v. 22 Mars 1888 beslöts att inom utrikesdepartementet, under hvilket utvandringsväsendet i sin helhet genom lagen förlades, upprätta en särskild *Byrå*, hvilken »skall hafva att sätta sig i förbindelse med motsvarande institutioner i andra stater och på begäran förse personer, hvilka vilja utvandra, med behöfliga upplysningar, råd och rekommendationer».

Genom Bundesrathsbeschluss v. 18 Sept. 1888 stadgades närmare om denna utvandringsbyrås organisation. Den skall bestå af två afdelningar, en administrativ, (»*administrative Abteilung*») som skall hafva uppsikten öfver agenternas, underagenternas och resebyråernas affärsrörelse, samt en kommissarisk (»*kommissarische Abteilung*»), som skall företräda den schweiziska utvandringens intressen i allmänhet i andra stater, och som har till uppgift meddelande af upplysningar, råd och rekommendationer. Genom Art. 3, mom. 1—7 af samma författning bestämmes närmare om den kommissariska afdelningens verksamhet.

Italien. Genom den italienska utvandringslagen 31 jan. 1901 skapades en omfångsrik officiell apparat för utvandringens öfvervakande:

Art. 7. Lydande under utrikesministeriet skall inrättas ett kommissariat, där allt som rör utvandringens öfvervakande skall förläggas.

Emigrationskommissariatet (*Il commissariato dell'emigrazione*) skall bestå af en generalkommissarie, utnämnd i statsrådet på förslag af utrikesministern bland statens högre ämbetsmän, af tre kommissarier, utnämnda efter de normer, som bestämmas i reglementet, och af erforderligt antal tjänstemän.

— — — —

Därjämte skall det inrättas ett Emigrationsråd (*Consiglio dell' emigrazione*), bestående af generalkommissarien såsom delegerad för utrikesdepartementet, af fem delegerade för inrikes-, finans-, sjöförsvars-, kultus- och jordbruksdepartementen, af tre medlemmar, utnämnda på förslag af utrikesministern genom kungl. dekret bland

idkare af de geografiska, statistiska och ekonomiska vetenskaperna, samt af två medlemmar, valda på af reglementet angifvet sätt bland italienska medborgare bosatta i Rom, den ena af de italienska kooperativa sällskapernas nationalförening (*Lega nazionale delle società cooperative italiane*), den andra af de förnämsta sällskapen för inbördes understöd (*società di mutuo soccorso*) i de viktigaste af rikets sjöstäder.

Emigrationsrådet skall höras i viktigare frågor rörande emigrationen samt vid behandling af frågor, som höra till flera departements befogenhet.

Art. 8. Kommissariatet skall stå i förbindelse med myndigheterna inom riket, med de kungl. konsulerna i utlandet, med andra staters emigrationsbyråer och med alla de institutioner, som inom riket och utomlands verka för skydd åt emigranter.

— — — —

Art 9. Utrikesministern skall i samråd med inrikesministern uti hamnarna i Genua, Neapel och Palermo och andra städer, hvilka bestämmas genom kungl. dekret, utnämna en emigrationsinspektör (*Ispettore dell'emigrazione*), försedd äfven med polismyndighet. Inspektören skall verkställa de åligganden, som angifvas genom reglementet, samt öfvervaka undersökandet och skyddandet af emigranternas effekter, både afresandes och återvändandes.

Art. 10. Å platser, därifrån emigration äger rum, kunna inrättas distriktskommittéer eller lokala kommittéer (*comitati mandamentali o comunali*) för emigrationen, bestående af pretorn (pretore) eller i brist därpå af fredsdomaren (giudice conciliatore), af borgmästaren (sindaco) eller hans ställföreträdare, af en katolsk kyrkoherde eller en protestantisk präst, af en läkare (dessa tre sistnämnda valda af kommissariatet) samt af ett ombud för ortens arbetareförening eller jordbruksförening, utsedt af kommunalnämnden.

Kommittén har till ordförande pretorn eller, där sådan ej finnes, borgmästaren.

Art. 11 bestämmer om läkarne ombord å utvandrarfartygen.

Art. 12. I de stater, till hvilka den italienska emigrationen företrädesvis är riktad, skola genom utrikesministerns försorg, äfvensom efter öfverenskommelse med respektive regeringar, inrättas byråer för lämnande af skydd och upplysningar samt för arbetsförmedling (*uffici di protezione, d'informazione e d'avviamento al lavoro*).

Utrikesministern skall — — — utnämna emigrationsinspektörer, *som skola resa omkring* i länderna på andra sidan oceanen. Till denna tjänst äger han rättighet att äfven utse konsulattjänstemän.

Dessa inspektörer skola underrätta kommissariatet angående de italienska emigranternas allmänna ställning samt om de klagomål och önskemål dessa upptaga och framföra.

Såväl i transithamnarna som i sluthamnarna skola ombord å utvandrarfartygen göras regelbundna inspektioner af de i utlandet varande inspektörerna eller af konsulattjänstemännen efter de normer, som bestämmas i reglementet.

Genom Decreto 10 juli 1901, Titolo II, Art. 12—40, äro närmare föreskrifter gifna för emigrationskommissariatet samt för de öfriga ofvannämnda byråerna och inspektörerna.

Jämte denna apparat för utvandringens öfvervakande har den italienska lagen förordnat om upprättande af en emigrationsfond sålunda:

Art. 28. Redaren skall till depositions- och lånekassan vid ett af kungl. räntekammarens afdelningskontor inbetala 8 lire för hvarje hel emigrantplats, 4 lire för hvarje half och 2 lire för hvarje fjärdedels plats. Till samma kassa skola äfven inbetalas afgifterna för patentet, bötessummor och hvarje annan eventuell utbetalning på grund af denna lag.

Dessa inbetalningar skola bilda en emigrationsfond (*Fondo per l'emigrazione*), som skall placeras i statsobligationer eller af staten garanterade obligationer till så stor del, som icke begagnas för att bestrida de ordinarie utgifterna för emigrationen.

Den för det senare ändamålet bestämda delen skall af depositions- och lånekassan förräntas på kontokuranträkning. — — — — Utbetalningar från denna kontokuranträkning göras på begäran af generalkommissarien efter utrikesministerns godkännande, och få dessa penningar uteslutande begagnas till emigrationens fromma, såväl inomlands som utomlands.

Budgeten för emigrationsfonden, af hvars medel skola bestridas utgifterna för kommissariatet och därmed förenade tjänsteförrättningar — — — skall årligen framläggas för parlamentet till granskning och godkännande.

Emigrationsfonden öfvervakas af en *ständig kommission*, bestående af 3 senatorer och 3 deputerade, valda af de respektive kamrarne vid hvarje parlamentssession. Dessa skola tillhöra kommissionen äfven under mellantiden mellan parlamentsperioderna och sessionerna. Kommissionen skall årligen offentliggöra en redogörelse, som af utrikesministern skall framläggas för parlamentet.

Ungern. Den ungerska utvandringslagen är äfven i ifrågavarande hänseenden efterbildad den italienska.

Genom Ges.-Art. 1903, §§ 38—40, stadgas om inrättande af en *utvandringssenat*, hvilken skall biträda inrikesministern vid utvandringsärendens behandling. Dess president är inrikesministern eller, vid förfall för honom, statssekreteraren; medlemmar äro: en delegerad

för ministerpresidenten, två delegerade för inrikesministern, en delegerad för hvart och ett af finans-, justitie-, kultus-, handels-, jordbruks- och landtförsvarsdepartementen samt dessutom 10 personer, hvilka utnämnas af inrikesministern bland medlemmar af handels- och industrikamrarna, jordbrukssällskapen, äfvensom bland personer, hvilka idka jordbruk, industri och handel. Organisationen och arbetsordningen för denna senat fastställas af inrikesministern.

Genom § 41 förordnas om tillsättande af en *utvandringskommissarie* med statsämbetsmans ställning jämte behöflig personal. Denne är direkt underställd inrikesministern (§ 43) och erhåller sina instruktioner från honom; hans åligganden och bemyndiganden, hvilka äro af samma art som de engelska, franska, tyska och italienska emigrationskommissarierna, fastställas i § 42.

Genom samma lags §§ 35—37 förordnas om upprättande af en *emigrationsfond* sålunda:

§ 35. I främsta rummet för att delvis eller helt och hållet betäcka resekostnaderna för sådana medellöse, hvilka vilja återvända till hemlandet, därjämte i och för de utvandrandes ledning i utlandet och arbetsförmedling åt dem, för upprättande af utvandrarhärbergen, för välgörenhetsändamål och för befordrande af utvandrarnes religiösa och andliga behof skall en särskild fond upprättas.

Denna fond bildas:

a) af det belopp, som i statsbudgeten för detta ändamål afsättes;

b) af den återstående delen af de såsom passafgifter inflytande belopp, sedan stämpel- och utskrifningskostnader afgått;

c) af de bestämda afgifter, hvilka skola betalas af transportföretagaren och hvarom bestämmes i dennes tillståndsbevis;

d) af den årsafgift, som skall genom öfverenskommelse fastställas och betalas af det penninginstitut, åt hvilket förvaltningen och hembefordringen af utvandrarnes penningmedel äro anförtrodda.

Genom §§ 36, 37 bestämmes, att fonden skall stå under inrikesministerns förvaltning och handhafvas af ett penninginstitut, som af honom därtill bestämmes, hvarjämte inrikesministern skall årsvis aflägga räkenskap för densamma till parlamentet.

Spanien. Genom den nyaste utvandringslagen är en vidlyftig apparat för utvandringens kontrollerande inrättad.

Art. 8. I inrikesministeriet inrättas en Öfverstyrelse för emigrationen (*Consejo Superior de emigración*) och ett Emigrationskontor (*Negociado de emigración*).

Styrelsen skall bestå af trettiotre medlemmar.

Självskrifna medlemmar äro: undersekreterarne i stats- och inrikesministerierna; generaldirektörerna för åkerbruk och allmänna

arbeten samt geografiska och statistiska institutet; en representant för krigsministeriet samt en för marinministeriet; en medlem utsedd af institutet för sociala reformer bland de af regeringen föreslagna; presidenten i sjöfartskollegium; generaldirektören för sundhetskollegium; en person från geografiska sällskapet, utnämnd af detta och en medlem af centraljuntan för den inre kolonisationen.

Arbetarelementet skall representeras af fyra medlemmar, utsedda på sätt som reglementet föreskrifver.

Samtidigt med valet af dessa representanter utses fyra suppleanter. Fartygsägare och redare med rätt att befordra emigranter utvälja fyra medlemmar och fyra suppleanter; konsignatörer, med rätt till sagda transport, ytterligare fyra medlemmar och fyra suppleanter. Reglementet skall äfven bestämma sättet för dessa val. Inrikesministern skall utnämna nio medlemmar. Utnämningen skall ske bland personer som hafva utmärkt sig för geografiska, sociala eller ekonomiska studier, eller som hafva vistats i de länder, till hvilka den spanska emigrationen hufvudsakligen riktas.

För att täcka vakanserna, som kunna uppstå bland de af inrikesministern utnämnda medlemmarne, skall denne företaga utnämning genom lottning bland af öfverstyrelsen föreslagna.

President i densamma skall den blifva, som dess medlemmar därtill med röstöfvervikt utvälja.

Chefen för emigrationskontoret skall vara öfverstyrelsens sekreterare.

Reglementet skall bestämma i huru många afdelningar öfverstyrelsen bör indelas och närmare angifva de ärenden, som hvar och en skall behandla, äfvensom antalet af och allmänna föreskrifter för emigrationskontorets tjänstemän.

Art. 11. På förslag af öfverstyrelsen och i hamnstäder som denna bestämmer skall inrikesministern inrätta emigrationskommissioner (*Juntas de emigración*), hvilka skola bestå af följande medlemmar:

en rättslärd, utsedd af magistraten; en representant för sjöfarten, utsedd af sjöministern; en sundhetsinspektör; en praktiserande advokat, utsedd af advokatkollegiet, eller i brist däraf af vederbörande domstol i första instans; presidenten i handelskammaren eller en industriidkare; två representanter, valda af arbetarföreningarna; två af hamnstadens fartygsägare och konsignatörer, som innehafva rättigheter för emigrantbefordran; två af öfverstyrelsen för emigrationen bland de å en af kommissionen årligen uppgjord lista upptagna lämpliga personer. Då kommissionerna tillsättas skola dessa två sistnämnda medlemmar utnämnas af inrikesministern.

En medlem, utsedd af inrikesministern, skall presidera i kommissionen och denna medlem skall välja sin sekreterare.

Art. 12. Kommissionärerna skola, utom utöfvande af sina oinskränkta rättigheter anförda i Art. 20, och de ämbetsbefattningar, som åt dem blifvit uppdragna och som hafva afseende å tillståndsmeddelande åt konsignatörer och å emigrantkontrakten, vaka öfver denna lags efterlefnad och tillämpning.

Art. 13. Öfverstyrelsen och emigrationskommissionerna skola hafva karaktär af informativa verk för emigranter och skola deras tjänster härutinnan alltid vara kostnadsfria.

Art. 47—50 stadga om tillsättande af emigrationsinspektörer, hvilka skola utnämnas af inrikesmininstern på förslag af öfverstyrelsen för emigrationen. Dessa inspektörer skola kontrollera utvandrarkontraktens efterlefnad, utvandrarfartygens beskaffenhet m. m. samt åtnjuta fria resor på utvandrarfartygen.

Genom Art. 30 stadgas om inrättande af en emigrationskassa sålunda:

Art. 30. En emigrationskassa (*Caja de emigración*) skall inrättas, hvilken skall administreras och öfvervakas af öfverstyrelsen för emigrationen.

Från denna kassa skola alla utbetalningar äga rum, som förorsakas af denna lags tillämpning.

Denna kassas medel skola erhållas genom:

1:o) det anslag som årligen bestämmes i statsbudgeten;

2:o) inkomsten af de patent, hvarå Art. 22 hänsyftar;

3:o) inkomsten af de böter, som blifva ålagda för brott mot denna lag, reglementet och tilläggsförordningar;

4:o) inkomsterna, som öfverstyrelsens publikationer inbringa;

5:o) understöd och donationer, som kunna tilldelas densamma af korporationer eller enskilda personer.

Medlen i denna kassa skola i första hand anslås till omkostnader för personal och materiel som tjänsten erfordrar, och återstoden till det understöd, som enligt denna lag (Art. 16) gifves åt sällskap och hjälpföreningar, och kunna i intet fall erhålla annan användning.

Reglementet skall gifva föreskrifter rörande den allmänna skötseln af bokföringen.

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

BILAGA II

UTVANDRINGSVÄSENDET I SVERIGE

948.5
B4E
Subb. 2

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1909

08 2312

UTVANDRINGSVÄSENDET I SVERIGE

ÖFVERSIKT AF GÄLLANDE FÖRFATTNINGAR
OCH DERAS TILLÄMPNING

UTGIFVEN AF

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

948.5
B4E
Supp. 2

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1909

INNEHÅLL.

		Sid.
Inledning		7.
I.	Den svenske utvandraren	8.
II.	Gällande författningar om utvandrarebefordringen	16.
III.	Emigrantagenterna	33.
IV.	Emigrantagenternas ombud	49.
V.	Utvandringsväsendet i Göteborg och Malmö	68.
VI.	Den olagliga utvandringen	80.
VII.	Emigrantvärfningen	92.
VIII.	Ångbåtslinier och emigrantfartyg	106.
IX.	Emigranthotellen	121.
X.	Den amerikanska invandringslagstiftningen	143.
XI.	Påverkan till utvandring från svenskarne i Amerika	148.

I Bilaga I till Emigrationsutredningens blifvande utlåtande är redogjordt för utvandringslagstiftningen i främmande länder äfvensom hufvuddragen af dess historiska utveckling i Sverige.

I nu förevarande Bilaga II redogöres för utvandringsväsendets faktiska tillstånd för närvarande i Sverige, med återgifvande in extenso af de lagligen gällande bestämmelser, som reglera detsamma, hvarjämte en redogörelse lämnas för huru dessa bestämmelser gestalta sig vid tillämpningen. Framställningen är i hufvudsak endast refererande, med påpekande af de missförhållanden som vidlåda det nuvarande systemet. Den Emigrationsutredningen påhvilande skyldigheten att afgifva förslag till ny lagstiftning i ämnet, jämte motivering, skall fullgöras i det slutliga utlåtandet, för hvilket serien af »Bilagor» är afsedd att utgöra underlaget.

Stockholm i januari 1909.

GUSTAV SUNDBÄRG.

Nils Wohlin.

I. Den svenske utvandraren.

För utvandringslagstiftningens historia i Sverige och dess förhållande till motsvarande lagstiftning i främmande länder är redogjordt i Bilaga I till Emigrationsutredningens utlåtande. Till nämnda bilaga hänvisas också med afseende å olika tolkningar af begreppen »emigrant», »emigrantagent», »emigrantfartyg» o. s. v., i den mån desamma ej framgå af efterföljande framställning.

Nu gällande bestämmelser om utvandringen från Sverige meddelas i främsta rummet i Kungl. förordningen den 4 juni 1884, i det följande för korthetens skuld kallad Utvandrareförordningen. Densamma, liksom hithörande bestämmelser ur andra författningar, meddelas in extenso sid. 16.

Här närmast lämnas en öfversikt öfver de formaliteter en svensk utvandrare i våra dagar har att iakttaga och de villkor under hvilka hans befordran sker.

En svensk, som önskar utvandra till främmande land, bör först hos vederbörande pastorsämbete begära **utflyttningsbetyg.**

Indirekt meddelas bestämmelse härom i Nådiga förordningen om utvandrares fortskaffande den 4 juni 1884, § 5 mom. 1 (återgifvet sid. 18 här nedan). Här föreskrifves nämligen att kontrakt mellan agent och utvandrare angående den senares befordran ej må upprättas, »därest ej behörigt, till främmande land ställdt utflyttningsbetyg företes angående utvandraren».

Vill någon emigrera utan att därom sluta kontrakt med emigrantagent, är han således *icke enligt ofvanstående bestämmelse* förpliktigad att förete utflyttningsbetyg. *Skyldigheten* att uttaga sådant föreligger på grund af Kungl. förordningen om kyrkoböckers förande den 6 augusti 1894, § 31, som stadgar: »Födelser, dödsfall, inflyttningar och de öfriga förhållanden, om hvilka anteckningar i kyrkoböcker skola göras, vare enhvar, som vederbör, pliktig att till pastor skyndsamt anmäla.» Bland de »öfriga förhållanden, om hvilka anteckningar i kyrkoböcker skola göras», ingår nämligen också utflyttning, hvaröfver, enligt § 1 af nämnda förordning, skall föras särskild kyrkobok, som benämnes utflyttningsbok. — Denna skyldighet att uttaga flyttningsbetyg gäller alla i svensk församlingsbok upptagna personer, vare sig de äro svenska undersåtar eller icke.

Genom att *underlåta* att uttaga och förete sådant betyg afstår emigranten från det beskydd, som är afsedt genom det ofvannämnda kontraktet mellan utvandrare och utvandrareagent och detta kontrakts vederbörliga påteckning af svensk polismyndighet. (Om den principiella innebörden häraf, jfr. Bilaga I, sid. 57.)

Huru ett betyg af ifrågavarande art skall vara beskaffadt, föreskrifves i Kyrkobokföringsförordningens § 35 och 36 med därtill i förordningen gifna regler. Det vederbörligen fastställda *formuläret för flyttningsbetyg* (för ensam person) har följande utseende (för utrymmets skuld äro här raderna sammanförda):

»1. ..... 2. .....
3. är född den ..... år ..... (.....) 4. i .....
församling i ..... län, 5. är ..... vaccinerad .....
..... 6. är ..... döpt, 7. har inom svenska kyrkan konfirmerats och äger ..... kristendomskunskap, 8. har inom svenska kyrkan begått H. Nattvard, 9. är till Nattvardens begående oförhindrad .....
10. ..... 11. åtnjuter ..... medborgerligt förtroende ..... 12. ..... 13. är .....
äktenskap ..... 14. .....
15. såsom värnpliktig ..... 16. flyttar till .....
församling i ..... län; 17. betygar ..... församling i
..... län 18. den ..... år .....

.....
Kyrkoherde V. pastor Komminister.»

Å betygets baksida förekommer, jämte utdrag af förordningen angående kyrkoböckers förande, följande:

»Omstående person åtföljes härifrån af nedanstående icke konfirmerade barn under 15 år.» (Här följer en upplinjerad tabell, med rader för hvarje barn samt koll. för namn, födelsedag, månad och år, födelseort, dop och vaccination).

Å rad 1 och 2 i ofvanstående formulär införas namn och yrke m. m. (se Kyrkobokföringsförordningens regler till flyttningsbetygen). Rad 10 är afsedd för anteckning om den flyttande ej är konfirmerad samt om medlemskap af främmande trossamfund. Rad 11 och 12 skola inrymma vederbörliga anteckningar om frejd. Rad 13 och 14 skola innehålla föreskrifna anteckningar om äktenskapliga förhållanden (ledighet till äktenskap, äktenskapshinder, makens vistelseort om ej båda makarna följas åt o. s. v.). Å rad 15 ifylles hvad som är antecknadt i församlingsboken (i Stockholm: hos rotemannen) om vederbörandes värnpliktsförhållanden. Å rad 16 göres anteckning om det främmande land, hvartill utvandraren anmäler sig skola flytta.

För *äkta makar som resa tillsammans* är ett särskildt formulär fastställdt, som i sak innehåller detsamma som förestående och ej torde behöfva här återgifvas. För flyttande från *Stockholms stad* gäller äfven särskildt formulär, med blott formella afvikelser från ofvanstående.

Beträffande den frågan, huruvida i allmänhet de föreskrifna flyttningsbetygen verkligen af emigranten *uttagas och företes*, torde detta kunna sägas ske i det mycket öfvervägande antalet fall, med undantag egentligen blott vid rymning samt öfriga fall då laga hinder möta för dylikt betygs utfående, hvarom särskildt angående de värnpliktige hänvisas till här nedan. Emigranter öfver Köpenhamn och andra utländska hamnar (där betyg ej erfordras för befordran) torde dock äfven understundom af ren vårdslöshet underlåta att uttaga betyg, äfven där intet hinder därför skulle möta. Påföljden häraf blir att emigranten, efter frånvaro från hemmet vid tre på hvarandra följande mantalsskrifningar, afföres ur församlingsboken och införes i »boken öfver obefintlige» (Kyrkobokföringsförordningens § 11).

Omyndig person, som vill utvandra, kan ej själf underteckna utvandrarkontrakt, utan måste detta ske å hans vägnar af hans målsman eller af person, som af målsman därtill befullmäktigas. (Utvandrareförordningens § 5 mom. 1). Huru härmed vanligen tillgår, nämnes sid. 74 här nedan.

Om **värnpliktiges** utvandring meddelas bestämmelser i Inskrifningsförordningens §§ 138—140, jfr sid. 31. Såsom af dessa bestämmelser framgår, skall värnpliktig, som icke blifvit till landstormen

öfverförd eller från värnpliktens fullgörande befriad, om han önskar utvandra, ingifva underdånig ansökan om tillstånd därtill. Därest denna ansökan ej beviljas, kan sökanden ej af vederbörande pastorsämbete erhålla flyttningsbetyg och är sålunda äfven ur stånd att med utvandrareagent i Sverige upprätta kontrakt om resa.

På denna punkt är det man träffar den egentliga »olagliga utvandringen» i Sverige, och de sätt hvarpå sagda bestämmelser kringgås eller åsidosättas äro så talrika och så ofta förekommande, att åt ämnet egnas en särskild afdelning här nedan (»Den olagliga utvandringen», sid. 80).

När en person, som önskar utvandra till främmande världsdel, försett sig med vederbörligt utflyttningsbetyg från pastor — hvarför, såsom sagdt, fordras särskildt tillstånd af Kungl. Maj:t om han befinner sig i värnpliktsåldern, — och härnäst skall lösa sig biljett för färden, finner han tillfälle härtill hos någon af de f. n. (år 1909) tio i landet verksamma **emigrantagenterna.** Angående dessa och de närmare bestämmelserna för deras verksamhet redogöres i det följande sid. 33.

Genom annonser i tidningarna — om ej annars — äro emigrantagenternas namn och adresser och de olika ångbåtslinier, som en hvar af dem företräder, allmänt bekanta, hvarför emigranten ofta nog direkt från agenten inhämtar upplysningar och betingar sig biljett. Annars meddelas upplysningar äfven af de cirka 160 **ombud,** som företräda agenterna i snart sagdt alla landets delar.[1]) Om dessa ombuds verksamhet se sid. 49 här nedan.

Angående *biljettpriserna* för en öfverfart till Amerika skulle tvifvelsutan en historisk utredning vara af mycket stort intresse. En dylik undersökning har Emigrationsutredningen dock icke varit i tillfälle att verkställa. För de senaste åren hafva följande upplysningar meddelats af Herr Axel H. Lagergren i Göteborg.

Under nedannämnda tider har priset för tredje klass *från Göteborg till New York eller Boston* utgjort på hvar och en af nedan upptagna Cunardliniens ångare, i kronor:

Under tiden	Aurania m. fl.	Umbria, Etruria.	Campania, Lucania.	Ivernia, Saxonia.	Caronia, Carmania.	Mauretania, Lusitania.
15/8 1901—22/4 1903 . . .	108	127	127	118	—	—
23/4 1903—14/4 1904 . . .	113	132	132	123	—	—
15/4 1904— 1/3 1905 . . .	60	60	60	60	60	—
2/3 1905—22/6 1906 . . .	120	120	132	125	132	—
23/6 1906—11/3 1907 . . .	—	130	142	135	142	—
12/3 1907—13/1 1908 . . .	—	140	152	145	152	152
14/1 1908—17/1 1908 . . .	—	127	139	132	139	139
18/1 1908—24/3 1908 . . .	—	105	117	110	117	126
25/3 1908—30/6 1908 . . .	—	140	152	145	152	160
1/7 1908—24/8 1908 . . .	—	140	152	150	157	165
25/8 1908— 7/9 1908 . . .	—	145	157	155	162	170
8/9 1908 [2])	—	145	157	160	157	170

[1]) Antalet gäller för år 1907; jfr sid. 55.

[2]) De å sista raden upptagna priserna voro gällande den 5 december 1908, då uppgiften afgafs.

För *barn* under ett års ålder erlägges 15 à 20 kronor; för barn mellan ett och tolf år (någon gång: mellan ett och tio år) erlägges half afgift.

Enligt uppgift skola de här ofvan först upptagna priserna (1901—1903) varit i det hela ungefär desamma alltsedan 1897.

Med Cunard-liniens båtar reser det största antalet svenska emigranter; jfr sid. 40 i det följande. För ett antal olika linier utgjorde priserna, likaledes enligt uppgift af Axel H. Lagergren för den 5 december 1908:

Allan-linien	Kr. 140 à 145.
American-linien	» 140 à 150.
Anchor-linien	» 140.
Canadian Pacific Railway Co.	» 140 à 145.
Cunard-linien (se ofvan)	» 145 à 170.
Dominion-linien	» 140.
Donaldson-linien	» 140.
White Star-linien	» 145 à 157.
Skandinavien-Amerika-linien	» 150 à 157.

»Upplysningsvis må meddelas», säger Herr Lagergren, »att priserna bestämmas i första rummet efter båtarnas bekvämlighet, snabbhet och ålder, men då all tredjeklass-trafik från hela Nord-Europa numera är uppdelad mellan de olika linierna enligt öfverenskommen procent för hvarje år, hvarigenom faktiskt konkurrens dem emellan är utesluten, så kan för att reglera dessa procenter en eller annan linie nödgas tillfälligtvis höja eller sänka sina priser.»

Jämlikt utvandringsförfattningarna affattas biljetten för färden i form af ett **kontrakt** mellan emigrantagenten och utvandraren. Om innehållet af ett dylikt kontrakt äro mycket noggranna bestämmelser träffade (§ 5, se sid. 18). Till följd häraf äro desamma i allmänhet något så när likalydande, till hvilken agent eller till hvilken ångbåtslinje utvandraren än vänder sig. Såsom ett exempel återgifves nedanstående formulär, begagnadt af Cunard-liniens agent i Göteborg, Axel H. Lagergren:

»Hufvudkontor i Liverpool: i Rumford Street & 8 Water Street.
Kontor i New-York: 21—24 State Street.

CUNARD-LINIEN.
(The Cunard Steam Ship Company Limited.)

Kontor i Boston: 126 State Street.
Kontor i Chicago, Ills.: 67 Dearborn Street.

Utvandrarekontrakt N:o ... emellan

Axel H. Lagergren, Göteborg, befullmäktigad utvandrare-agent, samt nedanstående utvandrare:

Jag, *Axel H. Lagergren* förbinder mig härmed att, på sätt här nedan närmare omförmäles, från Göteborg till ..... i Nord-Amerika befordra nedan antecknade utvandrare[1]) mot en redan tillfullo erlagd och härmed kvitterad afgift Kr. ..... hvari jämväl inräknats de vid landning i Amerika förekommande afgifter af allmän beskaffenhet.

Resan sker från Göteborg den ..... med ångfartyg å mellandäcksplats ..... till Hull eller Grimsby i England och därifrån senast inom 48 timmar efter slutad tullexpedition, med järnväg å 3:dje klass till Liverpool samt från Liverpool senast inom 12 dagar efter utvandrarens ankomst dit, med oceanångare å mellandäcksplats..... till New-York eller Boston i Nord-Amerika. Från New-York eller Boston befordras ut-

[1]) På kontraktet finnes tryckt en (här ej återgifven) tabell, i hvilken införas namnen å de personer för hvilka biljetten gäller.

vandraren genast efter slutad tullexpedition och öfriga formaliteter med järnväg ..... å 3:dje klass till .....

För ofvansagda afgift erhåller utvandraren, utan vidare ersättning, god och tillräcklig kost jämte vård från Göteborg till landstigningsplatsen i Amerika, logis under uppehållen i England samt befordran och vård af reseffekter till 10 Eng. kubikfots utrymme å ångfartyg och 150 Eng. skålp. vikt å järnväg. För barn mellan 1 och 12 år befordras reseffekter fritt endast till hälften af hvad nu sagts till Amerika, hvarest ingen fri befordran af reseffekter för barn under 5 år äger rum.

Utvandraren är berättigad att bekomma kontramärke å de effekter, som han ej själf har om hand och erhåller för desamma, som utgöra ..... kolly och äro märkta med N:r ..... ersättning till ett belopp af högst Kronor femtio för hvarje passagerare öfver 12 år, samt högst tjugufem Kronor för barn mellan 1 och 12 år, därest effekterna icke vid landstigningsplatsen i Amerika riktigt utbekommas mot återlämnande af sagda kontramärke; dock lämnas ingen ersättning för effekterna, om skada eller förlust förorsakas genom sjöolycka.

Utvandrare, som åstundar förhöjning i ansvarsskyldigheten för sitt bagage utöfver det i detta kontrakt fastställda belopp, för effekter, hvilka vid ankomsten till landstigningsplatsen i Amerika icke utlämnas eller för dröjsmål vid utlämnandet af desamma eller därå förorsakad skada, äger tillfälle därtill genom anmälan hos Cunardbolagets agent å afgångsorten om bagagets öfverskjutande värde samt genom antecknandet af bagaget å fartygets manifest och erläggandet, mot behörigen utfärdadt konossement, af frakt i förskott å det uppgifna öfverskjutande värdet efter en beräkning af en procent (1 %).

Skulle utvandraren vid ankomsten till den främmande världsdelen varda af vederbörande myndighet därstädes förbjuden att invandra och kan det icke ådagaläggas att detta förbud är föranledt af förhållanden, som inträffat efter det detta kontrakt upprättats, utfäster jag mig att återgälda utvandraren betalning för bortresan samt på min bekostnad besörja utvandrarens återresa till Göteborg i Sverige tillika med underhåll till återkomsten samt befordran och vård af medförda reseffekter.

Härjämte förbinder jag mig att, om sådant från utvandrarens sida påkallas, låta alla tvister om detta kontrakts tydning och utvandrarens rätt till ersättning för öfverträdelse af detsamma afgöras af fem gode män, utaf hvilka utvandraren utser två, jag eller, i händelse jag tredskas, Konungens Befallningshafvande här i länet två och bemälde Konungens Befallningshafvande den femte.

Anser sig utvandraren äga anledning till klagan däröfver, att han icke åtnjutit den rätt och de förmåner, som på grund af detta kontrakt bort honom tillkomma, bör anmälan göras hos vederbörande konsul, så fort omständigheterna medgifva.

Göteborg den ..... 190...

Antages:

.....

Uppvisadt och godkändt såsom upprättadt i öfverensstämmelse med Kgl. Förordningen den 4 Juni 1884, och Kgl. Kungör. den 28 Sept. 1893, intygas:

Göteborg i Poliskammaren den ..... 190...

.....

Vid sidan af den svenska texten står (jämlikt § 5) efterföljande öfversättning till engelska:

»I, Axel H. Lagergren hereby undertake, upon the following terms, to forward from Gothenburg to ..... in North America, the emigrant named below for the sum of Kronor ....., which amount has been duly paid and includes all ordinary charges for landing there.

The journey takes place from Gothenburg the ..... by steamer steerage ..... passage to Hull or Grimsby in England and thence, within 48 hours after having passed the customs, to Liverpool by rail 3:rd class and from Liverpool within 12 days after arrival there by Ocean steamer steerage ..... passage, to New York or Boston in North America. From New York or Boston the Emigrant will be forwarded, immediately after having passed the customs and complied with other formalities, by rail ..... 3:rd class to .....

At the abovementioned payment the emigrant will be supplied with good and sufficient provisions and attendance from the time of leaving Gothenburg until arrival at place of landing in America, lodging during the stay in England and conveyance and care of effects not exceeding 10 Eng. cubicfeet space by steamer and 150 Eng. lbs.

weight by railway. Effects of children between 1 and 12 years are carried free at the rate of half of what has been before stated for effects to America, where no free conveyance of children under 5 years is allowed.

The emigrant is entitled to a check for such effects, as are not under his own care, and will receive for same consisting of ..... packages and numbered ..... a compensation not exceeding Kronor 50 pr adult and not exceeding Kronor 25 for children between 1 and 12 years, in the event of non-delivery of the effects on surrender of said check upon arrival at place of landing in America, but no compensation will be allowed for loss or damage of effects caused by sea accident.

Any emigrant desirous of increasing the liability for his baggage beyond the limitation fixed by this contract, for non-delivery of effects upon arrival at place of landing in America or for delay in delivering it or for injury thereto, may do so by declaring the excess value of said baggage to the agent of the Cunard Company at the port of embarkation and by having the baggage entered in the ship's manifest and paying freight thereon in advance on the excess value declared by him to the Company at the rate of one percent (1 %) against a proper bill of lading.

Should the emigrant on arrival in the foreign country be refused by the authorities to immigrate and, if it cannot be proved that this prohibition has been caused by circumstances come to pass after this contract was made out, I do hereby agree to repay the emigrant for the passage and at my expense have him returned to Gothenburg, Sweden; likewise his maintenance until his return and forwarding and care of his baggage.

Likewise do I agree if so required by the emigrant, to let all controversies about this contract's explication and the emigrant's justice of compensation for non-fullfillment of the same to be decided by five arbiters, of whom the emigrant appoints two, I, or in case I refuse, the King's governor in this government two, and the before said governor the fifth.

If the emigrant has any reason for complaint of not being treated in accordance with the terms stipulated in this contract, a report thereof should be made to the nearest Consul as soon as circumstances admit.»

På kontraktets baksida står:

«Läs detta noga före afresan från Göteborg!

Enligt Amerikanska invandringslagen äro följande klasser af främlingar nekade tillträde till Förenta Staterna, nämligen:

1:o) Personer som äro idioter eller sinnesrubbade. 2:o) Personer som lida af smittosamma sjukdomar, hvartill numera äfven räknas tuberkelsjukdom såsom lungsot, den egyptiska ögonsjukdomen (trachoma) m. fl. 3:o) Personer som enligt lag äro dömda för vanärande förbrytelser, vittnande om moraliskt förfall. Häri äro dock icke inberäknade åtalade politiska förseelser. 4:o) Personer som gilla månggifte (Mormoner). 5:o) Personer som öfverenskommit om att utföra arbete i Förenta Staterna. 6:o) Personer som åtnjuta fattigvård, äro arbetsodugliga eller i så utblottadt tillstånd att om dem kan förutses att de vid framkomsten till bestämmelseorten falla det allmänna till last.

I sistnämnda punkt äro äfven inbegripne: Åldrige män och kvinnor, hvarmed förstås personer som äro öfver 60 år, krymplingar eller vanskapta, ogift hafvande kvinna, ogift kvinna som medför oäkta barn, samt änkor som medföra minderåriga barn. Men sådana personer kunna dock möjligen få landstiga om de inneha bevis från anhöriga att dessa äro villiga emottaga och försörja dem, dock skall sådant bevis för att äga giltighet vara beedigadt inför vederbörande Notarius Publicus i Amerika.»

Huru *tvister* skola slitas mellan utvandrare och utvandrareagent angående kontraktets tydning och utvandrares rätt till ersättning stadgas i Utvandrareförordningens § 5 samt §§ 11—13; och är i § 5 mom. 2 punkt 6 stadgadt att bestämmelserna härom skola finnas angifna i utvandrarekontrakten. (Jfr härom Bilaga I, kap. XI).

I kontraktet får ej ingå aftal därom att kostnaden för resa och underhåll skall efter ankomsten till bestämmelseorten genom arbete aftjänas (§ 5 mom. 3). Denna bestämmelse står i öfverensstämmelse med den amerikanska invandringslagstiftningen, jämlikt hvilken

en person, som iklädt sig förpliktelser af ofvannämnda slag, vägras att invandra. Jfr härom Bilaga I, sid. 74—77 äfvensom här nedan sid. 145.

Angående påföljden af att utvandrares resa från afgångsorten i riket utan hans eget förvållande *fördröjes*, se Utvandrareförordningens § 7. Om utvandrare *insjuknar*, se därsammastädes § 8. (Jfr Bilaga I, sid. 151).

Om *svensk konsuls* skyldigheter i vissa fall mot utvandrare stadgas i §§ 9—11. Klagomål mot agent af utvandrare, som befordrats utom Sveriges gränser, anmäles hos vederbörande konsul (§ 11). Huru härvid ytterligare bör förfaras, stadgas i §§ 12—13.

Om agents skyldighet att återgälda utvandraren betalningen för bortresan samt bekosta hans *återresa* i händelse utvandraren vid ankomsten till den främmande världsdelen *förbjudes* invandra, meddelas närmare bestämmelser i Utvandrareförordningens § 5 mom. 2 punkt 6 (jfr Bilaga I, sidd. 71—73).

* *
*

Af de svenska emigranterna resa en del öfver Malmö och Hälsingborg, hvilken emigrantrörelse står i mer eller mindre utprägladt beroende af danska agenter och det danska ångbåtsbolag, som förmedlar trafiken på Amerika (jfr sid. 78). Från mellersta, västra och norra Sverige resa åtskilliga öfver Kristiania och Trondhjem. Det stora flertalet svenska emigranter taga emellertid vägen öfver **Göteborg.**

Då emigranterna anlända med dagtåg till Göteborg — hvilket är fallet med så godt som alla, — medan åter båten till England afgår på förmiddagarna, få emigranterna tillbringa åtminstone en natt i Göteborg. För deras inkvarterande därstädes finnas flere *emigranthotell;* några meddelanden om dessa lämnas sid. 72 i det följande. — Före afresan sker utvandrarekontraktens företeende å poliskammaren, hvarom se sid. 73.

Icke på årtionden har något utvandrarefartyg gått direkt från Sverige till Amerika. Våra utvandrare få i Göteborg stiga ombord på den engelska Wilson-liniens båtar (jfr sid. 106), hvilka föra dem till Hull eller Grimsby. Därifrån går färden på järnväg till Liverpool (eller Southampton), där ofta nog ett längre eller kortare uppehåll göres, i afvaktan på oceanångarens afgång. Under detta uppehåll inkvarras emigranterna, på resp. ångbåtsbolags bekostnad, uti särskilda **emigranthotell.** Om beskaffenheten af dessa hotell hafva åtskilliga upplysningar inhämtats, för hvilka redogöres sid. 121 o. ff.

I Liverpool anträdes så den egentliga Atlanterfärden. Om de stora **ångbåtsbolagen** och deras ångare samt tillståndet ombord å dessa meddelas några uppgifter sid. 109 o. ff.

I senare tid har Liverpool begynt i någon mån öfvergifvas såsom afgångshamn och trafiken i stället börjat dirigeras öfver Southampton. Det säges i England att denna tendens under den närmaste framtiden kommer att göra sig starkare gällande.

Angående villkoren för emigranternas mottagande i **Amerika** lämnas några kortfattade upplysningar sid. 143. Några underrättelser om *emigranthotellen i New York och Boston* meddelas sid. 140.

För den svenska **utvandringsstatistikens** organisation och resultat skall redogörelse lämnas i Bilaga IV till Emigrationsutredningens utlåtande.

II. Gällande författningar om utvandrarebefordringen.

Nu gällande bestämmelser om utvandrares befordran från Sverige meddelas i: *a*) Kungl. Maj:ts nådiga förordning om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör den 4 juni 1884 (med ändringar den 28 september 1893 och den 8 juli 1894); — *b*) Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär till öfverståthållareämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län angående öfvervakande af utvandrareagenternas och deras ombuds verksamhet den 8 juli 1904; — samt *c*) Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående inskrifning och redovisning af värnpliktige den 5 december 1901, §§ 138—140.

Härförutom blifva af betydelse i detta fall några den allmänna lagens stadganden, hvarom se sid. 80 här nedan.

Ofvan omnämnda förordningar och cirkulär återgifvas här till sin ordalydelse.

A) Kungl. maj:ts nådiga förordning

om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör;

gifven Stockholms slott den 4 juni 1884.[1]

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes konung, göre veterligt: att, sedan förordningen den 5 februari 1869, om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör, blifvit genom nådiga kungörelserna den 16 mars 1877 och den 2 mars 1883 i åtskilliga delar ändrad, samt Vi med anledning af kommerskollegii framställning nu ytterligare beslutit vissa ändringar, Vi, som ansett lämpligt, att hvad i ämnet gälde funnes i en författning sammanfördt, funnit godt att, med upphäfvande af ofvanberörda förordning och kungörelser, utfärda ny förordning om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör, af följande lydelse:

[1] Med iakttagande af gjorda ändringar den 28 september 1893 (§§ 5 och 9) samt den 8 juli 1904 (§ 57).

Om utvandrareagenter.

§ 1.

Ej må någon här i riket uppträda såsom utvandrareagent innan han hos Vår befallningshafvande i det län, där han ämnar utöfva sådan verksamhet, eller, för Stockholms stad, hos öfverståthållareämbetet styrkt sig hafva därtill erhållit tillstånd i den ordning, här nedan föreskrifves. Såsom utvandrareagent anses, med de undantag, hvartill §§ 15 och 53 föranleda, en hvar, som för egen räkning eller såsom kommissionär för utländsk man åtager sig ombesörja utvandrares befordran till främmande världsdel.

§ 2.

Mom. 1. Tillstånd till sådan verksamhet, som afses i § 1, och hvilken må utöfvas endast i agents eget namn, men ej med begagnande af firma, sökes hos Vårt och rikets kommerskollegium och må ej meddelas annan än här i riket bosatt man, som är svensk undersåte, äger medborgerligt förtroende, gjort sig känd för ordentlighet och i öfrigt finnes lämplig.

Mom. 2. Sökanden uppgifve i ansökningen den ort, där han är bosatt, samt det eller de län, hvarest han önskar utöfva sin verksamhet. Stockholm anses i detta hänseende såsom särskildt län. Ämnar sökanden åtaga sig utvandrares befordran längre än till hamn i främmande världsdel, varde ock det tillkännagifvet i ansökningen.

§ 3.

Mom. 1. Förekommer ej anledning att vägra det sökta tillståndet, förelägges sökanden att hos kommerskollegium ställa säkerhet ej mindre för fullgörandet af de förbindelser, han för utvandrares befordran ingår, än äfven för hvad han i öfrigt enligt denna förordning kan kännas skyldig att utgifva. Denna säkerhet skall omfatta ett belopp af minst tio tusen, högst sextio tusen kronor, samt må utgöras af penningar eller sådane värdeägande handlingar, som af kollegium godkännas.

Mom. 2. Vid bestämmandet af säkerhetens belopp iakttages, att, därest sökanden anmält sig vilja besörja utvandrares fortskaffande längre än till hamn i annan världsdel, beloppet icke må sättas lägre än till tjugu tusen kronor.

Mom. 3. Innan sökanden behörigen fullgjort hvad i afseende å säkerhets ställande blifvit honom förelagdt, må tillståndsbevis för honom ej utfärdas. Tillståndsbeviset, som bör innefatta upplysning om den ort, där sökanden är bosatt, det eller de län, där han äger att utöfva sin verksamhet, samt huruvida han anmält sig vilja ombesörja utvandrares fortskaffande längre än till hamn i främmande världsdel, gäller endast till utgången af det år, hvarunder det blifvit utfärdadt; och äger kommerskollegium, äfven före nämnda tid, att, i händelse omständigheterna därtill föranleda, återkalla tillståndet eller förordna om ställande af högre säkerhet inom ofvan utsatta gränser; börande underrättelse därom meddelas agenten samt Våre vederbörande befallningshafvande; äfvensom dessa senare, där anledning till anmärkning emot agents verksamhet sig yppar, hafva att anmäla sådant hos kommerskollegium.

Mom. 4. Varder, efter årets utgång, förnyelse af meddeladt tillstånd begärd, ankomme på sökanden att åberopa den förut ställda säkerheten eller ny sådan i stället sätta.

§ 4.

Mom. 1. Önskar utvandrareagent vid utöfningen af sin verksamhet begagna biträde af ombud, skall han, med uppgift å ombudet, därom göra ansökning hos Vår befallningshafvande i det län, där ombudet kommer att uppträda. Finner Vår befallningshafvande med hänsyn till förhållandena inom länet anledning att medgifva agenten dylik rätt och är den uppgifne personen bosatt inom länet samt i öfrigt i besittning af de egenskaper, hvilka enligt § 2 fordras för att blifva till agent antagen, må den sökta tillåtelsen meddelas. Dylik tillåtelse kan sedermera af Vår befallningshafvande återkallas, när omständigheterna därtill föranleda.

Mom. 2. Agent är i allo ansvarig för ombudets öfverträdelse af denna förordning.

§ 5.[1]

Mom. 1. Emellan agent, å ena sidan, och hvarje till myndig ålder kommen utvandrare eller, å omyndigs vägnar, dennes målsman, å andra sidan, upprättas kontrakt i två exemplar, det ena för agentens och det andra för utvandrarens räkning; ägande agent ej upprätta kontrakt, därest ej behörigt, till främmande land ställdt utflyttningsbetyg företes angående utvandraren.

Mom. 2. Kontraktet, som bör affattas på svenska språket och åtföljas af en öfversättning på det engelska, skall, jämte uppgift å utvandrarens namn och hemort, tillika innehålla fullständig upplysning om:

1:o) den ort inom riket, hvarifrån, samt den hamn i främmande världsdel och, om aftalet därtill föranleder, den ort därstädes, till hvilken utvandraren skall befordras, äfvensom, där denna befordran ej skall med fartyg ifrån riket omedelbart ske till den främmande världsdelen, de europeiska hamnar, öfver hvilka utvandraren skall befordras, samt de fortskaffningsmedel, som emellan dem komma att användas;

2:o) den för afresan från Sverige bestämda dag;

3:o) det fartyg, hvarmed utvandraren skall till den främmande världsdelen befordras, eller åtminstone uppgift, huruvida öfverresan skall ske med seglande fartyg eller ångfartyg, samt den plats å fartyget, som åt utvandraren kommer att anvisas, äfvensom, där aftalet omfattar utvandrarens befordran jämväl från hamn i den främmande världsdelen till annan ort därstädes, de fortskaffningsmedel, hvarmed resan mellan dessa platser skall verkställas;

4:o) den tid, under hvilken, i händelse öfverfarten ej sker omedelbart till den främmande världsdelen, utvandraren under resan till bestämmelseorten kan komma att å särskilda mellanstationer för afvaktande af vidare befordran högst uppehållas, samt på hvad sätt för hans underhåll och vård under sådana uppehåll är sörjdt;

5:o) den betalning, som utvandraren för hela resan redan erlagt eller framdeles bör erlägga, däruti jämväl inberäknade de vid landning i den främmande världsdelen möjligen förekommande afgifter af allmän beskaffenhet; börande tillika dels uttryckligen uppgifvas, ej mindre i hvad mån denna betalning äfven innefattar godtgörelse för utvandrarens underhåll under resan samt för befordrande och vård af de reseffekter, utvandraren äger att på resan medföra, än äfven omfattningen af agentens ansvar för samma reseffekter, dels intagas föreskrift, att utvandraren är berättigad att bekomma kontramärken å de effekter, som han ej själf har om hand;

6:o) hvad utvandraren, därest han anser sig äga anledning till klagan däröfver, att han icke åtnjutit den rätt och de förmåner, som på grund af

[1] Jämlikt den 28 september 1893 gjorda ändringar (mom. 2 punkt 6.)

kontraktet bort honom tillkomma, har jämlikt § 11 att iakttaga för erhållande af den godtgörelse, hvartill fog må förefinnas;

därjämte skall agenten i kontraktet utfästa sig:

a) att, om utvandraren vid ankomsten till den främmande världsdelen varder af vederbörande myndighet därstädes förbjuden att invandra och agenten icke kan ådagalägga att detta förbud är föranledt af förhållanden, som inträffat efter det kontraktet upprättats, återgälda utvandraren betalningen för bortresan samt på sin bekostnad besörja utvandrarens återresa till den ort i hemlandet, där kontraktet blifvit upprättadt, tillika med underhåll till återkomsten samt befordrande och vård af medförda reseffekter;

b) samt att, om sådant från utvandrarens sida påkallas, låta alla tvister om kontraktets tydning och utvandrarens rätt till ersättning för öfverträdelse af detsamma afgöras af fem gode män, utaf hvilka utvandraren utser två, agenten, eller i händelse han tredskas, Vår vederbörande befallningshafvande två och Vår befallningshafvande den femte.

7:o) de särskilda villkor, som i öfrigt kunna vara emellan vederbörande aftalade.

Mom. 3. Ej må i kontraktet ingå aftal därom, att kostnaden för resa och underhåll skall efter ankomsten till bestämmelseorten genom arbete aftjänas.

§ 6.

Mom. 1. Utvandrare må icke genom agents försorg ifrån riket befordras innan den förres exemplar af det i § 5 omförmälda kontrakt och behörigt utflyttningsbetyg blifvit hos vederbörande polismyndighet eller magistrat i afgångsorten uppvisade och kontraktet försedt med anteckning, att det blifvit i öfverensstämmelse med denna förordning upprättadt.

Mom. 2. För sålunda verkställd anteckning å kontraktet erlägge agent till polismyndighetens eller magistratens kassa femtio öre, hvaremot lösen därför i öfrigt ej äger rum.

§ 7.

Utvandrare, hvars resa från afgångsorten i riket utan hans eget förvållande fördröjes utöfver den i kontraktet bestämda dag, skall under tiden genom agentens försorg förses med nödigt härbärge och tillräcklig kost, såvida utvandraren icke i stället åtnöjes med den ersättning i penningar, som kan erbjudas; börande i sistnämnda fall anteckning å utvandrarens kontrakt göras om den öfverenskomna ersättningens belopp.

§ 8.

Insjuknar utvandrare så, att han icke utan fara för eget lif eller allmänna hälsotillståndet bland öfrige utvandrare kan vid afgångstiden afresa från riket, må han, äfvensom de medlemmar af hans familj, hvilka skolat åtfölja honom men nu vilja kvarblifva, äga att, efter afdrag af så stort belopp, som kan anses motsvara åtnjutet härbärge och underhåll under tiden, återbekomma erlagd afgift för resan.

§ 9.[1]

Mom. 1. Har agent underlåtit att, i enlighet med därom i kontraktet gjordt åtagande, draga försorg om utvandrares vård och underhåll under den

[1] Med den 28 september 1893 gjordt tillägg (mom. 4).

tid, han på resa till bestämmelseorten uppehåller sig å utländsk plats, äger svensk [och norsk] konsul därstädes, om sådan finnes, men i annat fall konsuln å närmaste ort därintill att förskaffa utvandraren nödigt härbärge och underhåll.

Mom. 2. Om utvandrare längre än fyra veckor uppehålles å utländsk ort i afvaktan på vidare befordran, bör konsuln föranstalta, det han varder med ändamålsenligt fartyg fortskaffad till bestämmelseorten antingen omedelbart eller, om sådant icke låter sig göra, öfver annan hamn, där svensk [och norsk] konsulstjänsteman finnes anställd.

Mom. 3. Önskar i fall, som nu är sagdt, utvandrare att hellre varda återsänd till hemorten, äge konsuln, där så ske kan, att om hans fortskaffande dit draga försorg.

Mom. 4. Likaledes bör, om utvandraren vid ankomsten till främmande världsdel varder af vederbörande myndighet därstädes förbjuden att invandra, konsuln, i fall af behof, draga försorg om hans återsändande till den ort i hemlandet där utvandrarens kontrakt med vederbörande agent upprättats.

§ 10.

Å de kostnader, konsul på grund af § 9 kan få vidkännas, äger han, därest desamma ej gäldas af vederbörande, att till kommerskollegium insända af behöriga verifikationer åtföljd räkning jämte en bestyrkt afskrift af utvandrarens med agent upprättade kontrakt, hvarefter kollegium har att, med anlitande af den utaf agenten ställda säkerhet, bereda konsuln ersättning för det gjorda förskottet.

§ 11.

Anser sig utvandrare, som fortskaffats till ort utom Sverige, äga anledning till klagan däröfver, att han icke åtnjutit den rätt och de förmåner, som på grund af kontraktet bort honom tillkomma, bör anmälan därom göras hos vederbörande konsul, så fort omständigheterna medgifva. Konsul anställe då noggrann undersökning angående den af utvandraren anmälda klagan och söke, så vidt ske kan, bereda honom den godtgörelse, hvartill fog må förefinnas. Kan sådan godtgörelse ej genom konsulns mellankomst tillvägabringas, uppsätte konsuln fullständig berättelse om förhållandet med uppgift å det ersättningsbelopp, utvandraren fordrar, och konsulns yttrande däröfver. Konsuln skall därjämte inhämta och i berättelsen införa bestämdt förklarande af utvandraren, huruvida han vill själf fullfölja sin ersättningstalan eller önskar, att densamma utföres genom allmänt ombud, samt, i sistnämnda fall, om han äskar tvistefrågans afgörande genom gode män eller vill hafva den öfverlämnad till domstols pröfning; börande, där utvandraren uppdrager sin talan åt allmänt ombud, det emellan honom och vederbörande agent upprättade kontrakt, eller bestyrkt afskrift däraf, bifogas berättelsen. Konsuln insände därefter berättelsen till kommerskollegium.

§ 12.

Öfver berättelse, hvarom i § 11 sägs, äge kommerskollegium, om anledning därtill förefinnes, infordra agentens förklaring. Medgifver denne ersättningspåståendet, har kollegium att med anlitande, där så erfordras, utaf den af agenten ställda säkerhet föranstalta, att det fordrade ersättningsbeloppet kommer utvandraren tillhanda. Erhålles icke sådant medgifvande och har utvandraren uppdragit sin ersättningstalan mot agenten åt allmänt ombud,

åligge kollegium tillse, att antingen genom någon kollegii tjänsteman eller genom allmän åklagare i den ort, där agenten är bosatt, samma talan varder å utvandrarens vägnar utförd genom tvistens instämmande till allmän domstol eller, där utvandraren sådant yrkat, dess hänskjutande till gode män.

§ 13.

Har efter anmälan enligt § 11 agent genom domstols utslag, som vunnit laga kraft, eller genom gode mäns beslut blifvit ålagdt att till utvandrare utgifva ersättning för honom tillskyndadt lidande eller för det han varit i saknad af hvad honom, enligt aftal med agenten, bort tillkomma, föranstalte kommerskollegium, att beslutet verkställes och att ersättningsbeloppet kommer utvandraren tillhanda; ägande kollegium, för utbekommande af nämnda belopp, att, där så erfordras, hålla sig till den af agenten ställda säkerhet.

§ 14.

Mom. 1. Den enligt § 3 af agent ställda säkerhet må ej återbekommas förr än två år efter slutet af det, för hvilket den varit afsedd. Är mot agent ersättningspåstående framställdt, skall äfven sedermera så stor del af säkerheten, som svarar mot det belopp, ersättningsanspråket afser, innehållas, intill dess ersättningstvisten blifvit slutligen afgjord.

Mom. 2. Underlåter utvandrare, som enligt § 11 förklarat sig vilja själf fullfölja anmäldt ersättningsanspråk, att inom ett år därefter anhängiggöra sin talan och förete bevis därom hos kommerskollegium, må samma anspråk ej vidare utgöra hinder för säkerhetens återlämnande.

§ 15.

Mom. 1. Hvad här ofvan om utvandrareagent är stadgadt gälle ej i fråga om redare eller befälhafvare å fartyg, hvarmed utvandrare öfverföras till främmande världsdel, när passagerarnes antal ej öfverstiger trettio.

Mom. 2. I hvad mån samma stadganden må i andra fall tillämpas på redare eller befälhafvare å sådant fartyg, som nämndt är, skils här nedan i § 53.

Om utvandrarefartyg samt hvad i afseende å utvandrares befordran med sådant fartyg iakttagas bör.

§ 16.

Utvandrarefartyg, hvarmed förstås sådant fartyg, som användes till utvandrares befordran till främmande världsdel och å hvilket passagerarnes antal öfverstiger trettio, skall vara underkastadt här nedan gifna föreskrifter.

§ 17.

Sådant utvandrarefartyg må ej afgå från annan svensk hamn än stapelstad och får ej under andra villkor än i § 48 medgifves, sedan det lämnat afgångsorten, i främmande hamn intaga ytterligare passagerare.

§ 18.

Mom. 1. Befälhafvare å utländskt fartyg, som begagnas till utvandrares fortskaffande, skall genom tillförlitligt intyg styrka, att han till sådant befäl äger nödig skicklighet.

Mom. 2. I fråga om behörighet till befäl å svenskt utvandrarefartyg gäller hvad rörande svenskt fartygs förande i allmänhet är föreskrifvet.

§ 19.

Utvandrarefartyg skall undergå besiktning, i hvilket ändamål anmälan härom bör ske, i Stockholm hos öfverståthållareämbetet och i öfriga städer hos poliskammare, men, där sådan ej finnes, hos stadens magistrat, som ofördröjligen förordnar om besiktning å fartyget. Är fartyget utländskt, skall, innan förordnande om besiktning meddelas, fartygets befälhafvare först hafva styrkt sin skicklighet att föra fartyget, på sätt i nästföregående § sägs.

§ 20.

Denna besiktning skall verkställas af tre sakkunniga män, som förordnas, i Stockholm af öfverståthållareämbetet, och i öfriga städer, där dylika besiktningar kunna ifrågakomma, af Vår befallningshafvande i länet. Om dessa förordnanden och de förändringar däri, som tid efter annan kunna inträffa, skola vederbörande poliskammare och magistrater underrättas.

§ 21.

Besiktningsmännen skola undersöka, om fartyget till byggnadssättet är af erforderlig styrka samt för öfrigt till beskaffenheten i fullgodt skick, om fartyget är ändamålsenligt utrustadt och tillräckligen bemannadt, samt om däraå finnas nödiga båtar, lifräddningsanstalter och eldsläckningsredskap, äfvensom huruvida, i afseende å fartygets inredning samt vatten- och proviantförråd m. m., de därom uti denna förordning meddelade föreskrifter äro iakttagna; hvarjämte besiktningsmännen åligger att beräkna och bestämma det högsta antal passagerare, som fartyget enligt nedan stadgade grunder må medföra.

§ 22.

Öfver undersökningen utfärde besiktningsmännen af dem samtlige underskrifvet bevis i två exemplar, af hvilka det ena tillställes fartygets befälhafvare, hvilken är ansvarig för att icke flera passagerare, än enligt beviset är tillåtet, å fartyget intagas, samt det andra aflämnas till den myndighet, som förordnat om besiktningen.

§ 23.

Förekommer vid besiktning anmärkning i afseende å någon af de omständigheter, hvarom undersökas bör, skall rättelse i anmärkta delar verkställas, och må, innan sådan rättelse skett, besiktningsbevis ej meddelas.

§ 24.

Mom. 1. I arvode för sådan besiktning, som förut är nämnd, skall, utan afseende å fartygs storlek, erläggas femton kronor och därutöfver åtta öre för hvarje ton af fartygets dräktighet. Uppgår utvandrarnes antal icke

till hälften af det antal, fartyget må enligt § 26 högst medföra, äge dock den myndighet, som jämlikt § 19 om besittningen förordnar, att efter omständigheterna nedsätta det efter tontal utgående arvodet, dock ej lägre än till fyra öre för ton. Besiktningsarvodet, som bör till lika belopp emellan besiktningsmännen fördelas, skall vid besiktningsbetygets emottagande betalas af den, som besiktningen begärt, hvilken jämväl har att godtgöra öfriga kostnader, som för besiktningens utförande kunna ifrågakomma.

Mom. 2. För den förnyade besiktning eller undersökning, som på grund af föreskriften i § 23 kan komma att äga rum, erlägges ej något arvode.

§ 25.

Mom. 1. Är den, som besiktningen begärt, missnöjd med besiktningsmännens yttrande, äger han att anmäla sitt missnöje hos öfverståthållareämbetet eller Vår vederbörande befallningshafvande, som då förordnar öfverbesiktning att, så fort sig göra låter, förrättas af tre andra för tillfället tillkallade besiktningsmän; och skall deras beslut lända till ovillkorlig efterrättelse.

Mom. 2. Kostnaden för sådan öfverbesiktning skall, till dubbelt belopp mot hvad som för den första besiktningen är bestämdt, af klaganden gäldas.

§ 26.

Utvandrarefartyg må ej medföra större antal utvandrare, än som motsvarar fem fullvuxna personer för tio ton af fartygets dräktighet.

§ 27.

Mom. 1. På hvarje utvandrarefartyg skall, för utvandrarnes vistelse i fria luften, å något öppet, med reling eller säkra räcken försedt däck finnas tillgängligt utrymme, som ej må understiga 0·5 kvadratmeter för hvarje utvandrare.

Mom. 2. För hvarje utvandrare skall i det rum eller den afdelning, hvarest han fått sig kojplats anvisad beräknas nedan angifna rymd, nämligen:

1:o) å ångfartyg

a) i rum eller afdelning å ett närmast under öfversta fasta däcket (hufvuddäcket) beläget mellandäck, eller uti någon närmast öfver sagda fasta däck befintlig fast anbringad upphöjning eller påbyggnad, 2·83 kubikmeter; och

b) därest utvandrare äro inrymda jämväl å ett andra under öfversta fasta däcket beläget mellandäck, i rum eller afdelning å sådant mellandäck 3·40 kubikmeter;

varande det förbjudet att å dessa fartyg föra utvandrare i andra rum eller afdelningar eller å andra eller flera däck än de nu omförmälda, samt

2:o) å segelfartyg, där utvandrare må inrymmas endast å ett närmast under öfversta fasta däcket beläget mellandäck eller i fast anbringad upphöjning eller påbyggnad närmast öfver samma fasta däck, i rum eller afdelning å dessa fartyg 3·11 kubikmeter.

Mom. 3. Barn under ett års ålder böra likväl icke tagas i beräkning, och må två barn under åtta år anses lika med en person utöfver sagda ålder.

§ 28.

I de rum eller afdelningar, där utvandrarne hafva sina kojplatser, må icke annan last intagas än sådant utvandrarne tillhörigt gods, som för det dagliga behofvet erfordras.

§ 29.

Å utvandrarefartyg skall finnas ett tillräckligt antal kojer, hvilka böra vara försedda med ordningsnummer. Kojplats skall hålla 1·83 meter i längd och 61 centimeter i bredd, men dubbelt så stor bredd, om kojen är afsedd för två personer.

§ 30.

Koj för två personer må upplåtas endast åt man och hustru, eller åt två personer af samma kön, eller åt fader eller moder med ett eller två barn under åtta år.

§ 31.

Koj skall vara inredd långskepps och fast samt inklädd, så att hvarje koj, antingen den är för en eller två personer beräknad, finnes från de närliggande kojerna skild genom fast eller löst mellanskift af minst 24 centimeters höjd. De kojer, som äro afsedda för manliga utvandrare af fjorton års ålder och däröfver, skola vara förlagda i en särskild, från de rum eller afdelningar, där öfriga kojer finnas inredda, genom fast skott afstängd afdelning af fartyget, och skall likaledes finnas en särskild, på enahanda sätt från andra passagerarerum skild afdelning för kvinnor. Medlemmar af samma familj må dock icke utan eget medgifvande åtskiljas, och kunna man och hustru hafva gemensam hytt eller sluten koj äfven i den afdelning af fartyget, hvilken är för kvinnor afsedd.

§ 32.

Mera än två kojer, den ena öfver den andra, må ej mellan två däck anbringas, och kojraderna må icke ställas närmare hvarandra, än att emellan dem finnes en gång af minst 61 centimeters bredd. Den nedre kojens botten skall vara minst 24 centimeter från däcket; emellan den nedre och den öfre kojens bottnar samt emellan den senare och öfre däckets balkar skall afståndet vara minst 76 centimeter, och skall höjden emellan nedre däcket och öfre däckets balkar utgöra minst 1·83 meter.

§ 33.

På lämpliga ställen å fartyget skola finnas särskilda afdelningar för sjukes vårdande, en afdelning för män och en för kvinnor. Dessa afdelningar, hvilka icke må förläggas längre ned i fartyget än å ett närmast under öfversta fasta däcket befintligt däck, och som skola vara för ändamålet tjänligt inrättade och med erforderliga tillbehör försedda samt uteslutande för berörda ändamål användas, böra tillsammans upptaga en fri yta af minst 1·67 kvadratmeter för hvarje femtiotal utvandrare.

§ 34.

Utom de för besättningens behof å fartyget befintliga afträden skola därstädes finnas minst två afträden och därutöfver ett afträde för hvarje hundratal manliga utvandrare, att uteslutande af dessa begagnas, och ett afträde för hvarje femtiotal kvinnliga utvandrare, afsedt uteslutande för de senare och späda barn. Afträde skall genom fast skott vara skildt från rum eller afdelning, där passagerare äro inrymda, och skall vara så inrättadt, att det med lätthet kan hållas rent.

§ 35.

Till beredande af nödig luftväxling i de gemensamma sofrummen skola för hvarje rum finnas anbringade ständigt verksamma ventilationsrör af rund form, hvilka böra gå upp genom däck minst 1·83 meter ofvan det öfversta däck, där de utmynna, och vara försedda med rörliga hufvar. Antalet och storleken af dessa rör skola vara så afpassade, att minst 18 kvadratcentimeter af rörens sammanlagda genomskärningsyta äro beräknade för hvarje antal af fem personer. Äro för utvandrare sofrum inredda å sådant däck, där luftväxling genom ventiler å fartygets sidor ej kan åstadkommas, böra minst 26·5 kvadratcentimeter af nämnda yta kunna beräknas för samma antal personer.

§ 36.

Öfver de å mellandäck belägna rum eller afdelningar, där utvandrare äro inrymda, skola för insläppande af luft och ljus finnas tillräckligt stora luckköppningar, hvilka å öfversta öppna däck böra vara försedda med karmar af minst 15 centimeters höjd öfver däcket och täckta med skylight eller med fönster försedd kapp. Dessa skylights eller kappar skola vara så inrättade att, när väderleken sådant medgifver, de kunna borttagas eller ock därå anbringade fönster hållas öppna, hvarförutom å desamma skola finnas luftrör, försedda med täckhufvar, och skola från sagda lucköppningar till de särskilda rummen eller afdelningarna trappnedgångar, försedda med ledstänger eller fallrep, vara anordnade. För hvarje hundratal utvandrare skall finnas minst en sådan nedgång.

§ 37.

För utvandrarnes behof skall å fartyget finnas en särskild, behörigen täckt kabyss, försedd med ändamålsenliga kokkärl för matens lagning. Storleken af denna kabyss bör vara lämpad efter utvandrarnes antal, så att hvarje mål må kunna på en gång för dem alla tillredas. Därjämte skall fartyget vara försedt med tillräckligt förråd af bränsle för matens lagning samt med de för bespisningen nödiga effekter.

§ 38.

Mom. 1. Proviant- och vattenförråden böra beräknas så, att de under den tid, resan från afgångs- till bestämmelseorten under mindre gynnsamma förhållanden anses fordra, äro tillräckliga för alla de utvandrare, som i fartyget få intagas, eller det mindre antal, befälhafvaren förklarar sig under förestående resa vilja till den främmande världsdelen medföra.

Mom. 2. Dessa förråd skola för hvarje utvandrare, ung eller gammal, och för hvarje dag beräknadt, utgöra minst 425 gram torrt skeppsbröd, 43 gram smör, 0·1 liter ärter, 0·25 liter korngryn, 5 centigram ingefära, 21 gram salt och 5 liter vatten till dryck och för matens lagning, samt dessutom för tre dagar i veckan 212 gram salt fläsk och för fyra dagar i veckan 425 gram salt kött om dagen. Proviantartiklarne skola vara af fullgod beskaffenhet och på lämpligt sätt till hufvudsakligaste delen under däck förvarade.

§ 39.

Å fartyg, som medför öfver femtio utvandrare, skall på rederiets eller vederbörande utvandrareagents bekostnad anställas en läkare, som antingen

tillförene varit å sjöexpedition med kronans fartyg i sådan egenskap använd eller för tillfället är af Vår medicinalstyrelse särskildt förklarad äga för befattningen erforderlig skicklighet.

§ 40.

Mom. 1. Utvandrarefartyg skall vara försedt med nödiga sjukhuspersedlar, beräknade efter fem procent af utvandrarnas antal, samt med tjänliga läkemedel och andra för sjukvård erforderliga förnödenheter. Därjämte skall finnas ett tillräckligt förråd af sådana ämnen, som för luftens renande ombord äro nödiga. Är särskild läkare anställd, äger han att bestämma dessa läke- och reningsmedel så till beskaffenhet som myckenhet. Honom åligger ock att inom tre dagar före fartygets afgång tillse, dels att föreskrifterna i nu omförmälda hänseende blifvit fullgjorda, dels att vid samma tillfälle bland utvandrarna eller besättningen icke finnes någon behäftad med sådan sjukdom, som kan medföra fara för allmänna hälsotillståndet ombord; om hvilket allt bemälde läkare har att utfärda intyg.

Mom. 2. Är icke särskild läkare anställd å fartyget, skall vederbörande stadsläkare undersöka och afgifva intyg, ej mindre huruvida behörigen iakttagits hvad i denna § angående fartygets förseende med sjukpersedlar och läkemedel samt andra förnödenheter är stadgadt, än ock att något sådant sjukdomsfall, som förut är nämndt, icke ombord förekommer.

Mom. 3. I arvode för sålunda verkställd undersökning äger stadsläkare att af fartygets befälhafvare undfå fyra kronor för hvarje tjugutal utvandrare.

§ 41.

Utvandrarefartyg må ej intaga last af krut eller andra explosiva ämnen, tändstickor, råa hudar eller andra varor, som kunna medföra fara eller äro för hälsan skadliga. Medföras hästar, hornboskap eller andra djur å fartyget, må de ej inrymmas å däck, som är beläget under sådant däck, där utvandrarna hafva sina kojplatser, samt ej heller å samma däck, undantagandes å järnfartyg, därest den afdelning, i hvilken djuren äro inrymda, är skild från passagerareafdelning genom vattentätt skott, som sträcker sig till öfre däcket.

§ 42.

Före fartygets afgång åligge det befälhafvaren att, i Stockholm hos öfverståthållareämbetet och i öfriga städer hos därvarande polismyndighet eller magistrat, aflämna en i två exemplar upprättad förteckning å samtliga utvandrare. Denna förteckning skall, jämte utvandrarnes namn, innehålla uppgift å deras födelseort, kön, ålder, yrke och bestämmelseort. Af berörda exemplar skall det ena kvarblifva hos nämnda myndighet och det andra, med anteckning om uppvisandet, återställas till fartygsbefälhafvaren.

§ 43.

Om under resan utvandrare dör eller af någon anledning varder landsatt i annan hamn än bestämmelseorten, skall befälhafvaren å listan göra anteckning om dödsorsaken eller den omständighet, som föranledt landsättandet. Är läkare å fartyget anställd, skall, då utvandrare genom döden afgår, särskildt betyg om dödsorsaken utfärdas och af läkaren bifogas befälhafvarens anteckning.

§ 44.

Har, sedan utvandrare emottagits å fartyget, detsammas afresa blifvit fördröjd åtta dagar, och hafva under tiden utvandrarne underhållits af de för resan beräknade proviant- och vattenförråd, skola de åtgångna förråden enligt ofvan föreskrifna grunder fyllas med andra. Fullgörandet af denna föreskrift skall öfvervakas af vederbörande tulltjänsteman och intygas af besiktningsmännen.

§ 45.

När utvandrarefartyg är färdigt att afgå, skall befälhafvaren därom göra anmälan, i Stockholm hos öfverståthållareämbetet samt i öfriga städer hos poliskammare eller magistrat, hos hvilken myndighet befälhafvaren då jämväl bör förete dels besiktningsmännens intyg, att i de omständigheter, som utgjort föremål för deras undersökning, icke något är att anmärka, dels ock det i § 40 föreskrifna betyg af vederbörande läkare. Samma myndighet åligger då att meddela skriftligt förklarande, att i nu antydda afseenden hinder icke möter för fartygets utklarering, äfvensom att i sammanhang därmed förordna någon, som å fartyget verkställer upprop med utvandrarne och tillser, att de äro försedda med utflyttningsbetyg och med kontrakt, uppvisade och påtecknade i enlighet med § 6; att de erhållit kontramärken å reseffekter, som de ej själfva hafva om hand; att deras antal icke öfverstiger det högsta, som enligt besiktningsmännens yttrande må medföras å fartyget, och att föreskriften i § 52 om anslående på lämpliga ställen å fartyget af exemplar af denna förordning blifvit behörigen iakttagen.

§ 46.

Sedan i enlighet med § 45 upprop och undersökning försiggått, skall, i händelse anmärkning därvid icke förekommit, den, som förrättat undersökningen, härom meddela intyg å det i samma § omförmälda, af polismyndighet eller magistrat afgifna bevis, hvilket därefter skall uppvisas för vederbörande tulltjänsteman, innan fartyget får från hamn afgå.

§ 47.

Utvandrare äro skyldiga att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som till ordnings vidmakthållande samt för beredande af renlighet och snygghet ombord kunna af fartygets befälhafvare meddelas.

§ 48.

Mom. 1. Under resan till bestämmelseorten må i främmande hamn passagerare icke intagas å fartyget, så vida ej anmälan härom förut skett i svenska afgångsorten hos den i § 19 angifna myndighet. Sådan anmälan skall jämväl innefatta uppgift på den eller de hamnar i främmande land inom Europa, hvilka i nu nämnda afseende skola anlöpas; äfvensom på antalet af de personer, som där högst komma att intagas; och må fartyg för detta ändamål uti sagde hamn eller hamnar icke under sammanräknadt längre tid än högst tio dagar sig uppehålla, så vida ej fartyget af haveri eller annan tvingande orsak är urståndsatt att fortsätta resan.

Mom. 2. Å fartyg, som sålunda kommer att anlöpa främmande mellanhamn, skall till densamma från svenska afgångsorten medfölja en af förbe-

mälda myndighet utsedd person, hvilken har att ej mindre vaka öfver att i främmande hamn icke å fartyget intagas flere personer, än förut blifvit anmäldt, och som inom det af besiktningsmännen uppgifna högsta antal få i fartyget inrymmas, än ock utöfva tillsyn därå, att under tiden icke någon af de uti denna förordning med afseende å utvandrarnes fortskaffande, vård och underhåll gifna föreskrifter öfverträdes. Honom skall därjämte tillhöra att, sedan öfver de i främmande hamn intagna utvandrare sådan förteckning, som i § 42 är sagd, blifvit af befälhafvaren i två exemplar upprättad och företedd, återlämna till befälhafvaren det ena exemplaret med anteckning om uppvisandet samt tillställa det andra åt vederbörande myndighet i svenska afgångsorten; därvid jämväl skall skriftligen anmälas, om någon öfverträdelse eller uraktlåtenhet i hvad som i nu nämnda hänseenden bort öfvervakas ägt rum.

Mom. 3. Omförmälda person skall för sitt uppdrag samt för därmed förenade kostnader njuta ersättning, som till beloppet bestämmes af den myndighet, hvilken honom förordnat, och skall före fartygets afgång från svensk hamn af befälhafvaren erläggas.

Mom. 4. Med undantag för här sagda fall, böra utvandrarne omedelbarligen, utan att mellanhamn får anlöpas, till bestämmelseorten fortskaffas; och äga de att kvarblifva och njuta underhåll ombord i 48 timmar efter fartygets ankomst till nämnda ort.

§ 49.

Nödgas utvandrarefartyg under resan till bestämmelseorten uppehålla sig i utländsk hamn längre än 8 dagar, bör, där så ske kan, anmälan därom göras hos vederbörande svenska [och norska] konsul, som, då fartyget skall ånyo afgå, på rederiets bekostnad låter tillse, att hvad af proviant, vatten och andra förråd under tiden åtgått blifvit behörigen ersatt.

§ 50.

Vid fartygets ankomst till bestämmelseorten skall befälhafvaren därom göra anmälan hos svenske [och norske] konsuln å stället samt till honom aflämna den af vederbörande svensk myndighet påtecknade lista öfver utvandrarne, äfvensom, för de fall att, jämlikt § 48, utvandrare i främmande mellanhamn intagits, den öfver dem upprättade lista. Konsuln söke förskaffa sig kännedom, huruvida alla å ena eller andra listan upptagne personer äro följaktige och, i händelse någon af dem saknas, huruvida den uppgifna anledningen därtill är med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Äro icke å bestämmelseorten vidtagna sådana anordningar för kontroll öfver utvandrare, att konsuln kan af lokalmyndigheterna erhålla nödiga upplysningar i berörda hänseende, åligge honom att för sådant ändamål inställa sig ombord ofördröjligen efter det anmälan om fartygets ankomst hos honom skett.

§ 51.

Öfver hvad konsuln jämlikt § 50 inhämtat skall han upprätta och till kommerskollegium, så fort ske kan, insända berättelse.

§ 52.

Af denna förordning skall minst ett exemplar finnas anslaget på lämpligt ställe i de för utvandrarne bestämda gemensamma rum å fartyget.

§ 53.

Mom. 1. Redare och befälhafvare å utvandrarefartyg vare, i fråga om fartygets upplåtande till utvandrares befordran, ej underkastade de i §§ 1, 2 och 3 gifna föreskrifter, ehvad aftalet blifvit med utvandrareagent eller med utvandrarne själfve afslutadt.

Mom. 2. I sistnämnda fall åligge dock redaren eller befälhafvaren att före fartygets afgång anmäla sig, i Stockholm hos öfverståthållareämbetet och i öfriga städer hos därvarande polismyndighet, men, där särskild sådan ej finnes, hos stadens magistrat, samt för fullgörandet af de för utvandrarnes fortskaffande honom enligt aftalet med dessa eller eljest enligt denna förordning åliggande förbindelser hos bemälda myndighet ställa sådan säkerhet, som i § 3 sägs, till ett belopp, motsvarande sammanlagda summan af utvandrarnes afgifter för öfverfarten; kommande för öfrigt i det fall, som nu sagdt är, de i §§ 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 och 13 här ofvan om utvandrareagent gifna bestämmelser att, i tillämpliga delar, för redaren eller befälhafvaren lända till efterrättelse.

§ 54.

Mom. 1. Är redare eller befälhafvare, som enligt mom. 2 i föregående § åligger att ställa säkerhet, icke boende i Sverige, skall han för någon i riket bosatt man utfärda skriftlig fullmakt att utan inskränkning tala och svara i afseende å de ersättningsanspråk, som kunna af utvandrare eller annan därtill behörig person framställas. Fullmakten upprättas i två exemplar, af hvilka det ena aflämnas till den myndighet, hos hvilken säkerheten ställes.

Mom. 2. Finnes redaren eller befälhafvaren, då ersättningstalan mot honom väckes, ej inom riket, och har han ej för sig ställt ombud, som sagdt är, eller har ombudet med döden afgått utan att annat sådant i stället blifvit förordnadt, eller kan ombudet icke anträffas eller vägrar att uppdraget fullgöra, äge den myndighet, hos hvilken ersättningstalan är anhängiggjord, att med gällande verkan utse ombud för redaren eller befälhafvaren.

§ 55.

Den ämbetsmyndighet, som föreskrifven säkerhet enligt § 53 emottagit, åligge att skyndsamligen till kommerskollegium insända uppgift å utvandrarefartygets namn och bestämmelseort äfvensom å den säkerhet, som blifvit ställd. Säkerheten må ej återbekommas förr, än kommerskollegium från vederbörande konsul erhållit underrättelse om fartygets framkomst till bestämmelseorten, eller ock ett, men om resan afsett ort på andra sidan Kap Horn eller Goda Hoppsudden två år förflutit från fartygets afgång. Har ersättningsanspråk emot säkerhetsgifvaren blifvit hos kommerskollegium anmäldt, vare lag som i § 14 sägs.

Om ansvar för öfverträdelse af de i denna förordning gifna föreskrifter.

§ 56.

Mom. 1. Utöfvar någon här i riket verksamhet såsom utvandrareagent utan att hafva hos Vår vederbörande befallningshafvande visat behörigt tillstånd därtill, böte från och med ett hundra till och med ett tusen kronor.

Samma lag vare, där utvandrareagent vid utöfningen af sin verksamhet begagnar firma eller utsträcker sin verksamhet längre, än tillståndsbeviset medgifver, eller fortsätter sin verksamhet, sedan tillståndsbeviset blifvit återkalladt.

Mom. 2. Begagnar utvandrareagent vid utöfning af sin verksamhet såsom biträde ombud, hvilket ej af Vår vederbörande befallningshafvande blifvit i sådan egenskap godkändt, eller hvilket i följd af Vår befallningshafvandes återkallelse af förut meddeladt tillstånd ej vidare får såsom ombud användas, straffes såväl agenten som ombudet med böter från och med tjugu till och med tre hundra kronor.

§ 57.[1]

Befordrar agent utvandrare ifrån riket innan kontrakt med denne senare blifvit upprättadt eller utan att utvandraren företett behörigt utflyttningsbetyg eller innan kontraktet och utvandrarens utflyttningsbetyg blifvit enligt § 6 uppvisade, eller underlåter han att lämna utvandrare det underhåll eller de förmåner i öfrigt, som i kontraktet blifvit utfästa, eller varder, genom agentens försummelse, utvandrare, under resan till bestämmelseorten, å främmande ort uppehållen längre tid än kontraktet medgifver, skall agenten dömas till böter från och med femtio till och med fem hundra kronor. Lag samma vare, där agent eljest befordrar eller förmedlar befordring af utvandrare i annan ordning än i denna förordning är föreskrifven.

Hvad om utvandrareagent i denna § sägs gälle äfven för utvandrarefartygs redare eller befälhafvare, hvilken, efter aftal med utvandrare, åtagit sig desses befordran till främmande världsdel.

§ 58.

Befälhafvare å utvandrarefartyg, hvilken

med fartyget afgår från annan svensk hamn än stapelstad eller innan, efter föregången besiktning å fartyget och sådan undersökning, som i § 45 afses, tillstånd till afresan erhållits; eller

medförer flera eller andra utvandrare än dem, som upptagits å de i §§ 42 och 48 omförmälda förteckningar; eller

under resan till bestämmelseorten i annat fall, än i § 48 medgifves, anlöper främmande hamn, utan att haveri eller annan tvingande orsak därtill föranleder; eller

efter fartygets besiktning vidtager sådan förändring i inredningen eller anordningarna ombord, att därigenom de i afseende å utvandrarnes utrymme samt deras vård och bekvämlighet här ofvan gifna bestämmelser åsidosättas; eller eljest

underlåter iakttaga eller öfverträder någon af föreskrifterna i §§ 41, 49, 50 eller 52;

straffes med böter från och med tjugu till och med fem hundra kronor.

§ 59.

Böter enligt denna förordning tillfalle kronan och gälle om deras förvandling hvad allmänna lagen innehåller.

---

[1] Med den 8 juli 1904 gjordt tillägg (orden »Lag samma ..... är föreskrifven»).

Denna förordning skall tillämpas från och med den 1 januari 1885.

Det alla, som vederbör, hafva sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och med Vårt Kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 4 juni 1884.

OSCAR.

(L. S.)

E. von Krusenstjerna.

B) Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär till öfverståthållareämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län

angående öfvervakande af utvandraragenternas och deras ombuds verksamhet.

OSCAR etc. etc. Vår ynnest etc. Härigenom vilje Vi anbefalla Eder noga tillse:

att ej någon här i riket för egen eller annans räkning ombesörjer utvandrares befordran till främmande världsdel utan att i den ordning, som stadgas i Kungl. förordningen den 4 juni 1884 om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör, hafva därtill erhållit tillstånd;

att utvandraragenterna och deras ombud till alla delar ställa sig till efterrättelse hvad i nämnda förordning är stadgadt angående bedrifvandet af deras verksamhet och särskildt, att de icke i strid mot samma förordning utan kontrakt eller utflyttningsbetyg befordra svenska utvandrare eller förmedla deras befordring från hamn inom eller utom riket; samt

att utvandraragenterna och deras ombud icke genom vilseledande uppgifter eller eljest locka till utvandring. Stockholms slott den 8 juli 1904.

OSCAR.

Hjalmar Westring.

C) (Utdrag ur) Kungl. Maj:ts nådiga förordning

angående inskrifning och redovisning af värnpliktige samt deras tjänstgöring m. m. (inskrifningsförordning);

gifven Stockholms slott den 5 december 1901.

§ 138.

1. Önskar värnpliktig, som icke blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad, att för vinnande af bättre utkomst eller på grund af eljest ömmande omständigheter erhålla tillstånd att afflytta

från riket, skall han till befälhafvaren för det rullförings- eller sjörullförings-område, han tillhör, ingifva till Kungl. Maj:t ställd ansökan i ämnet, åtföljd af prästbetyg äfvensom af uppgift å de medel, öfver hvilka sökanden för verkställande af utflyttningen förfogar, samt de andra handlingar, som han till stöd för ansökningen vill åberopa.

2. Sedan sagde områdesbefälhafvare om sökanden inhämtat tillgängliga upplysningar, åligger det honom att till Landtförsvarsdepartementet eller, om den sökande tillhör sjörullföringsområde, till Sjöförsvarsdepartementet insända handlingarna jämte eget yttrande och intyg om den tjänstgöring, sökanden i beväringen må hafva undergått; kommande, sedan nådigt beslut i ärendet fattats, att till befälhafvaren expedieras resolution att sökanden, under uppgifven adress, tillställas.

3. Det åligger i Stockholm öfverståthållareämbetet och i öfriga städer därvarande polismyndighet eller magistrat att, när i denna paragraf afsedd värnpliktig, på sätt stadgas i nådiga förordningen om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör, med utvandrarefartyg från staden afreser, därom låta ofördröjligen underrätta vederbörande rullförings- eller sjörullföringsområdesbefälhafvare med angifvande af den afrestes namn, födelseort och -tid, inskrifningsnummer, om han är inskrifven, samt yrke och dag för afresan.

§ 139.

Värnpliktig, hvilken erhållit nådigt tillstånd att från riket afflytta, men fortfarande vistas inom landet, då kallelse utgår till inskrifningsförrättning, tjänstgöring eller mönstring, därvid han, såvida tillstånd till utflyttningen ej erhållits, haft skyldighet infinna sig, åligger, äfven om han uttagit flyttningsbetyg för afflyttning från riket, att vid enahanda påföljd för uteblifvande, som för värnpliktig i allmänhet finnes stadgad, att vid dylik inskrifningsförrättning, tjänstgöring eller mönstring iakttaga inställelse.

§ 140.

Flyttningsbetyg för afflyttning från riket må meddelas värnpliktig, som ej blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad, endast för så vidt han erhållit vederbörligt tillstånd att aflytta från riket.

III. Emigrantagenterna.

Om emigrantagenternas koncession och verksamhet meddelas i nu gällande kungl. förordning den 4 juni 1884 följande bestämmelser (jfr sid. 17):[1]

§ 1.

Ej må någon här i riket uppträda såsom utvandrareagent innan han hos Vår befallningshafvande i det län, där han ämnar utöfva sådan verksamhet, eller, för Stockholms stad, hos öfverståthållareämbetet styrkt sig hafva därtill erhållit tillstånd i den ordning, här nedan föreskrifves. Såsom utvandrareagent anses, med de undantag, hvartill §§ 15 och 53 föranleda, en hvar, som för egen räkning eller såsom kommissionär för utländsk man åtager sig ombesörja utvandrares befordran till främmande världsdel.

§ 2.

Mom. 1. Tillstånd till sådan verksamhet, som afses i § 1, och hvilken må utöfvas endast i agents eget namn, men ej med begagnande af firma, sökes hos Vårt och rikets kommerskollegium och må ej meddelas annan än här i riket bosatt man, som är svensk undersåte, äger medborgerligt förtroende, gjort sig känd för ordentlighet och i öfrigt finnes lämplig.

Mom. 2. Sökanden uppgifve i ansökningen den ort, där han är bosatt, samt det eller de län, hvarest han önskar utöfva sin verksamhet. Stockholm anses i detta hänseende såsom särskildt län. Ämnar sökanden åtaga sig utvandrares befordran längre än till hamn i främmande världsdel, varde ock det tillkännagifvet i ansökningen.

§ 3.

Mom. 1. Förekommer ej anledning att vägra det sökta tillståndet, förelägges sökanden att hos kommerskollegium ställa säkerhet ej mindre för fullgörandet af de förbindelser, han för utvandrares befordran ingår, än äfven för hvad han i öfrigt enligt denna förordning kan kännas skyldig att utgifva. Denna säkerhet skall omfatta ett belopp af minst tio tusen, högst sextio tusen kronor samt må utgöras af penningar eller sådana värdeägande handlingar, som af kollegium godkännas.

Mom. 2. Vid bestämmandet af säkerhetens belopp iakttages, att, därest sökanden anmält sig vilja besörja utvandrares fortskaffande längre än till hamn i annan världsdel, beloppet icke må sättas lägre än till tjugu tusen kronor.

Mom. 3. Innan sökanden behörigen fullgjort hvad i afseende å säkerhets ställande blifvit honom förelagdt, må tillståndsbevis för honom ej utfärdas. Tillståndsbeviset, som bör innefatta upplysning om den ort, där sökanden är bosatt, det eller de län, där han äger att utöfva sin verksamhet, samt huruvida han anmält sig vilja ombesörja utvandrares fortskaffande längre än

[1]) Se äfven Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär den 8 juli 1904, återgifvet sid. 31.

till hamn i främmande världsdel, gäller endast till utgången af det år, hvarunder det blifvit utfärdadt; och äger kommerskollegium, äfven före nämnda tid, att, i händelse omständigheterna därtill föranleda, återkalla tillståndet eller förordna om ställande af högre säkerhet inom ofvan utsatta gränser; börande underrättelse därom meddelas agenten samt Våre vederbörande befallningshafvande; äfvensom desse senare, där anledning till anmärkning emot agents verksamhet sig yppar, hafva att anmäla sådant hos Kommerskollegium.

Mom. 4. Varder, efter årets utgång, förnyelse af meddeladt tillstånd begärdt, ankomme på sökanden att åberopa den förut ställda säkerheten eller ny sådan i stället sätta.

§ 14.

Mom. 1. Den enligt § 3 af agent ställda säkerhet må ej återbekommas förr än två år efter slutet af det, för hvilket den varit afsedd. Är mot agent ersättningspåstående framställdt, skall äfven sedermera så stor del af säkerheten, som svarar mot det belopp, ersättningsanspråket afser, innehållas, intill dess ersättningstvisten blifvit slutligen afgjord.

Mom. 2. Underlåter utvandrare, som enligt § 11 förklarat sig vilja själf fullfölja anmäldt ersättningsanspråk, att inom ett år därefter anhängiggöra sin talan och förete bevis därom hos kommerskollegium, må samma anspråk ej vidare utgöra hinder för säkerhetens återlämnande.

§ 15.

Mom. 1. Hvad här ofvan om utvandraragent är stadgadt gälle ej i fråga om redare eller befälhafvare å fartyg, hvarmed utvandrare öfverföras till främmande världsdel, när passagerarnes antal ej öfverstiger trettio.

Mom. 2. I hvad mån samma stadganden må i andra fall tillämpas på redare eller befälhafvare å sådant fartyg, som nämndt är, skils här nedan i § 53.

Det framgår häraf, att *emigrantagenterna* i Sverige äro personer, som, utan att behöfva vara redare, åläggas det civilrättsliga ansvaret för utvandrartransporten och underkastas förordningens ansvarsbestämmelser. Kommerskollegium äger fördenskull ingen officiell kännedom om de bakom de olika agenterna stående, för Sveriges vidkommande städse utländska ångbåtsbolagen. Meddelandet af tillstånd åt en person att uppträda såsom utvandraragent afser icke koncession åt någon viss ångbåtslinie. Kollegium saknar alla medel att ställa de utländska rederierna själfva till ansvar, ehuru dessa äro de för utvandrartransporten i egentlig mening ansvariga hufvudpersonerna. Det saknar dessutom all officiell kännedom om arten af det affärsförhållande, och särskildt det provisionssystem, som består mellan de utländska rederierna och de svenska emigrantagenterna. Kollegium äger icke ens vetskap därom, huruvida en emigrantagent i själfva verket är agent i första hand till rederiet eller tilläfventyrs endast agent till en annan in- eller utländsk emigrantagent. Slutligen saknas i förordningen tillfyllestgörande bestämmelser, hvarigenom emigrantagenternas antal kan på ett ändamålsenligt sätt begränsas; särskildt finnas inga tillfredsställande garantier mot mer än en agents koncessionering för samma ångbåtslinie.

Enligt ofvan anförda bestämmelser meddelas tillstånd att utöfva verksamhet såsom emigrantagent endast för ett kalenderår i sänder.

Till följd häraf pläga dessa resolutioner af Kommerskollegium utfärdas första helgfria dag hvarje år. Såsom exempel å deras lydelse anföres här tillståndsbeviset för handlanden Axel H. Lagergren i Göteborg för år 1909:

»Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegii resolution på en af handlanden Axel Hjalmar Lagergren i Göteborg gjord ansökning om tillstånd att få under år 1909 från samtliga länen i riket ombesörja utvandrares befordran till hamn i främmande världsdel och vidare in i landet, i hvilket afseende till Kungl. Kollegium dels ingifvits vederbörligt bevis, att sökanden åtnjöte medborgerligt förtroende, äfvensom ett af poliskammaren i Göteborg den 11 december 1908 utfärdadt intyg, att sökanden, hvilken under flera år med Kungl. Kollegii tillstånd i Göteborg utöfvat verksamhet såsom agent för utvandrares befordran till främmande världsdel, och mot hvilken någon anmärkning i nämnda afseende i poliskammaren icke förekommit, gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet, hvadan han fortfarande torde kunna anses lämplig till utöfvande af berörda verksamhet, dels ock såsom säkerhet för fullgörande af de förbindelser, sökanden för utvandrares befordran till främmande världsdel inginge, äfvensom för hvad han i öfrigt, enligt Kungl. Förordningen den 4 juni 1884 om hvad med afseende å utvandrares fortskaffande till främmande världsdel iakttagas bör, kunde kännas skyldig utgifva, förskrifvits de till Kungl. Kollegium förut aflämnade och, enligt hvad hos Kungl. Kollegium denna dag förda protokoll närmare utvisa, såsom kollektiv säkerhet jämväl för vissa andra personers verksamhet såsom utvandraragenter godkända fem särskilda förvaringsbevis n:ris 2906, 2907, 3364, 3366 och 4087 å i Sveriges Riksbank af Tho:s Wilson Sons & C:o Ltd i Hull nedsatta värdepapper till ett beräknadt värde af tillhopa 402,350 kronor; Gifven i Stockholm den 2 januari 1909.

Kungl. Kollegium har tagit detta ärende i öfvervägande och finner, med stöd af ofvan åberopade Kungl. Förordning, skäligt härigenom förklara handlanden Axel Hjalmar Lagergren, som är bosatt i Göteborg, berättigad att i Sverige såsom utvandraragent ombesörja utvandrares befordran till hamn i främmande världsdel och vidare in i landet samt att utöfva ifrågavarande verksamhet inom samtliga länen, i hvilket afseende Lagergren har att ställa sig till efterrättelse hvad i samma förordning är utvandraragent till iakttagande föreskrifvet; gällande det honom genom denna resolution sålunda meddelade tillstånd till 1909 års slut, såvida skäl ej förekommer att tillståndet därförinnan återkalla.

På Kungl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegii vägnar:

JOHAN PIHLGREN. CARL MALMÉN.

Daniel Gadd.»

Emigrantagenter sedan år 1884.

Sedan nu gällande utvandrareförordnings utfärdande hafva sammanlagdt 45 personer utöfvat verksamhet såsom emigrantagenter i Sverige, såsom framgår af tabellen å följande sida, hvilken upprättats med ledning af Kommerskollegii protokoll.

De af dessa emigrantagenter enligt förordningens § 3 ställda säkerheter voro följande:

N:r 1. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och A. Ivarson å 60,000 kr; åren 1885 och 1886 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 44,090 kr.; åren 1887—1889 d:o å 43,453 kr.; åren 1890 och 1891 d:o å 55,035 kr.; åren 1892—1894 d:o å 54,035 kr.: åren 1895 och 1896 d:o å 53,035 kr.

N:r 2. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och C. Fr. Wærn & C:o å 60,000 kr; åren 1885 och 1886 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 44,090 kr.; åren 1887—1889 d:o å 43,453 kr.; åren 1890 och 1891 d:o å 55,035 kr.; åren 1892 och 1893 d:o å 54,035 kr.

N:r 3. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilsson och G. A. Hellström å 60,000 kr.

Emigrantagenter i Sverige

(En ✳ utmärker att agenten utöfvat

	Agentens yrke, namn och hemvist. (Med fetstil äro angifna namnen å agenter, som utöfvat sin verksamhet år 1908.)	Ångbåtslinie.[1]	1884.	1885.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	1891.
1	Handl. Ch. A. Berglund, Göteborg .	Cunard.	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
2	Handl. J. L. Borg, Göteborg	Anchor.	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
3	Handl. P. F. Denovan, Göteborg . .	American.	✳	·	·	·	·	·	·	·
4	Handl. J. Denovan, Göteborg . . .	Kron.	✳	·	·	·	·	✳	✳	✳
5	Handl. A. J. Fredér, Göteborg . . .	Allan.	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
6	Handl. J. B. Holmström, Göteborg .	Inman.	✳	·	·	·	·	·	·	·
7	Handl. C. V. Hällström, Örgryte . .	White Star.	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
8	Handl. Andreas Larsson, Berghem .	?	✳	✳	✳	✳	✳	·	✳	✳
9	Grosshandl. E. F. Larsson, Stockholm	Flere linier.[2]	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
10	Handl. J. Odell, Göteborg	Flere linier.[3]	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳	·
11	Handl. Jöns Nilsson, Göteborg . . .	State.	✳	·	·	·	·	·	·	·
12	Handl. J. E. Sörenson, Göteborg . .	Dominion.	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
13	Handl. J. O. Nelson, Göteborg . . .	National.	✳	✳	✳	✳	✳	✳	·	·
14	Handl. G. A. Wennerlund, Göteborg .	Nordd. Ll.	✳	✳	✳	✳	✳	·	·	·
15	Handl. O. Olsson Cederholm, Malmö	Skand.-Am.	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
16	Agenten J. C. H. Åkerblad, Stockholm	Cunard.	✳	·	·	·	·	·	·	·
17	Agenten C. J Edenholm, Göteborg .	State.[4]	·	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
18	Handl. J. O. Reis, Göteborg	Flere linier.[5]	·	✳	·	·	·	·	·	✳
19	Bruksägare T. Mathiasson, Sallerup .	?	·	✳	✳	✳	✳	✳	✳	✳
20	Sjökapten I. J. Häggmark, Stockholm	American.	·	·	✳	✳	·	·	·	·
21	Agenten **M. Anderson**, Göteborg . . .	[6]	·	·	·	·	✳	✳	✳	·
22	Grosshandl. S. G. Borén, Stockholm .	Nordd. Ll.	·	·	·	·	✳	✳	✳	✳
23	Bokhållaren A. F. Andersson, Göteborg	National.	·	·	·	·	·	·	✳	✳
24	Bokhållaren J. A. Antonsson, Göteborg	Red Star.	·	·	·	·	·	·	✳	·
25	Handl. Aug. Larsson, Malmö . . .	Guion.	·	·	·	·	·	·	·	✳
26	Bokhållaren P. M. Hallengren, Göteborg	Baver.	·	·	·	·	·	·	·	·
27	Bokhållaren **J. B. Lundberg**, Göteborg	Anchor.	·	·	·	·	·	·	·	·
28	Reservlöjtn. K. E. A. Kinell, Stockholm	[7]	·	·	·	·	·	·	·	·
29	Handl. **Sam. Larsson**, Göteborg . . .	American.[8]	·	·	·	·	·	·	·	·
30	Bokför. Olof Jonsson, Stockholm . .	Nordd. Ll.	·	·	·	·	·	·	·	·
31	Handl. E. P. Liedqvist, Göteborg . .	Skand.-Am.	·	·	·	·	·	·	·	·
32	Agenten J. G. Lindbom, Stockholm .	American.	·	·	·	·	·	·	·	·
33	Kontorsbitr. A. E. Reis, Göteborg . .	Dominion.	·	·	·	·	·	·	·	·
34	Handl. Teod. Andersson, Göteborg .	Anchor.	·	·	·	·	·	·	·	·
35	Bokhållaren N. Sörenson, Göteborg .	Skand.-Am.	·	·	·	·	·	·	·	·
36	Bokhållaren **C. A. Lundberg**, Göteborg	Allan.	·	·	·	·	·	·	·	·
37	Handl. **Carl Flach**, Göteborg	Nordd. Ll.	·	·	·	·	·	·	·	·
38	Ingenjör C. E. Larsson-Orton, Stockholm	[9]	·	·	·	·	·	·	·	·
39	Ag. **Ax. Alb. Persson Leander**, Malmö .	Skand.-Am.	·	·	·	·	·	·	·	·
40	Konsul K. O. F. Dahlman, Göteborg .	Hamb.-Am.	·	·	·	·	·	·	·	·
41	Kontorist **K. V. Johansson**, Göteborg	Cunard.	·	·	·	·	·	·	·	·
42	Agenten **Carl Eriksson**, Göteborg . .	White Star.	·	·	·	·	·	·	·	·
43	Handl. **Axel H. Lagergren**, Göteborg	Cunard.	·	·	·	·	·	·	·	·
44	Grossh. **A. E. Larsson-Orton**, Stockholm	[10]	·	·	·	·	·	·	·	·
45	Bokhållaren **G. V. Hällström**, Göteborg	Can.-Pacif.	·	·	·	·	·	·	·	·

[1] Flere af här upptagna ångbåtslinier existera ej längre. Om de bolag, som år 1908 voro repre-
följande torde erfordra förklaring: Nordd. Ll. = Norddeutscher Lloyd; Skand.-Am. = Skandinavien-Ame-
Railway. — [2] Ett flertal linier, dock ej White Star, Cunard, Skandinavien-Amerika och Canadian-Pacific.
American; slutligen Cunard-linien. — [6] American, Skandinavien-Amerika; numera Hamburg-Amerika-

under åren 1884—1908.

sin verksamhet under året i fråga.)

1892.	1893.	1894.	1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	
×	×	×	×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	1
×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	2
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	3
×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	4
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	5
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	6
×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	·	·	·	7
×	×	×	×	×	×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	8
×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	·	·	9
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	10
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	11
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	12
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	13
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	14
×	×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	15
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	16
×	×	×	·	×	×	×	·	×	×	×	×	×	×	×	×	·	17
×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	·	·	·	18
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	19
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	20
×	×	×	×	×	·	·	·	·	·	·	·	×	·	·	·	×	21
×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	22
×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	23
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	24
×	×	×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	25
×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	26
×	×	×	×	×	×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	27
·	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	28
·	·	×	·	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	29
·	·	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	30
·	·	·	×	×	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	31
·	·	·	×	×	×	×	×	×	×	·	·	·	·	·	·	·	32
·	·	·	·	·	×	×	×	×	×	×	×	·	·	·	·	·	33
·	·	·	·	·	×	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	34
·	·	·	·	·	·	×	×	×	×	×	×	·	·	·	·	·	35
·	·	·	·	·	·	·	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	36
·	·	·	·	·	·	·	·	×	×	×	×	×	×	×	×	×	37
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	×	×	×	×	·	38
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	×	×	×	×	39
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	·	·	·	·	40
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	·	×	×	×	41
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	×	×	×	42
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	×	×	×	43
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	×	44
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	×	45

senterade i Sverige, lämnas några upplysningar sid. 109. Namnen äro i denna kol. delvis förkortade; rika-linien (tidigare Thingvalla); Hamb.-Am. = Hamburg-Amerika-linien; Can.-Pacif. = Canadian Pacific — [3] Inman, American, Baver, Kron. — [4] Äfven Canadian Pacific. — [5] Monarch, Baver, Dominion, linien. — [7] Jfr sid. 48. — [8] Äfven Dominion-linien. — [9] Ingen viss linie. — [10] Ett flertal linier; se sid. 40.

N:r 4. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och Olof Melin å 60,000 kr. Åren 1889—1893 Société de Navigation à vapeur Néerlandaise Americaine tillhörigt depositionsbevis i Stockholms enskilda bank å 69,333·33 kr.

N:r 5. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och A. Seaton å 60,000 kr. Åren 1885 och 1886 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 44,090 kr.; åren 1887—1889 d:o å 43,453 kr.; åren 1890 och 1891 d:o å 52,575 kr.

N:r 6. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och J. Odell å 60,000 kr.

N:r 7. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och A. Seaton å 60,000 kr. Åren 1885 och 1886 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 44,090 kr.; åren 1887—1889 d:o å 43,453 kr.; åren 1890—1893 d:o å 55,035 kr.; åren 1894 och 1895 d:o å 54,035 kr.; år 1896 d:o å 53,035 kr.; åren 1897 och 1898 d:o å 52,035 kr.; åren 1899 och 1900 d:o å 53,035 kr.; åren 1901 och 1902 d:o 35,946 kr.; åren 1903—1905 Tho:s Wilson Sons & C:o Lim., Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 8. År 1884 borgensförbindelse af A. Florell och O. Melin å 60,000 kr. Åren 1885 och 1886 emigrantagenten E. F. Larssons i Stockholm depositionsbevis i Stockholms inteckningsgarantiaktiebolag å 25,000 kr.; år 1887 d:o d:o, nu eget. År 1888 depositionsbevis å 40,000 kr.; åren 1890—1894 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 40,470 kr.; åren 1895—1898 d:o d:o å 37,803·33 kr.

N:r 9. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och R. Lidström å 60,000 kr; åren 1885 och 1886 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 44,090 kr.; åren 1887—1889 d:o d:o å 43,453 kr.; åren 1890—1893 d:o d:o å 55,035 kr.; åren 1894—1897, 1899 och 1900 d:o d:o å 54,035 kr.; år 1898 d:o d:o 53,035 kr.; åren 1901 och 1902 d:o d:o å 35,946 kr.; år 1903 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet;[1]) åren 1904—1906 eget depositionsbevis i Stockholms enskilda bank å 40,000 kr.

N:r 10. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och J. M. Möller å 60,000 kr. Åren 1885 och 1886 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 44,090 kr.; åren 1887—1889 d:o d:o å 43,453 kr.; åren 1890 d:o d:o å 54,875 kr.

N:r 11. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och A. Ivarson å 60,000 kr.

N:r 12. År 1884 borgensförbindelse af J. W. Wilson och C. Fr. Wærn & C:o å 60,000 kr. Åren 1885 och 1886 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 44,090 kr.; åren 1887—1889 d:o d:o å 43,453 kr.; åren 1890 och 1891 d:o d:o å 54,463 kr.

N:r 13. Åren 1884—1889 Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer, tillhöriga National Steam Ship Company, Liverpool, å 64,000 kr.

N:r 14. År 1884 borgensförbindelse af A. Meyer och skeppsklarerarebolaget Borlind, Bersén och C:o å 60,000 kr. Åren 1885—1888 Norddeutscher Lloyds, Bremen, depositionsbevis i Riksbanken å 40,050 kr.

N:r 15. Åren 1884—1894 Svenska statens obligationer, tillhöriga Aktiebolaget Thingvalla, Köpenhamn, å 60,000 kr.

N:r 16. År 1884 borgensförbindelse af Skandinaviska kreditaktieb. å 60,000 kr.

N:r 17. Åren 1885—1889 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 41,000 kr.; åren 1890—1894 d:o d:o å 41,600 kr. Åren 1896—1898 af Union Steam Ship C:o Lim., London, aflämnade Svenska statens obligationer å 36,000 kr. År 1900 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 40,000 kr.; åren 1901 och 1902 d:o d:o å 41,066 kr. Åren 1903—1907 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 18. År 1885 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 45,581·40 kr. Åren 1891—1894 d:o d:o å 52,040 kr.; åren 1895 och 1896 d:o d:o å 47,040 kr.; åren 1897 och 1898 d:o d:o å 46,040 kr.; åren 1899 och 1900 d:o d:o å 48,240 kr.; åren 1901 och 1902 d:o d:o å 32,888 kr. Åren 1903—1905 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 19. Åren 1885—1891 Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer å 25,000 kr.

N:r 20. Åren 1886 och 1887 J. W. Wilsons depositionsbevis å 41,000 kr.

N:r 21. Åren 1888 och 1889 J. W. Wilsons depositionsbevis å 45,454 kr.; år 1890 d:o d:o å 52,040 kr. Åren 1892—1896 Svenska statens obligationer, tillhöriga Hamburg-Amerikanische Packetfahrt-Actien-Gesellschaft, Hamburg, till nominellt värde af 57,000 riksmark. År 1904 samma bolags depositionsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget

---

[1]) Jfr nedan sid. 40.

å 40,000 kr. År 1908 Svenska statens och Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer å 67,500 kr.

N:r 22. Åren 1888—1893 Norddeutscher Lloyds, Bremen, depositionsbevis å 45,000 riksmark.

N:r 23. Åren 1890—1892 Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer, tillhöriga National Steam Ship C:o, Liverpool, å 64,000 kr.

N:r 24. År 1890 af von der Becke & Marsily, Antwerpen, i Riksbanken deponerade värdepapper å 40,000 kr.

N:r 25. År 1891 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 54,875 kr.; åren 1892—1895 d:o d:o å 53,875 kr.

N:r 26. Åren 1892 och 1893 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 53,463 kr.

N:r 27. Åren 1892—1898 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 52,575 kr. År 1908 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 28. År 1893 depositionsbevis, tillhörigt The Scandinavian and Finlanders Emigrant C:o Lim., Newyork, i Skandinaviska kreditaktiebolaget å 40,000 kr.

N:r 29. År 1894 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 53,463 kr.; åren 1896—1898 d:o d:o å 52,663 kr.; år 1899 d:o d:o å 50,263 kr.; år 1900 d:o d:o å 49,263 kr.; år 1901 d:o d:o å 36,946 kr.; år 1902 d:o d:o å 36,346 kr. Åren 1903—1908 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 30. År 1894 tyska riksobligationer, tillhöriga Norddeutscher Lloyd, Bremen, å 45,000 riksmark.

N:r 31. Åren 1895—1897 Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer, tillhöriga Aktiebolaget Thingvalla, Köpenhamn, å 60,000 kr.

N:r 32. Åren 1895—1901 Richardson Spencer & C:o's, Liverpool, depositionsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget å 40,000 kr.

N:r 33. Åren 1897 och 1898 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 52,035 kr.; åren 1899 och 1900 d:o d:o å 53,035 kr.; åren 1901 och 1902 d:o d:o å 35,946 kr. År 1903 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 34. År 1897 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 52,875 kr.

N:r 35. Åren 1898—1903 Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer, tillhöriga Aktiebolaget Thingvalla, Köpenhamn, å 60,000 kr.

N:r 36. Åren 1899 och 1900 J. W. Wilsons depositionsbevis i Riksbanken å 51,575 kr.; åren 1901 och 1902 d:o d:o å 33,946 kr. Åren 1903—1908 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 37. Åren 1900—1908 Norddeutscher Lloyds, Bremen, depositionsbevis å 44,444·44 kr.

N:r 38. Åren 1903—1907 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 39. Åren 1904—1908 Sveriges allmänna hypoteksbanks obligationer å 60,000 kr.

N:r 40. År 1904 (till den 3 juni, då säkerheten öfverfördes till att gälla för N:r 21) Hamburg—Amerikanische Packetfahrt-Actien-Gesellschafts, Hamburg, depositionsbevis i Skandinaviska kreditaktiebolaget å 40,000 kr.

N:r 41. Åren 1904 och 1906—1908 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 42 och **43.** Åren 1905—1908 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

N:r 44. Åren 1907—1908 eget depositionsbevis i Stockholms enskilda bank å 40,000 kr.

N:r 45. År 1908 Wilson Sons & C:o, Hull, kollektivsäkerhet.[1])

Ägare af alla de som säkerhet för utvandraragenter i Riksbanken deponerade värdepapper, hvilkas värden enligt depositionsbevisen här på sina respektive platser angifvas, var intill sin död grosshandlaren J. W. Wilson i

---

[1]) Jfr. nästa sida.

Göteborg. Sedan han aflidit, öfvertogos värdehandlingarna af hans bröder med firma Tho:s Wilson Sons & C:o i Hull.

De af bröderna Wilson för olika utvandraragenter deponerade värdehandlingarna förenades år 1903 till en *kollektivsäkerhet* för samtliga dessa agenter. Kollektivsäkerhetens värde var år 1903: 345;451 kr., år 1904: 395,846 kr. och har fr. o. m. 1905 angifvits vara 402,350 kr.

Ofvanstående förteckning är af intresse förnämligast af det skäl, att de ställda säkerheterna äro de enda *officiella* intygen om, hvilken ångbåtsfirma resp. agenter representera. Sedan för ett stort antal agenter anordnats ofvannämnda »kollektivsäkerhet», äro naturligtvis uppgifterna mindre vägledande.

Emigrantagenter under 1908 och 1909.

Under år 1908 hafva följande elfva emigrantagenter varit i verksamhet (om de representerade bolagen se sid. 109):

Axel H. Lagergren, handlande, Göteborg, agent sedan 1905; representerar Cunard-linien, som år 1907 transporterade 12,368 svenska emigranter[1]); äger 71 ombud i alla delar af Sverige[2]);

K. V. Johansson, Göteborg, kassör hos ofvanstående Axel H. Lagergren; agent 1904 och sedan 1906; representerar äfven Cunard-linien;

M. Anderson, Göteborg, agent åren 1888/90, 1892/96, 1904 samt sedan 1908; representerat flere linier, för närvarande Hamburg-Amerika-linien;

J. B. Lundberg, bokhållare, Göteborg, agent 1892/98 samt sedan 1908; representerar Anchor-linien (365 emigranter år 1907);

Sam. Larsson, handlande, Göteborg, agent 1894 samt sedan 1896; representerar American-linien (1,143 emigranter år 1907) och Dominion-linien (576 emigranter); eger 11 ombud;

C. A. Lundberg, bokhållare, Göteborg; agent sedan 1899; för Allanlinien (882 emigranter); eger 3 ombud;

Carl Flach, handlande, Göteborg, agent sedan 1900; för Norddeutscher Lloyd; eger 1 ombud;

Axel Albert Persson Leander, Malmö, agent sedan 1904; för Skandinavien-Amerika-linien i Köpenhamn (2,840 svenska emigranter öfver *svenska* hamnar); eger 42 ombud;

Carl Eriksson, Göteborg och Malmö, agent sedan 1905; för Hvita Stjärnlinien (7,124 svenska emigranter); eger 39 ombud;

A. E. Larsson-Orton, grosshandlare, Stockholm, agent sedan 1907 (såsom efterträdare till sin fader, grosshandlaren E. F. Larsson, agent åren 1884/96); representerar (enligt Stockholms adresskalender) American-linien och Dominionlinien till Amerika och Canada, Union-Castle-linien m. fl. linier till Sydafrika, Orient-linien m. fl. till Australien, Ostindien o. s. v., Pacificlinien m. fl. till Sydamerika och Västindien; eger 2 ombud; samt

G. V. Hällström, bokhållare, Göteborg, agent sedan 1908; för Canadian-Pacific-linien (1,078 svenska emigranter år 1907); eger 4 ombud.

För år 1909 hafva samtliga ofvanstående begärt och erhållit förnyelse af sin koncession, med undantag af K. V. Johansson, som ej därom inkommit med begäran.

[1]) Antalet emigranter för de olika agenterna afser Göteborg, Malmö och Stockholm.
[2]) Antalet ombud här och i det följande afser förhållandena år 1907; jfr sid. 55.

Äfven af ofvanstående uppgifter framgår, att *emigrantagenterna* i Sverige äro personer utan självständig affärsverksamhet, hvilka därför i väsentlig grad äro afhängiga af de utländska bolag de representera. De för agenterna ställda säkerheterna hafva nämligen med ytterst få undantag varit tillhöriga de respektive utländska bolagen eller den firma i Göteborg (Wilson & C:o) som bevakar de engelska linjernas intressen. Dessa säkerheter, som enligt förordningen äro erforderliga för att agenterna skola tilllåtas utöfva sin verksamhet, kunna af de utländska rederierna *när som helst återbegäras*, i hvilken händelse Kommerskollegium omedelbart har att återkalla agentens tillstånd. Då det utländska rederiet finner anledning till missnöje med sin agent i Sverige, kan denne alltså ej blott vid kalenderårets slut utan äfven omedelbart afsättas af rederiet, utan att skälen därtill nå offentligheten. Agenten, hvilkens till och med kontorshyra ibland betalas af det utländska bolaget, kastas genom en dylik åtgärd på bar backe. Detta måste tydligen medföra, att han i möjligast vidsträckta mån efterkommer sina utländska hufvudmäns uppmaningar att »vara driftig» under sin verksamhet att värfva resande.

Att återbegärandet af depositionen och därmed agentens afsättande verkligen kan förekomma, ådagalägges af erfarenheten. Sålunda anhöll t. ex. J. W. Wilson i skrifvelse den 1 okt. 1885, att de deponerade, honom tillhöriga värdepapperen icke måtte begagnas såsom säkerhet för någon sort förbindelser, som J. O. Reis (N:r 18 i tab.) i egenskap af utvandraragent fr. o. m. nämnda dag kunde ingå. I anledning däraf återkallade Kommerskollegium den 10 okt. s. å. det åt Reis gifna tillståndet. — I skrifvelse den 24 jan. 1900 gjordes samma anhållan i afseende å en annan agent, hvars tillstånd i anledning däraf af Kommerskollegium återkallades den 27 febr. s. å.

Enligt uppgifter från trovärdigt håll erhålla också agenterna ofta uppmaningar från de utländska bolagen att »vara driftiga». Om de vägra att efterkomma desamma, utsätta de sig för ofvannämnda risk att blifva afsatta.

Att de ställda säkerheterna tillhöra de utländska bolagen medför äfven, att agenterna icke hafva något att förlora genom ådömda utbetalningar af desamma.[1] Förlusten träffar endast bolaget; och skulle agenten ådömas böter, torde dessa, med hänsyn till hans välförhållande från det utländska bolagets synpunkt, ersättas honom af bolaget. Den ansvarslöshet, som i viss mån utbildat sig inom utvandringsväsendet i riket, måste anses hafva sin grund just i det förhållande, att bolagens anmärkningar mot agenterna för dessa medföra större risk än vederbörande myndigheters, hvilka hitintills aldrig ledt till en koncessions återkallande.

Det rådande systemet med emigrantagenter medför, som påpekats, ytterligare, att vederbörande myndigheter sakna kännedom om hvilka företag och hvilka hufvudpersoner agenterna i själfva verket företräda. En utvandraragent, som erhållit koncession såsom sådan, kan arbeta för hvilka som helst utvandringsliniers och utländska före-

[1] Sådana fall hafva för öfrigt i det svenska utvandringsväsendet varit mycket få. I Kommerskollegii protokoll återfinnes endast ett sådant fall under de sista 25 åren (protokoll den 11 sept. 1895).

tags räkning. Af detta skäl har Emigrationsutredningen till och med i afseende å ett par utvandraragenter icke lyckats erhålla kännedom om de af dem på sin tid representerade ångbåtslinierna. Detta system gör kontroll öfver agenternas verksamhet omöjlig, och Kommerskollegium har hitintills i regel inskränkt sin befattning med agentväsendet till att pröfva de ställda säkerheternas lagenliga beskaffenhet. Har denna varit tillfredsställande och ha mot agentens person inga gravare anmärkningar kunnat göras, så har koncession meddelats, äfven om därigenom samma utländska rederi fått *mer än en generalagent* i riket samt till och med *rena svindelföretag* blifvit koncessionerade att utöfva verksamhet i riket.

Exempel på det förra af dessa förhållanden erhålles i afseende å flera utvandringslinier vid granskning af tabellen ofvan. Sålunda har Cunard-linien vid vissa tillfällen representerats af två ensamt för den arbetande generalagenter[1]; detsamma gällde ännu år 1908, ehuru den ene agenten hade karaktären af *reservagent*, för den händelse den andre skulle få sin koncession återkallad.[2] Detta förhållande utgör, i förbigående nämndt, exempel på, huru de utländska rederierna veta att träffa anordningar till mötande af framtida eventualiteter. Likaledes hafva Anchor-linien, American-linien och Norddeutscher Lloyd vid vissa tillfällen representerats af mer än en generalagent.[3] Dessa förhållanden blifva så mycket olämpligare, som agenternas tillstånd till verksamhet i hittillsvarande praxis städse beviljats för *hela riket* och enhvar af två agenter för samma linje tillåtes hafva ombud inom samma län. Först nyligen har Kommerskollegium brutit med den hittills rådande praxis att icke taga hänsyn till dylika dubbla generalagenter, i det att en ansökan af Skandinavien—Amerika-linien om att få anställa en agent i Stockholm, utöfver den redan i Malmö anställda, afslagits.

Huru åter ett rent svindelföretag kan blifva inom riket representeradt af en laglig utvandraragent framgår nedan af fall n:r 4 bland refererade fall af mot emigrantagenter inkomna anmälningar (sid. 46).

Såsom en följd af det rådande systemet är äfven påpekadt, att ingen garanti finnes mot att en utvandraragent i själfva verket *endast är ombud för en annan agent.* Därigenom uppstå flera led än de nu tillåtna af medverkande vid utvandrarbefordringen, hvilket med hänsyn till det rådande provisionssystemet samt de ökade

[1] Så år 1884, då agenterna N:r 1 och 16 i resp. Göteborg och Stockholm samtidigt voro generalagenter för linien. D:o åren 1906—1908, då agenterna N:r 41 och 43 voro detta.

[2] Agenten N:r 41 är nämligen kassör hos N:r 43, se sid. 40.

[3] Anchor-linien hade två agenter åren 1892—93, då N:r 2 och 27 samtidigt voro sådana; d:o år 1897, N:r 27 och 34. — American-linien hade 1896—1901 samtidigt agenterna N:r 29 och 32. — Norddeutscher Lloyd hade 1888 samtidigt agenterna N:r 14 och 22. — Dessa fall blifva emellertid *betydligt* flera, om hänsyn tages till de agenter som representera flere, i tabellen ej specificerade linjer.

anledningarna till värfningsverksamhet är olämpligt. Fall af sådan art äro visserligen svåra att känna, då agenternas affärsverksamhet faller utom kontroll. Dock framgår t. ex. af uppgifterna ofvan, att säkerheten för utvandraragenten N:r 8 i tabellen under vissa år tillhörde utvandraragenten N:r 9. Detta förhållande tyder med sannolikhet därpå att den förre stod i ombudsförhållande till den senare. Ett officiellt bestyrkt fall af denna art består ännu för närvarande, nämligen i afseende å agenten C. A. Lundberg i Göteborg. Angående denne har nämligen poliskammaren därstädes i skrifvelse den 21 december 1908 till Kommerskollegium meddelat följande: »För något mera än ett år sedan uppstod misshällighet mellan Lundberg och dennes hufvudman i England i ärende rörande redovisning för sålda biljetter. Fråga var, att Allan-liniens hufvudkontor i England icke vidare skulle använda Lundberg som sitt ombud här i riket. Allan-liniens generalagent i *Kristiania*, Charles Bennet, som nedreste hit, ordnade saken så, att å liniens kontor i Göteborg tillsattes en kassörska, som därefter och fortfarande uppgör redovisningar och remitterar influtna penningar till hufvudkontoret i England, vid hvilket förhållande Lundberg fortfarande fått kvarstå som utvandrareagent.»

Systemet att utländska agenter hafva lagliga medhjälpare i Sverige, är i afseende å emigrantagenternas *ombud* mycket vanligt (se sid. 58).

Att dylika förhållanden kunna förekomma beror därpå, att myndigheternas befattning med emigrantagenternas verksamhet hitintills väsentligen varit af formell art. Detta sammanhänger i viss mån med den gällande utvandrareförfattningens karaktär, hvars ändamål i hufvudsak blott är utvandrarnes skyddande genom stadgandena angående de s. k. utvandrarkontrakten. Om emigrantagenterna ställa de stadgade säkerheterna för fullgörandet af sina förbindelser och inga gravare anmärkningar inkomma mot utvandrarnas behandling under öfverresan, anses utvandringsväsendet tillfredsställande ordnadt. Däremot hafva myndigheterna stått utanför den frågan, för hvilken hufvudman agenten arbetat, i hvilket förhållande han stått till nämnda hufvudman, af hvad art de intressen varit, i hvilkas tjänst han arbetat, samt huru han i allmänhet gått tillväga för att öka sin kundkrets.

Huru formell Kommerskollegii befattning med agenternas verksamhet varit, framgår vid granskning af de fall, då anmärkningar till kollegiet inkommit angående agenternas verksamhet. I kollegiets protokoll sedan år 1884 återfinnas endast efterföljande fyra fall af sådan art.

1) Handlanden J. O. i Göteborg blef år 1882 inför stadens poliskammare *åtalad* för det han skulle hafva »med utvandrare träffat aftal om att

de, efter ankomsten till det främmande landet, skulle med arbete aftjäna kostnaden för öfverresan», men genom poliskammarens utslag den 8 febr. 1883 förklarades, att O. »icke mot sitt bestridande kunde till ansvar dömas». Några dagar efter utslagets afkunnande begärde O. af poliskammaren intyg om sin lämplighet som emigrantagent och erhöll ett dylikt af innehåll att mot O. i hans verksamhet som utvandraragent icke förekommit annat än nämnda, på angifvet sätt afdömda åtal. Med bifogande af detta intyg ingick O. till Kommerskollegium med koncessionsansökan, som af kollegiet den 20 febr. *afslogs*. År 1884 förnyade O. sin ansökan, nu åtföljdt af ett intyg af poliskammaren, som vitsordade, att O. »gjort sig känd för ordentlighet och i öfrigt kunde anses lämplig för verksamheten». Kommerskollegium begärde nu utlåtande af Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län om sökanden. I svar härpå förklarade sig denna myndighet kunna hänvisa till och instämma i ett nytt af poliskammaren afgifvet yttrande, som innehöll, »att under hela den tid, 1872—1882, O. varit utvandraragent i Göteborg, han i fråga om tillmötesgående mot utvandrare, snabbhet och ordentlighet vid deras befordran och i allmänhet de åtgärder, som vid afgångsorten erfordrades af en utvandraragent, städse fullt tillfredsställande fullgjort sina åligganden», samt vidare, »att poliskammaren nästan alla dessa år saknat tillfälle bedöma det sätt, hvarpå sökanden anskaffat utvandrare, enär sådana i allmänhet på förhand genom *ombuden* i landsorten uppgjort, till hvilken agent de skulle vända sig», men »att poliskammaren år 1882, då ett större antal utvandrare från Göteborg och närmaste landsbygd genom sökanden befordrats till Förenta staterna, fått anledning uppmärksamma sökandens åtgärder härutinnan, hvarvid framgått, att O. befordrat utvandrare, hvilka icke erlagt någon betalning för öfverresan, oaktadt sådan betalning blifvit kvitterad å de kontrakt, som till poliskammaren för godkännande aflämnats; samt att O., efter mot honom i anledning häraf anställdt åtal, förklarats icke kunna till ansvar fällas; hvarpå poliskammaren likväl, när O. omedelbart därefter anhållit om behöfligt intyg för att hos Kommerskollegium ånyo göra ansökan om att få vara utvandraragent, ansett sig då icke böra intyga O:s ordentlighet och lämplighet härtill». Då poliskammaren emellertid »numer vore öfvertygad att sökanden, med erfarenhet af den påföljd som underlåtenhet härutinnan kunde medföra, hädanefter skulle noggrannt ställa sig till efterrättelse icke blott utvandrarförordningens tydliga föreskrifter utan äfven syftemålet med förordningen, samt sökanden dessutom i fråga om utvandrares befordran från Göteborg städse visat sig särdeles ordentlig och lämplig, hade poliskammaren i år (1884) ansett sig kunna intyga O:s lämplighet som utvandraragent».

I resolution af den 18 mars 1884 förklarade Kommerskollegium också, »i betraktande af hvad sålunda blifvit af vederbörande myndigheter, som i saken sig yttrat, numera upplyst», O. *berättigad* till emigrantagentverksamhet under år 1884. Och verkade O. sedermera som emigrantagent ända till och med 1890.

2) Mot handlanden A. L. i Berghem (Älfsborgs län), hvilken verkade som utvandraragent från början af 1880-talet och, med undantag af år 1889, till och med år 1898, ingaf till Förenta staterna utvandrade kvinnliga svenska undersåten E. M. E. i juli månad 1889 en anmälan till svenska och norska konsulatet i Newyork. Konsulatet öfverlämnade (genom skrifvelse den 2 aug.) denna anmälan till Kommerskollegium »för vidare åtgärd», under förmälan att »L. syntes hafva begagnat sig af sin ställning som utvandraragent till att försälja ett jordområde till E. för, såsom det syntes, dess tredubbla värde och anbefallt henne denna handel såsom det bästa hon kunde göra för sin egen

och sina barns framtid, oaktadt han — såsom bekant med förhållandena i Amerika — måste hafva varit öfvertygad om omöjligheten för en vid hårdt arbete ovan kvinna att, med fem icke arbetsföra barn, kunna utan tillgångar företaga sig att uppodla och lefva af ett jordområde som låge ouppodladt och fullständigt obebyggdt.» Kommerskollegium öfversände handlingarna i ärendet till Konungens befallningshafvande i Älfsborgs län, med anmodan att från L. infordra skriftlig förklaring. Denna L:s förklaring insändes af Länsstyrelsen den 3 oktober till kollegiet, och erbjöd sig L. i sitt svar att på vissa villkor återköpa jordområdet i fråga samt hemställde, »att Kommerskollegium måtte meddela konsuln i Newyork lämplig föreställning ej mindre för det han i sin skrifvelse till kollegium mot L. framställt direkt beskyllning, på sätt sagda skrifvelse innehölle, än äfven för det han besvärat Kollegium och därmed äfven L. med ärende, hvarmed han, åtminstone i sin egenskap af konsul, icke hade det ringaste att skaffa».

Om denna saks afgörande af Kommerskollegium förmäler ett dess protokoll af den 8 oktober 1889: »Efter föredragande häraf fann Kollegium hvad i saken förekommit icke föranleda någon Kollegii vidare åtgärd, än att L:s förklaringskrift, jämte styrkt afskrift af Kungl. Maj:ts befallningshafvandes skrifvelse i ämnet, skulle till konsulatet i Newyork öfverlämnas för att ofördröjligen delgifvas E. M. E. — Om hvad Kollegium sålunda beslutit skulle, jämlikt L:s begäran, utdrag af protokollet för honom utfärdas.»

Att märka är, att L., som ifrågavarande år (1889) pauserade i sin mångåriga verksamhet som utvandraragent, följande år af Kommerskollegium utan anmärkning erhöll koncession.

3) Mot den under en lång följd af år som utvandraragent verksamme grosshandlaren L. i Stockholm gjordes i början af 1880-talet af ett par emigrantagenter i Göteborg anmärkning hos Kommerskollegium, men förklarades den, sedan förklaring infordrats från L. (som betecknade anmärkningen såsom föranledd af vederbörandes yrkesafund) och rekommenderande intyg om L:s verksamhet inkommit från polisens ordonansafdelning, till ingen åtgärd föranleda. Samma negativa resultat hade en i januari 1891 af förre kronofjärdingsman L. L. mot L:s emigrantagentverksamhet ingifven inlaga; polisens ordonnansafdelning intygade bl. a. »att af de i Stockholm boende emigrantagenter och ombud L. vore en af de bäst ansedde». — Allvarligare betänkligheter hos Kollegium framkallades däremot år 1903 af ett af L. till spridning bland allmänhetens breda lager utsändt prospekt, hvaruti bland mängden af upplysningar för utvandrare förekom en till reslystne »beväringsmän» ställd maning af följande lydelse:

»*Obs. Beväringsmän*, som önska resa, men icke kunna utfå sina prästbetyg för resa till Amerika, böra sända mig 20 kronor i handpenning för hvarje biljett, och skall jag då med omgående post sända *handpenningsbiljett* samt *alla handlingar*, som fordras för ansökan hos Konungen att blifva fri från beväringsskyldigheten, så att de få resa; och som dessa ansökningar alltid beviljas, kunna de som följa detta mitt råd vara säkra på att få resa. Det brukar vanligen dröja en à högst två veckor hos Konungen att få sådana ansökningar beviljade, och om Ni *icke får ansökan beviljad, så ansvarar* jag för att i så fall återlämna Edra handpenningar utan afdrag. Således får Ni ansökningshandlingarna fritt och det är fritt hos Konungen, så att hela affären kostar icke ett öre; handpenningarne afdragas, då biljett köpes.»

Därjämte meddelades å annat ställe i prospektet, rörande »betyg», att: »Ynglingar, som äro i beväringsåren, få resa obehindradt blott de medföra fullständigt till Amerika ställdt utflyttningsbevis.»

Kommerskollegium aflät med anledning af detta cirkulär den 3 september 1903 en skrifvelse till Öfverståthållareämbetet i Stockholm, hvari Kolle-

giet meddelade, att till dess kännedom kommit att utvandraragenten L. »låtit utfärda ett för spridning bland allmänheten afsedt tryckt cirkulär», som bland annat innehölle det här ofvan återgifna (som äfven i skrifvelsen citeras), samt anhöll »med hänsyn till beskaffenheten och innebörden af återgifna delen af ifrågavarande cirkulär» att Öfverståthållareämbetet behagade dels förständiga L. att skyndsamt afgifva förklaring, dels »för egen del till Kollegium inkomma med yttrande, huruvida L. må af Eder, på grund af hvad eljest om honom kunnat inhämtas, anses fortfarande lämplig för utöfvande af emigrantagentverksamhet.»

I svarsskrifvelse af den 2 oktober förklarade Öfverståthållareämbetet, att ämbetet, »som icke har att yttra sig om beskaffenheten af cirkuläret», i öfrigt ansåge L. »lämplig utöfva utvandraragentverksamheten, som han i mer än tjugu år bedrifvit, utan att anmärkning mot honom hos ämbetet förekommit». Och Kommerskollegium beslöt den 23 oktober, »att hvad mot L. i saken förekommit icke skulle till någon Kollegii vidare åtgärd föranleda». Ej heller fann Kollegium sedermera, vid behandlingen af inkomna ansökningar om tillstånd att under år 1904 utöfva verksamhet som emigrantagent, anledning föreligga att vägra L. sådant tillstånd.

4) Till Kommerskollegium — »för den åtgärd hvartill I mån finna förhållandena föranleda» — öfverlämnade Öfverståthållareämbet den 17 april 1896 en af Stockholmspolisens ordonnansafdelning uppsatt rapport öfver undersökningar, som företagits med anledning af en till Öfverståthållareämbetet den 4 april af emigranterna E. S., F. S. och A. E. från Stora Tuna (Kopparbergs län) ingifven anmälan mot utvandraragenten under år 1895 *J. G. L.* i Stockholm samt ett par hans affärskompanjoner. I denna anmälan anförde klagandena följande:

En af emigranterna hade besökt *The Scandinavian and Finlanders Emigrant C:os* Stockholmskontor för att höra sig för angående befordran till Australien, hade senare skrifvit till kontoret och erhållit svar genom två af *J. G. L.* undertecknade bref, samt hade den 1 april med bantåg ankommit till Stockholm i sällskap med åtta andra utvandringslystna sockenbor och vid stationen mötts af ett L:s biträde (som sedermera befanns vara f. emigrantagentombudet *A. L. B.*), hvilket sökte förmå sällskapet medfölja till L:s kontor. Som Dalaborna emellertid fattade misstro till personen, följde de icke genast med till kontoret, och enär de sedan erhöllo kunskap om L:s kompanjoner *G. G:s* och *C. T. N:s* föregående, afreste de efter ett par dagar på egen hand till Göteborg, för att via England erhålla lägenhet till Australien. Nu yrkade de emellertid i sin anmälan på att erhålla ersättning af L. för sin Stockholmsresa, emedan den sistnämnde uppmanat dem taga vägen öfver Stockholm och de härigenom tillskyndats ekonomisk förlust.

Rörande de i denna anmälan omnämnda personerna meddelade polisen i sin rapport bl. a., att *G.* var finne till börden, men numera amerikansk undersåte, och att han den 25 febr. 1895 af polisdomstolen i Stockholm dömts till 300 kr. böter för *oloflig emigrantagentverksamhet;* att *N.* föregående året varit biträde åt G. samt för delaktighet i dennes förseelse mot 1884 års utvandrarförordning äfvenledes dömts till 300 kr. böter (den 21 febr.1896); samt att vid förhör med L. denne uppgifvit i hufvudsak följande:

G. hade förhyrt lokal vid Skeppsbron, och här ämnade L. och G. tillsammans idka emigrantagentverksamhet, såvida L. äfven detta år (1896) erhölle Kommerskollegii tillstånd därtill. Säkerheten för verksamheten skulle vara densamma som 1895, och tillhörde den egentligen G:s hufvudmän i England och Amerika. G. skulle betala alla utgifter för företaget och L. skulle

»såsom generalagent» erhålla en årslön å 1,200 kr. af G. — N. skulle vara tolk och B. biträde å kontoret. Verksamheten uppgafs skola bedrifvas för Nordtyska Lloyds s. k. Bremerlinie. I fråga om tiden fr. o. m. den 1 januari 1896, hvarunder L. icke innehaft koncession som emigrantagent, förnekade han att han sålt någon emigrantbiljett, och ansåg han icke, att han genom att lämna klaganden S. muntliga och skriftliga upplysningar begått lagöfverträdelse. Beträffande B. uppgafs, att denne intill 1 jan. 1896 varit anställd å L:s dåvarande kontor, men därefter blott en och annan gång varit L. behjälplig med skrifarbete på det af G. förhyrda kontoret. Själf förnekade B., att han skulle sökt förmå de ifrågavarande emigranterna att köpa biljetter hos L., och påstod att han blott af en händelse träffat sällskapet vid bangården. »Någon bevisning härutinnan har ej kunnat åstadkommas», anmärker polisen i sin rapport.

De emigrerande Tunabornas anmälan mot L. tyckes hafva behandlats af Kommerskollegium den 24 april 1896, samtidigt med en af L. ingifven ansökan om tillstånd att vara emigrantagent under året i fråga. Protokollet för sammanträdet upplyser emellertid blott helt kort — utan motivering — att Kollegiet beslöt meddela det sökta tillståndet. Till handlingarna äro fogade ett par telegram från den firma, som var ägare af den för L. ställda säkerheten, nämligen *Richardson Spencer & C:o i Liverpool;* det ena lyder i öfversättning: »Vi utnämna J. G. L. till ensam agent för *American-linien*, och icke G. Vi önska licens för L.»; det andra: »Vi ha icke längre någon afsikt utnämna G. till agent.»*

Om sålunda Kollegium hyst några betänkligheter före beviljandet af förnyad koncession åt L., — hvilket emellertid på intet sätt framgår af protokollet, — så tyckas dessa helt och hållet haft sin grund i hans kompanjonskap med G. Antagligen har Kollegium — såsom de citerade telegrammen antyda — före beviljandet satt sig i förbindelse med den deponerade säkerhetens ägare för att få G. skild från all agentverksamhet för firman och dess linie. — L. fortfor att vara utvandraragent i Stockholm till och med 1901. — Om *G.* och hans föregående verksamhet, hvilken omfattat både Finland, Sverige och Amerika, finnas en del uppgifter i tidningar från ifrågavarande tid, och enär dels hans verksamhet utgör ett exempel på hur emigrationen kan utnyttjas af svindlare, därest icke detaljerade och med insikt och erfarenhet utarbetade förordningar reglera densamma, dels G. ett år — 1893 — i Sverige representerades af lagligen koncessionerad *emigrantagent* — reservlöjtnant *K.* i Stockholm, — må en kort framställning häraf följa.

G. var, som ofvan nämnts, finne till börden, och bildade, sedan han kommit till Amerika, i början på 1890-talet, ett bolag med namnet *The Scandinavian and Finlanders Emigrant Company*, hvilket i Sverige och Finland upprättade afdelningskontor. En af bolagets finska agenter inköpte i Vasa en tidning, en annan utgafs af G. själf i Newyork, och i dessa organ uppmanades allmänheten låta bolaget förmedla sina affärer och penningdepositioner, samtidigt som andra firmor i branschen »nedsvärtades och förföljdes». Verksamheten i Finland afbröts slutligen genom att agenten i Vasa för lögnaktiga uppgifter i tidningen dömdes till 900 kr. böter, rättegångskostnadernas betalande, det åtalade tidningsnumrets förstörande samt utslagets uppläsande i finska kyrkor och införande i finska tidningar på den dömdes bekostnad. Det »skandinaviska och finska emigrantbolaget» inställde den 28 april 1894 sina betalningar i Amerika; skulderna sades uppgå till 60,000 dollar, bestå-

* Påpekas bör, att medan L. för polisen uppgifvit, att det vore för *Norddeutscher Lloyds* »Bremerlinie», som han och G. tillsammans ämnade arbeta, var han 1895 och blef åter från och med 24 april 1896 emigrantagent för den engelska *American-linien.*

ende af depositioner hos bolaget af personer öfverallt i Förenta staterna, hufvudsakligen af pengar som skulle sändas till olika platser i Finland och Skandinavien, mest från finnar i Minnesota och Michigan. G. blef 1894 häktad i Newyork för bedrägligt förfarande mot kunderna, men kom fri och öfverreste till Sverige; hans verksamhet här under de båda följande åren — 1895 och 1896 — är ofvan antydd. Emigrantbolagets kontor i Stockholm hade öppnats 1893, under hvilket år bolaget i reservlöjtnant K. hade en lagligen koncessionerad svensk emigrantagent (för hvilken bolaget deponerat 40,000 kronor i säkerhet). Tack vare den polisutredning, som 1896 kom till stånd i samband med frågan om agenttillstånd för L., tyckes G:s vidare verksamhet i Sverige ändtligen omöjliggjorts.

Att, såsom i fallet här ofvan antydes, skandinavisk-amerikanska firmor såväl i Amerika som i nordiska länder hade besoldade *tidningar* som tjänade deras ekonomiska syften, tyckes under 1890-talet ej varit alltför ovanligt. Sålunda utgaf en hr S. vid samma tid dels en »religiös partitidning», Budbäraren, i Göteborg, dels »en dito» i Newyork, Sanning och Frid kallad, hvilka tidningar, bland annat, uppmanade allmänheten att göra affärer med S. S. gjorde 1894 konkurs i Newyork, och lämnade med en af den tyska Skandialiniens båtar — hvilka han varit mycket nitisk att förskaffa passagerare — Amerika, där »hundratals af hans offer, fattiga svenska emigranter, förgäfves vänta på hans återkomst för att få ut sina pengar». Detta enligt Värmlands Allehanda för den 24 januari 1895.

Såsom en för de *engelska* rederierna förmånlig anordning kommer härtill den roll firman *Wilson & C:i i Göteborg* spelar i ifrågavarande afseende. De engelska linjerna använda denna firma, som är väl förtrogen med svenska förhållanden och särskildt förhållandena i Göteborg, såsom kommissionär i Sverige i frågor som röra utvandrartrafiken. De för dessa liniers agenter ställda säkerheter hafva nästan alltid varit tillhöriga Wilson & C:i. Denna firma utöfvar sålunda ett stort inflytande på emigrantagentväsendet i Sverige. Då nu firmans i fråga intressen äro på det närmaste förbundna med utvandrartrafikens ökning, eftersom Wilson-linien utan konkurrens upprätthåller förbindelsen mellan Göteborg och Hull, så måste nämnda anordning vara för de engelska linierna lika förmånlig, som den är oförmånlig ur det svenska utvandringsväsendets synpunkt. Emigrantagenterna i Göteborg äga uti Wilson-firman ett stöd för sina intressen, hvars betydelse icke får underskattas. Att Wilson-linien, ehuru en utvandringslinie i egentligaste mening, *icke är underställd utvandringsförfattningen*, gör hela denna anordning än olämpligare. Se härom ytterligare sid. 106.

IV. Emigrantagenternas ombud.

Angående dessa meddelar Kungl. förordningen den 4 juni 1884, § 4, följande bestämmelser (se sid. 18):

»Önskar utvandrareagent vid utöfningen af sin verksamhet begagna biträde af ombud, skall han, med uppgift å ombudet, därom göra ansökning hos Vår befallningshafvande i det län, där ombudet kommer att uppträda. Finner Vår befallningshafvande med hänsyn till förhållandena inom länet anledning att medgifva agenten dylik rätt och är den uppgifne personen bosatt inom länet samt i öfrigt i besittning af de egenskaper, hvilka enligt § 2 fordras för att blifva till agent antagen, må den sökta tillåtelsen meddelas. Dylik tillåtelse kan sedermera af Vår befallningshafvande återkallas, när omständigheterna därtill föranleda.

Agent är i allo ansvarig för ombudets öfverträdelse af denna förordning.»

Det framgår häraf, att förordningen underlåter att gifva närmare bestämmelser om hvad som skall förstås med ombud till en emigrantagent. I följd häraf hafva endast de personer kunnat i Sverige betraktas såsom ombud, hvilka medverkat vid *försäljandet af resebiljetter*. Personer åter, som, utan att taga befattning med detta, på annat sätt biträdt emigrantagenterna, t. ex. genom att sprida reklamprospekt eller värfva kunder, hafva icke kunnat anses såsom ombud. Anmärkas bör dessutom, att emigrantagenternas ombud äro *oansvariga* för sina öfverträdelser af författningen.

Då emigrantagenterna erhålla tillstånd att utöfva sin verksamhet endast för ett kalenderår i sänder och ombudens anställande måste föregås af en ansökan därom af emigrantagenten, följer häraf att äfven tillåtelsen att verka såsom ombud måste *förnyas för hvarje år*. Som ansökan och länsstyrelsens resolution naturligtvis erfordra viss tid, inträffa några dagar vid början af hvarje år då ombuden egentligen skulle vara försatta ur tjänstgöring.

Såsom exempel på lydelsen af dylika Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes resolutioner meddelas här en afskrift af det formulär som användes af länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

»N. N. hade uti en hit inkommen skrift — med åberopande af Kongl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegii resolution den ..... 190 , hvarigenom han förklarats berättigad att under innevarande år i Sverige såsom utvandrareagent ombesörja utvandrares befordran till hamn i främmande världsdel och vidare in i landet med skyldighet att ställa sig till efterrättelse hvad i Kongl. Förordningen den 4 juni 1884 med deri enligt Kongl. Kungörelsen den 28 september 1893 vidtagna ändringar vore utvandrareagent till iakttagande föreskrifvet — anhållit om tillstånd att vid agenturförrättningens be-

drifvande inom Göteborgs och Bohus län begagna biträde af ....., om hvilken behörigt frejdebetyg bifogats; och hade Poliskammaren i Göteborg infordradt yttrande afgifvit.

Vid föredragning af detta ärende fann ..... med hänsyn till förhållandena inom länet anledning att medgifva sökanden, som behörigen styrkt sig vara berättigad att här i riket uppträda såsom utvandrareagent, rätt att vid utöfningen af denna sin verksamhet begagna biträde af ombud, till följd hvaraf och då, enligt hvad utredt blifvit, ... vore i besittning af erforderliga egenskaper för att blifva till sådant ombud antagen, ... med stöd af 4 § i åberopade Kongl. Förordningen, pröfvade skäligt meddela sökanden tillstånd att i ifrågavarande afseende inom länet begagna biträde af bemälde ....., med erinran, att sökanden vore ansvarig för ombudets öfverträdelser af nämnda Kongl. Förordning samt att det nu meddelade tillståndet kunde af Konungens Befallningshafvande återkallas, när omständigheterna dertill föranledde; om hvilket beslut besked skulle meddelas genom utdrag af protokollet.»

Formuläret i fråga undertecknas af landssekreteraren.

Ombud i verksamhet under år 1907.

För att erhålla närmare upplysningar om emigrantagenternas ombud har Emigrationsutredningen hos öfverståthållareämbetet samt K:s Bef.-hafvande i de olika länen anhållit om uppgifter angående de under år 1907 verksamma ombudens namn, uppgifna yrken och boningsorter samt om de agenter, hvilka gjort ansökan om deras anställande. Tabellen sid. 51 utgör en sammanfattning af hvad sålunda inhämtats.

Af tabellen framgår, att under år 1907 sammanlagdt 158 personer utöfvade verksamhet som ombud för utvandraragenter. Af dessa voro 15 samtidigt ombud för två agenter, 2 samtidigt för tre agenter. Antalet i de olika länen var följande:

I Göteborgs och Bohus län	21	I Blekinge län	6	I Västerbottens län	3
» Malmöhus län	20	» Gäfleborgs län	6	» Södermanlands län	2
» Kristianstads län	15	» Norrbottens län	6	» Kopparbergs län	2
» Jönköpings län	12	» Skaraborgs län	4	» Jämtlands län	2
» Kalmar län	12	» Värmlands län	4	» Västmanlands län	1
» Hallands län	12	» Stockholms stad	3	» Stockholms län	0
» Älfsborgs län	10	» Östergötlands län	3	» Uppsala län	0
» Kronobergs län	8	» Gottlands län	3	» Örebro län	0
		» Västernorrlands län	3		

Efter sina hufvudmän fördelade sig ombuden sålunda:

Cunard-liniens agent Axel H. Lagergren, Göteborg	71	ombud
Skandinavien-Amerika-liniens agent A. Persson Leander, Malmö	42	»
Hvita-Stjärn-liniens agent Carl Eriksson, Göteborg	39	»
American-liniens agent Sam. Larsson, Göteborg	11	»
Anchor-liniens agent C. E. Larsson-Orton, Stockholm	4	»
Canadian-Pacific-liniens agent C. J. Edenholm, Göteborg	4	»
Allan-liniens agent C. A. Lundberg, Göteborg	3	»
Agenten A. E. Larsson-Orton, Stockholm	2	»
Agenten för Norddeutscher Lloyd, C. Flach, Göteborg	1	»

Af dessa voro 2 samtidigt ombud för Lagergren och Eriksson, 5 för Lagergren och Leander, 7 för Eriksson och Sam. Larsson, 1 för Eriksson och Leander, 1 för Lagergren, Lundberg och Leander, 1 för Edenholm, Lundberg och Larsson-Orton. Lagergren hade sina ombud spridda tämligen jämt öfver hela landet. De öfriga agenterna hade koncentrerat sig mer eller mindre uteslutande på de södra provinserna.

Emigrantagenternas ombud år 1907.

Ombudets namn.	Ombudets yrke.	Ombudets bostad.	Agent, för hvilken ombudet är anställdt.
Stockholms stad.			
Svante Julin.	Handlande.	Skeppsbron 6.	A. H. Lagergren, Göteborg.
William Isidor Hällström.	Agent.	Skeppsbron 10.	Carl Eriksson, Göteborg.
K. G. T. Nilsson.	F. d. med. stud.	Skeppsbron 18.	A. A. P. Leander, Malmö.
Stockholms län.			
Intet.			
Uppsala län.			
Intet.			
Södermanlands län.			
C. A. Larsson.	Gårdsägare.	Eskilstuna.	A. H. Lagergren, Göteborg.
L. J. Johansson.	Gårdsägare, försäkr.-inspekt.	Eskilstuna.	Carl Eriksson, Göteborg.
Östergötlands län.			
A. P. Andersson.	Kommissionär.	Motala.	A. H. Lagergren, Göteborg.
G. O. Schelin.	Handlande.	Norrköping.	» »
F. O. Carlsson Schöllin.	Skomakare.	Motala.	Carl Eriksson, Göteborg.
Jönköpings län.			
Thure Biörck.	Polisöfverkonstap.	Jönköping.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Hugo Efraim Collberg.	Handlande.	Värnamo.	» »
Sven Anders Ekström.	Agent.	Landeryd.	» »
Carl J. F. Lundin.	Skomakare.	Nässjö.	» »
Carl Emil Svensson.	Handlande.	Jönköping.	Carl Eriksson, Göteborg.
Axel F. W. Westman.	Handlande.	Hvetlanda.	» »
Johan Aug. Ahlstrand.	Bokförare.	Eksjö.	» »
Johan Aug. Jacobzon.	Handlande.	Marianelund.	Sam. Larsson, Göteborg.
Alfr. Anders Lundin.	Skomakare.	Nässjö.	C. E. L. Orton, Stockholm.
Carl Wilhelm Lindgren.	Snickare.	Södra Unnaryd.	A. A. P. Leander, Malmö.
Anders Malkolm Andersson.	Handlande.	Jönköping.	» »
Sven Johan Andersson.	Virkeshandlande.	Hvetlanda.	» »
Kronobergs län.			
Gottfrid Stensson.	Bokbindare.	Ljungby.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Sven Olsson.	Handlande.	Norregård, Markaryd.	» »
Karl Oskar Engström.	Fabrikör.	Alfvesta.	» »
John Kronström.	Bokbindare.	Växjö.	» »
O. J. Petersson Åström.[1])	Murmästare.	Ljungby.	Carl Eriksson, Göteborg.
David Magni Karlsson.	Stationsskrifvare.	Strömsnäs bruk.	» »
Johannes Persson Lantz.	Snickare.	Växjö.	A. A. P. Leander, Malmö.
Axel Emil Karlsson.	Poliskonstapel.	Ljungby.	» »
Kalmar län.			
F. Aug. Juhlin.	Folkskolelärarinna.	Bergkvara.	A. H. Lagergren, Göteborg.
J. W. Falk.	Kontorist.	Kalmar.	» »
Gustaf J. Öhman.	Inspektor.	Stensberg (Köping).	» »

[1]) Äfven ombud för Sam. Larsson, Göteborg.

Emigrantagenternas ombud år 1907.

Ombudets namn.	Ombudets yrke.	Ombudets bostad.	Agent, för hvilken ombudet är anställdt.
S. A. Svensson.	Postst. föreståd.	Bidalite.	Carl Eriksson, Göteborg.
P. R. Florin.	Spegelmakare.	Kalmar.	» »
Julius Thörnblad. [1])	Landtbrukare.	Algutsrum.	» »
Alrik Stenfelt.	Handlande.	Borgholm.	» »
Alfred Samuelsson.	Epressföreståndare.	Kalmar.	A. A. P. Leander, Malmö.
Gustaf Felix Karlsson.	Handlande.	Oskarshamn.	» »
Johan Fredr. Ljungkrantz.	Handlande.	Färjestaden.	» »
Anton Julius Karlberg.	Handlande.	Hultsfred.	» »
Erland B. E. Blomqvist.	Handlande.	Västervik.	» »
Gottlands län.			
C. A. Hägg.	Handlande.	Visby.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Josef Hägg.	Handelsföreståd.	Visby.	Carl Eriksson, Göteborg.
Svante Lindby.	Bokhandlande.	Visby.	A. E. L. Orton, Stockholm.
Blekinge län.			
Aug. Persson.	Handlande.	Hörvik, Mjällby.	A. H. Lagergren, Göteborg.
O. Olsson.	Stationsinspektor.	Hofmansbygd.	» »
Nils Löfgren.	Handlande.	Torhamn.	» »
K. Vogel. [2])	Handlande.	Karlskrona.	» »
Fridolf M. Petersson.	Bryggare.	Karlshamn.	A. A. P. Leander, Malmö.
Ernst A. Nelsson.	Handlande.	Karlskrona.	» »
Kristianstads län.			
A. Müller.	Änkefru.	Ängelholm.	A. H. Lagergren, Göteborg.
David Wesström. [3])	Häradsdomare.	Båstad.	» »
Sven Pärsson.	Handlande.	Grefvie.	» »
A. H. Rosenberg.	Skollärare.	Onslunda.	» »
John Åkesson. [3])	Agent.	Torekov.	» »
A. Wilhelm Nilsson. [1])	Handlande.	Barkåkra.	Carl Eriksson, Göteborg.
S. E. Carlsson Stéen.	Handlande.	Hässleholm.	» »
Johannes Persson.	——	Hillarp.	» »
Karl Gust. Vallengren. [1])	Handlande.	Ängelholm.	» »
A. Liljedahl.	Handlande.	Simrishamn.	A. A. P. Leander, Malmö.
O. W. Cederholm.	Agent.	Kristianstad.	» »
J. P. Bäck.	Agent.	Jörslöf.	» »
C. P. Öhman.	Disponent.	Ängelholm.	» »
Jöns Mårtensson.	Polis.	Osby.	» »
H. H. Svensson.	Tingsvaktmästare.	Hässleholm.	» »
Malmöhus län.			
Aug. Andersson Fredin.	Agent.	Hälsingborg.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Ingrid Fredin f. Jönson.	Änka.	Hälsingborg.	» »
Nils Nilsson.	——	Gislöf.	» »
A. N. W. Persson.	Kontorist.	Malmö.	» »
Nils Persson.	Agent.	Malmö.	» »
K. V. E. Berg. [1])	Handelsbiträde.	Malmö.	Carl Eriksson, Göteborg.
Olof Johnsson.	——	Landskrona.	» »
Wilhelm Nilsson. [1])	Agent.	Hälsingborg.	» »

[1]) Äfven ombud för Sam. Larsson, Göteborg.
[2]) Äfven ombud för Carl Eriksson, Göteborg.
[3]) Äfven ombud för A. A. P. Leander, Malmö.

Emigrantagenternas ombud år 1907.

Ombudets namn.	Ombudets yrke.	Ombudets bostad.	Agent, för hvilken ombudet är anställdt.
Lars Andersson. [1])	——	Malmö.	C. J. Edenholm, Göteborg.
Hans Jönsson.	F. landtbrukare.	Malmö.	» »
Nils Andersson Nilsson.	Handelsagent.	Malmö.	C. E. L. Orton, Stockholm.
Anders Andersson.	Agent.	Hälsingborg.	A. A. P. Leander, Malmö.
Per Hansson.	Bryggare.	Ystad.	» »
J. F. Håkansson.	Agent.	Hälsingborg.	» »
Andreas Jönsson.	Skomakare.	Norra Vram.	» »
Otto Alfr. Leander.	Bryggare.	Löfvestad.	» »
Per Persson.	Stationsinspektor.	Östra Torp.	» »
Nils Persson.	Landtbrefbärare.	Abbekås.	» »
C. R. Svensson.	Handlande.	Landskrona.	» »
Johannes Svensson.	Handlande.	Satserup.	» »
Hallands län.			
J. Roos.	Agent.	Halmstad.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Aug. E. Reis.	Agent.	Varberg.	» »
Nils Nilsson.	Brefbärare.	Laholm.	» »
C. G. Petterson.	Guldsmed.	Falkenberg.	» »
Joh. Alfr. Larsson. [2])	Handlande.	Halmstad.	Carl Eriksson, Göteborg.
A. W. Moberg.	F. d. sjökapten.	Falkenberg.	» »
Anton Johansson.	Handlande.	Varberg.	» »
N. P. Johansson. [3])	Bagare.	Laholm.	» »
Gustaf Isberg.	Agent.	Halmstad.	Carl Flach, Göteborg.
Bengt Aug. Andersson.	Husägare.	Varberg.	A. A. P. Leander, Malmö.
Carl Arvid Nilsson.	Brefbärare.	Norra Össjö, Hishult.	» »
A. R. Johansson.	Vagnstillsyningsman.	Laholm.	» »
Göteborgs o. Bohus län.			
Carl O. Forsberg.	Kontorist.	Bohusg. 3, Gbg.	A. H. Lagergren, Göteborg.
C. E. Bengtsson.	Kontorsvaktm.	Postg. 47, Gbg.	» »
Anders C. Dahlin.	Kontorsvaktm.	Postg. 44, Gbg.	» »
Otto Björnram.	Kontorsvaktm.	Postg. 38, Gbg.	» »
Gustaf H. Olsson.	Kontorsvaktm.	Postg. 28, Gbg.	» »
Fredrik Pettersson.	Kontorsvaktm.	Bryggareg. 3, Gbg.	» »
A. W. Christensson.	Byggmästare.	G:la Strandg., Lysekil.	» »
Carl Ivar Hällström.	Kassör.	Engelbrektsg. 55, Göteborg.	Carl Eriksson, Göteborg.
Carl Johan Persson.	Kontorist.	Götabergsg. 5, Gbg.	» »
Bernhard Särnblom.	Kontorsvaktm.	Götgatan 8, Gbg.	» »
Alfred Carreby.	Kontorsvaktm.	Kronhusg. 1, Gbg.	» »
Oskar Åkerström.	Kontorsvaktm.	Postg. 3, Gbg.	» »
Alfred Gustafsson.	Stenhuggare.	Kronberget, Lysekil.	» »
J. P. A. Åman.	Kontorsvaktm.	Götg. 4, Göteborg.	Sam. Larsson, Göteborg.
A. Andreasson Wikström.	Kontorsvaktm.	Stampg. 38, Gbg.	» »
Gustaf V. Källgren.	Kontorsvaktm.	Kronhusg. 21, Gbg.	A. A. P. Leander, Malmö.
Per Michael Hallengren.	Kontorsbiträde.	Postg. 49, Gbg.	» »
Gustaf Nilsson.	Kontorsvaktm.	Postg. 46, Gbg.	C. A. Lundberg, Göteborg.
I. B. Lundberg.	Handlande.	Postg. 44, Gbg.	C. E. L. Orton, Stockholm.

[1]) Äfven ombud för C. A. Lundberg, Göteborg och C. E. L. Orton, Stockholm.
[2]) Äfven ombud för A. A. P. Leander, Malmö.
[3]) Äfven ombud för Sam. Larsson, Göteborg.

Emigrantagenternas ombud år 1907.

Ombudets namn.	Ombudets yrke.	Ombudets bostad.	Agent, för hvilken ombudet är anställdt.
Reinhold Andersson.	Kontorsvaktm.	Postg. 41, Gbg.	C. J. Edenholm, Göteborg.
Carl Vilhelm Lindberg.	Kontorsvaktm.	Köpmansg. 42, Göteborg.	» »
Älfsborgs län.			
Adolf Holmgren.	Sjökapten.	Vänersborg.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Johan Emil Rhodin.	——	Trollhättan.	» »
J. Lundqvist.	Handlande.	Vårgårda.	» »
A. Ahlberg.	Handlande.	Mellerud.	» »
John Haldén.	Handlande.	Åker, Grinstad.	» »
Johannes Erlandsson. [1])	Handlande.	Hjärtsäter, Färgelanda.	» »
Carl Bohlin.	Bokhållare.	Alingsås.	» »
Oscar Bengtsson.	Handlande.	Hudene.	» »
Aug. P. Jansson.	Bokhållare.	Alingsås.	Carl Eriksson, Göteborg.
J. Sandberg.	Handlande.	Borås.	» »
Skaraborgs län.			
Oskar Sahlin.	Agent.	Sköfde.	A. H. Lagergren, Göteborg.
C. J. Jonsson.	Handlande.	Noltorp, Mölltorp.	» »
L. M. Dahlén.	Skräddare.	Sköfde.	Carl Eriksson, Göteborg.
R. Östholm.	Kontorsbiträde.	Skara.	» »
Värmlands län.			
A. Vinter. [2])	Kommissionär.	Karlstad.	A. H. Lagergren, Göteborg.
A. Lindskog.	Åkare.	Kristinehamn.	» »
A. Arnfeldt. [2])	Musikdirektör.	Arvika.	» »
Albert Eriksson.	Kommissionär.	Arvika.	Sam. Larsson, Göteborg.
Örebro län.			
Intet.			
Västmanlands län.			
P. E. L. Fagerström.	Gårdsägare.	Tallbacka, St. Ilian.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Kopparbergs län.			
C. Hj. Forsberg.	Typograf.	Falun.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Axel Th. Hedlund.	——	Falun.	Carl Eriksson, Göteborg.
Gäfleborgs län.			
C. F. Carlsson. [2])	Brandsergeant.	Gäfle.	A. H. Lagergren, Göteborg.
K. Myhre.	Vice konsul.	Ljusne.	» »
Ernst G. Bergström.	F. d. bagarmäst.	Bollnäs.	» »
Anders Wikström.	Arbetare.	Ljusdal.	» »
Axel Th. Lundberg.	Bankförman.	Bergsjö.	» »
Per Alfred Ahlgren.	Handlande.	Hudiksvall.	» »

[1]) Äfven ombud för Carl Eriksson, Göteborg,
[2]) Äfven ombud för A. A. P. Leander, Malmö.

Emigrantagenternas ombud år 1907.

Ombudets namn.	Ombudets yrke.	Ombudets bostad.	Agent, för hvilken ombudet är anställdt.
Västernorrlands län.			
Gunnar E. Ahlner. [1])	Kommissionär.	Sundsvall.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Hampus Törnsten.	Ångbåtskommissionär.	Härnösand.	» »
Anders Olof Dahlin.	Bokbindare.	Skjersta, Sollefteå.	A. E. L. Orton, Stockholm.
Jämtlands län.			
Jonas Nordin.	Handlande.	Krokvåg, Ragunda.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Hugo A. Ström.	Kommissionär.	Östersund.	A. A. P. Leander, Malmö.
Västerbottens län.			
Johan Granberg.	Redaktionssekreterare.	Umeå.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Gustaf Ivar Forsman.	Brandförman.	Skellefteå.	» »
Johan Fällman.	Kommissionär.	Umeå.	Carl Eriksson, Göteborg,
Norrbottens län.			
G. H. Sjöstedt.	Handlande.	Haparanda.	A. H. Lagergren, Göteborg.
Erik Gustin.	Arbetare.	Kiruna.	» »
Olof Oskar Vikström.	Konsistorievaktm.	Luleå.	» »
Hygienus Lindberg.	Bokförare.	Boden.	» »
Alfr. Gullberg.	Barberare.	Haparanda.	Carl Eriksson, Göteborg.
Ernst Strandberg.	Skeppsklarerare.	Piteå.	A. A. P. Leander, Malmö.

Af samtliga ombud voro 100 bosatta i stad, 20 i köpingar och municipalsamhällen samt 38 på landsbygden.

I 28 orter voro *mer än ett* ombud bosatta, däraf i Göteborg 19, i Malmö 6, i Hälsingborg 5. I allmänhet voro dessa orter städer, men 3 voro köpingar (Ljungby, Hessleholm och Arvika) och 2 municipalsamhällen (Nässjö och Hvetlanda).

Förestående uppgifter afse, såsom redan nämnts, året 1907. För år 1908, då, på grund af mycket ogynnsamma konjunkturer i Amerika, kunde motses en betydligt minskad utvandring, synes en del emigrantagenter ha inskränkt antalet af sina ombud. Äfven för år 1909 synes ombudens antal blifva betydligt mindre än år 1907; jfr sid. 66 här nedan.

I Västmanlands län var under år 1907 ett ombud tillåtet utöfva verksamhet. I skrifvelse till Emigrationsutredningen den 11 april 1907 säger sig länsstyrelsen »vara sinnad att för framtiden vägra dylikt tillstånd af det skäl, att emigrationen från länet, ehuru icke synnerligen betydlig, dock ej synes böra främjas genom emigrantombud».

[1]) Äfven ombud för C. A. Lundberg, Göteborg, och A. A. P. Leander, Malmö.

Ombudens verksamhet.

Då Utvandrareförordningen medgifvit agenterna rätt att använda ombud inom rikets olika delar, har den utgått från den synpunkt, att personer, som vilja utvandra skola sättas lättare i stånd att göra detta i laga former. Emigrantombudens uppgift har förutsatts vara den, att gifva sådana utvandrande personer erforderliga upplysningar om reselägenheter och resevillkor samt förbereda afslutandet af de lagliga utvandrarkontrakt, som skola skydda dem under öfverresan.

Förordningen har fördenskull ansett ett visst antal fasta ombud till agenterna behöfliga på de orter, där utvandringen gör detsamma påkalladt, och den har öfverlämnat åt K:s Bef.-hafvande i länen att i hvarje fall reglera dessa ombuds antal efter behofvet.

Äfven om förordningens afsikt sålunda endast varit att leda den oundvikliga utvandringen i lagliga former, torde genom ombudens förekomst utvandringens stimulerande icke hafva kunnat undvikas. Då nämligen ombuden hafva ett personligt ekonomiskt intresse i att anskaffa så stort antal kunder som möjligt åt sina hufvudmän och då därjämte deras affärsverksamhet är af förordningen alldeles oreglerad, ligger det för dem nära till hands att träda i förbindelse äfven med sådana personer, som icke självmant vända sig till dem. Deras mellanhafvanden med allmänheten falla utom myndigheternas kontroll och kunna på sin höjd ryktesvis nå dessa. Då därjämte intill utfärdandet af Kungl. cirkuläret den 8 juli 1904 (se sid. 31) intet lagstadgande förefunnits mot värfningsverksamhet från deras sida, hafva myndigheterna ansett sig hafva så mycket mindre skäl att öfvervaka nämnda mellanhafvanden. Äfven ifrågavarande cirkulärs inskärpande af ett sådant öfvervakande har varit utan egentlig betydelse, eftersom ombudens hela affärsverksamhet icke varit underkastad några kontrollbestämmelser. Af detta skäl innehålla de till Emigrationsutredningen officiellt inkomna upplysningarna endast obestämda antydningar om den medverkan, som de lagliga ombuden tagit vid emigrantvärfningen.

Emigrantombudens ställning och uppgift i det svenska utvandringsväsendet har varit växlande. En del af ombuden i Stockholm och Malmö utöfva en verksamhet, som föga skiljer dem från emigrantagenterna. De äro visserligen i laglig mening ombud till agenter, då de äro anställda efter ansökan af sådana, hafva tillstånd af K:s Bef.-hafvande samt själfva äro oansvariga för sina öfverträdelser af förordningen. De förestå emellertid på samma sätt som emigrantagenterna verkliga emigrantkontor, hvarifrån utvandrarna expedieras med utvandrarkontrakt, som väl hafva hufvudagentens namn sig påtryckta men som för hans räkning undertecknas af ombudet. Lagligen är hufvudagenten visserligen ansvarig för dessa kontrakt och

för ombudets verksamhet i öfrigt, men de fall då ansvar gjorts gällande hafva varit mycket få, och ombuden i fråga bedrifva sin rörelse mycket självständigt. I prospekt, adresskalendrar och telefonkataloger kalla de sig äfven »agenter», ibland till och med »generalagenter».

Flertalet ombud i riket äro emellertid personer, som icke förestå emigrantkontor, utan endast hafva till uppgift att hänvisa emigranterna till den i Göteborg, Malmö eller Stockholm bosatte hufvudmannen. Enligt inhämtade upplysningar har tidigare ofta förekommit, att ombuden rest omkring på landsbygden i den mycket sannolika afsikten att drifva upp kunder. Äfven för närvarande torde detta, ehuru mera sällan, förekomma (jfr här nedan). Ombudens uppgift säges i stället numera uteslutande vara att gifva personer, som vända sig till dem, upplysningar om reselägenheter och resevillkor med de ångbåtslinier, som deras respektive hufvudmän företräda. Sedan vederbörande person erhållit dessa upplysningar och bestämt sig för att resa, tager ombudet af honom en *handpenning* å t. ex. 20 kronor samt tillskrifver agenten om förhållandet. Personen i fråga betraktas då såsom en kund, hvilken är anskaffad af ombudet och för hvilken ombudet erhåller en viss provision (5, 10 à 20 kronor alltefter omständigheterna).

Emellertid uppgifves från flere håll den praxis alltmera hafva utbildat sig, att de personer, som vilja utvandra, *direkt tillskrifva* agenterna i Göteborg, Malmö och Stockholm (eller de med agenterna likställda ombuden). Pr korrespondens erhåller i så fall vederbörande alla de upplysningar, hvilka ombudet eljest kunnat meddela, och handpenningarna insändas jämväl direkt till agenten. Detta uppgifves ske, äfven då ombud finnes närmare på orten, och förefaller i själfva verket såsom ett naturligt förfarande, eftersom emigranten, om ombudet icke är bosatt på alldeles samma ort som denne, bekvämast kan få upplysningar genom att tillskrifva ombudet, men det å andra sidan är lika lätt att skrifva till Göteborg som till en närmare plats. Emigrantagenternas namn och adresser äro för öfrigt numera, genom annonser i tidningar och sedan gammalt, så väl kända hos befolkningen, att denna icke behöfver tillita ombuden för att skaffa sig uppgift därom. Slutligen torde äfven resevillkoren ombord på de mera kända linierna vara genom annonser och genom bekantas berättelser så väl kända, att de erforderliga upplysningarna i hufvudsak inskränka sig till båtarnas afgångstider, om hvilka emellertid säkrare upplysning inhämtas direkt från agenten än genom ett ombud.

Af dessa skäl äro ombuden i talrika fall alltmera vordna *onödiga* såsom medverkande vid utvandrarbefordringen. Att de, detta oaktadt, allt fortfarande i stort antal användas af agenterna, torde vara ett tecken till att dessa på annat sätt hafva nytta af deras verksamhet.

Ett förhållande, som i detta sammanhang bör tagas i betraktande, är följande. Då författningen tillåtit en viss emigrantagent att använda en person såsom ombud, har dess afsikt uppenbarligen varit att ombudet i fråga skall biträda nämnda agent i dennes verksamhet, men icke någon annan agent. Nu har emellertid enligt inhämtade upplysningar det system i stor utsträckning utbildat sig, att en viss emigrantagent för *X*-linien gör ansökan om att få använda vissa ombud i olika delar af riket, af hvilka ombud emellertid en stor del sedermera biträda icke denne agent, utan en utländsk (dansk eller norsk) agent för samma linie. Det utländska rederi, som agenten företräder och som äger generalagenter jämväl i Danmark och Norge, *tillhåller* sin svenska göteborgsagent att göra ansökan om de nämnda ombuden, för att därmed skaffa rederiets danska eller norska agenter lagliga medhjälpare vid deras verksamhet i Sverige. Denna anmaning kan den svenske agenten tydligen icke vägra att ställa sig till efterrättelse.

Att detta i grunden olagliga system utbildat sig, beror på rätt naturliga skäl. Ett ombud exempelvis i södra Sverige kan icke vara den exempelvis i Göteborg bosatte hufvudagenten till någon större nytta, emedan emigranterna ogärna resa omvägen öfver Göteborg, då de hafva närmare till Malmö eller Köpenhamn. Detsamma gäller om ett ombud i västra Sverige, då emigranterna bekvämare kunna resa öfver Kristiania eller Trondhjem. I sådana fall kan agenten i Göteborg icke taga någon direkt medverkan vid emigranternas befordran. I afseende å de emigranter, som resa öfver norska hamnar, kan han tydligen icke heller taga någon indirekt sådan medverkan. I afseende åter å de emigranter, som resa öfver Öresund, kan han väl genom ett i Malmö bosatt ombud ombesörja deras utvandrarkontrakt, men om emigranterna föredraga att vända sig till rederiets köpenhamnsagent, blir honom ombudet i Malmö till ingen nytta. Det gifves sålunda talrika fall, då den verksamhet, som göteborgsagentens ombud utöfva, kommer icke honom, utan andra skandinaviska agenter till godo.

Vissa utländska rederier hafva äfven med hänsyn till dessa förhållanden *systematiskt fördelat* arbetsfältet i Sverige mellan sina skandinaviska agenter. Enligt inhämtade upplysningar äro af Cunardliniens talrika ombud de i Sydsverige bosatta ombuden, inom en viss Halland och Småland genomskärande rayon, i själfva verket tilldelade bolagets generalagent i Köpenhamn. Vissa ombud i västra Sverige äro på samma sätt tilldelade dess norska agent. Dessa ifrågavarande ombud, för hvilka ansökan gjorts af bolagets svenska generalagent i Göteborg, äro för denna svenska agent så godt som okända; han står knappast med dem i någon affärsförbindelse, och ombuden uppbära, i det långt öfvervägande antalet fall, icke af ho-

nom, utan af sina faktiska hufvudmän i Danmark och Norge sina provisioner. Att den svenske agenten i Göteborg är lagligen ansvarig för dessa ombuds verksamhet äger ringa betydelse, ty denna ansvarighet har i det svenska utvandringsväsendets historia mycket sällan tagits i anspråk.

Hela detta system blir så mycket olämpligare, som de ifrågavarande utländska agenterna ju stå utanför den svenska lagstiftningen. De äro oansvariga för de ombuds handlingar, af hvilka de begagna sig, och behöfva fördenskull föga tveka att uppmana dessa till en mindre korrekt affärsverksamhet. Det sätt, hvarpå särskildt de danska emigrantagenterna äfven helt öppet bedrifva värfningsverksamhet i Sverige, är väl kändt; så mycket mindre skrupler torde de då visa under sina förtäckta mellanhafvanden med ombuden i fråga.

Att förhållanden sådana som de ifrågavarande kunna förekomma* sammanhänger gifvetvis därmed, att emigrantagenternas och emigrantombudens affärsverksamhet i Sverige faller helt och hållet utom myndigheternas kontroll. Det är under sådana förhållanden tydligen omöjligt för K:s Bef.-hafvande att få kännedom om med hvilka hufvudmän ombuden verkligen stå i förbindelse. Så mycket mera illusorisk blir i så fall K:s Bef.-hafvandes pröfning af ombudens behöflighet med hänsyn till emigrationen inom länet. Det kan icke vara af behofvet påkalladt och stå i öfverensstämmelse med det allmännas intresse att inom riket anställa ett stort antal medhjälpare till utländska emigrantagenter.

Öfvergår man till att i detalj undersöka huru ombudens verksamhet gestaltar sig, fäster sig uppmärksamheten först vid det förhållandet att flere än ett emigrantombud finnas vara bosatta på samma ort. I Göteborg råda härvidlag särskilda förhållanden, i det att ombuden endast äro kontorsvaktmästare med speciella åligganden (se sid. 70). På andra orter i riket åter, där ombudens karaktär är den förut här ofvan angifna, måste flera ombud på samma ort leda till en konkurrens dem emellan om kunder, som ur det allmännas synpunkt är olämplig. I all synnerhet gäller detta, då flere ombud *för samma agent* äro tillåtna att vara verksamma på samma ort. Detta var år 1907 fallet exempelvis i Malmö, där agenten för Canadian-Pacific-Railway-linien hade två ombud, samt i Helsingborg, där såväl Cunard-liniens som Skandinavien-Amerika-liniens agenter hvardera hade två ombud. Någon anledning att medgifva sådana förhållanden som de sistnämnda synes icke kunna hafva förelegat.

Uppgifterna om *ombudens yrken* gifva vidare anledning till vissa reflexioner. Naturligtvis är det vanskligt att enbart på grund af

---

* Ett officiellt bestyrkande af dessa förhållandens förekomst erhålles ur handlingarna i ett inför Hälsingborgs rådstufvurätt år 1904 förehaft mål. Se sid. 64.

dylika uppgifter draga några bestämda slutsatser med afseende på vederbörandes lämplighet eller olämplighet att medverka vid utvandrarbefordringen. Likväl måste sägas, att just yrket och den därmed sammanhängande samhällsställningen lämnar större eller mindre tillfälle att öfva direkt påverkan på de befolkningslager från hvilka utvandrarskarorna rekryteras, liksom det ock måste gifva större eller mindre intresse af en direkt utvandringsfrämjande verksamhet.

Hvad som först faller i ögonen är det betydliga antalet handlande, som förekommer bland emigrantombuden, nämligen icke mindre än 42 stycken, eller mer än en fjärdedel af hela antalet. Af dessa voro 22 bosatta i städer, 4 i köpingar och municipalsamhällen och 16 på landsbygden. Från utvandringspolitisk synpunkt synes detta icke vara fördelaktigt. I sig själf bör naturligtvis icke en handlande vara mindre kvalificerad än andra att utöfva verksamhet som ombud åt utvandraragenter. Men betänker man hurusom hos en sådan person allehanda folk strömmar samman och hur särskildt på landsbygden handelsbodarna utgöra samlingsställen för traktens befolkning, så inses, huru just för en handelsman gifves godt tillfälle att egga utvandringslystnaden och att tilläfventyrs väcka en sådan, där den icke förut existerar. Af liknande skäl måste man säga, att poststationsföreståndare och brefbärare (4 sådana finnas) äro föga lämpliga att tjänstgöra som ombud. Det bör ock kunna ifrågasättas, huruvida folkskolans lärare och lärarinnor lämpligen böra utöfva sådan verksamhet.

Vidare kan man med ganska stor säkerhet antaga, att de jämförelsevis talrika ombud (15 st.), som titulera sig agenter, icke höra till dem, som inskränka sig till att lämna upplysningar, då de därom blifva anmodade. Till deras uppgift såsom »agenter», om de utöfva en sådan verksamhet inom annan bransch än här är i fråga, torde väl ofta höra att resa omkring i bygderna och i ett eller annat syfte bearbeta befolkningen. Äro de nu på samma gång anställda i en utvandraragents tjänst och erhålla provision för hvarje emigrant de lyckas uppbringa, så ligga möjligheterna till värfning nära. Direkt olämpligt måste det också anses vara, att stationsinspektorer och stationsskrifvare (3 st. finnas) uppträda som ombud för utvandraragenter. Likaså ångbåtskommissionärer, skeppsklarerare och sjökaptener. För sådana måste det gifvetvis ligga nära till hands att i det trafikintresses tjänst, som de i öfrigt företräda, egga reslusten och därmed utvandringslystnaden.

I ändamål att vinna kännedom om den tillämpning, bestämmelserna om emigrantagenternas ombud hitintills vunnit, har af Emigrationsutredningen upplysningar begärts från länsstyrelserna dels om den princip, som af dessa myndigheter följts vid ombuds anställande, dels om de fall då åtgärd vidtagits med anledning af öfver-

trädelse uti ifrågavarande afseende af författningen. Därvid har inhämtats följande:

Förordningen ålägger K:s Bef.-hafvande att vid meddelande af tillstånd för agent att använda viss person såsom ombud taga hänsyn, utom till den föreslagnes personliga egenskaper och lämplighet i öfrigt, äfven till »*förhållandena inom länet*». Den sista punkten ger sålunda länsstyrelsen befogenhet att vid meddelandet af licens låta sig bestämmas af andra synpunkter än de rent formella. Uttrycket är emellertid synnerligen obestämdt, och besinnar man den allmänt liberala anda, som genomgår 1884 års förordning, får man antaga, att det troligen icke varit afsedt att gifvas en alltför vidsträckt tolkning. K:s Bef.-hafvande tyckas också i allmänhet ha fattat saken på detta sätt. I de flesta län hafva de velat gifva bestämmelsen en sådan tillämpning, att de sökt afpassa ombudens antal efter emigrationens omfattning. Detta säges uttryckligen ha skett i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Gottlands, Hallands, Värmlands och Kopparbergs län. Länsstyrelsen i Jönköpings län säger sig dessutom ha velat tillse, att ombudens antal stått i proportion till antalet emigranter från länets olika orter. I Göteborgs och Bohus län (som i detta hänseende dock icke är fullt jämförligt med de öfriga länen) har länsstyrelsen framför allt tagit i betraktande, huruvida antalet af de af vederbörande agenter eller de linier dessa representera förut befordrade utvandrare gåfve vid handen, att de i sin verksamhet vore i behof af biträde. En något strängare tillämpning har gjorts af K:s Bef.-hafvande i Kronobergs län, som säger sig ha velat tillse, »att endast ett begränsadt antal agentombud i länet blefve anställda, så att särskild lockelse till emigration icke skulle föranledas, genom att för många utöfvade dylik verksamhet». K:s Bef.-hafvande i Västmanlands län, som vid ett tillfälle afslagit en framställning från en agent om anställande af viss person såsom ombud inom länet, här förklarat sig »vara sinnad att äfven för framtiden vägra detsamma af det skäl, att emigrationen från länet, ehuru icke synnerligen betydlig, dock ej synes böra främjas genom agentombud» — såsom redan i det föregående är omnämndt. Jfr äfven här nedan motiveringen för af länsstyrelsen i Blekinge år 1907 meddeladt afslag å tvenne ansökningar från utvandraragenter om anställande af ombud.

På andra håll ha landshöfdingeämbetena fattat sin uppgift mera begränsadt. I Skaraborgs län »har begärdt tillstånd alltid lämnats, därest den föreslagne af magistrat eller kronobetjäning intygats vara lämplig».

En liberal uppfattning företrädes af länsstyrelsen i Kristianstad. Där säges, »att K:s Bef.-hafvande, med vetskap om den ganska starka emigrationen från länet, velat sätta utvandrarne i tillfälle att komma i åtnjutande af den rätt och de förmåner, som ett af behörig agent afslutadt utvandrarkontrakt medför». Samma betraktelsesätt uppgifves ha gjort sig gällande äfven på andra håll, speciellt i Kalmar och Jämtlands län, där länsstyrelserna säga sig särskildt ha tagit i betraktande, att dessa landsändar låge aflägset från orter där agenter funnes att tillgå. Landshöfdingeämbetet i Malmöhus län åter har ansett, »att anställandet af erforderligt antal ombud, om hvilkas lämplighet K:s Bef.-hafvande varit i tillfälle att göra sig underrättad, främjade utvandringens ordnande på rätt sätt och förebyggde, att åt utländska utvandraragenter lämnades fritt fält att bedrifva en verksamhet, hvilken, okontrollerad som den blefve, kunde lända till befolkningens utvandring i större omfattning än nu blifvit fallet».

Hvad vidare beträffar de tillfällen, då *tillstånd* för emigrantagent att anställa viss person såsom ombud har *vägrats*, så hafva

dessa varit jämförelsevis få. Det har då i allmänhet gällt personer, som af en eller annan orsak befunnits olämpliga för utöfvande af verksamhet såsom agentombud. De fall, som förekommit på senare år, hafva varit följande:

Den 19 januari 1904 blef en af utvandraragenten E. i Göteborg till öfverståthållareämbetet i *Stockholm* ingifven ansökan om tillstånd att i staden få begagna agenten J. J.-B. såsom ombud afslagen med anledning af att agenten B., som under tre år varit ombud i Söderhamn för utvandraragenterna H. i Örgryte och R. i Göteborg, härunder underlättat för bedrägeri i konkurs vid Söderhamns rådstufvurätt åtalade järnhandlanden E:s afvikande till utländsk ort.

År 1905 vägrade K:s Bef.-hafvande i *Kronobergs* län meddela tillstånd för två utvandraragenter att inom länet använda en inom Ljungby köping bosatt person såsom ombud, enär denne på anmälan år 1904 varit tilltalad för öfverträdelse af Kungl. förordningen den 4 juni 1884. Sunnerbo häradsrätt, där målet förekom, fann sig ej behörig att upptaga detsamma; men K:s Bef.-hafvande, som på grund af hvad i målet förekommit, ansåg nämnde person hafva visat oförstånd i utöfningen af berörda verksamhet, fann skäligt förklara honom icke vara lämplig såsom ombud för utvandraragent.

I *Blekinge* län ha två ansökningar om anställande af ombud på länets landsbygd, under år 1907 af K:s Bef.-hafvande afslagits af det skäl, att i städerna ombud redan funnes, så att man icke kunde anse att tillfälle saknades att förvärfva upplysningar.

I *Malmöhus* län har K:s Bef.-hafvande från och med år 1906 i ett fall afslagit ansökan från utvandraragent om anställande af ombud på en ort å landsbygden, hvarvid hänsyn tagits till, att ombud för annan agent redan funnes på platsen.

I *Hallands* län ha tre fall af ifrågavarande art förekommit. En den 1 mars 1901 ingifven ansökan från utvandraragenten L. i Göteborg att få använda skräddaren F. i Laholm såsom sitt ombud inom länet fann K:s Bef.-hafvande, enligt resolution den 4 i samma månad, icke skäl att bifalla, enär F., såsom framginge af ett utaf Höks häradsrätt den 12 mars 1900 meddeladt utslag, gjort sig skyldig till öfverträdelse af Kungl. förordningen den 4 juni 1884. (Se nedan.)

Genom resolution den 6 febr. 1906 afslogs en ansökan från utvandraragenten E. i Göteborg af den 13 jan. s. å. att som ombud inom länet få begagna snickerifabrikören G. L. i Halmstad, enär landshöfdingeämbetet, på grund af hvad som inhämtats af handlingar i ärendet angående en förut gjord anmälan mot bemälde L. i dennes egenskap af biträde vid utvandraragenturs bedrifvande i Halmstad under år 1905, icke ansåge L. vara lämplig att begagnas som biträde vid dylik förrättning. (Se nedan.)

En den 17 febr. 1906 ingifven ansökan från utvandraragenten E. i Göteborg att som ombud inom länet få använda änkan P. i Halmstad fann landshöfdingeämbetet icke skäl att bifalla, enär ämbetet, på grund af hvad som inhämtats af handlingarna i ärendet angående en af utvandraragenten L. i Göteborg uti skrifvelse af den 9 febr. 1906 gjord anmälan rörande olaga emigrantbefordran i Halmstad under samma år, icke ansåg bemälda änka P. lämplig att användas som agentombud.

I *Göteborgs och Bohus* län har, »så vidt det kunnat utrönas, i ett fåtal fall förekommit, att K:s Bef.-hafvande vägrat bifalla ansökan af agent om anställande af ombud. I regel har orsaken varit, att den till ombud föreslagne personen ansetts därtill olämplig, eller behof saknats för ombudets anställande».

I *Västmanlands* län har länsstyrelsen vid ett tillfälle, den 13 maj 1903, efter polismyndigheternas hörande afslagit dylik ansökan.

I *Västernorrlands* län har K:s Bef.-hafvande vid ett par tillfällen vägrat sökt tillstånd för agent att använda viss person såsom ombud, »enär den föreslagne ansetts mindre lämplig att utöfva ifrågavarande verksamhet inom det område som uppenbarligen varit därtill afsedt».

I *Norrbottens* län har K:s Bef.-hafvande vid tvenne särskilda tillfällen vägrat meddela dylikt tillstånd, nämligen:

dels den 4 april 1907, då en ansökan af emigrantagenten O. i Stockholm blifvit afslagen på den grund, att den föreslagne personen ej uppnått 17 års ålder och förty ej kunde anses för det ifrågasatta uppdraget lämplig;

dels den 11 maj s. å., då K:s Bef.-hafvande afslagit förnyad dylik framställning af samme O., enär sex personer, bosatta å skilda orter inom länet redan blifvit under året godkända såsom ombud för utvandraragenter i riket.

De fall, då åtgärder från länsstyrelsernas sida (återkalladt tillstånd eller åtal vid domstol) påkallats på grund af utvandraragents eller dess ombuds *öfverträdelse* af Kungl. förordningen den 4 juni 1884, äro följande:

Stockholm. 1:o) Skeppsmäklaren B. i Stockholm hade från och med år 1892 till den 11 juli 1901 öfverståthållareämbetets tillstånd att uppträda som ombud för utvandraragenter, under år 1892 för agenten H. i Göteborg, under åren 1893—1895 för en agent i Malmö, under åren 1896—1897 för L. i Göteborg samt från och med år 1898 till den 11 juli 1901 för agenten S. i Göteborg. Den 11 juli 1901 blef B:s tillstånd såsom ombud af öfverståthållareämbetet indraget, enär B. för en omyndig flicka i faderns namn utfärdat intyg om, att flickan med faderns bifall utvandrade till Amerika.

2:o) Agenten von M. i Stockholm hade under tiden från och med år 1902 till den 16 mars 1904 öfverståthållareämbetets tillstånd att uppträda såsom ombud för utvandraragenter, under år 1902 för R. i Göteborg, under år 1903 dels för L. i Göteborg och dels för S. därsammastädes samt från den 8 jan. 1904 till den 16 mars s. å. för L. i Malmö. Den 16 mars 1904 blef von M:s tillstånd såsom ombud af öfverståthållareämbetet indraget, enär von M. befordrat män i värnpliktsåldern, utan att dessa företett utflyttningsbetyg, till främmande världsdelar.

Hallands län. 1:o) På anmälan, maj 1899, af brefbäraren N. i Laholm, med vederbörligt tillstånd anställd som ombud för Cunard-liniens agent R. i Göteborg, lät K:s Bef.-hafvande anställa polisundersökning om, i hvad mån skräddaren F. i Laholm, hvilken icke erhållit tillstånd att uppträda som ombud för utvandraragent, gjort sig skyldig till öfverträdelse af Kungl. förordningen den 4 juni 1884. Undersökningen ledde till anställande af åtal inför Höks häradsrätt dels mot agenten för Hvita-Stjärn-linien, H. i Göteborg, dels mot bemälde F. Då det genom hvad i målet förekommit måste anses styrkt, att H. begagnat sig af F. såsom ombud vid utöfningen af sin verk-

samhet såsom utvandraragent, utan att F. blifvit i sådan egenskap vederbörligen godkänd, dömdes svarandena genom utslag den 12 mars 1900 att böta hvardera 50 kr.

2:o) Mot snickerifabrikören G. L. i Halmstad, hvilken sedan april månad 1903 haft tillstånd att såsom ombud biträda utvandraragenterna L. och H. i Göteborg, inkom den 5 jan. 1906 till K:s Bef.-hafvande anmälan från en person i Laholm, däri L. beskylldes att ha sändt öfver en flicka till Köpenhamn i och för vidare befordran till Amerika utan att ha skaffat henne biljett och behållit respenningarne. Vid den i anledning häraf företagna polisundersökningen framgick, att flickan till ett af L. användt biträde inbetalt en del af biljettsumman (som sedermera öfversändts till agenten i Köpenhamn Hans Clausen), men af biträdet erhållit kvitto å hela beloppet mot muntligt löfte om inbetalning af resten efter framkomsten till Amerika. Undersökningen ledde icke till någon åtgärd (men på grund af hvad som inhämtats af handlingar i ärendet, fann sig länsstyrelsen föranlåten att vägra bifall till en strax därefter ingifven ansökan från agenten för Hvita Stjärn-linien, E. i Göteborg, att inom länet få begagna L. som ombud (se ofvan).

3:o) Den 9 febr. 1906 inkom till K:s Bef.-hafvande en skrifvelse från utvandraragenten L. i Göteborg, i hvilken denne, med anledning af en annons i tidningen Hallandsposten för den 3 febr. s. å., undertecknad »Hans Clausen och Joachim Prahl Köpenhamn; agent i Halmstad: G. L.», däri förekom följande: »Alla kunna obehindradt resa till Amerika, om biljett köpes hos undertecknade generalagenter», begär upplysning om huruvida sagde G. L. erhållit tillstånd att verka såsom agentombud.

Vid hållen polisundersökning framgick, att sådana omständigheter ej föreläge, som kunde föranleda G. L:s åtalande. Den ofvannämnda annonsen hade införts utan hans vetskap. Visserligen hade han några gånger, innan hans ansökan att få uppträda som ombud för Hvita Stjärn-linien afslagits (se ofvan!), insändt rekvisitioner å utvandrarbiljetter, jämte mottagna handpenningar, till sagda linies hufvudagent, E. i Göteborg, men detta uppgafs af E. vara vanligt och hafva skett af ombud såväl i Malmö som i Helsingborg under den tid som förflutit från det ansökan ingifvits till dess den af K:s Bef.-hafvande bifallits eller afslagits. Däremot föranledde undersökningen anställande af åtal mot utvandraragenten E. samt mot änkan P., syster till ofvannämnde L., inför Halmstads rådstufvurätt. Änkan P., som under de år G. L. med vederbörligt tillstånd varit ombud för utvandraragenter biträdt sin broder med göromålens skötande, hade, såsom af undersökningen framgick, under den tid, som förflutit mellan E:s ansökan i början af jan. 1906 om förnyadt tillstånd för G. L. och K:s Bef.-hafvandes afslag därå, från åtskilliga utvandrare mottagit beställningar å amerikabiljetter samt handpenningar därför, hvilka hon i G. L:s namn insändt till E. På grund af att E. sålunda i sin verksamhet som utvandraragent begagnat ombud, hvilket ej blifvit af K:s Bef.-hafvande godkändt och att änkan P. utan sådant godkännande handlat såsom ombud för E., dömdes en hvar af dem att böta 25 kr.

Göteborgs och Bohus län. Efter anmälan af C. A. J. i Ljungby instämdes utvandraragenten L. i Göteborg den 6 juli 1904 inför Helsingborgs rådstufvurätt för att stånda ansvar därför, att hans ombud N. A. N. därstädes år 1903 ombesörjt befordran öfver Köpenhamn till Nordamerika af tre emigranter utan att kontrakt med dem blifvit upprättade. L. dömdes för dessa ombudets förseelser att böta 225 kr.; böterna erlades af Americanliniens agent i Köpenhamn, Joachim Prahl, hvilken inför rederiet var den ansvarige för N.

I några få fall har K:s Bef.-hafvandes åtgärd påkallats med anledning af verksamhet som utvandrarbefordrare — i verkligheten eller enligt uppgift — af därtill *ej berättigad* person. Ett par sådana ha redan relaterats, nämligen beträffande skräddaren F., Laholm, och änkan P., Halmstad. Dessutom ha följande fall inträffat:

Stockholm. Den förut omnämnde skeppsmäklaren B., hvars tillstånd att utöfva verksamhet som agentombud den 11 juli 1901 blef af öfverståthållareämbetet indraget, dömdes den 24 okt. 1901 af polisdomstolen i Stockholm att böta 300 kr. för det han, efter det tillståndet indragits, i staden utöfvat verksamhet såsom ombud för utvandraragent.

Jönköpings län. Med anledning af en tidningsnotis för ett par år sedan, att »emigrantvärfning bedrefves af en därtill ej berättigad person», lät K:s Bef.-hafvande genast anställa polisundersökning om saken, men denna ådagalade, att notisen saknade giltig grund.

Kronobergs län. På angifvelse af agentombudet N. i Helsingborg anställdes år 1904 åtal inför Sunnerbo häradsrätt mot en i Ljungby köping boende person för verksamhet som utvandrarbefordrare utan vederbörligt tillstånd. Rätten fann sig emellertid icke behörig att upptaga målet till behandling.

För öfverträdelse af förbudet för utvandraragenter och deras ombud att genom vilseledande uppgifter eller eljest locka till utvandring (k. cirk. den 8 juli 1904, punkt 3, jfr sid. 31) har K:s Bef.-hafvandes åtgärd i intet fall påkallats.

Af dessa uppgifter framgår, att de fall varit jämförelsevis få, då K:s Bef.-hafvande vägrat eller återkallat tillstånd för viss person att uppträda såsom emigrantagents ombud. De fall, då åtgärd vidtagits med anledning af emigrantagents eller dess ombuds öfverträdelse af författningen, i hvad denna afser ombudets verksamhet, hafva likaledes varit mycket sparsamma.

K:s Bef.-hafvande har i de flesta fall vägrat eller återkallat tillstånd för ombud endast då ombudet förut varit åtaladt eller dömdt eller det på annat sätt kommit i dagen, att ombudet varit synnerligen olämpligt såsom sådant. Då så icke varit förhållandet, d. v. s. då inga formella erinringar kunnat göras mot ombudets personliga kvalifikationer, har tillståndet i regel icke vägrats. Endast från några län och i några få fall uppgifves, att K:s Bef.-hafvande på grund däraf, att ett tillräckligt antal ombud förut erhållit enahanda tillstånd, afslagit sådan ansökning. Tydligt är, att K:s Bef.-hafvandes tillämpning af sin befogenhet att »taga hänsyn till förhållandena inom länet» vid reglering af ombudens antal oftast varit föga sträng. Detta framgår äfven af dessa myndigheters ofvan anförda egna uppgifter. Enligt dessa har man i allmänhet utgått från den uppfattningen, att ombuden varit nödvändiga för att leda den faktiska emigrationen i lagliga banor, och att de stimulera emigrationen endast för så vidt deras antal står i uppenbar disproportion till emigrationens omfattning.

De fall, då åtgärd påkallats med anledning af emigrantagents eller dess ombuds öfverträdelse af förordningen, i hvad denna afser ombudens verksamhet, hafva enligt inkomna upplysningar varit nio. I tre fall af dessa ledde åtgärden till intet resultat; i två fall blef ombudets tillstånd återkalladt; i fyra fall blefvo böter ådömda den ansvarsskyldige. Öfverträdelsen af förordningen bestod i fem fall däruti, att agent användt en person såsom ombud, utan att tillstånd därtill erhållits, eller att en person uppträdt såsom ombud, sedan hans tillstånd såsom sådant återkallats. Anmärkas bör, att i tre af dessa fem fall åtgärd påkallats med anledning af annan emigrantagents eller ombuds anmälan. I de öfriga fallen hafva öfverträdelserna bestått i förfalskning eller bedrägeri, olaglig befordran af värnpliktige samt befordran utan utvandrarkontrakt.

I stort sedt kan alltså sägas, att 1884 år förordning icke ofta gifvit anledning till åtgärder med afseende å emigrantombudens verksamhet, och att dessa åtgärder i intet fall påkallats af förmodad eller faktiskt utöfvad emigrantvärfning. Häraf får den slutsats icke dragas, att ombudens verksamhet skett i nöjaktiga former och att den apparat för utvandrarbefordringen, som hitintills bestått, varit tillfredsställande. Att så icke varit fallet framgår nämligen af talrika, på annan än officiell väg inhämtade upplysningar. Det nämnda förhållandet visar fördenskull endast den otillfredsställande beskaffenheten af den nuvarande kontrollen.

* * *

I januari 1909 ingingo en del emigrantagenter i Göteborg till K:s Bef.-hafvande i de olika länen med nedanstående skrifvelse:

»*Till Kungl. Maj:ts Befallningshafvande*

i.....

Undertecknade, representanter för de engelska Atlanter-Bolagen, befordrande utvandrare till Amerika, hvilka erhållit Kungl. Kommers Kollegii tillstånd att här i riket utöfva verksamhet som utvandraragenter under år 1909, få härmed vördsamt meddela, att då vi, på grund af de upplysningar, som välvilligt lämnats i Kungl. Kommers Kollegium och äfven genom prässen erfarit, att emigrantutredningskommissionen kommit till den åsikten, att en del af utvandringsombuden i landsorten icke skött sitt uppdrag, enligt de af deras hufvudmän gifna instruktionerna, hvilka förbjödo dem att i ringaste mån uppmuntra eller uppmana till utvandring, och då efter vårt förmenande samtliga Bolag och deras representanter här borde gemensamt öfverenskomma, huruvida sagda landsortsombud skulle helt och hållet eller i viss mån indragas, så hafva vi beslutat att icke göra ansökan om tillstånd för sådana ombud å andra platser än Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg, förutsatt att det danska Bolaget, Skandinavien-Amerika-Linien, hvars representant är herr A. Leander i Malmö, äfven går in därpå.

Denna öfverenskommelse gjordes redan den 24 December 1908, och vi underrättade genast Skandinavien-Amerika-Liniens representant i Köpenhamn, kapten Möller, hvilken ensam har bestämmelserätten i detta hänseende. Han har nu meddelat, att ansökningshandlingar nu utsändts af deras agent, herr Leander i Malmö, till de respektive länsstyrelserna. Vi anse oss böra låta detta komma till länsstyrelsernas kännedom och påpeka, att genom denna herr Leanders handling vår ofvannämnda öfverenskommelse

upphäfts, men vi förbinda oss det oaktadt att tills vidare icke söka tillstånd för ombud å andra platser än de ofvannämnda hamnplatserna.

Göteborg den 18 Januari 1909.

Carl Eriksson,
Hvita Stjern-Linien.

Axel H. Lagergren,
Cunard-Linien.

J. B. Lundberg,
Anchor-Linien.

C. A. Lundberg,
Allan-Linien.

G. W. Hällström,
Canadian-Pacific-Linien.

Sam. Larsson,
American- & Dominion-Linierna.»

Med afseende å denna skrifvelse är att märka, att under *nuvarande* lagstiftning — då agenternas affärskorrespondens och öfriga verksamhet icke på något sätt kontrolleras och intet ansvar är stadgadt för emigrantvärfning utöfvad af annan person än agent eller ombud, — står det våra emigrantagenter öppet att med sina förutvarande ombud träffa *enskilda* aftal, som icke behöfva blifva mindre effektiva äfven om de hädanefter icke skulle slutas med *officiellt erkända ombud.*

V. Utvandringsväsendet i Göteborg och Malmö.

Under de tretton åren 1894—1906, för hvilka någotsånär likformiga uppgifter föreligga, hafva utvandrat öfver svenska hamnar sammanlagdt 202,655 svenskar, öfver norska hamnar 23,303 och öfver danska hamnar 15,899. Summa 241,857 personer. Med den hamn öfver hvilken utvandringen skett förstås här den hamnstad, hvarest utvandrarekontraktet påtecknats. Anmärkas må, att de danska siffrorna icke äro fullständiga.

Enligt ofvanstående tal skulle alltså 83·79 procent af våra utvandrare gått öfver svenska hamnar, 9·64 procent öfver norska hamnar och 6·57 procent öfver danska. Från det lilla antal, som utvandrat öfver andra än skandinaviska hamnar, är här bortsedt.

Af de svenska utvandrare, som under de tretton åren i fråga fått sina kontrakt påtecknade i svenska hamnstäder, hafva 161,499 rest öfver Göteborg, 27,803 öfver Malmö, 10,730 öfver Hälsingborg och 2,623 öfver Stockholm. Af de svenska hamnarna möter alltså Göteborg med 79·69 procent af denna trafik, Malmö med 13·72, Hälsingborg med 5·30 och Stockholm med 1·29 procent.

I sistnämnda fall äro, såsom synes, procenttalen beräknade endast i förhållande till dem, som utvandrat öfver svensk hamn. Räknadt på *hela* utvandringen blifver ordningen följande: Göteborg med 66·77 procent, Malmö med 11·50, norska hamnar med 9·64, danska hamnar med 6·57, Hälsingborg med 4·44 och Stockholm med 1·08 procent. Anmärkas må att utvandrarne öfver Malmö och Hälsingborg till största delen torde begagna sig af danska ångbåtslägenheter.

Förutom här upptagna *svenska* utvandring gå i synnerhet öfver Göteborg men äfven öfver de skånska städerna åtskilliga utländska emigranter. I äldre tider utgjordes dessa till stor del af *finnar*, som landstego i Stockholm och sedan pr järnväg transporterades till Göteborg. Sedan Forenede Dampskibsselskab i Köpenhamn anordnat direkta lägenheter från de finska städerna, har denna trafik så godt som upphört. Numera torde de främmande emigranterna i Göteborg nästan helt och hållet utgöras af återvändande svenskamerikanare. Hela antalet främmande emigranter under åren 1894—1906 är för samtliga våra hamnstäder upptaget till ej mindre än 105,452 personer.

Af de för åren 1902—1907 upptagna 18,125 svenska emigranterna öfver *norska hamnar* gingo 11,781 öfver Trondhjem, 6,252 öfver Kristiania och 92 öfver andra hamnar.

För närmare upplysning angående utvandringens omfattning under olika år se Bilaga IV.

Hufvudmassan af de utvandrare, som från Sverige befordras till främmande världsdel, reser, såsom af ofvanstående framgår, öfver Göteborg. Färden går med Wilson-liniens ångare till Hull eller Grimsby, därifrån med järnväg öfver England till Liverpool eller Southampton, hvarest resan öfver Atlanten anträdes. Den kontingent utvandrare, som reser öfver Malmö och Köpenhamn, är väsentligt mindre; likaledes de kontingenter som resa öfver norska och än mer tyska hamnar. Direkt från Stockholm eller Göteborg hafva endast vid ett par kortare tillfällen i det svenska utvandringsväsendets historia utvandrarfartyg afgått till Amerika.

Göteborg är alltså den ort, som för det svenska utvandringsväsendet städse varit af ojämförligt största betydelse. I denna stad äro jämväl de flesta emigrantagenterna bosatta och hafva sina hufvudkontor; för närvarande utgöra endast Skandinavien—Amerikaliniens agent A. A. Persson Leander i Malmö samt emigrantagenten A. E. Larsson-Orton i Stockholm undantag härifrån. Dessa båda agenter hafva emellertid i Göteborg bosatta ombud, så att samtliga emigrantagenturer i riket äro i denna stad företrädda.

Utvandringsväsendets ordnande i Göteborg är fördenskull af största vikt för den svenska utvandringen. Endast i denna stad torde en effektiv kontroll öfver utvandringen, om en sådan ifrågasatts, hitintills kunna hafva varit möjlig, — då utvandringen öfver norska hamnar är alldeles okontrollerad och utvandringen öfver Malmö är mycket svår att kontrollera på grund af lättheten att resa öfver till Köpenhamn och därifrån befordras vidare med danska utvandrarkontrakt.

Det sätt, hvarpå i Göteborg kontroll utöfvas öfver emigrantagenternas och deras medhjälpares verksamhet, öfver emigranternas vistelse i staden under genomresan, öfver utvandrarkontrakten samt vid Wilson-båtarnas afgång, bör af dessa skäl tagas i närmare skärskådande. Af Emigrationsutredningen hafva detaljerade upplysningar därom inhämtats, äfven vid flere dess medarbetares personliga besök på platsen, muntligen från polismyndigheterna och enskilda personer samt skriftligen från stadens poliskammare.

Emigrantagenturerna i Göteborg.

Då 1884 års förordning saknar närmare föreskrifter om emigrantagenturernas affärsverksamhet, är denna af polismyndigheterna okontrollerad. Dessa äga icke tillträde till agenturernas böcker, handlingar och korrespondens och äga fördenskull ingen säker kännedom om agenternas sätt att bedrifva sin verksamhet. Endast ryktesvis kunna upplysningar därom nå myndigheterna, men sådana rykten äro af nyssnämnda orsak svåra eller omöjliga att leda i bevis.

Polismyndigheterna måste på denna grund i sina uttalanden om agenternas verksamhet iakttaga försiktighet.

Det enda sätt hvarpå poliskammarens detektiva afdelning anser sig kunna skaffa garantier för en korrekt verksamhet af agenterna, är att sammankalla dessa på poliskammaren och gifva dem föreställningar, under framhållande af den risk af vägrad koncession, som i annat fall hotar dem. Vid upprepade tillfällen har detta tillvägagångssätt, enligt nuvarande chefens för nämnda afdelning uppgift, tillämpats. Det förefaller emellertid som skulle detta system vara föga effektivt, då agenterna äga ganska stor säkerhet för att icke lagligen kunna åtkommas och se ett ytterligare stöd härför i hela den hittills följda praxis, under hvilken aldrig händt att en koncession återkallats.

Det är tydligt, att en effektiv kontroll öfver agenternas verksamhet med nödvändighet fordrar, att deras affärsverksamhet är författningsenligt närmare reglerad och att polismyndigheterna erhålla rätt att på agenturkontoren kontrollera denna verksamhet.

Emigrantagenternas ombud i Göteborg.

Betraktas tabellen öfver emigrantagenternas ombud (sid. 51), så synes, att i Göteborg ett särskildt stort antal ombud hafva tillstånd att biträda agenterna i deras verksamhet; nämligen ej mindre än 19 stycken. Med några få undantag äro emellertid dessa ombud af annan karaktär än ombuden i det öfriga riket, i det att de endast äro agenternas *kontorsvaktmästare.* De biträda vid utvandrarbefordringen, icke såsom andra ombud på det sätt, att de lämna upplysningar om reselägenheter och resevillkor på sina hufvudmäns ångbåtslinier samt taga handpenningen af utvandrarna. I stället består deras verksamhet hufvudsakligen däruti att vid emigranternas ankomst med bantåg till järnvägsstationerna i Göteborg möta dem och ledsaga dem till emigrantkontoren; att taga hand om emigranternas reseffekter och öfvervaka transporten af dessa från stationerna till Wilson-båtarna; att tillhandagå emigranterna med råd och upplysningar, åt dem anskaffa logis m. m.; hvarjämte ombuden hafva att vid *immigranternas* ankomst till Göteborg möta vid ångbåtar och järnvägsstationer, taga hand om resgodset och biträda vid tullbehandling och transport af detta; att, då sådant påkallas, tillhandagå immigranterna med anskaffande af logis; samt att i öfrigt biträda å emigrantkontoren med de göromål som kunna dem af agenterna föreläggas.

De ifrågavarande ombuden hafva sålunda samma karaktär som de i engelska hamnar förekommande s. k. *runners.*

Under en verksamhet af detta slag ligga tillfällena nära till hands att på allehanda sätt preja samt utöfva otillbörlig påtryck-

ning på utvandrarna samt de återvändande immigranterna. Enligt inhämtade upplysningar har detta tidigare också förekommit. Ombuden ifråga hafva förestått och förestå fortfarande de flesta af de *hotell*, hvaruti emigranter och immigranter inlogeras under sitt uppehåll i staden. Uti dessa hotell hafva tillfällen till prejerier icke saknats, och sådana hafva, om ock mera sällan nu för tiden, så dock fordom förekommit. Vid emigranternas ankomst till järnvägsstationerna förekom likaledes förr ofta, att de icke bestämt sig för någon viss ångbåtslinie. I sådant fall uppstod mellan de vid stationen mötande ombuden för olika agenter otillbörliga uppträden, hvarunder ombuden sökte värfva emigranterna för sina respektive linier, — ett missförhållande som dock numera till större delen upphört. Slutligen hafva ombuden ifråga stått i förbindelse med i staden befintliga butiker, till hvilka de hänvisat emigranterna, och särskildt immigranterna, vid köp af olika nödvändighetsvaror, vid hvilka tillfällen uppskörtningar uppgifvas hafva varit vanliga.

Förhållandena i ifrågavarande afseenden hafva sålunda på senare tid väsentligt förbättrats, om de ock icke heller för närvarande kunna anses fullt tillfredsställande. Fordom förekom emellertid än större missförhållanden än de ofvan nämnda, i det att ombuden ifråga hade i uppdrag att resa uppåt landet för att möta emigranterna och värfva dem för sina respektive linier. Sålunda brukade ombuden särskildt för Hvita-Stjärn- och Cunard-linierna i dylikt uppdrag utsändas till olika platser, förnämligast Falköping och Jönköping, men jämväl ibland Nässjö och Trollhättan. Första åren dessa resor företogos, eller till år 1875, åtnjöto ombuden af vederbörande agenter dels en fast lön af 50 till 75 kr. pr månad samt reseersättning och fritt vivre under resorna, och dels provision, varierande å olika linier från 2 till 5 och någon gång ända till 10 procent å försäljningssumman för hvarje emigrantbiljett som såldes för vederbörande linie. Vid en konferens i England år 1875 mellan de olika emigrantlinierna öfverenskoms emellertid, att förstnämnda provisioner skulle indragas. Efter nämnda tid och intill år 1890, då resorna ifråga upphörde, åtnjöto de resande ombuden icke heller provision, utan endast fast lön.

Det är tydligt, att under dessa resor tillfällena till emigrantvärfning i egentlig mening voro mycket gynnsamma. Visserligen hafva några af de nämnda ombuden vid polisförhör förnekat, att de sökt värfva personer, som ej redan bestämt sig för att emigrera, samt sagt sig endast hafva sökt anskaffa så många emigranter som möjligt för sina linier bland redan för afresa bestämda personer. Tvifvelsutan hafva dock äfven påtryckningar på andra personer än dessa ofta förekommit. Från trovärdiga håll meddelas, att ombuden uppträdde på marknader, utskänkningsställen o. s. v. och

med dryckenskap och kortspel slogo sig i lag med allmogebefolkningen. Ändamålet härmed synes ej kunna hafva varit mera än ett.

Att missförhållandena i afseende å Göteborgsombudens verksamhet på senare tid väsentligen förminskats, torde väl till en del bero på en skärpt kontroll, men hufvudsakligen ligga däruti att påtryckningar numera äro mera obehöfliga. Såsom senare skall framhållas rörer sig emigrantvärfningen i Sverige i allmänhet icke numera i samma former som för ett par decennier tillbaka.

Emigrantherbergena i Göteborg.

Enligt meddelande från poliskammaren äro emigrantlogierna i staden följande (år 1908):

Emigrantombudet Bernhard Särnblom förhyr i huset 8 vid Götgatan 7 rum;
Emigrantombudet Pontus Andersson-Åman förhyr i huset 23 vid Kronhusgatan 7 rum;
Emigrantombudet Carl Bengtsson förhyr i huset 47 vid Postgatan 11 rum (»Cunard Hotellet»);
Emigrantombudet Oskar Åkerström förhyr i huset 3 A vid Postgatan 8 rum (»Hotell Norden»);
Emigrantombudet I. B. Lundberg förhyr i huset 44 vid Postgatan 4 rum;
Emigrantombudet Reinhold Andersson förhyr i huset 41 vid Postgatan 2 rum; och
Emigrantombudet Carl Vilhelm Lindberg förhyr i huset 41 vid Postgatan 5 rum.

Dessa logier förestås, som synes, samtliga af emigrantombud. Jämte dem finnas ett flertal privata inkvarteringsställen, med hvilka ombuden stå i förbindelse, för den händelse de af dem förhyrda hotellen blifva otillräckliga. De flesta af logierna äro belägna vid *Postgatan* (den gata, vid hvilken de flesta emigrantkontor jämväl äro belägna), eller i närheten af densamma.

Öfver dessa hotell utöfva polismyndigheterna *ingen särskild kontroll.* För desamma finnas inga särskilda reglementen, och mot missförhållanden inom dem kan endast ingripas efter anmälan hos hälsovårdsnämnden. Vid besök, som af Emigrationsutredningens medarbetare gjorts inom ett flertal af hotellen, visade sig visserligen somliga vara försvarliga i afseende å ordning och snygghet, men andra företedde härutinnan framträdande brister. De privata inkvarteringsställena syntes vara än sämre. Från trovärdigt håll uppgafs, att de element, med hvilka emigranterna på dessa ställen kommo i beröring, ofta äro tvifvelaktiga. Bondfångare, prostituerade kvinnor o. s. v. uppgåfvos sålunda hafva stamhåll eller boställe på somliga inkvarteringsställen.

Anmärkas bör, att polisen *icke* anser sig behöfva infordra *resandelistor* från dessa emigranthotell i likhet med hvad för andra hotell är stadgadt. Detta motiverades därmed, att utvandrarförteckningarna (se nedan) ungefärligen motsvara dessa resandelistor, och att det för öfrigt är omöjligt att kontrollera de anmälda personernas identitet.

Polismyndigheternas befattning med utvandrarkontrakten samt kontrollen vid Wilsonbåtarnas afgång.

Enligt § 6 i 1884 års förordning skall det mellan utvandrare och utvandraragent upprättade utvandrarkontraktet jämte utflyttningsbetyg uppvisas hos vederbörande polismyndighet eller magistrat i afgångsorten och där förses med anteckning, att det blifvit i öfverensstämmelse med förordningen upprättadt, innan utvandraren får genom agentens försorg från riket befordras.

Då utvandrarkontrakt är obligatoriskt för alla de personer, som genom utvandraragents försorg befordras till främmande världsdel, åligger det sålunda polismyndigheten i afgångsorten att öfvervaka, såväl att inga personer af agent befordras utan utvandrarkontrakt som att utvandrarkontrakten först efter företeende af behöriga handlingar ingås med utvandraren samt att kontrakten i afseende å innehållet stå i öfverensstämmelse med förordningen.

Denna kontroll utöfvas i Göteborg, enligt uppgifter af chefen för poliskammarens detektiva afdelning, för närvarande på följande sätt.

Vanligen på eftermiddagen dagen före den dag, då Wilson-båten afgår, upplämna emigrantagenterna genom sina kontorsbiträden packorna af utvandrarkontrakt. Dessa kontrakt genomgås af en underordnad polistjänsteman och stämplas af denne med sekreterarens i poliskammaren stämpel. Den nämnde tjänstemannen åligger det jämväl tillse, att kontrakten äro utfärdade först efter företeende af behöriga utflyttningsbetyg. För detta ändamål skola utflyttningsbetygen vara bifogade kontrakten; och tjänstemannen ifråga har i själfva verket endast att kontrollera detta, eftersom utvandrarkontrakten äro sedan gammalt tryckta efter visst formulär och sålunda icke behöfva granskas i afseende å innehållet.

Vid de tillfällen då Emigrationsutredningens medarbetare närvar vid denna granskning, visade sig ett flertal utvandrarkontrakt sakna bifogade utflyttningsbetyg af det skäl, att utvandraren hade uppgifvit sig vara *amerikansk medborgare.* Dessa fall uppgåfvos städse vara talrika, på grund af på besök hemkomna svensk-amerikaners ofta förekommande återresor till Amerika. Vid förfrågan förklarades nu, att *någon kontroll öfver sannfärdigheten af denna uppgift icke utöfvas*, och att poliskammaren i det afseendet brukar lita på emigrantagenternas hederlighet. Skälet till detta förhållande anses vara, att svensk-amerikaner icke vilja lämna ifrån sig sina amerikanska medborgarpapper, och att det därför blefve nödvändigt att uppkalla dem samtliga på poliskammaren, om en sådan kontroll skulle ifrågasättas. Detta sistnämnda skulle emellertid föranleda för mycket besvär och obehag för polismyndigheten

I talrika fall befordras sålunda genom agenternas försorg utvandrare från riket, utan att polismyndigheten kontrollerar om de äro till utvandring berättigade. Intet hinder finnes heller för att emigrantagenterna, utan att kontrollera personers uppgifna amerikanska medborgarskap, i god tro befordra dem såsom sådana; och uteslutet är naturligtvis ej heller att agenterna understundom afsiktligt blunda för bristen på legitimationshandlingen.

I afseende å *omyndiga utvandrare*, som icka resa i föräldrars eller målsmans sällskap, stadgar förordningen, att utvandrarkontrakten för dessas räkning skola undertecknas af målsman. Härvid tillgår i praxis så, att agenterna jämte prospekt och upplysningar tillsända den omyndiga person, som tillskrifvit dem, en tryckt blankett till *fullmakt*, afsedd att utställas af föräldrarna eller målsmannen, så lydande:

»*Viktigt meddelande.* Enligt gällande författningar skall hvarje omyndig person, som är kyrkoskrifven i Sverige och ämnar resa till Amerika, hafva målsmans tillåtelse för resan. I följd häraf måste *hvarje person, som är under 21 år gammal och icke reser i föräldrars eller målsmans sällskap*, vid ankomsten till Göteborg *medhafva*, jämte *utflyttningsbeviset*, en af målsman underskrifven och vederbörligen bevittnad *fullmakt* för undertecknande af det lagenliga utvandrarkontrakt, som vid inskrifningen i Göteborg upprättas med hvarje passagerare, och bifogas här nedan formulär till dylik fullmakt, hvilken således, *behörigen ifylld, underskrifven* och *bevittnad* af 2:ne personer, skall af omyndig aflämnas till Generalagenten i Göteborg.

För undvikande af uppehåll och därmed förenade kostnader är det högst nödvändigt att resp. passagerare noggrant efterföljer de föreskrifter som här lämnats.

Utv.-Kontr. N:r..... Fr. Gbrg den ..... *Fullmakt för innehafvaren att vid min omyndiga*

son .....
(namn enligt prästbetyget)

dotter .....
(namn enligt prästbetyget)

myndling .....
(namn enligt prästbetyget)

utvandring till Amerika upprätta och underteckna utvandrarkontrakt.»

[Plats för underskrift och vittnen.]

Denna fullmakt begagnas sedermera på det sätt, att en kontorist på agentens kontor undertecknar den omyndiges utvandrarkontrakt för dennes räkning. Omyndiga befordras sålunda i dessa fall på grund af kontrakt, där den ena parten är emigrantagenten och den andra, som skall bevaka den omyndiges intressen, är agentens underordnade biträde.

Hvad beträffar *värnpliktige*, må anmärkas att de kungl. resolutionerna med tillåtelse att få från riket afflytta vanligen icke äro bifogade utvandrarkontrakten. Dessa resolutioner uppgifvas nämligen blifva kvarhållna af de flesta pastorsämbeten, vid utflyttningsbetygs utskrifvande. Någon olägenhet torde detta icke medföra i annat fall, än att förfalskning af prästbetyg företages, hvilket emellertid förekommit. Det uppgifves att sådant bedrägeri på det sätt

skett, att vederbörande öfverkommit en tryckt blankett till flyttningsbetyg och på densamma skrifvit så väl en fiktiv församling som ett fiktivt namn på tjänstförrättande pastor. Vid däraf föranledt åtal ansågs emellertid förfalskning icke föreligga, »*då ingen persons namn blifvit förfalskadt*».

En svårighet, som slutligen må anmärkas i afseende å utflyttningsbetygens kontrollerande, är det icke så sällan förekommande bruket att uttaga utflyttningsbetyg från riket *före inträdd värnpliktsålder*, för att sedermera använda det något eller några år senare, då värnpliktsåldern inträdt. Ibland förekommer detta förhållande utan att sviklig afsikt förelegat, i det att vederbörande efter uttaget utflyttningsbetyg af en eller annan anledning icke omedelbart kommer att afresa. Ibland åter sker förfarandet i afsikt att olagligen utvandra. Visserligen borde dessa fall kunna upptäckas vid granskningen af utflyttningsbetygen, men polismyndigheten förklarade sig äfven i denna händelse icke kunna hindra nämnda personer att afresa, eftersom i 1884 års förordning intet stadgande finnes om att utflyttningsbetyget skall vara uttaget inom en viss tid före afresan. På senare tid har emellertid förhållandet ifråga föranledt, att alla företedda utflyttningsbetyg stämplas sålunda: »*Företedt i poliskammaren i Göteborg den* ..... *19*.... *vid utvandring*», hvarigenom vid ett senare tillfälle i Göteborg eller annorstädes i riket kan kontrolleras om vederbörande vid ett föregående tillfälle uttagit flyttningsbetyget i afsikt att utvandra. Tydligen förekommes emellertid icke härmed missbruk af antydda art, om den af poliskammaren i Göteborg gjorda tolkningen af författningarna efterföljes.

Sedan utvandrarkontrakten påstämplats i poliskammaren och de emot dem svarande *utvandrarförteckningarna* (efter formuläret å nästa sida) jämväl aflämnats af agenterna, återhämtas utvandrarkontrakten af dessa. Det synes, som vore det nu polismyndigheternas uppgift att ytterligare öfvervaka, att endast de personer verkligen af agenterna påföljande dag befordras, för hvilka utvandrarkontrakt blifvit upprättade och vederbörligen påtecknade.

Detta sker emellertid icke. För ett antal år tillbaka utlämnades till agenterna vid utvandrarkontraktens afhämtning ett emot kontraktens antal svarande antal blåa pappbrickor med stämpeln: »*Gäller för En Utvandrares ombordstigning å Emigrantfartyg. Polismyndigheten*». Dessa brickor utdelades af agenten till utvandrarna och skulle af dem uppvisas och återlämnas vid ombordstigningen å Wilson-båten, innan sådan tilläts. Därigenom kunde visserligen icke kontrolleras, att blott de personer tillätos afresa, för hvilka utvandrarkontrakt uppvisats; men en viss kontroll åstadkoms dock i så måtto, att antalet afresande utvandrare *icke kunde öfverstiga* antalet företedda kontrakt.

Förteckning öfver utvandrare, som af undertecknad befordras med Ångfartyget ..... som den ..... härifrån afgår till .....

Kontraktets N:r	Utvandrarens yrke och namn.	Hemort till län och socken.	Ålder.	Man.	Qvinna.	Summa.	Bestämmelseort.
.....	.....	.....	...	...	...	...	.....
.....	.....	.....	...	...	...	...	.....
.....	.....	.....	...	...	...	...	.....

Äfven dessa brickor äro numera borttagna. Den enda anordning som numera är träffad vid båtarnas afgång är den, att en detektiv är posterad vid landgången under ombordstigningen. Denne uppgifves visserligen hafva till uppgift att närvara, då utvandrarkontrakten jämte de särskilda biljetterna för öfverresan till England utaf utvandrarna uppvisas för Wilson-ångarens representant, samt att sålunda kontrollera att de personer som embarkera hafva sådana kontrakt. Vid Emigrationsutredningens medarbetares närvaro vid dylika tillfällen visade det sig emellertid, att ett dylikt öfvervakande ingalunda skedde och så mycket mindre kunde ske, som utvandrarnas embarkering försiggick under stor brådska och trängsel samt detektiven, såsom posterad vid landgångens nedre ända på sidan om densamma, icke kunde se utvandrarkontrakten då dessas kontrollmärken afrefvos af fartygets representant, än mindre kunde kontrollera, att kontrakten voro påstämplade i poliskammaren. Det möter fördenskull intet hinder för en person att med ett icke vederbörligen påstämpladt kontrakt embarkera på Wilson-båtarna, — lika litet som att göra detta utan kontrakt, blott med en öfverfartsbiljett till England.

Anledningen till att någon kontroll icke utöfvas vid utvandrarfartygens afgång från Göteborg uppgafs af detektivchefen vara, att någon effektiv sådan kontroll med nuvarande bestämmelser öfverhufvud icke är möjlig. Det möter i gällande författningar intet hinder för en person att köpa en vanlig öfverfartsbiljett (äfven på tredje klass) till England samt utvandra utan utvandrarkontrakt. Polismyndigheten har ingen befogenhet att hindra sådana personers embarkering. Dessutom uppgafs intet hinder kunna läggas för en person att med den en half timme senare utgående postbåten utan kontroll begifva sig ut till Wilson-ångaren. Polismyndighetens uppgift sades för öfrigt icke vara att utöfva någon kontroll vid personers afresa från Sverige. Den uppgafs endast hafva att tillse, att de kontrakt, som af utvandraragenterna uppvisas för poliskammaren, äro lagenligt upprättade — intet annat. Då emellertid

dessa kontrakt äro tryckta, synes äfven denna uppgift tämligen öfverflödig, och polismyndighetens befattning med utvandringsväsendet öfverhufvud sades äfven af detektivchefen utan större men kunna bortfalla.

Tydligen kan denna uppfattning i viss grad stödja sig på bestämmelserna i 1884 års förordning. Enligt densamma kunna polismyndigheterna visserligen icke hindra en person att utan förmedling af emigrantagent, d. v. s. utan utvandrarkontrakt, utvandra ur riket. Det står sålunda enhvar, t. ex. i Göteborg, fritt, att på Wilsonliniens kontor köpa en vanlig öfverfartsbiljett samt afresa ur riket. Förordningen har icke en restriktiv utan en humanitär karaktär, i det att den endast vill genom lagstadgandena om utvandrarkontrakten bereda de utvandrare, som det åstunda, viss säkerhet under öfverresan. Vill utvandraren icke begagna sig af denna erbjudna förmån, står det honom fritt.

Om emellertid äfven så är förhållandet, måste det dock anses ligga uti förordningens syfte att polismyndigheten eger kontrollera, det de personer, som *af emigrantagenterna* befordras, äro försedda med lagenliga samt vederbörligen påstämplade utvandrarkontrakt. Så som utvandringsväsendet nu är ordnadt i Göteborg, sker emellertid icke heller detta; och poliskammarens tolkning af sina skyldigheter enligt förordningen är kanske härutinnan väl mycket formell. Så länge nämligen icke ens någon kontroll utöfvas vid Wilson-båtarnas afgång öfver att de embarkerade personer, som äro försedda med kontrakt, hafva fått dessa kontrakt vederbörligen påtecknade, så kunna emigrantagenterna skicka ned till båtarna personer, för hvilka kontrakten icke uppvisats i poliskammaren.

Den här anmärkta omöjligheten att med nu gällande författningar utöfva någon effektiv kontroll öfver utvandringen sammanhänger med den allmänna karaktären af den svenska utvandringslagstiftningen. Så länge endast vissa s. k. emigrantagenter, men icke rederierna själfva, och icke heller de s. k. resebyråarna, äro underställda utvandringsförfattningen, så kan ingen sådan effektiv kontroll åvägabringas. Redarne äfven af utvandrarfartygen äfvensom de med dem i förbindelse stående resebyråarna kunna, utan att detta kan på laglig väg hindras, sälja biljetter såväl till främmande världsdel som till europeiska genomfartshamnar, och detta icke endast på 2:dra och högre klass utan äfven på 3:dje klass. Det sistnämnda står icke i öfverensstämmelse med 1884 års författnings afsikter, men har, så som författningen formulerats och så som praxis utbildat sig, icke ansetts kunna förhindras.

Utvandringsväsendet i Malmö.

Om utvandringsväsendets ordnande i Malmö, som näst efter Göteborg är den ur denna synpunkt viktigaste orten i riket, är icke mycket att tillägga till de i det föregående gifna upplysningarna. Dock må följande anmärkas.

De i Malmö samt i allmänhet i Sydsverige bosatta emigrantagenterna och emigrantombuden befordra utvandrarna antingen med den danska Skandinavien-Amerikaliniens fartyg från Köpenhamn direkt till Amerika, eller ock från Köpenhamn (öfver Esbjerg) först till engelska genomfartshamnar (vanligen Harwich), hvarifrån utvandrarna sedan med de engelska linierna fortsätta resan. *Köpenhamn* är sålunda den ort, som dessa utvandrare under alla omständigheter måste passera, vare sig de resa på ena eller andra sättet.

Detta förhållande *behöfde* icke förhindra självständiga anordningar från svensk sida, men *faktiskt* står den sydsvenska utvandringen i ett starkt beroende af *det danska utvandringsväsendet.* Såsom förut framhållits äro i själfva verket icke endast Skandinavien—Amerika-liniens ombud i Sydsverige, utan jämväl ett flertal af de engelska liniernas ombud därstädes fasta *ombud till danska emigrantagenter*, ehuru de äro förordnade efter ansökan af de respektive liniernas svenska agenter. De danska agenterna i Köpenhamn behärska fördenskull i stor utsträckning det lagliga utvandringsväsendet i Sydsverige. De draga genom sina svenska ombud in hufvudparten af vinsten af denna utvandring. Dessutom behärskas de af en allmän sträfvan att i möjligast vidsträckta omfång koncentrera sin affärsverksamhet direkt på sina köpenhamnsagenturer, dels emedan de därigenom kunna stoppa ombudens provisioner i egen ficka, och dels emedan de i så fall kunna tillgodogöra sig vinsten af den *olagliga* svenska utvandringen. De i sydsvenska tidningar mycket talrika annonser, hvaruti de danska agenterna uppmana emigranterna att vända sig direkt till köpenhamnskontoren, äro härför ett uttryck.

Tydligen måste utvandringsväsendet i Malmö väsentligen bestämmas af dessa förhållanden. Under poliskammarens kontroll komma endast sådana utvandrarkontrakt, som upprättats med i Malmö bosatta svenska agenter eller ombud till sådana, som förestå emigrantkontor. Dessa kontrakt granskas och påstämplas på sätt, som i afseende å Göteborg är anmärkt. Någon kontroll däröfver att de af agenterna befordrade personerna endast äro de, för hvilka kontrakt uppvisats, kan än mindre ske än i Göteborg, eftersom någon kontroll vid färjornas och ångbåtarnas afgång till Köpenhamn icke finnes. Alldeles utan kontroll faller dessutom hela den utvandring, som försiggår på så sätt, att emigranterna med vanliga biljetter resa öfver Öresund och med hjälp af de danska emigrantagenterna be-

fordras vidare till Amerika. På grund af geografiska förhållanden är sålunda utvandringen öfver Malmö än mera okontrollerad än den öfver Göteborg.

I afseende å de i Malmö bosatta agenternas och ombudens verksamhet gäller i viss mån samma anmärkningar, som i afseende å Göteborg äro gjorda. Endast den anmärkningsvärdare skillnad består, att myndigheterna i Malmö icke ansett sig behöfva fordra licens såsom ombud för de kontorsvaktmästare, hvilka för agenturinnehafvarnes räkning möta emigranterna vid järnvägsstationen och ledsaga dem under deras vistelse i staden. Dessa vaktmästares verksamhet är i öfrigt af liknande art som motsvarande personers i Göteborg; endast förestå de inga emigrantlogier, och jämväl förekomma icke de prejerier i butiker o. s. v., som i afseende å Göteborg äro anmärkta. Dessa manipulationer torde dock i stället utöfvas af de danska agenternas medhjälpare, sedan emigranterna kommit öfver till Köpenhamn. Fordom uppgifvas liknande resor uppåt landet och uppträden vid järnvägsstationen hafva förekommit, som i afseende å Göteborg äro anmärkta; numera torde dessa såsom i Göteborg hafva blifvit mera öfverflödiga.

Att ej endast agenten i Malmö för den danska Amerikalinien, men äfven ombuden i nämnda stad för flere engelska linier stå i förbindelse med hufvudmän i Köpenhamn, framgår utaf undersökningar, som af Emigrationsutredningens medarbetare gjorts på platsen. Flera sådana ombud hafva nämligen, om de också ej själfva vågat befordra olagliga utvandrare, icke tvekat att förtäckt göra olagliga utvandrare uppmärksamma på den befintliga utvägen att utan hinder utvandra. Sålunda erbjuda de sig att följa dessa personer ned till ångfärjan samt angifva för dem utseendet och posteringsplatsen för den köpenhamnsagentens vaktmästare, som plägar möta vid färjornas ankomst till Köpenhamn. Tydligen skulle de icke vara så nitiska härutinnan, om de vore ombud till svenska hufvudmän, för hvilka köpenhamnsagenternas yrkesafund måste vara till olägenhet. Det nämnda, af Emigrationsutredningen konstaterade förhållandet bevisar i stället, att de ifrågavarande ombuden stå i beroende af respektive liniers danska agenter. Visserligen erhålla de i nämnda fall ingen provision, men det ifrågavarande välförhållandet kan icke blifva deras hufvudmän obekant och förmodligen blir det icke heller alldeles obelönadt.

VI. Den olagliga utvandringen.

Förbud mot att utan vederbörligt tillstånd afflytta från riket gäller värnpliktig, som ej blifvit till landstormen öfverförd eller från värnpliktens fullgörande frikallad (jfr sid. 31). Hinder för utvandring föreligger dessutom äfven för andra kategorier af svenska medborgare såsom naturlig följd af vissa offentligt-rättsliga föreskrifter. Enligt gällande svensk rätt kan sålunda hustru icke anses berättigad att utvandra utan mannens samtycke (G.-B., kap. IX, § 1), och omyndig, åtminstone under 15 år, icke utan målsmans tillstånd (Ä.-B., kap. XIX, § 1, samt kap. XXII, § 2); i afseende å omyndige i åldern 15—21 år samt vuxne omyndige finnes anledning till villrådighet i fråga om lagföreskrifternas konsekvenser i förevarande hänseende; och för försörjningspliktiga personers utvandring finnes hinder blott i det fall, att de enligt Kungl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, §§ 35—36, kommit under fattigvårdsstyrelses målsmanskap eller husbondevälde. Att person, mot hvilken häktningsorder är utfärdad, icke kan lagligen utvandra, är självfallet.

Hvad angår **värnpliktiges** utvandring ha sedan den större utvandringens begynnelse härom gällt följande bestämmelser.

Kungl. kungörelsen angående den allmänna beväringen den *13 november 1860* stadgade i § 1: »Hvarje svensk man skall vara skyldig att deltaga i allmänna beväringen från och med året näst efter det, då han fyllt tjugu år, till och med det år, då han uppnår tjugufem års ålder.» I § 4: »Skulle någon, hvars beväringsskyldighet ännu fortfar, önska att blifva från densamma fri för att kunna till främmande land utflytta, vilje Vi, uppå därom gjord underdånig anmälan, för hvarje fall beslut meddela; dock skall ingen, som eger tillgång, erhålla sådan befrielse, med mindre han i fredstid erlägger den i § 15 omförmälda afgift, samt i krigstid genom legning sätter annan antaglig karl i sitt ställe.» — I § 15: »Från vapenöfning i fredstid må beväringsskyldig kunna vinna befrielse mot erläggande af en afgift af Ettdundra Riksdaler Riksmynt, hvilket belopp dock kan af Oss höjas eller nedsättas med högst Tjugu Riksdaler.» — Bestämmelsen om afgift för befrielse upphäfdes den 1 november 1872.

Värnpliktslagen den *5 juni 1885* stadgar i § 1: »Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguett år, till och med det, under hvilket han fyller trettiotvå år.» I § 3 mom. 1 säges: »Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. Tjänstetiden i beväringen är sex år.» Mom. 2: »Under den tid värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.» I Kungl. förordningen angående inskrifning och redovisning af värnpliktige *den 6 december 1886* föreskrifves i § 125: »Prästbetyg må icke meddelas beväringsman för afflyttning från ri-

ket, såvida han icke visar att han därtill erhållit vederbörligt tillstånd, och ej häller för flyttning till obekant ort.» Nyssnämnda värnpliktslag och förordning trädde i kraft med 1887 års ingång. Med 1885 års ingång trädde i kraft den nu gällande Utvandrareförordningen med dess hithörande bestämmelser, se sid. 16 här ofvan.

I Kungl. kungörelsen *den 28 januari 1887* lämnades nya och mera detaljerade föreskrifter (upprepade äfven uti Inskrifningsförordningen den 22 december 1892). Paragraf 1 af denna kungörelse lyder: »Önskar värnpliktig, som icke blifvit till landstormen öfverförd, att för vinnande af bättre utkomst eller på grund af eljest ömmande omständigheter erhålla tillstånd att afflytta från riket, ingifve han till kompaniområdesbefälhafvaren i det kompaniområde, inom hvilket sökanden är mantalsskrifven, eller, om han är inskrifven å sjömanshus, detsamma är beläget, till Oss ställd ansökan i ämnet och foge därvid prästbetyg äfvensom uppgift å de medel, öfver hvilka sökanden för verkställande af utflyttningen förfogar, samt de andra handlingar, som han till stöd för ansökningen vill åberopa.» I § 2 säges: »Sedan kompaniområdesbefälhafvaren om sökanden inhämtat tillgängliga upplysningar, åligger det honom att till Landtförsvarsdepartementets afdelning af Vårt Kansli insända handlingarne jämte eget yttrande och intyg om den beväringsöfning, sökanden må hafva undergått; Viljande Vi, sedan Vårt beslut i ärendet fattats, därom låta till kompaniområdesbefälhafvaren expediera resolution, att sökanden, på begäran, tillställas.»

Härnäst följde de utsträckningar i värnplikten, som blefvo en följd af besluten vid 1892 års urtima riksdag. Lagen af *den 2 december 1892* föreskrifver i § 1: »Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguett år, till och med det under hvilket han fyller fyrtio år.» Och i § 3 mom. 1: »Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden är åtta år i första och därefter fyra år i andra uppbådet.» Bestämmelserna angående värnpliktigs utvandring ändrades icke annorledes än att, i enlighet med ofvanstående, skyldigheten att begära tillstånd nu utsträcktes till det kalenderår, under hvilket värnpliktig fyllde trettiotvå år. — För *ön Gottland* gällde under åren 1887—1892 särskilda bestämmelser, i det att värnplikten därstädes inträdde med det år hvarunder man fyllde nitton år och fortfor till och med det år, hvarunder man fyllde trettioåtta, med tolf års tjänstetid i beväringen.

Värnpliktslagen den 14 juni 1901 förändrade icke bestämmelserna om värnpliktens längd och ej häller om antalet år för tjänstgöringen i beväringens första och i dess andra uppbåd. Hithörande inskrifningsförordnings föreskrifter angående utvandring meddelas in extenso sid. 31.

I Major Edv. af Donners »Hjälpreda för värnpliktige», andra upplagan, Stockholm 1908, meddelas följande formulär för ansökan om rätt att utvandra:

»Beväringsmannen (n:r och namn) angående tillstånd att få afflytta från riket.

Till Konungen.

Hos Eders Kungl. Maj:t får jag i underdånighet anhålla att, för vinnande af bättre utkomst, få afflytta från riket. Prästbetyg äfvensom uppgift å de medel, hvaröfver jag för verkställande af utflyttningen förfogar, samt inskrifningsboken bifogas härjämte.

Ort och datum

Underdånigst
Namnteckning.
Yrke. Postadress.»

Ofvanstående ansökan inlämnas till vederbörande rullförings-(sjörullförings-) områdesbefälhafvare. — För ofvan omnämnda intyg om disponerade medel för utflyttningen meddelas följande formulär:

»Att värnpliktige N:o....., född den....., hvilken synes äga hemortsrätt i.....församling, här styrkt sig innehafva kronor.....för resa till....., varder härmed intygadt.

Ort och datum.

N. N.
Kyrkoherde.»

»Dylikt intyg skall styrkas af statens ämbets- eller tjänsteman, eller af präst i församlingen eller af ordförande i kommunalstämma, eller af ordförande eller ledamot i kommunalnämnden, eller af ledamot i häradsnämnden, eller af annan person, hvilkens trovärdighet vitsordas af rullföringsområdesbefälhafvaren.» (Skrifvelse från Chefen för Kungl. Landtförsvarsdepartementet den 27 mars 1902.)

När, efter erhållet vederbörligt tillstånd att utflytta, värnpliktig afrest från svensk hamn, äger poliskammaren därstädes att härom underrätta vederbörande militära myndighet, för hvilket ändamål af poliskammaren i Göteborg användes följande formulär:

»Till Befälhafvaren för.....
rullföringsområde N:o .....

Enligt föreskriften i § 138 mom. 3 i Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning angående inskrifning och redovisning af värnpliktige den 5 December 1901 meddelas, att..... från..... hvilken född..... samt inskrifven under N:o..... erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att afflytta från riket, den..... med utvandrarefartyg afrest härifrån staden till Norra Amerika.

Göteborg i Poliskammaren den..... 190.....

Ex officio:..... »

Hvad angår *beviljandet* af här omhandlade tillstånd att afflytta ur riket må nämnas, att en något olika praxis gjort sig gällande under olika tider. Länge meddelades tillståndet så godt som undantagslöst i hvarje fall, och under svårare utvandringsår kunde i hvarje konselj många hundratal värnpliktige på detta sätt lösas från sina skyldigheter mot fäderneslandet. Som den föreskrifna ansökan alltså vid denna tid knappast var annat än en formalitet, iakttogs den i de allra flesta fall, och någon nämnvärd olaglig utvandring förekom alltså då för tiden icke.

Under de senare åren har den praxis stadgat sig, att tillstånd fortfarande nära nog alltid beviljas värnpliktige, *som redan fullgjort sina värnpliktsöfningar*. För dem åter, som icke fullgjort denna skyldighet, *vägras* tillståndet numera så godt som undantagslöst.

Följden häraf har blifvit dels att långt flere än förr utvandra i yngre år, *före* värnpliktsålderns inträde, — hvarom närmare i den bilaga som behandlar utvandringsstatistiken, — dels uppkomsten af den ofvan antydda ganska betydande *olagliga* utvandringen, hvilken hufvudsakligen går öfver Danmark och Norge.

Oaktadt alltså en mängd värnpliktige numera afresa utan vederbörligt tillstånd, är dock antalet fall af beviljadt *tillstånd till utvandring* fortfarande mycket stort. Jämlikt från Kungl. Landtförsvarsdepartementet meddelade upplysningar har detsamma under nedanstående år utgjort:

År 1901	4,604	År 1905	3,476
» 1902	6,869	» 1906	3,287
» 1903	7,016	» 1907	2,943
» 1904	2,243		

Hela antalet utgör alltså för dessa sju år 30,438. Under samma tid utgjorde antalet manliga emigranter i åldern mellan tjuguett och trettiotvå år 37,894; detta antal omfattar icke dem som rest utan tillåtelse, ehuru skyldige att begära sådan. Antalet fall af beviljadt tillstånd uppgår alltså till 80 procent af det kända antalet emigranter inom åldern för beväringens båda uppbåd. För återstoden har således tillstånd ej begärts. Lagliga skäl härför äro: att emigranten blifvit från värnpliktens fullgörande frikallad, eller vid tidigare ålder än annars öfverförd till landstormen, eller icke varit svensk undersåte (ehuruväl i svensk församlingsbok upptagen).

Efter redogörelsen för de föreskrifter, som sålunda reglera värnpliktiges utflyttning ur riket öfvergå vi till hvad som vid utredningen inhemtats angående huru dessa bestämmelser i en stor mängd fall kringgås eller öfverträdas.

Till förekommande af värnpliktiges afflyttning från riket utan tillstånd innehåller Kungl. förordningen af den 4 juni 1884 dels (i § 5, mom. 1; se sid. 18) förbud för agent att med någon upprätta utvandringskontrakt utan att behörigt, till främmande land ställdt flyttningsbetyg för personen i fråga företes, dels (i § 6, mom. 1) förbud mot utvandrares befordran från riket genom agents försorg innan kontrakt och utflyttningsbetyg blifvit hos polismyndighet eller magistrat i afgångshamnen uppvisadt samt kontraktet där försetts med anteckning att det blifvit i öfverensstämmelse med förordningen upprättadt.

Vid s. k. utvandrarefartygs afgång från svensk hamn, — med utvandrarefartyg förstås, enligt § 16 af Utvandrareförordningen sådant fartyg, som användes till utvandrares befordran till främmande världsdel och å hvilket passagerarnas antal öfverstiger 30, — skall, enligt § 45, af polismyndighet eller magistrat förordnas någon, som å fartyget verkställer upprop med utvandrarna och tillser, att de äro försedda med flyttningsbetyg och med på ofvan angifvet sätt godkända kontrakt. Vid fartygets ankomst till bestämmelseorten skall, enl. §§ 50—51, befälhafvaren därom göra anmälan hos svenske konsuln på platsen, som omedelbarligen skall göra sig förvissad om, huruvida alla å en af vederbörande myndighet i den svenska afgångshamnen påtecknad lista öfver utvandrarna upptagna personer med fartyget inträffat i hamnen, och om någon saknas, taga reda på anledningen härtill.

Anförda bestämmelser rörande från svensk hamn afgående s. k. utvandrarefartyg afse endast sådana som från Sverige gå *direkt* till främmande världsdel. Som direkta reguliära ångbåtsförbindelser med Nordamerika för Sveriges vidkommande saknas, hafva föreskrifterna icke haft någon praktisk betydelse. De äga, såsom framgått, icke tillämplighet på fartyg hvarmed emigranter öfverresa till annat europeiskt land för att från detta fortsätta till den främmande världsdelen, — sålunda icke på Wilson-ångarna, af hvilka sedan en lång följd af år hufvudmassan af de svenska utvandrarna begagnat sig för resan från Göteborg till England.

Utvandrareförordningen har således gifvit vissa föreskrifter om noggrann kontroll för ett befordringssätt, som i realiteten ej användes, men däremot icke — utöfver hvad som är stadgadt om upprättandet af kontrakt mellan utvandrareagenter i Sverige och svenska emigranter samt kontraktets uppvisande för myndighet i afgångsorten — sörjt för kontroll öfver befordringen af den stora massan utvandrare. Och — hvad som allra mest underlättat olaglig emigration: för utvandrare som vända sig till agenter i utlandet för att blifva förhjälpta öfver oceanen, eller som själfva helt och hållet sörja för sin befordran, saknas *all* kontroll.

I ändamål att anskaffa material till bedömande af i hvilken omfattning befordran af sådana svenska emigranter, som ej ägt laglig rätt att utvandra, genom utländska agenter försiggått, anmodade Utrikesdepartementet år 1902 generalkonsulaten i London, Hamburg och Lübeck samt konsulatet i Bremen att söka utröna, huruvida utvandring af svenske män i värnpliktsåldern på grund af i utlandet upprättade kontrakt ägde rum öfver hamn i respektive konsulers distrikt, samt att, därest så vore händelsen, i möjligaste mån införskaffa uppgift å ungefärliga antalet dylika utvandrare under närmast förflutna år. Som svar härpå meddelade generalkonsuln i Lübeck att, såvidt utrönas kunnat, ingen utvandring af svenske värnpliktige skedde öfver hamn inom hans distrikt; konsuln i Bremen, att han af direktionen för Norddeutscher Lloyd erhållit den upplysning, att, till följd af öfverenskommelse mellan bolaget och de engelska och danska linierna, ingen utvandrare från Skandinavien sedan år 1896 befordras öfver Bremen; samt generalkonsuln i Hamburg, att enligt Tysklands officiella statistik år 1901 öfver Hamburg endast utvandrat 27 svenska undersåtar, hvilket berodde på att Hamburg-Amerikalinien, på grund af öfverenskommelse med öfriga emigrantlinier, icke befordrar främmande tredjeklasspassagerare med mindre personen i fråga bevisar, att han minst sex veckor uppehållit sig i Tyskland. Generalkonsuln i London åter upplyste, att det *icke* varit honom möjligt att erhålla några uppgifter i ämnet, enär den engelska emigrationsstatistiken sammanför alla utländska utvandrare under en gemensam rubrik, »foreigners», samt vicekonsulerna i de olika hamnstäderna förklarat det omöjligt att verkställa någon undersökning i ifrågavarande afseende, då erforderliga förteckningar öfver utvandrare icke af emigrantbolagen fördes samt emigrantångarna låge så kort tid med utvandrare ombord i hamnarna, att undersökning å dem ej kunde medhinnas.

Säkert är emellertid, att för den olagliga emigrationen från Sverige de danska och norska emigrantagenterna hafva den ojämförligt största betydelsen.

I ett den 18 augusti 1903 till Kungl. Maj:t aflåtet yttrande öfver en af dåvarande generalkonsuln i Köpenhamn Adolf Berencreutz till Utrikesdepartementet insänd berättelse om den svenska emigrationen öfver Danmark, i hvilken generalkonsuln också framställt förslag till föreskrifter till hämmande af olaglig emigration, uttalade Kommerskollegium som sin mening, att äfven svenska emigrantagenter skulle kunna, utan hinder af vår utvandrareförordning, befatta sig med befordran af ej utvandringsberättigade personer. Utvandrareförordningen förutsätter nämligen, att utvandrares aftal med agent skall afse befordran från ort inom riket — denna befordran må ske vare sig direkt till den främmande världsdelen med från svensk hamn afgående utvandrarefartyg, eller indirekt, öfver utländska europeiska orter. Men om utvandraren med agenten uppgjorde aftal om *befordran* icke från riket utan *från utländsk ort*, dit han utan agentens medverkan begåfve sig, skulle företeende af flyttningsbetyg samt uppvisande för svensk myndighet häraf och af det upprättade kontraktet kunna åsidosättas, utan att agenten härför enligt förordningen skulle kunna kännas förvunnen till ansvar.

Kollegiet förklarade sig icke hafva sig bekant, om sådant kringgående af utvandrareförordningen verkligen ägt rum, men föreslog till dess förekommande sådan ändring af förordningens § 57, att agenten skulle drabbas af där stadgade bötesansvar för befordran från riket af utvandrare, som icke företett behörigt utflyttningsbetyg, jämväl om befordringen ej sker från riket utan från utländsk ort. Denna Kommerskollegii framställning föranledde Kungl. Maj:t att genom nådig kungörelse af den 8 juli 1904 göra följande tillägg till utvandrareförordningens nyssnämnda paragraf: »Lag samma vare, där agent eljest befordrar eller förmedlar befordring af utvandrare i annan ordning än i denna förordning är föreskrifven.»

Stod det sålunda, formellt sedt, före den 8 juli 1904, öppet för emigrantagenterna i Sverige att med utvandrare, utan någon som helst kontroll, uppgöra kontrakt om deras befordran till främmande världsdel från utländsk ort — och detta äfven om denna vore så föga aflägsen som Köpenhamn i förhållande till Malmö eller Kristiania till Göteborg, — så är denna möjlighet numera afskuren. Fortfarande råder däremot, i realiteten, icke något som helst hinder för icke utvandringsberättigade svenska undersåtar att vid utvandring anlita *utländska* agenter.

I flera af de från civila och militära myndigheter till Emigrationsutredningen inkomna yttranden om den olagliga utvandringen omtalas, huru den med anlitande af danska agenter utvandrande svensken med dessas hjälp erhåller behöfliga *falska* »*betyg*». »Hvar och en, äfven värnpliktig, kan uttaga sitt frejdbetyg», skrifver sålunda rullföringsområdesbefälhafvaren i Karlshamn, »och med detta

kan han resa till Danmark, där han kan få köpa sådant betyg, som berättigar till inträde i Amerika eller andra länder.» Befälhafvaren för Kronobergs inskrifningsområde framhåller »den lätthet, hvarmed man i vårt grannland Danmark lärer kunna erhålla falska betyg; man och man emellan heter det: man behöfver bara resa till Köpenhamn och köpa sig en väst; betyget ligger i fickan!» Denna s. k. emigrantväst omnämnes i flerfaldiga yttranden från så väl rullföringsområdesbefälhafvare som kronolänsmän i vårt lands sydligare delar. Befälhafvaren för Landskrona rullföringsområde fullständigar uppgifterna härom därhän, att en dylik komplettering af reseutrustningen äfven skulle kunna ske i Malmö: »Det uppgifves, att om någon emigrationslysten uti en viss affär i Malmö omtalar sin åstundan och uppger, att han saknar prästbetyg, kan han där få köpa en väst, uti hvars ficka ligger ett falskt prästbetyg.» Och Tomelilla rullföringsområdesbefälhafvare omtalar, att det påstås, att »i Köpenhamn å vissa ställen för 50 öre kan erhållas fullständiga utflyttningsbetyg; i Malmö lära dylika falska betyg betinga ett pris af 5 kronor».

Ifråga om de olagliga utvandrare, som, kommande från vårt lands norra och västra delar, betjäna sig af norska utvandrareagenter för sin befordran öfver Atlanten, finnas bland från kronolänsmännen inkomna yttranden ett par, som meddela att äfven dessa hafva lätt att i grannlandet få sina legitimationspapper kompletterade. Utvandrareagenterna i Trondhjem anses, såsom länsmannen i Tännäs (Jämtlands län) uttrycker sig, »alltid beredvilliga att, naturligtvis mot ordentligt honorar, afhjälpa brister i värnpliktiges oklara papper». »Kändt är», anmärker kronofogden i Medelpads östra fögderi, »att ej så liten del af emigrantströmmen från detta fögderi går öfver Trondhjem. Man sätter sig i förbindelse med någon agent i Trondhjem, och denne utfäster sig att tillhandahålla alla erforderliga handlingar, hvilket med andra ord vill säga att han själf utfärdar dylika.» Skarpt uttalar sig länsmannen i Gudmundrå (Västernorrlands län): »Personer i beväringsåldern eller andra, hvilka finna marken het under sina fötter, hafva endast att vända sig till agenter i Trondhjem och blifva alltid hjälpta. Det tillgår så, att de norska agenterna helt enkelt förfalska nödiga dokument. Då man med hänsyn till den stora omfattning, saken tagit, och lättheten att upptäcka förfalskning, måste antaga, att det försiggår med vederbörande norska myndigheters goda minne, synes endast den utvägen stå öppen att förbjuda all emigration öfver Norge.»

Hvad beträffar den kontroll, som utöfvas öfver *genom svenska agenters förmedling utvandrande personer* och hvilken bland annat afser att konstatera att rättsliga utvandringshinder för dessa ej föreligga, så har om denna redan ofvan varit tal.

Det återstår att anföra specifika exempel på de bedrägligheter, till hvilka utvandringslystna, ej med klara utflyttningshandlingar försedda personer allt emellanåt taga sin tillflykt.

En enkel metod är att *låna* annan, ej utvandringsförhindrad persons, papper. Och att denna utväg ej sällan användes, intyga både militära myndigheter och kronolänsmän i sina utlåtanden. Sålunda uppgifves värnpliktig, som ej förskaffat sig utvandringstillstånd, ganska lätt kunna få låna flyttningsbetyg af någon yngre, ännu ej värnpliktig bekant, af en som blifvit frikallad från värnpliktens fullgörande, eller af en som erhållit utvandringstillstånd men ännu ej begagnat detsamma. Sedan emigranten under det föregifna, falska namnet lyckligen kommit öfver till den främmande världsdelen, återsänder han med posten papperen till deras rätte ägare. Det hos pastor uttagna flyttningsbetyget återställes sedermera stundom till pastorsexpeditionen, under uppgift att den tillämnade utflyttningen ej blifvit af eller uppskjutits. Blott om papperen tillhöra någon värnpliktig, ej frikallad eller ej till landstormen öfverförd, synes risk föreligga för upptäckt af rätta sammanhanget, i det att enligt Inskrifningsförordningen af den 5 december 1901, § 138 mom. 3, polisen skall ofördröjligen underrätta vederbörande rullföringschef när värnpliktig »med utvandrarefartyg från staden afreser».

Någon omöjlighet tyckes det ej vara för två personer att förmedelst samma betyg och följaktligen också under samma namn med någon tids mellanrum erhålla befordran som emigrant. En person, som kort tid dessförinnan kommit öfver till Amerika och som vill hjälpa någon bekant i väg dit, lärer kunna, med god utsikt att lyckas, göra detta blott genom att hemsända sina utvandringspapper till kamratens eller släktingens begagnande. Om den sistnämnde vid sin affärd vidtager den försiktighetsåtgärden att uppgöra kontrakt med agent i annan stad än den som den förut emigrerade afreste från, torde han kunna vara ganska säker på, att ej af polismyndigheterna blott på grund af sina papper blifva afslöjad som dubbelgångare till en redan emigrerad.

Utom öfver nu antydda utvandring under falskt namn klaga rullföringsbefälhafvare och länsmän öfver åtskilliga *bristfälligheter i utvandringsföreskrifterna* samt *missförhållanden i fråga om deras tillämpning*. På de förra är här ej platsen att ingå, enär de icke kunna inrangeras under beteckningen olaglig emigration, utan hafva sitt hufvudsakliga intresse för framställandet af förslag till ändringar af nuvarande föreskrifter. De senare må däremot här belysas med ett par exempel.

Redan i det föregående är anmärkt (sid. 75), huru 20-åringar, som äro betänkta på att inom en närmare framtid emigrera, passa på och uttaga utflyttningsbetyg, medan detta ännu icke möter något

hinder. Att de på detta utflyttningsbetyg skola kunna emigrera äfven sedan de inträdt i värnpliktsåldern, strider tydligen mot lagens mening. Och analogt förhåller det sig ofta med *begagnandet af meddeladt utvandringstillstånd:* »många finnas», meddelar befälhafvaren för Åmåls rullföringsområde, »som först flera år efter erhållande af utvandringstillstånd begagna sig af detsamma». Af betydelse blir detta därför, att ynglingarna under mellantiden gärna uteblifva från inskrifningar, öfningar och mönstringar och härutinnan föregå öfriga värnpliktsskyldiga med dåligt exempel. Och äfven ur formell synpunkt oförsvarlig synes den medelst gamla tillståndsbevis företagna utvandringen vara när t. ex. på detta sätt — såsom chefen för Västerbottens regemente påpekar — personer utflytta, som af de militära myndigheterna äro påförda böter; ett villkor för beviljande af tillstånd till utvandring är nämligen städse, att sökanden uppfyllt dittillsvarande förpliktelser som värnpliktig, eller eventuellt gäldat för försummelser i detta afseende honom ådömda böter.

Sist må, i fråga om detta ämne anföras ett par omständigheter vittnande att frågan om den olagliga svenska utvandringen öfver Norge och Danmark varit föremål för våra myndigheters uppmärksamhet äfven oafsedt här ofvan relaterade framställning af generalkonsul Berencreutz.

Enligt uppgifter i tidningarna år 1903 skulle, på initiativ af länsstyrelsen i Jämtland, en öfverenskommelse hafva träffats med polismyndigheterna i *Trondhjem*, att svenska emigranter därstädes ej skulle tillåtas embarkera utan att medföra laga flyttningsbetyg från Sverige. För att få visshet huru härmed förhöll sig, särskildt efter år 1905, vände sig Emigrationsutredningen med begäran om upplysning till svenska konsulatet i Trondhjem. Från konsulatet inkom därvid följande af polismästaren i Trondhjem afgifna förklaring:

»I anledning av det ærede konsulats skrivelse av 22:de f. md. vedkommende expeditionen av svenske utvandrere over Trondhjem tillater man sig at meddele, at disse paa samme maate som andre fremmede avfordres legitimationsdokument for at konstatere rigtigheten av opgivet navn, alder og hjemsted; dette vil for svenske utvandrere i almindelighet bringes paa det rene ved et dokument svarende til vore almindelige presteattester — ved et saakaldt »Freidbetyg»; — derimot avfordres svenske utvandrere hverken her eller saavidt vites ved landets øvrige emigrationscentrer utflytningsbetyg; i hvorvel man ved expedition av svenske utvandrere altid forespørger, om de er i besiddelse av saadant. At *fordre* saadant bevis vilde forøvrigt være av liten praktisk betydning, idet man likeoverfor de, der ikke maatte være i besiddelse av beviset, dog savner lovlig adgang til at hindre avreise fra Trondhjem eller andre norske byer, idet de som passagerer med almindelige ruteskibe jo har anledning til at løse »Nordsjøbillet» alene over til England.

Trondhjem den 4 januar 1909.

H. Jelstrup.»

I fråga om utvandringen öfver *Danmark* är följande att omförmäla. Jämlikt ett af dåvarande svenske utrikesministern den 10 mars 1904 till Nya Dagligt Allehanda lämnadt meddelande hade utrikesministern redan sommaren 1902 uppdragit åt beskickningen i Köpenhamn att hos danska regeringen förhöra sig, huruvida den vore villig »utfärda föreskrift af innehåll, att utvandrareagent i Danmark icke finge afsluta kontrakt med svenska män i värnpliktsåldern, med mindre de förete intyg från generalkonsulatet, att hinder icke möter mot deras afresa»; samt att i sådant fall därom göra framställning. Härpå erhöll emellertid beskickningen det svar, att det »af flera grunder icke var antagligt, att Kungl. Danska regeringen skulle vara villig att ingå på ett eventuellt förslag om en så beskaffad bestämmelses utfärdande.»

På vanligt sätt lät man å svensk sida härvid bero.

Att stifta lagar utan att tillbörligt vaka öfver deras efterlefnad plägar åstadkomma missförhållanden, af hvilka ofta nog någon utanför stående får tillfälle att draga vinning.

Så har det gått också i detta fall.

Af framställningen sid. 73—77 torde vara klart att intet som hälst hinder möter för en svensk värnpliktig att utan både betyg och tillstånd utvandra öfver Göteborg.

Men detta är för allmänheten icke mycket bekant.

Så mycket mera kändt och i det allmänna medvetandet ingånget är däremot att man alldeles fritt kan utvandra öfver Köpenhamn.

Ett enskildt meddelande till Emigrationsutredningen belyser, huru omständigheterna härvid kunna samverka.

»Då en i Sverige boende person», säger meddelaren,» har bestämt sig för att resa till Amerika, gäller hans största omsorg att planera resan så bekvämt som möjligt. Han vänder sig då till en emigrantagent — i många fall en dansk på grund däraf att de danska agenterna i södra Sverige annonsera minst dubbelt så mycket som de svenska.

Antag emellertid, att han först fått reda på en svensk agents adress. Han skrifver till honom och får i svaret veta, att »fullständigt prästbetyg till Amerika måste medhafvas». Mannen skrifver tillbaka t. ex. »Intet hinder föreligger väl för min Amerikaresa. Jag är 27 år och har fullgjort min exercis. Jag önskar resa om cirka 14 dagar». För den svenske agenten återstår då endast att erbjuda sig att skrifva till Kungl. Maj:t för mannen. Detta tager en tidrymd af *minst trenne veckor*, och dessutom fordras ett intyg på att mannen äger tillräckliga medel för en resa till Amerika samt för någon tids vistelse därstädes. Detta intyg skall, enligt meddelande från rullföringsområdesbefälhafvaren genom hvilken ansökan passerar, vara undertecknadt af pastorn i församlingen, kommunalordföranden eller möjligtvis polismyndighet. Men af egen erfarenhet vet jag, att det är hvarken hvar eller hvarannan präst eller kommunalordförande, som är villig underteckna dessa papper. Mannen afskedas mycket ofta med: »Det har jag ej med att göra. Det står ej i mina instruktioner.» Dessutom händer det mycket ofta, att personer, som skola resa till Amerika, icke få penningar till biljetten

förrän några få dagar innan afresan. Pengarna komma nämligen ganska ofta i bref från Amerika, och hafva släktingar på förhand underrättat att brefvet kan väntas på uppgifven tid. Innan dess kunna de icke inför pastorn eller kommunalordföranden uppvisa penningar för att erhålla betyg. Antag således, att mannen skall resa på den dag, han förut bestämt. Han har t. ex. sällskap, hvilket nästan alltid är regel, hvilket icke kan vänta. Den svenske agenten nekar att sälja honom biljett. Han kan icke uppvisa sitt betyg. Han måste med eller mot sin vilja begifva sig till Köpenhamn, hvarest intet hinder föreligger. Han är ju utlänning och står således utanför dansk lag och behöfver intet betyg. Men icke nog härmed; hans sällskap vill icke skiljas från honom utan känner sig såsom kamrat förpliktad till att gå med honom till Köpenhamn.

Den danske agenten får således icke allenast en passagerare utan i de flesta fall ett helt sällskap. Här har alltså icke förelegat någon tredska utan på sin höjd likgiltighet och vetskap om att i »Köpenhamn där behöfves ej något betyg», hvarom danska agenter meddela såväl i sina annonser i svenska tidningar som ock i sina på svenska tryckta, i tusentals exemplar utkolporteterade böcker.»

Ett drastiskt exempel på huru danskarna anse sig ha *privilegium* på den olagliga utvandringen från Sverige, har meddelats Emigrationsutredningen. En svensk agent hade expedierat en svensk emigrant utan betyg öfver Danmark. Ursinnig öfver detta intrång i sina rättigheter lät den danske agenten — *arrestera* emigranten i Esbjerg; i dygdig harm anmälde han därjämte den svenske agenten hos länsstyrelsen i Malmö.

Det hela är en nära nog komisk illustration till den i Danmark djupt rotade öfvertygelsen, att gent emot Sverige och svenskarna kan man förfara efter behag.

Sjömännen och utvandringen.

Det har i framställningen här ofvan ej närmare berörts, i hvad mån värnpliktige med olika sysselsättningar och yrken förhålla sig olika i fråga om benägenheten för och sätten att verkställa olaglig utflyttning ur riket. Det gifves emellertid ett yrke, som på grund af sin art medför en särskild form af olaglig utvandring och olofligt uteblifvande från värnpliktstjänstgöring, och det är *sjömannens*. Med ledning af från sjömilitära myndigheter samt ombudsmännen för sjömanshusen inkomna yttranden må därför ett par upplysningar om våra sjömän och deras förhållande till utvandringsväsendet anföras.

Visserligen förklarar sjörullföringsbefälhafvaren i Göteborg, att han »ej kunnat finna att utvandring af sjömän i åldersklasserna närmast före värnpliktsålderns inträdande är större än efter fullgjord tjänstgöring. Hvad som är märkligt är i stället det stora antal emigrationsansökningar, som inkomma månaderna närmast efter fullgjord tjänstgöring, hvilket förhållande väl tyder på, att de värnpliktige sjömännen uppskjuta sin emigration för att få tjänstgöra vid flottan, alldenstund de själfva värdera den utbildning de där erhålla.» Men å andra sidan meddelas från flera sjömanshus, att rapporter ofta in-

gå om att vid sjömanshuset inskrifna ynglingar just vid inträdet i värnpliktsåldern rymt från de fartyg, å hvilka de varit inmönstrade, hvarjämte befälhafvaren för Karlskrona rullföringsområde och ombudsmannen vid Ystads sjömanshus såsom sin uppfattning uttala, att — såsom den förstnämnde uttrycker sig — en del ynglingar taga hyra endast och allenast i afsikt att vid ankomsten till utländsk hamn lämna fartyget för att vidare fortskaffa sig till Amerika, eller — för att äfven anföra den senares ord — att ynglingar, utan afsikt att förblifva sjömän, genom inmönstring å fartyg bereda sig tillfälle att indirekt utvandra.

Det är naturligt, att denna form af utvandring förekommer hufvudsakligen i sådana trakter, där en mera afsevärd del af den manliga befolkningen ägnar sig åt sjöfart och fiske. De inkomna utlåtandena tyda också på, att den är lokaliserad till våra södra och västra kustlandskap, särskildt Blekinge, Skåne och Bohuslän. Och den praktiseras såväl af underårige som värnpliktige.

Ett beklagligt, välkändt faktum är, att en mycket afsevärd procent af våra svenska sjömän söker sig från de svenska fartygen till utländska. Särskildt yngre sjömän önska i allmänhet så snart som möjligt komma på främmande nationers fartyg, för att lära engelska, vinna större erfarenhet och få bättre villkor. I främsta rummet är det engelska och holländska skepp, man tager hyra på, ty här anses logis, mat och aflöning bäst. Ej få af dessa på utländska fartyg i aflägsna farvatten seglande svenska sjömän komma ej alls eller först på äldre dagar åter till fäderneslandet.

VII. Emigrantvärfningen i Sverige.

Enligt Kungl. förordningen 1884 § 1 (se sid. 17) anses såsom *utvandrareagent* endast den person, som för egen räkning eller såsom kommissionär för utländsk man åtager sig ombesörja utvandrares befordran till främmande världsdel, men icke den, som, utan att med utvandrares befordran taga någon personlig befattning, inskränker sin verksamhet till att i tal eller skrift eller på annat sätt agitera för ångbåtslinier eller för regeringsmyndigheter eller enskilda företag i främmande världsdel. Af författningens 4 § framgår vidare icke med tydlighet, hvad som skall förstås med »*ombud*» för utvandrareagent, hvilket förorsakar att sådana personer icke torde kunna anses utöfva verksamhet såsom ombud, hvilka, utan att taga någon befattning med utvandrarekontrakten, dock på annat sätt äro verksamma såsom kommissionärer eller biträden åt utvandrareagenter eller deras lagliga ombud (jfr sid. 49). Då nu samtliga ansvarsbestämmelser i författningen ifråga äfvensom i Kungl. cirkuläret den 8 juli 1904 endast afse agenter och ombud i den inskränktare mening som 1884 års Kungl. förordning utsäger eller i hvilken den brukat tolkas, så hafva *agitatorer*, *värfvare* och *kommissionärer* af ofvannämnda slag icke hittills kunnat fällas till ansvar för sin verksamhet. Icke heller har det varit möjligt att ställa agenter (och än mindre deras lagliga ombud) till lagligt ansvar för begagnandet af dylika personers biträde. Emigrantvärfningen har sålunda i Sverige hitintills varit *fri*, under nämnda förutsättning: att värfvaren icke samtidigt befattat sig med utvandrarnas befordran. (Se Bilaga I. Utvandringslagstiftning, sid. 131.)

I ändamål att erhålla kännedom om omfånget af den emigrantvärfning, som bedrifvits och bedrifves i riket, har af Emigrationsutredningen genom Kungl. Maj:ts Befallningshafvande begärts upplysningar från samtliga kronolänsmän och magistrater i riket enligt följande P. M.:

»1:o) Har, sedan så lång tid tillbaka som det är möjligt att pröfva riktigheten af lämnade uppgifter, förekommit att personer med stadigvarande bostad inom distriktet (staden) varit därstädes verksamma såsom *kommissionärer* för utvandrareagenter eller sådanas lagliga ombud (eller möjligen direkt för någon ångbåtslinie eller för någon resebyrå eller för enskildt företag eller regeringsmyndighet i främmande världsdel), utan att denna deras verksamhet dock fallit under gällande utvandringsförfattningars bestämmelser?

I så fall, hvilket yrke hafva dessa personer eljest haft? Med hvem hafva de stått i förbindelse? Af hvad art har verksamheten varit (muntlig värfning, spridande af tryckta prospekt, förskottering af respengar för resa till annan ort inom riket, där agent eller agents ombud varit bosatt)? Har någon upplysning kunnat vinnas angående värfvarnas ekonomiska vinst af sitt kommissionärskap?

2:o) Har det förekommit bestyrkta fall, då inom distriktet (staden) icke hemmahörande personer vid något tillfälle *rest omkring inom distriktet* och bedrifvit emigrantvärfning?

I så fall, hvilken nationalitet hafva dessa personer haft? Hvilket yrke eller hvilket ändamål med sin resa hafva de uppgifvit? För hvems räkning har värfningen skett? Under hvilka former (samtal å värdshus, i predikolokaler, i handelsbodar o. s. v., spridande af prospekt o. d.) har den försiggått? Hafva möjligen lagligen anställda agenter eller deras lagliga ombud *själfva* rest omkring i detta syfte?

3:o) Har under senare tider befolkningen inom distriktet i större grad blifvit *pr post* öfversvämmad med prospekt och trycksaker angående utvandringsmöjligheter och förhållanden i främmande världsdelar?

Hvarifrån hafva, i så fall, dessa försändelser utgått? Från agenter inom riket? Från utländska agenter? Direkt från främmande enskilda företag eller regeringsmyndigheter? Från tryckeri inom eller utom riket?

Förekomma inom distriktet å allmänna eller lätt i ögonen fallande platser (annonsplatser, handelsbodar o. s. v.) plakat eller anslag, som inbjuda till utvandring?

Anm. Om tryckalster eller anslag af ofvannämnda art kunna öfverkommas, torde exemplar däraf medsändas den begärda redogörelsen.

4:o) Särskildt önskas så fullständiga upplysningar som möjligt angående den emigrantvärfning, som försiggår för vinnande af proselyter åt *mormonismen*, om hvilket värfningsarbete man vet att det flerstädes nått en betydlig omfattning och har anledning befara att därvid förekomma ovanligt många missbruk.»

Hvad här nedan följer utgör en sammanfattning af de sålunda inkomna rapporterna — utom hvad angår *mormonvärfningen*, för hvilken skall redogöras i en särskild bilaga (Bilaga III). Anmärkas må, att åtskilliga uppgifter äro gifna i sväfvande ordalag såsom blott grundade på förmodanden och hörsägner; i sådana fall göras här reservationer för deras pålitlighet.

Värfvare med fast bostad på orten.

Härom hafva följande upplysningar inkommit:

Stockholms stad. En verkmästare vid Aktiebolaget Pumpseparators verkstäder anskaffade i april 1907 under hand sju arbetare från nämnda verkstad och afreste med dem till Canada för att där inträda i liknande verksamhet. Resekostnaderna hade förskotterats.

Kalmar län, Vimmerby. För omkring 40 år sedan idkade en i staden bosatt person verksamhet såsom kommissionär för utvandrareagenter, men upplysningar om arten af hans verksamhet ha icke kunnat erhållas.

Malmöhus län, Hälsingborg. En pensionerad järnvägskonduktör har under senare år medelst muntlig värfning sökt skaffa emigranter åt utvandrareagents i staden bosatta ombud, som numera aflidit. — Oxie härads västra distrikt: f. artilleristen Carl Nilsson, Lindsjö, skrifven å n:r 23 Hököpinge, men nu anställd å Rydö bruk i Halland, bedref under mars månad 1907 emigrantvärfning såsom kommissionär för en utvandrareagent i Köpenhamn. Han öfvertalade åtta i Klagshamn boende personer att utvandra till Canada. Resan anträddes till Köpenhamn, där emellertid vid ytterligare underhandling med utvandrareagenten oenighet uppstod och de åtta Klagshamnsborna reste hem till sitt land igen.

Hallands län. Stadsfiskalen i Halmstad meddelar att, såvidt han har sig bekant, verksamhet som ombud för utvandrareagenter icke i staden utöfvats af därtill ej berättigade personer, men att han hört uppgifvas, att sådant i ganska stor skala lär bedrifvas å landsbygden.

Göteborgs och Bohus län. I Göteborg har sedan flere år tillbaka intill den 1 jan. 1907 funnits en affär benämnd »*Canada Agency*», hvilken senast föreståtts af handlanden Maurits Almqvist med kontor i huset n:r 4 vid Packhusplatsen. Affären lär hafva upprättats och dess föreståndare aflönats af canadensiska regeringen i syfte att genom brochyrer, kartor o. d. sprida kännedom om Canada. Genom annonser i tidningarne har föreståndaren förklarat sig villig att tillhandagå personer såväl i staden som å landsbygden med upplysningar i sådant hänseende. Någon *befordran* af utvandrare har sannolikt icke genom denna affär ägt rum.

Gäfleborgs län, Gäfle. Under år 1899 ankom till staden amerikanske undersåten, af svenska föräldrar i Amerika födde Alfred Karlström, hvilken under åren 1899—1901 såsom uppgifven agent för American- och Hvita Stjärn-linierna verkade genom samtal såsom värfvare, utan att dock vinna något nämnvärdt antal emigranter. Efter Karlströms återresa till Amerika år 1901 fortsattes värfningen af numera från orten afvikne kommissionären Anders Petter Larsson under åren 1902—1904, de två senaste åren med länsstyrelsens tillstånd. Genom Larssons verksamhet befordrades omkring 200 personer till Förenta Staterna och Canada. År 1905 öfvades af engelska vice konsuln Robert Carrick genom annonser och spridande af prospekt m. m. en rätt omfångsrik värfning af skogs- och sågverksarbetare åt Davisson Lundbec C:o Limited, Bridgewater of Nova Scotia i Canada, för hvilken verksamhet han åtalades och dömdes till böter af Gäfle rådstufvurätt, hvilket utslag emellertid af Svea hofrätt upphäfdes, så att Carrick frikändes från ansvar.

Söderhamn. Under ett och halft år före 1903 vistades i staden en viss Jonas Brolin, som var underagent för Allan-linien. Brolin, som förut bott i Ljusdal och någon tid vistats i Norra Amerika, köpte en fastighet i staden samt bedref kemisk-teknisk fabriksrörelse. Flyttade i början af 1903 till Stockholm och afreste året därefter till Norra Amerika. Det antages, att hans agentverksamhet bestått i, att han fått ångbåtsbiljetter från Stockholm, som han tillställt utvandrare. Till direkt emigrantvärfning synes han knappast ha gjort sig skyldig.

Enångers distrikt. För omkring 15 år sedan sysslade en numera afliden handlande Enqvist i Njutånger någon tid med emigrantvärfning, men i hvad mån och på hvad sätt detta skett har icke kunnat utrönas.

Arbrå och Undersviks distrikt. Omkring år 1885 verkade trädgårdsmästaren C. L. Berglund i Hof, Arbrå, som emigrantvärfvare för att underlätta sin och sin familjs emigration, antagligen på uppdrag af någon utvandrareagent eller ångbåtslinie.

Västernorrlands län, Sundsvall. En å Stadsmon förut bosatt hustru Öberg tillhandagick på följande sätt utvandrare. Kvinnor som önskade utvandra öfverlämnade till henne sina betyg, hvilka öfversändes till en fru Swansson i Amerika. Om betyg och rekommendationer befunnos tillfredsställande, erhöllo kvinnorna fri biljett från Trondhjem till Amerika. Hustru Öbergs verksamhet inskränkte sig dock till hennes bekanta och dessas bekanta, och af hemkomna kvinnor har inhämtats, att de utvandrade erhöllo tjänster och rönte en redbar behandling.

Jämtlands län, Undersåker. En arbetare vid namn Paul Larsson, bosatt i Hjärpen, afreste den 9 november 1902 jämte 40 à 50 arbetare, som Larsson på anmodan af sågverksägaren Louis Miller låtit värfva i Undersåker, till New Foundland, där de å en Miller tillhörig ångsåg fingo anställning.

Västerbottens län, Vilhelmina. För några år sedan värfvade en person på uppdrag af Allan-liniens hufvudagent i Trondhjem en del emigranter, som med nämnda linie afreste till Canada.

Norrbottens län, Kiruna. Sedan år 1906 har en inom distriktet bosatt person vid namn Söderling, agent hos en klädesfirma i Örebro, varit verksam som kommissionär för American-linien på uppdrag af agenten för nämnda linie, A. Myrseth, i Trondhjem. Verksamheten har bestått i spridande af tryckta prospekt. För hvarje emigrant som sålunda anskaffats har ersättningen varit kr. 3·75.

Fem af de ofvan relaterade fallen beröra värfning för visst företag i invandringslandet. Af dessa torde särskildt observeras den byrå, som till den 1 januari 1907 i Göteborg utöfvade verksamhet för

spridande af upplysningar rörande Canada, samt vidare de af v. konsuln Robert Carrick i Gäfle under år 1905 bedrifna värfningarna af arbetare för skogsafverkning i Nova Scotia, Canada, hvarför han åtalades men, i enlighet med hvad ofvan anförts om den svenska lagstiftningen, i högre instans frikändes.

För öfrigt röra de flesta fallen värfning för viss ångbåtslinies räkning. I några fall tyckes det blott ha rört sig om ett tillfälligt sammanskaffande af utvandrare, i andra åter om en under längre tid fortsatt kommissionärsverksamhet, vare sig denna bestått i spridande af prospekt eller i muntliga öfvertalningar.

En verksamhet af detta slag, utöfvad under längre tid, bör, synes det, svårligen kunna undgå att ådraga sig myndigheternas uppmärksamhet. Man borde därför kunna hålla före att listan på observerade fall beträffande denna grupp vore relativt fullständigare än beträffande de öfriga (värfning genom kringresande eller genom postledes spridda prospekt). Egendomligt synes visserligen stadsfiskalens i Halmstad uttalande, att, enligt hvad han hört uppges, en verksamhet af här omhandlade slag i rätt stor omfattning bedrefves å kringliggande landsbygd, då ingen sådan uppgift i öfrigt ingått från Halland.

Eljest framgår det otvetydigt af det föreliggande materialet, att direkt emigrantvärfning å viss ort af därstädes bosatt person, utan att gällande utvandringsförfattningars bestämmelser varit däråt tillämpliga, icke för närvarande i någon betydligare omfattning äger rum i vårt land. Af de uppgifna fallen äro flera ganska gamla, andra afse en verksamhet af obetydligt omfång. Hade en i större skala bedrifven verksamhet af denna art verkligen förekommit, borde det varit jämförelsevis lätt att därom anskaffa uppgifter.

Kringresande eller ej på orten bosatta värfvare.

Härom hafva följande upplysningar inkommit:

Södermanlands län. I Torshälla blefvo i maj 1907 två personer värfvade till järnvägsarbete i Canada af två bröder Larsson-Axberg, som förut vistats i Amerika och nu åter begifvit sig dit. De värfvade erhöllo fri resa mot att de enligt kontrakt förbundo sig till arbete vid järnvägsbyggnad i nämnda land.

Kronobergs län. Länsmannen i Kinnevalds härads södra distrikt meddelar, att i Ryds municipalsamhälle uppehöll sig under tiden december 1906—maj 1907 en person, Johan V. Levin, hvilken en längre tid vistats i Amerika och i slutet af maj 1907 återvändt dit. Denne bedref emigrantvärfning på så sätt, att han i tidningar annonserade efter arbetare till olika fabriker i Rockford, Illinois, och uppmanade reflekterande att tillskrifva honom. Såsom svar å inkomna förfrågningar lämnade Levin en maskinskrifven redogörelse för förhållandena å de platser, där emigranten utlofvades arbete. Respenningar erbjödos icke.

Kalmar län. I Kalmar uppehöll sig under mars månad 1907 en svensk-amerikan, Albert Petersson, född i Ryssby socken i länet, och värfvade arbetare till järnvägsföretag i Canada, därvid utlofvande en aflöning af två dollar om dagen. Värfvaren förskotterade respenningarne, hvilka emellertid sedan skulle ersättas af arbetarne själfva. Han lyckades öfvertala omkring tolf personer, hvilka därpå i sällskap med värfvaren afreste till bestämmelseorten. — I Norra Möre härads norra distrikt vistades våren 1907 hos släktingar i orten två svensk-amerikaner, till yrket farmare, hvilka värfvade

emigranter för arbete vid järnvägsanläggning i Canada, som ett par anförvandter till dem öfvertagit på entreprenad. De bereste Stranda, Norra och Södra Möre härader samt en del af Blekinge. Vid järnvägsstationerna samlade de, särskildt om söndagarna, ynglingar omkring sig och förespeglade dem de förmåner de skulle erhålla, om de medföljde till Canada. En dagsförtjänst utlofvades af, att börja med, minst 2 dollar. Resekostnaderna skulle förskotteras men sedermera återbetalas inom ett halft år med 10 dollar för hvarje månad. Skriftlig öfverenskommelse plägade ej uppgöras. Den ene värfvaren lär ha afrest med nittio emigranter, den andra med omkring femtio. — I början af år 1907 reste en person omkring i Ålems socken och bedref emigrantvärfning. Han var af svensk nationalitet och född i Ryssby, Kalmar län, men hade vistats i Norra Amerika under fem år. Han uppgaf, att ändamålet med hans resa till Sverige var värfning af arbetare för regeringens i Canada räkning i och för järnvägsbyggnad. Genom meddelande från af honom värfvade emigranter har riktigheten af denna uppgift blifvit bestyrkt, åtminstone så till vida, att emigranterna verkligen erhållit arbete vid järnvägsbygge i Canada. Värfningen skedde genom besök i hemmen.

Kronoläusmannen i Ölands Norra Mots södra distrikt meddelar: Inom distriktet är bosatt en lägenhetsägare G. Öhman, hvilken är lagligt ombud för utvandrareagenten Axel H. Lagergren i Göteborg. Länsmannen säger sig ha erfarit, att af denne agent utsända biträden pläga besöka ombuden i orterna: att sådan person äfven besökt Öhman, och att dessa gemensamt gjort resor på landsbygden och därunder bedrifvit emigrantvärfning. Enskilda samtal samt utdelande af prospekt säges vara det arbetssätt, som därvid begagnats. De kringresande biträdena ha alltid varit af svensk nationalitet.

Malmöhus län. Poliskammaren i Helsingborg uppger, att en utvandrareagents därstädes bosatta ombud samt ett ombuds biträde brukat företaga resor utåt landsbygden, särskildt till industrisamhällena, sannolikt för att värfva emigranter.

Hallands län. Magistraten i Varberg säger sig hålla för troligt, att i staden bosatta personer, vid resor i trakten såsom symaskinsagenter och dylikt, verkat jämväl såsom kommissionärer för olika ångbåtslinier.

Göteborgs och Bohus län. Magistraten i Lysekil meddelar, att för åtskilliga år sedan ägde emigrantvärfning rum genom af utvandrareagenterna till landsbygden utsända värfvare, som erhöllo provision af ångbåtslinierna för hvarje emigrant. Genom öfverenskommelse mellan linierna lär sådan provision numera icke utbetalas.

Älfsborgs län. Enligt meddelande af länsmannen i Nordals härad reste år 1880 numera aflidne handlanden J. E. Bromstedt, då bosatt i Mellerud, omkring i Nordal, och troligen äfven i Sundal, samt värfvade emigranter för Cunard-linien. Som ersättning uppbar Bromstedt af hvarje person han lyckades värfva 10 kr. i handpenningar, hvilka denne hade att återfå då han köpte biljett hos agenten i Göteborg. På så sätt lära rätt många personer nämnda år ha afrest till Amerika.

Gäfleborgs län. En från Bjuråkers socken till Norra Amerika utflyttad dräng, Olof Bergström, återkom, efter flere års bortovaro, för omkring 25 år sedan till orten och uppmanade under någon tid i predikolokaler till utvandring. Han hade hufvudsakligen sin verksamhet i Hassela och Bergsjö socknar samt kustsocknarna i Norra Helsingland.

Västernorrlands län. I Sundsvall infann sig år 1901 eller 1902 en norrman Jensen, hvilken värfvade skogsarbetare till en sågverksanläggning i Quebec i Canada. Han bodde på hotell Knaust, annonserade i tidningarna, och de som funnos villiga att resa fingo på egen bekostnad infinna sig i Trondhjem, därifrån de sedan erhöllo fri resa till Amerika. Det säges, att i Sverige och Norge på detta sätt hopbringats omkring 300 utvandrare. — I Njurunda lyckades år 1890 en agent förmå ett trettiotal personer, män och kvinnor, att utvandra till Brasilien. Dessa dogo alla, dels under resan, dels omedelbart efter framkomsten, enligt hvad det uppgifves, på grund af umbäranden och klimatförhållanden.

Jämtlands län. Omkring år 1902 inträffade, att en från Amerika hemkommen arbetare vid namn Jonas Kristensson, född i Undersåkers församling, därstädes en kort tid bedref emigrantvärfning, för hvilken verksamhet han dock blef åtalad och bötfälld, hvarefter han återvände till Amerika. — I Alsens distrikt reste år 1900 en norsk undersåte omkring och öfvertalade en del arbetare att taga anställning i ett franskt företag i Canada. — Ungefär samtidigt värfvade inom samma distrikt en storbritannisk undersåte, som därstädes dref sågverksrörelse, arbetare för en af honom då bedrifven skogsafverkning å NewFoundland. — I Refsunds distrikt reste sommaren 1907 norrmannen Edvard Waldseth från Trondhjem omkring och försökte värfva för Cunard-

linien. Han lär ej ha lyckats värfva några emigranter, men kvarlämnade på åtskilliga platser tryckta prospekt.

Norrbottens län. I Gällivare ha under senare tid tvenne personer, den ena enligt uppgift boende i Kiruna, den andre i Malmberget, emellanåt rest omkring och, enligt hvad som ryktesvis berättats, bedrifvit emigrantvärfning. Trots noggrann undersökning ha dock bestyrkta fall icke kunnat påvisas. Båda dessa af ryktet utpekade personer äro svenskar, den ena till yrket agent för klädesfirmor och dylikt, den andre måleriarbetare. — I Kiruna lär under år 1907 en i Malmberget bosatt målare ha uppträdt och genom spridande af prospekt för en ångbåtslinie bedrifvit emigrantvärfning.

Då emigrantvärfning under här beskrifna former åsyftat anskaffande af arbetare för visst företag i invandringslandet, har det — så när som på ett fall — öfverallt gällt Canada och i de flesta fall järnvägsarbete därstädes (i ett par fall sågverks- och skogsarbete); i allmänhet har det varit från Amerika hemkomna svenskar, hvilka uppträdt som värfvare. Man har skäl att antaga, att de uppgifna fallen icke stå så alldeles enstaka utan mer få betraktas som exempel på hur det vanligast tillgår vid detta slag af värfningsarbete. Som bekant har i Canada på senare tid med uppmuntran och stöd från högsta ort utvecklats en synnerligen liflig verksamhet för främjande af invandringen till det vidsträckta, men ännu i stora delar folktomma landet, och man synes härvid riktat sin uppmärksamhet icke minst på de skandinaviska länderna.

De personer, hvilka trädt i detta arbetes tjänst och under kringresande här i landet sökt väcka intresse för utvandring till Canada, synas, att döma af de ofvan omtalade fallen, haft god framgång. Värfning säges ha skett såväl genom annonsering som under besök i hemmen, samlande af folk på allmänna platser o. s. v. I regel ha resekostnaderna förskotterats.

Om den värfning, som under kringresande bedrifvits för ångbåtsliniernas räkning, lämnas en del antydningar, men endast sällan kunna säkra upplysningar vinnas. Anmärkningsvärda synas särskildt uppgifterna från Öland samt från Helsingborg och Lysekil: att ombud eller biträden åt utvandrareagenter emellanåt plägat företaga resor utåt landsbygden i sannolikt syfte att intressera befolkningen för utvandring.

Utom de här omnämnda, särskilda fallen uppgifvas emellertid från ett mycket stort antal städer och länsmansdistrikt, att agitation för utvandring i mer eller mindre öppen form mycket ofta, ja mångenstädes i regel, bedrifves af *svensk-amerikaner på tillfälliga besök i hemtrakten*, det må nu ske för egen vinst eller ej och endast bland vänner och anhöriga eller i vidare kretsar. För hithörande förhållanden redogöres närmare under särskild afdelning i det följande.

Prospekt och trycksaker angående utvandringsförhållanden.

Uppgifter om sådana hafva lämnats från ganska många håll, hvarjämte ett flertal exemplar af dylika tryckalster genom medde-

larnes försorg kommit Emigrationsutredningen tillhanda. Så långt man af dessa meddelanden kan sluta, synas egentliga mass-sändningar af dylikt tryck endast undantagsvis förekomma. Dock spridas de i tillräcklig mängd för att man med berättigande skall kunna säga, att de bilda ett icke oväsentligt led i det systematiska emigrantvärfningsarbete, för hvilket vårt folk varit utsatt.

Hvad man af de inkomna upplysningarne kan inhämta, är i hufvudsak följande.

I de *Uppländska länen* och i *Södermanland* har emigrantvärfning förmedelst spridande af trycksaker, liksom öfverhufvudtaget all värfning, förekommit endast i ringa utsträckning. Det enda i den vägen som förmäles är, att personer i Södertelje vid ett par tillfällen under de sista tio åren, utan att därom ha framställt begäran, pr post erhållit prospekt angående utvandringsmöjligheter och förhållanden i Canada, utgångna, så vidt det kunnat utrönas, från utländskt tryckeri. Vidare att i Svartlösa och Danderyd i Stockholms län samt Trögds härad i Uppsala län tryckalster någon gång tillställts befolkningen.

Från *Östergötlands län* har meddelats, att till Gullbergs länsmansdistrikt allt emellanåt från agenter ankommit prospekt, och till Skärkind ha stundom, till viss namngifven gård, från Amerika anländt tidningar, däri förekommit annonser om någon orts lämplighet för utvandrare att där söka sin utkomst, synnerligast i jordbruk.

I de *Småländska länen* tycks en verksamhet af här omhandlade slag äga åtskilligt större omfattning. Från Vista härad och Södra Vedbo härads södra distrikt omtalas af vederbörande kronolänsmän, att annonser om »fritt land» eller om »rikt och bördigt land» i Canada eller andra delar af Amerika stundom förekommit i ortstidningarna; från Västbo härads andra distrikt, att till Bolmsö poststation någon gång ankommit korsband med tryckta plakat, innehållande lockelser om bättre utkomst i Amerika; från Uppvidinge härads fögderi, att för ett par år sedan till postanstalterna vid Växjö—Klafreströms järnväg en mängd prospekt ankommit, hvilka dock genast returnerats till afsändaren; från Allbo härads södra distrikt, att prospekt kringsändts, hvari utlofvats mycket förmånliga villkor för jordförvärf i Canada; från Norra Möre härads norra distrikt, att befolkningen år 1903 eller 1904 öfversvämmats med prospekt angående utvandringsmöjligheter (uppgifter om hvad de innehöllo eller hvarifrån de utgått lämnas ej); från Södra Möre härads nordöstra distrikt, att för ett par år sedan en från Kalmar till Malmö utflyttad person därifrån tillsändt befolkningen i trakten af Trekantens järnvägsstation postförsändelser innehållande trycksaker, afsedda att locka till utvandring; från Ölands Norra Mots södra distrikt, att prospekter och priskuranter från olika ångbåtsliniers agenter i Göteborg och Malmö i stor utsträckning kringsändts till befolkningen. Dessutom meddelas från Södra Vedbo härads södra distrikt, att på flera järnvägsstationer funnits anslagna litografier af fartyg, tillhörande Skandinavien—Amerika-linien, dock utan direkt uppmaning till utvandring; från Kinnevalds och Norrvidinge häraders fögderi, att på järnvägsstationer och andra allmänna platser funnits till utvandring inbjudande anslag, undertecknade af emigrantagenter; från Kinnevalds härads norra distrikt, att omkring år 1902 till järnvägsstationsföreståndarne i orten utsändts skyltar, fyra exemplar till hvar och en, med begäran från »Generalagenten för Skandinavien—Amerika-linien, Norra Vallgatan 50, Malmö», att de skulle uppsättas dels å stationen, dels på andra lämpliga platser i orterna. Någon tid voro dessa skyltar uppsatta på järnvägsstationerna, men blefvo på länsmannens begäran borttagna.

Från ett par distrikt i *Blekinge län* (Tving och Ronneby) meddelas, att under senare år understundom förekommit, att prospekt om utvandringsmöjligheter, jämte anvisningar om hvad för utvandrare är att iakttaga, pr post tillställts allmänheten från ångbåtslinier eller dessas agenter, särskildt Cunard-linien.

Relativt sparsamma äro uppgifterna från de *Skånska länen*. Från Vinslöfs distrikt berättas, att man stundom i hemmen får se färgtryckta plakat med afbildning af någon emigrantångare samt med adress på ångbåtsliniens agent i Sverige. Helsingborgs poliskammare upplyser, att till utvandring inbjudande prospekt och trycksaker någon gång af danska utvandrareagenter blifvit spridda, hufvudsakligen på landsbygden; vidare att större partier af trycksaker rörande förhållandena i vissa delar af Nordamerikas Förenta Stater och Canada från okändt håll tillsändts i staden bosatta ombud för utvandrareagenter. Afsändaren hade icke framställt begäran om deras utdelande, och enligt hvad ombuden uppgifvit ha trycksakerna legat kvar hos dem. Till Limhamnsköping och kringliggande trakt ankomma, enligt meddelande af länsmannen i Oxie

härads västra distrikt, rätt ofta med posten prospekt o. d. från agenter i Malmö med rekommendation af viss emigrantlinie. Från Vemmenhögs härads västra distrikt meddelas, att från utrikes ort någon gång till poststationerna i bref ankommit prospekt, adresserade till allmogen inom distriktet. Samma sak berättas från Bara härads västra distrikt, hvarifrån dessutom meddelas, att å extra skjutsstationen i Staffanstorp sedan ett par år tillbaka funnits anslagna tvenne till utvandring inbjudande plakat.

Från *Hallands län* ha erhållits följande upplysningar. Stadsfiskalen i Halmstad uppger, att, enligt hvad han haft sig bekant, inom staden icke några prospekt och trycksaker rörande utvandringen postledes blifvit spridda, men att å kringliggande landsbygd dylika lära sändas till stationsinspektorer och handlande, som i sin ordning utdela dem. I Halmstads fögderis mellersta distrikt ha för många år tillbaka, men ej på senare tid, pr post utdelats prospekt. De trycksaker af denna art, som numera anlända, sägas i de flesta fall vara sända på särskild rekvisition. Länsmannen i Varbergs fögderis norra distrikt omtalar, att prospekt angående ångbåtslinier esomoftast öfversändas från svenska emigrantagenter, hufvudsakligen till utvandrarnes närmaste anhöriga i sammanhang med underrättelse om emigranternas framkomst till bestämmelseorten.

Från tvenne distrikt i *Göteborgs och Bohus län* (Inlands Fräkne härad och Sörbygdens härad) uppges, att från emigrantagenter i Göteborg en och annan gång ankommit prospekt.

Från *Älfsborgs län* har meddelats följande. I tidningen Vänersborgsposten funnos för ett par år sedan reklamannonser med rubrik »Res till Canada!» införda af utvandrareagenten Axel H. Lagergren i Göteborg. I Kullings härads västra distrikt ha anslag om olika ångbåtslinier jämte uppgift om respektive agenters namn och adress förekommit här och där i handelsbodarne. I Sundals härads södra distrikt har befolkningen under lång tid öfversvämmats med trycksaker angående utvandringsmöjligheter, hufvudsakligen från agenter inom riket men ock från utländska agenter. I Tössbo har befolkningen, ehuru i obetydlig grad, tillställts dels broschyrer angående de fördelar som kunna vinnas genom utvandring till de mindre tätt befolkade delarna af Norra Amerika, dels prospekt från de olika ångbåtslinierna, efter allt att döma afsända af agenter i Göteborg.

Från *Skaraborgs län* är endast att anteckna, att i Sköfde för flera år sedan någon gång förekommit, att stadens invånare i större utsträckning tillställts prospekt angående utvandringsmöjligheter. Från Dimbo tingslags östra distrikt säges, att i tidningar understundom annonserats om utvandring till Canada.

Från *Värmlands län* ha inga andra uppgifter erhållits än att till personer inom Karlstads härad ankommit prospekt om ångbåtslinier från agenter i Göteborg. Från Filipstad uppgifves, att de prospekt, som i enstaka fall anländt till personer inom staden, troligen afsändts på särskild rekvisition.

Inom *Örebro län* har endast från Grythyttan och Hällefors meddelats uppgift af ifrågavarande slag. Dit anlände för cirka femton år tillbaka till rätt många personer broschyrer och kartor rörande Canada, ehuru de, efter hvad som berättats, icke i nämnvärd grad blifvit beaktade.

Inom *Västmanlands län* har inträffat, att i Arboga för omkring fem år sedan till ett antal handlande ankommit prospekt med framhållande af fördelarna af utvandring till Canada. Och till personer inom Västerås fögderis första distrikt ha då och då anländt trycksaker från utvandrareagenter i Stockholm och Göteborg.

Från *Kopparbergs län* uppger länsmannen i Söderbärke att därstädes, ehuru sparsamt, förekommit, att broschyrer och prospekt af utvandrareagenter eller ångbåtskommissionärer kringsändts. Äfven inom Transtrands distrikt ha prospekt angående utvandringsmöjligheter emellanåt kringsändts med posten, men i de flesta fall troligen efter rekvisition.

I *Gäfleborgs län* synas bland annat skrifter rörande Canada ha blifvit spridda. Från Forssa meddelas, att för något år sedan i ortens tidningar esomoftast funnos intagna lockande annonser om utvandring till främmande länder, särskildt Canada. I Rogsta spriddes under åren 1900 och 1901 ett tryckt häfte från en viss C. Åkerlindh i Canada, hvari förordades utvandring till detta land. Till poststationen i Färila ha under sista tiden upprepade gånger under korsband ankommit exemplar af tidningen »Canada», (omkring 200 exemplar hvarje gång), hvilka genom posten öfverlämnats till respektive adressater. I denna tidning framhålles i starka ordalag Canadas förträfflighet och lämplighet som immigrationsland. I Los har någon gång, dock ej under senaste tiden, inträffat, att några personer af arbetarklass pr post fått sig tillsända prospekt angående förhållandena i Canada, utan att likväl upplysning om, hvarifrån de afsändts, kunnat erhållas. Till Arbrå utsändes för flere år sedan från ångbåtslinier prospekt och vägledning för emigranter, men under senare tider säges sådant ha inträffat så

sällan, att personer som ämnat emigrera måst rekvirera dylika. — I Helsing-Tuna pågick för cirka femton år sedan en liflig skriftlig agitation för emigration till Brasilien: denna bedrefs mest af agenter inom riket, men upphörde inom kort, då emigranterna vid framkomsten kände sig besvikna, hvilket snart nog blef kändt i hemlandet.

Äfven i *Västernorrlands län* har agitation för utvandring till Canada pågått. Från Gudmundrå meddelas, att under sista åren under korsband ankommit massor af tidningen »Canada», under adresser hufvudsakligen till personer bland arbetarbefolkningen. Från Sundsvall samt från Skön, Nora och Själevad omtalas, att emellanåt prospekt om ångbåtslägenheter till Amerika anländt från utvandrareagenter, vanligen i Göteborg (från Själevad sägs, att de äfven komma från agenter i Norge), dock troligen endast på särskild rekvisition. Stadsfiskalen i Sundsvall uppger, att ångbåtslinjerna sinsemellan lära ha träffat öfverenskommelse härom. — Från Örnsköldsvik meddelas, att för några år sedan inträffat, att prospekt för utvandring till Södra Amerika medföljt en där i orten allmänt spridd tidning (namnet uppgifves icke).

Från *Jämtlands län* berättas, att till Frostviken, Bräcke och Brunflo allt emellanåt postledes anlända prospekt angående ångbåtslinier samt angående utvandringsmöjligheter i Förenta Staterna och Canada, vanligen från agenter i Trondhjem. I Rätan säges ha förekommit, att personer fått sig tillsända prospekt från släktingar och bekanta i Amerika angående utvandringsmöjligheter och förhållanden därstädes, dock icke i större utsträckning.

I *Västerbottens län* uppgifves från flera distrikt (Umeå norra, Vännäs, Bygdeå, Malå, Lycksele södra, Stensele, Fredrika), att prospekt stundom med posten anländt, i allmänhet dock endast på särskild rekvisition, från agenter i Stockholm och Göteborg. Länsmannen i Dorotea omtalar, att det efter år 1904 emellanåt förekommit, att prospekt angående Canada och ångbåtslinierna dit från agenter i Trondhjem tillställts personer, som varit bekanta med någon emigrant. Han säger sig ha hört, att agenterna i Trondhjem noga utfrågat emigranter, om i deras födelsebygd finnas personer som varit, äro eller kunna antagas blifva benägna att utvandra, hvarefter de tillsända sådana personer tryckalster af ofvannämnda slag. — Till namngifven person inom Lycksele ha under senare år, ehuru ej i större antal, från Canada ankommit tidningar innehållande beskrifning öfver de goda förhållandena därstädes och hvad man har att iakttaga för vinnande af land m. m. Afsändaren okänd. Liknande meddelas från Vilhelmina, där under lång tid ett 20-tal personer utan prenumeration i korsband erhållit exemplar af tidningen Canada. Å gästgifvaregården i Ormsjö, Dorotea, har funnits uppsatt ett anslag om Allan-linien (Liverpool—Canada) som dock för något år sedan bortskaffades.

Från *Norrbottens län* har meddelats, att i Neder-Luleå under flera år och äfven under senare tid till ett flertal personer ankommit prospekt, hvilka synas ha utgått från emigrantagenter i Stockholm och Göteborg och i allmänhet varit tryckta inom riket. I Öfver-Luleå har detsamma äfven förekommit, ehuru i mindre omfattning. Rätt ofta ha till Kiruna under sista åren ankommit försändelser innehållande trycksaker och prospekt från utvandrareagenter i Göteborg och Trondhjem; och i Juckasjärvi ha åtskilliga personer fått sig tillsända tryckalster, utgifna af regeringsmyndigheter i Canada, rörande förhållandena därstädes. Inom Kiruna ha ock till en del personer kommit plakat med rekommendationer af viss ångbåtslinie jämte begäran om deras anslående på lämpliga ställen.

Förutom hvad sålunda anförts framhålles från många håll, att ofta i tidningarna äro synliga annonser, införda af utvandrareagenter eller deras ombud, däri de olika ångbåtsliniernas företräden utmålas samt uppgift lämnas om respektive agenters namn och adress. Mångenstädes förekomma dylika regelbundet (t. ex. hvar fjortonde dag) i ortstidningarne. Detta måste sägas vara det normala sättet för agenterna att göra sig och sina linier kända för allmänheten. Med ledning af annonserna sätta sig utvandrarne skriftligen i förbindelse med agenterna och få sig tillsända turlistor och prospekt af mer eller mindre braskande art. Troligt är, att en stor del af de i det föregående omnämnda trycksakerna blifvit spridda på detta sätt. Äfven genom agentombuden tillhandahållas naturligtvis dylikt tryck.

Likväl lärer det vara oförnekligt, att mångenstädes till och med i stor skala försiggår en spridning af till utvandring inbjudande skrifter äfven utan särskild rekvisition. Flertalet af dessa prospekt äro i regel tryckta inom landet och utgångna från respektive svenska agenter. Några äro tryckta i Köpenhamn, framför allt de som angå Skandinavien—Amerika-linien, några i Trondhjem, hufvudsakligen för Allan-linien, American-linien och Dominion-linien. Förutom dessa finnas emellertid i icke ringa antal publikationer tryckta på andra ställen utomlands, och särskildt i Canada.

Om de metoder, som af agenterna användas att anskaffa adresser för skriftsändningarna, ha en del upplysningar erhållits. Så omtalar t. ex. länsmannen i Gullbergs härad i Östergötland att, då uti Amerika vistande landsmän remittera medel till anhöriga i Sverige, sker sådant ofta med inom landet varande legitimerade utvandrareagenter såsom mellanhänder, hvarvid dessa icke underlåta att till vederbörande adressat öfversända reklamhandlingar för den ångbåtslinie agenten representerar.

Ett snarlikt tillvägagångssätt omtalas af länsmannen i Varbergs fögderis norra distrikt, som säger att agenterna vid utsändande af meddelande till emigranternas anhöriga om dessas framkomst till bestämmelseorten vanligen låta medfölja prospekt rörande respektive ångbåtslinje. Och länsmannen i Dorotea lämnar, såsom i det föregående nämnts, den uppgiften, att agenterna i Trondhjem af de utresande emigranterna pläga förskaffa sig upplysningar angående personer i dessas hemtrakt som lämpligen kunna tillställas trycksaker rörande utvandringen.

Emigrationsutredningen har såväl i samband med den här omnämda enquêten som på annat sätt, särskildt genom medverkan af poliskammaren i Göteborg, anskaffat en kollektion af sådana prospekt och broschyrer. Denna kollektion utgöres af omkring 125 olika nummer.

Det öfvervägande antalet häraf, eller omkring 100, utgöres af *reklamer för emigrantlinierna* och innehålla beskrifning och afbildning af båtarna, redogörelse för de olika reseklasserna, tur- och prislistor, upplysningar och råd för passagerarne, speciellt för tredjeklass-passagerare, uttalanden af resande om bekvämligheterna ombord, utdrag ur de amerikanska invandringslagarna, plakat och affischer m. m. Som allmänt omdöme om denna kategori af skrifter kan sägas, att de i regel icke innehålla något som direkt kan betraktas som emigrantvärfning. Som sådan kan icke ett framhållande af de olika liniernas företräden, prisande af förhållandena på båtarna o. s. v. anses. Gifvetvis bidraga dock de ofta vackert illustrerade broschyrerna, hvilka spridas i gårdarna, eller de granna affischerna på järnvägsstationer, i handelsbodar och dylika ställen till att hålla tanken

på Amerika ständigt vid makt, och detta kan ju medverka till ett beslut om utvandring.

Något annorlunda få kanske sådana saker bedömas som ett af agenten Carl L:son Orton, Stockholm, år 1903 utsändt meddelande om tillfällig prisnedsättning å järnvägar i Amerika för resande med Anchor-linien och Allan-linien; eller följande ur ett cirkulär, utsändt af samma agent:

»Passagerare till Manitoba samt västra och nordvästra Canada erhålla god ledning och betydlig hjälp å järnvägsresorna i Canada af Regeringens ombud, som medfölja alla genomgående tåg och fritt bistå dem som önska bese och upptaga Regeringsland eller söka arbete.» Och vidare i samma cirkulär: »Rörande förhållandena i Amerika och Canada skall jag vid Eder ankomst hit lämna de bästa och tillförlitligaste upplysningar samt rekommendationer. Som Amerika är ett stort land med olika förhållanden i olika delar, är det svårt att skriftligen förklara allt som kan vara bäst för hvar och en, som ämnar utvandra, emedan det beror mycket på hvars och ens särskilda omständigheter. Men som vi nyligen hemkommit från resor i alla de stater, hvilka för Skandinaver äro lämpliga att bosätta sig uti, kunna vi af erfarenhet lämna de bästa upplysningar därom.»

I ett af agenten Axel H. Lagergren i Göteborg utsändt flygblad heter det:

»Alla Svensk-Amerikanare, på besök i det gamla fäderneslandet, äro hjärtligt inbjudna att göra detta kontor (Cunard-liniens agentur) till sitt hufvudkvarter under vistelsen härstädes. Post, adresserad hit, blifver väl tagen vara på och sänd vidare enligt begäran.»

Af dessa sista citat framgår tydligt en önskan hos agenterna att uppehålla förbindelse med utvandrare och utvandringslystna eller dessas anhöriga utöfver själfva befordringen till invandringslandet. I det första säger sig ju agenten direkt vilja uppträda som mellanhand vid anvisande af lämpliga platser för utvandrare att slå sig ned på. I det andra fallet ligger nära till hands att antaga, att de svensk-amerikaner, som inbjudas att vid besök i hemlandet taga kvarter å en utvandrareagentur, skola påverkas att under sitt uppehåll hos anhöriga uppträda som vederbörande linies förespråkare, helst som man vet, att det i stor utsträckning äger rum, att hemkomna emigranter mot erhållande af en eller annan förmån äro verksamma som värfvare åt agenterna (se sid. 148). Att agenter erbjuda sin tjänst såsom förmedlare af post, innebär väl äfven det underförstådda syftet att erhålla adresser å personer ute i bygderna, hvilka lämpligen kunna tillställas prospekt och broschyrer.

Om ett cirkulär från en utvandrareagent i Stockholm, som föranledde myndighets ingripande, enär det ansågs locka till öfverträdelse af värnpliktslagen, är taladt här ofvan sid. 45.

En direkt uppmaning till olaglig utvandring innehålles i följande som läses nederst på hvarje sida i en broschyr, utgifven af Cunard-liniens agent C. Mogensen i Köpenhamn och tryckt på svenska därstädes. »Betyg eller attest behöfves alls icke, när biljett löses hos Cunard-liniens Generalagent i Köpenhamn.» I ett exemplar af denna broschyr, som tillställts Emigrationsutredningen, äro dessa ord öfverklistrade med tunt papper, ehuru ännu fullt läsliga.

Värfvareprospekt af ännu mera oförsynt slag saknas emellertid icke. Ett exempel härpå är ett cirkulär rörande befordran till Brasilien, undertecknadt H. Morawetz, Passagerarebefordringsaffär, Hamburg. Däri läses bland annat följande:

»Högädla Herre! Med detta meddelar jag Eder, att jag från och med den 1 januari 1908 befordrar passagerare gratis till Brasilien. Det kommer dock endast familjer i betraktande, som i Brasilien vilja ägna sig åt landthushållning, eller sådana enstaka personer, hvilka känna till landthushållningen och äro släkt med de resande familjerna samt kunna bevisa sitt släktskap genom legitimationspapper. Den fria befordran följer blott på grund af min fartygsbiljett, som hvarje familj erhåller af mig, om den till betäckande af mina omkostnader för ressakernas transport i Hamburg och kostnaderna för mat och rum under familjens uppehälle i Hamburg sänder mig följande belopp:

12 kronor för hvarje person öfver tolf år gammal, 6 kronor för hvarje barn från ett till tolf år.

Resan från hemorten till Hamburg måste passagerarne själfva betala. Jag bemärker ännu uttryckligen, att de familjer, som erhålla fri befordran, därigenom ej på något vis förbinda sig till någon som helst återtjänst åt den brasilianska regeringen, de åtnjuta tvärtom samma frihet och hafva samma rättigheter såsom passagerare, hvilka själfva betala öfverresan. Äfven kunna de fribefordrade passagerarne alltid när som helst återvända från Brasilien till sin hemort, utan att de därtill hindras af den brasilianska regeringen. — —»

Cirkuläret åtföljes af en lapp af följande innehåll: »För anvisning af passagerare till Brasilien, som fullgöra de i prospektet innehållande villkoren, betalar jag en provision af kronor 5 för hvarje fullvuxen person, dito 2·50 för hvarje barn öfver tre år.»

En annan kategori af flygskrifter rörande utvandringen utgöres af dem, hvilka lämna *direkta skildringar af förhållandena i immigrationsländerna*, stundom mycket tendentiösa. Det öfvervägande antalet sådana skrifter, af hvilka Emigrationsutredningen erhållit kännedom, röra *Canada*. De flesta af dessa äro tryckta därstädes på regeringens föranstaltande, men synas åtminstone delvis spridas af de lagliga utvandrareagenterna, naturligtvis i främsta rummet af sådana, som representera linier hvilka uppehålla förbindelse med Canada. Ett par innehålla sålunda på baksidan reklam för Allan-linien och äro undertecknade, den ena af agenten E. F. Larsson, Stockholm, den andra af en norsk agent; en innehåller reklam för Dominion-linien, en för Skandinavien—Amerika-linien, bägge undertecknade af norska agenter o. s. v. På det hela taget lämna dessa broschyrer någorlunda sakligt hållna skildringar af förhållanden utan allt för påtagliga öfverdrifter, ehuru med starkt framhållande af enbart de fördelaktiga sidorna. Hufvudsakligen omnämnas Manitoba och Nordväst-territorierna, hvilka ju för närvarande äro de egentliga kolonisationsområdena. Där lämnas redogörelse för natur och klimat i allmänhet, för förhållandena inom skilda näringar, speciellt jordbruket, för den canadensiska home-steads-lagstiftningen, för arbetslöner och priser, skatteväsen, skolor, kyrkliga förhållanden m. m.

De canadensiska home-steads-lagarna innebära, att hvarje familjefader och hvarje manlig invandrare, som är öfver 18 år gammal, äger rättighet att göra anspråk på 160 acres (65 hektar) fritt land, hvarvid efter tre års förlopp af regeringen utställes ett egendomsdokument, genom hvilket han blir ägare till jorden i fråga, såvida villkoren för nybygges anläggande blifvit uppfyllda. De enda utgifter, som kolonisten härför har,

äro 10 till 15 dollar för inskrifningsafgifter. Den närmare framställningen häraf samt af tillvägagångssättet för erhållande af dylikt home-stead och sättet för upptagandet och odlandet däraf utgör hufvudparten af innehållet i dessa skrifter.

Särskildt framhållas de ringa kvalifikationer som erfordras: till och med en person, som förut icke sysslat med jordbruk, kan efter ett års arbete erhålla en kvartsektion (160 acres) fritt land. Vidare det goda bemötande som kommer emigranterna till del: »Regeringstjänstemännen i Manitoba och Nordväst-territorierna hafva att vara kolonisterna behjälpliga vid uppsökandet af en hemort och lämna dem alla upplysningar. På bangården i Winnipeg, Manitobas hufvudstad, emottagas de ankommande af särskilda tjänstemän, som äro anställda af canadensiska regeringen; dessa tjänstemän tala svenska och äro på alla vis de ankommande till hjälp. I Winnipeg och åtskilliga järnvägsstationer befinna sig i bangårdarnas närhet stora hallar, där man finner det första kvarter; där finnes också kontor, som kostnadsfritt, men utan förbindlighet hvad framgång beträffar, förmedla platser. Om man anländer till Canada under en ogynnsam årstid, så erhåller man fullständigt fritt herberge ända till arbetstidens inträde» etc. Landets fördelar sammanfattas i följande: »Hvad bjuder Canada sina invandrare? 1) 160 acres fritt land. 2) Ett sundt klimat. 3) Rättvisa och ordning. 4) Ett skolväsende och ett uppfostringssystem, som kan mäta sig med de bästa inrättningarne i hvilket annat land som helst. 5) Kyrkor tillhörande olika bekännelser. 6) Utomordentliga transportmedel för landtmannaprodukternas befordran. 7) Lokala marknader, som underlätta god afsättning för alla landtmannaprodukter till fördelaktigt pris. 8) Fullt erkännande af hvarje slags frihet i borgerligt såväl som i religionsafseende.»

Beträffande Canadas lämplighet som jordbruksland säges: »Jordmånen är rik nog att ej behöfva gödslas på flera år, hvarigenom tid och penningar inbesparas. Ingenstädes kan landtbruk bedrifvas lättare, och ingenstädes kan en sparsam, förståndig och flitig man börja med så litet kapital som här.» För öfrigt får man veta, att »resan från Europas olika länder till Canada är kortare, bekvämare och mestadels billigare än till något annat utomeuropeiskt land». Där förekomma emellertid också mera direkta inbjudningar till invandring och uppgifter om hvad slags personer, som företrädesvis önskas: »Canadas regering och dess hela befolkning har en arfslott i dess vidsträckta landområde, som är långt större än Canadas egen befolkning kan använda, och därför inbjudas i synnerhet Nord-Europas befolkning till att deltaga i utvecklingen af detta stora land, som kan föda en tio gånger större folkmängd än den, Canada ännu har. Skandinaverna äro därför alltid välkomna i Canada.» »Hvem bör komma till Canada? Alla bönder och bondsöner som önska få ett eget hem. Jordbruksarbetare, som under några år önska att arbeta hos landtmän här för att sedan skaffa sig egen gård. Järnvägs- och andra arbetare kunna förvärfva sig en god utkomst, och med sparsamhet har mången varit i stånd att skaffa sig en egen gård.»

En broschyr, som bär titeln: »Canada. Arbete, löner, land», inledes med följande: »*Det sökes* 25,000 man till järnvägsanläggning i Canada, 100,000 man som själfva vilja äga och bruka en farm i Canada. Högsta lönen för järnvägsarbete. 160 acres jord, den bästa i världen, gratis. Utsikter för flitigt, fattigt folk. Järnvägsarbete till löner, som möjliggöra för en och hvar att hopspara penningar nog för att, efter några års förlopp, börja självständigt gå på fri farm. I våra dagar den enda dylika möjlighet i världen. Den bästa liknande lägenhet, som någonsin bjudits i världen.»

I en annan broschyr läses: »Tre orsaker, hvarför Canada är det bästa hem för flickor: 1) Canada har stort behof af kvinnliga arbetare. 2) Canada kan skaffa goda hem och erbjuda en utmärkt framtid åt ett nästan obegränsadt antal ordentliga flickor. 3) Canada ligger endast några dagsresor från hemlandet.

Stor efterfrågan på tjänstflickor råder alltid i Canada. För hyggliga och ordentliga flickor emellan 18 och 30 år finnas alltid goda platser med höga löner. I familjen kan engelska språket lätt läras. Svenska flickor hafva alltid företräde. Bästa tiden att emigrera är på våren.»

Broschyrer, som behandla förhållanden i *Förenta Staterna* och i *Sydamerikanska stater*, spridas ock, ehuru i mycket mindre omfattning än sådana som röra Canada. I Förenta Staterna drifves ju numer icke egentligen någon invandringsfrämjande politik, utan torde de upprop om invandring till detta land, som cirkulera hos oss, i allmänhet vara utgångna från enskilda företag.

I ett cirkulär utsändt af Burlington-järnvägen, hvilken förmedlar trafik i åtskilliga af de mellersta och västra staterna (tryckt i Chicago 1906) framhålles sålunda vidt och bredt de goda utkomstmöjligheterna och det stora behofvet af folk: »Å landet, som

genomskäres af Chicago, Burlington & Quincyjärnvägen, finnes ett vidt område af industriella intressen. Den äger vidsträckta områden i de förnämsta åkerbruksstaterna i Unionen, utsträcker sig till hufvudtrakterna för boskapsskötsel och mejeri, tillgängliggör rika mineralfält och anlöper mellersta västerns ledande fabriksstäder. — — Naturligtvis är det på detta ofantliga område arbete för många tusen män. Nästan hvarje gren af industrien blomstrar, och män efterfrågas, synnerligast i de västra staterna. — — För endast några år sedan betalade jordbrukarne i Illinois och Iowa sina arbetare från 15 till 18 dollar i månaden och kunde för denna aflöning erhålla alla män de behöfde. Den tiden är dock gången, och i stället för frågan om aflöning är det fråga om att erhålla män till hvad pris som helst. Att arbeta på farm i västern och nordvästern är förmånligt icke endast med hänsyn till direkta fördelar, utan genom det tillfälle det erbjuder att lära jordbruksmetoder i det nya landet. Har man en gång som arbetare eller arrendator blifvit inrättad på landet, blir nästa steg att köpa en farm», etc.

Bland prospekt, som afse värfning af kolonister till Sydamerikanska stater märkes särskildt ett, som behandlar förhållanden i *São Paulo* (Brasilien). I denna stat har en energisk verksamhet till immigrationens understödjande liknande den i Canada igångsatts.

Framför allt är det italienska emigranter som denna stat får mottaga, men att vederbörande riktat sina ögon äfven på vårt land, visar den nämnda omfångsrika broschyren, hvilken är utgifven af regeringens generalkommissariat i Antwerpen och tryckt i Uppsala 1908. Däri beskrifves utförligt det nybyggarsystem, som i denna stat tillämpas; framställningen afslutas med följande redogörelse för de förmåner som erbjudas kolonisterna:

»Af alla problem, som sammanhänga med Staten São Paulos ekonomiska lif, är nybyggarefrågan, såsom knappast torde behöfva framhållas, den, som under de sista femton åren mest sysselsatt de män, hvilka burit regeringsansvaret.

Också använder staten São Paulos regering alla medel för att göra det lätt för ankommande europeiska arbetare, i det den beviljar dem talrika förmåner.

Dock må först påpekas, att särskilda förmåner endast beviljas de emigranter som äro jordbrukare och anlända jämte familj.

Åt jordbrukarefamiljer, bestående af åtminstone tre personer, far, mor och barn, beviljar staten São Paulo:

1:o) Kostnadsfri resa per järnväg, äfven för gepäcket, från Santos' hamn till staden São Paulo;

2:o) Kostnadsfri bostad och kost å invandrareherberget i hufvudstaden under de dagar som förlöpa mellan landstigningen och afresan till det inre af landet;

3:o) Kostnadsfri resa per järnväg till det nybygge (nucleo), som utgör den emigrerade jordbrukarens destinationsort; samt

4:o) Fem års uppskof med fulla betalningen för det till invandraren öfverlåtna området (25 hektar) äfvensom eventuellt för hans hus samt de redskap, maskiner och kreatur, som behöfvas för jordbruket.

Vid första inbetalningen erhåller lottinnehafvaren ett provisoriskt köpebref, hvilket vid femte inbetalningen utbytes mot ett definitivt.

Sådana äro, i hast uppräknade, de förmåner som staten São Paulos regering beviljar jordbrukarefamiljer.

Som man ser, är det för sådana familjer möjligt att inom fem år och uteslutande genom eget arbete förvärfva:

25 hektar utmärkt jord, lämplig för alla slags jordbruksalster:
ett komfortabelt boningshus;
åkerredskap och kreatur —
med ett ord, ett hemman, hvars värde är stadt i oafbrutet stigande.

Och detta i ett mycket sundt land, som är fritt från hvarje slags epidemisk sjukdom och hvars klimat är lika härligt som Rivierans.»

I en broschyr rörande *Argentina*, tryckt i Köpenhamn, lämnas några upplysningar om detta lands naturförhållanden och näringar, utdrag ur den argentinska invandringslagen samt en »kortfattad svensk-spansk tolk». I invandringslagen innehållas bestämmelser angående organisationen af en offentlig arbetsförmedling för invandrarne samt angående de fördelar dessa äro tillförsäkrade i fritt underhåll tills arbete hunnit anskaffas, fri befordran till den plats inom republiken där invandraren önskar nedsätta sig, tullfrihet för husgeråd och verktyg, m. m. För öfrigt säges i broschyren att man ej åsyftat att uppmuntra till utvandring och att man särskildt lagt an på att lämna en fullt sanningsenlig beskrifning.

VIII. Ångbåtslinier och emigrantfartyg.

Rörande detta omfattande ämne har emigrationsutredningen icke varit i tillfälle att inhämta någon mera djupgående kännedom, — hvilket synts falla utom ramen för dess egentliga uppgift. Af åtskilliga anledningar hafva dock en del upplysningar i ämnet kommit Emigrationsutredningen till handa, och meddelas desamma här, närmast i afsikt att påpeka betydelsen af officiella undersökningar i dessa frågor och behöfligheten af en bättre kontroll än den nuvarande, i första rummet beträffande linien Göteborg—England.

Wilsonbåtarna Göteborg—Hull.

Enligt § 16 af 1884 års förordning förstås med *utvandrarfartyg* sådant fartyg, som användes till utvandrares befordran till främmande världsdel och å hvilket passagerarnas antal öfverstiger trettio. Dessa fartyg äro underkastade vissa i förordningens §§ 19—52 stadgade bestämmelser om inredning och utrustning, besiktningar m. m.

Sagda paragraf har så tolkats, att endast sådana fartyg enligt svensk lag kunna komma i betraktande såsom utvandrarfartyg, hvilka afgå från svensk hamn till hamn i främmande världsdel. Fartyg å traderna från Göteborg till engelska genomfartshamnar hafva icke ansetts såsom utvandrarfartyg, äfven om de, i likhet med Wilson-ångarna, under ett halft århundrade befordrat hufvudmassan af den svenska utvandrarströmmen under en icke oafsevärd del af sjöresan till Amerika.

Att Wilson-ångarna stått utanför den svenska lagstiftningen om utvandrarfartyg måste ur alla synpunkter anses hafva varit olämpligt. Dessa fartyg äro nämligen icke heller utvandrarfartyg enligt engelsk lag, och hafva sålunda städse varit frikallade från de om utvandrarfartyg i alla europeiska stater såsom nödvändiga ansedda bestämmelser. Äfven de allmännare bestämmelser om passagerarfartyg, hvilka nämnda ångare enligt engelsk lag varit underkastade, hafva af skäl, hvarpå icke är anledning att ingå, föga strängt tillämpats å dessa fartyg. Vissa af dem, hvilka ännu äro i bruk, måste äfven anses otillfredsställande ur såväl sjövärdighetens synpunkt som i afseende å deras inredning och utrustning.

Tydligen fordras, för att dessa missförhållanden på ett tillfredsställande sätt skola kunna ådagaläggas, en af kompetenta personer verkställd besiktning af fartygen ifråga. En sådan besiktning har

på grund af de till Emigrationsutredningen inkomna upplysningar ansetts önskvärd, och framställning har äfven gjorts om dess verkställande, på privat bekostnad och efter tillstånd af fartygens redare. Emellertid har, enligt hvad poliskammaren i Göteborg meddelat, handlanden A. O. Wilson, ene delägare i handelsfirman Wilson & C:o, på poliskammarens förfrågan »förklarat sig icke vilja ombestyra och icke heller kunna medgifva på eventuell bekostnad af annan än firman någon sådan besiktning af bolagets för utvandrare från Göteborg till England använda ångare, på sätt nu gällande utvandrarlag föreskrifver, enär dessa ångare icke vore i sådant afseende likställda med i denna lag afsedde utvandrarfartyg».

Vid förhör inför poliskammarens detektiva afdelning hafva trenne f. d. emigrantombud, hvilka hvardera under flera decennier utöfvat sådan verksamhet i staden och fördenskull kände noga till emigrationsförhållandena därstädes, uppgifvit i afseende å förhållandena ombord å Wilson-båtarna: En lång följd af år, eller intill 1885, trafikerade endast tvenne Wilson-båtar, »Rollo» och »Orlando», traden Göteborg—England för befordrande af emigranter och fraktgods, därvid endera båten afgick från Göteborg hvarje vecka. Det inträffade därunder ofta, att antalet emigranter, som nämnda båtar under samma resa medförde, uppgick till öfver 700 à 800 personer. Emigranterna togos ombord först sedan den bestämda godsmängden lastats (samma förhållande praktiseras fortfarande) och lastrumsluckorna öfvertäckts med plankor och presenningar samt träbritsar, afsedda till sofplatser för emigranterna, i tvenne öfver hvarandra placerade omlag anordnats å mellandäck såväl öfver lastluckorna som vid sidorna af dessa. Då ett större antal emigranter, exempelvis 800, därpå tagits ombord, plägade utrymmet för emigranternas fria vistelse därstädes blifva synnerligen otillräckligt, och då luftväxlingsanordningarna åtminstone hvad beträffade afdelningarna för tredjeklasspassagerarna voro otillfredsställande, plägade luften i dessa afdelningar redan före båtens afgång från Göteborg vara dålig. Under senaste åren hafva förhållandena ombord å Wilsonbåtarna förbättrats. För närvarande uppehålles trafiken af fyra fartyg.

Intill år 1885 fingo emigranterna själfva bekosta matservis och sängkläder under resan från Göteborg till England, och plägade emigrantombuden i Göteborg tillhandahålla emigranterna sådan utrustning, bestående mestadels af tarfliga bleckkärl samt madrass och hufvudkudde af säckväf, stoppade med halm. Efter sistnämnda tid hade Wilson-bolaget kostnadsfritt tillhandahållit emigranterna servis och sängkläder. Beträffande mathållningen för emigranterna ombord å Wilsonbåtarna upplystes, att samma matordning, eller tre mål om dagen af kraftig och tämligen vällagad mat, som fortfarande bestås emigranterna, jämväl under berörda tid serverades.

Dessa uppgifter vitsorda visserligen, att förhållandena ombord å Wilson-batarna på senare år förbättrats. Att emellertid förhallandena ombord å de ännu i trafik gående nämnda ångarna »Rollo» och »Orlando» icke heller för närvarande ens tillnärmelsevis uppfylla föreskrifterna i 1884 års förordning, torde visa sig vid en sakkunnig besiktning. Äfven vid en hastig undersökning framgår, att utrymmet å 3:dje klass, där 16 personer inlogeras i hvarje hytt, icke kan uppfylla stadgandena i förordningens § 27; lika litet står kojernas anordning, som är synnerligen otillfredsställande, i öfverensstämmelse med förordningens paragraf 31. Luftväxlingen är i dessa afdelningar af fartyget mycket bristfällig och uppfyller i ingen mån stadgandena i förordningens §§ 35 och 36. Äfven den allmänna renligheten i dessa afdelningar af fartygen lämnar åtskilligt öfrigt att önska. Enligt af sakkunnige meddelade uppgifter äro slutligen de nämnda ångarnas skrof så gamla, att de äfven med mycket liberala grundsatser måste utdömas såsom icke sjövärdiga. — Jfr vidare sid. 113.

Här ofvan nämnes, att firman Wilson på det bestämdaste motsatt sig att låta sina båtar undersökas af sakkunnig person. Samma rädsla för kritik har vid ett annat tillfälle mött Emigrationsutredningen från personer i firmans tjänst, enligt hvad nedan intagna berättelse utvisar.

På uppdrag af Emigrationsutredningen vistades år 1907 bostadsinspektrisen i Stockholm Fröken Kerstin Hesselgren under några veckor i Liverpool för att där sätta sig i förbindelse med de kvinnliga emigranterna från Sverige. Fröken Hesselgren undersökte äfven emigranthotellen i Liverpool och besökte de oceanångare, som därifrån förmedla utvandraretrafiken. Öfverallt rönte hon under sitt uppdrags fullgörande det största tillmötesgående. Undantag härifrån ägde rum endast när hon å Emigrationsutredningens vägnar sökte att ombord på Wilsonångaren Calypso i Hull utfråga de svenska passagerarne. Härom berättar Fröken Hesselgren följande:

»Under min vistelse i Liverpool reste jag ned till Hull öfver en söndag för att möta de med Wilsonlinien kommande emigranterna. Jag vände mig på lördag e. m. till Wilsonliniens kontor för att begära tillstånd att gå ombord å Calypso. Som ej någon af de öfverordnade stod till att träffa, blef jag tillsagd att på morgonen vända mig direkt till kaptenen med min anhållan. Omedelbart efter båtens ankomst gick jag ombord och framställde för kaptenen mitt ärende samt visade mitt officiella pass. Han nekade absolut att låta mig se båten eller ens tala med emigranterna ombord, och då jag framhöll att jag var utskickad i offentligt uppdrag, sade han, att det angick ej honom och han hade dessutom inga som helst bevis för att jag var den jag gaf mig ut för. På min anmärkning att passet upplyste om den saken och att det var ett ministerielt sådant, svarade han att ett dylikt papper ej hade något värde i England om det ej var försedt med svenska konsulns namn, och förresten kunde jag hålla mig på kajen om jag ville träffa emigranter. — Jag måste således återvända med oförrättadt ärende, och mitt

bestämda intryck var att kapten C. var rädd för hvarje form af inspektion af emigrantafdelningen å Calypso.»

För det svenska utvandringsväsendets tillfredsställande organisation är det tydligen erforderligt, att äfven utvandrartraderna Göteborg—England underställas utvandringsförfattningarna.

Emigrantlinierna Europa—Amerika.

Om de viktigare ångbåtsbolag, som för närvarande äro representerade i Sverige (se sid. 40 här ofvan), må lämnas följande kortfattade upplysningar. Dessa bolag äro:

Cunard-linien (Cunard Steam Ships Co., Ld). Hufvudkontor i Liverpool; 15 ångare om 223,000 ton, år 1908[1]). Router: Liverpool (Southampton) till New York och Boston. Svenska utvandrare: 12,368, år 1907.[2])

Hvita Stjärn-linien (White Star Line; Ismay, Imrie & Co.). Kontor i Liverpool, London och Southampton; 26 ångare om 340,000 ton. Router: Southampton till New York; Liverpool till New York och Boston. Svenska utvandrare: 7,124.

Allan-linien (Allan and State lines; J. & A. Allan). Hufvudkontor i Glasgow; 17 ångare om 122,000 ton. Router: Liverpool till New York, Halifax och Quebec. Svenska utvandrare: 882.

Anchor-linien (Anchor Line; Henderson Bros., Ld.). Hufvudkontor i Glasgow; 15 ångare om 90,000 ton. Router: Glasgow till New York och Boston. Svenska utvandrare: 365.

Canadian Pacific-linien (Canadian Pacific Railway Co.). Kontor i Montreal och Liverpool; 27 ångare om 163,000 ton. Router: Liverpool till Halifax och Quebec. Svenska utvandrare: 1,078.

Dominion-linien (Dominion Line; British and North Atlantic Steam-Navigation Co., Ld). Hufvudkontor i Liverpool; 11 ångare om 73,000 ton. Router: Liverpool till Halifax och Quebec. Svenska utvandrare: 576.

American-linien (American Line; International Navigation Co., Ld). Kontor i Liverpool, Southampton och London; 7 ångare om 63,000 ton. Router: Liverpool till Philadelpia, Southampton till New York. Svenska utvandrare: 1,143.

Norddeutscher Lloyd. Hufvudkontor i Bremen; 89 ångare om 560,000 ton. Router: Bremen till New York, Baltimore, Galveston m. fl. Svenska utvandrare: endast ett fåtal.

Hamburg-Amerika-linien. Hufvudkontor i Hamburg; 70 ångare om 474,000 ton. Router: Hamburg till New York, Boston, Baltimore, Philadelphia, Montreal m. fl. Svenska utvandrare: endast ett fåtal.

Det Forenede Dampskibsselskab. Hufvudkontor i Köpenhamn; 17 ångare om 54,000 ton. Router för dess afdelning *Skandinavien-Amerika-linien:* Köpenhamn till New York (via Kristiania och Kristiansand). Svenska utvandrare öfver *svenska* hamnar: 2,840.

---

[1]) Antalet fartyg omfattar för samtliga linier endast sådana om mer än 12 knops fart. Tontalen äro i bruttoton. — [2]) Antalet utvandrare afser öfverallt året 1907 samt hamnarna Göteborg, Malmö och Stockholm.

En dag ombord på en emigrantångare.

Emigrationsutredningen är, såsom redan nämnts, icke i tillfälle att lämna några systematiska upplysningar om tillståndet å de stora oceanångare, som föra våra emigranter öfver till den nya världen. Här återgifvas emellertid de iakttagelser som meddelats af Fröken Kerstin Hesselgren från hennes i det föregående omnämnda vistelse i Liverpool i Emigrationsutredningens uppdrag under september månad år 1907. Likaså meddelas här nedan den berättelse som afgifvits af en person, hvilken på Emigrationsutredningens bekostnad våren 1908 gjorde en färd öfver Atlanten; härigenom torde kunna vinnas någon föreställning om de allmännaste dragen af en sådan resa.

Fröken Hesselgren skrifver:

»Genom bemedling från **Hvita Stjärn-liniens** hotell hade jag fått rederiets tillstånd at gå ombord på *Baltic* med tredjeklass passagerarna och stanna där tills båten skulle gå på kvällen.

Klockan strax före 10 var jag nere vid piren; en del folk hade redan gått ombord på färjan, och andra kommo undan för undan. Hvarje passagerare maste visa sina papper innan han släpptes igenom, och en och annan blef också tillbakavisad och måste söka skaffa klara besked till nästa färja. Genom agentens hjälp kom jag lyckligt igenom och med färjan till båten. Baltic är en af Hvita Stjärn-liniens största ångare och den gör ett i sanning mäktigt intryck.

Vi släpptes upp på undre däck i en ström förbi besiktningsläkaren, som placerat sig vid trappan och infångade emigranterna allt efter som de kommo. Det var med möda jag själf undgick den summariska besiktningen. Med ett och samma instrument petade han alla i ögonen; det gick blixtsnabbt, men var väl ändå effektivt, att döma af den risk bolaget löper om någon behäftad med trakom slipper igenom.

Åtskilliga hundratal personer samlade sig småningom på 3:dje klassens däck, och jag blef i tillfälle att språka med några få svenskar innan nästa sammanfösning började. Denna gång drefvos alla öfver till fördäck, för att under vägen få sina biljetter visiterade och numret på hytten angifvet.

Detta tog en betydlig tid, och det blef för många oerhördt tröttsamt att stå sammanpackade i timmar. Särskildt svårt var det för de kvinnor, som hade gråtande eller otåliga barn på armarna.

Det hela tycktes emellertid från tjänstemännens sida skötas med ett orubbligt godt humör, och jag såg till och med en af cheferna själf taga några af mödrarna en genväg genom första klass för att de skulle slippa fram litet raskare. Vid hvarje ny färja som kom började samma process om igen, tills alla de 2,000 tredje-klass-passagerarna passerat revy. Det drog ut till klockan var 4, innan alla fått sina nummer. Under däck försiggick ett lika ifrigt arbete att få tag uti sina respektive hytter. Många nedslagna eller förargade ansikten mötte en, när man kom ned. En hade fått löfte af agenten att få bo ihop med sin reskamrat i en hytt för två; nu voro de skilda at i hvar sin hytt för 6 personer. En annan kunde inte, fast hon letat en timme, få tag uti sin hytt och var nu öfvertygad om, att hon skulle bli utan. En tredje hade af agenten i Göteborg blifvit visad en hytt, som skulle vara lik den han och hans kamrat skulle bo uti, men nu befanns numret på deras biljetter betyda en bädd uti en af de stora salar som rymmer 260 säng-

platser. Jag var nere och såg på hans plats, och jag undrar inte på att han kände sig besviken om han tänkt sig en hytt. I detta stora, låga rum stod säng vid säng med en meters mellanrum och i dubbla rader på höjden. Det måste vara oerhördt svårt att hålla frisk luft i en sådan sal, om den är fullt besatt med mer eller mindre sjösjuka och ej alltid så väl badade personer. Den luftväxling som fanns tycktes dock vara god: öfverallt utsugnings- och insläppningskanaler i hvilka draget kändes mycket kraftigt. Alla bäddarna sågo också rena ut. Litet grofva men fullständigt rena linneöfverdrag på madrasser och kuddar samt en filt. Jag tittade in i en hel del af hytterna, somliga för 6, andra för 4 och några för 2 personer. Trånga äro de förstås, men ej trängre eller obekvämare än andra klass hytterna på Nordsjöbåtarna, och öfverallt var fullt tillfredsställande rent. Många tycktes också vara mycket nöjda och belåtna och angenämt öfverraskade efter sina erfarenheter på Nordsjön.

Familjer och ensamma kvinnor ha sina hytter i aktern, de ogifta karlarna i fören. De ha äfven skilda däck, men männen ha tillstånd att gå öfver på akterdäck, däremot ej kvinnorna på fördäck, därför att manskapet äfven har sitt tillhåll där. Det finnes två stora matsalar, en för män och en för kvinnor, med ordentligt dukade bord. Huruvida de manliga uppassarna alltid äro så renliga af sig, vill jag lämna därhän. En svensk-amerikanska påstod, att hon på resan från Amerika ej kunnat äta på hela tiden trots att vädret varit det bästa, därför att uppassaren varit så snuskig, omväxlande snutit sig i och användt som dammtrasa den handduk som han sedermera torkade af deras tallrikar med. Sådant torde dock försiggå också på andra platser än i emigrantångarnas matsalar.

Hvad som förvånade mig är, att intet finnes i hytterna, som kan användas, om de resande bli sjösjuka. Allt måste gå på golfvet, och stanken blir naturligtvis fördubblad, när medpassagerarna måste gå och trampa och släpa sina kjolar i eländet. När de ej ha några toilettanordningar i hytterna, så borde det väl ej vara obilligt att begära att de skulle sätta någon sorts apparat vid hvarje bädd, som kunde användas i händelse af sjösjuka. Dessa kunde med fördel också bli spottkoppar. Spottlådor borde finnas öfverallt på och under däck. Det var rent ohyggligt att se hur det spottades, däcket såg på en liten stund ut så, att man måste draga kjolarna åt sig för att gå öfver det. Jag kunde inte låta bli att tänka, att det hade varit klokt att skicka de gifta männen också till fördäck och förbjuda allt hvad manfolk hette tillträde till kvinnornas sida, ty det är fullständigt vidrigt att tänka på att de små barnen skola få springa och krypa ombord på ett sådant nedsöladt golf.

Vid 4-tiden kommo andra klass passagerarna ombord och slutligen äfven första klassens, och nu myllrade hela den stora båten af folk — 3,000 personer — och ändå väntades 700 irländare ombord i Queenstown.

Ungefär en tredjedel af alla passagerare äro flickor. Så voro denna dag med på Baltic 1,000 flickor, hvaraf 100 voro svenskor. Allt som allt var det 300 svenska emigranter.

Några dagar därefter gick jag upp på **Cunardliniens** kontor och fick tillstånd att gå ombord på *Campania.*

Det är en tämligen liten båt, som endast tar 800 passagerare. Första klass var utmärkt treflig och bekväm, andra klass äfven ganska bra, men utrymmet för tredje var däremot knapphändigt. Allá trappor och uppgångar voro mycket smala och svåråtkomliga. Det rådde en fruktansvärd trängsel, när passagerarna skulle ned.

Jag blandade mig i hopen, när de kommo från läkarbesiktningen. Alla ogifta män åt ett håll, familjer åt ett annat. Ensamma kvinnor, d. v. s.

däribland voro äfven änkor med barn, kommo för sig. Med den hopen följde jag. En lång, mörk gång, så en brant, smal trappa, och så var man nere i hvad som skulle på en gång tjänstgöra som matsal och hyttplats. Den förstnämnda bestod af en smal gång på hvardera sidan af midtkomplexet, som innehöll hytter. Väggfasta bord längs sidorna, med långa bänkar framför, gjorde denna passage så smal, att när de sutto vid dessa bord, kunde man nätt och jämt tränga sig emellan och det var omöjligt att komma fram med matfaten. Hytterna voro skilda från hvarandra och förrummet endast medelst förhängen. Bäddar för 3—4 personer i rad å en brits utan mellanbalkar och en likadan ofvanpå, så nära att man stötte hufvudet i den ena bädden när man satt på den andra. Allt var mörkt, olustigt och trångt. Passagerarna voro förtviflade och trängseln och hettan voro minst sagdt obehagliga. Jag kan knappt tänka mig hur där skulle bli vid sjögång.

På däck fanns ej heller några sittplatser.

En annan af Cunard-liniens båtar, *Caronia*, var betydligt mycket större och bekvämare. En stor, ljus matsal med långa bord, dukade med hvit vaxduk, gjorde ett synnerligen luftigt och trefligt intryck. Äfven hytterna voro rymliga och snygga. Däcket var ordnadt med soffor och en större rökhytt. Trapporna voro breda och bekväma.

Äfven här åsåg jag läkarbesiktning och hyttutdelning. Kl. 1/2 7 på morgonen lämna emigranterna hotellen och fara i stora vagnar ned till hamnen, c:a 1/2 timmes väg, där få de ofta vänta någon timme, innan de gå med färjan till båten. Kl. 1 få de sin middag. Men hela tiden dessförinnan har gått åt för de olika besiktningarna. Ofta få de stå många timmar packade och vänta innan deras tur kommer, och jag såg många som voro färdiga att svimma af trötthet.

Äfven två af **Canadian Pacific-liniens** båtar blef jag i tillfälle att se. Deras största båt, *Empress of Brittain*, besökte jag en timme efter sedan den kommit in från en resa. Dess tredje klass afdelning var ovanligt rymlig och bekväm. Matsalen mycket stor och treflig, med rörliga sammetsklädda stolar i stället för de vanliga långbänkarna. Ett trefligt rökrum och en utmärkt toilettafdelning med flere badrum. Hela denna afdelning låg fullkomligt afskild från hytterna. Gångar och trappor voro breda och ljusa och rena, trots att allt nu var i upplösningstillstånd.

Hytterna voro för 4—6 personer, men ganska stora och alla försedda med driksvatten och kommod.

Bäddarna utgjordes af de vanliga halmmadrasserna med filtar och bomullsöfvertäcken.

En af deras mindre båtar, *Lake Erie*, hade samma anordning i hytterna med tvättställ och dricksvatten. Matsalen var här trång och hytterna likaså. Det fanns nog en del rymligare hytter men de voro afsedda för engelsmän och irländare.

Af **Allan-liniens** båtar såg jag endast en, nämligen *Victoria*.

Hytterna voro där mycket trånga, 6—8 personer i hvar hytt. Inga familjehytter tycktes finnas. Klosetterna lågo i omedelbar närhet af hytterna, och i de närmaste af dessa kändes därför en ganska betydlig stank. Tvättrummen voro trånga och intet badrum fanns, ej heller fanns det dricksvatten eller tvättställ i hytterna. Bli de resande sjuka, ha de endast golfvet att tillgå. Bäddarna voro mycket smala och en stor del af hytterna alldeles mörka.

Jämförda med **Nordsjöbåtarna** kan man dock säga, att äfven de sämre Atlanterångarna äro ett betydligt framsteg i bekvämlighet, särskildt hvad 3:dje klass afdelning beträffar. Nordsjöbåtarna äro ej inrättade för emigranttrafik,

men så klagas det också allmänt och högljudt öfver dem bland emigranterna. Sämst tyckas *Esbjerg*-linien och *Trondhjems*-båtarna vara. Af den förstnämda liniens båtar blef jag i tillfälle att delvis se en, och den gjorde nog skäl för beskyllningen att ha en synnerligen trång och otreflig och illa inredd 3:dje klass. Så vidt jag kunde se och efter hvad emigranter försäkrade mig var det endast det vanliga lastrummet, i hvilket tillfälliga sängbritsar upptimrades för att vid behof åter borttagas och lämna rum åt annan last. En outhärdlig stank af boskap rådde t. ex. i 3:dje klass-afdelningen på en af dessa båtar. Nu minskas ju obehaget däraf genom att resan i regel går på ungefär ett dygn.

Den längsta resan är Trondhjem—Hull, som kan taga ända till 4 dygn. En del norrlänningar och jämtar resa den vägen, och klaga många på de dåliga hyttförhållandena och maten. En familj hade t. ex. fått löfte om en bra hytt, men blef placerad i en mycket liten sådan tillsammans med 5 andra personer; och som hytten låg inklämd mellan ångpannerummet å ena sidan och klosetterna å andra, var hettan och stanken sådan, att det var nästan omöjligt att vistas därnere.

Mjölk fanns ej ombord, kaffet var odrickbart. Mödrarna hade mycket svårt med småbarnens föda.

Vin- och ölförsäljning fanns däremot ombord, och bedrefs det en sådan handel därmed, att många drucko sig fulla och gjorde af med sina pengar. En ung svensk hade vid sin ankomst till Liverpool på det sättet gjort af med allt hvad han hade och t. o. m. måst pantsätta saker för att klara sin skuld ombord.

Äfven på *Wilson-liniens* ångare är 3:dje klass allt annat än oklanderlig. Ventilationsförhållandena äro så dåliga, att det råder en fullkomlig stank under däck. Många emigranter hafva sagt mig, att de ej under hela resan kunnat vara där nere utan att de sofvit på däck. Det finns åtminstone på Ariosto ingen matsal, utan sättes maten fram på ett bord som står i ingången till hytterna, midt för den öppna tvättafdelningen och i omedelbar närhet af klosetterna. Golfvet är beströdt med sågspån och sopas flere gånger om dagen rent, men icke dess mindre ser det vanligen allt annat än aptitligt ut. Calypso lär vara rymligare och bättre inredd, men kan jag ej vidare yttra mig därom, emedan jag nekades tillträde till båten (jfr sid. 108).

Efter den tröttsamma och ofta mycket obehagliga resan öfver Nordsjön kommer järnvägsresan mellan Hull och Liverpool, som göres med särskilda emigranttåg. Vagnarna äro vanligen stoppade 3:dje klass vagnar med plats för 8 personer i hvarje kupé. I allmänhet tyckas de ej besättas med mer än rätta antalet, såvida ej de resande ha barn med sig, ty dessa räknas ej. Kupéerna äro emellertid af den gammaldags typ, som ej ha toilettanordning; ej heller finnes dricksvatten, hvilka förhållanden bli för de resande obehagliga, då resan mellan Hull och Liverpool, med den godstågsfart emigranttågen gå med, tager 5 timmar. Intet uppehåll göres under resan, som på detta sätt under heta sommardagar blir fullständig olidlig.

De olika emigrantbolagen kunna i denna sak intet göra, emedan järnvägen äges af enskilda bolag.

Ha emigranterna kommit med söndagsbåten från Göteborg, så ha de under en dags uppehåll i Hull hunnit hvila ut något efter Nordsjöresans besvärligheter, men komma de från andra håll eller med onsdagsbåt, så gå de omedelbart vid ankomsten till tåget, och är då båten försenad, så att de komma till Liverpool midt i natten, får man ej undra på, om de efter denna resa äro ursinniga och förtviflade och färdiga att klaga på allt och alla.»

En färd öfver Atlanten.

Den ofvan sid. 110 omnämnda reseberättelsen lyder sålunda:

»Jag ankom till Göteborg på morgonen den 9 april (1908) och möttes vid stationen af en agent för Skandinavien—Amerika-linien hos hvilken jag beställt biljett. Han ledsagade mig till ett hotell och tillsade att jag på f. m. skulle infinna mig på kontoret.

På vägen till hotellet sporde jag agenten om det var många som reste öfver nu. Han ruskade på hufvudet och svarte nej, och så sade han, att det var ett par stora skäl, som gjorde att intet folk reste nu. Först och främst de dåliga tiderna, »och så börja de göra så mycket här i landet nu på det att inte folket skall resa».

På liniens kontor fick jag betala min biljett, men kunde inte få den förrän i Kristiania, emedan jag bara hade frejdebetyg och inte utflyttningsbetyg.[1] Linierna äro alltid hjälpsamma, när det gäller sådana där saker.

På kvällen erhöllo vi järnvägsbiljett och följdes af agenten till tåget.

Vid framkomsten till Kristiania vid 7-tiden på morgonen den 10 april var ingen emot oss. Vi sökte oss därför fram till liniens kontor, och där upphunnos vi af en hotellvaktmästare, som skulle mött oss men som försofvit sig. Han tog oss med till Nielsens hotell på Skippergaden. Det var ett hotell af ungefär 7:de klass. Vi fingo ett rum där vi skulle vara på dagen. Vi voro fyra, min bror, en västerbottning och en bohuslänning. Rummet var snuskigt och otrefligt. På golfvet vid kommoden var uppkastningar efter någon som tydligen blifvit sjösjuk innan resan börjat. Städerskan låtsade intet om något utan började duka fram mat åt oss därinne. När jag så visade henne på det där och frågade henne om det inte gick an få bort det och få ut en smutsig slaskhink som stod där, så såg hon på mig, som hon velat säga mig, att jag hade större fordringar än de voro vana vid. Hon gjorde så rent golfvet, men slaskhinken fingo vi behålla. Äfven bordduken var dålig. Trasig och smutsig. Kl. 10,30 f. m. skulle vi till kontoret och få våra biljetter. Ditkomna blefvo vi tillsagda att ställa oss i kö och följa med in till läkaren. När vi kommo in till honom, fingo vi i tur och ordning sitta ner, och så började undersökningen. Läkaren sade: »Visa labbarna», och så såg han på händernas innersidor. Sedan sade han: »Gapa! säg A!» så tittade han på ögonlockets insida, och så var det färdigt. När vi så kommo tillbaka till kontoret, fingo vi tillsägelse att återkomma kl. 2 för att få biljetterna utskrifna. Vi gjorde så, och kl. 4 e. m. voro vi ändtligen färdiga att gå ombord. Ångaren, Oskar II, hade kommit till Kristiania redan vid 9-tiden på morgonen och låg nu och lastade buntar af trämassa. Det syntes vara den hufvudsakligaste lasten från Kristiania.

När vi kommo ombord, tog en kvartermästare emot oss, såg på våra biljetter, och så fingo kyparna ta våra kappsäckar och lotsa oss ner till våra hytter. Jag fick min plats i hytten n:r 50. Den var för 4 personer, men vi voro endast 3 i den.

I Kristiania gingo ungefär 200 personer, däribland många svenskar, ombord. Dessutom voro många svenskar ombord förut, sådana som gått ombord i Köpenhamn. För ett år sedan brukade de sända dubbelt så många passagerare från Kristiania som nu, sade de på kontoret där.

---

[1] Resan gjordes för ett tillfälligt uppdrag i Amerika, men för Emigrationsutredningens räkning skedde färden med emigrantbiljett.

Klockan precis 9 på kvällen den 10 april lämnade vi Kristiania. Det var då lite regn och en lätt dimma.

Den 11 april kl. mellan 8 och 9 f. m. ankrade vi utanför Kristiansand för att ta ombord passagerare där. Vi fingo ungefär 100 stycken. Kl. mellan 11 och 12 f. m. lämnade vi Kristiansand, och så började den egentliga sjöresan.

Vi hade svårt för att äta lite hvar. Matkärlen voro dåligt diskade. Jag gaf vår uppassare 2 kr., och det hade god verkan. När kaffet skulle serveras kl. 3 e. m. den 11, hade han först jämnt så många koppar att det räckte åt alla vid bordet utom åt min bror och mig. Han gick då efter två koppar till, och dessa fingo sig en grundlig extra torkning. Detta upprepades ofta.

Mattiderna ombord voro: frukost kl. 8, middag kl. 12, kaffe kl. 3 och kvällsmat kl. 6.

I mellandäck åts det i fyra olika matsalar. I den afdelning där familjerna och de ogifta kvinnorna bodde, där voro borden rätt snygga. Men där vi andra skulle äta var det osnyggt. Vaxdukarna voro dåliga och ofta dåligt torkade. Handduken, som uppassaren hade, användes till nästan allt. Med dem såg jag att de torkade både bänken där vi sutto på, bordduken, om man gjorde anmärkning på den, och matkärlen. Och bakom ryggen på mig fanns en stor plåtlåda för afskräde. Den stod där otäckt äfven under måltiderna. Sedan måltiderna voro afslutade och borden afdukade, brukade vi sitta där för att läsa, skrifva eller spela. Det var det enda ställe vi hade att vara på. Men då kommo de med diskvattensbaljor och slog ut det i ett hörn af matsalen. Där låg det illaluktande vattnet och skvalpade och gjorde det stundom nästan omöjligt att vara därnere.

Maten var nästan alltid den samma. Så här såg matsedeln ut:

Den 11. Frukost: kött och potatis, smör och bröd och kaffe. Brödet, rikligt, som allt annat, var alltid godt. Det utgjordes af färskt hvetebröd och groft, mjukt bröd. Bröden påminner till utseendet om de svenska »ankarstockarna». Middag: soppa (någon sorts köttsoppa), smör och bröd, kött och potatis samt en liten torr bakelse till dessert. Kl. 3 kaffe med hvetebrödsskifvor. Kvällsmat: kött och potatis samt smör och bröd och te.

» 12. Detsamma som den 11 utom till middag, då desserten utgjordes af äpplen.

» 13. Samma som den 11.

» 14. Frukost: köttkorf; resten som den 11. Middag: sötsoppa, kött och potatis samt till dessert äpplen. Kvällsmat som den 11.

» 15. Frukost: rå sill och potatis, smör, bröd och kaffe. Middag: kålsoppa, fiskstufning (potatis och fisk hopstufvade) samt den torra bakelsen. Kvällsmat: kött, kål och potatis, te.

» 16. Samma som den 12.

» 17. Frukost: fiskbullar och potatis. Middag: sötsoppa, kött och potatis samt äpplen. Kvällsmat: kalops och potatispuré.

» 18. Frukost: köttkorf och potatis samt, för dem som så önskade, gröt af hafregryn. Mjölken till den var dålig. Middagen, den bästa vi fingo på hela resan, utgjordes af risgrynsgröt med kanel och socker samt öl i ett glas. Efter åtskilligt bråk fingo vi af den dåliga mjölken i st. f. öl. Också fisk och potatis; bakelse. Kvällsmat: fiskstufning och potatis: te.

» 19. Frukost: två ägg samt gröt. Alltid med den dåliga mjöken. Middag: buljong med klimp, kött, potatis och till dessert en apelsin. Kvällsmat: kött, potatis och saltgurkor stufvade.

» 20. Frukost: kött och potatis; kaffe. Middag: sötsoppa, kött och potatis; bakelse. Kvällsmat: hars = lapskojs; te.

» 21. Frukost: potatispuré och kalops; kaffe. Middag: ärter, fläsk och brynt kål; bakelse. Kvällsmat: potatis, kött och saltgurkor hopkokade; te. — Till hvarje frukost serverades kaffe, till hvarje kvällsmat te.

Maten ombord är ungefär lika med den man får på de engelska linierna, ehuru den var bättre serverad på Ivernia, Cunard-liniens gamla båt, som

jag följde med öfver 1905, trots att de hade så många emigranter att de fingo duka ända till fyra gånger till hvarje måltid.

Resan blef ganska långvarig, därför att båten går så sakta. Det fanns en karta i vår matsal och en i familjernas. Där anslogs hvarje dag huru många mil ångaren gått från kl. 12 middagen ena dagen till kl. 12 middagen andra dagen. Här följer siffrorna från vår karta, i engelska mil:

11—12 april	354 mil.	16—17 april	335 mil.
12—13 »	349 »	17—18 »	332 »
13—14 »	330 »	18—19 »	342 »
14—15 »	330 »	19—20 »	342 »
15—16 »	330 »	20—21 »	350 »

Vid vår ankomst till New-York afgick därifrån Cunardliniens nya ångare Mauretania till Liverpool. Han har på denna resa gått ända till 579 mil. Allmänt uttalades missnöje med den danska båten därför att den gick så sakta. Och vi räknade ut, att man kan göra resan öfver England på mycket kortare tid än med denna »direkta» linie.

Jag samtalade några dagar med några återvändande svensk-amerikaner om svenska och amerikanska förhållanden. En dag sade jag, att vi antagligen inom några år få en egen svensk linie som går direkt från Sverige — kanske anlöpande Norge — och till New York. »Inte på 1,000 år», inföll en mr Swansson från New York». Hvarför inte»? frågade jag. »Ja, ser ni, sade han, »de äro för senfärdiga hemma. Jag har nog sett i tidningarna att de tänkt på något sådant, men jag tror inte det blir mer än en vacker tanke. Och dock, huru glada skulle inte vi svensk-amerikanare vara om det lyckades. Finge Sverige, låt oss säga 3 båtar på ungefär 15,000 ton, moderna och snabbgående, med bara svenskar som besättning, så skulle alla, åtminstone de allra flesta, svensk-amerikaner resa med den linien. Äfven om inte båtarna gingo mer än hvar tredje vecka, så skulle de vänta och följa med den. Och huru väl behöfver inte Sverige den linien! Frånsedt att vi ytterst sällan se den svenska flaggan i New Yorks hamn, huru mycket billigare skulle inte en hel del saker bli som nu tages öfver England, Hamburg eller Köpenhamn! Jag har i många år rest för en stor amerikansk exportfirma, som exporterar i synnerhet frukt och ost på England. En gång när jag skulle med en last öfver till England, fick jag löfte af firman att få använda tre veckor för egen del för att få resa till Stockholm och hälsa på. När jag kom dit var jag ju intresserad af att se huru det var i de affärer, som jag förstod mig på. Jag gick och såg mig om. Döm då om min förvåning när jag fann mina fruktlådor där, och så när jag frågade hvar de voro köpta, fick till svar än England, än Hamburg. Att de voro åtskilligt fördyrade genom dessa mellanhänder, säger sig självt.» Jag har talat vid flera sedan dess, och de ha sagt detsamma.

Bland mina bordskamrater på båten fanns en lång, ståtlig svensk, f. d. underofficer på ett gardesregemente. Han reste nu för trettonde gången öfver oceanen. Han hade varit i Skandinavien och Finland och sålt farmar för New York stat. Han hade rest med Oskar II tre gånger förr, dock alltid såsom första eller andra klass passagerare. En dag när vi sitta till bords, kommer kaptenen ombord och går igenom matsalen. Han får syn på svensken, går fram till honom, hälsar och kallar honom vid namn. Sedan när de träffades hade kaptenen, enligt hvad svensken själf sade, frågat honom hvarför svenskarna börja dra sig från att åka med den linien. Svensken svarade, att det till stor del berodde på att danskarna 1905 alltför öppet tog parti för norskarna. Och det, sade han, är något som i synnerhet vi svensk-amerikaner inte så lätt glömmer. Dock reser ännu många svenskar med den

linien. Jag frågade en dag på kontoret hvar de fingo sina flesta passagerare. De svarade att Norge kom i första rummet, Sverige i andra och Danmark i tredje. Trots detta är det bara danska uppassare. Och det var för många svenskar omöjligt att förstå hvad de sade. Så den fördel de hade af att besättningen talte »skandinaviska», var minimal. Man reder sig nästan lika bra på de engelska linierna, ty det är nu så många svensk-amerikanare som resa fram och åter, att man alltid får någon som tolkar.

Jag frågade många, däribland mr Swanson från New York, hvarför han inte reste med en större, snabbgående engelsk båt. »Jo, ser ni», sade han, »jag har min familj med mig, och då är det både för mig och de mina bekvämare att resa med den här linien. När man då är ombord behöfver man inte byta om förrän man är framme».

Skandinavien—Amerika-liniens stora trumf är att den går direkt. Det var skälet för att alla svenskar jag talade med reste med den. Men ändå var det många som sade, att hällre än att ligga på sjön i tolf dygn reser jag hädanefter med en snabbare båt öfver England.

På båtens kontor sade man mig att resan brukar ta ungefär 11 dygn. Vi fingo lots ombord kl. 11 e. m. den 21 april (nära 5 f. m. den 22 enligt svensk tid), och vid 1-tiden på natten kastades ankare vid Staten Island, vid karantänplatsen. Kl. 5 på morgonen blefvo vi tillsagda att gå upp på däck för att undersökas af läkaren, som just då väntades ombord. En stund senare kom en gammal man ombord; vi fingo ställa upp oss och marschera förbi honom i dubbla rader, vi karlar barhufvade. Han bara tittade på oss. Många, som inte såg den lille mannen när de passerade honom, frågade sedan när undersökningen skulle börja. När undersökningen var öfver, började båten röra på sig, och vid 8-tiden på morgonen voro vi i docka i Hoboken.

Där fingo vi så lämna båten efter att ha varit ombord i nära 12 dygn. När så våra koffertar tagits i land, fingo vi dem synade af tullmännen, som alltid äro snälla. Kl. ungefär 11 togos vi ombord på en båt för att fraktas ner till den af så många fruktade »sista stationen», Ellis Island.

När vi kommo dit ner, fingo vi stå där ombord på båten nära 1 timme, innan vi fingo gå iland. Så kom tillsägelsen att ta kappsäcken i hand och gå upp i byggnaden där den sista undersökningen skulle verkställas. Vi fingo ställa oss i rad i trapporna och så med hatten i hand marschera in. När man kommer in där, får man gå ett stycke fram i en bred gång. Så får man ta af åt höger, 2 och 2, och så är det två herrar som ser på hvar och en, en som ser på ögonen på hvar och en, och så får man åter ta af åt höger där det finnes en hel del smala passager med n:r från 1 upp till ungefär 12. Där tas man om hand af en tolk, som förer en fram till ett bord där det sitter en herre, som har en massa papper. Där börjas examinationen. Vi sluppo undan mycket lindrigt. De endast frågade mig huru länge jag förr hade varit i Amerika, om min bror skulle resa med mig och huru mycket pengar vi hade. Det var inte ens nödvändigt för oss att visa våra kontanter. Jag tänkte få stanna och se och höra huru andra klarade sig, men det fick jag inte. Sedan vi passerat, fingo vi gå ner i afdelningen »To New York» och där invänta färjan till Battery Park.

Där nere i väntrummet träffade jag flera, som sade att det var rätt många som syntes ha mycket svårt för att få gå i land. Det sades att examinationen var synnerligen sträng.

Vår resa hade varit gynnad af vackert väder. Endast en kväll, den 19 april, var det storm. Hytten vi hade var rätt bra. Bädden bestod af en järnstomme. Botten af korslagda ungefär 1″ plåt eller bandjärnsrimsor. Ma-

drassen af en ungefär 4″ tjock dyna. Stoppningen var någonting liknande bast. Kudden hade samma stoppning. Den liknade till formen kuddarna i våra svenska andra klass vagnar. Tyget till både madrass och kudde var af groft, blått tyg. Och så en filt.

Första natten ombord var det så kallt att vi fröso, men så fingo vi en filt till påföljande dag. Natten därpå var det så varmt, att det var nästan omöjligt kunna sofva för den skull. Så där växlade det. Ena natten kallt, andra natten varmt. Kl. ungefär 6 på morgonen kom en pojke in och for med en blöt trasa öfver golfvet. Lite senare en kvinna, som fyllde vår vattenkaraff och torkade vårt tvättställ. Sedan kom pojken och tömde ut tvättvattnet. Liknande var förhållandet på Cunardlinien, blott med den skillnaden att vi där, om jag mins rätt, fingo handdukar, här inga.

Ombord å Oskar II syntes det som om de hade det bättre med hytter än på de engelska linier jag rest med. Inte så att hytterna voro bättre, men jag såg inga sådana där stora lafvar, afdelade med säckväf, som jag såg på Ivernia. Huru det är på de stora nya båtarna vet jag inte, men skulle önska få resa hem med Cunardliniens nya 32,500 tons »Mauretania» eller systerbåten »Lusitania». Skillnaden i pris på en 2:dra kl. biljett New-York—Stockholm på Mauretania och Oskar II är ungefär 22 dollar. Med Mauretania 84·60, med Oskar ungefär 62·50. Men då finge jag göra den allra bästa jämförelsen.

Bemötandet på Oskar var som på andra båtar. De lyssnade till våra önskemål, knyckte på axlarna och — ingenting vidare. Vår uppfattning var, att danskarna favoriserades. Jag hade fått en hytt utan dagsljus, och jag bad stewarden, chefen på vår afdelning, att få byta. Jag fick till svar att det inte fanns någon hytt ledig, de voro alla upptagna. Så en dag kom det ut ett anslag att en mr Mickelsen skulle hålla tal om »Mina resor genom Amerika och Europa, särskildt Ryssland». Mannen, som var dansk, hade varit i Amerika i 42 år. Han började med att skildra sitt hem i södra Kalifornien, talade om hvilket paradis det var, att det var en plats för folk, en plats som få, talade om huru han tyckte det var synd om folket »hjemme i Danmark» som måste ha snö och kallt då man kunde gå ut i hage och plocka de »dejeligste blomster». Beklagade att tidningarna och ledande personer i gamla landet tala så illa och osannt om Amerika, m. m. i samma stil. Sedan han slutat, gick jag fram till honom och frågade om det var lätt att få land i Kalifornien nu och om det var billigt. »Nej», svarte han, »det är upptaget. Jorden kostar nu 200 à 250 dollar acren». »Det är något för fattiga emigranter det», sade jag. Han bara knyckte på axlarna och log. Han påstod i sitt föredrag, att det godt finnes plats för halfva Europas befolkning däröfver i dag.

En dag träffade jag den mannen när han skulle gå till sin hytt. Jag bad att få följa honom och se huru han bodde. Han hade en ljus, treflig fyra mans hytt ensam, den trefligaste jag såg på båten. Den låg just vid uppgången till andra klass. Så olika kan det delas.

New York den 30 april 1908

K. H—n.

Skandinavien—Amerika-linien.

Denna den *danska* ångbåtslinien till Amerika — en afdelning för sig af Det Forenede Dampskibsselskab i Köpenhamn — för-

tjänar i flere hänseenden en särskild uppmärksamhet. Dess namn har ock litet emellan mött i den föregående framställningen. *Af denna linie förmedlas den ojämförligt största delen af den olagliga utvandringen från Sverige.*

Oaktadt biljettprisen icke äro låga, snarare tvärtom (jfr sid. 11), är Skandinavien—Amerika-liniens fartygsmateriel otvetydigt underlägset de öfriga liniernas; särskildt är hastigheten synnerligen begränsad (såsom ock visats här ofvan sid. 116). Framför allt ryktbar är Skandinavien—Amerika-linien för de många olyckor, som drabbat densamma och hvarigenom redan flera hundra människolif gått förlorade.

Af de båda mest uppmärksammade af dessa katastrofer må, efter tidningarnas redogörelser, här lämnas en kortfattad skildring.

Den 27 februari 1903 telegraferades från Ponta Delgada på Azorerna, att ångaren »*Oskar II*», tillhörande Det Forenede Dampskibsselskab, på resa från Köpenhamn till Newyork med ett stort antal passagerare ankommit dit i haveri. Ångaren lämnade Kristiansand den 13 februari och hade hunnit ganska nära amerikanska kusten, då den plötsligt öfverraskades af hårda stormar, som dref den tillbaka. Maskinen blef skadad och fartyget sprang läck i två af lastrummen. En del af lasten skadades, och en del måste kastas öfver bord. Först den 13 mars blefvo passagerarne afhämtade från Azorerna på Norddeutscher Lloyds ångare »Grosser Kurfürst».

Den 5 juli 1904 bragte tidningarne den fasaväckande underrättelsen, att Det Forenede Dampskibsselskabs ångare »*Norge*» på resa till Newyork, dit den beräknats ankomma den 8 juli, förlist vid Rockall i Atlantiska oceanen och gått till botten med större delen af passagerare och besättning. Enligt bolagets uppgift funnos ombord 694 passagerare, nästan uteslutande emigranter, däraf 68 svenskar, 79 danskar, 296 norrmän, 15 finnar och 236 ryssar. Besättningen utgjordes af 71 man, däraf 7 svenskar. Genom ångare, som strax efter olyckstillfället passerade platsen, inbärgades omkring 150 personer, som någon tid drifvit omkring, simmande eller i räddningsbåtar, och infördes till olika platser i England och Skottland. Några af dessa afledo dock strax efteråt. Bland de räddade var fartygets befälhafvare, kapten W. Grundel. Alla de öfriga, alltså öfver 600 personer, omkommo.

»Norge» var en tremastad ångare med rår på förmasten och mätte 2,121 ton netto. Den var af äldre typ, byggd 1881 i Glasgow hos Stephen & Son (samma firma som byggt »Oskar II») och inköptes af Det Forenede Dampskibsselskab jämte »Hekla» och »Island» från Thingvallalinien, när denna nedlade sin verksamhet.

Den 22 lämnade »Norge» Köpenhamn och tre dagar senare Kristiansand. Före afgången från sistnämnda hamn hölls lagstadgad sjörättslig besiktning, hvarvid utrustningen, inklusive båtar och räddningsredskap, förklarades vara tillfyllest. Härpå tilläts fartyget afgå med 700 passagerare. Vid senaste inspektion i Newyork, den 17 oktober 1903, hade »Norge» på grund af de amerikanska bestämmelserna förklarats blott äga att medtaga 488 passagerare. Detta ställer den norska besiktningen i en egendomlig belysning, om ock, enligt bolagets uppgift, räddningsmaterielen före den sista resant ill en del kompletterats.

Grundstötningen skedde, enligt kapten Grundels berättelse, den 28 juni kl. 7,45 på morgonen. Vädret var mulet och en mild bris rådde, men ingen tjocka: kaptenen förklarar själf, att han tyckte sig skönja Rockall på afstånd. Strax efter det fartyget törnat emot, stoppades maskinen, och då fören lättades af nästa dyning, backades med full fart, hvarpå försök gjordes att vända fartyget för att om möjligt nå tillbaka till en fiskeångare, som passerat strax före kl. 6 och ännu kl. 7 var i sikte. Omedelbart efter grundstötningen gafs order att göra båtarna klara samt uppmanades passagerarne att påtaga sig räddningsbältena och komma upp på däck. I förrummet var då fem fots vatten. Kl. 8,5 sjönk fartyget. Inalles åtta räddningsbåtar utsattes och fylldes med passagerare och några af besättningsmännen, men en kantrade då den kom i vattnet. De flesta passagerarne lågo vid olyckstillfället och sofvo i sina hytter och hunno endast ofullständigt taga på sig kläder, hvilket gifvetvis bidrog till, att de som räddades, vid upptagandet befunno sig i ett ytterst medtaget tillstånd. De af dessa, som kunde fortsätta resan, fördes till Liverpool för att därifrån fraktas vidare till Newyork. Från bolaget lämnades 50 kronor åt hvarje vuxen och 25 kronor åt hvarje barn samt nödig ekipering. (Enligt en annan uppgift försågos de genom respektive länders konsuler med hvad de behöfde). Genom offentlig insamling hopbragtes 25 shilling åt hvarje vuxen och 10 shilling åt hvarje barn. Om åtgärder från bolagets sida att lämna understöd åt de omkomnas anhöriga förspörjes intet.

Rockall Island, hvilken är belägen 416 km. norr om Irland och omkring 300 km. från Hebriderön S:t Kilda, på 57° 36′ nordlig bredd, 13° 14′ västlig längd, anses som en farlig klippa. Den höjer sig som en brant kägla, 21 meter hög och blott 90 m. i omfång, på en 180 m. under hafsytan liggande bank, som mäter 160 km. från norr till söder och 8 km. från öster till väster, och skiljes från Storbritannien genom ett öfver 2,000 m. djupt hafsbälte. Osannolik är, såsom ock chefen för danska sjökortsarkivet kommendör Holm på tillfrågan framhållit, den förmodan, att ångaren grundstött på något dittills okändt skär; banken är nämligen en mycket använd fiskeplats, där trawlarne åtminstone borde haft tillfälle att göra rön.

En annan teori är, att olyckan skulle berott på kompassmissvisning, sådan som t. ex. förekommer vid Island och Bornholm och härleder sig från magnetiska krafter, som störande inverka på kompassen. Kommendör Holm, liksom äfven meteorologiska institutets i Köpenhamn direktör, Paulsen, ville ej förneka möjligheten häraf, ehuru någon uppgift därom ej funnes i »Sailing Directions».

Angående verkliga orsaken till olyckan har klarhet icke vunnits, ej heller har man sig bekant, att några allvarliga bemödanden i den vägen blifvit gjorda.

Till jämförelse må nämnas, att Cunard-linien, det stora engelska ångbåtsbolaget, i flere årtionden befordrat millioner resande utan att ett enda människolif därvid gått förloradt.

Om de otillfredsställande förhållandena å den danska ångbåtslinien *Esbjerg-Harwich* har Emigrationsutredningen mottagit flere meddelanden; jfr sid. 113 samt 132 och 133.

IX. Emigranthotellen.

Att en undersökning af emigranthotellen i vissa utländska städer skett i sammanhang med här behandlade frågor, har ett tvåfaldigt berättigande. Då nämligen i en mängd fall dessa hotell upprättats och underhållas af de emigrantbefordrande ångbåtsbolagen, hvilka därstädes gratis herbergera sina passagerare vid inträffande uppehåll under resan, så utgör beskaffenheten af dessa hotell en faktor, som kan tagas i betraktande vid en eventuell underhandling mellan svenska staten och vederbörande ångbåtsbolag angående villkoren för koncession å utvandraretrafiken. Därtill har frågan ett rent humanitärt intresse, enär otvifvelaktigt i äldre tider en mängd missförhållanden varit rådande å många hotell af detta slag, missförhållanden som å sina ställen ännu icke kunna anses vara häfda.

I första rummet komma här i fråga hotellen i Liverpool och Southampton; därnäst motsvarande herbergen i Kristiania och Trondhjem. För jämförelses skull har undersökningen utsträckts äfven till anordningarna för emigranternas herbergerande i de tyska hamnarna (Hamburg och Bremen), hvilka anordningar — i likhet med det mesta som rör utvandringsväsendet i våra dagar i Tyska riket — i flere hänseende kunna betraktas såsom mönstergilla. Slutligen hafva några upplysningar inhämtats om förhållandena i New York och Boston, — de båda platser där flertalet svenska emigranter först beträda Amerikas jord. — Om emigrantlogierna i Göteborg äro några upplysningar lämnade å sid. 72 här ofvan.

För verkställande af ifrågavarande undersökningar har Emigrationsutredningen haft förmånen att erhålla välvilligt biträde af flere enskilda personer, äfvensom myndigheter, såsom i hvarje särskildt fall meddelas här nedan. För vinnande af likformighet i resultatet utarbetades efterföljande promemoria, som tillställdes hvarje undersökare:

»P. M. för undersökningen af emigranthotellen.

1:o) Undersökningar af emigranthotellen äro afsedda att göras i sådana inrikes och utrikes hamnstäder, öfver hvilka svenska utvandrare passera i nämnvärdt antal, samt för jämförelses erhållande dessutom i Hamburg och Bremen. För Sveriges vidkommande skola de omfatta emigranthotellen i

Göteborg, för Norges i Trondhjem, Kristiansand och Kristiania, för Danmarks i Köpenhamn och Esbjerg, för Englands i Liverpool, Harwich, Southampton och eventuellt Hull, för Nord-Amerikas i New York och Boston.[1])

2:o) För den händelse det på orten i fråga finnes tryckta polisreglementen eller författningar, innehållande antingen sådana allmänna bestämmelser öfver hotell, bostadsförhållanden o. s. v., som äfven till en del träffa emigranthotellen, eller också speciella bestämmelser öfver dessa, torde 2 ex. däraf anskaffas. Det ena exemplaret bifogas redogörelsen.

3:o) En förteckning upprättas öfver samtliga emigranthotell (emigrantherbergen) på platsen, omfattande deras namn, adress, egarens och värdens namn, statsborgarskap och nationalitet samt det eller de rederier, med hvilka hotellens innehafvare hvar för sig torde stå i en eller annan form af förbindelse.

4:o) Bruka de svenska utvandrarna vid ankomsten till staden mötas af innehafvarne eller vaktmästare från hotellen, och förekomma därvid öfvertalningar o. s. v. i afsikt att värfva dem för något visst hotell? Hvilken hållning intaga polismyndigheterna till en företeelse af detta slag?

Om, såsom regel torde vara i engelska hamnar, kostnaderna för uppehållet därstädes äro inräknade i biljetten och hvarje ångbåtslinje inlogerar sina passagerare i på förhand bestämda hotell, bortfaller denna undersökningspunkt.

5:o) För hvarje hotell undersökes:

antalet rum;
rummens golfyta och takhöjd;
antalet personer som enligt myndigheternas bestämmelse högst få logera i hvarje rum;
huruvida och i så fall af hvilken myndighet tillåtelse kan erhållas att vid särskilda tillfällen öka detta antal, och i så fall med huru många nattgäster;
huruvida veterligen äfven sistnämnda siffra öfverskridits, och i så fall huru långt;
sofplatsernas antal, anordning och utrustning, särskildt med hänsyn till dubbel- eller enkelsängar, samt anordningar för personer af olika kön:
huruvida framträdande missförhållanden förefinnas i fråga om ventilation, fuktighet, värmegrad, belysning och försiktighetsmått gentemot eldfara;
renligheten i allmänhet i rummen och sofplatserna;
huru förfares med utvandrarnas reseffekter i hotellet, särskildt hvarest och huru de förvaras;
huruvida framträdande missförhållanden i afseende å kosthållet förefinnas;
huruvida, för den händelse betalningen för vistelsen på hotellet ingår i biljetten, extra afgifter i någon form påläggas utvandrarna;
för den händelse denna betalning icke ingår i biljetten, priset för dygn och utvandrare;
huruvida myntväxling, handelsrörelse o. d. bedrifves i eller i närheten af hotellet, och om därvid missbruk förekomma.

6:o) Huru förfares på platsen med utvandrarna, i den händelse de insjukna, och hvilka missförhållanden kunna därvid förekomma? Särskild uppmärksamhet ägnas åt huru vården af de sjuka bland barnen är anordnad.

7:o) Huru många dagar få de svenska utvandrarna i vanliga fall stanna i hotellen? Förekomma därvid godtyckligheter från rederiernas sida?

8:o) På grund af föregående undersökningar afgifves ett totalomdöme om hvarje hotell för sig, hvarvid särskildt framhålles, om skulden för tilläfventyrs förefintliga missförhållanden är att tillskrifva vederbörande ångbåtsbolag.»

De redogörelser, som inkommit, återgifvas här in extenso. Då afsikten denna gång endast är att fästa uppmärksamheten å dessa

[1]) Såsom af det följande framgår, kommo af olika skäl undersökningarna icke att omfatta *alla* här omnämnda platser. Red:s anm.

förhållandens betydelse vid koncessionsunderhandlingar, har ej ansetts behöfligt att utarbeta någon sammanfattning af redogörelsernas resultat. Att en och annan gång smärre motsägelser kunna konstateras vid jämförelse af olika undersökare, har därför ej häller här ansetts vara af betydelse att föranleda ytterligare undersökning.

Liverpool.

Angående förhållandena i denna stad föreligga trenne berättelser. Den första är af pastor K. J. Montelius, sekreterare i Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, hvilken, under en resa för annat ändamål till England sommaren 1907, benäget åtog sig också att inspektera Liverpools emigranthotell. Undersökningen verkställdes gemensamt med den å platsen boende svenske sjömanspastorn E. G. Wolfbrandt, som afgifvit egen berättelse. Slutligen har fröken Kerstin Hesselgren under sin vistelse i Liverpool för henne af Emigrationsutredningen gifvet uppdrag (jfr Bilaga VII) haft utmärkta tillfällen att studera hotellen i fråga och äfven afgifvit en redogörelse därför, som här nedan återgifves.

Berättelse af Pastor Wolfbrandt.

Med afseende å de olika ångbåtslinierna och deras sätt att herbergera sina passagerare må lämnas följande meddelanden.

Allan-linien. Passagerarna med denna linie bebo tre hotell här.

1) Det största af dessa är beläget N:ris 1, 2, 3 Kent Square och äges och innehafves af herr Mildenstein. Ehuru byggnaderna äro gamla, äro de dock ganska bra underhållna. Rummen äro ganska trefliga, golf och trappor väl skurade. — De tre husen äro sinsemellan förbundna genom dörrar, så att i händelse af eldfara passagerarna kunna komma från det ena till det andra. Detta medför dock den olägenheten att de skandinaviska passagerarna (bland dem då ock svenskarna) ej kunna vara så isolerade från öfriga nationer, polacker, ryssar, judar m. fl., som önskligt vore. Ej heller finnes någon svensk tolk anställd på hotellet, men ett par af betjäningen kunna göra sig hjälpligt förstådda på rådbråkad nordisk dialekt.

2) Det andra hotellet är Alberts House, Nelson Street. Innehafvare är herr Ermis, till börden irländare, men som vistats såsom emigrantagent i Norge på ett par platser samt äfven i Göteborg och som därför med lätthet uttrycker sig på norska. Huset är gammalt och bristfälligt, rummen ganska stora, men fuktiga och ej synnerligen väl hållna. Det har försports ganska många klagomål från passagerare, som bott här. I regel besökes detta hotell af norska resande, men någon gång äfven af svenska. Gästerna få ej använda hufvudingången från Nelson Street utan gå in och ut genom en bakdörr ledande till Bailey Street, en liten, otreflig gränd, uppfylld af judebutiker m. m.

3) Det tredje hotellet innehafves af herr Alex. Larsson, svensk till börden. Adressen är N:r 2 Hardy Street. Här bo alla passagerare som komma öfver Trondhjem, däribland en del svenskar. Mot detta hus har jag icke hört någon anmärkning. Fru Larsson sköter själf köket samt öfvar en utmärkt tillsyn öfver hela huset. Rummen äro stora och väl hållna, och hela platsen

ger intryck af hemtrefnad. Önskligt vore om alla svenska passagerare med Allan-linien kunde få bo här, då de säkert skulle finna sig väl tillfreds.

American- och *Dominion-linierna.* Dessa liniers hotell är N:r 19 Great Georges Square. Innehafvare är herr A. R. Paynter, engelsman. Mot detta hotell hafva varit många klagomål, och vid besök därstädes förvissas man om, att de ej varit ogrundade. Herr Paynter innehar husen N:ris 17, 18 och 19, som alla äro sammanbyggda, men blott N:o 19 användes för skandinaver. Från framsidan se husen stora och präktiga ut, men det är ej passagerarna tillåtet att använda hufvudingångarna, utan måste de gå in från en liten, trång och smutsig bakgata, Upper Frederick Street, hvarest de omsvärmas af judar och apelsingummor, som söka komma åt deras reskassor. Vid besök inuti huset ser man att där råder en fullständig brist på ordning. Där är ständiga ombyten af personal, hvilka påstå att de ej kunna stanna länge på platsen. Rummen äro stora, men renhållningen dålig. Skandinaverna äro ej isolerade från andra passagerare, utan man kan påträffa dem blandade om hvarandra ej blott i samma hus utan till och med i samma rum. Herr Paynter fortfar att förhindra passagerarna att använda eller vistas i sina rum mellan kl. 9 på morgonen till kl. 7 på aftonen, ehuru genom härvarande svenske konsuls inskridande för ett par år sedan han af bolaget blef ålagd att hålla rummen tillgängliga.

Canadian-Pacific-linien. Hotellets adress är N:o 18 Hardy Street och innehafves af herr Isaac Heilbronn (jude). Läget är godt, rummen bra och luftiga, men ordning och renhållning behöfva betydligt förbättras. Ingen svensk tolk finnes anställd i hotellet.

Cunard-linien. För denna linie finnas tvenne hotell.

1) N:ris 1, 2, 3 Great Georges Square; innehafvare herrar A. Heilbronn & Söner (judar). Om detta hotell är ej annat än godt att säga. Det är mycket väl skött. Rummen äro stora, snygga, och läget är utmärkt. Sängarna hållas rena. Här bo mestadels norska passagerare. Endast de svenskar, som resa öfver Malmö—Köpenhamn—Esbjerg, blifva inkvarterade här.

2) N:ris 4, 10 Great Georges Square, som innehafves af fru Maddox-Harcourt. Detta hotell är af samma beskaffenhet som föregående, men dock torde böra anmärkas att passagerarna ej få använda hufvudingången till N:o 10 utan måste gå genom en bakdörr ledande till Cookson Street, en gata lika usel som förut omskrifna Bailey Street och Upper Frederick Street. Någon svensk tolk finnes ej på hotellet, ehuru detta hufvudsakligen bebos af svenskar och genom stora skyltar utvändigt angifves att vara: »Cunard Göteborgs Hotell». Bland betjäningen finnas dock tre à fyra norrmän, som få tjänstgöra såsom tolkar.

Hvita Stjärn-linien. För denna linie finnes också tvenne hotell, det ena för dess Boston- och det andra för dess New York-passagerare.

1) Boston House, Paradise Street; innehafvare herr Morris. Detta hotell har ett godt läge. Rummen äro stora och ganska väl hållna. Någon vidare trefnad för de svenska passagerarna torde det dock ej kunna vara tal om, då här bo resande af snart sagdt alla nationaliteter i samma hus. Att kunna hålla dem åtskilda är på grund af husets byggnad omöjligt.

2) Continental Hotel C:o, 128—134 Duke Street. Ägare och innehafvare herrar Henrichsen & Bergholtz. Här bo Hvita Stjärn-liniens New York-passagerare. Detta hotell är det bästa emigranthotell i Liverpool. Allt som kan göras är gjordt för passagerarnas trefnad och bekvämlighet. Herrar Henrichsen & Bergholtz hafva varit föregångsmän då det gällt att förbättra emigranternas förhållanden.

De önskvärda förändringarna med afseende å de ifrågavarande hotellen äro alltså följande:

1) Samtliga Allan-liniens svenska passagerare böra sändas till hotellet N:o 2 Hardy Street;

2) American- & Dominion-liniernas passagerare böra få ett bättre hotell. Helst borde de sändas till Hvita Stjärn-liniens New York-hotell, 128—134 Duke Street, då ju Hvita Stjärn-linien såväl som American- & Dominion-linierna höra till Shipping Combine, d. v. s. ledas af Mr Pierpont Morgan. I Southampton användes samma hotell för dessa linier;

3) Canadian-Pacific-liniens hotell behöfver mycket förbättras. Kan ej detta ske, böra passagerarna sändas till ett annat hotell;

4) Cunard-liniens hotell N:o 10 Great Georges Square bör låta passagerarna använda hufvudingången och alldeles tillstänga bakvägen till Cookson Street. Vidare borde inläggas elektrisk belysning, då det visat sig att gas är farlig, enär passagerarna ej kunna handtera den;

5) Cunard-linien bör å sitt hufvudkontor härstädes anställa en kvalificerad svensk tolk, i likhet med hvad de andra linierna hafva gjort;

6) Hvita Stjärn-liniens alla svenska passagerare, äfven de som resa till Boston, böra bo på New York-hotellet N:ris 128—134 Duke Street.

Liverpool den 27 juli 1907.

E. G. Wolfbrandt.
Sjömanspastor.

Berättelse af Pastor Montelius.

Sedan jag hos svenska generalkonsulatet i London inhämtat upplysningar och utverkat mig en rekommendationsskrifvelse, af betydelse för den mig föreliggande uppgiften, reste jag till Liverpool. Därvarande svenske konsuln, E. Enhörning, bistod mig med upplysningar och anskaffande af tryckta lagbestämmelser, gällande för emigranthotellen: Common Lodging-Houses Act, 1851, och Bye-Laws as to houses let in lodgings. Äfven rekommenderade han mig till biträde en kunnig och samvetsgrann man, förtrogen med engelska förhållanden, Mr G. J. Lodge. Tillika hade jag på denna för emigrationen betydande plats en värderik hjälp i svenska sjömanspastorn E. G. Wolfbrandt, som ledsagade mig och Mr Lodge till de olika emigranthotellen, delgifvande oss sina erfarenheter från många års verksamhet bland emigranterna och deltagande i undersökningen. Deras värdefulla rapporter närslutas.[1] Med anslutning till dessa beder jag få göra följande uttalanden.

I likhet med dem båda anser jag, att Hvita Stjärn-linien bäst vårdar sig om emigranterna, därnäst Cunard-linien, båda i hotell som kunna anses motsvara anspråken i enlighet med afgifterna å de olika klasserna; den förra ger därvid intryck af humanitet och välvilja, den senare af korrekthet och makt.

Anmärkningarna med stegring mot Canadian-Pacific, Allan- samt American- & Dominion-linierna måste jag erkänna vara grundade, synnerligen i den form pastor Wolfbrandt gifvit dem. I den sistnämnda liniens hotell fann man de små anslagstaflorna, angifvande tillåtna antalet personer i rummet, omflyttade i oordning (t. ex. n:r 3 på dörren och n:r 9 å taflan, samt n:r 2 på dörren och 5 på taflan); till öfversta våningen en trång trätrappa; inga klosetter annat än på gården; två öppna hinkar i korridoren utanför dörren

[1] De engelska lagbestämmelserna äfvensom Mr Lodges rapport hafva ej ansetts här behöfva återgifvas. *Red.*

för småbarnens behof; på flera ställen anslag: »Politi-loven tillader icke att passagererne faa være paa soveværelset mellem 9 f. m.—7 e. m.» Efter allt hvad vi vid efterforskande kunde finna, fanns ej någon sådan Politi-lov. Vid stark tillströmning af emigranter torde antalet af personer i rummen icke sällan öfverskrida det tillåtna, antingen så att kontrollören har öfverseende därmed för tillfället eller att böterna vid missförhållandets beifrande äro så försvinnande små (enligt mig företedda referat ur rättegångshandlingar), att hotellets vinst af den bötfällda åtgärden väl betäcker dem.

Önskemålen, som af pastor Wolfbrandt framställas, äro behjärtansvärda, och därtill må läggas, då han i sitt arbete ansåg sig kunna få stöd däraf, att ett offentligt uppdrag bör lämnas honom att hafva tillsyn öfver svenska emigranters behandling i hotellen, allrahelst han därvid har att påräkna svenske konsulns intresse och kraftiga ingripande.

Mr Lodges rapport anger i ett par fall, hvad vid olika mål serverades. Om matens beskaffenhet uttalades olika omdömen, äfven i fråga om samma hotell, men hvad som gafs var i allmänhet detsamma. Samma gradering som i fråga om rummen torde kunna gälla äfven serveringen. Någon bestämd anmärkning kan jag ej göra, ehuru jag fick bevittna åtskilliga måltider.

Pastor Wolfbrandt återkommer i sina önskemål till att påyrka emigranternas tillträde till hotellen från hufvudingång från bred gata och icke från dålig gränd. Därtill manas han tydligen af mångårig erfarenhet af dåligt inflytande i moraliskt afseende på emigranterna, som ofta vistas utanför porten. Mycket afseende fästes vid denna synpunkt i Tyskland.

Skulden för förefintliga missförhållanden torde vara att tillskrifva bristande tillsyn från den högsta ledningen inom de bolag, som betjäna sig af emigranthotellen, allrahelst om släktskap mellan föreståndaren på hotellet och någon å hufvudkontoret anställd, mera betydande man leder till alltför stort undseende. Dessutom erbjuder emigranttrafiken, icke minst hvad beträffar uppehållet i land, så stora svårigheter, att vården om emigranternas nödtorft och, om möjligt, trefnad, fordrar icke blott kostnader och kraftig ledning utan ock personligt intresse för emigranterna, hvarigenom verkliga behof vänligt fyllas och framträdande oarter genom vaksamhet och förståndig anordning hämmas. Det är ock helt naturligt, att enskilda tjänstemän vid ordningsmaktens kontroll lätt blifva vanmäktiga och kanske beroende af de mäktiga, inom samhället inflytelserika bolagens styrelser, om ej samhället själft genom sina högsta myndigheter på ett ingripande sätt kontrollerar det hela såväl i sitt eget som emigranternas välförstådda intresse. I de hotell, mot hvilka anmärkningar här ofvan framställts, förmärktes ock föga tillmötesgående eller delvis, såsom det syntes, tillbakahållen ovilja, gentemot den undersökning som gjordes.

Undersökningen afsåg hufvudsakligen tredje klassens passagerare. För första och andra klassens var det ordnadt såsom å vanliga hotell, på andra klass någon gång äfven med fyra bäddar i ett rum.

Tiden för emigranternas uppehåll i Liverpool växlar i regel mellan 1—4 dygn; smittosamt sjuka, oftast i ögonsjukdom, och deras närmaste kvarhållas längre, och då på bolagens bekostnad. Fall förekomma dock af längre uppehåll, förorsakade af bolagen, såsom vid alltför stark tillströmning af emigranter, synnerligen på våren. Därom uttalar sig konsul Enhörning i skrifvelse till generalkonsulatet i London den 14 maj 1907 i anledning af ett fall, då emigranter fått löfte om afresa från Southampton på viss dag med uppgifvet fartyg, men utan vidare förts till Liverpool för en för dem betydligt ofördelaktigare befordran, sålunda: — — »På grund af hvad sålunda vid flera tillfällen kommit till min kännedom, önskar jag i djupaste ödmjukhet hemställa,

huruvida icke skäl vore att genom särskilda föreskrifter påbjuda, att utvandrarnes befordran skulle äga rum med namngifvet fartyg på bestämd tid, och att om så icke sker, godtgörelse till visst belopp skulle utvandraren tilldelas. Jag tvekar ej, då jag såsom hänsynslöst betecknar detta förfaringssätt att under en längre tid härstädes kvarhålla emigranterna. Visserligen hör man det å emigrantbolagens kontor ofta framhållas, att detta dröjsmål icke är i bolagens intresse, då hvarje dröjsmål nämligen medför en utgift för bolagen. Detta är ju visserligen i någon mån förhållandet, men det gäller å andra sidan att sätta en välbehöflig hämsko på bolagens och agenternas ifver att tillvinna sig den största möjliga trafiken. Att, såsom understundom sker, sälja biljetter, gällande för ångfartyg, som redan äro öfverfulla, är ju ett oskick, som borde stäfjas, och önskvärdt vore, att bolagen och agenterna funno en större försiktighet härutinnan vara af nöden. Att förhindra dylika dröjsmål synes mig vara af den största vikt. Det gäller härvid såväl det offentligas som enskilda personers intressen. Blifva familjeförsörjare här under längre tid uppehållna, betagas de ju därigenom tillfälle att i tid skaffa nödigt uppehälle åt i hemlandet kvarlämnade anförvanter, och ett sådant förhållande kan ju påskynda, att de kvarlämnade falla fattigvården till last.» I annan skrifvelse i samma ämne erinras ock om de stora olägenheter, som af dröjsmål kunna uppkomma, då anhöriga, som skola mottaga dem vid framkomsten, uppehållas vid väntandet på dem eller kanske efter dagars väntan måste vända åter med oförrättadt ärende och lämna de ankommande i förlägenhet och missräkning. Äfven detta synes kraftigt mana till någon åtgärd.

I skrifvelse af den 18 juni 1907 till generalkonsulatet gör konsuln följande uttalande: »Det torde icke kunna förväntas, att bolagen skulle vidtaga åtgärder i afsikt att förändra det för dem själfva synnerligen fördelaktiga villkoret i utvandringskontrakten, att afresa från Liverpool skall ske inom 12 dagar efter ankomsten dit, men att däremot önskligt vore, att detta, såsom det synes, i hög grad föråldrade villkoret genom svenska lagstiftningsåtgärder snarast möjligt utdömdes och i stället ersattes med föreskrift, som kunde skydda våra emigranter mot en hänsynslös behandling, genom att tillförsäkra dem befordran inom rimlig tid eller ock skadestånd till visst belopp per dag, om befordran ej på utlofvadt sätt äger rum.»

Tilläggas må, att kontrakten böra så affattas och tryckas med sådan stil, att äfven mindre erfarna emigranter lätt kunna se, hvad deras rätt är. I de hittills brukliga har t. ex. villkoret för befordran med den i prydliga bokstäfver angifna ångbåten, nämligen afresa inom tolf dagar, tryckts med fin stil, som lätt undgår uppmärksamheten. Agenter böra ock vara ansvariga och kunna vänta efterräkning för alla löften, som utanför kontraktet muntligt eller skriftligt gifvits men icke uppfyllts.

I fråga om uppehåll på grund af smittosam eller resan förhindrande sjukdom gäller, att den sjuke föres till sjukhus och närmaste familjemedlemmar på bolagets bekostnad uppehållas under dröjsmålet. Den enskilde kan dock därvid möta svårighet för att få ut sitt rätt. Ett fall kunde jag i föreliggande skrifvelser följa,[1] då en svensk familj hade befordrats öfver Trondhjem till Amerika, ändock det före afresan var agenten bekant, att två barn hade kikhosta, hvarföre de ock i England hejdades, så att bolaget var betänkt att sända familjen med de sjuka barnen tillbaka, hvilket ock skett, om ej konsuln fått del af förhållandet. Genom hans ingripande blef saken så ordnad, att bolaget bekostade modrens och barnens underhåll och vård, till dess de kunde

[1] Dessa skrifvelser hafva ej ansetts behöfva här återgifvas.

Red.

fortsätta resan. Allan-liniens svar är betecknande, då däri äfven förekommer agentens skäl till det öfverklagade handlingssättet, nämligen omsorgen att icke någon annan linie skulle få hand om den lilla skaran.

Under min vistelse i Liverpool fann jag i Cunard-liniens emigranthotell en moder, som under vistelse i Liverpool sett ett sitt barn dö och, själf klen, vårdat ett annat af sina barn. Under sådana förhållanden hade en hennes syster stannat kvar hos henne. Nu stodo de färdiga att resa vidare. Bolaget fordrade betalning för systern, som ju hade kunnat fortsätta resan, och då den medhafda reskassan så minskats, att denna fordran ej kunde betäckas, hade anstånd lämnats, tills betalning efter ankomsten blefve möjlig. Personerna i fråga syntes nedtryckta, men bolaget blomstrande i makt och rikedom.

Ännu en annan sak framhålles i en skrifvelse från konsulatet (förut omnämnd) af 14 maj 1907: nödvändigheten af »en föreskrift, att i händelse utvandrare under resan aflider, anmälan om dödsfallet och kvarlåtenskapen ofördröjligen skulle göras till vederbörande konsul på den plats, där utvandrare aflidit, eller, om dödsfallet inträffat under resa, i den hamn fartyget först anlöper».

Anförda exempel och antydningar kunna ju vara nog för erinran om behofvet af allt möjligt skydd för enstaka bland många tusenden, som ofta själfva sakna både materiella och andliga medel att öfvervinna mötande svårigheter.[1]

Berättelse af Fröken Hesselgren.

De hotell, som emigranterna bebo, ligga midt bland Liverpools smutsigaste och dystraste fattigkvarter, där den ständigt rökiga och dammiga luften kommer allting att se svart och otvättadt ut.

Oändliga äro de klagomål man får höra öfver dessa hotell, men medgifvas måste också, att de ha mycket stora svårigheter att kämpa med. En stor del af deras gäster ha själfva ej det enklaste begrepp om ordning och snygghet. Skandinaverna ha dock ett mycket godt anseende, och vanligen finnas därför särskilda och bättre ordnade hotell som blott få användas af skandinaviska emigranter. Så har t. ex. Hvita Stjärnlinien och Cunardlinien det ordnadt.

Hotel Göteborg, George Square 10, Cunardliniens tredje kl. hotell för skandinaver, är ett mycket snyggt, tämligen nyrestaureradt hus, som ligger vid en öppen plats. Rummen och uppgångarna äro ljusa, sängarna synnerligen snygga, med rena sängkläder. I hvarje rum finnes kommodanordning och dessutom i de öfre våningarna särskild W. C. för kvinnor och barn, hvilken hålles öppen om nätterna. Afträdesanordningarna på gården och tvättrummen äro äfven i fullgodt skick.

Det finnes dels mindre rum för 2—3 personer, beräknade för familjer, dels stora salar med 12—24 bäddar, dels dylika uppdelade i cubicles.

Flickorna läggas alltid i någon stor sal, därför att man på det viset lättare kan öfvervaka dem.

Matsalen är stor och ljus, och det är alltid prydligt dukadt. En mindre, öfvertäckt gård tjänar till uppehållsort mellan målen, dessutom finnes det ett rätt snyggt stort skrifrum, som dock är tämligen mörkt.

Passagerarna klaga emellanåt öfver maten, men tycks det nog mest vara därför, att de äro ovana vid engelsk mat. Middagen, som består af kötträtt

[1] Pastor Montelius' berättelse fortsättes under »Southampton», sid. 131.

och soppa, äro de i allmänhet fullt nöjda med, men frukosten och kvällen, med te eller odrickbart kaffe och marmelad till smörgåsen samt någon lagad rätt, finna de ofta synnerligen otillfredsställande.

Jag har flera gånger gått igenom hotellet både innan de resande ha kommit, strax de ha farit och medan de voro där, och man kan lugnt säga, att hotellet fyller alla rimliga anspråk på snygghet. En mycket otreflig sida har det dock, och det är den för alla emigranthotell vanliga bakporten. Vägen ut genom denna port utgöres af en smal, meterbred gång löpande längs afträdeslängan, alltid mer eller mindre smutsig och otreflig, trots dagliga spolningar. Här som alltid, mynnar bakporten ut till en smutsig bakgata, där massor af misstänkta och ruskiga individer dels bo, dels hålla bodar till emigranternas fromma. Dessa bodar, med sina svenska eller norska skyltar, ägas vanligen af judar, som hålla de uslaste varor till de orimligaste priser, ockrande på att de äro svenska. För en dålig låda anjovis (värd 35 öre) tages t. ex. 1 sh. 6 d. (1·35 kr.), för några kokta apelsiner 2 sh. Emigranterna ha vanligen blott svenska eller amerikanska pengar, och då taga dessa handlande ungefär hvad de tycka af dem. Ofta går det så till, att då spekulanten öppnar sin portmonnä, plockar säljaren åt sig ur den »hvad han skall ha».

Men det är ej nog med dessa bodar, som de försiktigare emigranterna akta sig för, utan kring dessa bakportar äro dessutom alltid lägrade en hord af slödder, som bjuder ut eller rättare trugar sitt kram på emigranterna.

Man kunde alltid se att emigranterna voro komna, om dessa individer fattat posto kring bakporten.

Oftast nog användes endast denna utgång för emigranternas räkning. Hotellen bruka sätta upp varningar för att inlåta sig i affärer med dessa försäljerskor eller bodar.

Hvita Stjärnliniens hotell i Duke street har dock en något rymligare och trefligare ingång. Visserligen från en tämligen smutsig bakgata med de vanliga bodarna, men med en stor öppen port ledande in till en snygg och väl hållen gård. Gårdens murar äro klädda med hvitt kakel, hvilket gör ett ljust och rent intryck mot den vanliga sotiga färgen.

Matsalen ligger 1 tr. ned från gården, men är ljus och rymlig. På andra sidan gården ligger ett skrif- och rökrum. Trapporna upp till rummen äro här, liksom på alla emigranthotellen, smala och af trä, men dock ljusa. Rummen äro dels mindre cubicles med oljedränkta träväggar hållande 2—4 sängplatser, dels större eller mindre salar med bäddar, ordnade i dubbla rader på höjden.

Inredningen i sängarna är fullt tillfredsställande, likaså renligheten i allmänhet.

Matförhållandena är desamma som på Cunardhotellet.

Boston House i Paradise street är ett annat hotell, som tager emot Hvita Stjärnliniens passagerare. Hit komma alla möjliga nationaliteter, men de nedre och snyggaste våningarna äro afsedda för skandinaver. Dessa rum äro stora och luftiga, försedda med elektriskt ljus, snygga tak och ljusa tapeter. Bäddarna äro tämligen snygga, men de flesta äro dubbelsängar. Tvättställ finnas i hvarje rum och W. C. i hvarje våning. De öfre våningarna äro mindre snygga och sängarna smutsiga — där läggas judar, ryssar och polackar.

Det finnes en stor ljus matsal för skandinaver, en mindre bra för finnar, och en på bakgården för »annat folk», d. v. s. judar, ryssar och polackar etc. Dessa äro nämligen så smutsiga, att de ej kunna bo och vistas tillsammans med de andra emigranterna. Cunardlinien har ett särskildt hotell för dem, och så ha flere andra hotellägare. De uppföra sig som djur och lukta så

illa, att inga andra kunna vara ihop med dem. Men de behandlas också som djur, få de sämsta rummen och de värsta platserna på båtarna, få ej vara på samma däck som de andra och ej äta på samma gång. Engelsmän och skandinaver bli alldeles vilda, om de misstänka att de skola komma i beröring med dessa stackars uslingar.

Allanliniens hotell vid Hardy street 2 har sin ingång genom ett ruskigt plank vid en bakgata. Gården är liten, men försedd med ett bord och ett par bänkar. Innanför en butik finnes ett litet krypin, som skall föreställa skrifrum. Butiken äges af hotellet och tillhandahåller emigranterna varor af mer eller mindre god beskaffenhet. Tvättrum och afträden ligga på gården. I rummen finnes absolut ingenting utom ett större eller mindre antal stora smutsiga dubbelsängar. Endast lakanen tvättas, filtar och öfvertäcken äro däremot så smutsiga, att det är vämjeligt. De resande packas ihop i minsta antalet rum. Så lågo t. ex. 4 familjer (man och hustru) och en ung flicka i ett och samma rum, som var c:a 5 m. i fyrkant, under det att flere rum stodo tomma. Därtill kommer att dessa människor, som voro fullkomligt obekanta med hvarandra, fingo bo på detta sätt i flere dagar.

Rummen äro i allmänhet otrefliga och trapporna mörka. Uppgången är synnerligen litet tilltalande, en brant trappa förbi ett smutsigt kök, hvars enda utgång utgöres af denna trappa.

Ohyra och råttor finnes öfverallt, och maten tyckes vara tämligen underhaltig.

Canadian Pacific Hotel, Hardy street 18, är icke mycket bättre. Där finnes visserligen ett ganska trefligt gathus, med stora ljusa salar och rum, men skandinaverna läggas lika ofta i gårdshuset, som är mycket ruskigt. Gården är mycket liten, till största delen upptagen af tvättrum och afträden; köket ligger omedelbart intill, och ingången utgöres af en smal gång mellan å ena sidan en afträdeslänga, å den andra detta mycket smutsiga, halfmörka kök.

Matsalen är otreflig och trapporna farligt mörka, branta och smala. Lås saknas på flere rums dörrar; ohyra finnes öfverallt, och råttor springa öfver bäddarna om nätterna.

Medan jag var där, hade t. ex. en hustru med fem barn fått sig anvisad *en* dubbelsäng; en säng till fanns i rummet, i hvilken låg ännu en hustru med ett barn. Sängarna sågo mycket oaptitliga ut, och lakanen hade antingen varit använda förut eller voro ytterst illa tvättade. Rummet, som inte kunde stängas, var ett genomgångsrum och låg två trappor upp. Ingenting utom sängarna finnes i rummen.

Hotel Kristiania torde dock vara det sämsta af alla hotellen. Det äges af en engelska, som i tre omgångar varit gift med skandinaver. Hennes nuvarande man är en norrman, och detta värda par håller sig med norska och svenska flickor, med hvilkas tillhjälp de locka till sig resande.

Jag har flere gånger stått och sett på, hur dessa flickor stått i dörren och ropat åt de förbigående emigranterna att komma in. Komma de väl in, så bli de plundrade på pengar i alla former. Såväl pastor Wolfbrandt som sjömanshemsföreståndaren ha haft flera sorgliga erfarenheter af det sätt hvarpå detta hotell behandlar oerfarna resande.

Angående faran för eld och åtgärder däremot, talade jag med the Medical Officer of Health och sade han, att dessa hotell stå under samma lagar som Common Lodging Houses, d. v. s. att alla åtgärder mot eldfara skola af byggnadsinspektör godkännas. Dock äro dessa emigranthotell vanligen ej byggda för ändamålet utan omändrade gamla hus, hvarför anordningarna ej alltid bli så tillfredsställande som önskligt vore.

Han lofvade emellertid påkalla inspektörens uppmärksamhet särskildt angående Allanliniens och Canadian Pacifics Hotel, hvilkas mörka, trånga korridorer och trappor göra dem tämligen farliga i detta afseende.

Bästa anordningarna mot eldfara tyckas de ha i Hvita Stjärnliniens hotell vid Duke street. Utom de två, under vanliga förhållanden använda nedgångarna från öfre våningarna, finnas nämligen två reservnedgångar till gatsidan, försedda med tydliga anvisningar att användas i händelse af eldfara.

Southampton.

Om förhållandena å denna ort, hvars betydelse inom emigranttrafiken befinner sig i hastigt stigande, meddelas i fortsättningen af pastor Montelius' berättelse följande:

»Från Liverpool togs färden till Southampton, där jag fann en god hjälp i värden för Roles Temperance Hotel, en svensktalande finne Mr M. Jakobsson. Hans person- och lokalkännedom var för mig af stort värde.

Hvita Stjärn-linien och American-linien hafva här ett gemensamt stort, välbeläget, välvårdadt hem, Albert Road 151. Ägare: John Doling, engelsman, medlem af engelska kyrkan, medborgare i Southampton. Han sköter det med sina söners hjälp; en norrman med godt anseende, gift med en svenska, tjänstgör som tolk för skandinaverna. Sofrummen afsedda för skandinaverna besöktes. I stora matsalen fick jag tillfälle hålla gudstjänst med omkring 200 svenskar, hvilka tycktes mycket värdera att vid detta ovanliga tillfälle få höra Guds ord förkunnas på eget tungomål i främmande land.

Huset, med bred fasad mot en liten grön park, öppen för allmänheten, hade två breda trappuppgångar af järn, vid den ena af dessa dock en smalare trätrappa till mindre rum. Trossbottnarna voro cementerade, goda anordningar gentemot eldfara. All belysning gas; lampor endast vid vård af småbarn på tid gasen var släckt. God ventilation. Uppvärmning vintertid med ångrör. Oljemålade stenväggar. Mellanväggar och afbalkningar af trä, oljemålade. Huset byggdt för ändamålet.

I källarvåningen: kök och magasiner, snyggt hållna; ett större förvaringsrum för passagerarnes saker, placerade å bord; samt en matsal, i händelse af behof, för 200 personer.

I bottenvåningen en stor ljus matsal för 360 personer (25·50 × 10·15; 3 m. höjd). Från en del af bredden bortgår för ett skrifrum och för trappuppgångarna. I matsalen vistas passagerarne om dagarna mellan målen, enär endast familjer och tillfälligt klena få vistas å sofrummen om dagen. Sjuka föras till lasarett.

Första våningen var genom afbalkningar indelad i sofrum, af hvilka jag såg *ett* för familj, med en dubbelbädd och tre enmans, *två* med hvardera en dubbelbädd, *sju* med en eller två bäddar. Dessa voro mycket trefliga i all sin enkelhet. Flera funnos men voro för tillfället upptagna af emigranter, hvilka af oss lämnades ostörda.

I andra och tredje våningen, i hvardera två stora rum för män och två för kvinnor, med skilda ingångar från gatan och trappuppgångar af järn; genomgång mellan afdelningarna endast vid eldfara; i andra våningen 10 fot högt, i tredje högre, hvarje rum 10 × 5 à 6 m. och med tjugo enmansbäddar. Vid ett af dem dessutom ett litet rum med två bäddar.

I sofrummen användas i regel enmansbäddar (1·80 × 0·95 mtr), aldrig den ena öfver den andra, försedda med spring mattresses, bolster med blandad ull, hufvudkudde, två lakan, två ylletäcken, ett tungt sängtäcke — snyggt hållna.

Kvinnorna hade tvättrum, klosett- och badrum i sammanhang med våningarna; männen nere på gården, snyggt och tillräckligt. För bad betalas 45 öre.

Förut omnämnd trätrappa vid sidan af den bredare trappan af järn, som ledde till männens afdelning, förde upp till ett mindre hus, mestadels användt endast för emigranter af annan nation än de skandinaviska. I bottenvåningen fanns ett rum (8 × 4·75; 3 m. i höjd) med sexton sängar. I första och andra våningen, med samma bredd (4·75 m.) i hvardera: ett rum något mer än 4 m. i längd med nio enmans sängar och *ett* mindre än 4 m. med sex enmanssängar, båda 3 m. i höjd.

Det uppgafs, att ett hus, som låg på andra sidan gården och var förenadt med det här beskrifna genom en täckt gång, ordnad till två rum, hade samma utrymme och anordningar, till förfogande i händelse af behof.

Någon regelbunden inspektion från hälsovårdsnämnds sida förekommer ej. Tryckta stadgar rörande antalet logerande i hvarje rum finnas ej, icke heller något angifvande däraf å dörrarna. Utrymmet större än i Liverpool.

Matordning för måndag och tisdag (öfriga dagar ungefärligen detsamma): *Måndag.* Frukost: Salt Cod Fish; Butter Sauce; Jacket Potatoes; Bread and Butter; Tea and Coffee; Ad libitum. Middag: Pea Soup; Boiled Beef; Haricot Beans; Boiled Potatoes; Currant Pudding-Bread. Kväll: Corned Beef; Bread and Butter; Raspberry Jam; Tea and Coffee; Ad libitum. *Tisdag.* Frukost: Sausage and mashed Potatoes; Bread and Butter; Tea and Coffee. Ad libitum. Middag: Soup; Corned Beef; Boiled Potatoes; Carrots; Butter Beans; Macaroni Pudding-Bread. Kväll: Cheese Cake; Jelly; Bread and Butter; Tea and Coffee; Ad libitum.

Emigranterna komma på måndagen och torsdagen och fortsätta onsdagen och lördagen.

Tillsynen från hufvudkontoret (två minuters väg därifrån) synes vara regelbunden och god.

Hotellen för 1:sta och 2:dra klassens passagerare syntes motsvara anspråk, som med rätta kunde ställas på dem.

Tydligen medförde det större utrymmet i en mindre stad stora fördelar, och det är utan tvifvel till förmån för emigranterna, att emigranttrafiken, som det synes, mer och mer drages ifrån Liverpool till Southampton.»

Harwich—Esbjerg.

Vi meddela fortsättning af Pastor *Montelius*' berättelse från här närmast ofvan.

»Från Southampton reste jag öfver Parkeston, hamn för emigrantfartygen, nära *Harwich.* Här inga hem för emigranter, emedan dessa omedelbart föras vidare med tåg, mestadels till Southampton och Liverpool. För tillfället låg ångaren N. J. Fjord från Esbjerg där, efter att ha aflämnat emigranter. Ångaren var icke stor. Längs utmed fartygets båda sidor voro rader af två enmanssängar bredvid hvarandra, ett par öfver och ett par under, män och kvinnor på olika sidor; familjemedlemmar få då skiljas åt. Ett litet rum emellan dessa sängrader användes till matsal. Efter all sannolikhet blifva öfverresorna, synnerligen vid sjögång, mycket besvärliga och frestande på hälsan. Bättre borde vara sörjdt för passagerarne.

I *Esbjerg* på Danmarks västkust fanns intet emigranthem, emedan emigranterna för färd till Parkeston (Harwich) i England få fortsätta samma

dag de anlända. Ägaren af ett 2:dra klassens hotell I. Lorentzen begagnade väl som skylt »Emigranthotell», men hotellet användes endast af andra klass passagerare, när de komma för tidigt till Esbjerg. Det var någorlunda väl hållet.

Två emigrantagenter besöktes: H. N. Fries, Östergade 28, för Hvita Stjärn-linien, American-, Dominion-, Anchor- och Norddeutscher Lloyd, samt Hans Nielsen, Norgesgade 13, för Cunardlinien. Den sistnämnde var stram och karg i fråga om upplysningar, den förre däremot tillmötesgående och vänlig, syntes intresserad, agent under 26 år. 300 à 400 emigranter kunna anlända på en gång från olika nationer, mest från Sydsverige, Malmö och Hälsingborg. Noggrann läkareundersökning, dock undantag att någon behöfde stoppas. Den det händer får respengar hem igen och utlagd afgift för biljett tillbaka.

Svenske konsuln i Esbjerg, Christen Breitholt, besöktes. Han bekräftade agentens uppgifter och förklarade, att han under fem års tjänst ej mottagit några klagomål från emigranter i fråga om deras behandling. Enligt min åskådning böra dock emigranternas intressen *under öfverfarten* bättre tillgodoses. Under påkommande storm kunna eljest vedervärdigheterna blifva större än svaga sinnen kunna uthärda. Fall af sinnesförvirring under sådana förhållanden hafva förekommit.»

Bremen och Hamburg.

Om förhållandena å dessa båda emigranthamnar, som äro af största betydelse för utvandringen från Östeuropa men mycket sällan passeras af svenskar (af skäl som nämnas sid. 84), meddelar pastor Montelius i afslutningen af sin berättelse följande:

»I Tyskland var på helt annat sätt sörjdt för emigranterna än i England, och var jag i tillfälle att se anordningarna för deras vård under uppehåll före afresan både i Bremen och Hamburg.

Angående emigrationens utsträckning öfver dessa städer och lagbestämd ordning för emigranternas vård under uppehåll i dem hänvisas till Bericht über die Tätigkeit des Reichskommissare für das Auswanderungswesen während des Jahres 1906; Gesetz über das Auswanderungswesen vom 9 Juni 1897 (Reichsgesetzblatt n:r 26); samt Gesetz betreffend das Auswandererwesen vom 14 Jan. und 13 Mai 1887.[1]

I *Bremen* fick jag genom svenske konsulns, grosshandlaren Th. Wendts, anordning välvillig tjänst och värderika upplysningar af en Beamter am Nachweisungsbureau für Auswanderer, Franz Appel, hvarjämte jag hade god hjälp af Evangeliska Fosterlandsstiftelsens sjömanspastor i Bremen Ol. Larsson.

Af närslutna Quartier Liste der Bremischen Auswanderer Logishäuser[1] framgår, att 52 olika hotell, större och mindre, användas för att mottaga emigranterna, hvarförutom storartade anläggningar voro gjorda för ordnande af Auswandererhallen, som, när allt var färdigt, skulle kunna mottaga 4,000 personer. Det uppgafs, att ända till 8 à 10,000 emigranter på en gång måst inlogeras i Bremen. Uppehållet är beräknadt till 2 à 3 dagar. Om uppehållet förlänges genom försenad båtlägenhet, betäcker kompaniet däraf för passagerarne förorsakade utgifter. Så ock vid sjukdomsfall.

Den närslutna listan[1] anger anordningar för gästernas mottagande. Enligt lag är 10 kbm. luft för person beräknad. Jag besökte hotell Stadt Cöln,

[1] Ej här återgifven.

Hofmanns hotell, Stadt Warschau och nyanläggningarna till Auswandererhallen. Å dörrarna till hvarje rum var måladt, huru många i detsamma finge inlogeras. Golfven voro målade, värmeledning i alla rummen, försiktighetsmått för eldfara. Järnsängar användas, med springfjäder-madrasser samt fjädertäcken eller vanliga täcken. Afgiften, utanför biljettpriset, var 1 mark 60 pfennige per dag. Stadt Warschau vid Findorfsstrasse var afsedt för 300 personer. Där inlogerades i ett rum 47, i ett annat 31 o. s. v. I Auswandererhallen var en våning med 432 bäddar (två och två enmanssängar öfver hvarandra). Den kunde genom skjutdörrar skiljas till två. Öfverallt var genomfördt, att män och kvinnor mottogos i olika afdelningar, och familjer i regel uti mindre rum. För öfrigt hänvisas till Statuten des Gastwirte-Vereins von 1851, Bremen 1903, samt anslag: Warnung och Auswanderer-Gottesdienste.[1]

Sydtyskar och skandinaver få i allmänhet något bättre än emigranter från Österuropa, hvilket motiveras med, att de förra äro snyggare och ha större anspråk.

År 1905 gingo endast 58 emigranter från Sverige öfver Bremen, och 44 öfver Hamburg. År 1906 var antalet något större.

Angående Hamburg hänvisas till närslutna Jahresbericht der Behörde für das Auswandererwesen für das Jahr 1905; Amtsblatt der freien und Hansestadt Hamburg; Verordnung, betreffend die Beherbergung von Auswanderern Hamburg, den 12 Juli 1906; Die Auswanderer-Hallen der Amerika Linie in Hamburg; Lista å mindre emigranthotell i Hamburg; samt bilagda ex. af smärre bestämmelser, anslag och prislistor.[1]

Ledsagad af svenske generalkonsuln besökte jag vid min ankomst till Hamburg ledamoten i senaten dr jur. H. P. L. W. Sthamer, som, förberedd af generalkonsuln, i ärendet redogjorde för vården af emigranterna under deras uppehåll i Hamburg, särskildt i de nyinrättade stora Auswanderer-Hallen, samt ställde till vår tjänst en man för upplysningar vid afsändande samma dag af 1,400 emigranter, och en man vid besök i de mindre härbärgena för emigranter, jämte tryckta meddelanden. Af dessa härbärgen besökte vi fem. I alla voro polisens bestämmelser om anslag af villkoren och antalet gäster i hvarje rum iakttagna. Rummen voro afsedda för 1—8 personer. Hemmen syntes vara väl öfvervakade af myndigheterna i fråga om ordning och renlighet och hade fördelaktiga lägen med ordentlig omgifning. Franzens hem vid Michaelistrasse 46 och Thodes vid Hühnerposten 11 voro oklanderliga och beredde större trefnad än liknande hem i England. Det sistnämnda, som står under värd talande svenska, användes mest för skandinaver. Hemmen Holsts vid Westerstrasse 29 och Smolka vid samma gata 19, som af vår ledsagare förevisades, då vi begärde få se de jämförelsevis sämre, uppfyllde nog bestämmelserna och beredde trefnad, då intet rum var afsedt för högre antal än 7, men lämnade åtskilligt att önska i fråga om tapetsering. I de bättre husen hade väggarna varit oljemålade. I Bartels hem vid Bergendorfsstrasse, med 4 våningar, syntes vara otillfredsställande sörjdt för hjälp vid eldfara, ändock i de andra den angelägenheten var väl beaktad. Påfallande var, att i alla hemmen i matsalarna tillhandahöllos starka drycker, åtminstone öl.

Med få undantag användes träsängar (enmans), tillräckligt stora, med behöfliga sängkläder, som syntes vara omsedda. Klosetter och tvättrum för hvarje våning. De sämre hotellen skulle användas för mindre snygga gäster från östra Europa.

---

[1] Ej här återgifvet.

Af synnerligt intresse var besöket i Auswanderer-Hallen, en anordning för härbärgerande af 3,000 personer. Det var en liten stad, omgifven af mur med noga bevakade ingångar. Emigranterna införas först i en afdelning för läkarundersökning, bad, kläders och sakers desinficering, och få sedan tillträde till paviljongerna, logihus, 35 till antalet med 80 bäddar i hvarje, med enkla, men snygga bäddar, två öfver och två under. För hvarje paviljong någon tillsyn, man eller kvinna; för det hela 7 nattvakter. Bredvid sofrummen dagstuga, emedan ingen får vistas i sofrummen om dagen. Paviljongerna ligga på båda sidor om en gata med planteringar och sittbänkar. Matsalar, en för 500 män, en för 300 kvinnor; dessutom särskildt kök och matsal för judar. Frukost 1/2 8—9 f. m.: kaffe eller mjölk med bröd. Middag 12: soppa, kött och potatis, bröd. Kväll 6 e. m.: te och bröd. Inom området en evangelisk och en grekisk-katolsk kyrka och en synagoga, läkare, hälsopolis och lasarett; läkareundersökning hvarje dag kl. 10,30 f. m.; orkester och danslokal; personalen (hela antalet 146) strängt förbjuden att deltaga i dansen. En bod med öl, bröd, korf, kläder m. m. till moderata priser. Penningväxling enligt kontrollerad taxa. Elektrisk belysning samt centraluppvärmning med ånga.

I dessa anordningar mötas emigranternas intressen — då de behöfva skyddas för en storstads frestelser och vinningslystna — och samhällets, som måste vara på sin vakt mot smittosamma sjukdomar och dåligt inflytande. Till staten måste bolagen lämna för hvarje emigrant 60 pfennige, hvaraf en fond bildas, med hvilken staten i händelse af behof kan ingripa för att afhjälpa nöd eller vidtaga behöfliga åtgärder.

Vid affattandet af ofvanstående berättelse har jag velat erinra mig både nödig begränsning i anspråk, då biljettprisen måste vara så låga som möjligt, och emigranternas verkliga nödtorft, och är hufvudintrycket, att i fråga om emigranters härbärgering en kraftig tillsyn från statens sida är särdeles önskvärd och, där den kommer till stånd, af stor betydelse.

Till sist beder jag få uttrycka min tacksamhet för konsulernas vakna och välvilliga hjälp på de olika platserna. Herr Appel i Bremen är ock värd ett särskildt erkännande för hans osparda möda och välvilja vid gifvande af värdefulla upplysningar.

Stockholm den 23 december 1907.

K. J. Montelius,
pastor.»

Kristiania.

Bland Emigrationsutredningens »bygdeundersökare» sommaren 1907 var numera Fil. lic. K. A. Edin, som till undersökningsområde hade Fryksdalen i Värmland. Under detta sitt arbete mottog han äfven uppdrag att verkställa den planerade undersökningen af emigranthotellen i Kristiania, hvaröfver han afgifvit följande berättelse:

Sedan jag genom polismyndigheternas i Kristiania tillmötesgående erhållit en förteckning öfver de hotell, som i mera väsentlig grad användas af emigranter och därför kunna göra skäl för namnet emigranthotell, besökte jag, i sällskap med en civilklädd polistjänsteman, som för detta ändamål ställts till mitt förfogande, samtliga dessa hotell. De utgjorde till antalet 8, och nämnas här nedan, jämte de resultat, hvartill undersökningen af hvart och ett förde.

1) *Aamodts hotel*, Raadhusgaden 5. Ägare och värd: H. Hansen, norrman och norsk undersåte. Antal rum: 28. Rummens storlek uppmättes ej, då den ej i något fall afvek från hvad som kan anses vara normala dimensioner. Sofplatsernas antal i hvarje rum växlade från 1 till 4. Såväl enkel- som dubbelsängar användes. Priset per dygn för hvarje emigrant är olika allt efter rummens beskaffenhet, från kr. 1 à 1·50 och högre. De linjer, som hit hänvisa sina passagerare, äro företrädesvis Skandinavien—Amerikalinien, Allanlinien och Anchorlinien.

2) *Nielsens hotel*, Raadhusgaden 1 och 3. Ägare och värd: J. Nielsen, norrman och norsk undersåte. Antal rum: 16. Rummens storlek: normala. Sofplatsernas antal i hvarje rum: från 1 till 4. Såväl enkel- som dubbelsängar användas. Priset per dygn för hvarje person: från kr. 1 à 1·50 och högre. Nielsens hotell är jämte Engers hotell (se nedan) de enda, som stå i fast förbindelse med rederi. Förhållandet är så ordnadt, att Skandinavien—Amerikalinien hänvisar alla till dem hörande emigranter till Engers hotell, som sedan i mån af behof anlitar Nielsens hotell — jämte möjligen något annat. Betalning för hotellvistelsen ingår i biljetten, och extra afgifter påläggas ej. De från Stockholm ankommande emigranterna erhålla fri middagsspisning och afresa på eftermiddagen. De som komma med Göteborgståget erhålla fritt logis och fri kost under ett dygn.

3) *Hotel City*, Skippergaden 19. Ägare och värd: J. Ström, norrman och norsk undersåte. Antal rum: 25. Rummens storlek: normala. Sofplatsernas antal i hvarje rum: från 1 till 3. Såväl enkel- som dubbelsängar användas. Priset per dygn: från kr. 1·25 à 1·50 och högre. I detta hotell finnas centraluppvärmning och elektriskt ljus, under det att de öfriga hotellen hafva kaminer och oljelampor. Allan-linien brukar hänvisa sina emigranter till »City».

4) *Hotel Fønix*, Prinsens Gade 3 B. Ägare och värd: K. Østby, norrman och norsk undersåte. Antal rum: 11. Rummens storlek: normala. Sofplatsernas antal i hvarje rum: från 1 till 4. Såväl enkel- som dubbelsängar användas. Priset per dygn för person: från kr. 1·25 à 1·50 och högre. Till detta hotell plägar Cunard-linien hänvisa.

5) *Engers hotel*, Skippergaden 3 C. Ägare och värd: A. Enger, norrman och norsk undersåte. Antal rum: 28. Rummens storlek: 4 rum af storleken 4·8 m. längd, 1·5 m. bredd, 3 meters höjd; de öfriga af normal storlek. Sofplatsernas antal i hvarje rum: från 1 till 6. Såväl enkel- som dubbelsängar användas. Priset per dygn för person: från 1 kr. och högre. Om hotellets förbindelse med Skandinavien-Amerika-linien, se ofvan vid Nielsens hotell. Enligt uppgift besöker rederiets läkare hotellet en gång i månaden.

6) *Østbys hotel*, Jernbanetorvet 10. Ägare och värd: K. Østby, norrman och norsk undersåte. Rummens antal: 14. Rummens storlek: normala. Sofplatsernas antal i hvarje rum: från 1 till 4. Såväl enkel- som dubbelsängar användas. Priset per dygn för person: från 1 kr. och högre. Anmärkas kunde, att i detta hotell ligga åtskilliga rum i fil, med endast en ingång till alla. Cunard-linien rekommenderar detta hotell.

7) *Iversens privathotel*, Lille Strandgade 3 A. Ägarinna och värdinna: G. Iversen, norska och norsk undersåte. Rummens antal: 6. Rummens storlek: normala. Sofplatsernas antal i hvarje rum: från 1 till 6. Såväl enkel- som dubbelsängar användas. Pris per dygn för person: från kr. 1 à 1·50 och högre. Ingen mera ordinär förbindelse finnes mellan detta hotell och någon särskild rederilinie. Matservering i egentlig mening äger ej här rum.

8) *Hotel Kristiania*, Store Strandgade 15. Ägare och värd: Jacobsen, norrman och norsk undersåte. Rummens antal: 9. Rummens storlek: *ett* af storleken 3·5 m. längd, 1·8 m. bredd, 2·5 m. höjd, de öfriga af nor-

mal storlek. Flera af rummen äro ganska mörka, enär ljus insläppes endast genom glasrutor i dörren, hvilken leder till en öfvertäckt balustrad. Hvita Stjärn-linien plägar merendels hänvisa sina passagerare hit.

Några tryckta polisreglementen eller författningar rörande hotell, bostadsförhållanden o. d. förefinnas ej. De enda bestämmelser, som afse hithörande förhållanden, ingå i Bygningsloven af 1899, som ställer hvarje hotell med öfver tio gäster under polisens uppsikt rörande sundhetsförhållanden, eldfara o. d., med inspektion en gång om året. Någon särskild föreskrift om högsta antalet personer, som får logera i hvarje rum, har ej utfärdats af myndigheterna.

I regel mötas emigranterna af vaktmästare från de respektive hotellen. Någon mera påträngande öfvertalning har härvid ej förmärkts, enär emigranterna vanligen utan vidare följa rederiets anvisning.

Samtliga hotell hafva befunnits i godt stånd, såväl i fråga om uppvärmning och belysning som ventilation. Fukt i rummen har ej försports i någon framträdande grad. Försiktighetsmått gent emot eldfara: utan anmärkning. Mot renligheten torde ej heller i allmänhet någon anmärkning kunna göras. För de emigranteffekter, som ej föras direkt till båten eller medhafvas på sofrummen, finnas särskilda bagagerum.

Beträffande kosthållet är att anmärka — utom hvad ofvan meddelats rörande de fall då fri kost ingår i biljetten — att de flesta emigranter själfva medföra mat till förtäring å rummen. Priset per måltid varierar från kr. 0·50 till 1.

Myntväxling o. d. sker vanligen å emigrantkontoren. Ofta uppträder väl också hotellbetjäningen som mellanhand. Några missbruk eller utpressningsförsök ha emellertid ej härvid förmärkts.

Vid sjukdomsfall bland emigranterna, vare sig vuxna eller minderåriga, är regeln den, att om inga anförvanter eller vänner finnas, som taga de sjuka om hand, göres anmälan hos polisen, som sedan vidtager erforderliga åtgärder. Klagomål öfver missförhållanden i detta hänseende ha ej afhörts.

Tiden för de svenska emigranternas vistelse på hotellen är ganska växlande. Som förut omtalats — beträffande Skandinavien-Amerika-linien — afresa de från Stockholm kommande i regel samma dag de kommit, de med Göteborgståget kommande följande dag. I allmänhet torde man ej dröja öfver trenne dagar. Från rederiernas sida torde godtyckligheter härutinnan ej kunna påvisas.

Som totalomdöme om hvart och ett af de undersökta hotellen torde kunna sägas, att — försåvidt jag vid min undersökning har kunnat finna, och denna min uppfattning öfverensstämmer med de lokala myndigheternas — intet af dem ger anledning till någon allvarligare anmärkning. Nämnas bör dock, att ett af hotellen af polisen, sedan en tid tillbaka, misstänkes för oegentligheter i spritutskänknings- och äfven i sedlighetshänseende. Vederbörande rederi ansågs dock ej äga någon vetskap härom.

Stockholm den 26 oktober 1907.

Karl Arvid Edin.

Trondhjem.

Undersökningen i Trondhjem verkställdes af läroverksadjunkten C. V. Andersson i Östersund, som afgifvit nedanstående redogörelse för uppdragets utförande:

Inga tryckta polisreglementen eller författningar, som kunna äga särskild tillämpning på emigranthotellen, finnas (enligt uppgift af polismästaren i Trondhjem m. fl.) Men skrifna uppgifter om hotellen och om visitationer, som där gjorts, tillhandahöllos välvilligt af polismästaren. Afskrift af polisuppgifterna angående ett af emigranthotellen bifogas som exempel[1]. De äro alla lika hvarandra; »paalæg» ha blifvit gjorda tid efter annan, alltid rörande skydd mot eldfara. Men sista gången de inspekterades, i mars eller april 1907, befunnos de gjorda »paalægen» vara »i orden».

Namnet emigranthotell (emigranthärbärge) förekommer icke, och polismästaren förklarade på tillfrågan om reglementen för emigranthotellen, att emigranterna taga in på hvilka hotell som helst. Men följande sex hotell (de tillhöra den klass, som kallas bondlogis, emedan bönderna vid besök i staden ofta taga kvarter där) äro dock att betrakta såsom emigranthotell:

Privathotellet Nordland, Söndre Gade 26. Ägare och värd Lauritz Olsen, norrman. För Cunard-linien. Tjugo rum, af hvilka tre dock icke användas som logisrum för resande. Priset pr dygn och utvandrare: 75 öre à 1 kr. med kaffe.

Hotell Central, Fjordgaden 15. Ägare och värd Paul Næbb, norrman. För Allanlinien. Tretton rum, af hvilka ett icke torde användas som logisrum för resande. Priset pr dygn och utvandrare: 75 öre à 1 kr. med kaffe.

Aas privathotell, Gjetvangveiten 5. Ägare och värd Arnt Aas, norrman. För Canadian-Pacific-linien. Åtta rum i två våningar. Priset pr dygn och utvandrare: 50 öre à 1 kr. med kaffe.

Emil Olsens privathotell, Karl Johans Gade 6. Ägare och värd Emil Olsen, norrman. För Hvita Stjärnlinien. Sex rum i två våningar. Priset pr dygn och utvandrare: 75 öre à 1 kr. med kaffe.

Hotell Nidaros, Bratörgaden 1. Ägare och värd Fru Gina Hansen, norska. För Dominion- och Americanlinierna, möjligen äfven för Anchorlinien, som dock haft blott två eller tre emigranter på ett år. Tolf rum: tre på vinden, sju i andra våningen och två i första. Detta enligt polisuppgifterna. Tillträde till hotellet vägrades af värdinnan. Jag ombads att komma igen följande dag klockan half tolf. Men då jag tänkte resa från staden på kvällen samma dag, ansåg jag skäligt att nöja mig med de uppgifter, som erhållits af emigranter och andra personer. Enligt dessa uppgifter äro rummen på detta hotell ungefär som rummen på privathotellet Nordland eller på Aas privathotell, kanske något sämre. Priset pr dygn och utvandrare: en emigrant, som bott där, uppgaf 75 öre med kaffe.

Jernbanehotellet, Kammaadgaden 13. Ägare och värd A. E. Haarberg, norrman. För Skandinavien Amerika-linien. Tjugofyra rum. Jag ville icke besvära värden med att förevisa alla rummen, helst som inga emigranter för tillfället bodde där. Hotellet torde icke heller i första rummet ha karaktären af emigranthotell, och emigranterna med den linien öfver Trondhjem torde icke vara så talrika. Vi föra emigranterna, sade värden, öfver Kristiania direkt till Amerika. I Kristiania få emigranterna stanna två dagar (enligt uppgift från annat håll). De förevisade rummen voro utmärkta, men där lära finnas äfven sämre. Priset pr dygn och utvandrare: 80 öre, 1 kr. à 1 25 kr.

Utvandrarna mötas vid ankomsten till staden af innehafvarna eller vaktmästare från hotellen. Dessa ta hand om reseffekterna. Värfningen för de olika linierna har skett förut genom agenterna. Dessa möta på tåget ofta redan i Storlien och hafva flere medhjälpare. En till Amerika återvändande svensk-amerikanare, som under min vistelse i Trondhjem bodde på privathotellet Nordland, uppgaf, att han enligt öfverenskommelse med agenten erhållit fem kronor för hvarje emigrant som han under vistelsen i Sverige lyckats värfva för Cunardlinien. Vid ankomsten till Trondhjem anförtro agenterna de vunna emigranterna åt ombuden för de med de olika linierna samverkande hotellen. I gengäld skyddar hotellet emigranten för öfvertalningar af andra liniers agenter.

---

[1] Ej här återgifvet.

Polismyndigheterna taga ingen befattning med företeelser af detta slag.

Kostnaderna för uppehållet i Trondhjem äro icke inräknade i biljetten, emedan platsen är resans utgångspunkt.

Om antalet personer, som högst få logera i hvarje rum, finns ingen bestämmelse. I de förut nämnda polisuppgifterna heter det angående Aas privathotell: »Det höjeste antal gjæster, der kan modtages, utgör c:a 20», och angående hotell Nidaros: »Naar de sistnævnte forholdsregler er trufne, kan der i de 4 kvistværelser anbringes höjst 8 reisende».

Om sofplatsernas antal, anordning och utrustning var ingenting att anmärka. Enkelsängarnas antal var något större än dubbelsängarnas, men de voro rätt rymliga, och stundom lära två personer ligga tillsammans i dem. I de mindre rummen fanns en säng, i de större två, eller någon gång tre. Men vid behof kunna naturligtvis flera sängar flyttas in. Personer af olika kön få skilda rum, men medlemmarne af en familj bo oftast i samma rum, och möjligen äfven andra, som äro i deras sällskap.

Ventilation, fuktighet, värmegrad, belysning och försiktighetsmått gent emot eldfara synas försvarliga. I de flesta hotellen är elektrisk belysning införd. Uppvärmningen sker, såsom i de flesta hus i Trondhjem, genom järnugnar. I några få rum saknas sådana. Om dessa användas om vintern, uppvärmas de genom fotogenkaminer.

Renligheten i rummen och sängplatserna är också försvarlig.

Utvandrarnas *reseffekter* förvaras i portgången, som stundom är försedd med tak, stundom icke. För deras förvaring jämte forsling till och från stationen betalas en särskild, men, såvidt jag kunde förstå, ganska billig afgift. En flicka från Ragunda, som bodde i det minsta rummet på Aas privathotell (2·20 × 2·89, höjd 2·57 m.), tillsammans med en annan svensk flicka (bådas ålder omkr. tjugu år), betalade 90 öre för logis med kaffe två dygn samt 25 öre för reseffekterna. Stundom åtaga sig hotellvärdarna att »surra» koffertarna med rep och få då särskild betalning därför.

Kosthållet få utvandrarna själfva sörja för; vanligen äta de matsäck. Hotellen tillhandahålla blott kaffe och möjligen smörgåsar, då så begäres.

I samma gård som Privathotellet Nordland finnes ett växelkontor, som icke står i förbindelse med hotellet men väl med Cunard-linien. Där gifves en dollar för 3·80 kr. En emigrant uppgaf att man i England får dollarn för 3·70 kr.

Vid sjukdomsfall få nog emigranterna hjälp af hotellvärdarna, men de måste själfva betala kostnaderna.

Båtarna gå från Trondhjem om torsdagarna kl. 12. De svenska utvandrarna ankomma vanligen tisdag eller onsdag kväll.

Totalomdömet om hvarje hotell för sig måste bli rätt godt. Privathotellet Nordland och Aas privathotell ha måhända något sämre rum än Hotell Central och Emil Olsens privathotell. Hotell Nidaros är ungefär jämförligt med de förra, men mitt omdöme däröfver är något osäkert, emedan jag icke kunde få bese rummen. Jernbanehotellet har jag också svårt att bedöma som emigranthotell, emedan jag icke kunde komma i förbindelse med några emigranter, som bodde där. Men där finnas bra rum, och den som vill betala 1 kr. à 1·25 pr dygn kan säkert få godt logis där.

Ett måhända anmärkningsvärdt förhållande, som jag dock icke kunde fullt genomforska, är att agenten för Hvita-Stjärn-linien, juden K., enligt säkra uppgifter, själf inlogerar de svenska utvandrarne. Jag besökte honom och blef mycket artigt mottagen. Men på tal om inlogeringarna försäkrade han, att han icke hade hotell: det var blott bekanta, som en och annan gång fingo ta in hos honom. Dock medgaf han, att föregående natt hade en svensk

flicka haft logis där. Tyvärr hade jag icke träffat henne. K. tycktes ha mindre godt anseende.

Östersund den 8 juli 1907.

C. V. Andersson,
läroverksadjunkt.

Newyork och Boston.

På därom af Emigrationsutredningen framställd begäran åtog sig Sveriges minister i Washington Herr Envoyén H. L. F. Lagercrantz benäget föranstaltandet af en undersökning beträffande hotellen för immigranter i de båda hamnstäder i Amerika, där flertalet svenskar landstiga, eller i Newyork och Boston. Herr Lagercrantz tillsatte för ändamålet en kommitté af svenskar å orterna i fråga, hvilken till honom afgaf nedanstående redogörelse, som ställdes till emigrationsutredningens förfogande.

»Den kommitté, som af Eder blifvit utnämnd med uppdrag att inspektera immigranthotellen i New York och i Boston, har fullgjort sitt uppdrag och ber vördsammast att härmed få afgifva följande redogörelse.

Sedan undertecknade mottagit Edert benägna förordnande att såsom ordförande och sekreterare, respektive, tjänstgöra i nämnda kommitté, ansågo vi oss, för att kunna med lika mycken grundlighet som oväld verkställa inspektionen i fråga, böra med Edert bifall till biträdande medlemmar i kommittén inkalla immigrantmissionärerna A. B. Lilja och P. Peterson i New York, båda anställda i olika kyrkosamfunds tjänst, hvilkas sakkännedom därigenom högst beredvilligt ställdes till kommitténs förfogande i dess arbete.

Hvad som i första rummet förtjänar att anmärkas, är att immigranthotell i ordets egentliga mening icke existera i amerikanska hamnstäder. De inrättningar, i hvilka immigranten vid sin ankomst till detta land finner sitt första härberge, kallas med rätta immigrant-*hem*, hvilka upprättats af kristna kyrkosamfund, ej med beräkning på egen ekonomisk vinst, utan endast i afsikt att vara behöfvande immigranter till ledning och hjälp. De måste därför betraktas såsom välgörenhetsanstalter, beroende som de äro för sin existens och sin verksamhet af sina respektive kyrkosamfunds både finansiella och moraliska understöd, ehuru de därjämte erbjuda ackommodationer i likhet med anspråkslösa hotell.

Vår inspektion har verkställts med ledning af den P. M., som från Officiella Emigrationsutredningen i Stockholm i sådant syfte lämnats i våra händer, och har omfattat samtliga svenska immigranthemmen i New York och Boston, till antalet *fem*, af hvilka tvänne falla på den förra och trenne på den senare stadens lott.

Innan vi inlåta oss på den redogörelse, som tillkommer specifikt hvart och ett af dessa immigranthem, anhålla vi att få anföra vissa bestämmelser, som gälla för dem alla i gemen.

Enär polisreglementen med bestämmelser öfver inrättningar af detta slag helt och hållet saknas, äro de ställda under uppsikt af en utaf nationalregeringen tillsatt kommission (»The Commissioners of Immigration») med hufvudkvarter och öfverkommissarie i Washington, D. C., och med underlydande kommissarier stationerade vid immigranternas landstigningsplats i landets större hamnstäder, såsom New York, Boston m. fl.

Immigranterna äro skyddade af en särskild för dem under de tre första åren gällande lag (»The immigration law»), och enligt denna äro immigrant-

hem förbjudna att stå i någon affärsförbindelse med ångbåts- och järnvägsbolag. Okända eller obehöriga personer äro likaledes strängt förbjudna tillträde till immigranternas landstigningsplats, på det att immigranten må vara skyddad mot vilseledande öfvertalningar af något slag.

Däremot äro af erkändt kristna kyrkosamfund tillsatta immigrantmissionärer berättigade att redan vid landstigningen vara immigranterna till mötes för att på deras eget språk handleda dem med råd och dåd. För medellösa immigranter måste missionären ej sällan åtaga sig det finansiella ansvaret, till dess de nå sin bestämmelseort.

Immigranter, som före landstigningen äro försedda med biljett till annan ort, tillåtas ej något uppehåll i hamnstaden, utan transporteras direkt och utan dröjsmål till bestämd järnvägsstation för resans fortsättande till destinationsorten.

Myntväxling får ej förekomma å immigranthemmen, utom i obetydliga undantagsfall. Önska gästerna växla pängar, hänvisas de till regeringens växelkontor. Gästerna få kvardröja i Hemmen, till dess de lyckats erhålla betryggande anställning, och i behöfvande fall måste Hemmen därvid utöfva en ganska betydande välgörenhet, som ytterst sällan återgäldas. Deras reseffekter förvaras afgiftsfritt i särskilda bagagerum.

Kortspel och förtäring af rusgifvande drycker äro i Hemmen strängt förbjudna, och sofplatserna äro så anordnade, att personer af olika kön äro från hvarandra vederbörligen åtskilda.

Religiösa andaktsstunder hållas tidt och ofta i mottagningsrummet eller i särskildt inredt kapell å Hemmen, och gudstjänst förrättas hvarje söndag, i regel på eftermiddagen. Immigranterna synas i allmänhet högt uppskatta dessa andaktsstunder, i hvilka de igenkänna de första kära hemlandstonerna i det främmande landet.

Då vi nu gå att redogöra för hvart och ett af dessa hem, märka vi först:

1) *Svenska Lutherska Immigranthemmet* i N:o 5 Water Street, New York; äges och kontrolleras af Evangelisk-Lutherska Augustana-Synoden. Föreståndare: Nils Gustafson. Missionär: pastor A. B. Lilja. Hemmet, beläget å en hörntomt, innehåller trettiotre rum, fördelade på fyra våningar. I den första, s. k. källarvåningen, finnas äfven kök och bagagerum. I den andra: kontor, $19^1/_2 \times 18^1/_2$ fot i golfytans dimensioner och en höjd till taket af $10^1/_2$ fot; mottagnings- eller läsrum, $20 \times 24^1/_2$ fot dim., höjd $9^1/_2$ fot; matsal, $25^1/_4 \times 20$ fot dim., höjd $9^1/_2$ fot. Sofrummens antal är 28, fördelade på de tvänne öfre våningarna, hvari äfven inrymmas två lavatorier och ett toalettrum samt tre badrum. Golfytan i sofrummen varierar mellan 9×9 fot (det minsta) och $8^1/_2 \times 16^1/_2$ fot (det största), med en takhöjd af 9 fot. Högst tre personer tillåtas i hvarje rum. Hvarje säng är blott för en person. Rummen ventileras dagligen, somliga både natt och dag, genom öppna fönster. Huset uppvärmes medels centralvärmeapparat från källaren och upplyses genom elektricitet. Efter nyligen verkställd renovering, ser nu hemmet inbjudande ut och är i allmänhet snyggt och rent. Kosthållningen är ganska god, framförallt sund och närande. Priser: 25 cent pr måltid, 25 cent för nattlogis, $ 5·00 pr vecka för mat och logis.

2) *Skandinaviska Immigranthemmet*, N:ris 22—24 Greenwich Street, New York, äges och kontrolleras gemensamt af Svenska Missionsförbundet, Svenska Metodist- och Svenska Baptistsamfunden. Föreståndare: hr Nils Henriksson. Missionärer: pastor P. Peterson (Miss.förbundets), hr Carl Samuelson (metodisternas) och miss Mary Mellby (baptisternas). Hemmet innehåller trettiotvå rum, fördelade på fyra våningar. I källarvåningen finnas kök och matsal, ett tvättrum, två badrum. I nästa våning kontor, privatrum och samlingssal af olika dimensioner, det minsta 13×18 fot, det största 21×44 fot, med en höjd af 12 fot. Sofrummen, i de öfre våningarna, de flesta 8×15 fot, de större 13×18 fot, äro 8 fot höga. Högst sju personer tillåtas bebo samma rum. Ventilation genom fönstren. Huset uppvärmes medels kaminer. Omgifning och grannskap kunde vara bättre, men *i* Hemmet råda snygghet och ordentlighet. Kosthållningen är god. Priser: 25 cent pr måltid, 25 cent för nattlogis, $ 5·00 pr vecka för mat och rum för mansperson och 4·00 för kvinna.

3) *Luther-Hemmet*, eller Lutherska Immigrant- och Sjömanshemmet, N:o 11 Henry street, East Boston, Mass., äges och kontrolleras af Evangelisk-Lutherska Augustana-

Synoden. Föreståndare: Swenson. Missionär: pastor C. R. Swanson. Hemmet innehåller tjugosex rum, fördelade på fyra våningar. Kontor 14½ × 16 fot och 11 fot högt. Damernas väntsal samma storlek. Sjömän inhysas i särskild afdelning. Matsal 16 × 27 fot, kök 13 × 17½ fot. Sofrummen å öfre våningarna variera i storlek: 18 × 16 fot, 14 × 16 fot samt det minsta 13 × 8 fot, med en höjd af 10 fot i ena våningen och 8 fot i den andra. Här finnas fyra badrum och lavatorier. Högsta antal personer i ett rum är tre. Dessutom finnas särskildt rökrum, tvättrum och bagagerum. Huset äger centraluppvärmning från källaren, upplyses med elektricitet och är väl ventileradt. Nyligen inredt för sitt ändamål och beläget å hörntomt, ser det inbjudande och hemtrefligt ut. Kosthållningen är god och priserna äro: 20 cent pr måltid, 90 cent pr dygn för mat och logis, $ 4·50 pr vecka.

4) *The Immigrant-Home*, N:o 72 Marginal street, East Boston, Mass., äges och kontrolleras af »the Women's Home Missionary of the American Methodist Church». Förestås af fru Amanda C. Clark, hvilken, liksom ock inrättningen, är svensk, ehuru kontrollerad af amerikanskt samfund. Hemmet innehåller trettiotre rum, fördelade på fyra våningar, med ungefär samma inredning som de först nämnda, äfven med ungefär samma dimensioner i rummens golfyta och höjd, och är försedt med centraluppvärmning. Högst fem personer bebo ett rum tillsamman, utom i källarvåningen, där vi funno ett stort rum med nio sängar och ett ännu större med aderton sängar. Dessa användas dock ej utom i fall af ovanligt stor tillströmning af gäster. I denna våning finnes ock ett litet kapell. Hemmet, som upplyses med elektriskt ljus, utmärker sig för allmän renlighet och inbjudande snygghet. Kosten är god och priserna äro: 90 cent pr dygn för mat och logis, $ 3·50 för män och 3·00 för kvinnor pr vecka.

5) *Skandinaviska Sjömans- och Immigrant-Hemmet*, N:ris 109—111 Webster street, East Boston, Mass., äges och kontrolleras af Österns Missionsförening inom de svenska kongregationalistförsamlingarna i de östra staterna. Förestås af pastor Oscar Lindegren. Hemmet innehåller trettiotvå rum, fördelade på fyra våningar och källarvåning. I första våningen kontor, 16 × 20 fot, 11 fot högt; rökrum 12 × 15 fot; tjänstepersonalens rum af liknande storlek. I källarvåningen: kök 15 × 20 fot, 8½ fot högt; matsal 15 × 25 fot, något afstängd från dagsljuset. Ett inbjudande kapell med sittplatser för omkring 100 personer. I öfre våningar: sofrum af medelstorlek 10 × 15 fot, 11 fot höga, samt fyra badrum och lavatorier. Huset är uppdeladt i tvänne afdelningar, en för sjömän och en för immigranter och andra gäster, och äger centraluppvärmning samt upplyses medels gas. Kosthållningen är i allmänhet god, och priserna äro: $ 1·00 och 75 cent pr dygn för mat och logis, $ 5·50 och 4·50 pr vecka för män och $ 4·00 och 3·50 pr vecka för kvinnor.

Slutligen torde vi böra nämna, att ehuru förenämnda immigranthem äro i första rummet afsedda för immigranters skydd och hjälp, de dock icke sällan anlitas äfven af svensk-amerikaner, särskildt då de anlända till New York eller Boston på genomresa till fäderneslandet.

New York den 12 oktober 1907.

Mauritz Stolpe,
pastor vid Gustaf Adolfs kyrkan i
New York City,
Ordf.

S. G. Öhman,
pastor vid Maria-Kyrkan i
New Britain, Conn.,
Sekr.

X. Den amerikanska invandringslagstiftningen.

Inför de öfverströmmande folkvågor, som sedan årtionden tillbaka svallat mot Nordamerikas kuster, har den stora republiken länge känt sig rik nog för att välja och vraka. Numera finnas många bestämmelser afsedda att förhindra ovälkomna invandrares inflyttning. Men omsorgen härom inväntar icke immigranten först vid hans ankomst till den nya världen: den möter honom redan i den stund han ämnar afresa från fäderneslandet.

Vid hvarje utvandrarefartygs afgång, mottager fartygets befälhafvare af vederbörande agent en lista, eller »*Manifest*», å alla till befordran öfverlämnade utvandrare; förteckningen kompletteras med motsvarande uppgifter angående personer, som medfölja endast såsom passagerare och alltså *icke* ha för afsikt att söka sig hemvist i Förenta Staterna. Innehållet af de uppgifter, som här affordras, är mångfaldigt nog. Vi återgifva här in extenso de många rubrikerna; att öfversätta dem på svenska har ej ansetts af behofvet påkalladt. Lydelsen är följande:

1. No on List. — 2. Name in full: Christian Names (in full); Surname. — 3. Age, Yrs., Mos. — 4. Sex. — 5. Married or Single. — 6. Calling or Occupation. — 7. Able to: Read, Write. — 8. Nationality. (Country to which Passenger owes Political Allegiance). — 9. Race or People. — 9 a. Whether a Citizen of the United States or not. — 10. Last Residence (Province, City, or Town). Address in full, and how long resident there. — 11. Final destination (State, City, or Town). — 12. Whether having a ticket to such final destination. — 12 a (1). If in transit to Canada or any country other than United States, state full address to which you are going; (2). Are you proceeding to destination immediately on arrival at New York. — 13. State whether passenger paid his own passage, or whether same has been paid by any other person, or by any Corporation, Society, Municipality, or Government, and if so by whom. — 14. Whether in possession of doll. 50, and if less, how much? — 15. Whether ever before in the United States; and if so, when and where? Yes or No. If Yes —: Year or Period of Years, Where? — 16. Whether going to join a relative or friend, and if so, what relative or friend and his her name and complete address, including street number (if any). — United States Citizens to give their address in America. — 17. Whether ever in Prison or Almshouse, or an Institution, or Hospital for the care and treatment of the Insane, or supported by Charity, if so, which? — 18. Whether a Polygamist. — 19. Whether an Anarchist. — 20. Whether coming by reason of any offer, solicitation, promise, or agreement expressed or implied, to perform labor in the United States. — 21. Condition of Health, Mental and Physical. — 22. Whether Deformed or Crippled, nature, length of time, and cause. — 23. If of other than British Nationality, and already residing in the United Kingdom, state original port of arrival in United Kingdom. — 24. Personal Description; Height: Feet, Inches; Complexion; Colour of: Hair, Eyes; Marks of Identification. — 25. Place of Birth.

Dessa listor undertecknas af vederbörande fartygsbefälhafvare och beedigas af honom vid ankomsten inför vederbörande immigrant-tjänsteman. Likaledes skola »manifesten» undertecknas af fartygets läkare eller, om sådan icke med-

följer, af annan läkare, som af fartygets ägare därom anmodas. Läkaren skall med ed styrka sin behörighet, vidare att han undersökt hvarje å listorna upptagen person och slutligen att manifesten enligt hans uppfattning äro fullständiga och korrekta beträffande allt, som rör passagerarnas hälsotillstånd.

På grund af dessa »manifest» sker sedan, såsom här nedan nämnes, vid framkomsten till Amerika den undersökning, af hvilken såsom resultat framgår, huruvida resp. passagerare skall tillåtas landstiga eller icke.

Att närmare ingå på Förenta Staternas invandringslagstiftning och dess historia, har icke synts falla inom ramen för Emigrationsutredningens uppdrag. Ett angifvande af de viktigaste nu gällande bestämmelserna har dock ansetts låta sig till fullo försvaras.

Redan sedan många år tillbaka ha Förenta Staterna ägt en restriktiv invandringslagstiftning. Allt efter som antalet immigranter ökades och procenttalet af »icke önskvärda» främlingar tillväxte, gjordes lagarna allt strängare. Att dessa lagar, sådana de nu äro och så som de tillämpas, i viss mån bidraga till ett urval bland immigranterna är sannolikt; härom vittna åtminstone de skaror, uppgående till flera tusental årligen, som i de amerikanska hamnarna förvägras att landstiga, samt de ännu mycket större hopar, som af ångbåtsbolagen afskiljas i embarkeringshamnarne. Anmärkas må att de fall äro sällsynta, då *skandinaver* återsändas. Enligt en uppgift skall detta år 1906 hafva skett beträffande 84 skandinaver och 16 svensktalande finnar.

Förenta Staternas nu gällande invandringslag är antagen af kongressen den 20 februari 1907 och bärer titeln *An act to regulate the immigration of aliens into the United States.* Den kompletteras genom en serie departementsförordningar af den 1 juli 1907. Dessutom kvarstå några spridda bestämmelser ur lagar af äldre datum.

Enligt dessa författningar handhafves högsta uppsikten öfver invandringsväsendet af en *Commissioner General of Immigration*, under öfverinseende af the Secretary of Commerce and Labour. Under honom sortera *Commissioners of Immigration* för de särskilda invandringshamnarna samt därunder en hel stab af underordnade inspektörer och tjänstemän. Dessutom finnes en *Immigration Commission*, bestående af tre senatorer, utsedda af Senatens president, tre medlemmar af Representanternas Hus, utsedda af dettas talman, samt tre medlemmar utsedda af Unionspresidenten. Denna kommission har att verkställa undersökning angående allt som rör immigrationen samt meddela Kongressen de resultat hvartill den kommer och de åtgärder den anser behöfliga. Presidenten äger ock befogenhet att utfärda inbjudningar till internationella konferenser och att utsända särskilda ombud till främmande länder i och för reglering genom internationella öfverenskommelser af immigrationen till Förenta Staterna.

Utgifterna för immigrationsväsendet bestridas i sin helhet af den s. k. *Immigrant Fund*, hvilken bildas dels genom en skatt af fyra dollar, som ångbåtslinierna hafva att erlägga för hvarje immigrant, dels genom böter för öfverträdelser af hithörande författningar dels genom andra i samband med immigrationen inflytande penningmedel.

Följande kategorier af personer äro författningsenligt förbjudna att invandra till Förenta Staterna:

1) Idioter, sinnessjuka, epileptiker, personer som varit sinnessjuka under näst föregående fem år eller förut haft två eller flere anfall af sinnessjukdom;

2) Personer som lida af tuberkulos eller farliga, smittosamma sjukdomar;

3) Medellösa personer och sådana, som kunna antagas falla samhället till last. I allmänhet fordras att immigranten skall inneha tio à femton dollar förutom biljett till destinationsorten;

4) Personer, som icke innefattas bland föregående kategorier men som genom läkareundersökning befinnas lida af sådan andlig eller kroppslig svaghet, som menligt inverkar på förmågan att vinna lifsuppehälle. Sådana personer kunna dock mottagas, om af Sekreteraren för handel och arbete godkänd säkerhet om minst fem hundra dollar ställes för att de icke skola blifva en börda för det allmänna;

5) Personer, som äro dömda för eller som erkänna sig hafva begått någon vanärande förbrytelse, vittnande om moraliskt förfall. Häri inbegripas icke rent politiska förbrytelser;

6) Polygamister eller anhängare af månggifte;

7) Anarkister, eller personer, som äro anhängare af eller försvara ett våldsamt omstörtande af Förenta Staternas styrelse eller styrelse och lagar i allmänhet eller mord på ämbetsmän;

8) Prostituerade, eller kvinnor som komma till Förenta Staterna i och för prostitution eller i annat omoraliskt syfte, samt personer som ombesörja införandet af dylika kvinnor;

9) Kontraktsarbetare, d. v. s. personer som förmåtts att invandra genom erbjudande af eller löfte om anställning eller till följd af muntlig, skriftlig eller tryckt öfverenskommelse att utföra arbete af något slag. Undantag medgifves för kvalificerade arbetare, om dylika af ifrågavarande slag icke kunna erhållas inom Förenta Staterna; undantagna äro vidare artister, föreläsare, religionslärare, lärare vid universitet och läroverk och andra utöfvare af lärda yrken samt personer anställda uteslutande som personliga eller hustjänare;

10) Personer, hvilkas öfverresa bekostats af andra eller som af andra erhållit understöd för resan, såvida det icke på tillfyllestgörande sätt ådagalägges, att personerna i fråga icke tillhöra någon af ofvanstående kategorier och att öfverresan icke betalts af korporation, bolag, förening, kommun eller främmande lands regering, vare sig direkt eller indirekt;

11) Barn under sexton års ålder som icke åtföljas af endera eller bägge föräldrarne, med förbehåll för Sekreteraren för handel och arbete att medgifva undantag.

Med ledning af de här ofvan omnämnda »manifesten» sker i landstigningshamnen inspektion af immigranterna samt förnyad läkareundersökning. Hvar och en, som därvid synes utom all misstanke, tillåtes genast att landstiga, men sådana, om hvilka tvekan råder, kvarhållas i och för vidare undersökning af en *Board of special inquiry*, hvilken består af tre medlemmar, utsedda af immigrantkommissarien i resp. hamn bland de tjänstemän, som generalkommissarien betecknar som lämpliga för detta uppdrag. På denna nämnds afgörande beror, om den misstänkte får släppas i land eller ock återsändas dit, hvarifrån han kommit. Utslaget kan dock öfverklagas hos Sekre-

teraren för handel och arbete, antingen af immigranten själf eller af en medlem af undersökningsnämnden; det bör ske såvidt möjligt 48 timmar före afgången af det fartyg, med hvilket immigranten eljest skulle återföras.

Hvarje främling, som förklarats oberättigad att invandra, skall om möjligt omedelbart återsändas till det land, hvarifrån han kommit, och på det fartyg, som transporterat honom öfver. Kostnaderna för uppehållet i land liksom för återfärden skola bestridas af fartygsägaren.

Återsändandet kan på order af generalkommissarien uppskjutas, om personens ifråga vittnesmål är nödvändigt för beifrande af brott mot immigrationsförfattningarna; dock icke om han är behäftad med farlig, smittosam sjukdom. Är den refuserades tillstånd sådant, att han skulle hafva allvarligt men af att strax nödgas resa åter, skall han kvarhållas för erhållande af nödig vård på bekostnad af immigrantkassan, tills han utan risk kan afresa. Skulle den refuserade af en eller annan orsak vara urståndsatt att reda sig själf, och han är åtföljd af en annan person, af hvars hjälp han är beroende, kan denne också förbjudas att landstiga, och ångbåtslinien är skyldig att återföra honom jämte den refuserade. Hvarje främling, som på olagligt sätt inkommit i Förenta Staterna, d. v. s. på annan tid och ort än immigrantmyndigheterna föreskrifvit, och som fallit samhället till last på grund af omständigheter som förefunnos före landstigningen, skall på order af Sekreteraren för handel och arbete tagas i förvar och återsändas till det land, hvarifrån han kommit, inom tre år efter landstigningen. Återresan jämte halfva kostnaden för transporten till deporteringshamnen skall betalas af den kontraktör, kopplare eller annan person, på hvars tillskyndan ifrågavarande person olagligen införts till Förenta Staterna; om så icke kan ske, bekostas transporten till deporteringshamnen af immigrantkassan och resan därifrån af ägaren till det fartyg eller den fartygslinie, hvarmed personen anländt till Förenta Staterna. Finner Sekreteraren för handel och arbete personens tillstånd sådant, att han är i behof af särskild vård, äger han att anställa lämplig person härför, som skall medfölja till destinationsorten; kostnaderna härför bestridas på samma sätt.

Införande af eller försök att införa i Förenta Staterna personer, som icke vederbörligen godkänts af en immigrationsinspektör eller som icke äro lagligen berättigade att landstiga, straffas i hvarje särskildt fall med böter om högst ett tusen dollar, eller fängelse i högst två år, eller bägge. Införande af kontraktsarbetare straffas i hvarje fall med böter om ett tusen dollar. För hvarje person, behäftad med idioti, sinnessjukdom, epilepsi, tuberkulos eller farlig smittosam sjukdom, hvilken fraktats öfver till Förenta Staterna och om hvilken det kan visas, att han redan före afresan varit behäftad därmed och att detta af läkare bort kunna konstateras, skall vederbörande fartygs ägare eller agent böta ett hundra dollar.

Bestämmelser finnas ock för utöfvande af liknande kontroll öfver immigranter som taga vägen öfver Canada eller Mexico.

Den behandling, som immigranterna få undergå vid mottagningsstationerna, synes, att döma af resandes berättelser, ej alltid ha varit den mest humana. Angående mottagandet i New York (hvilket förr skedde vid det s. k. Castle Garden invid Battery Park, nu å Ellis Island, en liten ö vid inloppet till staden) yttrar sålunda en skildrare från 1890 (P. Waldenström, Genom Norra Amerikas Förenta Stater): »De stackars emigranterna behandlas mera såsom transportgods än som mänskliga varelser.»

Belysande är en rapport från immigrantkommissarien Williams, ingifven till Förenta Staternas regering i oktober 1902, däri synnerligen skarpa anklagelser riktas mot immigrantmyndigheterna i New York. Där yttras, enligt referat i Stockholms Dagblad för den 28 oktober 1902, att tjänstemännen vid inspekterandet af invandrarne begagna de sig af de godtyckligaste och mest barbariska metoder. Antagliga invandrare blefve godtyckligt underkastade de största obehag, under det att andra, icke antagliga, insläpptes. Den mat, som gåfves invandrarne, vore af den sämsta beskaffenhet, och de behandlades brutalt. Penningutpressningar praktiserades, och äfven mutor toges. På grund af en oduglig och ohederlig läkarbesiktning och i samförstånd med ångbåtsbefälhafvarne toges invandrare, behäftade med farliga, smittosamma sjukdomar, in såsom friska. Betecknande vore att två tusen invandrare inom ett år fallit det allmänna till last. Kommissarien betecknade förhållandena såsom oefterrättliga.

Det har försports, att regeringen gjort kraftiga bemödanden att afhjälpa missförhållandena, och tillståndet torde alltså nu i någon mån ha förbättrats.

XI. Påverkan till utvandring från svenskarne i Amerika.

Under en föregående afdelning (sid. 92) har redogjorts för de upplysningar, som kunnat vinnas angående emigrantvärfningen i Sverige, sådan den utöfvats och utöfvas af agenter, ombud och mera tillfälliga värfvare. Redan af dessa upplysningar och af dem, som här nedan offentliggöras, framgår, att

den egentliga och stora emigrantvärfningen i våra dagars Sverige bedrifves af svensk-amerikanare.

Denna emigrantvärfning är af hufvudsakligen tvänne olika slag. Å ena sidan är det svensk-amerikanarens naturliga längtan efter anhöriga och vänner, som drifver honom att söka få så många som möjligt af dem öfver till det nya hemlandet. Å andra sidan är det *på besök hemvändande svensk-amerikanare, som, för att skaffa sig själfva fri resa och därjämte provision, ofta samvetslöst förmå en hel del af hemtraktens ungdom att göra dem sällskap på återfärden.*

Allt detta är af ångbåtsbolagen och deras representanter satt i fullkomligt system. Och här träffas utan tvifvel en af grundorsakerna till att utvandringen från Sverige är i våra dagar större, än landets ekonomiska förhållanden af sig själfva skulle göra behöfligt och förklarligt.

Af den mångfald påpekanden häraf, som kommit Emigrationsutredningen till handa genom upplysningar från länsstyrelserna och andra myndigheter, må några här återgifvas.

»Det är icke sällsynt, att svensk-amerikaner, som besöka fädernebygden, under sin härvaro öfvertala släktingar och vänner att medfölja dem vid deras återresa till Amerika såsom tjänare eller arbetare hos dem själfva eller deras grannar och vänner därstädes.» (Kronolänsmannen i Östra härads andra distrikt, Jönköpings län.)

»Utvandringen från distriktet har skett och sker mestadels till Norra Amerika, och de som utvandra lockas vanligen därtill af personer som för flera eller färre år sedan emigrerat och återkomma till hemlandet samt vid besök hos släkt och vänner genom mer eller mindre sanningsenliga uppgifter om utsikter till bättre utkomst i främmande land taga eller locka med sig syskon och andra öfver dit.» (Västbo härads andra distrikt, Jönköpings län.)

»Det har förekommit, att utvandrade svenskar vid tillfälliga besök i hemorten, säkerligen i ett flertal fall uti mer eller mindre egennyttigt syfte,

påverkat hemmavarande att utvandra, dels genom direkta, icke alltid uppfyllda, löften om ekonomiska fördelar, dels ock genom ofta öfverdrifna beskrifningar å det främmande landets företräden. Helt naturligt hafva ock svenskar, som hyst någon tanke på emigration, vändt sig till dessa individer för erhållande af råd och upplysningar. Dessa personer hafva därvid tillika rekommenderat den linje, å hvilken de själfva skolat färdas, samt erbjudit sitt bistånd, såväl under själfva resan som med platsanskaffning i det främmande landet, och det har på sådant sätt ej sällan händt, att de återvändande svensk-amerikanerna efter några månaders vistelse i det gamla landet dragit bort, följda af ganska stora skaror arbetskraftigt folk. Enligt hvad ryktet velat förtälja, hafva dessa värfvare ej lämnat sin hjälp för intet. Någon gång har den kontanta ersättningen uppgått till 10 kronor af enhvar i sällskapet. Huruvida de äfven af vederbörande ångbåtsagent njutit någon godtgörelse har ej med visshet kunnat utrönas.» (Kronofogden i Sunnerbo fögderi, Kronobergs län.)

»Kort före jul och midsommar hvarje år besökas vanligen såväl städerna som landsbygden af några manliga individer, s. k. svensk-amerikaner, hvilka längre eller kortare tid vistats i Amerika. Det heter, att dessa svensk-amerikaner gjort lustresa öfver Atlanten endast för sitt nöjes skull samt för att hälsa på bekanta och släktingar, hos hvilka senare de vanligen taga bostad under vistelsen här, som plägar vara 2 à 3 månader. Dessa amerikanska gäster äro vanligast rutinerade och spekulativa personer, briljerande med det amerikanska guldet, och loforda mycket deras nya fädernesland. Fram på vårsidan, i april eller maj, eller senhösten, i oktober, försvinna dessa fosterlandsvänner; i och med detsamma, eller omedelbart därefter, begifva sig stora flockar svenska emigranter öfver Malmö eller Göteborg på väg till Amerika. Man kan med visshet antaga, att dessa ofvannämnda svensk-amerikaner under sin vistelse i förra hemlandet i all enskildhet värfva emigranter och att de stå i sold hos eller på annat sätt äga gemenskap med emigrantbolagen.» (Kronolänsmannen i Allbo härads mellersta distrikt, Kronobergs län.)

»Emigranter, som en eller annan gång besöka hemlandet, bidraga i icke obetydlig mån till den stora utvandringen. Äfven om de själfva icke 'skurit guld med täljknifvar', som man säger, skryta de likväl vidt och bredt om härligheten i det främmande landet — om de nu icke rent af drifva systematisk emigrantvärfning. Orsaken till detta annars omotiverade skryt torde kanske icke enbart böra sökas i svenskens benägenhet att nerschackra hembygden men däremot rosa allt utländskt. Nej, det vill påstås, att vissa emigrantlinier på Amerikarouten tillförsäkra sådana personer, som kunna värfva resande till dylik emigrantlinie, fria resor eller provision i förhållande till antalet värfvade, och till sådan emigrantvärfning lär en och annan på besök i hembygden återvändande emigrant låna sig.

Det är ju också tydligt, att dessa äro särskildt lämpade härtill. De ha själfva varit i det främmande landet och gifva därigenom alltid ett större sken af trovärdighet åt förespeglingarna och lockelserna för nya utvandrare. Om de däri öfverdrifva, göra de sig säkerligen intet samvete öfver. Humbugen är stor och grasserar på alla lifvets områden. På den kritiklösa och oerfarna ungdomen från landsbygden, som under det mera enformiga lefnadssättet i hemmet lyster af inneboende önskan och åtrå efter de hägrande förhållande och möjligheterna där ute, utöfva dessa emigrantvärfvare ett farligt inflytande. Man kan ibland få se från en enda by en hel flock utvandra under ledning af en gammal emigrant.» (Vinslöfs distrikt, Kristianstads län.)

»De personer som härifrån emigrera äro ofta sådana som låta påverka sig af svensk-amerikaner, hvilka i stora massor, särskildt vid midsommartiden, göra påhälsningar i föräldrahemmen. Här gå fast otroliga historier om fattiga fiskargossar, som i 'det stora landet i väster' gjort sin lycka, och dessa mer och mindre sannfärdiga berättelser och svensk-amerikanernas sed att i tid och otid på ett skrytsamt och öfverdrifvet sätt framhålla förhållandena i Amerika torde i väsentlig grad bidraga till, att Amerika fortfarande hägrar för befolkningen som det förlofvade landet. Som bevis härför torde få anföras det faktum, att en stor del svensk-amerikaner återvända i sällskap med syskon eller bekanta, som de påverkat genom sina berättelser.» (Tanums distrikt, Göteborgs och Bohus län).

»Ett slags värfning har bedrifvits på så sätt, att hemvändande svensk-amerikaner för sina bekanta samtalsvis framhållit de goda arbetslönerna i Amerika och vanligen vid sin återresa medtagit en eller flere personer, oftast släktingar, hvilka lofvats arbete genast vid sin ankomst till Amerika, men i de flesta fall själfva fått bekosta öfverresan. Det har ej kunnat utrönas, att sådan värfning skett för utvandraragents eller ångbåtslinies, men väl för arbetsgifvares, vanligen jordbrukare eller skogsafverkare, räkning, och ej heller att värfvaren härför åtnjutit ekonomisk fördel, ehuru dock detta troligen ofta varit fallet.» (Kullings härads västra distrikt, Älfsborgs län.)

»Den egentliga emigrantvärfningen, som tidtals förekommer, utöfvas af hemvändande svensk-amerikaner, hvilka uppehålla sig här i orten några månader hos anhöriga och bekanta och som, när de företaga återresan, merendels hafva med sitt skryt om Amerika lockat ett större eller mindre sällskap med sig. Härvid händer, att sällskapet uppmanas att icke köpa biljett förrän vid afseglingsorten, och betinga sig därvid värfvarne ersättning såväl af resp. ångbåtslinie som ock af emigranterna, vanligen 10 kronor pr biljett af hvardera parten. I början af maj 1907 var här en svensk-amerikan vid namn Ed, som härifrån tog med sig 17 personer, och skulle under resan till Göteborg flera stöta till, så att sällskapet vid framkomsten skulle utgöra 50 à 60 personer, hvarigenom denna värfvare på detta sätt skulle förtjäna 1,000 à 1,200 kronor.» (Bollnäs distrikt, Gäfleborgs län.)

»Anledningen till utvandringen från detta distrikt torde utan tvifvel få sökas dels däri, att i Amerika bosatta församlingsbor i bref uppmana hemmavarande yngre släktingar att emigrera, och dels däri, att personer, som komma hit från Amerika för att hälsa på, i skrytsamma ordalag tala om fördelarna i Amerika; och som sådana hemkommande personer i regel äro försedda med snygg ekipering samt god reskassa, inverkar allt detta imponerande, och den gemenligen kallade »amerikafebern» griper de ungas sinnen, och säkert är, att efter en sådan visit många, som för öfrigt hafva det bra, begifva sig till Amerika.» (Färila distrikt, Gäfleborgs län.)

»Annan emigrantvärfning har ej förekommit än den som bedrifvits af personer, hvilka någon tid vistats i Amerika och kommit hem på besök; och hafva dessa med allehanda förespeglingar lockat en hel del af ortens förnämligast yngsta och kraftigaste befolkning att utvandra. Vinsten af deras kommissionärskap har vanligen bestått däri, att de haft fri öfverfart från och till Amerika, om de åt vederbörande ångbåtslinie lyckats anskaffa tillräckligt antal passagerare. Värfningen har, såvidt bekant, endast skett muntligen.» (Säfvars distrikt, Västerbottens län.)

Efter dessa upplysningar är det förklarligt, hvarför våra svenska emigrantagenters angelägnaste omsorg inom yrket är att möta svensk-

amerikanarne vid deras landstigning på svensk jord, förvissa sig om deras namn och adresser och sedan med dem vidmakthålla förbindelse intill återresan, — hvarom allt uppgifter från många håll kommit Emigrationsutredningen till handa.

Brefven från släktingar och vänner i Amerika.

Äro här ofvan anförda förhållanden af stor betydelse för utvandringens förökande, lider dock icke tvifvel att en ännu verksammare faktor är den dagliga förbindelsen mellan svenskarne i Amerika och deras kvarlämnade släktingar och vänner i Sverige. Denna förbindelse — genom bref och muntliga hälsningar — är ju af helt annan art än den ofvan behandlade trafiken, som rör sig uti geschäftsmakeriets form. Utan tvifvel skulle det vara en värdefull källa för svensk kulturhistoria att kunna vinna någon kännedom om detta dagligen och stundligen pågående menings- och vänskapsutbyte mellan Sverige och Amerika; här lockas säkerligen, af de nya yttre förhållandena, mycket af svenskens innersta lynne fram i dagen.

Med hänsyn till sakens utomordentliga betydelse för utvandringsfrågan har Emigrationsutredningen gjort ett försök att förvärfva sig åtminstone *någon* kännedom om dessa förhållanden, genom att i cirkulärskrifvelsen till Sveriges pastorsämbeten inrycka äfven följande begäran:

»Då det är allmänt kändt, i hvilken hög grad *bref* från utvandrade anhöriga och vänner bidraga att stimulera emigrationen, vore det af synnerligt stort värde att kunna erhålla prof af dessa »Amerikabref», som utöfvat ett så stort inflytande i många riktningar på vårt folks åskådningar under de senaste årtiondena, utan att dock innehållet i dem någonsin gjorts till föremål för den offentliga uppmärksamheten. Emigrationsutredningen har för afsikt att söka vinna någon kännedom om denna betydelsefulla kunskapskälla och att offentliggöra några mera karaktäristiska af dessa skrifvelser. Det är knappast behöfligt att säga att afsikten härmed icke är att kritisera eller förlöjliga utan blott att framlägga fakta i en sak af stor både allmän och enskild betydelse. Likaså skola, naturligtvis, alla *namn* på personer och ställen ersättas med fingerade initialer e. d., så att ingen skall genom utlämnande af ett dylikt bref kunna ådragas skada. Då brefven i fråga säkerligen i de flesta fall äro för innehafvaren af det värde, att han ej vill göra sig af med dem, vore Emigrationsutredningen synnerligen tacksam att genom Pastorsämbetet få en eller annan *afskrift* af dylikt bref, därest sådant inom socknen finnes, som Pastorsämbetet anser lämpligt att användas för undersökningen i fråga.»

Detta försök har emellertid icke slagit synnerligen lyckligt ut. Endast mellan trettio och fyrtio skrifvelser hafva inkommit, och bland ett så litet antal är det ju icke lätt att finna hvad som här sökts: de egentligen *typiska* skrifvelserna. Emigrationsutredningen har icke desto mindre beslutit sig för att offentliggöra vid pass

halfva antalet af brefven. Att en del äro intressanta nog i och för sig, kan icke bestridas; det vore blott önskligt om man funnit flere af dem som innehålla direkta uppmaningar till anhöriga att uppsöka anförvandten under hans nya förhållanden. Att sådana bref äro ytterst vanliga företeelser torde höra till de saker, om hvilka gäller att »känd sak är lika god som vittnad».

Man må hoppas att den ringa början, som här göres, må leda till att arbetet någon gång upptages med större framgång. Materialet föreligger säkerligen ännu i hundratusentals nummer i svenska stugor. Dessa bref bevaras nog mångenstädes ännu med kärlek och omsorg. Deras betydelse för utvecklingen af svensk folkåskådning under det senaste halfva århundradet låter sig knappast mätas.

Nämnas må, att i här offentliggjorda bref alla *namnen*, på så väl personer som ställen, *äro ändrade* (såväl för- som tillnamn), att originalbrefven återsändas till vederbörande pastorsämbeten och att här gjorda afskrifter makuleras.

Denna gång har intet skäl förelegat att ändra stafning och interpunktion, såsom skedde i de bref, som publiceras i Bilaga VII. Här är själfva skrifsättet af stort värde såsom kulturprof.

Nr 1.

W. den 15/5 1904.

Älskade Fredrik och Hulda.

Må så gått. Jag vill skriva några rader och tala om att vi mår bra och önskar eder detsamma, också kan jag talla om att dät är bråt här i amerika att planta mays för vi har 60 tunnland efter svänska räkning. Jag sitter ock åker på en machin som vi plantar med, och havren och vetet och kornet står grönt ock vackert, och vete har jag sått på 17 tunland och havre på 50 tunland korn på en 4 tunland och i dag har vi satt potatis. du frågar hur mycket jag ger för tunlandet för jorden. jag ger tre dållars tunlandet och en dållars förtjänar de här lika fort som en krona i Svärge och så kan jag säga för dig att du har ingen bit i din trädgård som är så fin som fälten är här öfver allt så nog är dät annat slag än dina lerkullar, här går det med machener allt vad de kör i jorden somlig machener har de två hästar för, somliga har de tre somliga fyra, somliga fem. vi har shelfbindande machyn den skal di hafva fyra hästar för, men jag kan talla om att här har de inte så bekvämt för kreaturen som de hade hemma här har de bara skjul åt däm här täpper de inte järsgårdar som hemma hos er, här härkar de järntrådar med taggar på ikring varge farm så hela amerika häyer på järntrå. och så kan jag tala om att här lever man inte på bara bosse utan här har man egg och eggkakor och inkanad fisk och färsk fisk och frukter utav alla slag så nog är det annat för dig som får sitta och hålla i sillstyret och sedan åker vi åt stan med par hästar en gång i vickan, och där tar man sig en liten nube förstår du. men nog kunde det vara roligt att träffa dig gamla jök än en gång, du var en skit som inte var i Liverpool på dät där bestämda mötet som vi skulle träfas män kanske att jag hälsar på er Svänske gubar än en gång om det vill gå fram åt för meg.

Nu skall du väl vara snäll och svara på detta bref för nu kan du väl inte klaga för jag inte har skrifvet.

Många hjärtliga hälsningar från din gamle vän

Nils Carlsson.

Nr 2.

W. dän 10/8 1904

Älskade Fredrik och Hulda och barnen Må så gott önskar vi eder

tack kära ni för edert kjerkomna bref det är roligt att få bref i från eder och höra att ni har hällsan äfven vi få tacka gud för hällsans dyra gåfva jag nu kan jag tala om att vi ha bråtT att skörda hafre och kornett har vi skurit och tröskat med vi fick 40 två tunner korn och dätt tröska di på 2 timmar dätt går så för färligt dätt är tröskare som far från dätt ena stället till dett andra och bara tröskar och di är tre män sen får man skaffa många fler vi är lag så vi hjälper varan och vi var nitton personer di kan tröska en fyra hundra tunnor för dagen när di får vara stilla på ett ställe och vi har väll till 2 dagars trösk till så dätt går nog snart för sig vi har vetet och hafren otröskad och du frågar hur di kan reda sig frits och karl män dätt går nog bra di kan skära med machinen en tio eller tolf tunland för dagen och då är det räfsat med dätt samma så vi behöfver aldrig räfsa sädesfälten här och machinen släpar med sig banden i vissa rader där dän skall sättas af så vi behöfver ej släpa bond här och int hänger di up dän på störar här som hos eder utan di bara sätter ihop dem i långa trafvar och sen får den torka och sen tröskar di dän me dätt samma på fältet där dän står du skrifver att dätt är dåliga tider i Amerika män inte har dätt sett så utt än här för dätt blir en riktigt vakker skörd här och majsen vett vi ej än hur den blir för dän blommar nu och dän är så stor och lång så dätt kan ni alldrig tro dän är som en tätt växt skog män dän blir ej mogen för än i slutet på oktober du frågar hvar vi har kreaturen vi har ett stort gräsland som di går på vi har 6 kor och en mär som har föl och 4 kalfvar som går där män det är bette för så många till och vi skall hafva fler kreatur till nästa år om vi lefver och så frågar du om svinen och di går i svingården dän är så stor så dätt är väll mer än ett tunland och dätt sår di tidit på våren hälften och när dätt får växa då släpper vi in däm så di får ätta grönt och så får di säd och vatten morgon och kväll du tallar om att ni har haft jökotta och dätt hade nog varit roligt att varitt me män vi har knapt varit hemma en enda söndag utan vi har varit borta och kalasat och i söndags hade vi främmad vi var öfver 40 personer och då hade dätt varit roligt om ni hade varit med du frågar äfter georg och han är kvar på samma ställe hos min syster och svåger han har förkjänt myckett pengar så han är snart rika karn

jag kan hällsa så gott i från honom och äfven ifrån anders han är här nu han säger att dätt är snält af dig om du vill skrifva till honom jag kan talla om för dig Hulda att jag har hundra kjycklingar män dätt är ej myckett här dätt är di som har dobbelt fler tack för bjudningen snälla Hulda män dän här gången kommer jag nog inte män jag har dän äran att gratulera dig kjära Hulda. Många innerligt kjära hällsningar till eder alla från os alla vänligen

Lisa.

Nr 3.

U. den 14 de i 11 1907

Ärade kyrko herde

under Tecknad vill her med bedja kyrkoherden om Kyrko Herden vet om det är någon kvinna vid namn af Anna Katarina Bergstedt. Detta var hennes flicknamn för om kring 24 år sedan Jag skulle villa veta var hon fines om Pastoren ville vara så god ock under rätt mig om, om var hon Finnes jag sänder här med ett bref till hene i hendelse vist att hon skulle till handa komma detta. Hon bodde på Vedlösa ägor vid den nämnda tid och hennes Fäder var mjölnare Jag skall sända Kyrko Herden en amerika daler för besväret min adräss är — — — Einar M.

U. den 14 de i 11 1907

Älskade Anna

jag undrar hur du har det om du är vid lifvet jag har det mycket bra här det var lenge sedan vi såg varandra är du gift helle ogift om du är ogift så kan du få ett gott hem hos mig jag har eget hus i staden och jag förtjenar öfver 10 kronor om dagen min Hustru dog i fjiol Höstas och jag önskar mig en annan Hustru jag har endast en flicka på 11 år om du kan komma till mig så skall jag sända dig Biljett och respeningar tills i vår när det blir vackert väder vi lefver mycket gott här i amerika jag har varit här i 14 år jag kan Helsa i från din morbror han är här i samma stad som jag. Dett är omkring 24 år sedan vi såg varandra du funderar väl vilken jag är mitt namn är Einar som tjänade i Vensta vid Adolf Johanson när du var vid Andersons och du var min första fästemö om du icke kan komma så kan henda att du vet någon annan som har lust att blifva en god Husmoder om dessa rader skulle nå dig så var god och skrif med detsamma och låt mig veta hur du har det stält tecknar din fordna vän Einar.

min adräss är — — —

Jag skall skrifva några ord på engelska j am Loved joy of all my Hart j hav bin driming af bort joy j hoppes dat joy vill bi my vife

Respechtifulli

Godd Bye

j am sand joy one vorm *kiss.*

Nr 4.

L. nov. 17 1906

Kära pappa, broder och svägerska.

Tack för brefvet som jag bekom häromdagen, jag ser ni skall stanna kvar ett år till på er plats, och jag tror om man har någorlunda betalt så är det ingen idée att flytta för att arbeta det får man göra hvar man är, det är roligt att höra att ni har hälsan alla sammans och att pappa är hos er, han blir väl kvar hos er öfver vintern tänker jag. Jag önskar om han kunde komma och hälsa på mig också men det är ju för långt och besvärligt för en gammal mäniska att ge sig ut så långt.

Jag hade bref från Lisa i går kväll, dom har hälsan nu allesammans hon skrifver om dom har 3 pojkar och den äldsta är ej mer än 3 år, så det måste ju gå undan med småttingarne i Uppland. Jag har ej haft bref

ifrån er, blir 2 år vid jultiden så jag kan inte förstå hur det kommer sig till att ej brevena har gått fram, kanhända du ej har skrifvit rätt adress, Jag har ej haft bref fran Lisa på ett års tid så jag har inte hört mycket från Sverige i sommar. Emma har varit till uppland i sommar, hon har ju riktigt bra vid Marne, Lisa skrifver om att Emma skall till Åsa skola nästa sommar kan hon bara lära sig något der skadar det nog inte, Jag skref till henne i vintras och fick svar medsamma, men jag har ej kommit mig till att skrifva igen, det är ju inte annat än liknöjdhet, för tid har jag ju haft, men nu äfter som jag blifvit i farten med det här arbetet så skall jag skrifva till henne också. Det är väl inte längre emellan hvar Olga är och Årdalen än ni kunde väl hälsa på hvarandra någon gång, ni skrifver ej om hur hon har det, och Emma hade ej heller reda därpå. Emma tror att Axel tänker ge sig ut på sjönn i höst, men hon viste ej säkert, trifves han inte med att vara bonddräng så vore det bäst att han komme öfver här för här är rum för många millioner människor ännu, här uträttas många stora arbeten både på landet och i städerna. Flickor isynnerhet är stor äfterfrågan äfter, för dom som är födda här i landet dom vill inte tjena, dom tycker bäst om att arbeta i fabriker och handelsbutiker, så ni kan förstå det blir dugliga husmödrar af. Om ni skulle höra Olga vill resa hit så hindra henne inte för hon tar sig bättre fram här än hemma, Jag fråga henne i ett bref om hon inte ville komma hit men då hade hon alla möjliga ursäkter jag törs ej uppmana henne flera gånger om hon inte skulle trifvas här så blefve det min skuld som narra henne hit men om hon vill komma så skall jag försöka låna henne pengar om hon ej har till resan. Du skref om att morbror i Sandbro var död och Emma hon säger att Jan Anders är död, hon tror ni får ärfva en förfärlig summa pengar, hvem som än skall ärfva honom så har han väl inte så rysligt mycket öfver, hanses skjutvapen är väl det mästa.

Jag höll på att glömma tacka för kortet det var ju mycket bra. Du är dig lik, din hustru tycks vara mycket yngre än du är och den lilla tycks vara en söt välfödd flicka. Jag var och tog kort i somras men det blef inte bra så jag tog endast profkortet, men tänker att göra ett försök till. Jag börjar se gammal ut nu må ni tro så det är ingen vacker lek att se på, men så fort jag får sänder jag.

Hälsa pappa så mycket jag är kry intill nu och trifves ganska bra här, önskar att någon af mina syskon ville komma öfver också, jag arbetar fortfarande kvar i samma yrke men ej i samma fabrik, jag har arbetat för en svensk ända sedan jag kom hit, tills 2 månader sedan då slutade han sin affär. Erlandsons hälsar så mycket till pappa, han säger, att repringen som pappa hjelpte Erlandson köpa innan han reste från Sverige har han kvar ännu,

många hjärtliga hälsningar till er alla

Nils Hermansson.

Nr 5.

S. Dec. 13:th 1896

My Dear Parents!

Efter som jag inte hört något från Eder på mycket länge, så får jag låta höra ifrån mig samt underrätta att jag fortfarande är vid god helsa och mår bra.

Här har varit och är fortfarande ganska fint väder, ehuru det nu skall kallas vara vinter och rätt uppe i jultiden, ehuru vi inte vet mycket af den

högtiden här i landet. Men vi har nog högtider här i landet också må Ni tro. Jag är fortfarande qvar på min gamla plats så jag kallar det som ett hem här nu ty jag är så gammal nu här att jag har lika bra reda på något af hvarje som hemma.

Well något nytt har jag inte just att skrifva om vidare, endast att vi har fått ny president här i landet, så att det ser ut som tiderna skulle blifva bättre men tar naturligtvis lite tid. Kan undra hur Ni mår nu för tiden hoppas att Ni är vid god helsa och inte föräter Er på svinhufvud nu i helgdagarna eller dricker för mycket julöl. —

Jag tänkte förlidet år vid jultiden att jag skulle fira jul i Sverige i år men — när jag tänker vidare på saken, hvad skall man göra i Sverige endast arbeta för surt bröd och salt sill och jag fruktar att det blir för hårdt för mig nu se'n jag en gång blifvit afvand med det — och att resa just för att strax gå hit igen det betalar sig inte utan att jag skulle resa i nästa sommar till utställningen i Stockholm. Jag funderar på saken ännu men vet inte hur — skall vidare låta höra därom framdeles, om det blir något utaf. — — — —

Erik Persson har blifvit bonde därhemma såg jag i ett bref från Gotland häromda'n, men han vill hit igen — hade han sagt — det undrar jag inte på, ty det är så med alla och hvarför gå hemma i Sverige som bonde och betala dryga skatter till Sveriges lathundar *No sir* Sverige har varit och är fortfarande ett slafland; ty mer de arbetar, högre skatt skall dem betala, men så är inte här i landet. Visserligen är här också lite skatt för farmarn att betala men långt ifrån som i Sveden, ty fast jag inte varit här mer än en liten tid ännu så har jag varit här länge nog att se att här är bättre än i Sveden på alla vis. — — — —

Är det någon som skall resa hit från Alby i vår jag känner ingen där annars skulle jag hjälpa dem få arbete om de inte har någon bekant här förut men det är väl ingen som gör som jag — reser på vinst och förlust utan att ha någon att resa till men jag gjorde det och har ännu inte haft orsak att ångra det.

Well I most close now for my letter is gething long

Your most affectionate Son

Sven Eriksson.

Nr 6.

M. den 13/1 1907.

Ni hör talas om i Sverige, att det är dåliga tider här, men säg åt dom att det bara är »Löst Prat», det är Storgubbarna i Sverige, som diktar i hop för det de skall få folket låta bli och resa till Amerika. Jag har 30 dollars i månaden. Jag har läst tidningsurklippet och hvad de skrifver där om Amerika. Jag vill också skicka ett par bitar, så ni kan läsa, hur dom skrifver här.

De säger i Sverige, att man får arbeta så väldigt hårdt här men det är inte så farligt som de skriker till. De har maskiner till allt hvad man skall göra, så det går lätt och bra.

Maten här är ganska god, de har om hvardagarna lika styf mat som på kalas i Sverige och ägg får man äta som potatis. Hvad som anbeträffar tvätt och kläders och strumpors lagning, så ombesörjer Frun det, de tvättar här ett par tre gånger i veckan, så man behöfver inte gå med några lortiga kläder. Ni undrar om det är någon godtemplareloge här men det är det

inte, och inte behöfs det heller, för jag har inte sett en full, sedan jag kom hit här. Det är vanheder här att supa, röka eller snusa. Det händer ju, att en del här rökar eller snusar, men de får vara ett skoj här.

Jag har ej mer att skrifva till er för denna gång utan 1000 kära hälsningar till er alla.

Nort Amerika.

Karl Ågren.

Nr 7.

S. Nov. 30 1906.

Älskade föräldrar! I mitt sista bref till syster bad jag henne att komma hit. Jag vill nu upprepa samma bön till eder. Låt henne komma hit, om hon vill, och förbjud henne icke. Ni kan inte ana, huru hjärtligt jag önskar, att hon vore här! Om hon vill komma, skall jag sända biljett till henne, ty jag har en väninna här, som lofvat att sända biljetter för mig; och kan min syster äfven få ett hem hos henne, tills hon kan tala engelskan, vilket inte alls är svårt. Ja, kära föräldrar, min syster vill alls inte bliva utan vänner. För det första vill hon hava sin broder här och för det andra en trogen väninna, som jag vet vill mottaga henne med systerlig kärlek och lämna henne hem hos sig, så länge hon vill.

Sigfrid Nilsson.

Nr 8.

P. 21/3 1902.

Kära anna må vel önskas af oss får Matilda ej komma för dig är det något anat som binder henne hemma hur är det med dig har ni helsan emel är stor jag har ej mer att skrifva för denna gong jag tänker att Matilda vill komma en annan gong hon kunde få det bra här bli fort gjeft få granna kläder det tycker var flicka om.

C. M—n.

Nr 9.

O. den 13 Febr. —07

Älskade broder! må väl är min önskan. Jag får här skrifva några rader till Dig och tacka Dig för ditt kärkomna bref, som jag bekom för en tid sedan, men jag har så mycket att sköta med, så jag har knappast tid att skrifva en gång. Vell jag får tala om, att jag arbetar till kl. 6 om qvällen. Jag har en timme middag nu, också har jag en 25 minuters väg att gå, och sedan innan jag får tvätta mig och så blir klockan mycket, så har jag svenska tidningar att läsa och så kommer mosters: Anna och Magda hit om qvällen ibland, så var morbrors broder Axel nere, då var vi till operahuset en qväll och till Jutana teater den andra, så fick vi aflöning i måndags, då var tåget försenat, så jag fick gå hem och sedan tillbaka igen, då var hon 9 innan jag kom hem vell min förtjänst för Januari var 59, 60 daler det är skilnad mot i sveden nu har jag betalt 80 daler på min resa så nästa månad sedan är jag fri vell käre broder om Du vore här så kunde Du få känna andra dagar än hos svedens snåla bönder ty dem glömmer jag aldrig vell kära broder det är endast vid järnvägarna, som di vill att di ska vara 21 år men det går

att säga att man är så så att arbete det felas ej minsann vell Du kan tänka Dig att nu har jag endast varit här i fyra månader och så har jag snart betalt min resa har kläder och finheter annat än i sweden och så är jag i det stora guldlandet amerika hvad tror Du jag hade haft om jag hade varit i sweden intet alls är jag öfvertygad om men kommer Du hit så skall vi snart hjälpa dem hit allesammans vell kära broder helsa mamma att nu är det hon som sederar att gå ute i sommar hon kan be bönderna gå till hell. det är nog att pappa och Du är slafvar hos dem jag skall nog sända dem litet ibland bara hon sederar att gå och knoga hvarje dag vad har hon för det hon får gå en hel vecka och får ej så mycket som jag på en dag hvad skilnad är det då på amerika och sweden vell kära broder haf tack för ditt kort som jag fick till min födelsedag. det var roligt att höra att Du är frisk nu igen Du var sjuk länge kära broder vell jag kan tala om att Svenssons broder Carl han har gift sig med en svenska som kom från Sweden i fjol di reste till Salt lake ja hon tjänar der nu och han reste dit så att ingen visste om att han skulle gifta sig men nu är han här i qväll och hon också vel jag får snart sluta för denna gång med många tusen kära helsningar till mamma och pappa samt Anna och Sofi och Emma samt alla bekanta ni varder allesammans helsade af moster Anna och Sigrid samt af Svensson och Anna men först och sist varder Du på det hjärtligaste hälsad af din broder Godboj Oscar vi har sommar här om dagen nu är all snö borta så Du skall tro att här är fint nu om Du blott vore här så finge Du nog bättre än i sweden men det är nog svårt att lemna hemmet det vet jag Jag får skrifva mer nästa gång.

O. Eriksson.

Nr 10.

I. d. 2 december 1893.

Kära vän och broder Gunnar.

Tack skall du hafva för det bref som jag fick för några dagar sedan det var snällt att du svarade mig genast. Du må tro att det är verkligen roligt att få bref från en god vän, när man är så långt bort ifrån vänner och släktingar. Du talar om att du har varit försumlig mot mig, det har du vist intet det är tvärtom jag som har varit det. Jag vet inte hur jag var när jag reste, jag kom inte ihåg att säga farväl åt alla bekanta som jag hade. Jag var så nedslagen de sista dagarna innan jag reste, så att jag inte kom ihåg hvad jag gjorde, men det blef bättre sedan jag kom i väg från hemlandet. Du skrifver att du skulle ha viljat träffa mig för sista gången, men jag vill hoppas att vi skola träffas åter en gång om vi får lefva några år till. Det är lättare att här förtjäna så mycket så att man kan göra sig en tur till Sverige, än att i Sverige förtjäna så mycket att man kan resa till Americka. Det kostar nämligen blott fortio till femtio dollar att resa till Sweden, och jag förtjänar lika lätt en dollar här som jag förtjänar en krona i Sweden. Jag har nu på fyra månader förtjänt så mycket, så att jag kan betala igen de tvåhundra femtio kronor, som jag lånade till resan. Jag tänker skicka dem om några dagar till Sweden. Jag har äfven skickat tretio kronor till far och mor till Jul. Men jag kommer inte att förtjäna så mycket i vinter, ty det är ondt om arbete här på vintern. Jag har dock fått arbete hos en farmare i vinter, men jag får inte mer än åtta dollar i månaden och fritt allting, Jag behöfver dock blott arbeta åtta timmar hvar dag. Jag har nu i en tre veckor förtjenat en och en half och två Dollar om dagen och maten.

De hafva nemligen här skördat Majs och det arbetet betalas efter Acord, så att jag har kunnat förtjänt litet mer. Annars betalas en arbetare här med tjugo till tjugofem dollar i månaden. Men det är blott åtta månader om året, den andra tiden arbeta de vanligtvis för maten blott, men det blir blott några timmar hvar dag när de sköta om djuren. Jag skrifver och det är sanning att en arbetare, som arbetar hos en bonde här i America har flera gånger bättre än den, som arbetar hos en bonde i Sweden. Det finnes Svenske arbetare, som arbetar här och som äro gifta i Sweden, som skickar hem en åttahundra kronor till sin familj hvarje år. Men är det bra på det viset så är det sämre med klimatet här, det är så förskräckligt varmt på Sommaren och så kallt på vintern. Under hetatste tiden på sommaren visar termometern ända till 100 grader varmt efter Fahrenhaits hvarenda dag. Nu i dag när jag skrifver detta bref är det riktigt vinter, det snöar och blåser så att ingen meniska kan vara ute, men vintern är dock kortare här än i Sveden. Jag vet inte om jag kommer att stanna här på trakten längre än till våren, jag kommer nog troligtvis att resa någon annanstans till våren och söka arbete. Jag tycker inte riktigt om att lefva här ute på slätten, det finnes ingen sjö och ingen skog här och det är svårt att lefva det förutan, när man är van vid det. Alla som äro här i America tänker inte på någonting annat än att förtjena pengar, och den som vill spara pengar här han skall arbeta hos farmare. Det märkliga är att jag har kommit till ett County eller Landskap der inga spritvaror får försäljas. Det går verkligen bra utan spritvaror, Jag har inte sett en rusig meniska sedan jag kom till denna trakt. Folket här är ett bra folk, och det fastän en stor del inte har hört talas om någon Gud eller någon religion. Här i folkskolorna undervisas inte heller barnen i någon reliegon, men jag ser ingen skilnad på barnen för det. Du skrifver att många som reser till America förgyllar det och skrifver att det är bättre här än hvad det är. Jag kan hålla med dig om det, ty den som reser till America föreställer sig vanligtvis att han här skall förtjena pengar utan att behöfva arbeta så hårdt. Men det är inte så man får arbeta mycket hårdare här än hemma i Sweden, oaktadt det, att arbetstiden är något kortare. Jag kom inte att omtala i det förra brefvet att jag arbetade fem dagar i Chicago, jag bar tegel och bruk och hade 1 dollar 75 cents om dagen. Huset blef färdigt, så att jag fick inte arbete der längre. Det är vanligtvis det första arbetet, som alla som reser till någon stad här i America får försöka, och är det då någon som inte är van att arbeta så hårdt så blifver det svårt. Derföre skrifver jag äfven denna gång att ingen, som inte är van att arbeta så hårdt, skall resa hit till America. Det var dock blott åtta timmars arbete, ty murare och snickare hafva här i Chigago blott åtta timmars arbetsdag.

Men för fruntimmer är det bättre att arbeta här, jag menar nu den som skall tjena. De hafva här mera betaldt, och det är äfven mycket lättare att tjena här än hemma i Sweden. Det märkliga här är att en Jungfru här aldrig borstar några skor åt sitt herrskap utan det får de göra sjelfva. En tjenare säger alltid du åt dem hon tjenar hos, föresten alla meniskor säger här du åt hvarandra både i städerna och på landet. Det skall blifva svårt om man kommer till Sweden någon gång att vänja sig utaf med det.

Ja nu har ni Jul i Sweden när du får detta bref, här i America fira de inte Jul så högtidligt som hemma. Jag önskar jag skulle vara i Stockholm i Jul hos vänner och släktingar, men jag är dock glad att jag kunde skicka hem en slant till min far och mor, så att de kunna få fira Jul ordentligt.

Jag slutar nu brefvet för denna gång önskande dig af allt hjerta en glad och treflig Jul, och med den önskan att du skrifver till mig snart igen.

Axel.

Nr 11—20*.

Nr 11. M. the 18:th dag of nov. 1888.

To the parents home in the Old country.

How do you do? May friend.

Jag har i fredags den 15 dennes erhållit ert bref af d. 29 Oct. jag har således 2 bref att besvara nu, och mycke att skrifva om, det aldra värsta är: jag har nätt om tid, Ity att jag går i qvellskola nu, 2 timmar hvarje qvell und. Lördag & Söndag. q. om Söndagen går jag till kyrkan 2 gånger »pr dag» och på Lördagsqvell har man alltid något att göra. 10 timmars arbete och 14 timmar att äta och hvila på, men de sednare vill ändå icke räcka till. Men, som sagt, jag vill idag, afrita några stycken »kråkfötter» till svar på: åtminstone det förra brefvet. Ni må icke tro att jag går här och sörjer, ock hänger hufvudet som kanske en del af er därhemma. Nej! jag sätter allt upp hufvudet jag, sålångt och högt som halsen möjligen medgifver, så att man ser ut som en äckta »Yankeé» och gentleman bör göra. Och sedan slösar jag icke bort min tid bland *dåliga* bröder, det kan ni se af det, att jag går i qvellskola. Skola och undervisning erhålla vi fritt, man behöfver blott köpa sig en a. b. c. bok att börja på, men den har jag redan gått igenom, och läser nu i boken därnäst. Om man kan *tala* Engelska språket så kan man icke *läsa* det ändå, och jag vill lära båda delarna. Men nu om Americas största och viktigaste nyhet: Precident- m. fl. andra val. Republiken har segrat med stor majoritet och »Herrison» är invald till Precident. den n. v. »Cleveland» (Democratens Precident) är nu ändtligen undanträngd. Republiken, är det parti som gjorde förenta staterna fria från Englands ok, och gjorde desamma till verdens väldigaste samfund. Så länge som nämnda parti voro de styrande, gick Amerika framåt (för den arbetande klassen mest). Men snart uppstod ett annat parti: Demokraten. De segrade och har nu i 24 år haft Americas förnämsta handlingar omhand, och under denna tid har America gått tillbaka i de flesta fall. Som sagt: Republiken har åter vunnit seger, med glans, och arbetaren m. fl. väntar bättre tider, hvilka redan har börjat. Alla verkstäder äro i större liflighet än vanligt, t. o. m. der jag arbetar tillströmmar stora beställningar, och jag har nu arbete der till jultiden, då alla snickare »shops» stänges i brist på arbete och öpnar sedan på våren. På det »shop» der jag är, arbetas hela vintren, men endast de äldsta arbetrarna får arbete. Här har varit nätt om arbete i sommar, så att många har fått gå syslolösa, helst nycomlingar, och de får känna det svårast. Man hoppas på bättre tider nästa år. Det förefaller er komiskt säger ni, att jag flyttat Föreställ Er: man lefver på ett ställe, har ensamt rum, och säng. Husfolket har rättighet att göra hur de vill, och de gifva dig en kamrat som talar ett för dig obegripligt språk, och som du icke vill lära, han orenar hvar han går fram, han har dåliga bröder som kommer och hälsar på m. m. m. m. Och du vet ett hyggligt ställe tvers öfver gatan som vill ha blott *en* »boardar» flyttar du icke då? Jo helst när du slipper göra »flyttkalas», utan kan bära dina saker själf, i en gång, eller 2. Här i America är inte ovanligt att flytta en gång i veckan. gå, och inte säga mer än Good- bey! ! Finnen (den stackarn) har inte gjort mig något ondt, är ni dumma, eller är ni vidskepliga. Republiken: som vill hafva det som det nu är, och Demokraten som vill upphäfva all tull, och låta salonerna existera.

* Följande tio bref härleda sig från samma person.

Äfven här är öfverfullt af folk på grund af den stora Emigrantströmmen så att många gå utan arbete här i staden och naturligtvis får den nykomne vänta, därför tycker han ej om America. Jag erhöll god plats så fort jag önskade, men det var för det jag var snickare. Jag var verkligen gynnad af lyckan, och många har undrat hvarför jag kunde komma på ett »shop». Ja, många har kommit dit efter mig men de ha genast fått adjö, ty de (förmännerna) har ansett att de icke kunnat lära sig, ehuru de kanske varit goda snickare. Och jag får säga att det icke var godt första vickorna för mig. Men nu har jag slitit mina hundsvottskor till en god del. Jag kan icke vidare säga, ty ni förstår det icke. Och det är förresten omöjligt. Min dagbok skall ni snart få, kanske om fjorton dagar. P. J. Erlandson har jag icke träffat ännu, ehuru jag har sökt efter honom, han har flyttat ifrån det ställe dit adressen är, och de vet inte hvart, men han är här i M. det vet jag, sänd mig hans nuvarande adress, ifall ni icke sändt det i förra brefvet. Lindberg skref hem till gamla landet igår. Charley arbetar nu på ett annat »Drugstor» (apotek) helt nära der jag lefver, endast 6 qvarter. Hör ni mor ni skall icke ropa på mig ty de kan ni väl veta att jag inte hör; utan var glad att jag har det så godt här, och skrif mycket när ni skrifver ett helt ark, jag kan läsa det, skrif om mina jäntor därhemma. Och sörj icke far och mor då alldenstund jag har det så godt. Helsa alla mina gamla väner! Din bror och Eder son.

Nils Enqvist.

Nr 12. M. the 25:th day of nov. 1888.

Hallå Bror!

Det är nu jämt en vicka sedan jag började skrifva detta bref. Tack för många nyheter. Du frågar om jag skaffat mig ett Amerikanskt klappträ. O, no! »I don't care for the American Ladies, they are not good for mi. I wont a Swedish girl some time» »Yes sir». Men nog kunde jag få sådana för inte om jag ville som får hus i brudgåfva, som äro värda lika mycke som en fjäring i Småland. Men buren kan vara vacker och foglen ful, och vill man icke ha foglen, så får man inte buren. Men hälsa dina fästemör ifrån din bror som lefver i »United states». Du frågar om jag tror att du kan taga dig bättre ut här i America. Det kan du säkerligen. Och om man icke vill stanna här, så kan man vända om till gamla landet igen när man varit här några år. Gör man det, så har man också varit ute i verlden och sett och lärt något och det under den tid då man icke kunnat uträtta något för sin framtid i gamla landet, utan varit det man var, (som du säger), Här kan man också lägga något tillsido under tiden, men det är omöjligt i Sweden. Här är ovilkorligen mycket bättre, blott man hinner vänja sig vid allt. Klimatet är temmeligen hårdt, men ännu hårdare är språket att lära, men blott icke viljan fattas så går det fort, och när man hunnet lära det, så har man också slitit ut sina flesta hundsvottskor, och sedan är icke gamla landet mycket i värde, fastän man kan med saknad och längtande känsla tänka på sin barndoms-byggd i det fädernesland som kostat så mycke svenskt blod, men som ändå inte kunde gifva dig riktigt nog af allt det som detta framför alla andra jordens länder storartade land kan gifva dig. Ja de flesta har en liten längtande känsla till sitt gamla land, men hvarför resa de icke hem då? Enär det icke kostar mer än 30 Dollar, eller en månads arbete? Som sagdt vill du resa hit, min bror, så tror jag mig kunna hjelpa dig ur första klämmorna som möta en nykomling. Att få arbete, är hårdt för en nykomling.

Mig var lyckan bevågen. Goda snickare, murare, skräddare, får det temmeligen godt, allt efter som de sköta sig. Men jag vill ingen locka hit, utan du får göra som du själf tycker. Men det tror jag, att du ångrar det icke om du reser, ty det har jag ännu ej gjort och kommer aldrig att göra det, ty jag har ingen orsak dertill.

Hur långt det är till M. skall jag säga en annan gång. Med Helena har jag brefvexlat 2 gånger, men icke nu på länge, det är jag som är den försumlige. Jag sänder 3 »petcher» till Er. Dig en, Hulda en, och mor och far en, ni får sätta en i ram, om ni vill. Jag hoppas ni icke missuppfatter färgerna på »the pitcher». En fotograf återgifver endast anletsdragen och formen. De kosta $ 2,00 för 12 st. Låt mig veta hvad ni tycker ändå. Ja nu är kl. 11 på söndags qvell, och ni har redan haft Er natt, ty ni har måndags morgon kl. 6 och tröskar väl otta som bäst.

Kärleksfullt till father, mother, brother and sister.

Nils Enqvist.

Nr 13. M. Jan. 27. 1889.

Till hemmet i Sverige!

Till Er kära föräldrar och syskon får jag efter nära 14 dagars väntan skrifva till Eder, svar på ert bref af juldagen. Jag har helsan och arbetar för hvarje dag och går fortfarande i qvellskolan. Ni frågar hvad roligt jag har haft i jul, och om jag var i kyrkan julotta. Jag arbetade hela julafton och juldagsmorgon kl. 4 gick jag i en Tysk-katolsk kyrka, för att se deras lustiga Gudstjenst. Kl. 5 gick jag i en Svensk ev. luthersk. Här brunno ej ljusen svagt, ty här gagnas elektriskt ljus. Rästen af dagen tillbringade jag hemma på mitt rum i ensamhet, och många slitande tanker riktades till julen i Ramsby och hur sälla ni voro i edert hem, firande gamla landets jul. Ja var viss om, bror, att om du kommer hit, så får Du med saknad många gånger tänka på gamla landet: dess herliga nejder, der ens ungdomstid har blomstrat, dess ljufva milda klimat med dess helsosamma luft som gör hvarje svensk så röd på kind, och mycket annat får man sakna. Sitt ungdomslif och dröm får man lemna i gamla landet, för att sedan lefva ett tungt lif. nedtryckt lif, fattigt, på i den vägen, angenäma känslor. Man kan väl tycka att man är mätt och trött af allt som gamla landet förmår giva, men man får snart sakna det när som man blifver mätt på americas storheter och dess bulrande lif. Ja, jag får icke säga härmed att jag har hemlängtan och har det ledsamt, ty jag har det rikligt och godt. Jag har stadigt arbete, och har blifvit befriad från att taga »spaden» såsom många goda handtvärkare får göra när de komma hit, ty här är inget afseende till personen om det är en grefve eller t. ex. en student, har de inga anhöriga eller pengar att lefva på, så må han vara tacksam för att kunna få det simplaste arbete som fins. Jag har sett många sådana. Här går många utan arbete, året rundt, och särskildt nu i vinter, ity att här är ingen snö och skogsarbetet är inställt. Du frågar om jag kan komma hem och spela apropua. Men nog kommer jag hem till Sverige en gång till, det gör jag, »after few years», ty jag tror icke att jag vill blifva »yankee». Jag kommer, jag kommer, då fjerran ifrån Helt oförmodadt till eder åter. — Kusin Erlandson fick jag bref ifrån sista vicka, han är i skogen, och arbetar nu, han kommer snart till M. Charly har rest med en doctor till en liten stad i närheten af D. Han arbetar troligen i »Drugstore». Jag hör Ni var sjuk i julas mor. Sörjer ni då så hårdt mina föräldrar för det att jag rest ut i verlden och får lära mig något annat än

Sveriges »withholding», och lära sig »veta hut». Här lefver jag mycket säkrare än ni derhemma i gamla landet, ty jag behöfver icke befara frucktan att Ryssen kommer och spisar frukost med oss. Till sist får jag tacka för ditt bref, bror Axel, det är så roligt att få veta något om Er. Hur är det med fästemörna dina? Och mina? Jaså Malmborg är mock. Jag är ej mycket ledsen för det. Han skulle bara resa från spisen och lära sig »*veta hut*». Säg till honom desse ord med helsning från mig: »Nils seys»: you are a son of a bets, and wi don't kare for you at al, because you are a rogh». Hur går det med din resa Axel? Helsa Daniel Månson från mig och Lindberg. Helsa mina gamla bekanta. Kärleksfull helsning från mig till Er föräldrar och syskon.

Teknar Nils.

Nr 14. M. March the 1st 1889.

Till hemmet i gamla landet.

I fredags den 22 febr. erhöll jag Ert bref af d. 4 s. m. jag ser däri, bland annat, att ni har helsan i det närmaste. Jag får och säga att jag har varit begåfvad med en stadig helsa ända tills i fredags då jag blef hastigt sjuk, men nu är jag frisk igen. Dagen förut slutade jag arbetet på »the shop» på grund af att en hisklig vinter just nu börjat hvarföre arbetet tog slut, emedan inga beställningar ingår. Men det är godt att få hvila sig litet, jag har arbetat i 8 månader nu, utan uppehåll och det fins icke en bland hundra af nykomna som kan göra det så bra. Som sagt, här är lite kallt nu. »30—35° below zero». lika med: 34—37° Celsius. Detta kan man säga är vinter, och lyckliga ni i gamla sveriges milda klimat. Ni har snart den ljufva vårtiden i sverige med dess fogelkvitter och allt. Här får man icke höra sådant, endast ett obehagligt tjut eller skrik. Jag får säga att qvellskolan är slut nu. Jag har lärt mig så mycke der, så att jag kan nu läsa Engelskan och förstå den temmeligen bra. Jag skall nu börja gå i sång- och spel-skola 2 qvellar hvarje vicka (fri undervisning) så att jag kan spela när jag kommer hem till Er, på »the organ». Jaså han är färdigmålad nu och efter hvad jag hör så är det gjort väl och snygt och blef billigt också. Jag sänder »a five Dollar» för densamma. Ni får vexla den i Wexiö på någon bank. hvad som blir öfver, så dela lika mellan Eder. Jag kunde visserligen sända hem mina pengar, men jag får större % här, men om ni vill gagna dem derhemma, så skall jag sända dem. Låt mig veta det. Tänker du på din resa ännu bror Axel. Jag hvarken kan eller vill råda dig häri, men jag säger: att *om* jag nu vore i Sverige, och viste så mycke som jag nu vet, så reste jag ej till America. Men nu är jag här, och den brännande tanka som flammar i så mången svensk ungdoms själ, den flammade äfven i min, men är nu blifven stillad. Jag får härmed icke säga att jag ångrar mitt steg, ty det har jag ingen orsak till. Om jag ej hade föräldrar som lefde hvilka har uppoffrat alla sina själs- och kroppskrafter för sina barn, för att få det oberoende i detta lifvet, så skulle jag tänka mendre på gamla landet. Men nu till saken om hvilken linie som är bäst, och hvilka du bör taga om du reser. Hvita stjärnline är berycktad för bra, Ankorline är bra ty den har den största och bästa ångare »City of Rome» på den reste jag, om jag skulle resa. Guionline är och bra om man reser på »Alaska» eller »Arizona» ty de äro snabbgående ångare, men der är dålig föda på den linien så, jag rekommenderar Ankorline och dess ångare »City of Rome». Och sedan är det bra att icke ha för mycket handbagage att bära på, jag hadde för

mycket åtminstone hvad föda angår, jag hade för en hel familj, (så att min jenta hade kunnat gå med också). Insyltad sill, god ost, smör, lite cognac, slagbröd, lite tort kött, men icke för mycket så att du får göra som jag, ta hajjar och andra ofullkomliga bestar till djur med det. I öfrigt är det ingen konst att resa. man behöfver blott följa med och tyda orden »come on» »gat there» »come on this way». Sedan är du hjertligt välkommen till min adress, och får du alltid en svensk eller norsk som visar dig tillrätta. Du får förlåta mig för det jag ej skref genast, men jag kunde inte skrifva förren jag blef frisk. Till sist hjertligt kära helsingar från Eder son och bror i det fjerran vester.

Kärleksfullt

Nils.

Nr 15. M. d. 23 march 1889.

Till hemmet!

Jag får nu börja med det så ofta förekommande, neml att skrifva till gamla landet. Först får jag börja med att jag eger helsan och mår som göken i Sweden när ni får detta bref. Jag har nu haft fritt en månad hvilket har gjort mig godt ity att man i *detta land* efter 8 månaders arbete kan behöfva lite vederkvickelse, dock hoppas jag att få börja innom 14 dagar, emedan beställningar börja nu ingå till »The shop». Ni vill veta huru stor daglön jag har, och huru mycket man kan lägga tillsides i månaden. Från 1 Juli till 1 Dec. sistl. år hadde jag $ 1,65 pr. dag, 25 arbetsdagar pr. månad, blir 41,75 pr. månad. $ 15 pr månad för »boarding» (föda och husrum) 5 dalor pr månad för kläder m. m. samt tvättning. Sedan har man $ 21,75 qvar pr månad. Från den 1 Dec. till 21 febr. d. å. har jag haft $ 1,50, ty daglönen är nedsatt under vintermånaderna emedan de få bekosta oss värme och elektrisk belysning qvellar och morgnar. Jag skulle således kunna tjäna mig omkring 250 Dollars pr år om jag hade varaktigt arbete året om, men det är icke en ibland 50 här i landet som har det så. Dock de som varit länge på »the shop» arbeta hela året för en daglön af 2,00—2,50 Dollars pr dag, och då förslår det bättre. Men det är så här: att har man arbete $^3/_4$ af året så är man utan arbete den fjerde $^1/_4$ delen och helst nya amerikanare sådana som jag, Dock, har jag råkt ut för en god plats, och är, utan sjelfberöm, omtyckt både af basen och mina kamrater och arbetade längre än min tur tillstöd. Stora skaror af arbetare, som nu äro hemkomna från skogsarbetet som pågår hvarje vinter i norra Minnesota och Wisckonsin m. fl. platser, äro nu utan arbete och väntar på att jernvägs- gatu- och sågverksarbetet skall börja. Här ser ut att blifva en dålig sommar och tänkte jag icke på att en gång gå tillbaka till gamla landet, så skulle jag resa till Stilla hafskusten, och stana der i California och Washington. Ni frågar hvad jag egentligen gör? Jag kan omöjligen finna svenska ord för att benämna allt, emedan det har alls ingen likhet med gamla landets saker. Men med några ord kan jag kalla det: inredning till bonings- och handelshus samt kyrkor, både för polering, fernissning och målning såsom: fönster, dörrar, virandor, kyrkstolar, poster, pelare, m. m. Hus bygges här ganska eget t. ex. först lägges syllor och tunnor af 2 × 7 på kant, på detta ett golf af sämre bräder sedan uppsättes stolparna 2 × 4 stumt på detsamma. Bjelkarna 2 × 7 hvilar på en i stolparna infälld slår 2 × 4. Tverträdet 2 × 4 lägges stumt på topparna af stolparna, och sedan spanten 2 × 5 med ett hak i stumt mot tverträdet, spanterna skäres icke halft i hvarandra i toppen; utan vertikalt. Allt, endast

spikas tillsamman. Yttersidan af väggarna beklädes först med sämre bräder sedan tjokt papper, sedan med liggande brädfordring eller tegel. På insidan påspikas smala lister på stolparna och sedan reveteras på dem med kalk och sand. Ofta göres 2 lager af revetering dock så att det ena lagret blir emellan stolparna, inuti väggen och bildar ett tomt rum på ömse sidor, med panelet förfares på samma sätt. Det är sådant Lindberg gör, och kallas fördenskull »Plasterer». taket på huset bildas på samma sätt som i Sverige. Golfven af trä eller cementskiffer lägges på understa golfvet med papper emellan hvardera. Jaså. Helena är i K. Till medelpunten af K. från M. är omkring 90 eng. mil = 13 1/2 sv. mil. Huru gick det med Fredriks amerikaresa? Eller är det någon som skall resa i år? Huru mår ni mina föräldrar? Ni skrifver aldrig något till mig nu. Ni får icke undra på att jag icke uppfyller mina bref med religiösa svermerier, ty jag finner så mycket annat att tala om. Dock må ni hvar och en i sin stad, se till att vi gör det rätt och godt är, och i allt handlar som en rättskaffens man. Jag går till kyrkan 4 gånger i veckan 2 gånger på söndag och 1 gång på Tisdags och Lördag qvell, ty jag är medlem i Ungdoms- och sångföreningen dersammastädes. P. J. Erlandson har jag icke träffat sedan i höstas då han reste till Stillwater, för att sedan begifva sig till skogen, men vi har brefvexlat, han kommer hit i sommar. Charley har jag icke sett eller hört af på länge, han tyckte ej om mig ty jag ville ej deltaga i hans . . . . . och icke låna honom pengar, derför skrifver ej till mig. Helsa Daniel från mig och hans son Axel, som har helsan och mår bra. Er själfva får ni hälsa från er son och bror

Nils.

Nr 16. M. d. 24 March 1889

Dear Brother Axel!

How do you do! Mister Enqvist. Jag får härmed i korthet besvara ditt bref med några ord särskilt till dig, ock för att kunna gå direckt på saken må jag utesluta det gamla goda brefbörjningssättet om: »fatta pennan i hand och upteckna» ty det är ju klart att pennan måste vara i *handen* när man skrifver, såvida personen i fråga har någon hand, för annars får han fatta den med foten, liksom jag såg en handlös neger göra i förra vickan och en Kines som höll den i munnen. Om jag skrifver till mina jäntor? You bet» sa Engelsmannen. Det gör jag vist det, och hon skrifver till mig också, och jag får med djupaste blygsel liksom alla andra ungherrar, som har blifvit fångade i Amors nät, tillstå: att en mera än syskonlig vänskap är rådande emellan oss, för att icke tala om kärlek så stor och djup, att man jagar en kula genom hjernan när man erfar dess ljufva hemmelska känslor, liksom en af detta lands patrioter göra ibland. Och sedan kommer vi till detta lands miss som i husligt bestyr betydligt står tillbaka i förhållande till vårt gamla lands älskvärda Fröken, men som i klädsel och maner vida öfverträffa de sistnämnda. Dock var jag lite shenerad af deras turnyr att börja med i det att jag ständigt tyckte mig se en tredje person bakom oss ocb hvarhelst en tredje person är så är det förmycket, helst när man finner sig nöjd med den man har. Ock dina jentar och fröjdeblommor mår bra hör jag, helsa dem från mig. Du beder om de upplysningar jag kan lemna om America. De äro icke så många, ity att jag icke har varit annorstäds än här i staden sedan jag kom hit, men samfärdseln är stor här i America och särskilt sedan jag nu har lärt mig läsa detta lands språk, (hvilket är ganska hårdt, det hårdaste en nykommen kan gå igenom) så går det an att inhemta kunskaper

häruti. Jag tror att det bästa man kan göra här i landet är att taga sig en »farm» (landtgård) då eger man ett hem när man icke längre är ung, särskilt som man kan få en sådan för ingenting mot följande vilkor: 1. att bygga hus på densamma som man kan lefva uti under hvilken tid som helst. 2. att lefva på farmen minst 4 månader hvarje år i 5 år. 3. att uppodla ett vist antal »acre» hvarje år i 5 år, då farmen lageligen är ens egendom. Bättre är dock att köpa i närheten af någon jernväg der man har tillfälle att lättare afyttra sina produckter. Men om jag skulle säga värden farväl ock köpa mig en farm, då reste jag till vesterns milda klimat der de dyrbaraste frukter växa och der man icke behöfver så stora fält för sin näring. Bäst är att, hvar man lefver, klämma i med fast viljekraft och icke bry sig om hvad folket säger. Gjorde de det i gamla landet så skulle der vara bättre också, egna sig åt blott en väg och sedan gå den, icke vänta tills man blir för gammal; utan klämma i medan ungdomsblodet är varmt. Ock jag undrar vist icke på din yttran i ditt bref angående far och mor. Man skall blifva förvånad af att blicka in i detta lands förteenden och med hvilken viljekraft hvarje (man) arbetar för ett ekonomiskt (oberoende) lif. Här finnes äfven många som aldrig tänker på sin fördel, jag vet många som har en daglön af 2,50—3,00 men kan knapt betala sin boarding och icke kläda sig heller, ty de förstör allt på »salooner» (utskänknings-ställe för alla sorters drycker, spelhus, horhus m. m. m. m). Som du säger, är det nog roligt att sätta sig in i ett civilliseradt lands seder och ordningar helst ett sådant som »Unitid states» (Förenta staterna) hvilket i alla storheter och äfven uselheter kan täfla med andra jordens länder. Men man blifver snart mätt af detsamma och då får man fråga sig hvad man har lärt sig och hvad nytta man har lärt sig. Och hvad fördelar man hoppas? var snäll och hälsa mina ungdomsbröder. Skrif snart till mig, ett långt bref, många nyheter, som du jorde sist.

Teknar din bror

Nils Enqvist.

Nr 17. M. de. 18 okt. 1889.

Dear Brother! !

Till svar å ditt bref af d. 23 sistl. får jag tacka för dina meddelanden ty de äro af stort intresse för mig. Helsan har jag och arbetar öfvertid två tim. pr dag emedan det är mycket att göra »in the shop» på grund deraf har jag en daglön af $ 2 3/4 c. Men nu till att besvara dina frågor. Du frågar om P J Erlandson kan tala engelska? Han kan ungefär lika mycket som jag kunde då jag hade varit här en vicka. Men jag tror du kunde lära dig mycket fort, det tror jag. Jag går nu i skola igen 2 1/2 timme hvarje qvell; kursen skall vara i 3 månader, och betala 5 Dollar. Wi äro 6 gossar neml. jag. 2 tyskar, 1 Engelsk 2 fransmän. Blott man har god viljekraft, så kan man lära sig allting. Mina reskamrater har jag ingen notis om, Helena och jag brefvexlade blott en gång när vi nyss voro hitkomna. Det är högst besynnerligt att *hon* icke skrifver hem. Charley är i P. några mil utanför M. hos sina slägtingar, jag har sport honom där. Hvarför jag flyttar så ofta? Ja det skall du icke undra på när du kommer och får se och taga kännedom om America. Jag kan blott säga: »Här i America har man ingen varaktig stad» »Well» jag spisar på samma ställe der jag var först nemligen »2311, 4 street N.» och jag lefver på ett annat ställe der jag hyrer room tillsamman med en gosse från Dalsland neml: på »420, 25:th ave N». Så att bref adresserade till någon af platserna vill träffa mig. Nej bror Axel,

det går icke att vänja sig vid klimatet här, Dock genom att taga god vård om sig kan man undvika mycket; äfven invärkar det olika hos olika individer, en del gå här så starka och friska, ja bättre än i Sverige; men de flesta så få de vidkännas sina skröpligheter mer än i en väg. Har du känt skilnad när du tager en droppa sprit i munnen, eller en droppa brenvin, då har du säkert känt huru genomträngande spriten värkar. Likadant är det med luften här, mot i Sverige, den är så igenomträngande så att om man icke har mer än 10° c kallt här, så skall man känna det värre än om man hade 20° c i Sverige, och likadant är det med värmen. Och så ombytligt som det är. Hösten är dock den bästa tiden för jemn och mild temperatur, samt helsosam luft. Dock kan du blifva den som tål klimatet alrabäst så det är icke värdt att blifva för rädd. Men man kan ju resa tillbaka om man icke vill vara här. Men då frågar du väl: hvarför resa då icke de tillbaka inan de blifva dödligt skadade och förderfvade? Jo, de blygas att komma tillbaka emedan de icke har hunnit förvärfva sig bortåt 1, 2, 3 tusen kronor, ty de flesta resa de hit för att skära guld med täljknifvar men de få se huru det blir med det. Dock jag ångrar icke att jag gick ifrån spisen ty jag sätter värde på att se och lära känna den verld som herren har skapadt samt lära förstå hvad det höga Engelska ordet »Gentleman» betyder, och med detsamma lära sig att »veta hut». Sörjen icke far, mor, och syskon för mig, jag ville icke nu så genast byta plats med Eder, förren jag blifver mätt här, fastän det många gånger käns varmt om hjertat vid tanken på fosterlandet på den torfva som ni far, och mor med möda förvärfvat, samt på annat som är mig kärt. Dock en del kunde jag få hit; men aldrig min fädernejord.

I största kärlek till Eder alla

Nils

Helsa så många som ni tror vilja blifva helsade af mig. Helsa dina jentor bror har Hulda någon fästman.

Nr 18. M. d. 2:dre Okt. 1892.

Kära föräldrar och syster!

Vi sender Eder härmed vår lille Haralds fotografi. Huru tycker Ni det ser ut? Wi hafver helsan och allting går bra, hvilket wi af allt hjerta önskar Eder.

Bror Axel är ännu i Grand Forks Dakota. Skrifver han till Eder och Klara något? Jag har icke fått mera än ett bref ifrån honom sedan han reste dit hvilket vi genast besvarade och med detsamma sände honom ett bref ifrån Klara. Wi har ett sådant till honom nu som har varit här åtta dagar, men vi riskerar att sända det emedan wi ej fått svar ifrån honom. Jag vill göra Eder en föreställning om huru vi har det nu för tiden. Jag erhöll för Augusti månad sistl. 66 Dollars, och för sistl. September skall jag hafva 58 Doller och jag kan påräkna emellan 50 till 60 dollers hvarje månad. Sedan kommer frågan om varaktigheten i arbetet året rundt, hvilket jag är nästan förvissad om nu. Tag sedan i skärskådande att man kan lefva, eller rättare sagt på svenska underhålla sig för emellan 25—30 Dollers i månaden för en liten familj och hafva det medelmåttigt bra. Detta inbegriper allt utom husrum hvilket kan fåss för 7—10 Dollers, neml. 3 rum och kök, regnvatten, brunnsvatten och källare (man kan icke tvätta kläder i Minneapolis brunsvatten). Betracta sedan en man som måste arbeta för 150 om dagen 8 mån. om året, och syslolös 4 mån. och en stor familj.

Om jag viste någon så god utgång i Sverige så skulle jag genast försälja hvad jag har och resa dit och återigen blifva en svensk *undersåte* istället för en Amerikansk *medborgare* ty arbetarne här äro icke medborgare *numera*, utan endast till namnet. Tänken Eder att förenta staterna har en folkmängd af 65,000,000, och utaf dessa eger 25,000 personer mer än hälften af rikedomen här eller 33,000,000,000. Landet glider i händerna på de få och »Sidherns pina» eller slaveriet tager sin början. Städerna går i henderna på de få, och snart är Americas förenade stater i samma förhållande som Europas riken om det icke blir hämmat, hvilket det snart blifver ty en stor revolution eller omhvelfning förestår och är *nära*, *nära*, då detta land skall åter blifva en Republik och ägas af folket, och om denna strid skall ske vid valurnan eller på stridsplatsen, såsåm då negern frigjordes, är ännu en fråga.

Hjertlig från Harald, min maka och mig.

Nils.

Gud är vår skapare, uppehållare och frälsare.

Nr 19. M. d. 18:de Sept. 1893.

Älskade föräldrar och syster!

Jag har väntat så länge med att skrifva till Eder att jag nästan blyges för att börja nu. Men si saken förhåller sig så att när man blifver sin egen och har familj, som ni väl har erfarit, så är man upptagen af härledande bestyr, och de flesta utaf mina lediga stunder äro upptagna af sådana, tillika med någon nyttig själsupplyftande studie; ty jag törstar efter vetenskap, trots den ortodoxa statskyrkan har planterat sitt åt alla håll flammande svärd, att förvara vägen till lifs'ens och kunskapens träd. Hulda! du låt förstå i ett bref din fruktan, att jag var Socialist. Jo, min kära syster det är jag, och det finnes ingen menniska som är mendre bemedlad och skall arbeta hårdt för sitt karga uppehelle, som icke är socialist *mer eller mendre*. Jag vill gifva dig några grundideer: Jorden, grundvalen för all näring hörer menniskorna till, den är af skapelsemagten gifven till henne och skulle icke ägas af de få eller monopoliceras; konungar, prinsar, grefvar, baroner, prester eller stora landhållare skulle icke hvardera äga många qvadratmil af land och sedan låta majoriteten af sina medmänniskor slafva under dem. Bort med konungar och kejsarehusen. Hvarföre skall menniskorna underhålla hela stammar af kungliga med millioner till hvardera utaf dem för hvarje år och dessutom bygga marmorhus och beslå dem med guld för sådana *drönare* att lefva uti och ställa till gräl med andra nationer, kommendera ut sina s. k. undersåtar (jag kallar dem slafvar) för att mördas och blifva på ett grymt sätt frånslitna från hustru och barn. Detta kallas krig. Är detta Christligt? Är detta ett Christligt land? Nej, och återigen nej! Den ortodoxa eller statskyrkan i Sverige såväl som i många andra länder beder en bön på predikstolen vid krigstillfällen om att de måtte lyckas i att mörda och slagta. Hörer Gud sådana böner? Nej! Den är djefvulsk! Christus sade: gack in i din kammare slå dörren igen och bed alltså: »Fader vår». o. s. v. Nationer och religioner äro så långt ifrån Christi lära som öster är ifrån vester, eller så motsatt som ljus till mörker. »Fallet, Fallet är det stora Babylon! Uppenbarelse b. Katolikerna förgjorde helt och hållet Christi lära, genom att mörda hans lärjungar, och millioner menniskor hafva sedan dess blifvit slagtade med svärd och tortyrbänkar. Luther predikade emot dessa djefvulska läror och lyckades få många till protestanter (motsättare). Men hvad gjorde dessa motsättare. Jo de grep till svärdet och i 30 långa år varade ett hjertlöst slag-

tande af menniskor Hvad sade den milde, tålmodige, fromme och menniskoälskande Jesus Han sade: »icke med svärd; utan med den heliga Guds Anda.» På ett annat ställe säger en god bibelskrifvare: »Den lära som upprättas med svärd är en Djefvulens lära.» Men till socialismen igen — Ordet »Socialism» betyder samhällslära, och skulle studeras af alla som älskar det goda och hatar det onda. Socialismen frågar: Hvarföre bedrifves så många brott och stölder? Emedan menniskorna icke äro uplysta utan nedtryckta i fattigdom. Jordytan är tagen bort ifrån dem och gifven till konungars ynnestmän. Penningen ett beqvämligt medel för varors växlande, skulle ägas af folket, och icke af hypotek, privatbånkar och andra anstalter hvilka bedrifva lagligt röfveri. Bibeln förbjuder intresse eller räntor för begagnandet af penningar, och socialismen säger att det är en af de största lagliga stölder som bedrifves. Hvilket är bottenorsaken till samhällets onda i dess oräkneliga former? Jo, okunnighet. Hvilket är orsak till okunnigheten? Jo penningen- och äre-gerigheten hvilket bedrifves i högst skala utaf Konungar, Biskoper, Prester och Adeln. Så länge dessa tillåtes att husera det fattiga okunniga folket, såsom de nu gör, i alla dess olika rigtningar, så kan vi icke förvänta annat än lekamligt och andligt slaveri. Här i America hafva vi de sämsta tider som varit på 30 år, hvilket allt beror på dålig regering och majoriteten utaf den arbetande befolkningen emotser den kommande vintern med ledsnad. Jag får meddela att Sofi och jag har en son till hvilken vi kallar »Ivar Edvin» och vi äro alla begåfvade med helsan, tackat vare den store Anden, verldsaltets upphof och regerande magt. Per Johan Erlandson var hos oss med det medsända och har varit här flera gånger sedan. Wi erhöllo allt i godt skick och var ej förutan rörda känslor som vi beskådade och mottog allt detta kära . . . Wi hafva visat det för våra grannar (de äro nästan uteslutande amerikanare som bo i vår närhet) ty vi äro stolta att låta dem se att det är svensk handarbete från vårt föräldrahem, och de kunna icke annat än blifva förvånade. Linnet är en klenod här i allmänhet och kan icke köpas utan af de mera bemedlade. Var icke rädd att vi gågnar *något* för skurtrasor ty det har allt för högt värde och bestånd i förhållande till det amerikanska spindelnätet. Din virkade duk Hulda fick genast plats på förmaksbordet och upptager den förnämsta platsen. Äfven sådant är en raritet här såväl som annorstädes, och i öfrigt allt handarbete är alltid högt uppskattat på alla platser af vårt lilla jordklot emedan sådant är eget i sitt slag och de *sköna konsternas* frukter. Wi kunna icke med *tack* godtgöra för allt detta. Axel lefver hos oss ännu och är lika lat som jag till att skrifva hem. Han hälsar och säger att han skall snart skrifva. Jag törs knappast bedja eder att skrifva emedan jag väntat så länge. Till sist är ni helsade af hjertat ifrån Eder *Nils och Sofi.*

Werdsaltets regerande magt vare med och öfver oss alla.

Nr 20. M. d. 19:th Dec. 1895.

Älskade moder och syskon!

Ja nu har jag väntat så länge med att skrifva att jag nästan blygs för att skrifva något alls. Men eftersom julhögtiderna tillstundar och jag anar att vår personliga frånvaro skall röra saknadshetskänslan nog, kan jag icke underlåta att skrifva åtmenstone några rader. Som ursäkt för mitt dröjsmål får jag endast säga, att egna nödiga omtankar för tillvaron och den korta framtiden, ofta sysselsätter en människa i fullt mått alla lediga stunder. Jag har för en längre tid vid alla lediga tillfällen som gifvits, sysselsatt mig med

studier emedan jag ernar bevista »The Civil Service Examination» (Den borgerliga tjenstgöringsexamen) i Postverket d. 6:te Febr. n. å. Den årliga lönen är 1,000 Dollar om året med en månad fri. Omkring 7 till 9 timmars tjenst om dagen. Jag skulle kalla min framtid betryggad om jag vinner målet. Jag bevistade den för två år sedan och erhöll då 73 % graduation. Eller utaf de 157 sökande blef jag den 18:de i ordningen. Konsten är att blifva med de 4 första på listan. Wi examineras i: rättskrifning, bråk och procenträkning, brefskrifning, skönskrifning, Förenta staternas geografi, stadskännedom (lokala) samt läsandet af svårskrifna adresser. Skicklighet såväl som färdighet, tages i betraktande. Wi hafva hälsan allesamman. Harald är nu 4 år och Ivar 2 1/2. Wi ha klädt på dem byxer nu, ni kan tro de äro stolta. Här har varit en utmärkt härlig sommar öfverallt, och ingen minnes så rik gröda. Det har ej fallet någon snö i Minnesota ännu. Jag arbetar ännu som spårvågnscontuctör och har varit den 1:ste extra för omkring 4 månader. Jag börjar afsky detsamma. P. J. Erlandson har väl varit hemma nu en tid, jag sände en »sawset» med honom till dig Axel emedan jag ej kunde finna den gamla samt litet annat som han icke behöfde bära armarna långa på. Helsa honom ifrån oss. Fredrik, M. Larsson och Persson frågar mig alltid efter honom. Till sist önskar jag att ni alla måtte ega helsan och vara lyckliga. Lycklig jul och godt nyår till Eder, min Älskade moder och syster Hulda. Likaledes till dig broder Axel och maka Klara.

Skrifven till oss efter jul.

Kärleksfullt från

Nils och Sofi.

* * *

För hvarje dag som går komma tusentals bref från släkt och vänner i Amerika och spridas öfver hela vårt land. Och dessa bref torde väl numera vara den starkaste drifkraften af alla till emigrationens fortsättning.

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

BILAGA III

MORMONVÄRFNINGEN

091270: 1

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1910

MORMONVÄRFNINGEN

I SVERIGE

UTTALANDE AF

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1910

Af den »nationalkommitté», som i Sverige representerar det internationella arbetet för bekämpandet af den s. k. hvita slafhandeln, bildades år 1903 i Stockholm *Föreningen Vaksamhet*, med uppgift att stödja nationalkommitténs arbete, anskaffa medel för detsamma samt sprida kunskap om och i vida kretsar åstadkomma vakenhet med afseende å de faror, som äro förenade med den kvinnliga emigrationen.

Ur denna förenings stadgar återgifvas här de paragrafer, som närmare angifva föreningens ställning äfvensom de uppgifter den förelagt sig. Lydelsen är följande:

§ 1. Föreningen utgör ett led i den internationella organisationen för bekämpande af den hvita slafhandeln (Comité international pour la répression de la traite des blanches) och skall i denna sin egenskap stå i förbindelse med denna organisations centralbyrå. Föreningens öfverstyrelse utgör svensk nationalkommitté i den internationella organisationen.

§ 2. Föreningens uppgift är:

att i allmänhet sprida *kännedom om vådorna* af kvinnors antagande af platser utomlands, utan i förväg inhämtade nöjaktiga upplysningar om platsernas beskaffenhet, och särskildt om faran för unga kvinnor att därvid direkt. under falska förespeglingar genom annonser, agenter etc., eller indirekt, genom att i främmande land ställas utan tillgångar och utan skydd föras in i ett sedeslöst lif;

att i speciella fall söka hindra kvinnors utlockande ur landet, så snart sådan följd, som ofvan angifvits, synes hota;

att, där så synes lämpligt och möjligt, söka hjälpa hem svenska kvinnor, som utomlands sjunkit i osedlighetens last eller äro i färd med att hemfalla däråt;

att söka verka för sådan ändring af nu gällande lagbestämmelser, att vid fall af kvinnas bedrägliga utlockande allmän åklagare må kunna ingripa och straff lättare följa än för närvarande;

att med upplysningar och vid tillfälle praktiskt ingripande stå de internationella organisationer, som arbeta i samma syfte, till tjänst.

Föreningens ordförande är för närvarande Justitierådet B. O. Bergman, och dess sekreterare fröken Clara Wahlström. Föreningens Byrå är förlagd till Tunnelgatan 25, Stockholm.

* *
*

I april 1907 ingick Föreningen Vaksamhet till Statsrådet och Chefen för Kungl. Civildepartementet med efterföljande skrifvelse:

»Till Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet.

Genom beslut den 30 januari 1907 har Kungl. Maj:t förordnat om verkställande af utredning i vissa hänseenden angående frågan om emigrationen.

Med anledning däraf anhåller Styrelsen för Föreningen Vaksamhet, i enlighet med den för föreningen i dess stadgar ställda uppgift, härmed vördsamt att få fästa uppmärksamheten å utvandringen till Utah och behofvet af utredning angående densamma.

Enligt uppgift af svenska missionärer, hvilka i Utah söka motarbeta mormonismen, försiggår i Sverige ett systematiskt värfvande för utvandring dit. Ej mindre än sjuttio manliga och dessutom många kvinnliga agenter eller missionärer från Utah lära för närvarande verka här i landet för sådant ändamål. Att deras arbete bär frukt ådagalägges af den jämförelsevis stora omfattning emigrationen härifrån till nämnda stat i Unionen har. Det uppgifves från angifna håll, att under tiden från och med januari till och med september månad 1905 öfver 500 unga kvinnor förts från Sverige till Utah. Af hvad som kommer till utomståendes kännedom är anledning antaga, att de kvinnor, som emigrera till Utah, därstädes gå en tung framtid till mötes. Emellertid har det visat sig vara förenadt med stora svårigheter för den enskilde att vinna kännedom om hithörande förhållanden, enär mormonmissionärerna noga vaka öfver, att utomstående icke få samtala med deras proselyter under resan till bestämmelseorten.

Under sådana förhållanden och då det synes vara en angelägenhet af stor vikt att den ifrågavarande emigrationen hämmas, hemställer styrelsen vördsamt om vidtagande af åtgärder för att erhålla utredning angående emigrationen till Utah, dess orsaker och medlen till dess hämmande. Med hänsyn till den säregna karaktären hos denna emigration synes det vara nödigt ej mindre att i Utah studera förhållandena bland de svenska utvandrarna än ock att i utvandrarnas hemort här i landet och under resan till bestämmelseorten söka vinna erforderliga upplysningar.

Stockholm den 2 april 1907.

Å Styrelsens vägnar:

Hugo Tamm.

Ordförande
i Föreningen Vaksamhet.

Anton Boalt.»

Denna skrifvelse öfverlämnades af Civildepartementet den 11 april 1907 till Emigrationsutredningen, som alltså haft att verkställa de begärda undersökningarna i ämnet.

Att resultatet af dessa utredningar framläggas först nu, ehuru större delen af de vunna upplysningarna inhemtades redan under åren 1907 och 1908, har sin grund däruti, att Emigrationsutredningen velat i det längsta afvakta offentliggörandet af de motsvarande undersökningar, som under de senaste åren pågått i Norge, där desamma utförts af Kirkedepartementet, som äfven bebådat en kunglig

proposition till stortinget med förslag till lagstiftning för mormonpropagandans stäfjande. Efter flere skriftväxlingar i ämnet, beroende därpå att frågans definitiva behandling i Norge genom oförutsedda omständigheter gång på gång uppskjutits, emottog Emigrationsutredningen i april 1910 från svenska ministern i Kristiania underrättelse om, »att frågan om mormonpropagandans bekämpande i Norge alltjämt är föremål för utredning i Kirkedepartementet, men att denna utredning ej på långt när framskridit därhän, att något lagförslag om denna sak kan framläggas för innevarande års storting». Under sådana förhållanden har Emigrationsutredningen ej ansett sig böra längre uppskjuta offentliggörandet af hvad den själf lyckats inhemta, så värdefullt det än kunde vara att få komplettera dessa upplysningar med den ytterligare utredning som åstadkommes af en regeringsmyndighet, hvilken ju bör hafva större förutsättningar att förskaffa sig en fullständig inblick i ett så vanskligt ämne som det förevarande.

* * *

De åtgärder Emigrationsutredningen vidtagit för upplysningars vinnande äro följande:

A) I den promemoria, som i maj 1907 öfverlämnades till Kungl. Maj:ts Bef.-hafvande i de olika länen med begäran om inhemtande, genom kronolänsmän och magistrater, af upplysningar angående emigrantvärfningen (se Bilaga II, sid. 92), tillades äfven en punkt, så lydande: »Särskildt önskas så fullständiga uppgifter som möjligt angående den emigrantvärfning, som försiggår för vinnande af proselyter åt *mormonismen*, om hvilket värfningsarbete man vet att det flerstädes nått en betydlig omfattning och har anledning befara att därvid förekomma ovanligt många missbruk.» — Det viktigaste som på denna väg inhemtats återgifves här nedan, sid. 38 o. ff.

B) De agenter, som på Emigrationsutredningens uppdrag under sommaren och hösten 1907 medföljde emigranterna under deras resa för att af dem erhålla individuella upplysningar (se Bilaga VII), fingo till särskild uppgift att sätta sig i förbindelse med de mormoner, som kunde finnas bland emigranterna, och söka utforska det sätt hvarpå dessa vunnits såsom proselyter samt under hvilka förespeglingar de förmåtts att emigrera. Försöket att på denna väg vinna upplysningar misslyckades emellertid, — af skäl som antydas sid. 45 i det följande.

C) Efter anvisning af sakkunniga personer i Sverige vände sig Emigrationsutredningen till en af de främste svenske kännarne af mormonismen, Pastor P. E. Åslev (då för tiden bosatt i Lowell,

Mass., numera i Lemont, Ill.), hvilken på begäran utarbetade en utförlig redogörelse för förhållandena inom Mormonkyrkan, särskildt med hänsyn till dess missionsverksamhet. Denna redogörelse återgifves sid. 10 o. ff. här nedan.

D) Slutligen har i Emigrationsutredningens kansli, med begagnande af tillgängliga tryckta källor och efter utfrågande af sakkunniga (bland dem äfven representanter för mormonsekten) utarbetats redogörelser särskildt angående mormonmissionen och dess historia i Sverige. Dessa redogörelser äro på uppdrag utarbetade af fil. kandidaterna Karl Åmark och H. von Zeipel. Den förres artikel är återgifven sid. 23 o. ff. Kandidat von Zeipels bidrag har hufvudsakligen kommit till användning vid arbetets slutredigering.

En »sammanfattning» af hvad som kunnat utrönas, i hvilken inrymmes äfven det uttalande i frågan, hvartill Emigrationsutredningen för sin del funnit anledning, återfinnes sid. 53.

* * *

Såsom en *inledning* meddelas här närmast en öfversikt af mormonkyrkans allmänna historia, hvilken redogörelse med vederbörligt tillstånd återgifvits efter Dr *C. Fr. Lundins* Kyrkohistoria för hemmet, tredje delens första häfte, Stockholm 1908.

I. Mormonerna och deras historia.[1])

Intet samfund äger den frälsande sanningen hel och oblandad, huru mycket än blind partiförgudning må påstå motsatsen. I somliga samfund är sanningen t. o. m. så stympad och förorenad af främmande beståndsdelar, att man tvekar, huruvida de mera verka i det godas än i det ondas tjänst. Slutligen finnes det äfven sådana, som alldeles otvetydigt framstå som demoniska vrångbilder af kristna samfund. Ett dylikt är mormonsamfundet eller »Jesu Kristi kyrka af de yttersta dagarnas heliga», som det kallar sig självt.

Dess upphofsman, *Josef Smith*, född 1805 i Vermont i Nordamerika, var utgången ur samhällets lägsta, om än icke allra lägsta, lager. Och detta i moraliskt hänseende såväl som ekonomiskt och socialt. Familjen Smith, far och mor och 10 barn, höjde sig icke mycket öfver landsstrykarnes klass; åtminstone förde den ett kringflackande lif och försörjde sig med hvad som helst, dock ej gärna med ordentligt arbete. Att spå nyfiket folk, bota sjuka med magiska konster, gräfva efter förborgade skatter o. d. utgjorde älsklingssysselsättningar. Därtill hörde naturligtvis drömmar, syner och uppenbarelser. Så vande man sig att lefva på gränsområdet mellan dikt och verklighet, bedrägeri och självbedrägeri, tills man själf icke visste, hvar det ena slutade och det andra vidtog. I denna grumliga värld indrogs äfven religionen. Särskildt stod modern en tid i beröring med personer, som påstodo sig äga »S:t Johannes staf», hvarmed man kunde finna guld- och silfverskatter, ordade om »Israels förlorade stammar», »de yttersta dagarnas heliga», »det nya Jerusalems uppbyggande» m. m. d.

När Josef var omkring 15 år gammal, gick en stor väckelse öfver staten Newyork, där familjen Smith då uppehöll sig, och, som ofta sker, åtföljdes den af hvarjehanda svärmiska och sjukliga företeelser. Josef greps af den allmänna rörelsen och fick nu sina första syner. Ängeln »Moroni» syntes honom upprepade gånger, tillsade honom syndernas förlåtelse, bjöd honom att icke sluta sig till någon af de befintliga sekterna, ty de voro alla stadda i villfarelse, hvaremot han själf skulle få sanningen för sig uppenbarad, samt omtalade för honom, att på ett visst berg i närheten funnos nedgräfda guldtaflor, som innehöllo en utfyllnad till bibeln; när han längre fram funne dem, finge han ej på några villkor visa dem för någon utan särskild

[1]) Efter C. Fr. Lundins Kyrkohistoria, jfr sid. 4.

tillåtelse. Fyra år därefter hittade han mycket riktigt de nämnda guldtaflorna, men de voro skrifna med ett slags »egyptiska» bokstäfver, som Josef, hvars bokliga bildning inskränkte sig till en mycket knapphändig färdighet i läsning, skrifning och räkning, naturligtvis icke begrep sig på. Men till all lycka fick han samtidigt tag i ett par silfverinfattade kristallglas, de i Gamla testamentet omtalade urim och tummim (2 Moseb. 28: 30), och med dem såsom glasögon kunde han läsa den märkvärdiga skriften.

Hans närmaste omsorg blef nu att lyckliggöra mänskligheten med sitt dyrbara fynd. En f. d. grofsmed, nu skollärare, vid namn *Cowdery*, åtog sig att bli hans skrifvare. Ett förhänge uppsattes i rummet, och där bakom tog Josef plats med de för profana blickar otillgängliga guldtaflorna; han dikterade, och Cowdery skref. Så kom den s. k. Mormons bok till.

I 15 böcker, bärande lika många profeters namn, skildras här, hurusom israeliter, förnämligast af Josefs stam, omkr. 600 år f. Kr. utvandrade från Jerusalem till Nordamerika, där de undanträngde urinvånarne. Kristus uppenbarade sig efter sin uppståndelse äfven i Amerika, och en kyrka, liknande den vi känna från Gamla världen, kom till stånd i den Nya. Men israeliterna söndrade sig, och de fromma, profeten »Nefis» afkomma, besegrades i en slaktning 384 e. Kr. och voro efter några årtionden fullständigt utrotade, medan de ogudaktiga »lamiterna» fortlefva såsom rödskinn. Kort före den nefitiska stammens utslocknande hade profeten »Mormon» samlat och bearbetat folkets profetior och traditioner. Hans son »Moroni» afslutade verket och nedgräfde de heliga urkunderna på den plats, där de funnos af Josef Smith. Denne var ock förebådad af de gamla profeterna; han skulle som en stor profet i den yttersta tiden återupprätta Kristi sanna kyrka med den apostoliska tidens ämbeten och ordningar och hela fullhet af andens gåfvor.

Från hvilken sida man än ser den, är Mormons bok ett machverk af tarfligaste slag. Den är lika blottad på poetisk inspiration och logisk reda som på religiös originalitet och moraliskt allvar samt vimlar af plattheter och af historiska och grammatikaliska bockar. Det enda dugliga är de partier, ungefär en adertondel af det hela, som äro ordagrant tagna ur bibeln. Möjligen är boken i det stora hela ett plagiat af ett otryckt romanmanuskript, som Smith lyckats komma öfver, men bevisadt är detta icke.

Innan ännu arbetet var fullbordadt, undfingo Smith och hans amanuens Cowdery från himmeln ett dubbelt prästadöme: Arons och Melkisedeks. Vigningen förrättades för det förra af Johannes döparen, för det senare af apostlarne Petrus, Jakob och Johannes. Det aronitiska prästadömet gaf befogenhet att predika bot och tro och att döpa, det melkisedekska att medelst handpåläggning meddela den helige Ande. I kraft af denna himmelska fullmakt uppträdde nu Smith som religionsstiftare 1830, samma år som Mormons bok utkom från trycket. Han fick naturligtvis som alla andra religiösa bedragare anhängare i mängd. — Den frågan ligger nära till hands: finns det väl en galenskap så stor och påtaglig, att man icke

kan få en mängd människor att tro den, ja, att gå i döden för dess sanning? — Också dref Smith en energisk propaganda, hänvisande till sin utomordentliga profetgåfva, som alltjämt bekräftades genom nya »uppenbarelser», och hans trogna gåfvo honom icke efter i nit. Tack vare förespeglingar om delaktighet i det stundande tusenårsrikets alla härligheter strömmade folk skarvis till mormondopet — alla proselyter döptes, vare sig de voro döpta förut eller icke, — och församlingar af »heliga» bildade sig här och där både i Europa och Amerika. Den store profetens anseende växte, han började uppträda äfven som världslig regent, skaffade sig trupper, antog titeln »general» och aspirerade t. o. m. på presidentvärdigheten i Förenta staterna.

Men han rönte ock stigande motstånd. Bland de troende väckte hans äfventyrliga affärsföretag och hans skandalösa lif betänkligheter. Smith var sedan 1827 gift med en kvinna, som i hans sällskap förlupit sina föräldrar, men hans starka sinnlighet kräfde flera förbindelser. För att tillstoppa munnen på sin knotande hustru förskaffade han sig då en uppenbarelse, som, tvärtemot utsagor i Mormons bok, tillät honom, och andra med hans tillåtelse, att ha flera hustrur. I detta som i mycket annat påminner Smith om Mohammed. Först hans efterträdare i profetdömet, *Brigham Young*, förkunnade dock offentligt läran om månggiftet och gjorde det till en plikt för de heliga; ingen kvinna kunde bli salig utan att »beseglas» vid en man. Man är fräck nog att påstå, att äfven Jesus lefde i månggifte.

Svårare var motståndet från de utomståendes sida. En gång blef Smith på äkta amerikanskt manér tjärad och fjädrad af en hop »hedningar». De heliga mötte våld med våld, hvarför oroligheterna artade sig till borgerligt krig. Slutligen inmanades profeten i häkte för att ställas inför domstol. Men fängelset stormades af en ursinnig folkhop, och han blef jämte sin broder Hiram ihjälskjuten (1844).

»Martyrernas» blod stegrade endast de troendes fanatism. Då fientligheterna fortforo, beslöt man att likt det gamla Israel utvandra och bortom civilisationens gränser uppsöka ett förlofvadt land. Hösten 1846 företogs från Nauvoo i Illinois, mormonernas dåvarande hufvudort, den omkr. 200 (sv.) mil långa vandringen till *Stora saltsjön* på andra sidan Klippiga bergen. Tåget, som kräfde flera månader och till stor del gick genom öde trakter, var utomordentligt mödosamt och pröfvande. Landet, där man slog sig ned, tillhörde Mexiko men kom redan 1848 i Förenta staternas ägo. Här ville mormonerna taga i besittning ett område stort som halfva Europa och grunda en självständig »Ökenstat» (Deseret), men regeringen i Washington upprättade i stället territoriet *Utah* under Unionens uppsikt. Detta gaf anledning till en lång rad fientligheter mellan

förbundsregeringen och mormonerna, i hvilka den förstnämnda icke sällan drog kortaste strået. Ty Brigham Young visade sig som en organisatör och härskare af första ordningen och var, trots sin despotism, blindt åtlydd af de sina. Hvilka medel de heliga använde i försvaret af sina intressen, kan man förstå däraf, att en deras biskop *Lee* vid ett tillfälle (1857) med en hop mormoner och indianer öfverföll och till sista man nedhögg 150 icke-mormonska utvandrare, ett brott för hvilket han först efter 20 år blef domfälld och afrättad. Värsta tvisteämnet var månggiftet. Regeringen utfärdade den ena lagen efter den andra för att få bort denna skamfläck i kristenheten, men mormonerna trotsade eller kringgingo dem ogeneradt. Slutligen måste de dock ge efter, hvarpå Utah som stat införlifvades i Unionen (1896). Men i hemlighet florerar »Det himmelska äktenskapet» alltfort.

I *Saltsjöstaden*, »Det nya Jerusalem», har mormonstaten alltjämt sin medelpunkt. Här finnes ett utomordentligt praktfullt »tempel», som ingen »hedning» får beträda. I detta försiggå alla hemliga ceremonier, hvilka delvis synas vara af skändlig art. Gudstjänsten i »tabernaklet» är däremot tillgänglig för allmänheten, som här får åhöra föredrag om hvarjehanda frågor, ofta af ganska världslig art, njuta af musik, dansa, med eller utan bön, supa gratis och ha trefligt på allt sätt. Sådan är mormonernas »gudstjänst». Deras lära om Gud är i samma stil. Det finnes, mena de, en mängd gudar, alla med mänskliga kroppar, men vi ha egentligen blott att göra med Adam. Dennes »fall» var ej en olycka utan tvärtom. De heliga bli efter döden själfva gudar. Kristliga uttryck, särskildt af eskatologisk art, blandas med rent hedniska föreställningar, och könsväsendet spelar stor roll. Det hela bildar en vidrig, outredlig härfva och kan icke annat, ty alltjämt »uppenbaras» nya läror, som stå i strid med de gamla.

Författningen är hierarkisk. Hvarje vuxen manlig mormon är medlem antingen af det melkisedekska (andliga) eller det aronitiska (världsliga) prästerskapet, men blott få nå de högre och högsta graderna. Till de sistnämnda hör apostlaämbetet, som mormonerna återupplifvat. I detta som i mycket annat likna mormonerna de apostoliskt-katolska, dock snarast som en karrikatyr. Vid upptagandet i samfundet måste adepten med dyr ed förplikta sig till ovillkorlig lydnad. Grufliga straff hota affällingar och dem, som yppa samfundets hemligheter; huru många personer som till »försoning» undanröjts af »daniterna» eller andra band af heliga »mordänglar», är och förblir mormonernas egen hemlighet.

Alltjämt drifva mormonerna den mest energiska propaganda. Det behöfs nämligen mycket folk, för att de icke skola i Utah öfverflyglas af »hedniska» emigranter. Särskildt lägga de an på unga

kvinnor, i ganska genomskinligt syfte. I tusental genomströfva mormonagenterna såsom sannskyldiga ulfvar i fårakläder både Amerika och Europa, harmfullt afvisande mormon-namnet och döljande sin rätta art under fromma fraser och skenfagert nit om människors frälsning. Skandinavien och icke minst Sverige har visat sig som en synnerligen gynnsam marknad för deras snygga geschäft, som snarast är att jämföra med den »hvita slafhandeln», men det oaktadt får fortgå ganska ostördt af våra myndigheter. Vissa år torde deras offer närma sig tusentalet, till största delen unga kvinnor. Det uppges, att skandinavernas antal i Utah uppgår till omkr. 65,000, hvaraf 20,000 svenskar. Hela antalet af »de yttersta dagarnas heliga» torde nu närma sig 400.000, hvaraf ett tiotusental i Europa.

Brigham Young, som börjat sin bana som timmerhuggare, dog 1877, efterlämnande en förmögenhet af 8 millioner kronor, 17 hustrur och 56 barn (med inalles 25 hustrur). Profet och president är för närvarande (1906) *Josef F. Smith*, en son till den 1844 mördade Hiram. Hans kusin *Josef Smith*, den förste profetens son, är president i ett skismatiskt mormonsamfund, som förkastar månggiftet och räknar omkr. 50,000 medlemmar.

II. Pastor P. E. Åslevs uttalande.

Det af pastor Åslev afgifna utlåtandet (jfr sid. 3) meddelas här in extenso, med undantag af att de statistiska tabellerna uttagits för att meddelas i sammanhang med ett par andra dylika, sid. 48—50. Rubrikerna här nedan äro af författaren.

»Mormon-hierarkiens motiv för sin propaganda:

a) *Att vinna allt större politiskt inflytande.*

Hvarje vunnen proselyt, som emigrerar till Utah eller till någon närgränsande stat, ökar mormon-ledarnas politiska makt vid valurnorna. Denna hierarki, som består af en profet och hans tvenne rådgifvare samt tolf apostlar, regerar sina medlemmar med oinskränkt makt. Aposteln H. C. Kimball sade om deras profet: »Han är vårt hufvud, han är vår president, vår profet och ledare. Därför är hans röst till detta folk Guds röst.» (Journal of Disc., Vol. II, sid. 221).

b) *Att omsider upprätta ett världsrike.*

Detta mål föresväfvade redan mormonismens grundläggare och första profet Josef Smith, som våren 1844 lät uppställa sig som kandidat vid valet till Förenta Staternas president. För detta måls vinnande utsände han sina äldste att värfva röster i hela landet. (Times and Seasons för den 1 mars 1844, sid. 455).

Detta mål hägrar för mormon-ledarna i dag lika klart som någonsin. Independence i Jackson Co., Mo., skall blifva deras och världens hufvudstad. Då skall det heta: »Vill du blifva mormon, eller vill du blifva ett hufvud kortare?» Denna profetias uppfyllelse är själfva grundmotivet för deras ifriga proselytverksamhet.

c) *Att vinna penningar.*

Hvarje nyvärfvad proselyt ökar deras inkomster. Så fort en människa blifvit mormon, börjar hon betala tionde af all sin inkomst. Denna skatt går till hierarkiens kassa.

d) *Att hålla sina medlemmar i fattigdom och större underdånighet samt i beroende af det rika prästadömet.*

Hvarje mormonvärfvare måste själf underhålla sig två år på missionsfältet. Den enda hjälp, som han vanligtvis får, är inkomsten från en afskedsbal, som hans vänner anordna till hans hjälp och för att roa sig själfva. Hans familj är under hans bortovaro oftast beroende af allmosor från kyrkans tiondegärd. Har värfvaren lyckats bra, får han som belöning i nåder ett ämbete i kyrkan eller kommunen.

e) *Att stärka de svaga i tron.*

När någon börjar vackla i sin tro på mormonismen, får han ofta kallelse att gå ut och verka som missionär. När han i två års tid har predikat mormonismen för andra, är han också själf troende. Han har ljugit så länge, att han själf tror det vara sanning, som han förkunnat.

f) *Att lära ungdomen folkvett.*

De flesta missionärerna äro unga, vilda sällar, som behöfva komma ut för att lära sig godt uppförande. I många fall återvänder den unge missionären reformerad till sitt yttre.

g) *Att fylla de affallnas leder.*

Årligen förlorar mormonsekten många medlemmar, som affalla från deras tro. Deras platser måste fyllas med nyvärfvade proselyter, som komma till deras Sion.

Mormonagenternas motiv för sin propaganda.

De flesta af dem hafva inga motiv för sin verksamhet. De gå åstad af blind lydnad för prästadömet, som kallat och befallt dem att gå. De äro ledarnes blinda och viljelösa verktyg. Andra gå åstad af äfventyrslusta eller af längtan efter att komma ut och bese världen.

Några missionera med ifver för att få ett »rekord» hos sina kyrkliga myndigheter, för att blifva ihågkomna vid nästa biskopsutnämning.

Exempel finnas på, att många missionera helt enkelt för att bedraga folk och sålunda hämnas därför, att de själfva blifvit bedragna. Att någon missionär från Utah drifves af ädla motiv är omöjligt, ty i sann kristlig mening finnes intet godt hos mormonismen.

Mormonagenternas karaktär.

Därom säger mormonprofeten Brigham Young, som allra bäst bör känna dem, följande: »Jag har många gånger utmanat världen att framvisa så usla djäflar, som vi kunna. Vi öfverträffa dem i allt. Vi hafva de största och skickligaste lögnare i världen, de kunnigaste och mest listiga tjufvar och hvarje annan karaktärstyp, som ni kan nämna. Vi kunna rätt här i Israel framdraga äldste, som kunna öfverträffa världen i utsväfningar och uti att handtera kortleken; de kunna bedraga och lura världen med de fiffigaste bedrägerier på jorden. Jag kan framvisa äldste här, som kunna preja de skickligaste skälmar och fråntaga dem deras penningar. Vi kunna öfverträffa världen i hvarje knep.» (Deseret News, Vol. 6, sid. 291.)

Med många exempel kunna vi bestyrka Brigham Youngs beskrifning på karaktären af dessa äldste, som sändas till Sverige och andra kristna länder för att missionera. Till ett lyckligt hem i Skåne kom

en dag en ung vacker man. Han vann snart insteg, och husets enda dotter gaf honom omsider sin tro. Föräldrarne blefvo ock vunna för den nya religion, som han förkunnade. Följden blef, att fadern sålde sitt hemman och att de alla följde den blifvande mågen till de sista dagarnes heliges Sion. Alla penningarna, uppgående till omkring 10,000 kr., öfverlämnades åt den i allt betrodde missionären. När de omsider kommo till en liten station i Utah, hoppade missionären af tåget, och de fingo fortsätta resan utan honom och sina penningar. Ett annat exempel: En byggmästare i Norrköping blef för många år sedan vunnen för den nya tron. Han varnades af dåvarande kyrkoherden Rundgren men förgäfves. Han sålde all sin egendom och reste till Utah. Emot kvitto lämnade han under vägen ifrån sig sina penningar för att af de hemvändande missionärerna bättre förvaras. När han vid framkomsten begärde att få dem tillbaka och visade sitt kvitto, så döm om hans häpnad, när detta öfversattes för honom. På detta stod helt enkelt, att han var skyldig kyrkan $ 500 för sin resa från Sverige till Utah. Den gamle har i sin lilla stuga i Utah själf omtalat det för undertecknad.

Missionsmetoder.

»Sak samma på hvad sätt ni omvänder dem, blott ni omvänder dem.» (Ap. Kimball, 27 Milennial Star, sid. 297). För mormon-agenterna äro alla medel tillåtna, som befordra deras propaganda. Som mormonismen har tvenne namn, så har den ock tvenne lärobegrepp. Namnet mormon är i Utah alldagligt, men på missionsfälten vilja de heta de sista dagars heliga af Jesu Kristi kyrka, eller ock i korthet »de heliga». I den lära, som de predika bland de kristna folken, ingår bibeln som hufvudgrund. Själfva kalla de sin förkunnelse bland folken för »de första principerna eller mjölk». I Utah däremot gifves åt de beprövade »stadig mat», som nyomvända på missionsfälten ej alls skulle kunna smälta. I mormonismens stadiga mat har bibeln ej mera rum än en vanlig historisk bok, som hade betydelse för den tid, då den skrefs. »Nu», säga de, »talar Gud till sitt folk genom sin profet, hvars röst är Guds röst». »Wilford Woodruf är vår profet, och jag vet, att han kan skrifva böcker så goda som bibeln.» (Ap. J. W. Taylor vid mormon-konferensen i Salt Lake City den 5 april 1897). Mormonvärfvarna predika aldrig bland de kristna mormonläran sådan den läres och praktiseras i Utah, utan de följa prästadömets anvisningar, huru de på bästa sätt skola kunna fånga de enfaldiga i sina fint eller groft utlagda nät. De läroböcker och skrifter, som de sprida i Sverige, hafva en annan betydelse, då de tolkas från kristlig synpunkt, än då de fattas i enlighet med mormonernas »stadiga mat». Detsamma gäller om deras tal och predikningar. Deras egen mening är helt och hållet dold för den oinvigde. Deras s. k.

evangelium är så omviradt med kristna talesätt, att den enfaldige ej kan märka deras egen mormon-mening. Själfva äro de lika sitt evangelium. De bära fromhetens dräkt, som döljer det i hjärtat boende mormon-vilddjuret.

För att åskådliggöra deras metoder, vilja vi låta några af dem bedragna offer själfva omtala, huru de blefvo snärjda och fångade i mormonagenternas nät. En gammal f. d. soldat berättade för oss: »En dag, då jag satt på mitt skräddarebord och sydde, kommo tvenne herrar in till mig. De gjorde sig snart förtroliga och voro mycket religiösa. De till och med bådo, att vi skulle hafva en bönestund tillsammans. De omtalade ej strax, hvilket samfund de tillhörde. De sade sig tillhöra de heligas samfund. Till sist satte den ene sig upp på bordet bredvid mig och började på ett förtroligt sätt säga: »Broder Z. har väl gifvit akt uppå, hur söndersplittrad kristenheten är och att alla de olika sekterna strida emot hvarandra? Icke kan väl detta vara Guds kyrka? Nej, Gud har nu i dessa dagar uppenbarat för sin profet Josef, att alla äro affallna och vederstyggliga för honom. Herrens ande är viken ifrån dem alla. Herren har beslutat att tillintetgöra denna Babels förbistring och har därför i dessa yttersta dagar återupprättat sin kyrka och församling och begåfvat henne med profeter och apostlar såsom det var på Jesu tid. Nu talar Gud åter till sitt folk genom dessa sina tjänare. Han har ock gifvit dem fullmakt och myndighet att utföra sitt rikes ordonanser. Den som döpte dig hade ingen fullmakt och myndighet ifrån Gud att utföra denna heliga handling; därför har ditt dop intet värde. Om ni vill blifva frälst, måste ni döpas om af en, som har fullmakt därtill. Kristi kyrka är nu upprättad bland bergens kamrar i Utahs Sion, dit Herren insamlar sitt folk undan den tillkommande vreden.» Detta och mera i samma stil talade broder M. till mig. Under det han talade, hviskade en röst i mitt inre: »Det är rätt.» Det är uppenbarelsens ande, tänkte jag. Ett alldeles nytt ljus uppgick i min själ. Jag greps af en hänförelse såsom aldrig tillförene. Det dröjde ej heller länge, innan jag och min hustru läto döpa oss af dessa Herrens tjänare, som hade makt och myndighet därtill från Gud. Då vi uppstego ur mormondopets flod, kände vi oss oändligt sälla öfver att nu slutligen tillhöra Guds utvalda församling. Vår enda åtrå blef nu att i Sion få se och höra dessa Herrens profeter och apostlar och i Herrens tempel blifva begåfvade med en ännu större kunskap och härlighet. Det dröjde därför ej länge, förrän vi realiserade hvad vi hade och reste med missionärerna till Utah.

Här blefvo vid med det allra första bjudna på en bal; ty Sions barn skola gå i dans och vara glada. Vi gingo med. Balen började med, att biskopen steg fram och bad Gud välsigna dansen. Sedan började de unga och gamla att dansa väldeligen. De från en

krog hämtade förfriskningarna verkade så, att snart blef det gräl, och balen slutade med slagsmål. Djupt bedröfvade gingo min hustru och jag hem. Sedan dess hafva vi helt förlorat tron på mormonismen och all religion.»

En man, som den 29 nov. 1896 upptogs i den Lutherska församlingens gemenskap i Salt Lake City, säger: »Jag afvek från kristendomen och antog mormonismen den första mars 1874. Därtill blef jag bedragen genom mormon-missionärer och deras skrifter. De lärde, att mormonerna voro de enda lefvande kristna på jorden, och att deras rike skulle krossa alla andra riken, såsom Daniel beskrifver det, samt att de allena hade det eviga evangeliet, som en ängel kom till Josef Smith med, efter att det hade varit borta från jorden sedan apostlarnes dagar intill 1830. Jag trodde detta och tog mormondopet, ty jag var ung och oerfaren i Guds ord.»

Den 10 okt. 1897 intogs i (lutherska) församlingen en man, som angaf som orsak, att han blifvit mormon, följande: »En mormonmissionär Anders Hanson kom och predikade det nya evangeliet, att nu var Kristi kyrka igen upprättad med profeter och apostlar, och de första underbara nådegåfvorna voro återgifna. Nu hade hvar och en som hörde det nya evangeliet att låta döpa sig med nedsänkningens dop och resa till Sion för att undgå de straffdomar, som snart skulle öfvergå den fallna kristenheten, och för att kunna lefva ett rent lif, ty i Utah funnos inga onda exempel, som förledde en till synd.»

Ett annat vittnesbörd: »För fem år sedan lefde vi ett lyckligt lif både i andligt och lekamligt hänseende, tills en dag min broder kom hem såsom mormonmissionär. Han ingöt tvifvel hos oss på, att det stod rätt till med vårt dop och församlingsgemenskap o. s. v. Huru han och andra mormonagenter lismade med oss, så blefvo vi 1894 döpta till mormoner af Jon Anderson från Utah. Efter dopet lade de sina händer på oss för undfåendet af den Helige Andes gåfva. Vi bodde på den tiden i Kungshamn, Alsike socken. Jag var dragon och hade ett präktigt torp. De så kallade missionärerna hälsade nu på hos oss nästan hvarje vecka. De voro några riktiga snyltgäster, som blott frågade efter mat och penningar. Jag suckar nu till Gud, att han ville befria vår jord ifrån dessa bedragare.

Såsom goda sista dagars helige betalte vi punktligt vår tionde, men missionärerna voro ej nöjda därmed utan uppmanade oss att resa till Sion. Vi gjorde oss i ordning och reste. Vi hade bra med penningar, men det var en allt för stor frestelse för mormon-ledarne. Deras begär efter penningar dref dem till det yttersta för att få af oss hvartenda öre. Det lyckades äfven och det så fint, att vi knap-

past märkte det, förrän kassan var slut, men då var det äfven slut med kärleken.

Huru vi blefvo mottagna i Sion? Alla Sionsbröderna, som hade lånat penningar utaf oss och lofvat betala, så fort vi själfva kommo till Sion, kände nu ej igen oss. I hela två dagar fick jag och min hustru med ett spädt dibarn vara utan föda»; etc.

Den fjärde sept. 1898 intogs i församlingen en kvinna, som i 45 år varit mormon. Hon nedtecknade sin lefnadshistoria, ur hvilken vi anföra några småbitar. »Mina föräldrar flyttade till Malmö, där jag lärde sömnad. Här var det, som en ung man tog mig med till mormonernas möten. Det var omkring ett dussin närvarande. De började med att sjunga sången: 'Vi äro de äkta Sions söner', etc. De talade sedan om, huru änglar från himmelen hade återgifvit evangeliet till Josef Smith. Nu var Guds kyrka åter upprättad på jorden såsom i apostlarnas dagar. Nu insamlade Gud sitt folk undan vreden. Där i Sion funnos inga onda människor, inga lögnare, inga tjufvar, och alla voro heliga, ty de hade ibland sig Jesu apostlar och en profet, som mottog ständig uppenbarelse från Gud. Alla voro ock där födda på nytt genom neddoppningens dop.

En dag gick jag för att taga farväl af några mormoner, som skulle resa till Utah. De sjöngo med fröjd: 'Till Babylon, till Babylon vi säga farväl'. De liknade sig själfva vid Israels folk, som Gud utförde ur träldomens land. Deras affärd gjorde på mig ett djupt intryck. Många arbetade sedan med mig, att jag skulle blifva mormon. De segrade omsider. Jag medföljde ett nygift par till Lund, där jag år 1853 blef döpt af A. W. Winberg. Mormonismen i Sverige hade ett annat utseende än här. Där hade den en ljusets dräkt, här är den aftagen.»

Jämte predikan och husbesök sprida mormonagenterna tusentals småskrifter i Sverige. Huru infernaliskt lögnaktiga dessa äro skall följande utdrag ur en sådan skrift nogsamt visa. Skriftens namn är: »En röst från landet Sion». Den är tryckt på svenska i Köpenhamn 1878 hos F. E. Bording. Nästan hvarje rad i densamma vimlar af falska uppgifter i syfte att värfva proselyter för mormonerna och emigranter för Utah. Läs här några profbitar!

»Allt är stilla lugn, ingen strid om val, inga polisrapporter, inga mördare, inga krig i vår lilla värld. Huru lugnt, huru stilla, huru fredligt, huru ensamt, huru lyckligt, huru fritt vi lefva här från tumult! Dammet är icke aftorkadt af våra gamla skjutvapen eller våra svärd utdragna från skidan för något slags orolighets skull; inga polisbetjänter eller vakter hafva blifvit posterade för att beskydda oss mot yttre eller inre faror; trumman har visserligen blifvit

rörd, men barmhärtighetsgärningen blandade sig i dess ljud, så att dess krigiska genljud var snarare en påminnelse om, att krig en gång visserligen varit kändt bland nationerna, än någon uppmaning att sätta våra fötter till krigets afmätta steg, i likhet med dem, som bereda sig till strid eller marschera till kampplatserna. Ack, hvilket lif vi föra; det är skaldernas dröm uppfylld i verklighet!

Här kunna vi utbilda tanken, pröfva anden, styrka vår lekamen, fröjda hjärtat och förädla människans själ; här kunna vi idka alla vetenskaper och hvarje skön konst, som tjäna till att utvidga våra själskrafter, göra vår lekamen smidig, eller försköna och smycka vår släkt; och här kunna vi erhålla och utbreda den rena kunskap, som icke är blandad med den babyloniska mysticismens rotvälska, och som vill anstå en man efter ett långt lif med hälsa och drift att fröjda sig i glädjens boningar och njuta deras umgänge, som äro rentvådda i Lammets blod. Här sucka inga fångar i dystra celler, inga bojor eller band fängsla människornas lemmar, här finnas inga slafvar, som kvida, klaga eller träla för ingenting, eller sjunkna i stoftet måste böja sig för att behaga tyranner. Här är det öfverlåtet till hvar och en att handla rätt. Här äro vi tillika alla rika. Här finnes ingen verklig fattigdom, ty en hvar har fri rättighet till jorden, betesmarkerna, timret, vattenkraften och alla medel att vinna välmåga utan penningar eller pris. I detta fredliga land hafva redan tusenden af heliga insamlat sig. — Sedan de själfva hafva kommit till välstånd efter tunga mödor, glömma de i sin välgång icke dem af sina bröder, som ännu, stadda i motgångar, äro kringspridda bland nationerna; de hafva nämligen bildat en »fortfarande fond» till de heligas utvandring, till hvilken redan äro skänkta flera tusen dollar. Emedan Israels insamling är förordnad af Herren, är denna fond så inrättad, att den kan förökas till millioner till fattiga men dygdiga människors understöd, så att de med fullkomlig säkerhet få upplyfta sina hufvuden och njuta af lifvet, ty timmen för deras befrielse är nära.»

I en annan skrift, »Israels insamling», heter det: »Det är nödvändigt, att Guds heliga skola samlas ut ifrån de ogudaktiga, på det de må fullkomligt kunna tjäna gud.» — Så uppräknas en mängd synder, hvars onda inflytande de undkomma, som utvandra till Utah. Därpå kommer denna utgjutelse: »O, I Guds helige, som hafven barn, längten I ej, att den dag skall komma, då I kunnen blifva hemsamlade och edra barn befriade från sådana olyckor? Jo, jag vet, att I gören det; och många mödrar, som ej räkna sig till oss, skulle gifva allt, hvad de äga, om de finge se sina barn betryggade mot dessa faror. Sion är det ställe, som Gud har bestämt till sitt folks församlande, är det enda, hvartill man kan fly för att erhålla befrielse.»

»I Sion äro barnen icke någon börda, utan hvarje man, som vill vara arbetsam, kan underhålla lika så många, som Herren vill gifva honom. De kunna där lära rättfärdighetens grundsatser; de få ej se krogar, ej heller hus för otuktiga kvinnor; inga spelhus.»

En stor dragningskraft och en nödvändighet för hvarje mormon att resa till Utah är deras tempelceremonier, som allena kunna utföras i Utah och ingenstädes utom i deras där invigda tempel. Deras lära att äktenskapet fortsättes i den andra världen gäller endast sådana äktenskap, som äro ingångna i ett mormontempel, hvarför alla, som komma till Utah, gifta om sig för evigheten, såvida de tycka om hvarandra nog för att åstunda ett evighetslif tillsammans. I dessa tempel döpa de sig för sina döda, gifta sig i stället för de döda och besegla sig med sina barn, med flera galenskaper, som endast i dem kunna utföras. En god mormon måste därför bo i Utah eller nära där intill för att kunna blifva delaktig af dessa »högre välsignelser». I Utah hafva de dessutom patriarker, som sälja sina välsignelser. Utan en sådan välsignelse kunna de ej vänta få höra Frälsarens ord: »Kommen, I min Faders välsignade». Att predika mormonism är därför alldeles detsamma som att värfva emigranter. Det är emigrantvärfning för Utah.

Dessa mormonvärfvare förstå sig ock på konsten att ingjuta i sina offers hjärtan hat till fäderneslandet och dess institutioner och en brinnande längtan efter deras beprisade Sion. För att illustrera detta, vilja vi anföra några verser af en mormonkvinna Stina Dahl. Vi taga dem från mormontidskriften Nordstjärnan för 1 sistlidne augusti:

«Då ensam jag sitter och tankarna ila
Till landet där bortom den brusande våg,
Min längtan och trängtan att där finna hvila
Nu jämt och beständigt upptager min håg.

Ack, vore jag en bland den lyckliga skara,
Som tågar till landet, som Herren oss gett
Till arf och besittning, att vi skola vara
En utvald församling, en prästerlig släkt,

Som Herrens befallning och lagar städs hålla,
Hur världen än söker hos oss finna fel
Och alltid försöker att skada oss vålla.
Vi tro allt Guds ord dock och ej en del.

Vi tro, att till Sion skall Herren själf komma.
Från Sion skall ljuset utstråla i prakt,
Där skall han all världen regera bland fromma,
Och därfrån skall Babel förnimma hans makt.»

Vi behöfva ej anföra fortsättningen.

Följderna af mormonernas propaganda.

Af det föregående såväl som af den efterföljande statistiken framgår klart, att den första för fäderneslandet skadliga följden af mormon-agenternas propaganda är emigration. Deras religion är sådan, att hvar och en som tror på densamma måste emigrera. Dock önska icke mormon-agenterna att alla deras proselyter utvandra. De behöfva för sitt fortsatta proselyteringsarbete några familjer här och där som stödjepunkter, där de kunna finna härberge och få mat för ingenting. Deras skriftspridning är en draksådd, som verkar misstroende till det bestående inom stat och kyrka och demoraliserande för hemmen. Hvarje hem, där dessa agenter innästla sig, blir förr eller senare ruineradt. I första hand söka dessa 60 à 70 kringstrykande agenter att fånga kvinnan. Då de komma hem till Utah från sin så kallade mission, skryta de öfver sina mot kvinnan skamliga handlingar. Blott ett exempel. Vid en afskedsfest i Salt Lake City den första mars 1900 för Carl Carlson, som skulle resa till Sverige på mission, omtalade gamla missionärer sina bragder för att därmed inviga den nye missionären i hans kommande arbete. En J. O. H. Lundquist, som i sju år varit missionär i Sverige, omtalade öppet med en dålig häntydan, att han en tid bodde på ett ensamt ställe ute i skogen hos en hustru, som hade blott ett rum med två sängar, och mannen var borta.

Mångfaldiga exempel finnas på, att blott den ena maken blifvit vunnen men ej den andra. Därmed är husfriden förstörd och slutet blir, att den för mormonismen vunna måste resa till Utah.

Den statistik, som medföljer denna afhandling, visar, att dödlighetsprocenten är mycket stor ibland dem till mormonismen döpta. Detta har sin orsak i de sorger och missräkningar, som dessa bedragna få utstå. Många tvina bort af sin fanatiska längtan efter mormonernas Sion — en längtan, som af brist på medel icke alltid kan tillfredsställas.

Samma statistik visar ock det stora antal, som redan i Sverige affalla från mormonismen. Dessa affallna blifva i de flesta fall fritänkare och skadliga kräftsår för samhället.

Mormonpropagandans organisation i Sverige.[1])

Mormonernas styrka ligger i deras förträffliga organisation. De i Sverige från mormonernas Sion kringstrykande agenterna äro en ordnad kår, som i allt sitt arbete ledes från hufvudkvarteret, på Södermalm i Stockholm. Där tronar den af högste profeten i Utah för hela Sverige utnämnde missionspresidenten P. Mattson. Till

[1]) Nyare uppgifter meddelas sid. 51. Vi hafva icke desto mindre återgifvit äfven pastor Åslevs förteckning, enär en jämförelse erbjuder åtskilligt af intresse.

honom skall för hvarje månad inlämnas rapporter för hvarje agents arbete. Han har uppdelat Sverige i fem missionskonferenser. Hvarje konferens ledes af en president. Hvarje konferens är åter uppdelad i grenar, och hvarje gren har sin föreståndare. Hvarje konferens håller två stormöten under året, då missionssuperintendenten från Stockholm är närvarande för att instruera om bästa sättet för arbetets bedrifvande och för att rådgöra med missionärerna om nya fälts upptagande.

Missionärernas tjänstetid är vanligtvis två år. Har någon visat sig ovanligt skicklig i sin agentur, kan han få förlängd tjänstetid med utsikt att därför blifva rikligen vedergälld. Under dessa två år få de ofta byta om verksamhetsfält, ty de missionera bäst, då de äro minst kända på en ort.

Då detta skrifves äro följande missionärer från Amerika anställda i mormonvärfningens tjänst:[1])

Vid hufvudkvarteret i Stockholm: P. Mattson, president för den svenska missionen; Gust. H. Johnson är sekreterare och Sw. Swenson skrifvare för tidskriften Nordstjärnan. Sekreteraren skall dock förflyttas till att verka i Skåne, där han hoppas vinna sina släktingar för mormonismen.

De olika konferensernas arbetare äro:

Vid **Stockholms konferens.** Konferenspresident Charles V. Erikson, som tillika är föreståndare för *Stockholms gren.* Hans medhjälpare äro Axel A. Nylander och Josef P. Fernelius. Hufvudkvarteret är beläget vid Svartensgatan 3.

Uppsala gren med hufvudkvarter Svartbäcksgatan 58, Uppsala. Föreståndare John A. Rundswick; medhjälpare Erik T. Grass och Josef H. Anderson;

Eskilstuna gren med hufvudkvarter Sandbäcken 75, Eskilstuna. Föreståndare John E. Anderson och medhjälpare Frans W. Olend;

Örebro gren med hufvudkvarter Rydbäcksgatan 20, Örebro. Förestån dare John Andersson och medhjälpare W:m N. Lee;

Västerås gren med hufvudkvarter Slottsgatan 25, Västerås. Föreståndare C. W. Erikson och medhjälpare Nelson A. Anderson;

Dalarnes gren med hufvudkvarter Lundstedts gård, Smedjebacken. Föreståndare Josef Wall och medhjälpare John O. Peterson;

Gottlands gren med hufvudkvarter Brunnsgatan 5, Södervärn, Visby. Föreståndare John O. Löfgren och medhjälpare August W. Rytting.

Sundsvalls konferens. Hufvudkvarteret för denna konferens är Östermalm 33, Sundsvall. Gustaf A. Höglund är konferenspresident och föreståndare för *Sundsvalls gren.* Hans medhjälpare äro Brigham Monson och Andrew G. Lavin.

Gäfle gren med hufvudkvarter Tvärgatan 31, Gäfle. Föreståndare Carl E. Nelson och medhjälpare Armand F. Rundquist;

Luleå gren med hufvudkvarter Svartöstaden, Luleå. Föreståndare Alma A. Mineer och medhjälpare C. V. E. Krantz;

---

[1]) Se noten å föregående sida.

Östersunds gren med hufvudkvarter Nybo, Frösön. Föreståndare Emil Elm och medhjälpare James E. Holladay;

Härnösands gren med hufvudkvarter Sundgatan 15, Rotudden, Härnösand. Föreståndare Niels P. Swenson och medhjälpare Gustaf Peterson.

Norrköpings konferens. Konferensens hufvudkvarter är Norra Kungsgatan 7, Norrköping. Konferenspresident och föreståndare för *Norrköpings gren* är Aug. A. Nordvall och medhjälpare C. A. Dahlquist och Arvid Forsgren.

Vingåkers gren med hufvudkvarter i Nylund, Vingåker. Föreståndare Benni Ravsten;

Västerviks gren med hufvudkvarter i Gamleby. Föreståndare Alfred F. Anderson;

Kalmar gren med hufvudkvarter Stensögatan 8, Kalmar. Föreståndare Jared Nordgran och medhjälpare Reed T. Johnson.

Skånes konferens. Konferensens hufvudkvarter: Holländaregatan 11, Hälsingborg. Konferenspresident är J. P. Jönson.

Hälsingborgs gren med hufvudkvarter detsamma som konferensens. Föreståndare är A. L. Quist;

Kristianstads gren med hufvudkvarter Västra Smalgatan 187, Kristianstad. Föreståndare G. W. Jenson och medhjälpare C. W. Roos;

Ystads gren med hufvudkvarter Föreningsgatan 9, Ystad. Föreståndare Peter Johnson och medhjälpare Hjalmar Landgren;

Malmö gren med hufvudkvarter Kornettsgatan 9, Malmö. Föreståndare E. J. Sjöstrand och medhjälpare I. P. Thunell;

Halmstads gren med hufvudkvarter Väster 60, Litt. B, Halmstad. Föreståndare Henry Swenson och medhjälpare Leonard Olson;

Karlskrona gren med hufvudkvarter Östergatan 5, Karlskrona. Föreståndare C. G. Karlson och medhjälpare E. J. Jacobson.

Göteborgs konferens. Hufvudkvarter Linnégatan 68, Göteborg. Föreståndare för *Göteborgs gren* och konferenspresident är Thomas Spongberg; medhjälpare: John W. Johnson.

Sköfde gren med hufvudkvarter i Sköfde. Föreståndare Joseph Carlson och medhjälpare Axel W. Borgström;

Borås gren med hufvudkvarter Kullen, Borås. Föreståndare A. F. Anderson och medhjälpare Horace W. Egan;

Jönköpings gren med hufvudkvarter Pilgatan 11, Jönköping. Föreståndare P. G. Peterson och medhjälpare N. A. Peterson;

Värmlands gren med hufvudkvarter Norra Fridelund B, Karlstad. Föreståndare A. M. Nelson och medhjälpare C. O. Peterson.

Förutom de här namngifna hafva de några så kallade »omresande» missionärer.

Af denna indelning framgår, att hela riket belägras af mormonhären från Utah. Angående deras framtidsutsikter i Sverige säger mormontidningen Utah-Posten för den 15 mars 1906: »Vi tro, att missionen i Sverige har endast begynt, och att icke allenast tusende men tiotusende af Sveas bästa söner och döttrar skola förena sig med oss.»

Mormon-agenternas arbetsintensitet.

Mormonagenterna äro amerikanare eller svensk-amerikanare. De hafva i Amerika lärt sig att arbeta med raskhet. Denna vana kom-

mer dem äfven till godo i värfningsarbetet. De stå ej fåfänga på torget. Medan den himmelske husbondens tjänare sofva, så dessa ovänner med ifver sitt ogräs uti Herrens åker. Detta framgår klart af deras rapporter till sina myndigheter i Utah. År 1905 verkade 64 mormonmissionärer i Sverige. Dessa besökte 87,000 hem hos icke mormoner och höllo 3,000 offentliga möten, utdelade eller sålde 131,000 böcker och småskrifter samt döpte 110 personer. År 1906 verkade 66 agenter i Sverige. Dessa besökte 138,000 hem, sålde eller utdelade 232,689 böcker och småskrifter, höllo 3,163 offentliga möten och 21,559 »religiösa» samtal samt döpte 91 personer. Under detta års första sju månader verkade 61 agenter, som sålde eller utdelade 193,934 böcker och småskrifter, besökte 104,622 hem, höllo 14,762 »religiösa» samtal och 1,732 offentliga möten samt döpte 61 personer.[1])

Af detta framgår, att de arbeta som myror för att vinna sina proselyter. Huru länge skola de ostörda få hålla på med att utså sitt ogräs, underminera vår kristna tro och vårt familjelif samt värfva emigranter för Utah?

Huru skall mormon-propagandan hämmas?

Att ignorera ett så väl ordnadt angrepp af en utifrån kommande ärkefiende till vår kristna tro, kristen moral, till kristet familjelif och samhällsskick är oförsvarligt sömnaktigt och lättjefullt. Fienden har redan tagit tusenden till fånga och fört dem bort till fjärran land, där vi med egna öron hört de olyckligas suckan och med egna ögon sett deras förnedring. Men då nu ett allmänt uppvaknande ägt rum i vårt älskade fosterland, är att hoppas, att de vakna och sanna fosterlandsvännerna ej längre med sömnens likgiltighet åse, huru dessa mormon-värfvare arbeta på att afskära lem efter lem ifrån den stora samhällskroppen.

Att söka hindra agenterna med fängelsestraff och böter förvärrar blott det onda. De blifva då martyrer, som säga sig lida för Jesu skull liksom hans första apostlar. Den enda effektiva åtgärden emot denna kräftskada är att liksom i Tyskland landsförvisa hela hydran.[2]) Kan af klemighetsskäl ej detta ske, förorda vi, att ett par prästmän kallas och anställas att i hela riket resa omkring för att med föredrag och skriftspridning motverka och afslöja mormon-agenternas lögner. Augustana-synoden har tre eller fyra präster, som verkat fem à sex år som missionärer i Utah. Dessa prästmän borde hafva till medhjälpare tvenne lekmän, som vore omvända ifrån mormonismen och i Utah left folkets lif. En präst och en sådan lekman borde så resa tillsammans och besöka alla städer och byar, där mormon-agenterna verka eller verkat. Dessutom borde alla fosterländska tidningar användas i denna motmissions tjänst.

[1]) Se vidare sidd. 48 och 49. — [2]) Jfr härom sid. 55. *Red.*

Några reflexioner angående statistiken.

[Sid. 48—50.]

Det har varit mig omöjligt att på den korta tid, som blifvit mig gifven och utan penningeanslag, få denna statistik fullständig; men den torde ändå gifva en idé om mormonernas propaganda i Sverige. Den är tagen ur mormonernas egna rapporter om sin verksamhet i Sverige. Då det är fråga om emigration, gäller det endast sådana, som i Sverige blifvit döpta till mormoner. Den berör ej barn under åtta år. Det händer ofta att en hel familj utflyttar för en medlems skull, som blifvit mormon. I sådana fall rapporteras att blott en utflyttat, fastän kanske tio följde med. Vidare bör ihågkommas, att mormonsekten har inskränkt sin forna lära om omdop, hvarför många spara sitt dop, tills de komma till Utah. Ty endast där kunna de döpas, så att det har betydelse för evigheten. Många torde därför utflytta som verkliga mormoner, utan att det rapporteras, ty de äro ej döpta till mormoner i Sverige. En annan anledning för många att ej i Sverige döpa sig till mormon är Förenta staternas immigrationslagar, hvilka äro emot invandring af mormoner. Vi hafva anledning att tro, att ej ens halfva antalet af dem, som under de sista femton åren vunnits i Sverige och utvandrat, hafva rapporterats, ty de hafva ej varit döpta. Vi grunda detta antagande på egna iaktagelser och på tidningsrapporter samt på muntliga meddelanden af immigrantmissionären i Boston, där de flesta svenska mormoner numera landstiga för vidare befordran till Utah.

Enligt folkräkningen för år 1900 fanns det då i Utah omkring 20,000 svenskar.

Nu är att märka, att många svenska mormoner bo i Idaho, Montana, Wyoming, Nevada och Mexico. I Idaho finnas flera större svenska mormonsamhällen.

Må något göras för att i vår älskade fosterbygd stäfja denna för fosterlandet så skadliga propaganda!

Lowell, Mass., i september 1907.

P. E. Åslev.»

III. Mormonmissionen i Sverige.[1])

Redan få år efter sedan mormonsamfundet stiftats och medan ännu de värsta förföljelserna däremot pågingo, sattes ett energiskt missionsarbete i gång för att lyckliggöra världen med det nya evangeliet. Det var frågan om ingenting mindre än att sprida läran till alla folk för att förbereda »insamlingen till Sion och det tusenåriga rikets grundläggning». År 1837 utsändes missionärer till de brittiska öarna; de följande åren till åtskilliga andra länder i Europa, till Australien, Ostindien, Sydafrika, Sandwichsöarna o. s. v. På de flesta håll var framgången till en början obetydlig, men i några länder uppväcktes en obeskriflig hänförelse, och stora skaror föllo till. Näst Storbritannien, där redan 1851 kunde inrapporteras öfver 30,000 döpta, visade sig de skandinaviska länderna vara det tacksammaste fältet för mormonpropagandan, främst Danmark, därnäst Sverige och Norge.

Missionen härstädes tog sin början 1850. På sommaren detta år landstego i Köpenhamn fyra missionärer. Det var två amerikanare, Erastus Snow — en af de tolf apostlarne i mormonernas »quorum» — och G. P. Dykes, en dansk vid namn P. O. Hansen samt svensken John E. Forsgren, en f. d. sjöman. De tre förstnämnda begynte omedelbart verka i Danmark, medan Forsgren bestämdes att grundlägga missionen i Sverige. Han begaf sig till Gäfle, där han hade släktingar, och började utveckla en liflig verksamhet för sin läras utbredning. Framgången uteblef icke. Redan efter ett par månader hade ett tjugutal personer blifvit omvända och döpta. Nyheten härom spred sig hastigt och kom snart till myndigheternas kännedom. Forsgren arresterades och dömdes till landsförvisning, såsom den där utspred villfarande läror. Han fördes ombord på ett amerikanskt fartyg, som var destineradt till New York. Genom amerikanske ministerns mellankomst fick han emellertid tillåtelse att landstiga i Helsingör, hvarifrån han återvände till sina trosbröder i Köpenhamn. Motståndet eggade blott till förnyade ansträngningar. År 1853 kommo nya missionärer från Danmark öfver till Skåne och organiserade där den första svenska »grenen». Därifrån begåfvo de sig småningom norrut och på få år upprättades ett stort antal grenar, ordnade i tre konferenser, Stockholms, Göteborgs och Skånes, hvartill senare lagts Sundsvalls och Norrköpings. Den »skandi-

[1]) Redogörelse utarbetad af Fil. kandidat Karl Åmark, jfr sid. 4.

naviska missionen» omfattade till en början alla de nordiska länderna och lydde under en president i Köpenhamn. År 1905 organiserades en särskild svensk mission, som jämväl omfattar Finland och Ryssland, med egen president i Stockholm.

Mormonismens *pressorgan* härstädes har varit den sedan 1851 i Köpenhamn utgifna tidskriften »Skandinaviens Stjerne», samt efter 1877 »Nordstjärnan», intill 1905 tryckt i Köpenhamn (på en besynnerlig dansk-svenska), därefter i Stockholm. Dessa tidskrifter lämna åtskilligt material för kännedomen om mormonmissionen i vårt land. Däri finnas ock intagna de statistiska årsrapporter, på hvilka tabellerna å sidd. 48 och 49 grunda sig.

Om missionens fortskridande och framgång i vårt land ge dessa tabeller rätt god upplysning. De synas visa, att största framgången ägde rum på 1860-talet. Därefter antyda siffrorna en successiv tillbakagång. Omvändelsenitet tyckes däremot snarare stegrats på de sista åren, att döma af antalet husbesök och utdelade skrifter. Man har anledning tro att siffrorna äro tämligen korrekta. Såsom nuvarande missionspresidenten meddelat, händer det emellertid hvarje år, att några medlemmar försvinna ur församlingarna, utan att man vet hvart de taga vägen. Detta är orsaken till, att siffrorna för nyintagna och (genom uteslutning, emigration eller död) afgångna medlemmar icke fullt öfverensstämmer med det för hvarje år uppgifna medlemsantalet. Om antalet emigrerade svenska mormoner finnas för åren 1881—1893 uppgifter i den danska officiella statistiken. Före år 1894 upprättades nämligen för mormoner ett särskildt slag af utvandrarkontrakt (se sid. 30), hvilket hade till följd, att dessa upptogos under särskild rubrik i utvandringsstatistiken. Som de svenska mormonemigranterna den tiden alltid reste öfver Köpenhamn, kunna dessa siffror betraktas som ganska exakta. I olikhet med mormonernas egen statistik, som icke medtager barn under 8 år, upptar denna danska statistik personer af alla åldrar. Emellertid uppge mormonerna, att under åren 1851—93 från hela Skandinavien utvandrade tillsammans 29,088 personer, hvaraf 7,147 barn under 8 år. Om man då antar att under de år den ifrågavarande danska statistiken omfattar ett proportionsvis lika stort antal barn befunnit sig bland de från Sverige ensamt utvandrade och så ökar de af mormonerna själfva angifna talen med detta antal, visar sig att de båda, ur olika källor stammande uppgifterna rätt väl stämma öfverens.

På det hela taget kan det nog sägas, att mormonmissionärernas verksamhet i vårt land fått fortgå tämligen ostördt; någon verklig förföljelse hafva de väl knappast annat än i början, och då tämligen sporadiskt, varit utsatta för. Före 1860[1]) inträffade ett par

[1]) Genom Kungl. förordningen den 23 oktober 1860 upphäfdes landsförvisningsstraffet för den, som »träder till eller utsprider villfarande lära». Nämnda förordning

fall af landsförvisning; sedermera ha mormonmissionärer några gånger blifvit ådömda fängelsestraff eller böter; de senast kända fallen inträffade i början af 1880-talet. Ej så sällan ha de däremot af myndigheterna förbjudits att hålla offentliga möten. Men på senare tid torde sådant ha inträffat mindre ofta, liksom ock de, att döma af missionärernas korrespondenser, förr rätt allmänt förekommande, mer eller mindre våldsamma anloppen från allmänhetens sida på senare tid just ej afhörts, hvarom t. ex. uttalanden som dessa bära vittne: »För närvarande rönes ingen förföljelse, och från de flesta arbetsmarker i missionen meddela äldsterna, att många äro villiga lyssna till deras vittnesbörd.» (Nordstjärnan 1891 n:r 22). »Missionärerna bemötas med stor välvilja bland folket. På många platser ha stora församlingslokaler upplåtits, hvarest våra äldste haft tillfällen att aflägga sina vittnesbörd för fulla hus af uppmärksamma åhörare.» (Nordstjärnan 1894 n:r 16).

Det försök som mormonerna gjort, att för sin församling i hufvudstaden vinna erkännande som kristet samfund, har emellertid misslyckats. Den 26 mars 1902 ingingo sjutton medlemmar af de sista dagars heliges församling i Stockholm, bland dem materialskrifvaren L. Björling, till Kungl. Maj:t med anhållan, att nämnda församling måtte blifva af staten erkänd och de själfva därigenom förunnas rätt till offentlig religionsöfning och de rättigheter i öfrigt, som i Kungl. förordningen den 31 oktober 1873, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, omförmälas. Kungl. Maj:t fann dock, efter inhämtande af yttrande från Stockholms stads konsistorium och öfverståthållareämbetet, icke skäl bifalla ansökningen, enligt beslut den 27 juni 1902.

I sitt den 20 maj 1902 afgifna utlåtande, i hvilket öfverståthållareämbetet i skrifvelse den 16 juni samma år instämde, anförde konsistorium följande:

»Ehuru mormonernas sekt rekryteras från England, Tyskland och den skandinaviska Norden, så är det dock endast Amerikas Förenta stater, som medgifvit densamma fri religionsöfning, och detta med påföljd, som åtskilliga gånger gifvit regeringen därstädes anledning att allvarsamt ingripa, senast 1874 för att hämma de svåraste missbruk af sektens lära och författning. Redan den omständighet, att enligt den ansökan nu bilagda lärobekännelsen, en sådan i alla afseenden tvetydigt hopkommen bok som 'Mormons bok' af dem likställes med bibeln, sätter mormonerna i en undantagsställning, principiellt skild från de kristna trossamfunden, som gör, att uttrycket 'kristet' trossamfund är mera en tom term utan motsvarande verklighet och således

---

stadgade i stället böter från och med 50 till och med 300 rdr eller fängelse från och med två månader till och med ett år för den, som offentligen förkunnar eller till annans förledande annorledes utsprider lärosatser, som mot den rena evangeliska läran stridande äro. Den är nu ersatt af Kungl. förordningen den 16 november 1869, hvilken stadgar straff endast för försök att genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den evangeliskt lutherska läran (jfr sid. 54).

icke passar in för en kristen stat, som endast åt *kristna* trossamfund beviljar fri religionsöfning. Därtill kommer, att sekten i konsekvens med sin i samma lärobekännelse framhållna uppfattning af äktenskapet såsom villkor 'för ernående af lycksalighetens högsta mått', drifver månggiftet, som ju ock 1852 af Brigham Young upphöjdes till lag. Då detta skulle bidraga till upplösande af det sedliga äktenskap, som utgör en af såväl familjens som samhällets förnämsta grundvalar, så vore redan från samhällets synpunkt en legalisering af sekten i vårt land på det högsta att afråda.

Den bilagda församlingsordningens 2:dra moment inrymmer ock åt den s. k. presidenten en både andlig och världslig myndighet af så omfattande beskaffenhet, att sekten i själfva verket skulle efter sin legalisering bilda det, hvarefter den alltid sträfvar, en stat i staten, och kunna föranleda ett presidentens skräckregemente lika med Brigham Youngs i Utah.

På grund häraf finner konsistorium det alldeles otänkbart, att petitionärernas underdåniga framställning skall kunna föranleda annan åtgärd, än att de hänvisas till att begagna den utväg, som för öfvandet af deras religion står dem öppen, att emigrera till Utah, och får konsistorium i djupaste underdånighet på det allvarligaste afstyrka bifall till deras ansökan.»

Frågan, huruvida detta afslag skulle anses innebära, att mormonerna förvägrats rätt till offentlig religionsutöfning, bragtes af Stockholms stads konsistorium på tal två år senare i en skrifvelse till öfverståthållareämbetet den 8 november 1904, hvari konsistorium, under uttalande af sin åsikt att så vore förhållandet, fäster öfverståthållareämbetets uppmärksamhet på, att mormonförsamlingen, sedan dess samlingslokal i huset N:r 3 vid Svartensgatan blifvit färdig, därstädes hölle offentliga gudstjänster, hvilka plägade tillkännagifvas i hufvudstadspressen och till hvilka allmänheten ägde fritt tillträde; och hemställer om vidtagande af de åtgärder, hvartill berörda förhållande kunde anses föranleda.

Med anledning af denna anmälan infordrade öfverståthållareämbetet yttrande dels af föreståndaren för De sista dagarnes heliges församling i Stockholm predikanten Oley Olsson samt predikanten Charles Lindqvist och sångarföraren Emanuel Olsson, hvilka med föredrag medverkat vid mormonförsamlingens offentliga gudstjänster, dels af materialskrifvaren Anders Ludvig Björling i egenskap af ansvarig föreståndare för samfundets lokal. Dessa upplyste, att samfundet, innan det förvärfvat egen samlingslokal, under lång tid i förhyrda lokaler hållit offentlig gudstjänst utan ingripande från ordningsmaktens sida, och betygade att därvid intet mot allmän lag stridande förekommit. Ytterligare upplysningar inhämtades genom polisen, hvilka jämväl omfattade utredning, »huruvida samfundet befordrade emigranter genom att sända sina medlemmar till Amerika», men hade det därvid, yttrar öfverståthållareämbetet i sin resolution den 4 februari 1905, icke kunnat påvisas, att omförmälda personer gjort sig skyldiga till olaglig emigrantbefordran.

»Vidare», heter det, »vill öfverståthållareämbetet erinra därom, att Kungl. förordningen den 16 november 1869 upphäft det i 1 § af

Kungl. förordningen angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, den 23 oktober 1860, förekommande stadgande om ansvar för den, som offentligen förkunnar eller till annans förledande annorledes utsprider lärosatser, som äro mot den rena evangeliska läran stridande, samt att det torde vara främmande trosbekännare obetaget att samlas till gemensam andaktsöfning, äfven om andra därvid äga tillträde eller tid och ställe för sammankomsten kungöres i tidning, och detta äfven i det fall, att de icke för sin församling förvärfvat den ställning, som enligt Kungl. förordningen den 31 oktober 1873 är förbehållen offentligen erkända församlingar.»

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt fann öfverståthållareämbetet konsistorii anmälan icke föranleda till vidare åtgärd.

Under hänvisning till hvad som förekommit i ämnet ingick konsistorium kort därefter, eller den 4 april 1905, till Kungl. Maj:t med en skrifvelse, hvari konsistorium framhåller, att enligt öfverståthållareämbetets mening mormonerna skulle, fastän Kungl. Maj:t ej bifallit deras ansökning att få bilda en af staten erkänd församling och trots § 1 i Kungl. förordningen den 31 oktober 1873, likväl få obehindradt hålla offentliga gudstjänster och sålunda i det stycket anses likställda med af staten erkända kristliga trossamfund. Konsistorium hade därför funnit sig böra anmäla dessa förhållanden hos Kungl. Maj:t, »och då mormonernas lära och författning är sådan, att den kan leda till svåra missbruk i såväl religiöst som etiskt hänseende och sådant också, såsom allmänt kändt är, flera gånger verkligen inträffat i deras hemland, Amerika», hemställde konsistorium i underdånighet, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för hämmande af deras skadliga verksamhet i vårt land.

Kungl. Maj:t fann emellertid, enligt beslut den 25 maj 1905, konsistorii hemställan icke föranleda till någon åtgärd.

Trots att mormonsamfundet icke ansetts böra vinna statens erkännande, drifva mormonmissionärerna således numera sin propaganda fullkomligt obehindradt; de hålla sina gudstjänster, som de annonsera för allmänheten, utöfva sina ceremonier o. s. v. samt vandra omkring från ort till ort, från gård till gård och värfva anhängare för sitt Sion, det vill först och främst säga medlemmar som betala sin tionde[1]), hvilket emellertid blott är första steget för dessa att äfven i yttre måtto (genom emigration) förena sig med kyrkan. Det hela är alltså ett det mest välordnade, ehuru under religionens täck-

---

[1]) Tiondebetalningen synes i själfva verket vara det, som kyrkan hos sina medlemmar mest uppskattar. »Ett af de bästa prof på en mans tro på evangeliet är betalning af tionde . . . Män och kvinnor, hvilka betala deras tionde, binda sig starkare till Herrens verk genom att göra således, och den onde har mindre makt öfver dem än han skulle hafva, om de försummade denna betydelsefulla och viktiga plikt.» (Nordstjärnan 1898 n:r 12).

mantel bedrifna emigrantvärfningssystem, och det verkar så mycket säkrare än andra som det förfogar öfver ett kraftigare vapen, nämligen den religiösa fanatismen.

Det skall nu lämnas några antydningar om mormonagenternas arbetssätt vid missionerandet.

* *
*

Vid sitt missionsarbete gå mormonerna ytterst metodiskt tillväga, och förfaringssättet synes öfverallt vara ungefär enahanda. »Intet blifver utfördt i blindhet eller ovisshet. Evangeliets förkunnande försiggår efter väl bestämda regler, hvarifrån ingen af Herrens tjänare borde afvika.» (Nordstjärnan 1897 n:r 6). Det är till arbetsklassen förnämligast mormonerna vända sig, till torpare, handtverkare, arbetare, tjänarinnor o. s. v. Det fordras naturligtvis alltid en viss brist på bildning och kritik för att kunna godtaga deras läror; och det är framför allt duktigt arbetsfolk man vill ha till Utah. Först göra missionärerna besök i hemmen; de gå ur hus i hus och utdela eller försälja sina traktater och böcker, säga att de skola återkomma snart, och göra det om de röna den minsta uppmuntran. Därefter gäller det att få insteg hos och komma till tals med folket. Sätten kunna ju därvid vara mångahanda.

I en artikel i Nordstjärnan 1898 n:r 7 lämnas några vinkar. »Några äldster besöker folket i deras hem och begär tillåtelse om att tala till dem angående religiösa ämnen, och en sådan begäran, när den är gjord på ett rätt sätt, kan icke lätt afvisas.

En annan plan, som missionärer med musikaliska talanger följer, är att lära några passande sånger och erhålla tillåtelse att besöka dem i deras hem och tillbringa en afton där, sjungande, och samtala om evangeliets principer. Den person, i hvilkens hus de möter, är naturligtvis anmodad om att inbjuda sina vänner och grannar. Vid slutet af en sådan sammankomst uttalar äldsterna sin önskan och villighet att möta med andra längre fram. På detta sätt erhåller de inbjudningar från några af de främmande gäster och i tur besöker dem i deras hem. Det samma framgångssätt är repeteradt och det kan fortsättas, intill en stor krets af vänner är formad.

Emellanåt händer, att syskon och missionärer gör bekantskaper med folk, som äro vänliga mot dem och deras tro, men omständigheter gör det omöjligt till att fortsätta dessa bekantskaper eller visiter. I sådana tillfällen kan mycket godt göras genom korrespondens. Ett godt bref om evangeliets principer är en varaktig predikan. Vänliga bref äro alltid mycket välkomna af dem, som mottager dem. De äro ofta bevarade och lästa många gånger och stundom cirkulera de ibland släktingar och vänner intill papperet, på hvilket det är skrifvet, är utnött.»[1])

Som exempel på lärogången vid mormonernas omvändelsearbete må följande utdrag meddelas ur en skildring af en person, som synes ha grundligt studerat mormonismen både hemma och borta:

---

[1]) Ofvanstående kan ju tjäna som prof på det språk, som bjudes de svenska helige i deras tidskrift.

»Sionsbrodern söker de fattiga. Han kan invändningarna och känner till, huru han skall bringa de enfaldiga i förvirring. För att riktigt kunna göra detta hafva missionärerna en fullständig dressyr, innan de utsändas. För detta ändamål måste de genomgå en bok — 'The Preceptor', d. ä. läraren — i hvilken finnas invändningar och bevis för och emot. — —

Mormonmissionären begynner vanligen med barndopet, när han kommer i samtal med en 'hedning'. Han känner väl till, att baptism och all tidens löslighet med afseende på denna grundsats i vår tro och lära ha banat väg för tvifvel. Därnäst söker han vinna folkets förtroende, visar dem deras prästers brister, frågar om dessa gå i Kristi fotspår 'utan pung och rensel' etc. Vi må komma ihåg, att det är i synnerhet till de fattiga och obemedlade, som de vända sig. Hafva de vunnit deras tillit, så begynna de tala till dem om det 'nya evangelium', och det så glödande och lockande, att de snart insnärja dem. Folket begynner nu få drömmar och syner. Spörj en mormon, hvarför han tror, och om han är ärlig skall han svara: 'Jag har haft vittnesbördet!' Hvari består nu detta vittnesbörd? Jo, just i en dröm eller något liknande. När sedan afgörelsen genom dopet kommer, kan det åter blifva någon samvetsoro. De hafva nämligen hört rykten om mångggifte, om Adam som Gud, etc. 'Är det sant?' lyder den bekymrade frågan från de vilseledda. Sionsbrodern eller den mer befästade mormonen skall svara: 'Nej, det är lögn; du skall icke bry dig om det; det är affällingar och hedningar, som påstå det!' Till och med om det kommer ett varningsord till dem från släktingar i Utah, förklaras allt helt fräckt för affällingars lögn. Sedan heter det: 'Du måste till Utah! Där är Israels insamling!'» etc. (A. Mortensen, Mormonernas hemligheter, öfversättning från norskan. Stockholm 1887, s. 206).

Det enstämmiga vittnesbördet är, att mormonmissionärerna gå tillväga med stor förslagenhet och säkerhet. »Framför dessa stå ofta många enfaldiga, men ärliga och efter sanningen frågande människor nästan handfallna, helst som mormonernas utsände ofta äro begåfvade med ett flödande ordsvall, och icke sällan förete sig såsom fromma, nitiska, uppoffrande och försakande människor.» (K. G. S., Mormonismen, 1884).

När de så fått fast fot på en plats, börja de anordna offentliga möten, vanligen på något aflägset ställe eller i ett privat hus, sedermera ock, om möjligt, i större allmänna lokaler. På platser med ett större antal församlingsmedlemmar förhyras särskilda samlingslokaler, där regelbundna gudstjänster hållas. I Stockholm äga mormonerna sedan 1904 en egen församlingsbyggnad, Svartensgatan 3. I söndagsskolor meddelas barnen den första undervisningen i mormonläran, hvarjämte genom s. k. unga mäns och unga kvinnors föreningar de unga uppfostras till deltagande i arbetet. I dessa förekommer ock undervisning i engelska språket till förberedelse för blifvande utvandring, såsom framgår t. ex. af de från Gäfle erhållna upplysningarna sid. 44. Att detta icke är någon nyhet, visar en notis i Nordstjärnan 1883 n:r 24: »I några af föreningarna tillbringas äfven en del af tiden med att studera engelska, och då de heliga hoppas att blifva insamlade med Guds barn i bergens dalar,

så kan man lätt inse nyttan af detta studium.» De s. k. kvinnliga hjälpföreningarna äro närmast afsedda för vård af församlingarnas sjuka och fattiga.

På detta sätt dragas alla med i arbetet, de flesta få något ämbete eller någon uppgift att sköta. Ensamt det s. k. lokala prästadömet omfattade 1908 ej mindre än 292 personer på ett samladt antal medlemmar af 1,930. Hvilken betydelse detta har för väckande och vidmakthållande af intresset säger sig självt.

Tidigare spelade ock underverk en stor roll vid omvändelsearbetet. Åtminstone känner man, att vid rörelsens begynnelse i England sådant i stor utsträckning praktiserades, och berättelser finnas om synnerligen klumpiga konster, som i den vägen öfvades. Öfvernaturlig helbregdagörelse har alltjämt sin gifna betydelse för att visa de andliga gåfvorna. Det heter i församlingsordningen: »Sjukas botande utföra de äldste medelst ifrig bön och åkallan om den åtrådda förbättringen och besvärjande i Jesu Kristi namn, att sjukdomen må lämna den sjuke medlemmen, efter det hans hjässa begjutits med olivolja, hvilken blifvit för detta ändamål särskildt välsignad.» Åtskilliga fall af sådan helbregdagörelse refereras i mormontidskrifterna.

Frågan, i hvad mån missionärernas arbete direkt går ut på att locka de omvända ut till Utah, skall behandlas längre fram. Här må först meddelas några notiser om hur mormonemigrationen under olika tider varit ordnad.

* * *

De »heligas» emigration har alltid skett i väl ordnade former och under noggrann uppsikt från kyrkans sida. Tills på sista åren afreste emigranterna från Sverige tre à fyra gånger om året jämte öfriga skandinaviska emigranter i stora sällskap, för hvilka genom en agent i Liverpool ingingos kollektiva kontrakt med resp. ångbåtslinie. Några återvändande missionärer medföljde alltid såsom ledare och uppsyningsmän, och dessa bestyrde om allt hvad emigranterna behöfde för sin nödtorft. Att emigranterna under dessa resor blefvo betydligt skinnade af sina ledare, har af talrika deltagare blifvit intygadt, men naturligtvis var det för dem också en fördel att allt sålunda på förhand ordnats för deras resa. Färden öfver slätterna till Utah var, som lätt förstås, innan järnvägen dit blef färdig (1869), en högst besvärlig sak. Den skedde med oxtåg och en tid t. o. m. med dragkärror, och de stackars emigranterna voro därunder underkastade de största lidanden. Många dogo under vägen.[1] Efter

[1] En sådan ökenresa, hvilken varade ungefär tio veckor, är målande beskrifven af N. Bourkersson i hans bok Tre år i mormonlandet, Malmö 1867.

den tiden kunde ju färden göras på ett bekvämare sätt; alltjämt höllos emellertid mormonemigranterna så väl afsöndrade från öfriga resande som möjligt, enligt ledarnes uppgift för att skydda dem för bedragare, men mera sannolikt för att in i det sista bevara dem från obehöriga inflytelser, tills de voro ordentligt indrifna i fållan.

Fortfarande resa de svenska mormonemigranterna mestadels öfver Köpenhamn; men de fara numer icke i så stora sällskap. Färden öfver Atlanten sker med *Hvita Stjärnliniens* ångare. Detta bolag har nämligen ingått kontrakt med mormonkyrkan om befordran af dess emigranter.

Tidigare gjordes bland de heliga i Utah stora sammanskott för att underlätta fattiga bröders utvandring. Dessa inflöto i den 1849 bildade »perpetual emigrating fund», hvilken handhades af »the perpetual emigrating fund company». Att det var rätt betydliga summor som på detta sätt utgingo till främjande af emigrationen, visar t. ex. en notis i Nordstjärnan 1883 n:r 24 (uppgiften gäller hela Skandinavien): »De heliga där hemma hafva i år likasom året förut sändt ett belopp af öfver 120,000 kronor för de fattigas utfrielse». De sålunda understödda förpliktades emellertid att vid framkomsten så snart som möjligt återställa till kyrkan hvad som förskjutits dem. De som voro missnöjda vid sin ankomst till Utah funno sig på detta sätt i kyrkans våld utan möjlighet att undkomma.

Förenta Staternas regering såg med oro mormonsamfundets tillväxt genom en sådan systematiskt bedrifven immigrantimport. Detta samfund framstod som en allt farligare stat i staten, och den därstädes ohöljdt florerande polygamien innebar en utmaning mot Unionens hela rättsordning. För att söka stäfja denna trafik utsände statssekreteraren Evarts den 9 augusti 1879 ett cirkulär till Förenta staternas sändebud öfver hela världen, däri han fäste deras uppmärksamhet på det faktum, att den organiserade utskeppningen af immigranter, hvilken åsyftade att öka antalet lagtrotsande polygamister i Utah, var »ett öfverlagdt och systematiskt försök att bringa personer till Förenta Staterna i afsikt att kränka dess lagar och begå brott, uttryckligen straffbara enligt lagen». Han hänvisade till, att Förenta Staternas högsta domstol nyligen förklarat lagarna mot polygamien grundlagsenliga och att regeringen vore sinnad att med all kraft tillämpa dessa lagar gent emot personer, som gjorde sig skyldiga till förseelser däremot. De resp. sändebuden borde därför göra de regeringar, hos hvilka de voro ackrediterade, uppmärksamma på denna sak, för att dessa regeringar skulle kunna vidtaga åtgärder, »i syfte att stäfja organiserandet af dessa brottsliga företag genom agenter, hvilka på detta sätt äro verksamma utom räckhåll för Förenta Staternas lag, och att förhindra dem att afresa, hvilka

ämna komma hit som lagbrytare genom att deltaga i sådana brottsliga företag, af hvem de än anstiftats». [1]

Innehållet i detta cirkulär meddelades svenska Utrikesdepartementet genom en skrifvelse från Förenta Staternas minister i Stockholm den 23 september 1879. Framställningen hänsköts till Civildepartementet och föranledde en skrifvelse från chefen för detta departement till samtliga landshöfdingar och öfverståthållaren den 27 januari 1880 af följande lydelse:

»Uti en till mig aflåten skrifvelse har Herr Ministern för utrikes ärendena meddelat, att Regeringen i de Förenta Amerikanska Staterna uttalat den önskan, att Kungl. Maj:ts regering ville med de henne till handa stående medel söka förhindra, att mormonagenter här i riket värfva anhängare, att, i afsikt att sluta sig till mormonsamhället i Utah vid Saltsjön, härifrån utvandra, hvarvid särskildt blifvit framhållet, att Amerikanska Regeringen ämnar anlita lagens hela stränghet mot dem, som genom det hos mormonerna brukliga månggiftet göra sig skyldige till lagöfverträdelse; Och får, med anledning häraf, jag anhålla, att, för så vidt det kan vara att befara, det några mormonismens utsände söka inom länet (hufvudstaden) värfva anhängare, Tit. behagade föranstalta därom, att, på sätt som kan finnas mest ändamålsenligt, kännedom varder bland länsinnevånarne (hufvudstadens innevånare) spridd om den åtgärd, den amerikanska regeringen kommer att vidtaga i ändamål att hindra mormonismens utbredning och tillväxt genom invandring från främmande länder.

Stockholm den 27 januari 1880.

C. J. Thyselius.»

Hvilka vidare åtgärder, som framkallades af denna skrifvelse, är icke bekant. Vid förfrågan härom hos Stockholms läns landskansli förklarades skrifvelsen därstädes icke vara diarieförd, hvadan all ledning för vidare efterforskning saknades. Med all sannolikhet ha dessa åtgärder i alla händelser icke varit af den art, att de utöfvat nämnvärdt inflytande på ifrågavarande värfningsverksamhet.

Förenta Staternas regering tycks ej heller ha varit belåten med effekten af dess gjorda hemställan. I sitt första budskap till kongressen (1885) anbefallde presidenten Cleveland utfärdandet af en lag till förhindrande af mormonimporten till Förenta Staterna. Det ledde till intet. Men genom den s. k. Edmunds-Tucker-law 1887 upplöstes emigrantkompaniet och förbjöds representationen i Utah att fatta några beslut om främjande af immigration till territoriet. Linn säger sig af mormonmyndigheter ha erhållit det meddelandet att det, efter de rättegångar som följde på 1882 års polygamistlag, icke förekommit någon systematiskt ordnad immigrantimport — hvilket naturligtvis icke hindrat att värfningsarbetet ute på missionsfälten kunnat fortgå lika obehindradt som förut.

* * *

[1] W. A. Linn, The story of the Mormons, New York 1902, s. 613.

Missionen har alltid varit och är fortfarande en lifssak för mormonismen. »Insamlingen till Sion» eller, såsom det ock heter: »uppbyggandet af riket», har stått såsom målet, och därpå ha ytterst alla ansträngningar gått ut. Också har deras missionsarbete antagit imponerande dimensioner. Man må ha hvilka tankar som helst om mormonreligionen, man må erkänna att den hvilar på en än så bräcklig grund; man tvingas dock medge, att den förmått framkalla en tro och en fanatism, som åstadkommit förunderliga verkningar.

Gång på gång har sagts, att mormonismen vore på retur och att den hastigt ginge sin upplösning till mötes. Centralpacificbanans framdragande till Utah 1869 förespåddes skola bli en svår stöt för densamma, och det troddes att den ej skulle kunna motstå den därmed från öster allt kraftigare framträngande kulturen. Det samma har upprepats ofta senare. Men alltjämt står mormonismen vid makt och utvecklas så väl utåt som inåt, och den har visat en förvånande förmåga att lämpa sig efter förhållandena. Linn framhåller (a. a. s. 610), att det är en allmän åsikt bland dem som känna förhållandena, att prästerskapets inflytande öfver sina skaror aldrig varit starkare än nu; att affallen bland kyrkans medlemmar blifvit allt sällsyntare; att män af alla klasser alltjämt utan gensägelse mottaga order att gå ut på mission; och att tionden betalas mer regelbundet än sedan Brigham Youngs dagar. Samma författare uppgifver såsom fullt tillförlitligt, att år 1901 minst 1,400 mormonmissionärer voro i verksamhet i Förenta Staterna och annorstädes. Och dessas ifriga arbete går nu som förr ut på att öka kyrkans makt genom immigration af omvända till Utah.

Det vill emellertid synas som vore missionen numer något annorlunda inriktad än under mormonsamfundets grundläggnings- och kamptid. Då gällde det att bryta upp och fruktbargöra det vidsträckta land, som tagits i besittning, och därför behöfdes framförallt många och friska armar. Och för kyrkans egen säkerhet var det af vikt att under sina vingar församla en manstark skara. Lika mycket som af religiös fanatism måste »insamlingsarbetet» då ha förestafvats af omsorgen att gent emot den alltid fruktade och hatade unionsregeringen och mot kringströfvande skaror af äfventyrare hopskaffa och organisera en betryggande försvarsstyrka. Det är därför helt naturligt att man önskade och arbetade för att så många som möjligt skulle »afskiljas från Babylon» och förenas med de heliga i Sion.

Nu tyckes en större försiktighet därvid göra sig gällande. Man önskar åtminstone icke genast få i väg de nyomvända. Utah börjar bli alltmera befolkadt (ehuru visserligen till en stor del med »hedningar», som det gäller att hålla stången); det finnes ej längre ett obegränsadt utrymme för nykomlingar, och det börjar bli ondt om »regeringsland»: mormonerna ha ju alltid sökt efterlikna det gam-

maltestamentliga jordbrukare- och herdelifvet och endast tvunget ägnat sig åt industriellt arbete.

Karakteristisk för den förändrade uppfattningen är en artikel i Nordstjärnan 1904 n:r 3 med titeln: Insamlingens ändamål. Där heter det bl. a.: »Oaktadt emigration icke predikas af de sista dagars heliges äldste, och de som önska draga bort för att sluta sig till vårt folk i Utah t. o. m. i många fall äro uttryckligen afrådda från att resa, föreställa sig likväl många, att de äro fyllda af den sanna insamlingsandan och att det enda de rätteligen kunna företaga sig är att slumpa bort sina tillhörigheter för en spottstyfver, upphöra med sitt handtverk eller sin affär och hasta i väg till 'bergens dalar' så skyndsamt som möjligt. De besinna icke de besvärligheter som mötas i ett nytt land, och trots de tydligaste föreställningar tyckas de absolut icke kunna fatta verkligheten som den är. — — Af dem som förlidet år emigrerade från den europeiska missionen reste ungefär 75 procent direkt till Salt Lake. Proportionsvis räknadt, hade endast få af dem något kapital eller ens någon handtverksskicklighet att förlita sig på. De kunde vid ankomsten absolut ingenting uträtta, utom att vänta och vänta på att något tillfälle händelsevis skulle yppa sig för dem att få något att göra och att skaffa sig ett hem. Många fälla modet, när deras luftslott falla i spillror, och de kasta skulden på evangeliet, oaktadt felet ligger i deras egen tanklöshet.

Besinnar vårt folk någonsin, hvad det erfordras att uppehålla kyrkans verksamhet i världen? Hon behöfver i dag trofasta bedjande sista dagars helige, hvilka lefva sin heliga religions principer, lika mycket som hon behöfver de omresande äldsternas tjänster. Världen behöfver deras följevärdiga exempel, grenarna och konferenserna behöfva deras tjänster, deras tionde och deras inflytande. Och det är därför att dessa heliga, som äro till oändligt större nytta här än de kunna vara i Amerika, ha en sådan brådska att komma till Sion, som våra lokala grenar och organisationer ständigt försvagas och alltid måste kämpa hårdt för sin tillvaro.»

Den svenska missionens ledare har ock muntligen förklarat, att kyrkan nu mer än förr åsyftade grundläggandet af varaktiga församlingar här i landet, ehuruväl arbetet för emigrationen alltjämt inginge som ett nödvändigt led i missionsverksamheten. Han framhöll på samma gång att den skärpta amerikanska invandringslagstiftningen härvidlag influerat en del.

Det faller af sig självt, att det i främsta rummet varit ungt och arbetskraftigt folk som man önskat få ut till Utah; och att det icke minst varit unga kvinnor som man sökt förmå att flytta dit, är ju helt naturligt, då där, såsom i allmänhet i unga kolonistländer, ett missförhållande rådt i proportionen mellan könen.[1]) Den å sid. 50 anförda statistiken öfver de via Köpenhamn utvandrade svenska mormonerna, så vidt bekant den enda tillgängliga som visar fördelningen efter kön, anger också en viss öfvervikt för kvinnorna. Det relativt stora antalet barn tyder emellertid på, att en betydlig del af de

[1]) Detta börjar dock nu utjämnas. År 1890 funnos i Utah ännu på tusen män endast 882 kvinnor. År 1900 hade kvinnornas antal ökats till 953 på tusen män eller ungefär samma förhållande som för Förenta Staterna i dess helhet. I samtliga de elfva västra staterna och territorierna funnos år 1900 endast omkring 779 kvinnor mot tusen män, således ett relativt vida mindre antal kvinnor än i Utah.

utvandrade utgjorts af familjer. En orsak till att kvinnorna äro i majoriteten kan väl ock vara, att de öfverhufvudtaget torde vara mer mottagliga för religiös påverkan än männen, helst då den som här är förenad med förespeglingar om goda platser och fördelaktiga giftermål. Ihågkommas måste ock att det enligt mormonernas troslära uttryckligen förbehållits de kvinnor, som blifvit »beseglade» till troende män, att nå den fulla saligheten, och att utsikterna härtill äro mycket goda i mormonlandet, där ungkarlarna äro ett synnerligen föraktadt släkte, som i paradiset måste tjänstgöra som de vederbörligen beseglades drängar.

Frågan om en af mormonerna eventuellt bedrifven särskild kvinnovärfning sammanhänger på det närmaste med frågan om månggiftet. Att ett sådant ännu i dag praktiseras bestrides tendentiöst af mormonerna själfva. Genom presidenten Woodruffs manifest år 1890 och genom de i Utahs konstitution intagna bestämmelser ha, som bekant, mormonerna förbundit sig afstå från månggiftet (hvilket redan dessförinnan, såsom särskilda undersökningar visat, *möjligen* icke har utöfvats i så vidsträckt mån som gemenligen antages). Hur det verkligen förhåller sig med uppriktigheten af detta åtagande och genomförandet däraf, därom ha skilda meningar uttalats. Af mormonerna själfva bedyras, att några nya polygamiska äktenskap icke vidare ingåtts efter år 1890, men att dock män, som före den tiden äktat flera kvinnor, fortfarande anse dessa som sina hustrur, »ty de hade genom heliga beseglingsordonnanser och förbund ingått dessa äktenskap för tid och evighet». »Men som dessa numera äro gamla män, så förminskas deras antal hastigt, och det är nu jämförelsevis litet kvar af hela systemet.» (Ur ett tal af aposteln Ch. W. Penrose, Nordstjärnan 1905, n:r 14).

I en officiell förklaring från första presidentskapet 1907 heter det ock: »Annalerna visa, att år 1890, då manifestet utgafs, fanns det 2,451 familjer i månggifte. Under nio års tid blefvo dessa reducerade till 1,543. Fyra år senare var antalet 897, och många af dessa ha sedan dess upphört.» (Nordstjärnan 1907, n:r 10).

Gentemot dessa bedyranden kan sättas ett uttalande som den nuvarande mormonpresidenten fällde i Washington i mars 1904: »Hvarje man af någon betydelse (ibland mormonerna) har haft mera än en hustru.» Kongressledamoten Landis från Indiana förklarade vid kongressen i Washington 1900 den 24 jan., att blott tre af mormonernas tre presidenter och tolf apostlar hafva hållit den ed de 1890 aflade att afstå från månggiftet. Och senatorn Read Smoot (mormon) tillstod, att han för sin del hade kännedom om 756 familjer, som lefde i månggifte.

Det kan också förtjäna anföras, hvad en så grundlig kännare af mormonismen som Linn anser om denna sak. Han förklarar

(a. a. s. 615) som sin mening, att den i Förenta Staterna ganska vanliga åsikten, att polygamien numera vore slutligt bragt ur världen, hvilar på okunnighet om den viktiga plats läran härom intar i det mormonska lärosystemet och om begränsningen af presidenten Woodruffs manifest. Han visar upp, att de medgifvanden åt allmänna opinionen, som där gjordes, skedde icke på grund af ändrad åsikt hos kyrkan själf beträffande månggiftet, utan helt enkelt för att skydda kyrkans medlemmar från förlust af medborgerliga rättigheter. Manifestet fördömde icke månggiftet i och för sig; det endast rådde de heliga att af omtanke för sin egen fördel underkasta sig Förenta Staternas lag. Linns åsikt är därför, att mormonkyrkan tills vidare endast förhåller sig afvaktande och väntar på ett gynnsamt tillfälle att befria sig från det påtagna tvånget. Dess ifriga verksamhet att skaffa sig inflytande i grannstaterna skulle ock vara förestafvad af omsorgen att förhindra antagandet af ett för densamma ogynnsamt amendement till unionsförfattningen. »Att månggifte fortfarande i många fall praktiseras, måste man tro», säger han, »om ej de klaraste icke-mormonska vittnesbörd skulle förkastas. Detta borde ock blott vara, hvad man helt naturligt måste vänta bland ett folk, som länge hade lärts att månggiftet var en religiös plikt, och då förbudet däremot pålagts icke af dess egna kyrkomyndigheter utan af en utanför stående regering, till hvilken fientlighet så länge inpräntats hos detsamma.»

Om månggiftets praktiska och moraliska olägenheter torde vara öfverflödigt att här orda. Det kan härvid hänvisas till ett arbete af Mrs J. A. Froiseth med titeln The Women of Mormonism or the story of polygamy as told by the victimes themselves, Detroit 1882 (öfversatt till svenska 1883), hvari meddelas ett rikhaltigt, för denna fråga ytterst belysande material.

Hvad som emellertid gör att polygamien bland mormonerna för oss framstår så särskildt förhatlig, är den karaktär den gifvits af religiös institution, förbunden med stygga ceremonier. Endast dess prägel af ett nödvändigt frälsningsverk kan också förklara, att mormonkvinnorna någonsin underkastat sig densamma. De blefvo inlärda, att de endast såsom »beseglade» till en troende medlem af mormonkyrkan »för tid och evighet» kunde vinna saligheten, att området kring jorden vore fylldt med andar som sökte ett »jordiskt tabernakel» för att genom detsamma uppnå frälsning, och att ju flera barn de kunde bringa till världen, desto flera andar bistode de på vägen till frälsning. Det påstås att kvinnorna med tiden funnit sig i denna ordning. Vid flera stora möten lära kvinnorna hafva uttalat sig till förmån för polygamien, och Linn yttrar (a. a. s. 616), så otroligt det än kan låta, att enligt de vittnesbörd han erhållit

om mormonismen i våra dagar, äro de mormonska kvinnorna nu de ifrigaste försvararne af polygamiska äktenskap.

* *
*

Tillgängliga underrättelser synas gifva vid handen, att Utah numera är ett blomstrande och i stark utveckling stadt samhälle. Mormonfolkets arbetsamhet och duglighet prisas. »Med rätta har mormonernas vapenmärke utgjorts af en bikupa», yttrar t. ex. Wallis (»Ett besök hos mormonerna», Nordisk Tidskrift 1888, sid. 408); »ännu i dag erkännes allmänt, att idogare samhälle icke på många ställen finnes. Ingen, som i mormonstaten *kan* arbeta, är lat eller har rättighet att vara lat; men så har mormonismen från första början och allt framgent aldrig sökt rekrytera sig ur andra leder än deras, som redan voro vana vid dagens tunga och besvär.» Det säges att åt de fattiga ägnas god omvårdnad, och att nykterheten är allmän. Till följd af detta säges bland mormonerna i Utah råda ett jämförelsevis allmänt välstånd. Å andra sidan hvilar hierarkiens makt tung öfver mormonismens bekännare; deras personliga frihet är kringskuren, och äfven ekonomiskt äro de i hög grad underkastade kyrkans godtycke. Detta senare har naturligtvis gjort många immigranter missnöjda med sin ställning. De ha tröttnat att träla för en kyrka, hvilkens inre tomhet, falskhet och despotism de först vid framkomsten blifvit varse.

IV. Uppgifter genom länsstyrelserna.

Med anledning af den begäran, som år 1907 af Emigrationsutredningen ställdes till Kungl. Maj:ts Bef.-hafvande i de särskilda länen (jfr sid. 3 här ofvan), inkommo från ett stort antal kronolänsmän äfvensom från magistraten i flere städer upplysningar i ämnet, hvilkas väsentliga innehåll här återgifves.

Stockholms län. I *Södertälje* ha vid ett par tillfällen under de sista tio åren mormonpredikanter uppehållit sig samt därvid sökt värfva proselyter, dels genom föredrag och dels genom traktater, hvilka utdelats såväl vid föredragen som vid predikanternas besök här och där i husen. — I *Östhammar* lyckades på 1860-talet en från Utah utskickad person förmå en och annan att öfvergå till mormonismen och afflytta till Utah. Af därvarande Rådstufvurätt ådömdes han 300 kronors böter, hvarefter han lämnade landet. — I *Färentuna* härad förekom för några år sedan vid ett par tillfällen värfning för vinnande af proselyter åt mormonismen, ehuru utan resultat. — Inom *Börstil* verkade under åren 1904—1905 tvenne mormonagenter genom anordnande af religiösa möten i privata hem. — En f. d. *Väddöbo*, som utvandrat till Utah, sökte, under besök i hemtrakten år 1902 eller 1903, genom föredrag värfva anhängare åt mormonismen. — I *Svartlösa* härads södra distrikt förekommo för omkring femton år sedan andaktsöfningar, ledda af utskickade mormoner. På senare år har mormonismen därstädes alls icke afhörts.

Uppsala län. I *Uppsala* finnas omkring ett tjugutal äldre personer, som hylla mormonismens läror, men dessa hafva numera ingen särskild samlingslokal och hålla ej några offentliga möten. — I *Kungshusby* är bosatt en hemmansägare, som bekänner sig till mormonismen och för omkring tolf år sedan återkommit från en längre tids vistelse i Utah. Det har förekommit, att kringresande mormonpredikanter af svensk nationalitet anländt till honom och kvarstannat någon tid; men dessa hafva åtminstone icke öppet bedrifvit någon agitatorisk verksamhet, och några proselyter ha icke, så vidt det kunnat utrönas, under de sista tio åren erhållits. — I *Norunda* härad ha under sista tiden uppträdt personer, som utdelat skrifter rörande mormonismen. En familj, bestående af man, hustru och tvenne minderåriga barn, afreste våren 1907 från Björklinge till Utah på biljetter, skänkta af mannens därstädes bosatta föräldrar. — Från *Films* och *Dannemora* distrikt afreste på 1870-talet några personer till Utah, hufvudsakligen till följd af inflytelse från inom angränsande distrikt sig uppehållande värfvare.

Södermanlands län. I *Nyköping* ha vid några tillfällen hållits mormonistiska föredrag. Intet försök till emigrantvärfning. — Från *Eskilstuna* afreste i april 1907 en person till Utah, sedan han någon tid förut tillhört det mormonistiska samfundet. Föreståndaren för församlingen i staden, Johan

Erik Andersson, har meddelat, att sagda person rest helt och hållet på eget initiativ och att emigrantvärfning öfver hufvud taget ej bedrifvits i staden. Enligt polisens uppgift finnes ingen anledning att betvifla riktigheten af dessa påståenden. — I *Torshälla* ha mormoner en och annan gång med långa mellanrum hållit fåtaligt besökta möten. — Magistraten i *Strängnäs* meddelar, att Länsstyrelsen den 31 mars 1883, på stadens därom framställda begäran, stadgat vite för upplåtelse af rum därstädes till sammankomster för diskussion eller hållande af föredrag rörande mormonismen. Bestämmelsen förorsakades däraf, att en från Amerika återvänd svensk man, skomakaren Jönsson, hållit enskilda föredrag om Förenta Staterna och däribland mormonismen. J., som ansåg sig obehörigen förföljd, återvände efter några år till Utah, i sällskap med en garfvaregesäll från staden. — I *Mariefred* uppträdde för omkring femton år sedan en mormonpredikant, ehuru utan framgång, i proselytmakeri. — I Svärta finnas tre personer, som hylla mormonismen, enligt meddelande af länsmannen i *Rönö* härad. — Från *Oppunda* härads västra distrikt omtalas, att två mormonmissionärer vanligen pläga uppehålla sig inom och genomvandra distriktet. De söka genom samtal och möten i hemmen vinna anhängare och genom förespeglingar om de fördelar, som bjudas i Utah, särskildt den mot i Sverige höga aflöningen, locka arbetsfolk till utvandring dit. Ha numera ej synnerlig framgång. — Inom *Villåttinge* härad finnas två familjer som hylla mormonismen, men icke utträdt ur statskyrkan. Af deras barn ha under de sista åren tre emigrerat till Utah. Värfning för vinnande af anhängare åt mormonismen har åtminstone icke offentligen försiggått. — I *Näshulta* finnas, enligt meddelande af länsmannen, anhängare af mormonismen, men under senare år har ingen därifrån emigrerat. — I *Väster-Rekarne* uppträdde för några år sedan mormonmissionärer och utdelade småskrifter. Rönte dock ingen vidare uppmuntran.

Östergötlands län. I *Norrköping* finnes en »De sista dagars heliges» samlings- och predikolokal. — I *Kinda* härads norra distrikt ha förr funnits mormoner, men de äldre äro nu döda, och de yngre ha för flera år sedan utvandrat till Utah. — I *Hammarkinds* härads södra distrikt uppträdde omkring år 1902 två yngre svensk-amerikaner, hvilka föregåfvo sig verka för mormonismen. Ingen lokal uppläts åt dem för hållande af föredrag, och de afreste snart på befolkningens yrkande.

Jönköpings län. Sedan hösten 1906 äro i *Jönköping* bosatta tvenne mormonmissionärer, nämligen kanadensiske undersåten Per Gustaf Peterson, född den 4 augusti 1855 i Gäfle, och amerikanske undersåten Horace Walter Egan, född den 27 augusti 1885 i Utah. De ha dels i staden, dels å kringliggande landsbygd varit verksamma genom spridande af skrifter för vinnande af proselyter åt mormonismen, men ha bestämdt förnekat, att de bedrifvit emigrantvärfning eller att de vunnit någon enda för sin religion. — I *Tveta* härads slottsdistrikt uppehöll sig våren 1907 mormonmissionären P. G. Peterson från Jönköping och utdelade religiösa skrifter. Det är icke kändt att några anhängare vunnits. — I *Östra* härads första distrikt ha för några år sedan mormonmissionärer drifvit propaganda, men tillförlitliga upplysningar därom ha ej kunnat vinnas.

Kronobergs län. I *Växjö* uppehöllo sig vid ett tillfälle under år 1906 en à två dagar tvenne mormonapostlar, hvilka gjorde försök till värfning af anhängare åt sin sekt.

Kalmar län. I *Kalmar* har någon gång inträffat, att mormoner, som vistats därstädes på tillfälligt besök, utdelat skrifter rörande mormonismen. — I *Oskarshamn* sägas mormonmissionärer uppträda nästan hvarje år, dock utan märkbart resultat. — I *Västervik* vistades år 1905 under fjorton dagars tid ett par personer, hvilka agiterade för mormonismen. — Inom *Lofta* och *Västra Ed* har, enligt uppgift af länsmannen, i enstaka fall inträffat, att svensk-amerikaner under enskilda samtal sökt verka för mormonismen. I två kända fall ha nyförvärfvade anhängare utvandrat till Amerika. — I *Södra Tjusts* härads norra distrikt ha tid efter annan uppträdt personer, som utdelat skrifter rörande mormonismen. — Af länsmannen i *Tunalän* omtalas, att 1901 tvenne omkring 25 år gamla, svensktalande mormonapostlar ankommo till Misterhults socken, där de utdelade skrifter. — Äfven från *Handbörds* härads östra samt från *Stranda* härads norra och *Södra Möre* härads södra och västra distrikt meddelas, att mormonapostlar någon gång därstädes vandrat omkring under de senaste åren och spridt skrifter. Något fall af utvandring till Utah från dessa distrikt omtalas ej.

Gottlands län. I *Visby* har sedan 1905 en mormonpredikant uppehållit sig. — I *Södra fögderiets* södra distrikt säges utdelning af mormonskrifter genom kringvandrande missionärer en och annan gång ägt rum.

Blekinge län. Från *Ramdala* meddelas, att tvenne mormonmissionärer, K. G. Karlsson och E. J. Jacobsson, bägge sedan år 1906 boende i Karlskrona, på olika ställen samtalat med personer om mormonismen, men icke försökt locka någon att utvandra. (Uppgiften lämnad af en i Lyckeby bosatt mormon, hustru Sara Pettersson). — Äfven inom *Kristianopel* och *Jämshög* ha personer, såväl män som kvinnor, vandrat omkring och sökt värfva anhängare åt mormonismen, ehuru, efter hvad det tros, utan nämnvärdt resultat.

Kristianstads län. I *Kristianstad* finnas några få personer, som anslutit sig till mormonismen. För närvarande äro där tvenne missionärer, den ene från West Jordan, Utah, den andre från Wyoming. I en privat bostad hålla de föredrag första söndagen i hvarje månad. De verka äfven å kringliggande orter. Det uppges, att hvarken dessa missionärer eller de som dessförinnan besökt staden bedrifvit emigrantvärfning. — I *Simrishamn* uppträdde under år 1906 ett par mormoner. De vunno åtminstone en anhängare. — I *Engelholm* likaledes ett par under år 1905. — I *Vinslöfs* distrikt har hvarje sommar under flera år två mormonmissionärer ströfvat omkring för att värfva proselyter. De sägas ha uppträdt med en viss säkerhet, på det bestämdaste förnekande att månggifte ägde rum bland dem. I synnerhet ha de sökt engagera unga kvinnor med löfte om förmånliga platser i Utah. Deras verksamhet lär icke ha haft synnerlig framgång. — Från *Osby* reste en person för omkring tio år sedan till Utah. — I *Vä* distrikt ha under åren 1899—1904 uppehållit sig mormonpredikanter, vanligen två samtidigt, men vid större möten tre à fyra. De ha i allmänhet verkat 3—6 månader på samma plats. Första tiden höllo de sina möten i goodtemplarhuset i Hvilans municipalsamhälle mot en afgift af 3 kr. pr gång. Sedermera ha de förhyrt lokal i arbetaren Anders Ekströms hus å N:o 14 Odal, där de hållit sina predikningar, äfvensom i Kristianstad och i trakten däromkring. Efter år 1904 ha inga predikanter infunnit sig, enär värfningen de senaste åren gått särdeles trögt. — *Degeberga* distrikt har sedan många år brukat besökas af mormonmissionärer. Deras verksamhet säges dock ej ha krönts med synnerlig framgång.

Malmöhus län. Poliskammaren i *Hälsingborg* uppger, att en därstädes bosatt person, som bekänner sig till mormonismen, agiterat för utvandring till Nordamerika. Under vintern 1907 afreste två personer till Utah. — Polisen i *Landskrona* meddelar, att därstädes för omkring 20 år sedan en mormonmissionär för första gången hållit möten och att denne efter ihärdigt arbete lyckats värfva fem personer, hvilka utvandrade till Utah. Åren 1902 och 1903 höllo två svensk-amerikanske missionärer, Textorius och Svensson, liknande möten, men lyckades icke, såvidt kändt är, värfva några emigranter. År 1904 besöktes staden af en infödd amerikansk mormonagent, men på grund af sin bristande kunskap i svenska språket höll denne inga möten och lyckades än mindre värfva några anhängare. — I *Ystad* ha under en följd af år en eller flera från Utah utsända personer vistats. För ett par år sedan afreste en hel familj till Utah, påverkad, som man tror, af dessa kolportörer, hvilka under sitt vistande i staden nästan alltid bott hos ifrågavarande familj. Familjefadern befann sig i mycket goda ekonomiska omständigheter. Under större delen af år 1907 ha tvenne missionärer uppehållit sig i staden. Dessa vistas, enligt uppgift, bland arbetarebefolkningen i eller närmast omkring staden samt söka under bibelsamtal öfvertyga sina åhörare om fördelarna att tillhöra mormonismen och förhärliga landet Utah såsom den bästa plats på jorden att bosätta sig på. — I *Trelleborg* höllo i slutet af år 1906 några kringresande mormoner ett par offentliga föredrag angående mormonismen. Några proselyter vunnos efter all sannolikhet icke. — Från *Skytts* härads västra distrikt uppges det någon gång ha inträffat, att någon person mottagit mormondop. — Länsmannen i *Luggude* härads *östra* distrikt meddelar, att i Ljungsbygård är bosatt en f. d. snickare vid namn Svensson, som med understöd från Utah arbetar i mormonismens tjänst. Han har en församling, bestående af sex personer, bosatta inom Södra Vrams kommun. Under år 1907 har han nedlagt sin snickareverkstad för att helt ägna sig åt predikantsysslan. — Någon gång besökes distriktet af en amerikansk mormonpredikant. — Enligt länsmannens i *Luggude* härads *västra* distrikt uppgift återkom för ett par år sedan till distriktet en sjuttioårig svensk-amerikan efter fyrtio års vistelse i Utah i syfte att värfva anhängare åt sin sekt. Hans hufvudsakliga verksamhet lär ha varit förlagd i städerna. — Från *Bara* härads västra distrikt meddelas, att en svensk-amerikan vid namn Eriksson från Utah vid besök i i sitt hem i Lomma socken under de sista tjugu åren förmått en del personer från nämnda socken att öfvergå till mormonismen och utvandra. Värfningarne ha skett genom öfvertalningar i arbetarehem. — I *Ljunits* härad har en och annan gång en person vandrat omkring och utbjudit böcker och skrifter rörande mormonismen. Då handel icke kommit till stånd, ha böckerna gifvits utan betalning. — Ön *Hven* besöktes hösten 1906 och våren 1907 af tvenne mormonmissionärer. Några anhängare vunnos ej.

Hallands län. I *Halmstad* vistades den 1 aug. 1907, enligt skrifvelse från stadsfiskalen, tvenne mormonpredikanter, Henry Svensson och Leonard Olsson, bägge amerikanska undersåtar. Den förre hade uppehållit sig där fyra, den senare tre månader. Vid förhör ha dessa uppgifvit, att de ej bedrifvit värfning af proselyter för mormonismen, att det likväl händer, att personer göra sällskap med mormoner till Amerika för att därigenom få ressällskap och vägvisning, samt att en mormonpredikant ej får stanna mer än sex månader å hvarje plats. Stadsfiskalen tillfogar, att »det emellertid är bekant, att värfning för mormonismen försiggår, fastän den äger rum på olika sätt, om hvilket man dock ej kan komma under fund», samt att, då en mor-

monpredikant begifver sig härifrån landet, han vanligen har med sig flera personer, nästan enbart fruntimmer.

Göteborgs och Bohus län. Enligt skrifvelse från poliskammaren i *Göteborg* höllo för ett tjugutal år sedan mormoner möten i lokal därstädes i syfte att vinna proselyter. På senare tid uppgifves sådan värfning ej ha förekommit.

Älfsborgs län. Till *Borås* ankommo i december 1903 tre eller fyra mormonapostlar. De annonserade om offentligt föredrag i ordenslokalen i Landala, men förbjödos att hålla detta. Sedan dess ha med korta mellanrum vanligen två sådana apostlar vistats i staden, ehuru ej hela tiden samma personer. De ha icke sökt hålla föredrag, men ha verkat i tysthet genom försäljning och gratisutdelning af skrifter. Medel till sitt underhåll ha de fått sig tillsända. De ha förnekat, att de velat påverka någon att utvandra, men ehuru det icke kan styrkas att utvandring skett på grund af öfvergång till mormonismen, är det enligt magistratens mening antagligt, att sådana fall likväl förekommit. — I *Ulricehamn* ha understundom kringresande personer sålt mormonistiska skrifter. — I *Redvägs* härads norra distrikt inträffade för 35 à 40 år sedan att personer sökte värfva anhängare åt mormonismen. Närmare upplysningar om deras verksamhet ha ej kunnat erhållas. — *Tössbo* härad genomströfvas någon gång af mormonmissionärer, hvilka, enligt länsmannens utsago, dels sprida religiösa skrifter, dels med hvarjehanda förespeglingar söka locka befolkningen, hufvudsakligast kvinnor, att utvandra.

Skaraborgs län. I *Lerdala* uppträdde år 1900 tvänne mormonagenter. De lyckades vinna en statkarl med familj för sin lära, hvilken statkarl jämte familjen omedelbart därpå utvandrade till Utah. — I *Öm* och *Bredvik* ha mormoner en och annan gång under sista åren försökt värfva proselyter, ehuru, såvidt kändt är, utan framgång. — I *Varnhem* ha uppträdt från Amerika återkomna, till mormonismen omvända svenskar och predikat sin lära. De ha vunnit några få familjer, af hvilka en del emigrerat till Utah och därifrån tillskrifvit hemmavarande släktingar att begifva sig dit. Antalet af personer, som utvandrat på grund af öfvergång till mormonismen, angifves till omkring tio.

Värmlands län. I *Karlstad* har vid tvenne tillfällen, 1902 och 1907, inträffat, att mormoner uppträdt och hållit föredrag. Ehuru de icke öppet sökt värfva anhängare, är det, enligt polisintendentens åsikt, troligt, att de i hemlighet försökt öfvertala personer att öfvergå till mormonismen. — Från *Kristinehamn* och *Filipstad* meddelas, att föredrag om mormonismen därstädes för några år sedan hållits, men att några anhängare, såvidt kändt är, icke vunnits. — I *Kils* härad ha mormonpredikanter någon gång uppträdt och hållit föredrag samt utdelat skrifter, dock ej efter år 1903. Ett fåtal personer säges ha värfvats. — Enligt meddelande af länsmannen i *Jösse* härads västra distrikt besöktes för några år sedan Köla socken af ett par mormonpredikanter. Inga anhängare lära ha vunnits. — I *Östra Emtervik* uppträdde under åren 1900 och 1904 mormoner och höllo möten i bondgårdarna samt utdelade skrifter. Inga anhängare vunnos.

Örebro län. I *Örebro* finnes en mormonförsamling på omkring 25 medlemmar, af hvilka endast tre regelbundet lära erlägga äskad tionde. Församlingsföreståndaren, som ombytes hvar sjätte månad, är vanligen utsänd

från Utah och härstammande från Sverige. Det förnekas, att dessa föreståndare bedrifvit värfning. Såvidt kändt är, har endast en typograf med hustru och barn för ett par år sedan utvandrat till Utah. — Från *Askersund* omtalas, att under sommaren 1905 en person anlände till staden och utlyste ett religiöst möte, men då det visade sig, att afsikten med hans föredrag var att värfva anhängare åt mormonismen, blef han af de närvarande afbruten och fann för godt att aflägsna sig från staden. — I *Karlskoga* uppträdde mormonpredikanter för några år sedan, men lyckades ej vinna några anhängare.

Västmanlands län. I *Västerås* ha under vissa tider de senaste åren uppträdt mormonapostlar, hvilka vid enskilda sammankomster och samtalsvis prisat mormonstaten Utah och framhållit förhållandena där såsom på allt sätt bättre än här. De synas icke ha förmått någon person i staden till utvandring. Vid förhör med en af mormonmissionärerna har denne uppgifvit, att de icke hafva i uppdrag att söka förmå personer att utvandra till Utah utan endast att sprida sin lära. — I *Svedvi* och *Ramnäs* har då och då en mormonpredikant rest omkring och hållit föredrag samt utdelat ströskrifter. På de sista tio åren har någon anhängare icke i kändt fall vunnits. — I *Dingtuna* ha under sista åren, efter hvad länsmannen meddelar, tio personer utvandrat till följd af agitation för mormonismen. Denna har i allmänhet försiggått under sammankomster i hemmen. — Inom *Skinskattebergs* och *Sala* distrikt ha mormonpredikanter någon gång uppträdt. — Från *Fröshults* socken afreste för omkring tjugu år sedan en torparänka till Utah.

Kopparbergs län. Från länsmännen i *Sundborns* och *Vika*, i *Silfbergs*, *Gustafs* och *Torsångs*, i *Bjursås*, i *Orsa*, i *Nås* och *Säfsnäs*, i *Grangärde* och i *Söderbärke* distrikt meddelas, att mormonpredikanter någon gång, ehuru i allmänhet icke på sista tiden, visat sig och samtalsvis eller genom spridande af ströskrifter sökt vinna anhängare. Något fall af öfvergång till mormonismen eller utvandring af sådan orsak från dessa distrikt säges ej vara kändt. — Däremot omtalas från *By*, att två hemmansägare därstädes år 1899 sålde sina hemman och med sina familjer flyttade till Utah, troligen lockade af någon mormonpredikant; från *Ore*, att sommaren 1902 där uppträdande mormonpredikanter värfvat fyra familjer om 25 personer, hvilka begifvit sig till Utah; samt att predikanter äfven sedan rest omkring därstädes, ehuru ingen utvandring af till mormonismen omvände sedan dess förekommit; från *Norrbärke*, att därstädes hvarje år förekommer försök till värfning för mormonismen. Under år 1907 ha tvenne personer, Josef Wall och André Andersson, båda svensk-amerikaner, verkat genom föredrag och utdelande af skrifter. De ha uppgifvit, att missionärerna utsändas för en tid af två år med skyldighet att å vissa bestämda platser bedrifva sin verksamhet och utbytas af andra efter dessa två års förlopp.

Gäfleborgs län. I *Gäfle* finnes en församling, bestående af ett tjugutal medlemmar af arbetarebefolkningen, män och kvinnor, gifta och ogifta. Hvarje medlem är skyldig till mormonsamfundet erlägga en tiondedel af hvad han äger eller förtjänar. Hvar söndag kl. 5 e. m. hålles offentlig predikan och på f. m. söndagsskola i ett rum i huset n:r 31 Tredje Tvärgatan. Dessutom afhållas möten, dels i goodtemplarlokalen, Tredje Tvärgatan 41, och dels i Folkets hus lokal, Västra Islandsgatan 8. I regel ha två missionärer samtidigt varit stationerade i staden. Den 20 juli 1907 voro där anställda A.

F. Rundqvist och Carl Nelson, bägge nordamerikanska undersåtar, men födda af svenska föräldrar i Utah. Missionärerna äro skyldiga att uppehålla sig i Sverige i två år. På hvarje plats få de ej stanna mer än sex månader. Rundqvist och Nelson ha uppgifvit, att de voro farmare i Utah samt att de utan någon slags ersättning från mormonsamfundet bedrefvo missionsverksamhet i Sverige, men att deras förflyttning från den ena orten till den andra skedde på befallning af presidenten för Sverige, P. Mattson i Stockholm. Tillsporda om sin verksamhet ha de uppgifvit, att de aldrig uppmuntrat någon att utvandra, ehuru de på tillfrågan gärna lämnat upplysningar om Amerika; att ändamålet med deras härvaro vore att omvända så många som möjligt; samt att deras verksamhet bestode i predikande, söndagsskola för barn, besök och samtal i hemmen samt utdelande af broschyrer. De sade sig emellertid ha kännedom om, att på senare år åtskilliga personer från Gäfle emigrerat till Utah. Någon gång hade ock händt, att till Utah återkomna missionärer, som i Sverige blifvit bekanta med unga kvinnor, hvilka de önskat göra till sina hustrur, tillsändt dem respenningar, ifall de varit medellösa. De medgåfvo, att enligt mormonernas lära skulle »de sista dagars helige» i den yttersta tiden församlas i Sion (staden Salt Lake City i Utah), men att denna tidpunkt vore så aflägsen, att någon agitation för denna samling ännu ej behöfde bedrifvas. De omtalade vidare, att f. n. rådde stor brist på arbetsfolk i Utah, att arbetet där betalades mycket högre än i Sverige, att den arbetande klassen ej behöfde betala skatt samt hade fria skolor m. m. På särskild tillfrågan erkände de, att de minst två kvällar i veckan undervisade unga personer af båda könen i engelska språket, men utan ersättning och oafsedt om de voro mormoner eller ej. — Åtskilliga andra personer ha tillsports om mormonernas propaganda, men utan att något egentligt nytt framkommit.

I *Söderhamn* ha mormonmissionärer ibland uppehållit sig men öfvervakats så noga, att det icke anses sannolikt, att de lyckats vinna några anhängare. — I *Norrala* utdelade år 1906 ett par personer tillhörande mormonsamfundet religiösa skrifter och sökte äfven muntligen påverka en och annan att ansluta sig till deras sekt. — I *Järfsö* gick år 1903 en person omkring och utdelade mormonistiska skrifter. Detsamma uppgifves för en del år sedan ha inträffat i *Norrbo* distrikt. Den därvid utdelade skriften bar titeln: »Evangeliets sanna grundsatser framställda af Orson Pratt, en af de tolf apostlarna i Jesu Kristi kyrka af Sista dagars helige», tryckt i Köpenhamn 1884.

Västernorrlands län. I *Härnösand* ha under sista åren periodvis uppehållit sig personer som sökt vinna proselyter åt mormonismen, ehuru, såvidt kändt, utan resultat. — I *Sundsvall* infunno sig år 1903 fyra mormonmissionärer, hvilka annonserade om möten och anordnade religiösa föredrag. Två af dem blefvo efter kyrkorådets anmälan åtalade för förseelse mot k. förordn. den 11 dec. 1868 och ådömdes böter, hvarefter de försvunno från orten. Andra ha emellertid senare infunnit sig. Deras verksamhet omfattas af allmänheten med föga intresse. Såvidt kändt är har endast en kvinna utvandrat till följd af öfvergång till mormonismen. — I *Örnsköldsvik* ha kringresande mormoner någon gång uppehållit sig. Inga proselyter ha, efter hvad man känner, vunnits. — Från länsmannen i *Njurunda* uppges, att ehuru mormoner icke uppträdt inom distriktet, de dock genom sina möten i Sundsvall sannolikt värfvat flera personer för sina läror. — I *Indal* ha mormonpredikanter då och då besökt några byar och värfvat proselyter, ehuru antalet icke kunnat uppgifvas, liksom icke heller om mormonpropa-

gandan föranledt någon emigration. — *Sollefteå* distrikt har på sista åren ett par gånger besökts af mormoner, hvilka hållit religiösa föredrag och utbjudit litteratur. Några proselyter lära icke ha vunnits.

Jämtlands län. I *Hackås* reste en person under vintern 1906—1907 omkring och sålde skrifter rörande mormonismen. — I *Offerdal* ha mormonistiska föredrag någon gång hållits.

Västerbottens län. Från *Skellefteå* samt från *Umeå*, *Bygdeå* och *Jörn* meddelas, att mormonmissionärer på senare år stundom visat sig och hållit föredrag eller utdelat traktater, utan att dock i kändt fall ha vunnit anhängare. — I *Lycksele* södra distrikt lära åtminstone tre flickor ha vunnits genom mormonpredikanters verksamhet i de aflägsnare byarne. Länsmannen i detta distrikt framhåller, att sådan verksamhet i allmänhet försiggår i allra största hemlighet, så att icke ens de närmaste erhålla full kännedom om rätta sammanhanget med deras vuxna barns och anhörigas emigration.

Norrbottens län. I *Luleå* ha mormoner en och annan gång hållit föredrag. I Svartöstaden ha, enligt meddelande af länsmannen, under de sista 6 à 7 åren nästan ständigt uppehållit sig tvenne mormonpredikanter, olika hvarje år, företrädesvis svensk-amerikaner. De ha hållit offentliga religiösa föredrag, i hvilka dock, såvidt man vet, icke ingått direkta uppmaningar till emigration, samt enskildt besökt personer i hemmen. Åtminstone fem personer (en man och fyra kvinnor) ha från Svartöstaden afrest till Utah. Att predikanterna verkligen uppträdt som emigrantvärfvare, anser länsmannen vara sannolikt, ehuru sådant naturligtvis är svårt att leda i bevis. — I *Öfver-Luleå* sägas tid efter annan mormonpredikanter ha uppträdt och hållit föredrag och i samband därmed sökt värfva emigranter, ehuru med ringa framgång. — Från *Råneå* ha alltsedan 1903 tre kvinnor utvandrat till Utah. — I *Neder-Kalix* har förekommit, att mormonpredikanter — vanligen yngre, välklädda manspersoner med fördelaktigt utseende — rest omkring i skogsbyarne och hållit föredrag samt utdelat skrifter. De ha uppehållit sig ibland flera dagar i byn för att göra sig bekanta. Någon tid efter det de lämnat orten har vanligen en del ungdom, hufvudsakligast yngre ogifta kvinnor, emigrerat.

I detta sammanhang må meddelas nedanstående uttalande af Fröken Kerstin Hesselgren, som i september 1907 på uppdrag af Emigrationsutredningen vistades i Liverpool för att närmare utfråga de kvinnliga emigranterna (jfr sid. 3 här ofvan samt Bilaga VII). Hon skrifver i sin reseberättelse:

»Någon sorts mormonutvandring har jag omöjligen kunnat få tag uti.

Alla flickor, jag varit i tillfälle att tala med, ha rest tillsammans med släktingar eller bekanta, vanligen någon återvändande svensk-amerikan. Något större antal flickor än 3 à 4 i ett sällskap såg jag dock aldrig, och de förfrågningar jag gjorde bland de resande gåfvo samma resultat.

Jag har emellertid från säkert håll fått vetskap om, att Hvita Stjärnlinien gjort kontrakt med ett i Liverpool förefintligt mormonkontor, om att som andra klass passagerare befordra såväl deras missionärer som deras emi-

granter mot tredje klass afgift. I allmänhet gå de med en ångare kallad Republic. De bo däremot ej på Hvita Stjärnliniens hotell, möjligen på Allanliniens andra klass hotell.

Den största mängden mormonemigranter kommer från Danmark och Holland, endast ett mindre antal från Sverige. Från början af maj till slutet af september detta år (1907) befordrades c:a 50 svenska mormoner på Hvita Stjärnliniens båtar; däraf har dock en hel del varit män.

På den resa, Republic gjorde strax innan jag kom till Liverpool, hade den medfört 40 mormoner, hvaraf 6 eller 7 voro svenskar.»

Äfven de af Emigrationsutredningen utsända manliga emissarierna, hvilka i ett par fall åtföljde emigranterna under öfverresan öfver Atlanten (jfr Bilaga VII), hafva meddelat, att det ej lyckades dem komma i förbindelse med några mormon-emigranter. Till en del kan detta förklaras redan om — såsom ofvan antydes — dessa senare pläga resa på andra klass i stället för å de vanliga emigrantplatserna, ett förhållande som då icke var kändt.

V. Statistiska uppgifter.

De uppgifter, som innehållas i här offentliggjorda Tab. A, äro meddelade af pastor Åslev; i vissa fall hafva kompletteringar utförts i Emigrationsutredningens kansli. Dessa uppgifter såväl som Tab. B—D *äro helt och hållet hämtade ur mormonmissionärernas egna årsberättelser* och kunna i regeln ej från annat håll kontrolleras. Hvad värde, som bör tillerkännas dem, är alltså obekant. Jfr dock sid. 24.

Sid. 22 här ofvan har pastor Åslev meddelat några anmärkningar till dessa tabeller. I öfrigt må tilläggas följande:

Tab. A. Rubriken »*missionärer*» omfattar de från Utah på missionsarbete hitsända prästerna, hvilka, såsom förut omnämnts, i regeln icke tjänstgöra mer än två år i sänder. De äro af olika värdighet; sålunda voro år 1909, af i allt 70 missionärer, 4 som buro titeln »högpräster», 17 med titeln »sjuttio» (väl efter »de sjuttio lärjungarna») och 48 med titeln »äldster»; dessutom en kvinnlig missionär, anställd vid »Missionskontoret». — Af »*lärarne och diakonerna*» år 1909 voro 52 af det förra slaget och 32 af det senare. — Antalet »*medlemmar*» omfattar icke barn under åtta års ålder; jfr Tab. C. — Om antalet, *döpta*, *uteslutna* och *emigrerade* se sid. 22 samt här nedan.

Tab. E. Jfr sid. 24 här ofvan.

* * *

Tab. A, som meddelar en öfversikt öfver mormonernas verksamhet i Sverige, börjar med år 1852. För åren 1850 och 1851 finnas summariska uppgifter för bägge åren tillsammantagna, utvisande att under dem 95 personer i Sverige blifvit döpta, af hvilka 27 sedermera uteslutits och 54 emigrerat. Tilläggas dessa tal till vederbörande koll. i Tab. A, finner man att, enligt mormonernas egna uppgifter, under de sextio åren 1850/1909 i allt 17,259 personer blifvit i Sverige döpta till mormonismen; af dessa skulle 5,116 hafva senare uteslutits, 1,452 hafva dött i Sverige och 7,822 hafva emigrerat. Vid 1909 års utgång borde alltså hafva funnits kvar 2,869 mormoner i Sverige, men i verkligheten uppgifves antalet präster och församlingsmedlemmar vid denna tidpunkt till 1,904 (enligt Tab. A och Tab. C). Något mer än 950 skulle alltså hafva affallit utan att om dem några upplysningar vunnits, — förutom att här icke alls förutsatts någon

[Forts. sid. 50]

Tab. A. *Öfversikt af Mormonismens arbete i Sverige.*[1])

År.	Grenar.	Vid årets slut.					Under året			
		Missionärer.	Lokala prästadömet.			Medlemmar.	döpta.	uteslutna.	emigrerade.	döda.
			Äldste.	Präster.	Lärare o. diakoner.					
1852	.	.	4	4	2	100	70	.	2	.
1853	5	.	10	7	6	100	160	31	2	.
1854	10	.	15	11	13	186	141	4	43	1
1855	13	.	21	19	26	273	163	14	22	2
1856	20	.	35	22	38	402	238	82	.	3
1857	25	.	73	52	60	541	370	75	64	6
1858	28	.	86	71	73	526	235	115	6	13
1859	35	.	128	70	68	594	235	83	61	13
1860	36	.	141	63	76	722	283	77	53	5
1861	47	.	153	70	81	978	462	98	73	4
1862	58	.	150	75	107	1,202	640	131	276	21
1863	60	.	136	73	124	1,289	621	200	361	16
1864	42	.	124	64	118	1,296	509	244	224	1
1865	39	.	124	49	120	1,258	331	188	164	15
1866	38	.	140	68	117	1,220	390	193	210	22
1867	39	.	156	69	108	1,305	320	173	18	17
1868	38	.	143	71	106	1,324	397	225	144	11
1869	39	.	144	53	93	1,320	371	164	201	21
1870	36	.	134	52	89	1,488	438	154	93	30
1871	36	.	122	68	83	1,536	264	172	181	19
1872	35	.	116	59	83	1,510	389	168	257	22
1873	32	.	104	64	87	1,477	399	161	260	26
1874	21	.	113	62	79	1,329	370	159	230	39
1875	23	.	128	62	76	1,357	322	112	151	23
1876	23	.	128	76	60	1,317	270	115	128	21
1877	23	.	152	58	66	1,328	315	117	139	25
1878	21	.	157	66	90	1,534	559	126	160	14
1879	19	.	156	75	108	1,701	460	119	128	24
1880	19	.	163	72	129	1,809	534	115	229	34
1881	21	21	142	71	122	1,807	479	103	266	33
1882	21	25	136	75	106	1,788	455	104	343	37
1883	21	30	120	74	107	1,744	370	103	222	37
1884	20	27	116	65	106	1,735	368	127	204	37
1885	21	26	105	65	116	1,774	259	73	167	27
1886	21	23	110	74	105	1,781	276	77	175	17
1887	21	24	114	77	117	1,845	366	86	167	27
1888	21	23	121	78	120	1,881	347	70	161	25
1889	21	21	129	78	122	1,899	282	54	171	22
1890	21	27	130	96	120	1,837	298	59	172	47
1891	21	28	128	87	100	1,789	293	53	212	28
1892	22	46	129	88	112	1,786	248	53	130	29
1893	23	38	132	79	118	1,735	192	60	122	36
1894	24	36	141	78	115	1,692	211	50	119	42
1895	23	41	151	76	117	1,704	191	60	62	33
1896	23	41	147	88	129	1,761	214	28	66	42
1897	23	57	144	85	124	1,806	244	33	57	33
1898	23	64	157	97	131	1,844	307	30	101	32
1899	22	60	163	93	121	1,911	183	25	97	38
1900	24	61	160	95	124	1,912	175	22	118	50
1901	24	57	156	85	122	1,872	150	29	74	42
1902	28	62	149	82	113	1,866	157	10	113	35
1903	28	60	139	79	117	1,892	134	22	69	39
1904	26	65	141	67	103	1,868	123	21	74	42
1905	28	64	138	65	101	1,754	110	27	96	49
1906	28	66	139	70	105	1,680	91	28	76	30
1907	27	65	131	67	99	1,674	124	27	104	29
1908	25	69	123	67	102	1.638	121	21	70	38
1909	25	70	130	61	84	1.629	140	19	80	28

[1]) Jfr föregående sida.

Tab. B. *Verksamheten inom de olika »konferenserna», år 1909.*

Konferens.	Grenar.	Vid årets slut.					Under året			
		Missionärer.	Lokala prästadömet.			Medlemmar.	döpta.	utesluta.	emigrerade.	döda.
			Äldste.	Präster.	Lärare o. diakoner.					
Stockholms .	7	23	64	25	38	884	80	14	32	16
Göteborgs . .	4	9	28	10	8	149	3	1	9	5
Skånes . . .	5	11	9	11	22	245	23	—	18	3
Sundsvalls .	5	14	7	9	6	156	17	4	6	1
Norrköpings .	4	11	22	6	10	195	17	—	15	3
Summa [1])	**25**	**70**	**130**	**61**	**84**	**1,629**	**140**	**19**	**80**	**28**

Tab. C. *Hela antalet medlemmar af mormonförsamlingarna i Sverige.* [2])

Vid slutet af år	Medlemmar.[3])	Barn.[4])	Summa.	Vid slutet af år	Medlemmar.[3])	Barn.[4])	Summa.
1896	2,125	498	**2,623**	1903	2,227	393	**2,620**
1897	2,159	524	**2,683**	1904	2,179	412	**2,591**
1898	2,229	530	**2,759**	1905	2,058	354	**2,412**
1899	2,288	493	**2,781**	1906	1,994	335	**2,329**
1900	2,291	478	**2,769**	1907	1,971	323	**2,294**
1901	2,235	404	**2,639**	1908	1,930	274	**2,204**
1902	2,210	408	**2,618**	1909	1,904	278	**2,182**

Tab. D. *Uppgifter om mormonmissionärernas arbetssätt i Sverige.*

Å r.	Husbesök.		»Evangeliska samtal.»	Ströskrifter spridda.	Böcker afyttrade.	Möten afhållna.
	För utdelning af skrifter.	Efter inbjudning.				
1896	26,635	.	10,504	16,046	1,624	2,744
1897	48,707	1,638	13,775	39,727	1,235	2,416
1898	58,472	2,011	12,879	57,310	1,330	3,016
1899	62,629	2,905	14,363	81,633	1,838	2,792
1900	75,090	1,115	14,499	97,838	3,839	3,103
1901	66,573	1,868	15,188	85,088	2,702	3,364
1902	89,174	3,093	15,489	107,317	10,478	4,627
1903	75,426	4,384	15,076	97,719	14,801	2,351
1904	75,761	4,406	14,250	91,128	20,478	3,453
1905	83,483	4,196	15,024	108,075	22,968	3,129
1906	132,124	6,437	20,559	195,880	36,809	3,163
1907	160,815	4,910	24,062	256,745	50,338	3,004
1908	168,731	6,956	27,077	272,618	45,192	2,201
1909	167,399	7,865	24,022	275,399	42,624	3,027
S:a för de fjorton åren	**1,291,019**	**51,784**	**236,767**	**1,782,523**	**256,256**	**42,390**
År 1909:						
Stockholms konferens .	67,568	2,690	7,596	105,966	14,616	1,004
Göteborgs	29,317	1,680	3,542	40,320	5,723	381
Skånes	31,052	962	4,133	58,126	8,273	815
Sundsvalls	17,526	1,438	4,634	30,598	5,529	407
Norrköpings	21,936	1,095	4,117	40,389	8,275	420
Summa [5])	167,399	7,865	24,022	275,399	42,624	3,027

[1]) I summan 70 missionärer ingå 2, som äro anställda vid »Missionskontoret». — [2]) Före år 1896 saknas uppgift om barnen. — [3]) Rubrikerna »Lokala prästadömet» och »Medlemmar» i Tab. A.— [4]) Under åtta års ålder. — [5]) I summan 42,624 »afyttrade böcker» ingå 208 ex. afyttrade direkt från »Missionskontoret».

Tab. E. *Öfver Köpenhamn utvandrade svenska mormoner, åren 1881/1893.*

Å r.	Män.	Kvinnor.	Barn under tolf år.	Summa.
1881	109	166	116	391
1882	116	137	118	371
1883	103	120	130	353
1884	66	94	117	277
1885	49	93	56	198
1886	57	99	81	237
1887	53	85	75	213
1888	53	89	74	216
1889	58	102	78	238
1890	60	89	105	254
1891	87	98	103	288
1892	42	68	87	197
1893	42	63	71	176
Summa för de tretton åren	**895**	**1,303**	**1,211**	**3,409**

återinvandring från Utah. Huruvida i verkligheten någon sådan återinvandring (af fortfarande sekten tillhöriga personer) i nämnvärd utsträckning äger rum, är oss obekant.

Enligt Tab. A skulle medelfolkmängden af mormoner i Sverige (oberäknadt barnen) hafva under åren 1853/1909 uppgått till 1,746 personer. Årliga antalet aflidne blir på detta sätt enligt talen här ofvan = 14·6 på tusen medlemmar; särskildt för åren 1881/1909 — sedan de äldres relativa antal kanske hunnit blifva något större — utgör dödstalet till och med 16·1 promille. Då man erinrar sig, att barn under åtta års ålder äro uteslutna och att de högsta åldrarna äfven under senare tider torde varit jämförelsevis fåtaligt representerade, synas dessa tal gifva en viss bekräftelse åt pastor Åslevs här ofvan uttalade uppfattning, att dödligheten bland de i Sverige kvarlämnade mormonerna är hög.

Tab. A och Tab. C gifva en föreställning om ökningen eller minskningen af mormonernas antal i Sverige från tid till annan. För hvart tionde år (eller närmast så) blifver resultatet följande:

	Lokala prästadömet.	Församlingsmedlemmar.	Summa.	Dessutom: Barn.	Totalsumma.
År 1852	10	100	110	·	·
» 1860	280	722	1,002	·	·
» 1870	275	1,488	1,763	·	·
» 1880	364	1,809	2,173	·	·
» 1890	346	1,837	2,183	·	·
» 1900	379	1,912	2,291	478	2,769
» 1909	275	1,629	1,904	278	2,182

Under de senaste åren skulle antalet således hafva gått tillbaka. Emellertid bör med afseende härå anmärkas, att då mormonstaten disponerar öfver medel att förhjälpa till Utah så många af proselyterna som den finner lämpligt, medan man önskar i Sverige kvarlämna det antal som erfordras att bilda stödjepunkter för missionsverksamheten, så äro ofvanstående tal utan större betydelse från synpunkten af sektens verkliga utbredning. Hvad man känner i sistnämnda fall är endast det ofvan refererade faktum att under de sextio åren sammanlagdt 7,822 mormoner uppgifvas hafva utvandrat från Sverige — säkerligen en för låg siffra, då den omfattar blott här i Sverige döpta och utesluter en mängd familjemedlemmar, — samt uppgiften från 1900 års folkräkning i Förenta Staterna att i Utah funnos omkring 20,000 svenskar (af hvilka dock ej alla äro mormoner), hvarförutom ett okändt antal svenska mormoner uppgifvas vara bosatta i de stater som närmast omgifva Utah.

Uppmärksammas bör i tabellerna här ofvan den egendomliga proportionen mellan »prästadömet» och »församlingsmedlemmarna». År 1909 t. ex. omfattade det lokala prästadömet 275 personer, förutom de 70 missionärerna från Utah, medan församlingsmedlemmarna voro endast 1,629. Under äldre år var denna proportion ännu anmärkningsvärdare. Sid. 30 här ofvan framhålles denna sak från den fördelaktiga sidan, nämligen såsom en väl funnen organisation, där så många som möjligt af församlingens medlemmar tilldelas sina speciella uppgifter, hvilket håller deras intresse vaket. Å andra sidan torde knappast vara möjligt annat än att denna stora öfverbyggnad kommer att tynga ganska hårdt på församlingen i ekonomiskt hänseende. Åtminstone är det bland de enklare mormonerna en mycket allmän klagan att gästfriheten utnyttjas till det yttersta. Att missionärerna icke åtnjuta någon lön eller något understöd från Utah och alltså äro helt och hållet hänvisade till sina församlingsmedlemmar, är redan påpekadt sid. 10.

Sid. 19 här ofvan har återgifvits pastor Åslevs förteckning å i Sverige verkande mormonmissionärer vid ingången af år 1907. Då denna förteckning alltså nu är föråldrad, återgifves efter tidskriften Nordstjärnan en ny, upptagande förhållandena sådana de voro vid ingången af år 1910.

Vid hufvudkvarteret i Stockholm: Peter Sundvall, president för den svenska missionen.

Stockholms konferens: Emil W. Weed konferenspresident och föreståndare för *Stockholms gren.* Medhjälpare äro Gustave W. Teudt, G. E. Oskarson, Martin Christiansen och Albin E. Johnson.

Uppsala gren: Andrew G. Erikson (föreståndare), Nelhper Svenson och Ernst Lindquist. Grenens kontor: Svartbäcksgatan 59, Uppsala.

Eskilstuna gren: A. Geo. Lavin (föreståndare), John Anderson, Carl A. Johnson och Roni C. Ahlquist. Kontor: Åsgatan 75, Eskilstuna.

Örebro gren: Erik A. Stenquist (föreståndare) och Erik J. Isakson. Kontor: Rudbecksgatan 20, Örebro.

Västerås gren: Joseph Erikson (föreståndare) och Gideon N. Hulterström. Kontor: Slottsgatan 25, Västerås.

Dalarne gren: Willard Henricks (föreståndare) och John O. Erikson. Kontor: Jakobs gårdar, Borlänge.

Gottlands gren: Lars Andersson (föreståndare) och Dan A. Swenson. Kontor: Brunnsgatan 5, Södervärn, Visby.

Sundsvalls konferens. Hufvudkvarter: Östermalm 33, Sundsvall. Anthon Person är president och föreståndare för *Sundsvalls gren.* Medhjälpare: David W. Woodard, Hyrum E. Hanson och Conrad Wall.

Gefle gren: med hufvudkvarter Tredje Tvärgatan 29, Gefle. W. O. Beckström (föreståndare) och Nils Fugal.

Östersunds gren: Lewis Jenson (föreståndare) och Rudolph Holm. Kontor: Hornsberg 57, Östersund.

Hernösands gren: Ernst Johnson (föreståndare) och Wilford Mortenson. Kontor: Storgatan 44, Hernösand.

I *Luleå gren* finnes för närvarande ingen agent.

Norrköpings konferens. Konferensens president är Joseph Erikson.

Norrköpings gren: Joseph Erikson (föreståndare), John A. Duren, James Monson och C. A. Dahlquist. Kontor: N. Kungsgatan 7, Norrköping.

Vingåkers gren: C. A. Lindström (föreståndare) och Ephraim Adamson. Kontor: Vilhelmsberg, Vingåker.

Skånes konferens. P. J. Sandberg, president och föreståndare för *Malmö gren.* Lester Peterson, John N. Beckström och Martin H. Hallström. Kontor: Kornettsgatan 9, Malmö.

Helsingborgs gren: Lester L. Hanson (föreståndare) och Aaron Pehrson. Kontor: Holländaregatan 11, Helsingborg.

Kristianstads gren: Otto A. Johnson (föreståndare) och Nils J. Sandberg. Kontor: V. Smalgatan 8, Kristianstad.

Karlskrona gren: Holger Nilson (föreståndare) och Willard C. Jenson.

Göteborgs konferens. Chas. P. Anderson, president och föreståndare för *Göteborgs gren*, med kontor Öfra Husargatan 17, Göteborg. Medhjälpare: Albert Capson, Nephi Peterson och David Quist.

Jönköpings gren: Lars J. Larson (föreståndare) och Geo. F. Erikson. Kontor: Nya Torget 18, Jönköping.

Sköfde gren: Oliver H. Nelson (föreståndare) och Gustave Felt. Kontor: Sköfde.

Värmlands gren: Peter A. Eriksson (föreståndare) och Frank Ravsten. Kontor: Västra Viken 48, Karlstad.

Antalet »grenar» är alltså här 22 (vid början af 1910). Tab. A upptager 25 (för året 1909). Den nästan fullständigt nya personalen — jämfördt med sid. 19 — beror på det förut omnämnda förhållandet, att missionärerna i regeln tjänstgöra endast för två år och ej få vistas mer än sex månader på samma ställe.

VI. Sammanfattning.

Den i Emigrationsutredningens »Bilagor» alltid följda grundsatsen, att inkomna uttalanden oförändrade återgifvas å resp. författares eget ansvar, har tillämpats äfven här ofvan. Att kontrollera hvarje enskildhet har ej varit möjligt, men detta har ej häller ansetts oundgängligt. Äfven om en eller annan öfverdrift skulle hafva gjort sig gällande uti ofvan meddelade framställning, och äfven om en eller annan oriktig detalj skulle hafva insmugit sig, så torde i alla fall få anses fulltygadt,

att af mormonsekten bedrifves en omfattande, energisk och synnerligen väl organiserad propaganda i Sverige; samt

att vid denna propaganda bedrägliga syften och framställningar i så stor utsträckning göra sig gällande, att det synes vara i hög grad önskligt att från det offentligas sida åtgärder kunde vidtagas för att från besvikenhet — stundom från fördärf — rädda de i regeln oskyldiga offren.

Om mormonpropagandans *omfattning* gifva de i närmast föregående afdelning meddelade uppgifterna en föreställning. Omkring 70 mormonmissionärer äro för närvarande i oafbruten verksamhet i vårt land. Om deras egna siffror äro riktiga, skulle af dem eller deras biträden under år 1909 *dagligen* hafva gjorts inemot 500 besök i svenska hem. *Dagligen* skulle hafva utdelats mer än 700 ströskrifter och försålts mer än ett hundratal böcker. Jämför man dessa fakta med de uttalanden, som afgifvits af våra kronolänsmän och magistrater, så vill det synas, som skulle dessa myndigheter icke hafva en full föreställning om, huru omfattande denna propaganda i själfva verket är, — helt naturligt för öfrigt, då mormonmissionärerna hafva allt intresse af att deras verksamhet till en viss grad får försiggå i det fördolda.

Tydligt framgår af det föregående, att mormonapostlarna med förkärlek vända sig till personer med böjelse för religiöst svärmeri — och sådana ha vi, såsom bekant, synnerligen godt om i Sverige. Den lilla sången, som är återgifven sid. 17, är i detta fall betecknande nog. En sådan *allmän längtan*, som där uttalar sig, kan säkerligen af förfarna tillskyndare utan större svårighet vändas i snart sagdt hvilken riktning som hälst.

Att man därtill i första rummet, kanske så godt som uteslutande, uppsöker personer af lägre bildningsgrad, är förklarligt nog.

Och att man företrädesvis vänder sig »till arbetsklassen, till torpare, handtverkare, arbetare, tjänarinnor» förstås också lätt, »då det framför allt är duktigt arbetsfolk man vill ha till Utah».

* * *

I fråga om de åtgärder, som kunna tänkas vidtagna för denna propagandas stäfjande, har man först hänvisat till Kungl. förordningen den 11 december 1868, hvarest stadgas:

»Ej häller må vid religionsöfning, som ej är att hänföra till enskild husandakt, tillträde vägras församlingens prästerskap, medlem af dess kyrkoråd eller den offentliga myndigheten i orten, hvilken sistnämnda myndighet, i händelse af inträffad olaglighet eller oordning, äger att, där så nödigt anses, sammankomsten upplösa. Uppträder någon, som ej är präst eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid dylik sammankomst såsom lärare med andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjänsten, eller eljes till undergräfvande af religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda. — Hvar som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böte från och med femtio till och med trehundra riksdaler.»

Kungl. förordningen angående ansvar för den, som söker förmå annan till affall från den evangeliskt lutherska läran, den 16 november 1869, stadgar ytterligare:

»Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den evangeliskt lutherska läran; vare förfallen till böter från och med 20 till och med 500 riksdaler, eller fängelse i högst ett år. — Lag samma vare om någon, hvilken af föräldrar eller målsman fått sig anförtrodt att uppfostra eller undervisa barn, som tillhöra svenska kyrkan, söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro, än den, som med den evangeliskt lutherska läran öfverensstämmer.

Hvar som till deltagande i främmande trosbekännares andaktsöfning nödgar eller lockar den, som minderårig är, eller under hans lydnad står- och till svenska kyrkan hör, böte från och med 10 till och med 200 riksdaler.»

Då, enligt hvad förut visats, mormonerna icke erhållit tillstånd till religionsutöfning i Sverige i enlighet med Kungl. förordningen den 31 oktober 1873, är ju möjligt att äfven den förstnämnda förordningen här ofvan kunde användas för att söka tillintetgöra mormonmissionens öppna och offentliga arbete i Sverige.

Hvad som åter verkligen vore att vinna på denna väg, är så mycket mera tvifvel underkastadt. Säkerligen blefve tillämpningen endast sporadisk; bevisningen vore i regeln svår att åstadkomma; och om en eller annan gång ett bötfällande, eller till och med några månaders fängelse, kunde genomdrifvas, så är fråga om ej

detta — inför mormonpredikanternas exalterade och okritiska åhörare — snarare skulle verka såsom ett nytt incitament i förkunnelsen.

* * *

Man har äfven talat om att allmänheten borde, genom världsliga och andliga myndigheter, offentligen upplysas om och varnas för de faror, som lura under den ofta nog skenfagert framställda mormonska läran.

Om man emellertid besinnar, hvilka krafter, som här stå emot hvarandra: å ena sidan mormonmissionärernas insmickrande, rent personliga påverkan på den enskilde eller på det enskilda hemmet, under dagars och nätters samvaro, under glödande predikningar, tal och sång, i det dagliga arbetet och under festliga samkväm med vänner och grannar; — å andra sidan stereotypa, å ämbetets vägnar afgifna varningar och förmaningar af myndighetspersoner, mot hvilka man kanske redan förut hyser obenägenhet och misstro; — så torde ej vara svårt att uträkna, hvilkendera sidan som i vanliga fall skall afgå med segern.

* * *

Pastor Åslev nämner här ofvan (sid. 21), att man i Tyskland (väl närmast: Preussen) helt enkelt *utvisar* de missionärer, som förkunna mormonismen. Enligt hvad Emigrationsutredningen inhemtat, lärer i Preussen icke lagstiftningen gifva anledning härtill; när mormonpredikanter utvisats, — hvilket synes ske ganska ofta, — är det alltså emedan deras verksamhet ansetts råka i strid med gällande ordningsföreskrifter.

Då det torde få anses bevisadt, att mormonförkunnelsen till mycket stor del rörer sig med rent bedrägliga medel (man erinre sig bl. a. den dubbla formuleringen af läran: för de »nyomvända» och för de »beprövade», samt den dubbla moralen: här och i Utah), så synes det som förefunnes äfven hos oss fullgoda skäl för regeringsmyndigheten att, när anledning inträffar, *visa dessa främlingar ur landet.* I det långt öfvervägande antalet fall torde nämligen mormonmissionärerna icke vara svenska undersåtar.

Af allt att döma är det så långt ifrån att härigenom några komplikationer vore att befara med Förenta Staternas regering och folk, att tvärtom det vill synas, som skulle hvarje åtgärd för mormonernas bekämpande kunna därifrån påräkna en odelad sympati.

* * *

Hvilka åtgärder af mera yttre beskaffenhet, som än vidtagas, lärer väl icke härmed mormonpropagandan kunna tillintetgöras. Verksamheten kan sannolikt på detta sätt något inskränkas, men därjämte blir väl följden, att den öfvergår, från att vara åtminstone delvis offentlig, till ett arbete uteslutande i det tysta.

Under sådana förhållanden gör sig ännu mera kännbart behofvet af ett upplysningsarbete, som kunde nå in till de kretsar, till hvilka mormonmissionärerna i främsta rummet rikta sin förkunnelse.

För att en motrörelse skall kunna väcka uppmärksamhet och förtroende inom dessa kretsar, erfordras tydligen, att den dirigeras af personer, som äro fullt hemmastadda med mormonismens alla irrgångar, så att de ej låta sig af sina tungrappa motståndare bringas till tystnad. Därtill måste de för sin personliga del gifva intryck af att ej tala endast å ämbetets vägnar, utan att arbetet är för dem en verklig, med hängifvenhet omfattad uppgift: att lysa upp uti hvad deras motståndare vilja hölja i mörker.

Det tillhör naturligtvis icke Emigrationsutredningen att i detta fall framställa förslag afseende bestämda personer.

Det må emellertid vara tillåtet påpeka, att för några år sedan, enligt hvad som meddelats, Biskopen Dr U. L. Ullman i Strängnäs varmt rekommenderade Pastor P. E. Åslev till ledare för en inre missionsrörelse i Sverige för mormonpropagandans stäfjande, sedan pastor Åslev förklarat sig villig att mottaga ett sådant uppdrag. Saken strandade därpå, att man fann sig icke kunna medgifva Åslev — som är präst inom svenska Augustanasynoden — ansökningsrätt till kyrkoherdebefattning inom den svenska kyrkan.

Anser man något kunna vinnas i detta fall genom bistånd af pastor Åslev eller annan lämplig person, så förefaller det underligt, om saken skulle få gå om intet på grund af jämförelsevis så föga betydande skäl.

Stockholm i maj 1910

GUSTAV SUNDBÄRG.

Litteratur.

Mormontidskriften *Nordstjärnan.* Årgg. 1877—1904 tryckta i Köpenhamn, följande årgångar i Stockholm.

W. A. Linn, The story of the Mormons. Newyork 1902.

Mrs. J. Anderson Froiseth, The Women of Mormonism or the story of polygamy as told by the victims themselves. Detroit 1882. [Öfversatt till svenska under titeln: Mormonismens kvinnor. Stockholm 1883].

J. Stadling, Hvad jag hörde och såg i mormonernas Zion. Stockholm 1884.

G. Unonius, Mormonismen. Stockholm 1883.

A. Mortensen, Fra mit Besøg hos Mormonerne. Kristiania 1887. [Öfversatt till svenska under titeln: Mormonernas hemligheter. Stockholm 1887].

N. Bourkersson, Tre år i Mormonlandet. Malmö 1867.

K. G. S[almonson], Mormonismen. Norrköping 1884.

Curt Wallis, Ett besök hos mormonerna. (I Nordisk Tidskrift 1888).

EMIGRATIONSUTREDNINGEN

BILAGA IV

UTVANDRINGSSTATISTIK

948.5
B4E
Supp. 4

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1910

400

DEN SVENSKA OCH EUROPEISKA FOLKÖKNINGS- OCH OMFLYTTNINGS-STATISTIKEN

I SINA HUFVUDDRAG

AF

GUSTAV SUNDBÄRG

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1910

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Inledning . . . . . 1.
I. Den europeiska utvandringen . . . . . 3.
II. Folkökningen och omflyttningen i Europas olika länder . . . . . 11.
III. Folkökningen under äldre och nyare tider i Sverige . . . . . 40.
IV. Den svenska utvandringen . . . . . 46.
V. Utvandringens inverkan på befolkningsförhållandena . . . . . 63.
VI. Invandringsländerna . . . . . 70.

Tabeller.

I.

Internationella jämförelser.

Folkmängden och befolkningsrörelsen.

Tab. 1. Öfversikt af olika staters areal och folkmängd . . . . . 75.
Tab. 2. Öfversikt af Befolkningsrörelsen i Europa sedan år 1800 . . 76.
Tab. 3. Folkmängden i Europas länder sedan år 1800 . . . . . 78.
Tab. 4. Årliga folkökningen åren 1801—1900, i promille . . . . . 80.
Tab. 5. Giftermålstalet i Europas olika länder . . . . . 82.
Tab. 6. Giftermålstalet i hvarje land om Europas tal = 100 . . . . 83.
Tab. 7. Födelsetalet i olika länder . . . . . 84.
Tab. 8. Födelsetalet i hvarje land om Europas tal = 100 . . . . . 85.
Tab. 9. Dödstalet i olika länder . . . . . 86.
Tab. 10. Dödstalet i hvarje land om Europas tal = 100 . . . . . 87.
Tab. 11. Öfverskottstalet i olika länder . . . . . 88.
Tab. 12. Öfverskottstalet i hvarje land om Europas tal = 100 . . . 89.
Tab. 13. Specifika giftermålsfrekvensen i Europas olika länder . . . . 90.
Tab. 14. Äktenskapliga fruktsamheten i Europas olika länder . . . . 91.

Sid.

Omflyttningsresultatet.

Tab. 15. Folkökningen och omflyttningen, åren 1841/1900 . . . . . 92.
Tab. 16. Folkökningen och omflyttningen, 1841/50 . . . . . 93.
Tab. 17. Folkökningen och omflyttningen, 1851/60 . . . . . 94.
Tab. 18. Folkökningen och omflyttningen, 1861/70 . . . . . 95.
Tab. 19. Folkökningen och omflyttningen, 1871/80 . . . . . 96.
Tab. 20. Folkökningen och omflyttningen, 1881/90 . . . . . 97.
Tab. 21. Folkökningen och omflyttningen, 1891/00 . . . . . 98.
Tab. 22. Omflyttningsresultatet, årligen på 100,000 inb. . . . . 99.

Andelar af Europas folkmängd.

Tab. 23. De särskilda ländernas andel af Europas folkmängd, i promille, sedan år 1800 . . . . . 100.

Den europeiska utvandringen.

Tab. 24. Den transoceanska utvandringen från Europa sedan 1801 . . 101.
Tab. 25. Transoceanska utvandringen från olika länder sedan 1851 . . 104.
Tab. 26. Transoceanska utvandringen i olika länder, pr år och 100,000 inb. under tioårs- och femårsperioder sedan 1851 . . . . 110.
Tab. 27. Hvarje lands utvandringstal om Europas tal = 100 . . . . 111.
Tab. 28. Utvandringstalen i olika länder, på 100,000 inb., för hvart och ett af åren 1851—1908 . . . . . 112.
Tab. 29. Utvandrare öfver olika europeiska hamnar . . . . . 114.
Tab. 30. Specifikationer rörande utvandringen öfver Brittiska hamnar . 116.
Tab. 31. Specifikationer rörande utvandringen öfver Tyska hamnar . . 118.

Invandringen till vissa länder i Amerika och Australien.

Tab. 32. Invandringen till Förenta Staterna sedan år 1801 . . . . . 120.
Tab. 33. Invandringen till Förenta Staterna sedan 1821 från Europa och från öfriga länder . . . . . 121.
Tab. 34. Invandringen till Förenta Staterna från olika länder i Europa och öfriga världsdelar under större perioder sedan år 1821 122.
Tab. 35. Invandringen till Förenta Staterna från Europas olika länder under hvarje år sedan 1897 . . . . . 124.
Tab. 36. Förenta Staternas befolkning åren 1850—1900, med fördelning efter födelseorter . . . . . 125.
Tab. 37. Invandringen till Förenta Staterna och till vissa andra länder i Amerika och Australien . . . . . 126.

Anmärkningar till Tab. 1—37 . . . . . 128.

Sid.

II.

Folkökningen och utvandringen i Sverige.

Öfversikt af befolkningsrörelsen.

Tab. 38. Sveriges folkmängd jämförd med Europas och med sammanlagda folkmängden i de fyra nordiska länderna . . . . . 137.
Tab. 39. Folkmängd, födelseöfverskott och omflyttning åren 1749/1908 138.
Tab. 40. Befolkningsrörelsen, årligen på 100,000 inb. af medelfolkmängden, åren 1749/1908 . . . . . 142.
Tab. 41. Folkökningen i Sverige jämförd med Europas . . . . . 146.
Tab. 42. Den transoceanska utvandringen från Sverige jämförd med Europas . . . . . 147.
Tab. 43. Sveriges giftermålstal jämfördt med Nordvästeuropas . . . . 148.
Tab. 44. Sveriges födelsetal jämfördt med Nordvästeuropas . . . . . 149.
Tab. 45. Sveriges dödstal jämfördt med Nordvästeuropas . . . . . 150.
Tab. 46. Sveriges öfverskottstal jämfördt med Nordvästeuropas . . . . 151.
Tab. 47. Några hufvuddata från den specifika befolkningsstatistiken i Sverige åren 1749/1908 . . . . . 152.

Öfversikt af nettoförlusten och dess faktorer, 1851/1908.

Tab. 48. Öfversikt af folkförlusten (netto) åren 1851/1908 . . . . . 154.
Tab. 49. Redovisad Utvandring och Invandring åren 1851/1908 . . . 156.
Tab. 50. Nettoförlusten och dess faktorer, årligen på 100,000 inb. . . 158.

Redovisade Utvandringen, 1851/1908, och Invandringen, 1871/1908, efter kön och familjeställning.

Tab. 51. Utvandringen, efter kön och familjeställning . . . . . 160.
Tab. 52. Invandringen, efter kön och familjeställning . . . . . 162.
Tab. 53. Nettoutvandringen, efter kön och familjeställning . . . . . 163.
Tab. 54. Utvandringen, efter kön och familjeställning samt bestämmelseort (utom eller inom Europa) . . . . . 164.
Tab. 55. Invandringen, efter kön och familjeställning samt ursprungsort (utom eller inom Europa) . . . . . 165.
Tab. 56. Nettoutvandringen, efter kön och familjeställning samt bestämmelseort (utom eller inom Europa) . . . . . 165.
Tab. 57. Procentisk fördelning efter kön och familjeställning af Utvandringen och Invandringen . . . . . 166.

Redovisade Utvandringen, 1861/1908, och Invandringen, 1871/1908, efter kön och femåriga åldersklasser.

Tab. 58. Utvandringen, såsom ofvan; summor för femårsperioder . . . 167.
Tab. 59. Invandringen, såsom ofvan; summor för femårsperioder . . . 170.
Tab. 60. Utvandringen, efter femåriga åldersklasser; relativa tal i förhållande till folkmängden . . . . . 172.

Sid.

Tab. 61. Utvandringen, efter kön och femåriga åldersklasser; relativa tal i förhållande till folkmängden . . . . . 173.
Tab. 62. Invandringen, efter femåriga åldersklasser; relativa tal i förhållande till folkmängden . . . . . 174.
Tab. 63. Invandringen, efter kön och femåriga åldersklasser; relativa tal i förhållande till folkmängden . . . . . 175.
Tab. 64. Utvandringen och Invandringen; procentisk fördelning på de femåriga åldersklasserna . . . . . 176.
Tab. 65. Relativa tal för Utvandringen, 1891/1900, efter kön och femåriga åldersklasser samt efter bestämmelseorten (utom eller inom Europa) . . . . . 177.
Tab. 66. Relativa tal för Invandringen, 1891/1900, efter kön och femåriga åldersklasser samt efter ursprungsorten (utom eller inom Europa) . . . . . 177.
Tab. 67. Utvandringen, efter kön och femåriga åldersklasser, under hvarje år af tidrymden 1861/1908 . . . . . 178.

Approximativ beräkning af hela Utvandringen och Invandringen (redovisade och ej redovisade), efter kön och femåriga åldersklasser, åren 1851/1900.

Tab. 68. Utvandring, Invandring och Nettoförlust, såsom ofvan. . . . 185.

Redovisade Utvandringen och Invandringen, 1891/1900, efter kön och familjeställning samt femåriga åldersklasser.

Tab. 69. Utvandringen, såsom ofvan, efter bestämmelseort . . . . . 186.
Tab. 70. Invandringen, såsom ofvan, efter ursprungsort . . . . . 187.
Tab. 71. Nettoutvandringen, såsom ofvan, efter bestämmelseort . . . . 188.
Tab. 72. Utvandringen och Invandringen, såsom ofvan; relativa tal, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp . . . . . 189.

Redovisade Utvandringen, 1861/1908, och Invandringen, 1871/1908, efter kön och efter ettåriga åldersklasser.

Tab. 73. Utvandringen, efter ettåriga åldersklasser . . . . . 194.
Tab. 74. Invandringen, efter ettåriga åldersklasser . . . . . 196.
Tab. 75. Utvandringen, efter kön och ettåriga åldersklasser . . . . . 198.
Tab. 76. Invandringen, efter kön och ettåriga åldersklasser . . . . . 200.
Tab. 77. Utvandringen, såsom ofvan; summor för perioderna 1861/1900 och 1861/1908. Invandringen, såsom ofvan; summor för perioderna 1871/1900 och 1871/1908 . . . . . 202.
Tab. 78. Utvandrade män i hvarje åldersår från 16 till 24 år, under hvarje kalenderår från 1866 till 1908 . . . . . 204.
Tab. 79. Utvandrade män under åldersåret näst före värnpliktens inträdande, under hvarje år från 1866 till 1908; jämförelser med folkmängden och med hela den manliga utvandringen 205.

Sid.

Redovisade Utvandringen och Invandringen 1891/1900, efter kön och familjeställning samt ettåriga åldersklasser.

Tab. 80. Hela Utvandringen, såsom ofvan . . . . . 206.
Tab. 81. Utvandringen till utomeuropeiska länder, såsom ofvan . . . 208.
Tab. 82. Utvandringen till europeiska länder, såsom ofvan . . . . . 210.
Tab. 83. Hela Invandringen, såsom ofvan . . . . . 212.
Tab. 84. Invandringen från utomeuropeiska länder, såsom ofvan . . . 214.
Tab. 85. Invandringen från europeiska länder, såsom ofvan . . . . . 216.
Tab. 86. Hela Utvandringen, såsom ofvan; årligen på 100,000 inb. . 218.
Tab. 87. Hela Invandringen, såsom ofvan; årligen på 100,000 inb. . 220.
Tab. 88. Nettoutvandringen, såsom ofvan; årligen på 100,000 inb. . 222.

»Dödlighets-, Utvandrings- och Invandringstabell» för åren 1891/1900.

Tab. 89. Dödsriskerna för hvarje ålderår, efter kön . . . . . 224.
Tab. 90. »Dödlighets-, Utvandrings- och Invandringstabell». Båda könen 225.
Tab. 91. D:o d:o Mankön och kvinnkön 226.

Redovisade Utvandringen och Invandringen, efter yrke.

Tab. 92. Utvandrarnes yrkesfördelning, efter ett större antal yrkesgrupper; summor för åren 1903/1907 . . . . . 228.
Tab. 93. Talen i föregående tabell fördelade efter kön . . . . . 230.
Tab. 94. Invandrarnes yrkesfördelning, efter ett större antal yrkesgrupper; summor för åren 1903/1907 . . . . . 232.
Tab. 95. Talen i föregående tabell fördelade efter kön . . . . . 234.
Tab. 96. Utvandrarnes yrkesfördelning, efter åtta hufvudgrupper, under åren 1851/1908 . . . . . 236.
Tab. 97. Invandrarnes yrkesfördelning, efter åtta hufvudgrupper, under åren 1871/1908 238
Tab. 98. Utvandrarnes yrkesfördelning efter åtta hufvudgrupper åren 1851/1908; fördelning efter vuxna personer och barn. . 239.
Tab. 99. Invandrarnes yrkesfördelning efter åtta hufvudgrupper åren 1871/1908; fördelning efter vuxna personer och barn. . 242.
Tab. 100. Utvandrarnes fördelning, åren 1891/1900, efter hufvudgrupper och bestämmelseort (utom eller inom Europa) . . . 245.
Tab. 101. Invandrarnes fördelning, åren 1891/1900, efter hufvudgrupper och ursprungsort (utom eller inom Europa) . . . . 246.
Tab. 102. Procenten utvandrare till europeiska länder inom hvarje yrkesgrupp, åren 1891/1900 . . . . . 247.

Anmärkningar till Tab. 38—102 . . . . . 247.

Den svenska utvandringsstatistiken . . . . . 250.

I Kungl. brefvet den 30 januari 1907, hvarigenom åt mig uppdrogs att verkställa en utredning af emigrationsfrågan och i sammanhang därmed stående spörsmål, föreskrifves att detta uppdrag skall omfatta bland annat äfven »att, i enlighet med de i bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 30 januari 1907 angifna grunder och med ledning af redan befintligt material, verkställa en *statistisk-historisk* utredning af emigrationsfrågan».

I ofvan omnämnda utdrag ur statsrådsprotokollet förekommer af Statsrådet och Chefen för Kungl. Civildepartementet följande uttalande, afseende nu berörda ämne:

»Det statistiska materiel, som redan nu står till förfogande [angående emigrationen], torde vara en rikt gifvande källa för ett närmare studium af emigrationens orsaker. Materialet har nämligen, mig veterligen, icke förut varit ur denna synpunkt bearbetadt. De fakta, som ur denna statistik äro att hämta, böra för sådant ändamål beträffande hvar särskild landsända och hvarje särskild tidsperiod, som är under behandling, ställas i belysning af befolkningsförhållanden, giftermålsfrekvens och de ekonomiska och andra på frågans bedömande inverkande data, som kunna finnas tillgängliga. En sålunda bedrifven sakkunnig utredning skulle säkerligen gifva en god ledning till förklaring till emigrationens stigande eller fallande under gångna tider och till den större eller mindre frekvensen i utvandringen å olika trakter och därigenom äfven gifva uppslag, då det gäller att söka botemedlet mot det onda.»

Den sålunda anbefallda utredningen — i hvad den afser åstadkommandet af *material* för det slutliga utlåtandet — fördelar sig i viss mån på samtliga de »bilagor» till Emigrationsutredningens utlåtande, i hvilka ämnet underkastas statistisk behandling. Därjämte har det dock synts lämpligt att söka så långt möjligt upptaga de allmänna hufvudpunkterna af den statistisk-historiska framställningen af utvandringsfrågan i ett sammanhang. Detta är afsedt att ske i Bilagorna IV—VI, af hvilka den första i ordningen här framlägges.

Fördelningen af ämnet på de trenne bilagorna är följande. I Bilaga IV lämnas en framställning af den svenska utvandringsstatistikens innehåll, under jämförelse med motsvarande förhållanden i främmande länder. Tabellerna i denna bilaga afse uteslutande riket

i dess helhet. I Bilaga V, med titeln »Bygdestatistik», är afsedt att lämnas den redogörelse »beträffande hvar särskild landsända», hvilken är i ofvan återgifna instruktion anbefalld. Här skall alltså återgifvas det väsentligaste af hvad vår befolknings-, jordbruks- och näringsstatistik m. m. innehåller angående förhållandena inom vårt lands olika delar. I Bilaga VI (Industri och handel) skall redogöras för hufvuddragen af hvad vår officiella statistik meddelar rörande de industriella och kommersiella yrkenas och samfärdselns utveckling under utvandringsperioden (och i någon mån tiden därförut), i sammanhang hvarmed skola återgifvas de uttalanden, som till Emigrationsutredningen inkommit från Handelskamrar och andra institutioner äfvensom enskilda representanter för Sveriges industri, handel och sjöfart samt penningeväsende.

Bilaga IV, som här framlägges, blir, i enlighet med hvad ofvan säges, uteslutande en statistisk framställning. I främsta rummet meddelas i hithörande tabeller ett sammandrag af hvad vår befolkningsstatistik innehåller angående utvandring och invandring för riket i dess helhet. Därtill lämnas några hufvuddata rörande befolkningsrörelsen i öfrigt i vårt land och slutligen (eller till ordningsrummet: först) en kort öfversikt af motsvarande förhållanden i främmande länder. Sistnämnda öfversikt är väsentligen hämtad ur förf:s »Aperçus statistiques internationaux», onzième année, Stockholm 1908. Till detta arbete torde få hänvisas äfven för en jämförelse i *ekonomiskt* hänseende mellan Sverige och andra länder.

Då vårt lands befolkningsförhållanden blifvit af förf. vid en mångfald tillfällen behandlade (hvarom se t. ex. sid. 63 i det följande), har det synts mig önskligt, för undgående af upprepningar, att vid framställningen i textform icke gå mer än nödvändigt i detalj. Den här följande texten är därför tämligen kortfattad. Hufvudsyftet har varit att i de bifogade *tabellerna* lämna ett material så anordnadt, att det med lätthet gifver den intresserade läsaren de upplysningar i hithörande hänseende hvaraf han kan vara i behof.

Liksom i nu förevarande bilaga framställningen afser endast *riket i dess helhet*, så ha vi här också med afseende å utvandrarnes bestämmelseort skiljt endast mellan utvandringen *till europeiska länder och till utomeuropeiska.* Angående utvandringen till hvarje särskildt land för sig äro de viktigaste data afsedda att införas i Bilaga XX, som behandlar »Svenskarna i utlandet».

I.

Den europeiska utvandringen.

Under de etthundraåtta åren, som förflutit från och med år 1801 till och med år 1908, hafva minst 38 millioner europeer lämnat Europas kuster för att söka sig ny hemvist i transoceaniska länder.[1] Siffran är mycket ungefärlig, men den är säkerligen snarare för låg än för hög. Och den innefattar i alla fall icke Europas hela utvandring till främmande världsdelar. Till det nämnda aktningsvärda antalet millioner emigranter kommer ytterligare flyttningen *öfver land* till de asiatiska länderna, i främsta rummet Sibirien, hvilken flyttning äfven omfattar åtminstone någon million människor.

Emellertid får man ej häller identifiera ofvanstående siffra med Europas *förlust* af människor under denna tidrymd. Åtskilliga millioner europeer hafva *återvändt* från de transoceaniska landen; ett visst antal infödda amerikanare, australier o. s. v. ha väl äfven sökt sig boplatser i Europa. Ehuru den europeiska transoceaniska utvandringen under sagda tidrymd uppgått till minst 38 millioner människor, torde *den slutliga förlusten* för Europa af allt folkbyte med de öfriga världsdelarna, både till lands och vatten, ej kunna skattas högre än till ungefär 33 millioner människor.[2] Det är i alla fall folkmängden i en stormakt, — oafsedt de oräknade millioner, hvartill uppgå deras efterkommande i främmande land.

* * *

Af den ofvannämnda bruttoutvandringen af 38 millioner människor falla 4 millioner på de femtio åren mellan 1800 och 1850, men 24 millioner på de följande femtio åren till år 1900, och slutligen 10 millioner ensamt på de åtta år som hittills gått till ända af det tjugonde seklet.[1]

Accelerationen är utomordentlig. Likväl torde den senaste starka ökningen icke berättiga till att räkna någon ny period med det

[1] Tab. 24. — [2] Tab. 2.

nya seklets ingång. Utvandringens egentliga perioder äro endast tvänne: före och efter upptäckten af guldlagren i Kalifornien och Australien. Gränsen faller alltså inom 1840-talet.

* * *

En amerikansk statistiker[1] har uppskattat Förenta Staternas befolkning för äldre tider på följande sätt, jämfördt med folkräkningarna för åren 1800 och 1820:

År 1640	25,000
» 1660	80,000
» 1689	206,000
» 1721	500,000
» 1767	2,000,000
» 1780	2,780,000
» 1800	5,308,000
» 1820	9,638,000

Det kunde ju tyckas som kräfdes det en väldig invandring för att åstadkomma en folkökning af dylika dimensioner, men i själfva verket anser sig Unionen under hela tidrymden mellan 1783 och 1820 hafva mottagit sammanlagdt blott 250,000 immigranter från Europa. Hela den öfriga tillväxten skulle alltså vara framkallad af det egna nativitetsöfverskottet, hvilket icke häller är omöjligt, om det än är tänkbart att folkmängden för de äldre tiderna är uppskattad något för lågt och således tillväxten något för högt.

Erinras må, att Förenta Staterna redan då icke voro det enda målet för våra europeiska utvandrare; åtminstone det spanska och portugisiska Amerika stod härutinnan vid Unionens sida. Hela utvandringen från Europa under tidrymden 1801/20 synes dock icke kunna skattas till mer än vid pass 400- à 500,000 människor[2].

Från och med 1815 hafva vi direkta och fullständiga uppgifter om utvandringen öfver de engelska hamnarna, hvilka mera då än i våra dagar samlade till sig hufvudparten af denna trafik. Med stöd häraf kunna vi från denna tid med större säkerhet beräkna Europas hela utvandring[3].

För de sexton åren från 1815 till 1830 ha vi uppskattat den till i rundt tal 500,000 personer. För de nästa sexton åren, 1831/1846, uppgår den till i det närmaste 2,000,000. Accelerationen är alltså redan under denna tid fullt märkbar. År 1847 springer talet upp till i det närmaste 400,000, och under de åtta åren 1847/1854 utvandrade i allt 3,580,000 personer från Europa.

Att den större utvandringen räknar sin egentliga begynnelse från 1840-talet är redan här ofvan förklaradt genom de stora upp-

---

[1] F. R. B. Dexter, Estimates of Population in the American Colonies, Worcester 1887. — [2] Tab. 24. — [3] Jfr sid. 129.

täckterna af guldtillgångar, ojämförliga med allt hvad man af sådana kände förut. Den svenske historikern Emil Svensén plägar också framhålla, att vid denna tid öppnades de första regelbundna ångbåtsförbindelserna öfver världshafven. Men om dessa omständigheter gåfvo den *yttre stöten*, så funnos många anledningar inom Europa självt, som gjort allt beredt för den stora folkvandringen. Årtiondet 1841/50 är öfver hufvud att anse såsom Europas i ekonomiskt hänseende olyckligaste decennium under det nittonde seklet. Folkmängden, särskildt i de arbetskraftigaste åldrarna, var öfvertalig, men endast de gamla, otillräckliga näringskällorna stodo till buds. Ofta slog spannmålsskörden fel, och för första gången inträffade detta också med potatisen, en följd af den förut okända »potatissjukan». Härtill kommo kolerans härjningar, i synnerhet i Östeuropa. Det är under sådana förhållanden förklarligt, att 1840-talet blef revolutionernas årtionde och utvandringens.

Starkast var, såsom nyss nämndes, den transoceaniska emigrationen under åren 1847/54. De följande åtta åren, fram till och med år 1862, bilda en återgång. Tiderna voro nu blifna sämre i Amerika men bättre i Europa, och till sist utbröt det amerikanska inbördeskriget, som verkade starkt återhållande på invandringen. Redan året 1863 hann dock den europeiska utvandringen igen upp till ett antal af 336,000 emigranter; när den nordamerikanska unionen ej längre var lockande, sökte man upp nya länder.

De europeiska krigen, med däraf följande tryck och oro, ej att förglömma den ökade värnplikten, gjorde nu sitt till att stärka utvandringshågen. Samtidigt begynte Homestead-lagen i Förenta Staterna visa sina verkningar. Endast härigenom kan förklaras att, — under en tid af så lysande konjunkturer — åren 1872 och 1873 uppvisade hvardera vid pass 500,000 emigranter. Siffror som dessa hade förut nåtts och öfverträffats blott under de märkvärdiga åren 1851/1854.

I allt hann emigrationen under de elfva åren 1863/1874 till ett sammanlagdt belopp af 4,845,000 personer, sålunda i medeltal 440,000 personer om året, eller lika mycket som under tidrymden 1847/1854.

Följde så åter en tid af relativ hvila, sträckande sig öfver åren 1875/1879. De ekonomiska konjunkturerna voro visserligen under denna tid mycket dåliga i Europa, men de voro knappast bättre i Amerika. Under dessa fem år uppgick emigrationen i medeltal till vid pass 250,000 personer årligen. Samtidigt var, efter allt att döma, återinvandringen från de främmande världsdelarna åtskilligt starkare än förr.

Härefter vidtog en ny period af större utvandring. Början skedde redan under år 1879, och under 1880 var den nya folkströmmen i full gång. Nu blef varaktigheten anmärkningsvärdt större än under äldre åderlåtningar. Den utvandringsperiod, som nu inträdde,

räckte i ej mindre än fjorton år, eller till och med 1893. Hela 1880-talet faller alltså inom ramen. I själfva verket spelar detta årtionde inom Europas nyaste ekonomiska historia nästan samma bedröfliga roll som under en äldre tid 1840-talet.

Emellertid kan man också konstatera kulturens och världsekonomiens framsteg under de mellanliggande fyrtio åren. Årtiondet 1881/90 karaktäriserades icke, såsom 1840-talet, af farsoter och hungersnöd; tvärtom företer detsamma öfver hela Västeuropa en förvånande nedsättning af dödssifran. Man har alltså fullt skäl att sluta sig till att under de gångna decennierna det allmänna välståndet hunnit en väsentligen högre nivå än förr. Den oerhördt utvecklade världssamfärdseln hade på samma gång nedsatt inverkan af lokala hemsökelser, missväxter o. d., hvilka förr kunde skapa ett rent nödtillstånd på vissa orter, medan öfverflöd härskade på andra. Europa under 1880-talet led ej längre gamla tiders *nöd*, men det led af ett *kroniskt allmänt betryck*.

Orsakerna till detta betryck äro enligt förf:s uppfattning tvänne. Den ena af dem är oomtvistad och utgjordes af den stora europeiska jordbrukskrisen, som framkallades af den ruinerande konkurrensen från de främmande världsdelarna. Denna konkurrens var en nyhet och var i sin ordning framkallad i främsta rummet genom världssamfärdselns utsträckning och de fallande frakttaxorna.[1] Den andra hufvudorsaken är mera omtvistad; den utgjordes af den otillräckliga guldproduktionen.

Om denna punkt torde förf. få i ett annat sammanhang utförligare framställa sin uppfattning. Det må här blott tillåtas mig såsom min oförgripliga mening framhålla, att samtidens ekonomer ej sällan hafva underskattat guldproduktionens betydelse för växlingarna inom världsekonomien. Jag gör icke anspråk på att kunna vetenskapligt *förklara* dessa förhållanden, men vågar blott påstå att det finnes många hithörande *fakta*, hvilka icke blifvit till sin fulla betydelse uppskattade.

Orsakerna må hafva varit de ena eller de andra: 1880-talets Europa led ej nöd, i allmänhet taget, men det led af ett särdeles kännbart ekonomiskt betryck. Också var det ej en höjning af dödligheten man fick bevittna, men däremot en *stark nedsättning af äktenskapsfrekvensen*. Denna hade under 1860-talet och förra delen af 1870-talet varit ovanligt hög, men sjönk nu under 1880-talet till en ståndpunkt, som var ofördelaktigare till och med än under årtiondet 1841/50.[2] Tydligt framträder här, huru under mellantiden lefnadsanspråken stegrats. Så dålig den ekonomiska ställningen än var på 1880-talet, är det dock otvifvelaktigt att den var bättre än under

[1] Se t. ex. Aperçus, Tabl. 264. — [2] Tab. 43 samt Aperçus, Tabl. 39—43.

årtiondet 1841/50. Likväl är det uppenbart, att under 1880-talet den europeiska ungdomen ställde sig mera tveksam än förr inför uppgiften att grunda eget hem och familj.

Den utvandringsperiod, inom hvilken 1880-talet faller, omfattar, såsom ofvan nämnes, de fjorton åren 1880—1893. Under denna långa tidrymd föll emigranternas antal aldrig under 500,000 pr år och steg åren 1888 och 1891 till inemot 880,000, alltså öfverträffande 1850-talets maximum med fulla 50 procent.[1] I allt utvandrade under dessa fjorton år i det närmaste 10,000,000 människor, eller i medeltal mer än 700,000 pr år.

Ett tvärt afbrott inträffade år 1894: siffran sjönk med ens från 710,000 till 450,000. Tages härjämte i betraktande den högst betydande återinvandringen, så är fråga om Europa under år 1894 led någon nettoförlust alls. Orsaken till denna omkastning var, såsom bekant, 1893 års kris i Förenta Staterna. Det tog några år för den stora Unionen att hämta sig från denna, och under tiden rådde inom den europeiska emigrationen ett visst stillestånd. Under intet af åren 1894—1899 nåddes den förra utvandringsperiodens årsmedeltal; däremot synes återvandringen allt framgent ha hållit sig vid mycket höga belopp.

Inom det *germanska* Europa betecknar året 1894 i själfva verket en afgörande vändpunkt inom utvandringsförhållandena. Allt sedan dess kan man säga att, i stort sedt, utvandringen i gamla tiders måttstock upphört från denna del af vår världsdel — den i kulturellt och ekonomiskt hänseende högst stående delen af Europa. Detta gäller främst de stora landen Tyskland och England, men i betydlig mån äfven Nederländerna, Schweiz och Danmark. Ännu fortgår visserligen någon utvandring, — en dylik folkrörelse kan ju ej afstanna, — men den motväges i det närmaste, stundom helt och hållet, af folkströmmen i motsatt riktning. Att Finland i stället nu för första gången uppträder såsom utvandringsland i vidsträcktare bemärkelse, beror af välbekanta politiska skäl. Det enda afgjorda undantaget inom det germanska Europa bildas af Norge, där emigrationen, efter ett kort afbrott, flödar lika rikligt som i äldre tider. Sverige har något mera än Norge följt den gynnsammare riktningen, om än ett par enstaka år utgöra undantag.

Året 1894 är ett märkligt år också i ett annat hänseende i världsekonomiens historia: för första gången öfverträffades 1850-talets rekord inom guldproduktionen. Härmed inleddes den nya period, i hvilken vi ännu befinna oss, beträffande denna betydelsefulla gren af världshushållningen.[2] Året 1853 hade till den ekonomiska verksamheten bidragit med 250,000 kilogram nytt guld, den ojämförligt högsta siffra som då ännu nåtts; — vi erinra om att

[1] Tab. 24. — [2] Aperçus, Tabl. 224.

medelsiffran ännu för 1830-talet var 20,000 kilogram pr år! Men efter midten af 1850-talet hade detta lifgifvande flöde stagnerat och slutligen gått tillbaka; år 1883 hade det hunnit ned ända till 152,000 kilogram. Så höjde sig ändtligen året 1894 till 277,000 kilogr., och därefter slogs rekordet hvarje år, tills 1899 stannade vid 469,000. Efter en öfvergående regress till följd af det sydafrikanska kriget började framryckningen igen, och i våra dagar förökas världens guldtillgång med mer än 600,000 kilogram årligen.

Det kan ej förnekas, att dessa senaste tio à femton år af en långt utöfver förra mått uppdrifven guldproduktion utgöra en epok för sig inom samtidens ekonomiska historia. Bland karaktäristiska drag för den nya tiden vilja vi påpeka endast ett: den förkortade varaktigheten af kriserna. Efter 1873 års stora kris hämtade sig världen knappast på mindre än sju år; och sedan följde ändock, efter några få år, ett helt decennium af betryck. Krisen af 1900 åter var akut ett par år, följdes så af ett par års stagnation och gaf sedan rum för en ny uppblomstring, som under rekordåret 1907 till och med öfverträffade det lysande året 1899. Så kom ånyo en kris, i slutet af år 1907; det är endast två år sedan dess, men inom de *stora* industriländerna åtminstone anser man redan, att svårigheterna äro öfvervunna. Om man gifver akt på den samtida ekonomiska litteraturen, skall man finna, att både efter 1900 och 1907 uttalanden möta i mängd, konstaterande med förvåning att återhämtningen kommit så mycket hastigare än man vågat hoppas.

Aldrig, med undantag af 1850- och 1860-talen, har häller världsproduktionen på alla områden företett en så gigantisk utveckling som under de senaste femton åren. Detta faktum skulle oftare erkännas och framhållas, om man öfverhufvud mera än som sker sysselsatte sig med *de historiska företeelserna själfva.* Nu ägnar man en kanske väl oproportionerlig tid åt att söka utfinna dessa företeelsers *lagar.* En ingalunda dålig väg att finna dessa lagar vore dock också att utan förutfattade meningar söka följa utvecklingens egen gång, — och detta äfven från den *kvantitativa* synpunkten. Att författaren för sin del vågat, ehuru icke fackman, ansluta sig till en särskild uppfattning — och hoppas få utlägga densamma ytterligare — torde rättfärdigas däraf att han kanske mera än någon annan följt tidens ekonomiska historia från *statistisk* synpunkt. Detta senare åter vill i sin ordning säga: *icke* att samla statistiska data för att få en viss teori bekräftad eller vederlagd, utan: att samla det statistiska materialet i dess helhet, så långt det låter sig göra, och ur detta material själft söka utläsa historiens gång, — utan hänsyn till teorier.

Huru som hälst: ser man endast till *fakta*, utan att göra anspråk på att hvarken förstå eller förklara dem, så kan ej nekas,

att med 1850-talet inträder en utvidgning utan like af den världsekonomiska verksamheten, och att vid midten af 1890-talet inleddes en ny sådan oerhörd »boom»; i bägge fallen sammanfaller den nya uppblomstringen till tiden med en våldsam förökning af den civiliserade världens guldförråd. *Hvarför* så är, blir nationalekonomiens uppgift att förklara; men statistiken har uppvisat, *att det verkligen förhåller sig så.*

* * *

Den oerhörda utveckling, som karaktäriserar världens ekonomiska lif efter år 1894, hafva i första rummet *det germanska Europa* samt *Amerikas Förenta Stater* gjort sig till godo.

Bägge dessa väldiga folkstammar, — om man så får kalla dem — hafva alltså i utomordentlig grad förökat sitt behof af mänsklig arbetskraft.

Den första följden häraf är, att det germanska Europa i högre grad än förr behållit sitt eget folk hemma. Det har, såsom vi nyss visat, slutat med att i den utsträckning som förr exportera sina arbetskrafter till de främmande världsdelarna. Under förra hälften af 1880-talet aflämnade Nordvästeuropa årligen 530,000 emigranter; åren 1896/1900 hade motsvarande siffra gått ned till 250,000. Visserligen kan man understundom ännu under vissa år träffa ganska höga siffror, såsom under flere af åren 1903/1907, men dessa höga utvandringstal motsvaras i vida högre grad än förr af en återinvandring. Med världssamfärdselns oupphörligt stigande utveckling är ju en självklar följd, att folkbytet också mellan länder och världsdelar skall under normala förhållanden så småningom ökas.

Det är visserligen lättare att till storleken lära känna den folkström, som utgår *ifrån* Europa, än den som söker sig *tillbaka* till den gamla världens kuster, — detta af den enkla grund, att den senare strömningen är en *nyare* företeelse och i och för sig väcker mindre uppseende. En viss föreställning kan man dock redan nu förskaffa sig om det slutliga resultatet, om man undersöker Tab. 15—22. Af dem framgår, att det germanska Europa under 1880-talet förlorade nära 4 millioner människor genom utflyttning, räknadt efter *netto*-förlusten; under årtiondet 1891/1900 sjönk denna förlust ned till mindre än $1^1/_4$ million.[1]

Utvecklingen i Förenta Staterna har emellertid ingalunda varit mindre än i det germanska Europa; tvärtom är väl Amerikas uppblomstring under dessa år, eller åtminstone *utvidgningen* af dess ekonomiska verksamhet, allmänt erkänd såsom något i historien hittills exempellöst. Också har arbetstillgången varit rikligare än någonsin förr.

[1] Tab. 20 och 21.

Vi citera en enkel mans ord, som dock äro betecknande nog. I en af de skrifvelser, som Emigrationsutredningen fått mottaga från landsmän i Amerika, yttrar en gammal svensk-amerikan om tillståndet i början af året 1907: »Här är nu de mest gyllene tider för arbetare som någonsin varit i detta eller något annat land på jorden, sedan vår syndiga värld skapades.»[1]

Under sådana förhållanden är icke underligt, att utvandringen från Europa antog icke förr skådade proportioner. Dittills hade 1891 års siffra, 879,000 emigranter från vår världsdel, varit den högsta kända; under de sex åren 1902/1907 däremot har antalet hvarje gång öfverstigit 1 million. Året 1906 hann till 1,746,000 emigranter, och året 1907 till 1,829,000; härmed var maximum uppnådt för denna gång.

Men af denna nya massemigration har, såsom förut omnämnts, hufvudparten ej längre lämnats af Nordvästeuropa. Vår världsdels främsta folk äro nu i ekonomiskt hänseende så högt utvecklade, att de kunna själfva göra sig de gyllene tiderna till godo. Denna gång kommer massutvandringen från nya, förut mestadels tillslutna källor: från de ekonomiskt tillbakastående folken i södra och östra Europa. Detta är den senaste fasen af den europeiska emigrationens historia.

Vi skola i nästa kapitel söka vinna en föreställning om, huru utvandringsförhållandena afteckna sig, om de studeras inom hvarje land för sig.

År 1908 inleddes ånyo ett plötsligt afbrott i den europeiska utvandrareströmmen. Afbrottet var visserligen icke kraftigare, än att äfven detta år minst 800,000 emigranter lämnade vår världsdels kuster; men detta antal är i alla fall mindre än hälften mot året förut. Orsaken är, såsom allmänt kändt, den kris som inträffade i Förenta Staterna mot slutet af år 1907. Lika allmänt kändt är, att följderna af denna kris redan äro på väg att gifva vika. I sammanhang därmed ha ock under år 1909 utvandringssiffrorna öfverallt igen börjat stiga.

Ännu gifvas stora delar af Europa, där utvandringen är en jämförelsevis ny företeelse och där således *möjligheter* finnas att den kan skapa sig ytterligare gifvande källor. Härför erfordras dock äfven, att invandringsländerna lika villigt som förr skola öppna sig för att emottaga de nya skarorna. Dessa frågor äro brännande för dagen, — man kan säga nästan öfver hela jordklotet. Isolerade ekonomiska frågor, eller ekonomiskt isolerade länder, gifvas ju knappast längre i vår tid.

---

[1] Bilaga VII, sid. 142.

II.

Folkökningen och omflyttningen i Europas olika länder.

Vid slutet af år 1800, alltså vid ingången af det nittonde seklet, torde Europas sammanlagda folkmängd hafva något öfverstigit 187 millioner människor. Vid seklets utgång hade innebyggareantalet öfverskridit 400 millioner.[1]

En sådan folkökning har nog aldrig förr kommit vår världsdel till del under något århundrade, åtminstone af den tid historien belyser. Den årliga tillväxten för nittonde seklet i dess helhet uppgår till nära 8 promille. Motsvarande siffra för det adertonde seklet torde icke ha hunnit till 4 promille, och för seklet därförut troligen icke till mer än kanske 3 promille årligen.[2]

Det europeiska landområdet fick under 1600-talet näppeligen mycket mer än 30 millioner nya bebyggare att gifva upphälle åt, och under 1700-talet sannolikt ej fullt 60 millioner.

Men under 1800-talet har samma område fått sig uppgiften förelagd att vid århundradets utgång gifva uppehälle åt 213 millioner människor flera än det lifnärde vid århundradets begynnelse. Detta är utan tvifvel det *stora* faktum, som bör tagas till utgångspunkt vid hvarje behandling af utvandringsfrågan i våra dagar.

Folkökningens oerhörda tillväxt i Europa under 1800-talet åstadkoms genom en utomordentlig förökning af födelseöfverskottet och en förvånande ekonomisk uppblomstring. Bägge dessa faktorer betinga naturligtvis hvarandra ömsesidigt, — i en växelverkan som alltifrån Malthus' tid varit föremål för forskningens oafbrutna uppmärksamhet, utan att så synnerligen mycket ökad insikt om sammanhanget härutinnan ännu vunnits. De rent yttre företeelserna kan man dock, åtminstone i hufvuddragen, följa.

Hvad då först angår födelseöfverskottets faktorer, synes sannolikt att vid 1700-talets slut eller 1800-talets början en viss minskning inträdde uti *giftermålsfrekvensen* i Europa. Denna minskning fortsattes dock icke synnerligen länge. När den upphörde, gaf den icke rum för en ny höjning utan i stort sedt för ett stillastående, som

---

Tab. 2. — [2] Se förf.-s »Bevölkerungsstatistik Schwedens 1750—1900», Stockholm 1907; sid. 2 samt 65 och 66.

fortvarat ända till seklets utgång. Adertonhundratalets Europa synes alltså i medeltal hafva företett en något ringare äktenskapsfrekvens än sjuttonhundratalets, men nedsättningen skedde på en gång — sannolikt i något samband med franska revolutionen — och har sedan icke fortsatts.[1]

Hvad angår den äktenskapliga *fruktsamheten*, har man (Frankrike oafsedt) intet skäl att antaga någon nedsättning af denna, jämfördt med tidigare perioder, förr än ungefärligen under 1880-talet. Sistnämnda årtionde betecknar i detta fall en märkvärdig vändpunkt i de europeiska folkens historia.

Med oförändrad fruktsamhet och en i medeltal något minskad giftermålsfrekvens bör man komma till ett något mindre *födelsetal* — relatift taget — för adertonhundratalets Europa mot för sjuttonhundratalets. Så torde också i verkligheten hafva varit förhållandet, om än skillnaden icke synes kunna sättas till något väsentligare belopp.

I alla händelser: födelsetalet har varit något lägre under det senare seklet. Den oundvikliga slutsatsen häraf blir, att den så oerhörda ökningen af födelseöfverskottet måste vara framkallad helt och hållet af en motsvarande *sänkning af dödligheten.*

Äfven denna företeelse synes stå i ett visst samband med franska revolutionen, — naturligtvis icke direkt, men så, att denna på nästan alla områden inledde ett tidehvarf af kraftig sträfvan till reform och nyskapning af samhällslifvet. Nu var också pesten försvunnen från Europa, Jenners stora uppfinning begynte sin rund, och de förbättrade kommunikationerna — särskildt med ångans tillhjälp — bidrogo att förminska fasorna af de gamla tidernas plågoris: missväxter och hungersnöd.

Under de första femton åren af det nya seklet hindrade visserligen de stora krigen en afgjordare nedsättning af dödligheten i Europa. Men att tendensen till förbättring redan förelåg, visade sig när de yttre hinder, som lågo i krigen, upphörde: en utomordentlig sänkning af dödligheten framträdde då under tidrymden 1815—1830. Och i själfva verket torde till och med under perioden 1800—1815 Europas dödstal ha varit ganska fördelaktigt, om icke i jämförelse med sjuttonhundratalets sista årtionden, så åtminstone i jämförelse med nämnda århundrades genomsnittsförhållanden.

Tidrymden 1830—1860 medförde i viss mån en återgång, verkad af koleran samt tidvis synnerligen ogynnsamma ekonomiska konjunkturer. Men i alla fall måste medeldödstalet för Europa under halfseklet 1801/50, eller 31·3 promille,[2] hafva varit mycket fördel-

---

[1] Jfr förf.-s artikel Befolkningsläran, Stockholm 1894 (Ekonomiska Samhällslifvet, andra delen, sid. 22). — [2] Aperçus statistiques, Tabl. 43.

aktigt i jämförelse med 1700-talets förhållanden. Ty trots en något minskad födelsesiffra uppgick födelseöfverskottet åren 1801/1850 till mer än 7 promille årligen, medan det för 1700-talet icke torde uppgått till mer än 4 promille, om än vissa af sistnämnda sekels decennier väl företett högre tal.

Tidrymden 1860—1875 företer, egendomligt nog, icke någon kraftigare nedsättning af dödligheten. Under samma tid, och fram emot 1880, höjdes dock öfverskottstalet i alla fall, genom den förut omnämnda osedvanliga ökningen af äktenskapsfrekvensen, hvarmed i sin ordning följde en höjning af födelsetalet.

Från midten eller slutet af 1870-talet kan man räkna den moderna och särskildt kraftiga förbättringen af Europas dödlighetsförhållanden. De tre senaste årtiondena ha härutinnan medfört större vinst än de dittills gångna decennierna af seklet tillsammans. Åren 1801/20 kan Europas dödstal beräknas hafva uppgått till 32 promille, och ännu åren 1866/75 utgjorde det fulla 30 promille. Men *numera* har det sjunkit till mindre än 23 promille.[1]

Trots fallandet af födelsesiffran — från och med 1880-talet — har därför födelseöfverskottet fortfarit att stiga. Från att under 1700-talet hafva uppgått till ungefär 4 promille årligen, och under första hälften af 1800-talet till något öfver 7 promille, har det i våra dagar hunnit till ej mindre än 12 promille och därutöfver.[2]

Det följer nu att söka vinna en föreställning om huru Europas ekonomiska utveckling lyckats hålla jämna steg med en sådan revolution i vår världsdels folkökningsförhållanden.

Det grundläggande faktum, som härvid möter, synes oss kunna uttryckas så: *det europeiska jordbruket har under de äldre seklen visat sig ega nog expansionskraft för att kunna uppbära en folkökning af 3 à 4 promille årligen, men det har visat sig* **icke** *kunna uppbära det senast gångna seklets födelseöfverskott af 8—10—12 och 15 promille.*

Födelseöfverskott sådana som de sistnämnda *kräfva i Europa en motsvarande utveckling af industri och handel, eller också föranleda de — utvandring.*

* * *

Om industriens och världshandelsomsättningens expansionsförmåga i våra dagar må följande fakta gifva en föreställning.

Under de senaste femtio åren har folkmängden inom den europeisk-amerikanska civilisationens råmärken, alltså inom Europa, Amerika och Australien, vuxit med, i genomsnitt, vid pass 1 procent

[1] Se Tab. 9. — [2] Aperçus, Tabl. 43.

årligen. Huru den industriella produktionen och omsättningen vuxit, framgår af följande tal, som utvisa för några väsentliga brancher *den årliga tillväxten*, i procent:[1]

Kopparproduktionen, från 1850 till 1907	4·05 %
Tackjärnsproduktionen, från 1850 till 1907	4·20 »
Stenkolsbrytningen, från 1850 till 1907	4·99 »
Handelsomsättningens *kvantitet*, från 1867 till 1907	3·45 »
Handelsflottans förmedlade tontal, från 1894 till 1905	4·48 »
Godstrafiken på Europas järnvägar, från 1891 till 1906	4·40 »

Där vi ej kunnat gå tillbaka till 1850, ha vi stannat vid så aflägsen tidpunkt som våra »Aperçus» i hvarje fall medgifvit.

Det märkvärdigaste med ofvanstående tal är till en början deras *jämnhet*. De afsedda brancherna äro visserligen icke många, men de äro så mycket mera representativa. Man synes ha grundad anledning att betrakta det såsom ett *normalmått*, att världsindustrien och världsomsättningen i våra dagar växa med fullt *4 procent årligen*.

Att den internationella *handeln* stannar vid en något lägre siffra, eller blott 3½ procent, är sannolikt framkalladt af de senaste årtiondenas starka protektionistiska strömningar. Man erinre sig, att dessa gjort sig gällande ej blott i en stor del af Europas länder utan till och med ännu kraftigare i Förenta Staterna.

Den regelrätta utvecklingen inom våra dagars världsekonomiska system är alltså, att folkmängden växer med 1 procent om året, och den industriella produktionens omfång åtminstone med 4 procent.

Gentemot sistnämnda väldiga tal står nu jordbruket med sin svaga tillväxt, hvilken i genomsnitt torde sammanfalla ungefär med graden för folkökningen. En hastigare utveckling omöjliggöres redan af det enkla skälet, att förbrukningen pr individ af jordbrukets alster är underkastad blott en jämförelsevis långsam stegring. I vissa fall är stegringen till och med ingen, och en del poster torde nog förete tillbakagång.

Hvad nu sagts om jordbrukets utvidgning gäller naturligtvis såsom allmänt medeltal. I våra högst kultiverade länder är ju

---

[1] De absoluta talen äro följande. Kopparproduktionen har på de femtiosju åren ökats från 58,000 till 727,443 ton; tackjärnsproduktionen på samma femtiosju år från 4,825,000 till 61,000,000 ton; stenkolsbrytningen under samma tid från 82,600,000 till 1,090,000,000 ton; handelsflottans förmedlade tontal på elfva år från 44,584,800 till 72,201,400 ton; godstrafiken å Europas järnvägar har på femton år ökats från 91,867 till 175,250 millioner tonkilometer. Hvad angår handelsomsättningen, är dess *värde* på fyrtio år ökadt från 54,675 till 169,580 millioner francs; enligt Sauerbecks indextabell har emellertid prisnivån under samma tid sjunkit från 100 till 80, hvadan sist angifna siffra här ofvan får ökas med en fjärdedel för att gifva en föreställning om tillväxten af omsättningens *kvantitet*.

Samtliga här anförda siffror återfinnas i elfte årgången af våra »Aperçus statistiques internationaux». Att de merendels äro endast preliminära för det sist upptagna året kan ju här icke spela någon nämnvärd rol. — Ökningen är uträknad efter formeln för ränta på ränta.

jordbrukets expansionsförmåga ytterligare begränsad; att produktionen för vårt jordklot i dess helhet hittills kunnat följa folkökningen, har ju möjliggjorts endast genom upptagandet af nya »jungfruliga» marker.

Att den industriella produktionen stiger med 4 procent om året, är egentligen en alldeles oerhörd företeelse; den innebär nämligen fördubbling på ej fullt aderton år. Hvart adertonde år är således denna produktion ökad till dubbelt mot förr, — och så vidare i geometrisk progression. Åtminstone har så varit förhållandet under de senaste årtiondena. Under de allra senaste åren har, såsom bekant, progressionen varit ännu vida starkare.

Huru länge det skall kunna fortgå på detta sätt, — ja, hvem är i stånd att yttra sig därom?

* * *

Om vår slutsats å sid. 13 kan anses uttrycka situationen beträffande vår världsdel i dess helhet, så ställa sig naturligtvis förhållandena dock mycket olika i olika länder, och det är af intresse att söka följa utvecklingens gång i åtminstone de viktigare af dem.

Vi göra början med det land, som inom adertonhundratalets ekonomiska historia i de flesta hänseenden spelat föregångarens roll, alltså **England.**

Redan under senare delen af 1700-talet begynte i England den *industrialisering*, som i alla andra länder räknar sin uppkomst först åtskilliga årtionden senare. Redan på 1700-talet gick England i spetsen för de stora industriella uppfinningarna, skapade sig kolonier och en världshafven behärskande handelsflotta samt en internationell handelsrörelse, som omfattade jordens samtliga länder. Också åstadkoms härigenom redan vid denna tid i England en *folkökning*, som stod utan motstycke ibland Västeuropas öfriga nationer. Så följde under förra hälften af 1800-talet ett mångdubblande af den industriella utvecklingen, efter upptagandet af ångkraftens användning på samfärdselns område, och folkökningen var fortfarande lika öfverlägsen det öfriga Europas. Under hela halfseklet i fråga ökade det egentliga England sin folkmängd med öfver 13 promille årligen, medan af Europas öfriga större nationer ingen hann ens till 9 promille.[1]

Tydligt är, att, under allt detta, *jordbrukets* utveckling, i ett land af så litet omfång och med så gammal uppodling som England, icke kan hafva spelat någon synnerligen betydande roll. England utvecklade sig hastigt till det klassiska exemplet på ett folk som

[1] Tab. 4.

producerar industrivaror för andra men måste inköpa utifrån en allt större del af sitt lifsmedelsbehof. England blef det stora föregångslandet i fråga om den förnuftiga ekonomiska politik, som bjuder att låta de näringsgrenar utveckla sig som naturen själf utpekar såsom de lifsdugligaste, och låta de andra spela en blygsammare roll, utan försök till «uppmuntran» i den ekonomiska självtillräcklighetens tjänst. Det säger sig självt, att detta ej skedde af teoretiska och ideella grunder. Det enkla faktum är, att England var de andra folken så öfverlägset, att det utan yttre hänsyn kunde självt bestämma sin ekonomiska politik och utan risk för sig själf inbjuda de andra folken till fri konkurrens på den ekonomiska vädjobanan.

Men icke ens denna lysande utveckling kunde uppbära *hela* den folkökning, som ett genom de ekonomiska och kulturella framstegen stegradt födelseöfverskott erbjöd. Också *utvandringen*, i större skala, är i England äldre (i modern tid) än hos de andra europeiska folken. Men utvandringen framträdde i England redan från begynnelsen såsom en *fördel*, såsom en sak som man borde *uppmuntra*, icke motarbeta. Och förklaringen härtill är naturligtvis den, att England hade sina *kolonier*, dit det kunde sända sitt folköfverskott. Dessa kolonier själfva lyckades, genom att mottaga inom sig en betydande andel af det alltid handlingskraftiga engelska folkelementet, att på ett förvånande sätt tillväxa i folkrikedom och konsumtionsförmåga, och häraf drog i sin ordning moderlandet vinst i en allt mera ökad afsättning för sina produkter. Så skapade den engelska uppblomstringen i sin ordning i många fall en *återinvandring* från kolonierna. Den ofantliga engelska folkrörelsen antog karaktären af en fullt rationellt ordnad *omflyttning* inom det brittiska imperiets egna gränser, — gränser som nästan sammanföllo med jordklotets. Och så uppstod det ej alltid fullt beaktade förhållandet, att England, med en oerhörd utvandring, dock under hela seklet lidit en jämförelsevis ringa *folkförlust*. Under de senaste sextio åren af 1800-talet utvandrade från det egentliga England sannolikt mer än 5 millioner människor; men den verkliga *netto*förlusten uppgick blott till 1⅓ million, eller vid pass 23,000 människor om året, — en obetydlighet för ett folk af den storlek som Englands.[1] Den öfverflödiga *ungdomen* utvandrade; en stor del återkom sedan välbärgad i medelåldern eller förmögen framemot ålderdomen. Det hela var ett system, som verkade idealiskt, — af det enkla skäl att England behärskade en stor del af världen och kunde, mera än något annat folk, inrätta sig så som dess egna intressen kräfde.[2]

---

[1] Tab. 15. — [2] Från de brittiska öarna utgick visserligen en stor mängd utvandrare också till Förenta Staterna; flertalet af dessa utgjordes dock af irländare (och skottar). Under de *senaste* åren har invandringen till England medfört en del ej fullt välkomna element, t. ex. ryska judar; därtill har alltid fortgått en betydlig inflyttning af irländare.

Det är ju af alla i våra dagar kändt, att de *senaste* årtiondena medfört en åtskilligt ogynnsammare position för England än förut under århundradet. Ett uttryck för detta faktum är också, att under 1800-talets senare hälft folkökningen i England ej varit lika stark som under den förra hälften. Nedgången är visserligen icke större än från cirka 13½ till 12 promille årligen, men skillnaden skärpes om man erinrar sig, att Europas flesta öfriga folk under denna tid stegrat sin folktillväxt. Under de tre senaste årtiondena har Rysslands folkökning varit större än Englands, och numera är England öfverflygladt äfven af Tyskland.[1]

Också visar sig att, inom *produktionen*, England i ett stort antal fall icke förmått uppehålla den öfverväldigande roll det intog för en mansålder sedan. I början af 1870-talet förädlade England, Skottland och Irland nära nog hälften af all den bomull, som frambragtes på jorden; numera förbruka deras spinnerier ej fullt en fjärdedel af världsproduktionen. Af världens ståltillverkning lämnade de brittiska öarna vid början af 1870-talet öfver 40 procent; numera har deras andel sjunkit till 13 procent. I fråga om stenkolsbrytningen har det förenade konungarikets bidrag under samma tid sjunkit från 50 till 25 procent, o. s. v.[2] Äfven om dessa exempel höra till de mest markerade, så träffas en nedgång äfven på de flesta öfriga områden af produktionen. Det engelska folkets självsäkra öfverlägsenhet gent emot andra har ock under senare tid fått vidkännas betänkliga knuffar.

I det hela synes man dock vara benägen att starkare än som vederbör markera Englands relativa ekonomiska tillbakagång i våra dagar. Man förbiser några ytterst betydelsefulla omständigheter, som verka i motsatt riktning. I första rummet gäller detta *kolonialförvärfvet*. Detta, som för hela Europas vidkommande syntes så godt som afstannadt omkring år 1870, upptogs igen af Bismarck. Men resultatet vardt i främsta rnmmet endast en utvidgning af *Englands* kolonialvälde under de senaste trettio åren, hvarom ingen väl kunnat drömma. På många ställen af jordklotet ha under denna tid väldiga områden lagts under europeiskt välde eller inneslutits inom europeiska »intressesfärer». Men nästan öfverallt har *Englands* andel öfverträffat de andra folkens tillsammans. Öfverallt har England, stödt på sin förutvarande öfvermakt, nästan motståndslöst fått lägga hand på de bästa bitarna af rofvet.

Ett litet exempel må vara talande, ehuru det afser endast en *tilltänkt* delning. När, för ett årtionde sedan, Kina »uppdelades», på papperet, kräfde England för sin del Jangtsekiang-dalen, d. v. s.

[1] Tab 4. — [2] Se förf.-s Aperçus statistiques internationaux, l'onzième année, Stockholm 1908.

halfva Kina, och det den rikaste hälften. Och ej ens från Tyskland kom någon allvarlig invändning häremot i fråga.

Englands kolonialvälde har under den sista mansåldern vunnit en alldeles oerhördt ökad utsträckning i fråga om areal och folkmängd och naturlig rikedom; och dessa nyvunna kolonier torde för moderlandet innebära högst betydande möjligheter till framtida ekonomisk vinst. Hvad de andra kolonialmakterna vunnit är till stor del af ett ganska tvifvelaktigt värde.

På *sjöfartens* område har England visserligen icke ytterligare höjt sig på de andra folkens bekostnad, men det har likväl förmått att fullt *behålla* sin ställning, till och med relatift taget. Ännu i dag är den brittiska handelsflottan (kolonierna inberäknadt) *större än alla andra nationers tillsammans.*[1] Brittiska fartyg ombesörja fortfarande mer än hälften af hela den oceaniska samfärdseln, och när andra folks handel blomstrar upp, ökas alltså på samma gång af sig själf deras tribut till den brittiska sjöfarten.

Det tredje faktum af betydelse, när man bedömer Englands ekonomiska tillstånd i våra dagar, är Englands oerhördt omfattande och säkerligen oerhördt gifvande *handel.* Statistiken upplyser oss visserligen i detta fall om införselns och utförselns värde, men härigenom är man knappast längre kommen än när man om en enskild affärsman känner hans bruttoomsättning. Hvad man egentligen vill veta är, hvad affären lämnar i netto. Nu är ju — ceteris paribus — sannolikt, att en större bruttoomsättning också lämnar en större nettoafkastning (absolute taget), och därför är en *stor* handelsverksamhet i och för sig en *stor inkomstkälla.* Redan häraf förklaras de oerhörda rikedomar som samlats hos de folk — engelsmän och holländare — som ega i förhållande till folkmängden en *större* handelsomsättning än andra nationer. Men härtill är ytterligare vid en handel att beakta, huruvida inköpen äro fördelaktigt gjorda och försäljningen rationellt ordnad: i så fall måste affären gifva ett större netto äfven relatift taget. Och besinnar man nu Englands omätliga kolonier, med däraf följande lätthet att köpa allt i första hand; vidare dess hundraåriga handelsförbindelser öfver hela världen och dess dugliga och energiska köpmannakår — låt vara under de allra senaste åren öfverträffad af tyskar och amerikanare, — så torde man hafva rätt att betrakta Englands handelsrörelse såsom lämnande äfven relatift taget en ovanligt stor *nettovinst.* När härtill lägges denna handels oerhörda bruttoomfattning, får man en förklaring till att Englands ekonomiska välstånd kunnat växa så som det gjort äfven under de senaste åren, ehuru förhållandena inom den engelska *produktionen* ställt sig mindre gynnsamt än förr.

---

[1] Aperçus, Tabl. 261.

Ännu en betydande förmån, hvaraf England dragit vinst, är att de moderna ekonomiska striderna mellan arbetare och arbetsgifvare i detta land förts å bägge sidor med betydligt större ekonomisk *insikt* än hvad förhållandet är i nästan alla andra land — bland dem tyvärr vårt. Äfven är bitterheten mellan olika samhällsklasser erkändt mindre i England än annorstädes, — ännu en frukt, bland de många, af Englands beundransvärda samhällsutveckling. Den sociala vantrefnaden, som i vårt eget land icke är utan betydelse för emigrationen, har därför i England icke i lika hög grad utgjort en förvirrande faktor i fråga om den naturliga folkomflyttningen.

Nu anförda gynnsamma omständigheter hafva gjort, att Englands ekonomiska förkofran äfven under de senaste årtiondena kunnat fortgå med afundsvärd styrka. Bevisen erhållas fortfarande bland annat vid ett studium af befolkningsförhållandena. Ännu under 1890-talet har Englands befolkning ökats med i det närmaste 12 promille årligen[1], och fastän bruttoutvandringen såsom vanligt varit betydande — inemot 1,100,000 personer under hela årtiondet, — så har *nettoförlusten* stannat vid 54,000 personer, eller något öfver 5,000 personer pr år, hvilket ju med Englands inbyggarantal är försvinnande.[2]

Att denna stora folkökning icke fört med sig någon ökning af »masseländet», visar den utomordentliga minskningen af dödligheten under senaste tider. I fråga om gynnsamma dödlighetsförhållanden täflar England snart med de skandinaviska folken.[3]

England är alltså ett land där in- och utvandringsförhållandena kristalliserat sig på ett enastående gynnsamt sätt. Tyvärr äro orsakerna härtill i regeln af den art, att det icke står andra folk öppet att följa exemplet.

Englands stigande välstånd äfven under senaste, jämförelsevis ogynnsamma tider blir så mycket anmärkningsvärdare som det kommit till stånd i trots af ej blott en stagnation utan rent af en *tillbakagång* i fråga om den näringskälla, hvilken Europas flesta folk betrakta såsom »modernäringen», alltså: *landtbruket.* Tillbakagången är visserligen icke kvalitativ, utan kvantitativ, men förhållandet är betydelsefullt i alla fall. Om åter sädesodlingens tillbakagång kan hejdas och lämna rum för nya framsteg, har England alltså här en ytterligare rikedomskälla att tillgripa i en framtid. Att denna utsikt också kan förverkligas, synes man kunna förvänta af den grund, att jordbrukets tillbakagång i England icke ensamt beror på ekonomiska orsaker utan till betydande del på de ofördelaktiga jordbesittningsförhållandena, — olägenheter alltså, som det står i nationens makt att afhjälpa. Spörsmålet härom, som blir allt mera brännande, är,

---

[1] Tab. 4. — [2] Tab. 21. — [3] Tab. 9.

såsom äfven för oss af lärorik innebörd, på Emigrationsutredningens begäran behandladt af Professor G. Steffen, hvars redogörelse härför är publiccrad i Emigrationsutredningens Bilaga XIV.

I England bereder »utvandringsfrågan» alltså ännu inga bekymmer. Men Englands befolkningsförhållanden äro icke därför utan *skuggsidor*. Sådana hafva tvärt om under det senaste kvartseklet gjort sig starkt märkbara.

Äktenskapsfrekvensen har i England varit mycket hög, men börjar nu visa tydliga tecken till nedgång. Mot hvarje hundratal ogifta män i åldern 20/50 år svarade förr cirka 100 vigde män årligen, i första giftet; numera är siffran blott omkring 88. Då alla indicier tyda på, att välståndet ökats och icke minskats, synes förhållandet, liksom hos oss, till en god del få skrifvas på räkningen af lefnadsanspråkens stegring. Sistnämnda förhållande är ju i regeln en följd af ökad folkupplysning och stigande kultur. Bekymmersamt är blott, när anspråken stegras hastigare än att nationens ekonomiska utveckling hinner följa med. Så har i särskildt hög grad varit fallet i vårt eget land, men äfven England synes icke hafva gått fritt i detta hänseende under senaste årtionden.

Ännu skarpare utpräglad är dock den andra skuggan inom Englands befolkningsförhållanden i våra dagar, eller den *äktenskapliga fruktsamhetens nedgång*. På 1870-talet, och äfven därförut, svarade i England 300 äkta födelser årligen mot hvarje tusental hustrur i åldern före fyrtiofem år; numera har siffran redan hunnit ned till endast 225, och den sjunker fortfarande nästan för hvarje år. Intet annat land i Europa, utom Belgien, visar en så stark utprägling af denna moderna företeelse. Vi undantaga då naturligtvis »föregångslandet» på detta område: Frankrike.

Företeelsen i fråga har i England uppträdt tämligen plötsligt — under 1880-talet. Redan nu är fruktsamheten i England den lägsta i Europa, näst Frankrikes.

Vi äro här inne på den stora tvistefrågan bland nutidens sociologer; tillfälle är ej denna gång att närmare ingå på spörsmålets behandling. Blott det må sägas, att skall England i en framtid i detta fall fullständigt följa Frankrike i spåren, så kommer äfven *utvandringsfrågan* i England att gestalta sig helt annorlunda än den hittills gjort. Med stöd af Frankrikes erfarenhet kan man då förespå, att den beundransvärda folkomflyttningen inom det brittiska imperiet snart skall upphöra. Någon öfvertalig ungdom skall ej längre finnas, beredd att flytta Englands råmärken i främmande värdsdelar och vidmakthålla förbindelsen med redan förvärfvade länder. Härmed skall brista ett af de starkaste banden som ännu hålla det underbara engelska världsväldet tillsammans. Hvilka följderna ytterligare skola blifva, därom vore ju gagnlöst att söka profetera.

När i det föregående fråga varit om befolkningsförhållandena, däri inräknadt emigration och immigration, har med uttrycket »England» alltid afsetts endast det egentliga England. Återstår att i korthet yttra några ord om förhållandena inom det förenade konungarikets andra båda landsdelar, Skottland och Irland.

Skottlands utvandringsförhållanden hafva något mer erinrat om dem vi känna från vårt eget land. Den skottska utvandringen har varit ganska betydlig — under senare tider åtskilligt större än den svenska, både absolut och relatift taget. Detta förhållande har dock här liksom i England motvägts af en betydande återinvandring. Skottlands nettoförlust, om än mycket betydlig, har därför under de senaste fyrtio åren i regeln varit mindre än den svenska.[1]

Äktenskapsfrekvensen har i Skottland alltid varit låg, fastän högre än i vårt land; under de senaste båda årtiondena kan man också här konstatera en nedgång, liksom i England. Den äktenskapliga fruktsamheten har alltid varit mycket betydlig i Skottland; nu befinner den sig dock i stark nedgång, om än ej fullt så våldsamt som i England.

Skottlands befolkningsförhållanden erinra alltså icke så litet om Sveriges. På det nordliga Skottlands landsbygd träffar man ock samma genom årtionden fortsatta folkminskning, som vi så allt för väl känna från stora trakter af vårt eget land.

Likväl är skillnaden stor mellan Sverige och Skottland *därutinnan*, att Sverige bildar ett statssamhälle för sig, med alla däraf härflytande förpliktelser och begränsningar, medan Skottland utgör en integrerande del af ett världsvälde. Det skottska blodet flyter icke bort i främmande land, det uppsöker blott andra delar af den stora rikskroppen och får där tillfälle att göra sig fullt gällande på ett sätt som aldrig skulle kunnat ske i hembygden, och dock på ett sätt som i sista hand kommer också Skottland själft till godo. När man läser Skottlands och Englands historia, kan man ej annat än gripas af beklämning vid tanken på hvad *Skandinaviens* folk kunnat blifva, om förhållandena bland dem tillåtit samma amalgamation som på den storbritanniska ön.

Irland kunde väl synas vara det tacksammaste fältet af alla för en undersökning af emigrationens verkningar. I själfva verket förhåller det sig knappast så, åtminstone ej om man vill inhämta lärdomar för bedömande af Sveriges utvandring. Den irländska emigrationen är till sin omfattning utom jämförelse med andra folks i våra dagar, möjligen med frånseende af vissa delar af Italien. Irlands ekonomiska förhållanden äro lyckligtvis icke heller på många punkter jämförliga med våra svenska. Härtill kommer att den irländska statistiken är

---

[1] Tab. 15—21.

ofullkomlig och understundom uppenbart felaktig. Vi ha därför här icke anledning att gå närmare in på de irländska förhållandena. Om jordproblemet på Irland, hvilket ju är af en afgörande betydelse för den irländska utvandringen, lämnas en utredning i Professor Steffens nyss citerade afhandling i Emigrationsutredningens Bilaga XIV.

* * *

Det land, hvars utvandring erbjuder oss svenskar det största intresset, är **Tyskland,** framför allt från den synpunkten, att detta land haft en mycket betydande emigration men lyckats få den att upphöra.

Vid 1800-talets början voro tyskarna ännu väsentligen ett jordbruksidkande folk. Vissa industribrancher funnos väl, delvis af hög ålder, men de voro lokaliserade och visade ingen kraftigare expansion. Handtverket stod mångenstädes mycket högt, men såsom i främsta rummet afsedd för det egna landets behof egde ej heller denna näringsgren förmåga att uppbära någon synnerlig folkökning. Den tyska sjöfarten var obetydlig, och handeln med främmande länder stod icke i proportion till landets folkmängd och tillgångar. Den inländska handeln led hårdt af den politiska splittringen med däraf följande mångfald af tullgränser.

Jordbruket förblef alltså under årtionden den förnämsta näringskällan. Vid folkökning måste den odlade jorden utvidgas och, om möjligt, jordens afkastning uppdrifvas. Vid så gammal uppodling som i Tyskland är det klart att åkerjordens utvidgning icke kunde fortgå synnerligen länge. I våra dagar — och sedan åtminstone trenne årtionden tillbaka — synes Tysklands åkerjord icke ökas alls; åtminstone är detta fallet med den jord som användes för spannmålsodling. Om än förhållandet ställer sig något gynnsammare i fråga om rotfrukter och handelsväxter, så äro dock anparterna härför så obetydliga, att de ej kunna väsentligen förändra det förhållandet att — under nuvarande ekonomiska villkor — den tyska åkerjorden icke synes kunna nå synnerligt mycket större utsträckning än den redan har.

Men vid 1800-talets början egde Tyska riket inom sina nuvarande gränser endast omkring 24 millioner inb.; i våra dagar lifnärer det 64 millioner människor. En dylik tillväxt når visserligen icke upp till Englands, men den öfverskrider betydligt Europas tillväxt i medeltal. Framför allt utmärkes den af en mera utpräglad *acceleration* än i något annat land, undantagandes Ryssland. Och under de senaste åren har Tyska rikets folktillväxt täflat äfven med Rysslands och vida öfverträffat de andra europeiska stormakternas.

Denna acceleration af folkökningen i ett så gammalt kulturland som Tyskland innebär en i hög grad märkvärdig företeelse.

Under tidrymden 1800—1815 var Tysklands folkökning endast ringa, såsom lätteligen förklaras kan. Så mycket starkare var tillväxten under tidrymden 1815—1830, såsom öfverallt annars i Europa, och af lika lätt insedda skäl som nyss. Under åren 1815—1830 föll tillökningen emellertid till en högst väsentlig del på *barnaåldrarna*, i det att de föddas antal var alldeles oerhördt stort. Svårare blef det, när, under 1840-talet, dessa barnskaror begynte växa upp till arbetsför ålder och skulle själfva skapa sig en ställning i lifvet. Nu framträdde otillräckligheten af det tyska jordbrukets expansionsförmåga i öppen dag. Vi ha redan i det föregående skildrat det olyckliga tillståndet i Europa vid denna tid, och huru härigenom förklaras utbrottet af den stora emigrationen.

Det bedröfliga 1840-talet skulle dock icke gå till ända utan att medföra också en händelse af annat slag, ämnad att spela en ingripande roll i världens ekonomiska historia: vi mena upptäckten af Californiens guld. Några få år härefter uppdagades ännu rikare guldtillgångar i Australien. Härigenom lades den grund, som under senare hälften af 1850-talet och under 1860-talet skulle uppbära en ekonomisk uppblomstring af dittills okända proportioner. Den första och omedelbara verkan blef emellertid, såsom förut omnämnts, *en förökad utvandring*, i främsta rummet till de nya guldlanden.

Alla dessa skiftande företeelser återfinnas fullt typiska i Tysklands historia mellan åren 1840 och 1870. Tysklands betryck under senare delen af 1840-talet och förra delen af 1850-talet var ej mindre än andra länders; det framträdde synnerligen svårt i Württemberg och Baden, som under flere år aflämnade en kolossal utvandring och sågo sin befolkning nedgå i antal. I östra Tyskland, där folkmängden var glesare och där ännu funnos betydande möjligheter för ett utvidgadt jordbruk, voro svårigheterna mindre. Ostpreussen och Västpreussen kunna för denna tid till och med uppvisa *inflyttningsöfverskott.*[1] Sådant låter ju nästan otroligt i våra dagar men utgör en märklig parallelism till förhållandena i Sverige, där man under seklets förra hälft träffar inflyttningsöfverskott i bygder sådana som Dalsland och Öland.[2]

Under tiden hade emellertid Tysklands öfvergång från en agrikultur- till en industristat begynt, om än till en början i mera långsamt tempo. Vid seklets början uppgifves — otroligt nog — Tysklands hela stenkolsbrytning icke hafva utgjort mer än $^1/_3$ million ton om året, medan Storbritanniens redan då uppgick till 10 millioner ton. År 1840 hade Tyskland hunnit till $3^1/_2$ millioner, år 1860

[1] Tab. 16 och 17. — [2] Jfr. Bilaga VIII.

till nära 17 millioner, och år 1870 till 34 millioner.[1] Tysklands järntillverkning blef mellan åren 1853 och 1870 mer än fyrfaldigad. — För den inre *handeln*, och så småningom äfven för den yttre, blef Tullföreningens bildande epokgörande (år 1834). Hamburg och Bremen höjde sig småningom till sjöhamnar af första rang. Tysklands järnvägsnät hade år 1870 nått en utsträckning motsvarande tre fjärdedelar af det engelska, som då för tiden ännu utan gensägelse intog första rummet i Europa.

Befolkningens inre omflyttning höll jämna steg med denna nya utveckling. Ännu under 1850-talet förekom, såsom nyss nämndes, inflyttningsöfverskott i en del af de jordbrukande östra provinserna i Preussen; nu begynte inflyttningen i stället uppträda i de västra eller industriprovinserna.[2]

Med 1870-talet inträder Tyskland i den nya epok, som för detsamma varit så rik på framgångar, på det ekonomiska området ej mindre än på det politiska. Hvad som lösgjort alla de bundna krafterna hos Tysklands folk är väl i främsta rummet de politiska framgångarna, enhetsverkets fullbordande och segern öfver en sedan århundraden öfvermodigt nedtryckande granne; men äfven ledningen af Tysklands inre angelägenheter, politiska, ekonomiska och kulturella, vittnar om så mycken erkänd storhet, både hos regeringar, institutioner och folk, att den i ofantligt många hänseenden fått tjäna andra nationer till mönster. Finnas vid sidan häraf inom andra områden betydande brister, så får väl dock åtminstone inom det *ekonomiska* gebitet den tyska nationen i våra dagar tillerkännas priset för insiktsfull, energisk och framsynt handling. Framgången har svarat däremot. Om framstegen varit ännu större inom den nordamerikanska unionen, så hafva ock därstädes de naturliga förutsättningarna varit långt större, — på samma gång dessa utnyttjats i en »rofdrift», hvars skuggsidor framträda skarpt vid jämförelse med den tyska nationens på en gång energiska och omtänksamma arbete.

Det är naturligen icke meningen att härmed förneka att betydande svagheter låta sig påpekas också inom Tysklands ekonomiska lif, och att Tysklands framtid innebär väl så många svårigheter och faror som andra folks. Men hvad som i detta sammanhang måste framhållas, är, att under de senaste åren Tysklands folk verkligen löst den uppgiften att, under en stark och accelererad folkökning, höja i utomordentlig grad den ekonomiska såväl som den andliga kulturen, öka det allmänna välståndet och öfvervinna den länge så betydande *utvandringen*. Under flera af de senaste åren har denna till och med för riket i dess helhet lämnat rum för ett *invandringsöfverskott*.

---

[1] Numera har Tysklands stenkolsproduktion, med inräkning af brunkolen, hunnit till 215 millioner ton; på de Brittiska öarna utgör den 270 mill. ton. — [2] Tab. 18.

Grunddragen af den ekonomiska utveckling, som åstadkommit detta resultat, äro, att *jordbruket behållit och till och med i någon mån framskjutit sin position* — åtminstone i fråga om produktionens absoluta belopp, — medan dock *folkökningen* egentligen uppbäres af *de utomordentliga framstegen inom det industriella och kommersiella arbetet.*

Värdet af *jordbrukets* oförnekliga kvalitativa och i viss mån äfven kvantitativa framsteg förminskas visserligen något däraf, att desamma delvis måst köpas genom ett skyddstullsystem, som hvilar tungt på öfriga samhällsklasser. Väl torde knappast längre förnekas, att »tullskydd eller frihandel» är en konjunkturfråga, som löses efter sig företeende omständigheter; men en svaghet är det dock alltid, som bör snarast möjligt bortarbetas, när en näringsgren kräfver uppoffringar af andra för att kunna existera. Det tyska jordbrukets underlägsenhet i vissa fall torde nog delvis sammanhänga med föråldrade sociala förhållanden, särskildt i Preussens östra provinser. Förhållandena erbjuda alltså någon likhet med Englands, — i verkningar, om ej i orsaker; men de båda folken hafva, såsom välbekant är, följt olika vägar. Kanske skulle dock äfven Englands politik varit en annan, om jordbruket därstädes gåfve uppehälle åt 40 % af befolkningen, såsom i Tyskland, i stället för 10 %, såsom förhållandet för närvarande är ibland Englands folk.

Tysklands *industriella* och *kommersiella* utveckling i våra dagar är så allmänt känd och uppmärksammad, att den icke behöfver närmare belysas. Några betecknande fakta må det dock vara tillåtet att här erinra om. År 1870 var Englands tackjärnstillverkning 4 à 5 gånger större än Tysklands; numera är det Tysklands tillverkning som är större och öfverskrider Englands med bortåt 30 %. År 1870 uppgick Tysklands produktion af stenkol blott till 24 % af Englands; nu har den hunnit till mer än 55 %. Ännu år 1890 var Tysklands utförsel föga mer än hälften af Englands; numera har den hunnit till tre fjärdedelar. År 1883 var tontalet för engelska fartyg i Suezkanalen nästan trettio gånger större än för de tyska; numera ej fullt fyra gånger större. År 1906 öfversteg Hamburgs utrikes sjöfart Londons. År 1875 nådde Tysklands järnvägsnät *framför* det engelska i utsträckning och är numera 60 % större än detta. Sedan flera år tillbaka är ock de tyska järnvägarnas godstrafik större än de engelska järnvägarnas; numera gäller detta också om persontrafiken.

Tysklands *befolkningsförhållanden* under den märkvärdiga tidrymden efter 1870 äro också väl värda uppmärksamhet. I allmänhet kan man säga, att de ännu i dag förete mera af en *äldre* tids prägel, än hvad förhållandet är bland andra västeuropeiska folk. Man erinras härigenom om att den tyska nationen under all sin

modernisering dock bibehållit mycket af sin ekonomiska anspråkslöshet och sin kärlek till hemmet och familjelifvet, men äfven af den «behofslöshet» i sämre mening, för hvilken den anklagades redan af Lassalle. Äktenskapsfrekvensen är synnerligen hög — numera nästan öfverallt, sedan vissa äldre restriktiva bestämmelser i Bayern och annorstädes afskaffats under 1860-talet. Giftermålens talrikhet företer ej heller någon minskning under senare tider, annat än de naturliga växlingarna mellan goda och dåliga år. Den äktenskapliga fruktsamheten har varit synnerligen hög, och äfven den moderna nedsättningen dröjde här längre än annorstädes i Västeuropa, — utom i storstäderna. Numera är barnantalets förminskning ett oförnekligt faktum äfven i Tyskland och har hunnit rätt långt i de större städerna samt, under de senaste åren, i konungariket Sachsen. Fortfarande är fruktsamhetens medelsiffra för Tyska riket dock hög i jämförelse med flertalet andra folks.

Dödlighetssiffran i Tyskland har förvånande länge bibehållit sig vid en höjd, som mera erinrar om flydda tiders kultur (eller kulturlöshet). I synnerhet gäller detta den spädaste åldern, inom hvilken dödligheten under årtionden ökades i stället för att minskas och äfven för närvarande, trots all senare tiders förbättring, är vid pass dubbelt så hög som bland de skandinaviska folken. Här träffar man kanske det mest afgörande beviset för att tysken i sitt hemlif nöjer sig med de torftiga och ohygieniska förhållanden, som stå i en så underlig strid med hans upplysning och vakenhet i öfrigt. Naturligtvis inverkar också att det allmänna välståndet ännu mångenstädes lämnar öfrigt att önska, i synnerhet i de östra provinserna. Nekas kan dock i sin ordning icke, att till detta ogynnsamma förhållande bidrager äfven den oerhörda ölförbrukningen. Hvad tysken sparar genom sin sparsamhet i öfrigt lägger han alltför ofta ned på ölet. Möjligen bidrager också den öfverdrifna ölförbrukningen i någon mån direkt, genom försämring af föräldrarnas hälsotillstånd, till den stora dödligheten ibland barnen.

Inom de *vuxna* åldrarna har dödstalet förminskats betydligt under de senaste årtiondena. Utom med nutidens storartade hygieniska förbättringar sätter man i Tyskland detta förhållande i samband med *arbetareskydds-* och *arbetareförsäkringslagstiftningen*, som anses hafva inom hela nationen åstadkommit en storartad uppryckning och tillerkännes en god del af förtjänsten af Tysklands väldiga framsteg under senare tid. I all synnerhet måste denna lagstiftning och den trygghet den ingifver hafva utöfvat ett betydligt inflytande till *utvandringens* förminskande.

Till följd af den alltjämt höga barndödligheten, har, intill de allra senaste åren, det allmänna dödstalets nedgång i Tyskland varit jämförelsevis långsam. Till ersättning dröjde födelsetalets

nedgång längre än i andra länder. Följden är att födelseöfverskottet nått en oerhörd förökning: det nästan otroliga förhållandet äger i våra dagar rum, att de föddes antal i Tyskland öfverskrider de dödes med mer än 900,000 individer hvarje år. I industridistrikten i Västfalen och Rhenlandet, och likaså i en del af de polska distrikten i öster, nås öfverskottstal, till hvilka motstycken äro svåra att finna till och med i Ryssland och Balkanländerna, hvilka annars i vår tid i detta fall så långt öfverträffa Västeuropas folk.[1]

Det särskildt för oss svenskar underbara i detta är, att hela detta ofantliga födelseöfverskott år efter år tillgodogöres af landet självt, — icke såsom hos oss decimeras genom utvandring. Åren 1896/1905 mottog Tyskland till och med ett öfverskott af invandrare.[2] Till de egentliga industridistrikten strömmar därjämte naturligtvis den inländska omflyttningen.[3] En i Europa exempellös ekonomisk uppblomstring har under de senaste årtiondena försiggått i Västfalen och Rhenlandet. År 1870 ägde dessa båda provinser sammanlagdt något öfver 5 millioner inb., i våra dagar åter närmare 11 millioner. Huru under allt detta den allmänna välmågan förökats låter sig åtminstone anas af det faktum, att sedan 1870-talet dödsiffran i dessa provinser minskats från 26 promille till 17, alltså i åtskilligt högre grad än den samtida förbättringen för vår världsdel i dess helhet.[4] Den ekonomiska utvecklingen under senare år i dessa delar af Tyskland är i själfva verket en vida beundransvärdare företeelse än motsvarande framsteg i Amerika, eftersom den tyska utvecklingen representerar ett mera *rationellt* och med omtanke för framtiden förenadt utnyttjande af landets naturliga rikedomar.

Tysklands egen *utvandring* är väl numera ganska ringa, men öfver Hamburg och Bremen försiggår en högst betydande utvandring från Östeuropas länder. Omfattningen af denna rörelse framgår af Tab. 31 i det följande. Om det mönstergilla sätt, hvarpå den ordnats, är redan vid åtskilliga tillfällen taladt i Emigrationsutredningens bilagor. Sålunda redogöres i Bilaga I för den tyska utvandringslagstiftningen och i Bilaga II, sid. 133—135, för de utmärkta anordningar, som i de tyska hamnstäderna äro träffade för emigranternas mottagande och vårdande, hvilka anordningar bjärt afsticka mot de gammalmodiga och delvis otillfredsställande förhållandena i de engelska hamnarna, angående hvilka äfvenledes en redogörelse är lämnad i nyssnämnda bilaga.

Vid all industriell och kommersiell uppblomstring i våra dagars Tyskland har nationens intresse dock på samma gång, och vida mera än i England, varit riktadt äfven på jordbrukets upphjälpande och särskildt på skapandet i Preussen af en ny *småbrukareklass*. I de

[1] Tab. 11 och 12. — [2] Se t. ex. Statistiches Jahrbuch des Deutschen Reichs, 1909 sid. 37. [3] Tab. 19—21. — [4] Tab. 10 och 11.

af polackar delvis bebodda provinserna har man härvid i första rummet haft för ögonen det nationella tyska elementets stärkande; i öfriga delar af landet äro dessa sträfvande af rent agrarpolitisk art. Angående dessa förhållanden är en utförlig redogörelse meddelad i Emigrationsutredningens Bilaga XIV.

* * *

Om England lyckats organisera sin utvandring till ett rationellt folkbyte mellan det brittiska världsväldets olika delar och Tyskland lyckats reducera emigrationen till ett minimum, är äfven **Frankrike** ett land, där utvandringen icke ingifver några bekymmer, åtminstone af samma art som de vi äro vana vid i Sverige. Snarare skulle de franska statsmännen hellre se att den franska utvandringen ökades något, om den nämligen riktade sig mot landets egna kolonier och bidroge att stärka sambandet med dessa. Ett afgörande hinder härför ligger såsom bekant däri, att Frankrike icke har något befolkningsöfverskott att aflåta. Frankrike behöfver icke, såsom Sverige, tåla en ständig blodaftappning genom emigrationen, men det har köpt denna fördel med risken af sin framtida existens. Intet synes längre kunna rädda den franska nationen från att praktiskt taladt *dö ut.* Om landet också icke militäriskt besättes af andra folk, kommer ett besittningstagande att ske på annat sätt, i det Frankrikes nuvarande befolkning så småningom utbytes mot en annan, uppkommen genom amalgamation af invandrande grannfolk.

* * *

Inom mellersta Europa gifvas trenne smärre, ekonomiskt högt utvecklade folk, hvilkas utvandring åtminstone numera är ringa och ej gifver anledning till bekymmer. Dessa äro Nederländerna, Belgien och Schweiz.

Nederländernas ekonomiska historia under det sista halfseklet är ganska egendomlig. Dess jordbruk och dess boskapsskötsel äro högt uppdrifna, men kunna näppeligen längre ökas synnerligen mycket i kvantitatift afseende. Industrien är ringa och synes, till följd af bristen på råämnen, icke heller mäktig af någon kraftigare framtida utveckling. Landets hela tillvaro synes basera sig på dess *handel.* Också är, i förhållande till folkmängden, Nederländernas utrikes handel större än hvarje annat folks,[1] och — välordnad som den är och byggd på det väldiga kolonialrikets naturskatter — torde den äfven vara i utomordentlig grad *gifvande.*

---

[1] Aperçus, Tabl. 241.

Nederländernas befolkningsförhållanden i våra dagar äro, från de vanliga demografiska synpunkterna sedt, fördelaktiga. Giftermålsfrekvensen är i det närmaste så hög som bland de germanska folken i allmänhet och har snarare ökats än minskats.[1] Den äktenskapliga fruktsamheten är den högsta i Europa, eller i hvarje fall inom Västeuropa; den har visserligen under de båda senaste årtiondena gått tillbaka, men åtminstone icke mera än inom Västeuropas befolkning i medeltal.[2] Dödligheten, som ännu under 1860-talet var mycket hög, har förminskats med en hastighet som knappast hos något annat folk, och Nederländernas nuvarande dödstal är jämförligt med de skandinaviska nationernas.[3] Till följd häraf har födelseöfverskottet stegrats till samma höjd som Tysklands,[4] och då utvandringen är jämförelsevis ringa, har äfven den verkliga folkökningen under de senaste årtiondena fortgått i en skala, som är rent förvånande, om man erinrar sig landets ringa omfång och begränsningen af dess naturalster. Förklaringen kan icke sökas annorstädes än i det holländska folkets idoga arbetsamhet och uppdrifna kommersiella duglighet. Att välståndet icke har sjunkit, trots den starka folkökningen, torde kunna tagas för gifvet redan på grund af den omnämnda utomordentliga nedgången af dödssiffran.

Ännu år 1899 var Nederländernas folkmängd endast så stor som Sveriges. På nio år sedan dess har det hunnit före oss med ej mindre än 400,000 människor, eller ungefär så mycket som folkmängden i två af våra län.[5]

I **Belgien** har den ekonomiska utvecklingen varit kanske ännu mera förvånande än i Nederländerna. Folkökningen har däremot varit mindre, beroende på lägre nativitetsöfverskott. Utvandringen till främmande världsdelar har alltid varit mycket obetydlig, hvaremot årligen en mängd belgiska arbetare söka anställning i norra Frankrike, särskildt i det angränsande departementet Nord. En stor del af dessa vända emellertid tillbaka eller ersättas af franska arbetssökande i Belgien. Under hela tidrymden 1841—1900 har Belgiens nettoförlust (af *all* omflyttning) endast uppgått till 107,000 personer, eller vid pass 1,800 personer om året.[6]

Att födelseöfverskottet i Belgien är jämförelsevis lågt, berodde i äldre tider på den synnerligen låga *giftermålsfrekvensen*. Ännu på 1870-talet var Belgiens ställning i detta fall ofördelaktigare än Sveriges, hvilket land ju annars under senare tider befunnit sig i en mycket ogynnsam situation i detta hänseende. Men ingenstädes har en så radikal förändring till det bättre kommit till stånd i detta fall som i Belgien.[7] Under 1860-talet svarade mot hvarje tusental ogifte män i åldern 20/50 år endast 64 vigde män pr år i

[1] Tab. 5. och 13. — [2] Tab. 14. — [3] Tab. 9. — [4] Tab. 11. — [5] Tab. 3. — [6] Tab. 15. — [7] Se särskildt Aperçus, Tabl. 76.

första giftet; numera har siffran stigit till 88. En dylik stegring vittnar om en utomordentlig förbättring af landets ekonomiska tillstånd. I äldre tider skildrades detta vanligen i mycket mörka färger. *Dödlighetsstatistiken* låter dock icke rätt väl förlika sig med dessa skildringar, ty dödstalen i Belgien ha alltid varit snarare låga än höga. Förbättringen under senare år är emellertid icke här lika så kraftig som t. ex. i Nederländerna.[1]

I äldre tider var den äktenskapliga *fruktsamheten* synnerligen stor i Belgien. Mot hvarje tusental gifta kvinnor i yngre ålder än fyrtiofem år svarade under 1860-talet årligen 348 äkta födelser i Belgien, under det Västeuropas medeltal endast var 282. Blott Nederländerna, med 366, stodo ännu högre än Belgien.[2] Men i mån som välståndet synes hafva förökats, har fruktsamheten undergått en högst betydlig förminskning. Numera utgör den endast 230; lägre tal än så visa endast England, med 225, och Frankrike med 158. En sänkning sådan som i Belgien, och på relatift så kort tid, vittnar om en nära nog revolutionerande förändring i uppfattning och folksed. Om orsakerna ha vi oss intet bekant. Belgien är tydligen också i detta hänseende, som i så många andra, ett mycket «modernt» land.

Till följd af fruktsamhetens nedgång har den ökade giftermålsfrekvensen icke förmått höja Belgiens födelsetal, hvilket alltid varit ganska lågt, liksom, i följd häraf, äfven öfverskottet af födde.

Spörjer man så näringsstatistiken om vittnesbörd beträffande den lysande industriella och kommersiella utveckling, som efter allt att döma kommit Belgien till del under de senaste årtiondena, så äro dessa vittnesbörd ganska svåra att konstatera. Delvis beror väl detta på att här, såsom nästan öfverallt annars, saknas en fullt genomförd industristatistik. Både järntillverkningen och stenkolsbrytningen, om hvilka man har säkra uppgifter, hafva emellertid gjort tämligen långsamma framsteg i Belgien[3], åtminstone jämfördt med Tyskland och Amerika. Belgiens framsteg äro väl till finnandes inom förädlingsindustriens och kanske i främsta rummet på *handelns* område. När man ser detta lilla folk i våra dagar uppträda i aflägsna länder i konkurrens eller åtminstone i samarbete med världens stormakter, tvingas man ovillkorligen till en mycket hög föreställning om belgiernas affärsduglighet och kapitalstyrka.

Schweiz har, i utvandringshänseende, ganska noga följt samma utveckling som den stora tyska grannen. Schweiz hör ju till utvandringens klassiska länder, men det fick detta sitt rykte under en tidrymd, då ej synnerligen stor emigration behöfdes för att ett land skulle betraktas såsom ett utvandringsland före de flesta. Lik-

---

[1] Tab. 10. — [2] Tab. 14. — [3] Aperçus, Tabl. 233 och 237.

som i Tyskland har förhållandet nu slagit helt och hållet om: i våra dagar företer Schweiz ett öfverskott af *inflyttning*[1]. Då jordbruket till följd af naturförhållandena icke är mäktigt af någon större kvantitativ utveckling och äfven boskapsskötseln ej torde kunna drifvas synnerligen längre än som redan skett sedan årtionden tillbaka, så torde uppblomstringen äfven i Schweiz få skrifvas väsentligen på industriens och handelns räkning, förutom naturligtvis landets speciella inkomstkälla: den stora främlingsfrekvensen.

Befolkningsförhållandena i Schweiz äro nära nog i allt en kopia af Belgiens, blott att alla nyanser äro i Schweiz något mindre utpräglade. Men annars möter man samma ökning af äktenskapsfrekvensen, en nedsättning af den förut ganska höga fruktsamheten, en medelmåttig dödlighet med jämförelsevis ringa förbättring under senare tider samt ett svagt nativitetsöfverskott. Folkökningen var i äldre tider icke hög, men de senaste årens inflyttningar ha stegrat den utöfver Europas medeltal.[2]

Ett inflyttningsöfverskott i ett gammalt utvandringsland såsom Schweiz innebär onekligen ett ganska märkvärdigt förhållande. Det måste öfverhufvud erkännas såsom ett kraftigt vittnesbörd om schweizarnes idoghet och affärsduglighet, ty af naturen är ju landet icke synnerligen rikt utrustadt. Egendomligt är att ett dylikt inflyttningsöfverskott — efter tidigare stark utvandring — spåras äfven i Schweiz' tyska grannland *Baden.*[1] Den utomordentliga uppblomstring, som i våra dagar karaktäriserar stränderna af nedre Rhen, synes så småningom hafva spridt sig äfven till de i äldre tid ganska missgynnade trakterna omkring den stora flodens öfre lopp. I någon mån har förbättringen gjort sig gällande äfven på vänstra Rhenstranden, eller Elsass—Lothringen.[3]

* * *

Betraktar man under *ett* de nu senast genomgångna trenne landen, Nederländerna, Belgien och Schweiz, frapperas man af en egenskap, som är för dem alla gemensam: de äro folk af föga talrikhet, inklämda mellan mäktiga tullomgärdade grannar, och likväl själfva utpräglade *frihandelsländer.* Onekligen vittnar detta förhållande om en stor ekonomisk djärfhet, och utgången besannar, att, i en protektionistisk tid, den som verkligen har mod och kraft att lita endast på sin egen konkurrensduglighet, härmed också *kan* vinna lysande resultat. Till en del torde förklaringen ligga däri, att, i alla tre dessa länder, *handeln* spelar en ovanligt betydande roll vid industriens sida, medan jordbruket åtminstone i Schweiz och Belgien

---

[1] Tab. 21. — [2] Tab. 4. — [3] Tab. 15—22.

är för obetydligt för att tilltvinga sig statsmakternas särskilda uppmärksamhet och omvårdnad.

Ett fjärde land i mellersta Europa, också detta ett af de minsta, ansluter sig i åtskilligt till den nu behandlade ländergruppen: detta land är **Danmark.** Skillnaden är att Danmark, om man så vill, har en mycket obetydlig industri (liksom Nederländerna); å andra sidan kan man säga, att Danmark är det enda land i Europa som *lyckats förvandla hela sitt jordbruk till en industri.* Gemensamt med de nyssnämnda folken har Danmark en synnerligen högt uppdrifven och rationellt ordnad utrikes handel, hvarmed äfven här följer en utpräglad frihandelspolitik. Af stor betydelse för Danmark är dess i nyare tider utmärkt väl organiserade sjöfart.

Danmark är väl det enda land i vår tids Västeuropa, som lyckats uppehålla en stark folkökning väsentligen på grundvalen af ett utvidgadt jordbruk. Men också består utvidgningen icke egentligen i en utvidgad åkerareal utan i en exempellöst förökad intensitet i skötseln äfvensom en genom möjligast långt drifven kooperation åstadkommen rationell organisation af både uppköp och försäljning. Förutsättningarna för en dylik utveckling: en förträfflig jordmån, stor befolkningstäthet, högt uppdrifven folkupplysning, orubblig solidaritetskänsla och framstående affärsduglighet ända ned bland befolkningens stora massa, allt detta är fördelar, som ingenstädes annars uppträda i så kraftig förening. Hos oss skulle de väl finnas i Skåne; men äfven i Skåne saknas de båda sista faktorerna: solidaritetskänslan och den utpräglade ekonomiska förtänksamheten.

Danmarks befolkningsförhållanden äro numera i allmänhet mycket fördelaktiga. Giftermålsfrekvensen, som alltid varit högre än i Sverige och Norge, har under de senaste årtiondena märkbart ökats,[1] — alltså äfven härutinnan en likhet med Nederländerna, Belgien och Schweiz. Fruktsamheten har följt den allmänna västeuropeiska nedgången och är något mindre än i Sverige och Norge.[2] Dödligheten företedde i äldre tid relatift mycket gynnsamma siffror, men förbättringen var länge ganska svagt markerad. Under de senaste tio à femton åren däremot har en oväntad och plötslig sänkning bragt Danmarks dödstal ned till den lägsta punkt som öfver hufvud någonstädes uppnåtts.[3] Orsakerna till denna märkvärdiga förändring äro åtminstone för utomstående svåra att upptäcka. Danmarks höga folkbildning och allmänna välstånd borde långt tidigare hafva predisponerat detta land till synnerligen gynnsamma dödlighetsförhållanden; att verkligheten länge ej fullt svarade häremot, har kanske berott på den starkt uppdrifna alkoholförbrukningen. Men härutinnan har ännu icke någon nämnvärd minskning kommit till stånd; på

[1] Tab. 13. — [2] Tab. 14. — [3] Tab. 9.

denna punkt åtminstone torde alltså icke förklaringen till dödstalets senaste plötsliga nedgång vara att finna.

Giftermålsfrekvensens ökning har motvägt fruktsamhetens förminskning, hvarför de föddes relativa antal kunnat hålla sig ungefär oförändradt. Nedgången af dödstalet har alltså helt och hållet kommit födelseöfverskottet till godo och bragt detta till en betydande höjd.[1] Till följd häraf har Danmark kunnat uppehålla en stark folkökning till trots för att *utvandringen* stundom varit rätt betydande. Egentligen var detta fallet under den allmänteuropeiska jordbrukskrisens årtionde, eller 1880-talet. Under senare tider har utvandringen från Danmark i allmänhet varit ganska ringa.[2]

Att den ljusa tafla, som här gifvits af Danmarks ekonomiska tillstånd, skymmes af vissa framtidsfaror, är välbekant; men då desamma väsentligen ligga å andra områden än som här äro föremål för behandling, torde icke vara skäl att nu inlåta sig på detta ämne. Möjligen blifver tillfälle härtill i en annan »bilaga»; hvad som rör sig hos våra närmaste grannfolk är ju alltid af betydelse äfven för oss själfva.

* * *

Ett land, där utvandringen i och för sig är af betydande omfattning men dock otillräcklig att nämnvärdt inverka på folkökningen, är det stora **Ryska riket.** På de sextio åren från 1840 till 1900 synes det europeiska Ryssland ha förlorat minst 3⅓ millioner människor genom utflyttning, utöfver dem som inflyttat i riket.[3] Härvid är dock att märka, att en betydande del af denna förlust kommit det asiatiska Ryssland till godo och alltså utgör blott en omflyttning inom kejsarriket själft. Och äfvenledes bör ej glömmas, att födelseöfverskottet i Ryssland under samma tid uppgått till ej mindre än fulla 57 millioner. Blott 6 % af detta öfverskott ha alltså gått förlorade, mot för Sverige under samma tid 30 %.

Ryssland var redan vid 1800-talets början den folkrikaste staten i Europa, om man frånser det i upplösning stadda Tyska »riket». Under århundradet taget i sin helhet har Ryssland dessutom att uppvisa den största relativa tillväxten. Detta om de Brittiska öarna räknas såsom en enhet; annars kommer det egentliga England att stå framom Ryssland. Liksom Tyskland utmärkes Ryssland af en stark *acceleration* inom folkökningen. Under förra hälften af seklet uppgick den ryska folkökningssiffran till ungefär 8½ promille årligen, men under den senare hälften till öfver 12 promille och under det sista decenniet till omkring 13½. Sistnämnda siffra öfverträffar

[1] Tab. 11. — [2] Tab. 28. — [3] Tab. 15.

till och med det egentliga Englands samtida folkökningstal och äfven i någon mån siffran för det tyska riket.[1]

Vid 1800-talets början omfattade Ryssland (med Finland) inom sina nuvarande gränser blott något mer än 21 procent af Europas folkmängd. I närvarande stund har andelen stigit till öfver 29 procent.[2]

Accelerationen inom Rysslands folkökning beror dels därpå att födelsetalet, i motsats till hvad som är fallet med Västeuropas, snarare ökats än minskats. Denna ökning, som delvis synes sammanhänga med lifegenskapens upphäfvande, torde dock icke kunna tillmätas någon större betydelse. Viktigare är, att dödstalet ganska starkt förminskats.[3] Detta kan väl förefalla något oväntadt i betraktande af de många missförhållanden, som allt framgent karakterisera det ryska samhällslifvet. Men saken är naturligtvis, att kulturens *allmänna* framsteg alltid i någon mån komma äfven de folk till godo, som annars envisas att afstänga sig från tidens sträfvan. Äfven på detta område skulle man med visst fog kunna tala om en »oförtjänt värdestegring».

Födelseöfverskottet i det europeiska Ryssland har under senare tider nått fram till oerhörda belopp. Vissa år har det hunnit ända till 18 promille[4], och i absoluta tal till mer än 2 millioner individer.

Utvandringen till transoceaniska länder (alltså icke till Ryska Asien) uppgick under 1860-talet blott till några hundratal årligen, under 1870-talet till nära 6,000, under 1880-talet till nära 30,000, under 1890-talet till öfver 50,000, och slutligen under innevarande århundrade till minst 150,000 årligen.[5] Härtill kommer en icke ringa utvandring till England (af judar) och äfven till Tyskland (mest af polackar). Men i alla händelser blifva siffrorna tämligen obetydliga i förhållande till de ofantliga födelseöfverskotten. Huruvida framtiden kan komma att medföra en massutvandring från Ryssland, är ju ej värdt att yttra sig om. Ett stort hinder härför ligger redan i den omständigheten, att det torde bli allt svårare att utpeka det land, som skulle vara lämpligt och villigt att mottaga dessa emigranter, om de anlända i millioner.

Till *ryska Polen* har i flere årtionden pågått en betydande *inflyttning*, som sammanhänger med de många industriella anläggningar, som särskildt tyska firmor funnit förmånligt att åstadkomma innanför den ryska tullgränsen (exempelvis i Lodz). Ehuru alla hithörande siffror äro mycket osäkra, synes sannolikt att ryska Polen under de senaste sextio åren fått mottaga ett invandringsöfverskott af mer än 1/2 million människor. Också har folkökningen här varit utomordentlig. År 1860 egde Polen endast omkring 5 millioner inb., numera åter öfver 11 millioner.

[1] Tab. 4. — [2] Tab. 23. — [3] Tab. 9. — [4] Tab. 11. — [5] Tab. 25.

Frånses nu relaterade förhållanden i Polen, äger med Rysslands kolossala folkökning under nittonde seklet det från vår synpunkt anmärkningsvärda förhållandet rum, att den grundar sig nästan helt och hållet på utvecklingen af *jordbruket*. Ty industri, handel och sjöfart äro ju ännu bland detta folk tämligen litet betydande förvärfskällor. Här träffas alltså ett europeiskt land, där ett extensift jordbruk kunnat så godt som ensamt under ett helt århundrade uppehålla en folkökning om mer än 10 promille årligen. Men Rysslands naturliga möjligheter i detta fall stå ju också öfver all jämförelse med öfriga länder i vår världsdel. Och klagan öfver »jordbristen» bland Rysslands bönder har ju redan gjort sig synnerligen kraftigt förnimbar. Man gifver för afhjälpande af detta sociala onda anvisning på de stora jordvidder, som vid lifegenskapens upphäfvande tillerkändes godsegarna. Men fråga är om till och med åtgärder i riktning af dessa jordars öfverlämnande (på ena eller andra sättet) åt bönderna skulle synnerligen länge råda bot på jordbristen. Sedan återstå visserligen de omätliga möjligheter, som ligga i öfvergången till *intensift* åkerbruk i stället för extensift. Men härför erfordras — upplysning och kapital.

Huru Ryssland skall kunna under det nu ingångna seklet gifva uppehälle åt sitt ständigt växande antal millioner af inbyggare, är för landet självt och för det öfriga Europa ett mörkt problem. *Detta* sekel åtminstone kommer väl också för Ryssland att medföra samma tvång som för öfriga europeiska folk: att söka sin räddning uti industrialismen — under förutsättning att öfverhufvud nutidens världsekonomiska system har att påräkna en väsentligen oförändrad tillvaro.

* * *

Den **österrikisk-ungerska** monarkien består, kulturellt liksom politiskt, af tvänne hälfter, men gränserna mellan dessa bägge hälfter äro icke i båda fallen desamma. Från *kulturell* synpunkt måste Galizien och Bukovina föras till den östra hälften; enahanda är fallet med monarkiens gemensamma biländer, Bosnien och Herzegovina.

Från befolkningsstatistisk synpunkt blir delningen densamma som från kulturell. Skillnaden mellan monarkiens båda hälfter är i detta hänseende synnerligen skarp. Västra Österrike ansluter sig (möjligen med undantag af vissa tjeckiska distrikt i Böhmen och Mähren) till Västeuropas befolkningsförhållanden, medan monarkiens öfriga delar än afgjordare bära den östeuropeiska prägeln.

Från utvandringssynpunkt gäller, att den större transoceaniska emigrationen är i alla monarkiens delar en tämligen ny företeelse. Under de senaste åren har den emellertid med ens skjutit till den

grad i höjden, att Österrike-Ungern numera måste räknas bland Europas allra främsta emigrationsländer. År 1907 nådde utvandrarnes antal ända till nära 400,000 personer,[1] hvilket absolut taget var den högsta siffran i Europa näst Italiens, och relatift taget öfverträffades endast af Irlands, Skottlands, Italiens och Norges.[2]

Angående utvandringens fördelning på monarkiens olika delar föreligga icke fullständiga uppgifter, men så mycket framgår, att den *östra* rikshalfvan är betydligt mera hemsökt än den västra.

Äfven här bekräftar sig alltså, att en längre hunnen *industriell* utveckling i viss mån skyddar mot utvandringen. I Ungern, och än mera i Galizien, är ju den moderna industrien ännu endast i sin linda.

Äfven här gäller alltså också, att *jordbruket* visar sin oförmåga att bära en folkökning sådan som nutidens stegrade födelseöfverskott medföra. Där endast jordbruket är att tillgå såsom näringskälla, där skall man i våra dagar öfverallt i Europa — med undantag blott för Ryssland — konstatera emigrationen såsom ett fullt inarbetadt fenomen.

Att så skall i den närmaste framtiden blifva fallet på **Balkanhalfön,** därom varslar de senaste årens erfarenhet tydligt. I Tab. 25 sammanfaller rubriken »Öfriga länder» i allt väsentligt med Balkanhalfön, och för år 1907 finna vi redan siffran 90,000 emigranter, motsvarande 4 promille af halföns folkmängd. Så snart konjunkturerna i Amerika hinna förbättras, skola sannolikt ännu vida högre siffror snart vara att förvänta. Exemplen från Ungern och Galizien ligga tillräckligt nära för att locka till efterföljd, och den ekonomiska situationen är i alla dessa länder densamma: ett allenahärskande jordbruk, utan möjligheter till den expansion, som nutidens folkökning och växande lefnadsanspråk med nödvändighet fordra.

* * *

Vi komma så till Europas klassiska utvandringsland i våra dagar, **Italien.** Om den italienska utvandringen skola vi dock här icke ingå i detalj, emedan en utförlig framställning af densamma kommer att i ett annat sammanhang upptagas bland Emigrationsutredningens publikationer. På Emigrationsutredningens begäran har nämligen Professor Gustaf F. Steffen egnat Italiens utvandringsfråga en särskild undersökning, och är hans redogörelse härom afsedd att införas i Bilaga XVIII.

Här hänvisa vi endast till våra bifogade tabeller, i främsta rummet Tab. 25 och 28. Man finner där att år 1906 ensamt den

[1] Tab. 25. — [2] Tab. 28.

transoceaniska utvandringen från Italien öfversteg 500,000 personer, motsvarande nära nog 16 promille af landets folkmängd. Härtill kommer ytterligare den mera temporära utvandringen till Italiens grannländer i Europa, hvilken emigration vissa år hinner till 200,000 personer och däröfver, år 1907 till 276,000.

Att Italiens folkmängd under sådana förhållande numera *förminskas*, synes mer än sannolikt, ehuruväl inga direkta uppgifter därom ännu föreligga.

Man säger visserligen att en betydande del af de italienska emigranterna efter några år *återvända* till fäderneslandet. Men förhållandet lärer till stor del vara detsamma, som vi så väl känna från vårt eget land: att dessa hemkomna emigranter ej finna någon trefnad, utan ofta nog för andra gången uppsöka den nya världen, och då för att växa fast där för alltid.

Äfven **Spanien** och **Portugal** äro utvandringsländer af betydenhet. Detta gäller alltså i våra dagar samtliga romanska folk, med undantag af det franska. Och som fransmännen i sin ordning, af andra, välbekanta orsaker, stagnerat i antal, så är det i våra dagar synnerligen illa ställdt med hela den romanska folkgruppens numeriska tillväxt. Tab. 3 visar, att mellan åren 1900 och 1908 folkökningen i Frankrike, Italien, Spanien och Portugal sammanlagd icke synes hafva uppgått till mer än vid pass 200,000 personer om året, mot för det nordvästra (väsentligen germanska) Europa öfver 1,700,000 personer årligen, och för Östeuropa 2,170,000.

De fyra romanska hufvudfolkens andel af Europas folkmängd, som år 1800 uppgick till 32 procent och år 1900 nedgått till 24 procent, har sålunda ensamt på de åtta första åren af det nya seklet ytterligare nedgått till allenast 22½ procent.[1] Nedsättningen från år 1800 är så stor, att för uppnåendet igen af ståndpunkten för hundra år sedan kräfdes 40 millioner flere innebyggare än nu i de romanska länderna, alltså ingenting mindre än — ett nytt Frankrike.

* * *

På den skandinaviska halfön har utvandringen, såsom välbekant är, under det senaste halfseklet utgjort en fråga af den mest allvarliga innebörd. Hvad angår vårt eget land, skall åt detsamma ägnas en utförligare framställning i ett följande kapitel. I **Norge** har sedan snart femtio år tillbaka utvandringen varit mycket betydlig, och nästan alltid större än från Sverige. Undantagsvis var under 1890-talet Sveriges *nettoförlust* större än Norges — fastän äfven då den norska utvandringen till transoceaniska länder öfversteg

[1] Tab. 23.

den svenska; men numera är utvandringen från Norge relatift ungefär dubbelt större än från Sverige, och nettoförlusten förhåller sig i ungefär samma proportion.

Att till trots för dessa förhållanden utvandringsspörsmålet tilldragit sig mindre uppmärksamhet i Norge än i vårt land, förklaras ur olika orsaker. Norge har förut haft fördelen af ett ovanligt högt nativitetsöfverskott, hvarigenom folkökningen åtminstone till vissa tider kunnat hållas någorlunda uppe till trots för emigrationen. Därtill har det offentliga intresset i Norge städse hellre sysselsatt sig med politiska frågor än med ekonomiska. Och slutligen har den allmänna meningen ännu mer än i Sverige varit böjd att betrakta utvandringen såsom en naturnödvändighet, mot hvilken intet botemedel stod till buds; ja i det hela har man haft blicken mera öppen för utvandringens goda sidor än för dess ofördelaktiga.

I Norges ekonomiska historia blef emellertid året 1899 en vändpunkt af den betydelse, att man under den senaste tiden begynt betrakta åtskilliga företeelser från något andra synpunkter än förr. Den kris, som då inleddes, kan näppeligen sägas vara fullt öfvervunnen ännu. Säkerligen i samband härmed hafva Norges befolkningsförhållanden undergått en anmärkningsvärd förändring. Giftermålsfrekvensen har minskats i synnerligt hög grad, så att den i förhållande till folkmängden i dess helhet varit under de senaste åren lägre än i Sverige. Samtidigt har fruktsamheten inom äktenskapen nedgått. Norge dröjde längre än något annat västeuropeiskt folk att beträda nymalthusianismens väg, men numera synes detta hafva skett äfven här. Födelseöfverskottet har därför minskats betydligt, så att det under de senaste åren knappt varit högre än för Europa i medeltal. Under sådana förhållanden har utvandringen naturligtvis haft makt att starkare än förr inkräkta på den verkliga folkökningen, och Norges numeriska betydenhet bland de europeiska folken befinner sig i märkbart sjunkande. Allt detta har gjort att man begynt äfven i Norge mera sysselsätta sig med emigrationsspörsmålet och börjat söka efter möjligheter att åstadkomma utvandringens begränsning.

Norge gifver exemplet af ett folk, som ej längre kan lefva af sitt jordbruk och skogsbruk, ej ens med fiskets tillhjälp och med afkastningen af den högst betydande sjöfarten, — men som ännu icke hunnit synnerligen långt på den *industriella* utvecklingens väg, som måste vara dess enda räddning. Betydande orsaker härtill äro landets kapitalfattigdom samt — ännu mera afgörande — dess synnerliga fattigdom på råämnen.

Återstår **Finland.** Detta land har ju ock under senare tider aflämnat en mycket betydande transoceanisk utvandring. Men, såsom kändt, är åtminstone det ursprungliga incitamentet här af politisk

art, icke af ekonomisk. I hvad mån den finska utvandringen kan anses vara framkallad af ekonomiska förhållanden, är en fråga om hvilken ännu så godt som ingen utredning föreligger. För en utanförstående är det icke lätt att därom bilda sig någon mening.

Den ojämförligt största utvandringen i Finland företer *Vasa län*, som på samma gång är landets kanske förnämsta jordbruksbygd. Detta är emellertid icke något afgörande bevis för det finska jordbrukets otillräcklighet redan nu, ty förhållandet kan vara beroende äfven därpå, att detta läns befolkning till stor del är svensk och förmodligen i denna egenskap djupare än finnarna berörts af det senaste årtiondets händelser. Härförutom har ju vandringslusten hos germanerna i regeln visat sig starkare än hos andra folk.

* * *

Sammanfattas den föregående framställningen, finner man att de länder i Europa, där för närvarande utvandringen är stor och ingifver bekymmer, äro: Irland, Italien, Pyreneiska halfön, Österrike-Ungern, Sverige, Norge och i en nära framtid troligen också Balkanhalfön, — alltsammans *länder, där den industriella och kommersiella utvecklingen ej nått den höjd, eller åtminstone ej den omfattning, som inom våra dagars Europa i gemen.*

III.

Folkökningen i äldre och nyare tider i Sverige.

Inom sina nuvarande gränser har Sverige vid nedannämnda tidpunkter inneslutit efterföljande folkmängd, under jämförelse äfven med folkmängden inom vår europeiska världsdel i dess helhet:

År.	Europa.	Sverige.[1]	Sverige i ‰.
1600	95,000,000	950,000	10·00 ‰
1700	130,000,000	1,485,000	11·42 »
1800	187,693,000	2,347,303	12·50 »
1865	295,542,000	4,100,649	13·88 »
1880	331,745,000	4,565,668	13·76 »
1900	400,577,000	5,136,441	12·82 »
1908	433,309,000	5,429,600	12·53 »

Talen för Europa åren 1600 och 1700 äro blotta gissningar, och äfven Sveriges siffra för år 1600 är synnerligen osäker. Men svårligen lärer kunna antagas, huru man än uppskattar de absoluta talen, att Sverige år 1600 skall hafva upptagit en *större* andel af Europas folkmängd än här angifves, eller 10·00 promille. År 1865 hade vår andel hunnit till 13·88 promille. Naturligtvis hafva under mellantiden funnits många perioder, under hvilka vi gått tillbaka, men detta har utjämnats under lyckligare tider. Åtminstone under denna tidrymd af trehundra år har Sverige ej blott hållit jämna steg med det öfriga Europa i fråga om folkökning, utan ock därutöfver vunnit icke så litet i numerisk betydenhet gentemot det hela.

Vid midten af 1860-talet inträder härutinnan en vändpunkt. Sedan dess har vår folkmängd visserligen icke minskats, men vi hafva ej kunnat hålla oss uppe vid samma proportion som förr bland de öfriga folken. Från att vår andel af Europa år 1865 uppgick till 13·88 promille, hade den år 1908 sjunkit till 12·53 promille. Nedsättningen, 1·35 promille, motsvarar efter nuvarande förhållanden en absolut folkmängd af 585,000 personer. Om vi hållit oss fullt i jämnhöjd med det öfriga Europa, borde vårt land år 1908 haft 6,015,000 innebyggare, i stället för i verkligheten blott 5,430,000.

---

[1] För år 1865 approximatift korrigerad siffra enligt Tab. 39.

Denna relativa nedsättning af 585,000 personer förklaras mer än tillräckligt af *utvandringen*, som mellan 1865 och 1908 bragt oss en nettoförlust af 950,000 människor.[1]

Tiden efter år 1865 är alltså utvandringens epok i vårt land.

Denna epok sönderfaller, från folkökningens synpunkt, hittills i tvänne större tidrymder, med gränspunkt vid år 1880. Tiden mellan 1865 och 1880 inrymmer den första stora utvandringen i vårt land, med därefter följande reaktionsår. I sin helhet karaktäriseras denna period dock däraf, att vi ännu kunde någorlunda följa med det öfriga Europa i folkökning. Mellan åren 1865 och 1879 föll vår andel af Europas folkmängd blott från 13·88 promille till 13·84 promille.[2]

Med år 1880, då den andra stora utvandringsperioden redan begynt, begynner också från folkökningens synpunkt den senare perioden af utvandringstidehvarfvet i Sverige. Tab. 41 visar, att från och med år 1880 och till våra dagar *Sverige blott ett enda år kunnat uppnå en lika stor relativ folkökning som Europa i gemen.* Under denna tidrymd har således vår andel af Europas folkmängd nästan oafbrutet sjunkit, i allt från 13·84 promille till 12·53.

Vända vi oss, vid ett studium af folkökningens historia i vårt land, till en början till tiden *före* den stora utvandringen, alltså till tiden före år 1865 (eller om man så vill 1867, — året 1865 är valdt blott såsom ett något rundare årtal), så finna vi, att denna tidrymd, med utgångspunkt från år 1720 (eller 1721), sönderfaller i tvänne hufvudepoker: å ena sidan åren 1720—1815 (eller 1814), en epok alltså, som sträcker sig fram till och med den sista krigsperioden, hittills, i vår historia; å andra sidan åren 1815 (eller 1814) till 1865 (eller 1867), utgörande den del af *fredsperioden* som faller före utvandringen.

Att vi föredraga de rundare årtalen för periodindelningen, har sin grund uti, att vi då kunna röra oss med folkräkningsåren, hvilket ju vid en statistisk behandling är en fördel.

Tidrymden 1720—1815. Omkring år 1700 hafva vi, med utgång från Edv. Axelsons detaljerade beräkningar,[3] uppskattat Sveriges folkmängd inom dess nuvarande gränser till vid pass 1,485,000 personer, och omkring 1720, likaledes med begagnandet af Axelsons siffror, till vid pass 1,350,000. På detta sätt blir nedsättningen under krigsperioden omkring 9 %, eller ungefär den af Axelson funna, fastän vi ansett oss böra sätta själfva folkmängdsbeloppen något högre. Axelson har nämligen för år 1697 räknat sig till en folkmängd af

[1] Tab. 48. — [2] Sveriges folkmängd år 1879 var 4,558,320 (enligt Tab. 39), och Europas 329,264,000 (Tab. 2). — [3] I den akademiska afhandlingen »Bidrag till kännedomen om Sveriges folkmängd på Karl XII:s tid», Visby 1888.

endast 1,376,000 personer och för 1718 till en folkmängd af blott 1,247,000. Sedan dessa beräkningar gjordes, har man emellertid i någon mån tillvaratagit de spridda uppgifter vi ega om de föddes och aflidnes antal mellan 1721 och 1748, och dessa tal gifva vid handen, att folkökningen under denna tid icke synes kunna sättas så högt som resultatet skulle blifva om man accepterar Axelsons folkmängdssiffra för år 1718. Denna senare siffra måste alltså vara något för låg. Den stöder sig på mantalslängderna från de särskilda länen, men det torde väl icke vara orimligt att antaga, att dessa ej varit alldeles fullständiga. Af nyssnämnda skäl ha vi trott oss kunna approximatift stanna vid de folkmängdssiffror för åren 1700 och 1720, som upptagas härofvan.

År 1755 uppgick Sveriges folkmängd till 1,875,000 personer. Tillväxten sedan år 1720 skulle alltså uppgått till 525,000, eller i årligt medeltal 9·43 promille. Om man erinrar sig, att Europas normala ökningssiffra under 1700-talet ej nådde till 4 promille årligen, så framgår häraf, hvilken för den tiden utomordentlig folkökning vårt land presterade under denna tidrymd — en hel mansålder igenom. Denna tidrymd, fylld af nyvaknadt verksamhetsbegär och stora, ibland öfverdrifna förhoppningar om landets ekonomiska framtid, är ju också otvifvelaktigt en af de lyckligaste i hela vår historia.

Främjandet af industriens, handelns och sjöfartens utveckling var denna tids älsklingsidé. Helt säkert hafva också dess sträfvanden i denna riktning blifvit grundläggande för dessa näringars efterföljande historia i vårt land. Men *kvantitatift* blef resultatet för ögonblicket ganska ringa. Enligt hvad Doc. Wohlin har ådagalagt,[1] hemtade ännu år 1750 vid pass 80 procent af Sveriges befolkning sin utkomst af jordbruket och dess binäringar. Väsentligen blef det alltså jordbruket, som under denna tidrymd fick för en hel mansålder uppbära en folktillväxt för landet af nära nog 10 promille årligen.

Att detta kunde låta sig göra, och med en omisskännelig samtidig tillväxt af det allmänna välståndet, blir lättare förklarligt, om man erinrar sig att en god del af denna tids arbete helt enkelt bestod uti att vinna igen hvad man förlorat under den närmast föregående långvariga krigsperioden. Ett uttryck härför får man, om man låter beräkningen af folkökningen omspänna hela tidrymden från 1700 till 1755 i stället för endast från 1720 till sistnämnda år. Från 1700 till 1755 blir tillväxten blott 390,000 personer, och den årliga förökningen endast 4·25 promille. Detta motsvarar ungefärligen det europeiska medeltalet under århundradet i fråga, hvilket, såsom nyss nämdes, synes hafva uppgått till ungefär $3^2/_3$ promille.

Den period af stark folkökning, som följde såsom en reaktion efter det stora nordiska kriget, upphörde efter midten af 1750-talet.

[1] Emigrationsutredningens Bilaga IX, sid. 4.

Räknadt fortfarande efter folkräkningsåren, finna vi, att från 1755 till 1815 Sveriges folkmängd växte från 1,875,000 till 2,465,000 eller med 590,000 personer, motsvarande en årlig tillväxt af endast 4·57 promille, medan under tidrymden mellan 1720 och 1755 till växten varit mer än dubbelt större, eller 9·43 promille. Hvad angår Europas folkökning mellan 1755 och 1815, kan den endast gissningsvis angifvas; men det är åtminstone sannolikt, att tillväxten för vår världsdel i dess helhet under sagda tid varit något högre än i vårt land, nämligen ej långt från 5 promille årligen.

Mellan åren 1755 och 1815 faller alltså en i det hela taget ogynnsam period af vår historia, från ekonomisk synpunkt räknadt. Orsakerna äro väl delvis de fyra krigen, men sannolikt därjämte minskadt intresse för ekonomiska framsteg både hos de styrande och allmänheten, ett växande slöseri, både offentligt och enskildt, starkt stegrad brännvinsförbrukning, våldsamma omkastningar inom världskonjunkturerna, o. s. v. På folkökningen inverkade nog också de svåra härjningarna af smittkoppsfarsoten, som bortryckte tusentals offer hvarje år, under maximiåret (1779) till och med 15,000 personer, eller 7½ promille af totalfolkmängden.

En afgjord förbättring i fråga om det ekonomiska tillståndet synes emellertid hafva inträdt redan under 1790-talet. Att den ofördelaktiga perioden fått, såsom här ofvan skett, framföras ända till år 1815, förklaras nästan uteslutande genom verkningarna af det olyckliga kriget i Finland.

Mellan åren 1815 och 1865 (eller 1866) faller så ett halfsekel med den starkaste folkökning vårt fädernesland under historisk tid torde hafva någonsin genomlefvat. Mot 2,465,000 inb. år 1815 svara vid 1866 års utgång ej mindre än 4,146,000. Årliga ökningen blifver alltså ej mindre än nära 33,000 personer i medeltal, motsvarande i relatift tal en tillväxt af 10·25 promille för hvarje år. För vår världsdel i dess helhet kan tillväxten nu med ganska god säkerhet beräknas hafva uppgått till något öfver 7·5 promille årligen. Sveriges siffra var alltså fullt en tredjedel högre.

För utvandringsfrågans studium är detta halfsekel af en hos oss exempellöst stark folkökning ett af hufvudföremålen för undersökningen. De utförliga studier öfver våra jordbruksförhållanden, som meddelas i Emigrationsutredningens Bilagor IX—XIII, sysselsätta sig i främsta rummet med att förklara den märkvärdiga utvecklingen under denna period, och en stor roll spelar densamma också vid de af Emigrationsutredningen föranstaltade «Bygdeundersökningarna», hvilkas resultat meddelas i Bilaga VIII.

Det hufvudfaktum, som härvid möter, är, att *äfven under denna långa tidrymd den starka folkökningen i vårt land fick uppbäras nära nog uteslutande af jordbruket.*

Doc. Wohlin uppvisar, i Bilaga IX, att ännu år 1840 ej mindre än 80 procent af vårt lands befolkning hämtade sin utkomst af jordbruket ensamt, alltså fortfarande ungefär samma andel som år 1750. Under hela den långa mellantiden af nästan etthundra år hade alltså Sveriges industri, handel och sjöfart icke förmått tillkämpa sig någon som hälst ökad roll inom vårt ekonomiska lif. Detta förhållande bestyrkes af det välbekanta faktum, att ännu år 1840 folkmängden i våra städer icke upptog större andel af riksfolkmängden än den gjorde redan år 1800, — den tidigaste epok för hvilken denna proportion kan uträknas.

Med 1840-talet begynner, såsom kändt är, våra städers kraftigare utveckling, delvis på landsbygdens bekostnad. Härmed antydes också, att våra stadsmannanäringar ändtligen begynt taga åtminstone någon del i den evolution, som då redan sedan länge var i full gång bland de flesta andra af Västeuropas folk. Huru obetydlig hela rörelsen dock ännu hos oss var från kvantitativ synpunkt, visar sig däraf, att ännu år 1865 jordbruket synes hafva gifvit uppehälle åt vid pass 75 procent af vårt lands befolkning, — en bra ringa förändring från 1840 års siffra af 80 procent, för att hafva kräft ej mindre än ett fjärdedels århundrade.

Sammanfatta vi utvecklingen under tidrymden 1815/1865, synes densamma kunna uttryckas med följande tal, hvilka tyvärr äro mycket osäkra, men åtminstone torde gifva en i hufvudsak riktig föreställning. Af Sveriges hela befolkning hemtade vid nedanstående tidpunkter sin utkomst inom en hvar af angifna hufvudgrupper af yrken: [1]

År.	Landtbruk.	Industri, handel, samfärdsel.	Allmän tjänst och s. k. fria yrken.	Summa.
1815	80 %	12 %	8 %	100 %
1840	80 »	12 »	8 »	100 »
1865	75 »	17 »	8 »	100 »

För en bättre uppfattning af dessa tal bör erinras, att i våra dagar landtbruket lifnärer mindre än 50 procent af folkmängden, industrien, handeln och samfärdseln 44 procent och öfriga yrken något mer än 6 procent.

Resultatet kan äfven sammanfattas så, att mellan 1815 och 1840 ökades Sveriges folkmängd från 2,465,000 till 3,139,000 personer utan någon som hälst framryckning af de industriella och kommersiella näringsgrenarna, — och mellan 1840 och 1866 från 3,139,000 till 4,146,000 personer under en industriell utveckling, som visserligen i någon mån öfverskred förenämnda periods men i alla fall var synnerligen obetydlig i jämförelse med samtida förhållanden bland

[1] Jfr Bilaga IX.

Västeuropas öfriga folk, och i jämförelse äfven med den utveckling, som *under följande årtionden* kommit till stånd inom vårt eget land.

Vi återkomma alltså till utgångspunkten, som vi tillåta oss att ännu en gång upprepa: att mellan 1815 och 1865 den exceptionellt starka folkökningen i vårt land fick till den långt väsentligaste delen uppbäras af jordbruket ensamt. Såsom annars i våra dagars Västeuropa, visade sig också här detta vara utöfver jordbrukets förmåga, och följden blef den stora utvandringen.

Efter år 1865 har folkökningen i vårt land i genomsnitt ej varit högre än händelsen var under 1700-talet, — om vi i fråga om detta frånse årtiondena för det stora nordiska kriget. Den normala siffran för vårt folks tillväxt synes numera vara omkring 7 promille årligen. Om huru detta ställer oss i jämförelse med vår europeiska världsdel i dess helhet, är taladt redan här ofvan.

IV.

Den svenska utvandringen.

Med året 1908 har den tidrymd, som öfverspännes af den svenska befolkningsstatistiken, nått den ansenliga längden af 160 år. Den 31 december 1748 uppgick Sveriges folkmängd till 1,755,692 personer; den 31 december 1908 utgjorde den 5,429,600.

Folkökningen under dessa etthundrasextio år har alltså omfattat 3,673,908 personer. Under samma tid har de föddes öfverskott öfver de aflidne uppgått till ej mindre än 4,781,199. Vi hafva alltså under tiden förlorat, genom öfverskott af utvandring öfver invandring, 1,107,291 personer, eller ett godt stycke öfver 1 million.[1]

Födelseöfverskottet och förlusten hafva fördelat sig öfver olika tidrymder på följande sätt:

	Födelseöfverskott.	Folkökning.	Flyttningsförlust.
Åren 1749/1800	667,760	591,611	76,149
» 1801/1850	1,161,840	1,135,238	26,602
» 1851/1908	2,951,599	1,947,059	1,004,540

Eller, om man önskar talen för de sedvanliga femtioårsperioderna:

	Födelseöfverskott.	Folkökning.	Flyttningsförlust.
Åren 1751/1800	640,904	566,625	74,279
» 1801/1850	1,161,840	1,135,238	26,602
» 1851/1900	2,497,181	1,653,900	843,281

I Tab. 68 är för tidrymden 1851/1900 antalet utvandrare och invandrare beräknadt i sin helhet, alltså med approximativ uppskattning för den i de officiella tabellerna ej redovisade omflyttningen. Antager man för tiden före 1851 en årlig immigration af 1,000 personer — hvilket icke torde vara högt, särskildt för äldre tider med tanken på flyttningen mellan Sverige och Finland, — samt för tiden efter 1900, att den ej redovisade förlusten representerar utvandring, så vinner man följande slutsummor för utvandring och invandring sedan år 1748:

	Utvandrare.	Invandrare.	Förlust.
Åren 1749/1800	128,149	52,000	76,149
» 1801/1850	76,602	50,000	26,602
» 1851/1908	1,238,295	233,755	1,004,540

[1] Tab. 39.

Siffrorna för äldre tiders utvandring och invandring äro naturligtvis af ringa värde, men de torde tryggt kunna betraktas såsom minima. — För de tre femtioårsperioderna blifva talen:

	Utvandrare.	Invandrare.	Förlust.
Åren 1751/1800	124,279	50,000	74,279
» 1801/1850	76,602	50,000	26,602
» 1851/1900	1,008,825	165,544	843,281

Och slutsummorna för de etthundrasextio åren 1749/1908 blifva ändtligen **1,443,046 utvandrare** och **335,755 invandrare**, hvilket gifver den förut angifna nettoförlusten af 1,107,291 personer.

Vid en närmare behandling särskilja vi de tre tidrymderna 1751/1815, 1816/1850 samt tiden efter 1850, hvilka här bilda de karaktäristiska perioderna.

Åren 1751/1815. Hvad man kan sluta till angående omflyttningsförhållandena under denna tid, — indirekt, ty inga direkta uppgifter gifvas, — är ganska utförligt behandladt i Statistisk Tidskrift häftet 139. Vi angifva här i korthet denna undersöknings hufvudresultat.

Nettoförlusten under denna tidrymd beräknas till 91,320 personer, alltså 1,405 personer i årligt medeltal. Det egendomliga förhållandet inträffar emellertid, att förlusten af *mankön* utgjorde 88,858, men af *kvinnkön* endast 2,462, eller i årliga medeltal 1,367 män och endast 38 kvinnor. Redan dessa tal vittna om helt andra förhållanden än i våra dagar. Omflyttningen af kvinnor, hvilken väsentligen skedde mellan Sverige och Finland, höll sig i fullkomlig numerisk jämnvikt. I själfva verket ådagalägger den citerade undersökningen, att denna jämnvikt torde uppstått genom den ungefärligen lika styrkan af tvänne motsatta strömningar. Å ena sidan förlorade Sverige under denna tidrymd årligen ett ej ringa antal gifta kvinnor, — hustrur till svenska ämbets- och tjänstemän och andra, hvilka öfverflyttade till Finland. Å andra sidan hade Sverige ett ungefärligen motsvarande inflyttningsöfverskott af ogifta kvinnor, sannolikt tjänstflickor från Åland och andra svenskspråkiga delar af Finland, som sökte sig anställning i Stockholm eller annorstädes.

De manliga utvandrarnes antal under denna tid är visserligen icke i och för sig ringa, men dock ej större än att det, förutom af den omnämnda flyttningen till Finland, torde kunna förklaras af den regelbundna årliga förlusten af sjömän, som slutade med att stanna i främmande land; vidare affärsmän som etablerade sig utrikes, en och annan studerande o. s. v.; samt slutligen de rena äfventyrarne (i bättre och sämre bemärkelse), på hvilka Sverige i alla tider torde hafva varit rikt. Någon regelbunden utvandring, sådan

som i våra dagar, har väl endast undantagsvis förekommit, såsom möjligen till de närmaste grannländerna under missväxtår.

Egentligen slutar väl denna tidrymd med år 1809, eller med skilsmässan från Finland. Vi ha framfört den till 1815, därför att detta år i andra hänseenden bildar en afgörande vändpunkt, och därför att 1815 års folkräkning synes ha gifvit ett säkrare resultat än 1810 års och därför bättre lämpar sig såsom utgångspunkt eller slutpunkt för beräkningar.

Åren 1816/1850 bilda en tidrymd af synnerligen obetydlig flyttningsförlust för vårt land. För alla de trettiofem åren kan den beräknas blott till 9,561 personer, eller 273 i medeltal för hvarje.[1] Orsaken till denna minskning gentemot föregående period är väl helt enkelt förlusten af Finland. Under åren mellan 1815 och 1825 (möjligen ock mellan 1810 och 1815) framträder till och med ett litet inflyttningsöfverskott,[1] hvilket — om det är verkligt och ej blott en ojämnhet i våra folkräkningstabeller — möjligen kan förklaras genom öfverflyttningen från Finland af ett antal personer, som under de nya förhållandena kände sig närmare bundna vid Sverige.

Mellan 1815 och 1850 synes någon större utvandring hafva förekommit endast under de sista åren af 1830-talet, under hvilka, såsom kändt är, vårt land hemsöktes af svåra missväxter. Då missväxterna till stor del drabbade de västra delarna af vårt land, har denna utvandring kanske i främsta rummet vändt sig till Norge. Närmare upplysningar härom föreligga dock veterligen icke.

Tiden efter 1850 inrymmer den moderna svenska utvandringsrörelsen. Hela utvandringen under åren 1851/1908 är å sid. 46 beräknad till 1,238,295 personer, och antalet invandrare till 233,755. Den slutliga förlusten uppgår alltså till 1,004,540 personer.

Vid en mångfald tillfällen är framhållet, hurusom vi haft trenne epoker af *större* utvandring inom Sverige. Den första omfattar åren 1867/73 och framkallades närmast af en rad dåliga skördar. Den andra omfattar åren 1879/83 och är i främsta rummet att tillskrifva en öfvertalig befolkning inom ungdomsåldern. Vid midten af 1880-talet var detta öfverskott borteliminerad, genom utvandringen, men icke desto mindre följde åren 1887/93 en tredje och synnerligen förödande utvandringsperiod, som på ett bedröfligt sätt uttunnade Sveriges redan undertaliga befolkning inom arbetsåldrarna. Efter denna tid har utvandringen varit något mindre än förr, om än med undantag för enstaka år, såsom 1902 och 1903. Fortfarande beröfvar oss emigrationen dock årligen ett par tiotusental människor — äfven efter afdrag för de återvändande; — och vid dåliga konjunk-

[1] Tab. 39.

turer har man allt framgent att befara plötsliga förluster af än större omfattning. Härtill kommer att vårt lands födelseöfverskott nu är mindre än förr, hvarigenom förlusten genom bortflyttningen blir mera märkbar. — Om utvandringens växlingar från år till annat redogöres utförligt af Professor Steffen i en artikel i Bilaga XVIII.

Vi skola nu lämna några antydningar om hvad här framlagda tabeller (Tab. 51—102) innehålla angående utvandringens fördelning efter kön, ålder och familjeställning samt efter yrke.

Fördelningen efter kön.

Med de approximativa tillägg, som i Tab. 68 äro gjorda för perioden 1851/1900, samt med ytterligare tillägg för den ej redovisade anparten af utvandringen åren 1901/08, kommer man till det resultat, att under åren 1851/1908 utvandrat i runda tal 717,000 personer af mankön och 521,000 af kvinnkön, hvadan mot hvarje tusental män svarat 727 kvinnor.

Då den officiella statistiken är ofullständigare i fråga om den manliga utvandringen än i fråga om den kvinnliga, är den officiellt uppgifna proportionen för kvinnorna åtskilligt högre än den ofvan funna. Den redovisade utvandringen upptager nämligen för åren 1851/1908 endast 611,429 mankön och 509,219 kvinnkön, hvadan mot tusen män här svara 833 kvinnor, i stället för den ofvannämnda, sannolikt riktigare siffran 727. Också skulle, om våra beräkningar äro riktiga, endast 12,000 kvinnor hafva utvandrat utan anmälan, men ej mindre än 106,000 män.

Angående fördelningen efter kön inom de olika grupperna af familjeställning samt inom olika åldrar, se här nedan.

Fördelningen efter familjeställning.

Såsom Tab. 51 utvisar, upptager den officiella statistiken för tidrymden 1851/1908 en sammanlagd utvandring af 1,120,648 personer. Af dem voro 385,840 gifta personer och dem tillhörande barn[1]; återstoden, 734,808, utgöres således af vuxna ogifta personer, inräknadt änklingar och änkor.

Den första gruppen — man skulle kunna säga *familjeutvandringen* — omfattade således i allt 34·43 %, eller något mer än en tredjedel. Emellertid är detta tal säkerligen något för högt, emedan den ojämförligt största delen af den ej redovisade utvandringen utgöres af ogifta. Utan fara för större misstag — då våra approximativa tillägg i alla fall endast äro minima — skulle man kunna antaga, att af den ej redovisade utvandringen några få tusental (säg

[1] Inräknadt barn tillhörande änklingar, änkor och ogifta kvinnor, hvilket antal emellertid ej torde vara betydligt.

6,000) voro gifta män, men att alla öfriga, som rest utan anmälan, varit ogifta, alltså 100,000 män och 12,000 kvinnor.

Efter dessa korrektioner skulle vi bland i allt 1,238,000 utvandrare få 392,000 gifta personer och dem tillhörande barn samt 846,000 ogifta personer jämte änklingar och änkor. »Familjeutvandringen» skulle då komma att uppgå till 31·7 procent, i stället för den officiella statistikens något högre siffra af 34·4 procent.

Tab. 57 visar, att procenten af familjemedlemmar gentemot den öfriga utvandringen befunnit sig i ett ständigt *sjunkande.* Under 1850-talet bestodo ej mindre än 60 procent af utvandrarne af gifta personer och dem åtföljande barn; åren 1901/08 hade siffran sjunkit till mindre än 28 procent. Detta visar huru utvandringen under tidernas lopp har i betydlig grad ändrat karaktär. Till en början följdes gärna hela familjen åt, när man beslutit sig för det vågsamma steget. Nu utgöres hufvudmassan bland utvandrarne af ungdomar, som ännu ej hunnit stifta familj och som på egen hand begifva sig ut att söka sin lycka i världen.

Af stort intresse är proportionen mellan könen bland dessa ogifta utvandrare. Med ofvan omnämnda approximativa tillägg skulle under de femtioåtta åren hafva utvandrat 512,000 ogifta män (öfver femton års ålder) men endast 334,000 kvinnor. Mot tusen män svara alltså här endast 652 kvinnor. Den redovisade utvandringen upptager 412,902 ogifta män och 321,906 kvinnor, eller 780 kvinnor mot tusen män. Den betydelsefullaste omständigheten här är, att kvinnornas relativa antal under tidens längd högst väsentligt ökats. För 1850-talet äro redovisade endast 462 ogifta kvinnor mot hvarje tusental ogifta män; under 1890-talet åter hade denna siffra stigit till 981 mot tusen, alltså nära nog liktalighet för könen. De senast gångna åren hafva däremot återfört en lägre proportion för kvinnkönet, — om endast af en tillfällighet, är ännu omöjligt att säga.

Man igenkänner i ofvanstående tal den från början obetydliga men efterhand oerhördt ökade utflyttningen af *hemmadöttrar* och *tjänstflickor.* Denna utvandring har den egenheten att vara mera konstant än den öfriga emigrationen. Strömmen af utvandrande unga flickor flyter tämligen jämnt från det ena året till det andra; den upptager därför också en större procent af den samfällda utvandringen under tider då denna är jämförelsevis låg. Denna jämna utvandring af ogifta kvinnor visar, att konjunkturerna för kvinnliga tjänstsökande i Amerika ännu hålla sig uppe, medan de för den manliga arbetskraften äro vida mera växlande och väl i det stora hela befinna sig i sjunkande.

Tab. 57 visar, att i fråga om här omhandlade förhållanden råder åtskillig olikhet mellan den *transoceaniska* utvandringen och utvandringen till våra grannländer *i Europa.* Den förra är ju vida öfver-

vägande och trycker på den samfällda utvandringen den prägel, som angifvits här ofvan. Emigrationen till våra europeiska grannfolk omfattade till en början mycket få familjer och utgjordes således väsentligen af ungt och ogift folk. Härutinnan har emellertid så småningom en rätt stor förändring inträdt, i det antalet ogifta män bland utvandrarne starkt förminskats i antal, men familjernas antal relatift ökats. Det är den minskade utvandringen till Norge och Danmark af manliga arbetssökande, som gifver sig tillkänna uti detta faktum. Äfven utvandringen af ogifta kvinnor till nämnda våra grannländer har minskats under senare tider, dock ej i så stor skala som emigrationen af mankön. Alltsedan 1880-talet utvandra därför till Norge och Danmark *flere ogifta kvinnor* än män.

Fördelningen efter ålder.

Det faktum, som här bildar det afgörande momentet, är, att utvandringens intensitet inom femårsgrupperna mellan 15 och 35 års ålder är *större* än medelintensiteten inom folkmängden i dess helhet, men däremot i åldrarna under 15 och öfver 35 år *mindre* än medelintensiteten. Eller med andra ord: åldrarna mellan 15 och 35 år åderlåtas *företrädesvis* af utvandringen. De gå därför också tillbaka i betydenhet i jämförelse med folkmängden i dess helhet.

Detta förhållande återkommer utan undantag inom vår svenska utvandring och synes vara regel äfven i andra länder, så vidt man af deras merendels ofullkomliga uppgifter kan döma.

Enligt Tab. 68, som innehåller approximatift kompletterade uppgifter för tidrymden 1851/1900, var, om utvandringsintensiteten inom folkmängden i dess helhet sättes = 100, frekvensen inom

åldern	15/20 år	184
»	20/25 »	350
»	25/30 »	223
»	30/35 »	123

Åldersgruppen 20/25 år lider alltså, relatift taget, en ej mindre än $3^1/_2$ gånger större förlust genom utvandringen än som drabbar folkmängden såsom helhet. Åldrarna 15/20 år och 25/30 år lida ungefär dubbel förlust mot vanligt, men i åldern 30/35 år sjunker utvandringen åter ned mot det gemensamma medeltalet, som den här öfverskrider endast med en fjärdedel.

Ser man också till immigrationen, förändras proportionerna något i fråga om nettoförlusten, men icke i betydligare mån.

Tab. 86 låter, för årtiondet 1891/1900, emigrationen studeras efter *ettårsgrupper*. Under detta årtionde uppgick den *redovisade* utvandringen till 5·00 promille årligen af folkmängden i dess helhet. Ettårsvis räknadt finner man nu, att redan åldern 15 år hinner till utvandringstalet 5·07 promille, alltså öfver medeltalet. Och med

»femton år» menas dock här personer som fylla denna ålder under kalenderåret för utvandringen; då den största utvandringen försiggår på våren, har tydligen större delen hithörande emigranter ännu ej hunnit fylla mer än fjorton år. Man ser, i hvilket stort antal fall flyttningen öfver världshafvet företages så godt som omedelbart efter konfirmationen.

Detta gäller nu tydligen dem som genom egna tillgångar, eller föräldrars, eller släktingars och vänners i Amerika, äro i stånd att genast bekosta sin resa. De andra få stanna hemma ännu några år, »tills de hunnit tjäna ihop till biljetten». Därmed får man skynda sig innan man blir tjuguett år, ty då inträder värnplikten och man har ej längre lof att resa. I tjuguårsåldern är det därför som den stora rusningen äger rum. Under det att utvandringens medelintensitet åren 1891/1900 för folkmängden i dess helhet var, såsom nyss nämndes, 5·00 promille årligen, var den för männen i tjuguårsåldern 34·33 promille, alltså nära sju gånger högre.

Tab. 73 och 75 visa, att härutinnan försiggått en ganska stor förskjutning sedan utvandringens första uppträdande. Hopningen af den manliga utvandringen på tjuguårsåldern har skärpts betydligt, dels vid tiderna för införandet af långvarigare värnpliktsöfningar än förr, dels sedan man upphört att gifva *tillstånd* till utvandring innan värnplikten fullgjorts. Detta tillstånd gafs förr nära nog åt en hvar som anhöll därom, men nekas nu konsekvent hvarje värnpliktig, som ej fullgjort de föreskrifna öfningarna.

Också finner man, att medan år 1866 endast 4·26 procent af de manliga utvandrarne tillhörde tjuguårsåldern, var detta år 1908 fallet med ej mindre än 16·54 procent. I Tab. 79 kan man tämligen tydligt afläsa inflytandet af värnpliktens utsträckning i detta fall. Närmast efter hvarje sådan utsträckning stiger utvandringen starkt bland tjuguåringarna, men sedan återgår allt så småningom igen till det gamla, alltid dock med *någon* förblifvande höjning af den förra medelnivån.

Ett oerhördt sorgligt fall, som man väl må hoppas aldrig skall upprepas, erbjuder året 1887. Vid det årets ingång funnos 41,000 ynglingar i vårt land, som innan årets utgång skulle fylla tjugu år; vid årets slut voro ej mindre än 4,000 af dem i främmande land, alltså i det närmaste hvar tionde man. Året 1902 var ej fullt lika ogynnsamt, men äfven det året uppgick antalet tjuguåringar, som lämnade fäderneslandet, till mer än 3,000 man.

I åldersåret *tjuguett år* afspegla siffrorna i Tab. 78 tydligt den olika praxis i fråga om beviljandet af utflyttningstillstånd. År 1880 utvandrade 1,473 ynglingar i denna ålder; år 1908 var visserligen hela utvandringen endast fjärdedelen af 1880 års, men antalet 21-åringar var minskadt ända till endast 65 stycken. Detta på pap-

peret, d. v. s. den legitima utvandringen. Därutöfver komma de som olofligen utvandrat och hvilkas antal ej kan uppgifvas.

Äfven i åldern tjugutvå år utvandrade endast 99 ynglingar under året 1908, mot 1,531 under året 1880. Förklaringen är densamma som nyss.

Här ofvan nämndes, att *femårsklasserna* mellan 15 och 35 år äro de som förete en utvandring öfver genomsnittet. Nyss visades, att, åtminstone under 1890-talet, öfvertaligheten inträdde redan i åldern (14 à) 15 år, alltså under den yngsta hithörande ettårsklassen. Frågar man sig så, när öfvertaligheten *upphör*, så befinnes detta vara just efter fyllda 35 år. Att gruppen 15—35 år företer mer än normal utvandringsintensitet gäller alltså ej blott om dess femårs- utan äfven om alla dess ettårsgrupper — och om inga andra ettårsgrupper än dessa.

Öfver hufvud kan man säga, att utvandringen så småningom förskjutit sig alltmera till den vuxna befolkningens yngsta grupper. Af samtliga utvandrare tillhörde under 1860-talet 11·33 procent gruppen 15/20 år, men åren 1901/08 ej mindre än 25·68 procent. Gruppen 20/25 år har under samma tid ökat sin andel från 20·27 till 27·05 procent. Däremot hafva åldrarna 25/30 och 30/35 relatift taget gått något tillbaka. Hela den ofta behandlade gruppen 15/35 år har emellertid ökats från 58·43 procent under 1860-talet till 74·56 procent under åren 1901/08.[1]

Barnens antal bland utvandrarne är numera relatift något mindre än förr, till följd af den förut omnämnda minskningen af antalet utvandrade *familjer*. Antalet barn, som medföras af hvarje hundratal gifta kvinnor, har något minskats. Tab. 57 visar, att detta egentligen gäller utvandringen till våra europeiska grannländer, icke i väsentlig mån Amerikafararne.

Öfverhufvud är åldersfördelningen något olika inom dessa båda hufvudafdelningar af utvandringen (till europeiska länder och till utomeuropeiska). Tab. 69 ådagalägger närmare detta förhållande. Enklast uttryckes detsamma genom att beräkna huru många procent af utvandrarne inom hvarje ålder, som nöja sig med en flyttning till Norge eller Danmark o. s. v. och alltså icke utsträcka färden öfver världshafvet.[2] I åldern 15/20 år var detta (åren 1891/1900) fallet med 12·53 procent, i åldern 20/25 år med 14·92 procent, i åldern 25/30 med 21·01 procent, i åldern 30/35 år med 22·71 procent, o. s. v., så att just de yngsta synas helst välja Amerika såsom mål. Inom de högre åldrarna vänder sig förhållandet ånyo, detta af det skäl att det relatift oftare inträffar att gamla föräldrar och farföräldrar hämtas öfver till det nya hemmet af barn i Amerika, än af dem som utvandrat till mindre aflägsna land.

[1] Tab. 64. — [2] Se anmärkningen till Tab. 69, sid. 193.

Af samtliga utvandrare äro endast vid pass 4 procent äldre än femtio år, och denna andel synes icke hafva undergått någon större förändring, i det att minskningen i åldern 50/65 år uppvägt ökningen i åldern 65/ω. Säkerligen är det flere nu än förr, som på gamla dagar öfverflytta till redan utvandrade barn och andra anförvanter; men i stället har det i utvandringens första tider varit vanligare än nu, att gamla makar på egen hand företogo sig den äfventyrliga färden, — då vanligen med sina barn i följe, alltså hela familjen på en gång.

I fråga om utvandrarnes fördelning *efter kön*, inom hvarje åldersgrupp för sig, gäller att kvinnornas utvandring icke, såsom männens, störes af värnplikten och därför är betydligt jämnare, icke blott — såsom förut visats — från det ena kalenderåret till det andra, utan ock från ålder till ålder. I öfrigt innehålla våra tabeller ett stort antal data om männens och kvinnornas skiftande antal inom olika åldrar m. m., såväl i absoluta som relativa tal, hvilka dock för att användas icke erfordra någon vidare förklaring.

Om den detaljerade utredning af utvandringsförhållandena inom olika åldrar, som meddelas i »Dödlighets-, Utvandrings- och Invandringstabellen» för åren 1891/00, jfr sid. 58 här nedan.

Ålder och familjeställning.

En fullständig fördelning af våra emigranter med kombination af ålder och familjeställning är i vår utvandringsstatistik genomförd först med år 1891. Därförut funnos endast summariska uppgifter af den art som i Tab. 51—57.

I våra här bilagda tabeller är åt denna fråga ägnad en ganska utförlig behandling, emedan en sådan icke förr kommit ämnet till del. Hithörande data innehållas, i hvad angår femåriga åldersgrupper, i Tab. 69—72, och, i hvad angår ettårsklasser, i Tab. 80—88.

Tab. 86 visar, att utvandringen bland männen är inom hvarje åldersgrupp relatift större bland de ogifte än bland de gifte. Bland kvinnorna är regeln densamma; dock är skillnaden mellan gifta och ogifta här mindre, och i de högre åldrarna förekomma till och med undantagsfall, där utvandringsintensiteten är högre bland de gifta än bland de ogifta. — Såsom i fråga om nästan alla befolkningsförhållanden intaga änklingar och änkor äfven här i regeln en mellanställning mellan gifta och ogifta, om än de absoluta talen äro för små att åstadkomma full regelbundenhet. Inom de högre åldersklasserna är dock utvandringen starkare bland änklingar och änkor än bland både gifta och ogifta, — ett vittnesbörd om huru dragningskraften från det nya hemmet i Amerika blir starkare för den ensam lämnade maken eller makan.

En egendomlig omständighet är att utvandringsintensiteten för gifta män är nästan enahanda för alla de tre femårsklasserna från 20 till 35 år, och i fråga om gifta kvinnor för de tre femårsklasserna från 15 till 30 år.

De relativa utvandringstalen för *ettårsgrupperna*, efter familjeställning, meddelas för perioden 1891/00 i Tab. 86. Motsvarande tal för invandringen innehållas i Tab. 87, och för nettoutvandringen i Tab. 88.

Immigrationen.

Uppgifter om immigrationen från främmande land föreligga först från och med år 1875. Hela det uppgifna antalet immigranter åren 1875/1908 uppgår till 212,369. I den officiella statistiken har man dock, för att vinna fullt årtionde, kalkulerat sig till tal äfven för åren 1871/74. Med inräkning häraf upptages i våra tabeller hela den redovisade immigrationen (för åren 1871/1908) till 224,200 personer.

Antalet är ju i och för sig icke ringa. För enstaka år ha vi nått ända till 10,000 immigranter och däröfver, hvilket är ett högre tal än den redovisade *emigrationen* för hvilket år som helst före 1868.

I den officiella statistiken behandlas immigrationen med samma utförlighet som utvandringen, och så har i hufvudsak skett äfven i våra här bilagda tabeller. Att ingå i någon detaljerad redogörelse för dessa tabellers innehåll torde icke vara erforderligt. En hvar, som för något ändamål behöfver använda tabellerna öfver invandringen, skall utan svårighet, hoppas vi, finna sig till rätta.

Anmärkas må endast, att *invandringen från främmande världsdelar*, alltså väsentligen från Amerika, nådde sin höjdpunkt år 1894, då den uppgick till ej mindre än 7,455 personer,[1] men att den sedan dess snarast gått tillbaka. Under femårsperioden 1891/1895 fingo vi mottaga 5,063 immigranter årligen från främmande världsdelar, — till största delen återvändande svenskar; under åren 1896/1900 uppgick motsvarande antal endast till 4,561, och åren 1901/05 till 3,891. De tre åren 1906/08 förete visserligen ånyo en höjning, till 5,271 immigranter årligen, men osäkert är om detta höga medeltal skall kunna hålla sig uppe för hela femårsperioden när talen för 1909 och 1910 kunna tilläggas.

Att återinvandringen från Amerika under de senare åren minskats i stället för att ökas, har uppmärksammats äfven af en af Emigrationsutredningens »bygdeundersökare», fil. lic. A. Brusewitz, som undersökt förhållandena å södra Dal. I sin därom afgifna berättelse säger han (Bilaga VIII N:r 4, sid. 94): »Sorgligt nog ser det ut, af meddelade uppgifter att döma, som om de amerikanska jordförvärfven

[1] Tab. 49.

under de allra senaste åren skulle varit i aftagande. I Grinstads socken uppgafs, att sedan år 1900 ej förekommit någon ny svensk-amerikansk bosättning.»

Om lic. Brusewitz' förmodan är riktig, att motviljan mot exercisen är en starkt medverkande orsak till detta förhållande, så bör ju den lättnad härutinnan, som år 1909 kommit till stånd för återvändande emigranter, möjligen kunna åstadkomma någon förbättring för framtiden.

I alla händelser är detta faktum af en aftynande immigration af svensk-amerikanare en omständighet, som förtjänar att noga beaktas, emedan det står i stark strid mot många gånger nu för tiden uttalade förhoppningar och väl äfven torde vara för det allmänna föreställningssättet så godt som obekant.

Återinvandringen från våra grannländer i Europa har däremot i det hela taget ökats, om än icke synnerligen hastigt.[1] På samma gång har utvandringen till dessa länder i ej obetydlig grad aftagit, så att vi sammanlagdt för åren 1903 till 1908 räknat endast 19,575 emigranter men 25,643 immigranter, alltså ett saldo *till vår fördel* af 6,068 personer. Detta förhållande förklaras i främsta rummet af den ogynnsamma ekonomiska ställningen i Norge efter år 1899 samt af 1905 års unionskris; därtill har kommit den af politiska orsaker framkallade ganska betydande invandringen dessa år af finnar och ryssar. Äfven folkbytet med Danmark medför numera för oss en betydligt minskad nettoförlust, jämfördt med förhållandena för ett par årtionden tillbaka.

Nettoutvandringen.

Om våra statistiska uppgifter om in- och utvandringen vore fullständiga, skulle det naturligtvis vara af stort intresse att behandla *nettoutvandringen* med samma detaljerade utförlighet som bruttoutvandringen. Då emellertid ofullständigheten är notorisk och därtill mycket växlande, för olika år och för olika grupper, blifva nettosiffrorna af mindre värde och hafva därför fått sig en mera underordnad plats tilldelad i våra tabeller.

Hvad dessa tabeller i detta hänseende innehålla, är först en beräkning af den *totala* nettoförlusten (redovisad och ej redovisad) för hvarje tioårs- och femårsperiod samt för hvarje särskildt år af tidrymden 1749/1908, med absoluta tal i Tab. 39 och relativa tal i Tab. 40. I Tab. 48—50 är denna förlust för åren 1851/1908 fördelad på sina särskilda faktorer. Tab. 68 utvisar den totala (approximatift kompletterade) nettoförlusten för åren 1851/1900 uppdelad efter åldersklasser och efter kön. Härnäst meddelas i Tab. 53 för hvarje

[1] Tab. 49.

år af tidrymden 1871/1908 den *redovisade* nettoförlusten, med fördelning efter kön och familjeställning, samt i Tab. 56 samma nettotal (för tioårsperioder) med särskiljande af utvandringen till europeiska och till utomeuropeiska länder. För tidrymden 1891/1900 i dess helhet äro de *relativa* nettoutvandringstalen (pr år och hundratusen inb. i hvarje grupp) uträknade för kombinerade grupper af kön, ålder och familjeställning, såväl för femåriga åldersklasser (Tab. 72) som för ettåriga (Tab. 88), med skillnad i förra fallet äfven mellan förlusten till europeiska och till utomeuropeiska länder. För de femåriga åldersklasserna äro äfven de *absoluta* talen upptagna, i Tab. 71.

Hvad som i dessa tabeller företrädesvis tilldrager sig uppmärksamheten är de icke så alldeles fåtaliga fallen af *invandringsöfverskott*, alltså af vinst i stället för förlust. Visserligen har väl ej under ett enda år af de femtioåtta inträffat, att vårt lands folkbyte med andra länder lämnat oss ett totalöfverskott; men i fråga om vissa länder och för vissa befolkningsgrupper möter dock vinst i stället för förlust vid åtskilliga tillfällen. Regelbundet ha vi haft större inflyttning från Finland och Ryssland, än vi till dessa länder aflämnat emigranter; dock har det i vanliga fall gällt ganska obetydliga belopp. Att hela vårt folkbyte med grannländerna lämnat oss öfverskott under åren 1903/08, är redan här ofvan anmärkt.

Vända vi oss till perioden 1891/1900, för hvilken vi undersökt saken i detalj (Tab. 71, 72 och 88), finna vi, att Sverige, egendomligt nog, för hela årtiondet har inflyttningsöfverskott i fråga om *äldre ogifta män* (efter ungefär trettiofem års ålder); och gäller detta äfven särskildt i fråga om den transoceaniska omflyttningen. I fråga om folkbytet med våra grannländer lämnade redan detta årtionde inflyttningsöfverskott beträffande gifta personer och barn, hvadan hela förlusten föll på gruppen af ogifta personer, i synnerhet kvinnor.

Vi erinra om, i detta sammanhang, att vi i förevarande tabeller icke redovisat för utvandringen till särskilda länder, annat än så till vida att vi skilt mellan europeiska och utomeuropeiska sådana. Hufvuddragen af hvad vår statistik upplyser om folkbytet med hvarje land för sig äro afsedda att meddelas i Bilaga XX (»Svenskarna i utlandet»).

Utvandrarnes fördelning efter yrke.

Vår officiella befolkningsstatistik upptager ännu en synpunkt för våra emigranters fördelning, hvilken dock egentligen hör hemma inom näringsstatistiken och därför bör behandlas i samband med denna, — såsom ock är ämnadt att ske. Denna synpunkt är utvandrarnes yrkesfördelning.

För att följa den officiella statistiken, ha vi i våra tabeller inrymt äfven denna fördelning (Tab. 92—102), ehuru vi här icke hafva tillfälle att närmare ingå på densamma. Tyvärr äro hithörande tal mycket bristfälliga och lämna därför icke mycken upplysning om det i och för sig högeligen betydelsefulla ämnet.

I all synnerhet gäller detta *tiden före år 1903*. Under denna tid särskildes blott vid pass ett tiotal yrkesgrupper, hvilka dessutom delvis voro mindre lämpligt begränsade. Än ofördelaktigare är, att kontinuiteten emellanåt afbröts, — såsom öppet angifves från och med 1891, då en afgjord försämring skedde beträffande gruppen »Jordbruk», i det att »hemmasönerna» och »hemmadöttrarna» nu frånräknades denna grupp och lades till »Arbetare af obestämdt slag». Men utom detta anar man vid närmare undersökning, att äfven andra förändringar i grupperingen skett utan att därom lämnats någon upplysning. Hvad beträffar de särskilda grupperna, voro emigranterna inom hvarje sådan från början uppdelade mellan minderåriga och vuxna, och dessa senare mellan gifta och ogifta, hvilket allt ju i och för sig är af intresse. Men äfven här bröts kontinuiteten, denna gång redan år 1881. Öfverhufvud är om våra utvandrares yrkesfördelning före år 1903 ganska litet af värde att finna i vår officiella befolkningsstatistik. Jfr vidare de till våra tabeller fogade anmärkningarna.

Från och med år 1903 genomfördes en ny uppdelning af våra emigranter och immigranter, med anledning af en i en riksdagsskrifvelse uttalad begäran[1]. Gruppernas antal ökades till vid pass ett par hundra, ehuruväl, med hänsyn till de små och osäkra talen, i tryck offentliggöras siffror endast för ett femtiotal. Siffrorna för de smärre undergrupperna föreligga i manuskript och kunna användas för Statistiska Centralbyråns sedvanliga tioårssammandrag.

I Tab. 92—95 äro de nya talen meddelade, i summor för femårsperioden 1903/1907. Talen för hvarje år återfinnas i Centralbyråns årsberättelser.

Såsom ofvan omnämnes, kommer den sakliga behandlingen af dessa förhållanden före i ett annat sammanhang.

»Utvandrings- och Invandringstabell» för åren 1891/1900.

Sedan ett par hundra år tillbaka har man inom dödlighetsstatistiken — närmast för lifförsäkringsändamål — utarbetat så kallade »dödlighets- och lifslängdstabeller», i hvilka man bland annat räknat sig till dödsrisken för hvarje särskildt åldersår och sedan beräknat huru ett antaget antal födde efter hand decimeras från ålder till ålder, tills den siste af kullen upphör att existera.

[1] Se den officiella befolkningsstatistiken för 1903, sid. XXXVII.

Beräkningar af denna art komma troligen i en framtid att spela en stor roll också inom andra brancher af befolkningsstatistiken. Att detta ej redan skett, kommer sig helt enkelt däraf, att härför erfordras ett noggrannare detaljeradt material än som i regeln ännu står forskningen till buds. Den svenska befolkningsstatistiken har emellertid åtminstone under senare tid lämnat tillfredsställande material för dylika beräkningar både inom giftermåls- och födelsestatistiken, ehuruväl detsamma ännu ej kommit till användning. Inom utvandringsstatistiken föreligga användbara uppgifter ända sedan år 1861, och beträffande invandringen sedan år 1875.

Det har synts oss vara af intresse att en gång göra ett försök med en dylik »Utvandrings- och Invandringstabell», och meddelas en sådan för åren 1891/1900 — kombinerad med dödlighetstabellen, — i Tab. 90 och 91. Såvidt bekant, är detta det första försök i denna riktning, som någonstädes kommit till utförande.

De absoluta tal som härvid användts äro de som innehållas i Tab. 73—76. På grund af dessa tal samt motsvarande medelfolkmängder (se 1900 års officiella befolkningsstatistik, fjärde afdelningen sid. 3) hafva beräknats »utvandringstalen» och »invandringstalen», d. v. s. årliga antalet emigranter och immigranter på 100,000 inb. inom hvarje åldersgrupp (Tab. 86 och 87). Egentligen borde, i enlighet med det i dödlighetstabellerna använda förfaringssättet, medelfolkmängden först hafva ökats med halfva årliga nettoutvandringen (och halfva antalet döde), men denna lilla precisionsberäkning har ansetts kunna lämnas därhän, så mycket mera som ju de uppgifna antalen emigranter äro afgjordt för låga.

Härefter kunde man nu fortsätta med en beräkning af samma slag som den vanliga »dödlighetstabellen», alltså utgå från ett förutsatt antal af t. ex. 100,000 lefvande födde och med begagnande af de funna utvandrings- och invandringskoefficienterna räkna sig till, huru många af denna generation komme att utvandra, och huru många samma generation komme att med sig införlifva genom invandring. Det resultat, som härigenom vunnes, skulle ju ha en viss betydelse, men det har synts oss vara af vida större reellt intresse att kombinera in- och utvandringsförhållandena med dödligheten. Af det förutsatta antalet hundratusen födde ha vi således beräknat huru många som aflida inom första lefnadsåret, huru många som emigrera inom samma lefnadsår och huru många immigranter som tillkomma. På detta sätt finner man huru många som äro »kvar i landet» vid ingången till andra lefnadsåret; därifrån fortsättes beräkningen på samma sätt till tredje året, och så vidare från ålder till ålder.

De tal för kvarlefvande och kvarstannande vid hvarje års början och slut, som på detta sätt vunnits och som återgifvits i Tab. 90 och 91,

hoppas vi skola kunna komma till användning för åtskilliga sannolikhetsberäkningar, — skiftande efter de i hvarje fall föreliggande behofven.

För att med fördel kunna använda dessa tal bör man känna, huru utvandringen och invandringen under denna period ställa sig till hvad man i vår tid räknar såsom det ungefärligen normala i detta hänseende. Med afseende härå må nämnas, att ut- och invandringsintensiteten i det hela under den period som här behandlas, eller åren 1891/1900, utgjorde, för utvandringen 5·00 promille årligen af totalfolkmängden, och för invandringen 1·60 promille. Jämför man dessa tal med motsvarande approximativt kompletterade tal för hela tidrymden 1851/1900 (i Tab. 68), finner man dessa senare utgöra 4·65 promille för utvandringen och 0·76 promille för invandringen. Perioden 1891/1900 hade alltså en något större emigration än halfsekelsmedeltalet, men en mer än dubbelt större immigration. Nettoförlusten var 3·40 promille för perioden 1891/1900 och 3·89 promille för perioden 1851/1900. Man kan således säga, att årtiondet 1891/1900 representerar en något större bruttoutvandring men en något mindre nettoförlust än medelförhållandet för det nittonde århundradets senare hälft.

För den som så önskar är det lätt att, med begagnande af talen i Tab. 73—76 och motsvarande medelfolkmängder samt dödsrisker, utföra samma beräkningar äfven för årtiondena 1871/80 och 1881/90. För 1860-talet försvåras beräkningen af att uppgifter då saknades om immigrationen. Detta sista är dock icke något absolut hinder, om man erinrar sig att då för tiden den *uppgifna bruttoutvandringen* säkerligen var åtskilligt lägre än den verkliga *nettoförlusten*, hvadan man ej finge för höga tal för den senare ens om man förutsatte att immigrationen var = 0. Dock lämnade man naturligtvis i så fall obeaktadt, att ut- och invandring fördela sig litet olika sinsemellan på de särskilda åldrarna.

Hufvudresultatet af den kombinerade »Dödlighets-, Utvandrings- och Invandringstabellen» för åren 1891/1900 innehålles i följande tal, om vi till en början utgå *från födelsen*:

	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.
Lefvande födde	100,000	100,000	100,000
Af dem:			
aflida inom Sverige	85,097	85,993	84,264
aflida i främmande land . .	14,903	14,007	15,736
utvandrat hafva	22,198	22,614	21,835
men återkommit	7,295	8,607	6,099

Med »aflida i främmande land» förstås här: aflida såsom utvandrade, — alltså äro ej inräknade dödsfall som tillfälligtvis inträffat på

utländsk mark. Under »återkommit» äro upptagna samtliga immigranter, ehuruväl en del af dem äro främlingar. Uttrycket är således något oegentligt, men ett fullt noggrannt resultat kan f. n. ej vinnas. En af Statistiska Centralbyrån verkställd specialundersökning för år 1907 har visat, att vid pass 78 % af immigranterna detta år torde hafva varit af svensk börd, däraf 98 % af invandrarne från främmande världsdelar och 55 % af invandrarne från europeiska länder.

Af samtliga barn, som födas i Sverige, skulle, enligt här gjorda förutsättningar och jämlikt 1890-talets förhållanden, 22·20 % utvandra till främmande land; af dem komma 7·30 % tillbaka. Borta för alltid blifva 14·90 procent, alltså vid pass en sjundedel.

Af mankönet utvandra 22·62 procent, och invandra 8·61 procent. Nettoförlusten är alltså 14·01 procent. Af kvinnkönet utvandra 21·84 procent, medan invandringen motsvarar 6·10 procent; här är alltså nettoförlusten 15·74 procent,

Man skall finna det öfverraskande, att nettoförlusten är större för kvinnkönet. Detta är visserligen också i öfverensstämmelse med de officiella talen för emigration och immigration, enligt hvilka nettoutvandringen under åren 1891/1900 utgjorde för mankönet 3·35 pr år och tusen inv., men för kvinnkönet 3·46 (Tab. 72, sid. 192). Årtiondet i fråga bildar i detta fall ett undantag: både före och efter denna tid har förlusten varit större för mankönet än för kvinnkönet.

Faktiskt var detta för öfrigt nog fallet äfven i fråga om årtiondet 1891/1900. Jämför man med hvarandra 1890 och 1900 årens folkräkningar äfvensom födelseöfverskottet under mellantiden, så finner man att under de tio åren mankönets verkliga förlust uppgått till 95,193 personer och kvinnkönets till 85,147. Att utvandrings- och invandringstatistiken i stället gifver resp. talen 80,155 och 87,807 (Tab. 53) vittnar om denna statistiks ofullkomlighet. Denna ofullkomlighet går tydligen i den riktningen, att det för mankönet i främsta rummet är utvandringen, som upptages för lågt, för kvinnkönet åter invandringen.

Vår »Dödlighets-, Utvandrings- och Invandringstabell» vidlådes alltså i detta hänseende af en brist, som det för närvarande icke är möjligt att afhjälpa. Efter allt att döma faller ofullständigheten i utvandringstalen i främsta rummet på åldrarna omkring och närmast efter tjugu år. Den ej redovisade invandringen för kvinnkönet torde däremot företrädesvis vara att återfinna inom de något mera framskridna åldrarna.

För ett rätt förstående af vår tabell bör erinras om, att den följer *en och samma generation* genom hela dess lifstid, alltså *icke* afser en totalfolkmängd, hvilken senare ju är sammansatt af ett hundratal olika, samtidigt lefvande generationer, alla med olika ursprunglig numerär och i olika grad decimerade af död eller utvandring. Slutresultatet

ställer sig naturligtvis i någon mån olika i ena fallet och i det andra, — eller för den enskilda generationen mot för folkmängden i dess helhet. Af större omfattning torde dock denna åtskillnad knappast vara.

Här ofvan utgingo vi från att förutsatt antal af hundra tusen *födde*, i det hela och af hvartdera könet för sig. Vi skola härnäst se bort från barnaåldrarna och flytta blicken till den ungdom som håller på att växa upp. Vi kunna lämpligen stanna vid *femton års ålder*. Vi antaga alltså än en gång, att vi hafva för oss 100,000 individer af hvartdera könet, och skola söka följa dem under deras framtida öden. Denna gång blifver resultatet sådant som synes här nedan:

	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.
Kvarvarande vid femton års ålder . .	100,000	100,000	100,000
Af dem:			
aflida i Sverige	83,183	84,078	82,403
aflida i främmande land	16,817	15,922	17,597
utvandrat hafva	24,735	25,621	23,916
men återkommit	7,918	9,699	6,319

Af dem som hunnit till femton års ålder förlorar Sverige alltså 16·82 procent genom utvandringen. I det hela afvika talen vida mindre, än man skulle väntat, från dem som möta redan vid födelsen.

Vid en examen i en småländsk folkskola på 1880-talet skall en gammal allmogeman, seende ut öfver den samlade barnskaran, hafva dragit en suck och yttrat: »En tredjedel af dem, vi här se, skola sluta sina dagar i Amerika.» Om vi erinra oss, att detta yttrades på 1880-talet och i en småländsk bygd, så måste vi säga, att den gamle mannen torde hafva träffat i det närmaste rätt.

V.

Utvandringens inverkan på befolknings-förhållandena.

Detta omfattande spörsmål har af förf. blifvit vid många olika tillfällen behandladt under loppet af mer än ett fjärdedels århundrade, och det skulle innebära onödiga upprepningar att nu ingå i detaljerade undersökningar vidkommande detta ämne. Vi skola därför här endast antyda några af hufvuddragen, under hänvisning för öfrigt till efterföljande våra äldre arbeten, nämligen »Bidrag till utvandringsfrågan från befolkningsstatistik synpunkt», Uppsala 1885/86; Grunddragen af befolkningsläran (i Ekonomiska Samhällslifvet, Stockholm 1894); Sveriges officiella befolkningstatistik årg. 1890 (Första afdelningens Bihang samt Tredje afdelningen) och årgg. 1899—1903; Statistisk Tidskrift, åtskilliga artiklar under 1890-talet samt därefter särskildt häftet 129; »Sveriges land och folk», Stockholm 1901; m. fl.

En sida af vårt lands befolkningsförhållanden, hvars beroende af utvandringen blifvit mycket uppmärksammad, är **proportionen mellan könen.** Vid flere tillfällen har förf. uppvisat, hurusom denna proportion blifvit mindre rubbad än man skulle väntat, och att orsaken härtill är det egendomliga förhållandet, att efter utvandringens uppträdande både de föddes och de aflidnes antal fördelat sig fördelaktigare än förr för vidmakthållandet af mankönets relativa folktal. Också kan utvandringen sägas snarare hafva *hejdat* den förut pågående utjämningen mellan könen än den har ytterligare förökat kvinnkönets öfvervikt. Dock växte kvinnoöfverskottet märkbart under 1880-talet, i synnerhet i de yngre åldrarna. Sedermera, när utvandringen blef föga mindre af kvinnkön än af mankön, återtog utjämningen sin gång. Om alla dessa förhållanden meddelas numera hvarje år fullständiga upplysningar i den officiella befolkningsstatistiken.

De här ofvan citerade undersökningarna hafva i främsta rummet afsett förhållandet mellan utvandringen och befolkningens **åldersfördelning,** hvilket spörsmål också i detta hänseende är att betrakta såsom det centrala.

Vore utvandringen jämnt fördelad öfver lifvets olika åldrar, skulle dess direkta inverkan begränsa sig till att förminska eller omintetgöra folkökningen, hvilket visserligen indirekt skulle medföra också vissa förändringar i åldersfördelningen. Utvandringens inverkan blir emellertid af mera komplicerad art, därför att den *icke* uppträder med samma intensitet inom olika åldrar, utan, såsom förut omnämnts, med större styrka i åldrarna mellan 15 och 35 år än i de öfriga. Den primära följden häraf blir, att dessa betydelsefulla åldersgrupper aftaga i numerisk betydenhet; men den nästa följden blir att också de föddes antal minskas, — såvida ej en osedvanlig höjning skulle komma till stånd inom äktenskapsfrekvensen, hvilket ju inom vårt land ej varit händelsen.

Till följd af den sålunda åstadkomna minskningen af de föddes (relativa) antal, — hvilken minskning under senare tid förstärkts genom aftagande äktenskapsfrekvens och fruktsamhet — har alltsedan år 1865, d. v. s. sedan den större utvandringens begynnelse, *åldersgruppen 0/5 år alltid i vårt land varit undertalig* i förhållande till hvad som förut varit att betrakta såsom den normala situationen.

Emellertid är utvandringsintensiteten jämförelsevis låg inom barnaåldrarna, hvilka alltså decimeras mindre starkt än folkmängden i dess helhet. Följden häraf är, att de ursprungligen undertaliga barnakullarna stiga i numerisk betydenhet under barndomsårens gång, så att de vanligen snart nog uppnå fulltalighet (relatift taget), ja i åldern 10/15 år i regeln en ganska markerad öfvertalighet. Detta sista förhållande är i hög grad anmärkningsvärdt. Det åstadkommer nämligen att i hvarje utvandringsland antalet ynglingar och flickor, som passera femtonårsåldern, i regeln är större än som vederborde; eller med andra ord: *ett utvandringsland har alltid en öfvertalig ungdom.* Härigenom är det som utvandringen har så svårt att afstanna. Vid sin början decimerar utvandringen ungdomsåldern, men femton år därefter, och sedan allt framgent, passeras dock femtonårsgränsen af en skara, som är större än förr i proportion till den samfällda folkmängden. Starkast är detta förhållande utpräglad på Irland; och i Sveriges olika landskap är det mera framträdande ju större utvandringen är.

Genast efter femtonårsålderns uppnående (eller till och med *före*, jfr sid. 51 och 52) begynner emellertid den *stora* emigrationen. Nu fortgår en utomordentlig decimering i tjugu år, fram till uppnådda trettiofem års ålder; och så betydande är den härigenom åstadkomna förlusten, att *alltsedan 1885 har i vårt land icke någonsin funnits en enda normalt talrik femårsgrupp i åldern mellan 20 och 45 år.*

Efter 35 års ålder blir emigrationen svagare igen. De i djup undertalighet nedtryckta kullarna bli återigen jämförelsevis förskonade och begynna så åter att växa i relativ styrka. Uppe vid fem-

tioårsåldern äro de ofta nog *öfvertaliga* ånyo. Och fortgår utvandringen, kan dessa numera skonade kullars öfvertalighet längre fram antaga högst betydande proportioner. Kullar, som i våra dagar härjas fruktansvärdt af utvandringen, kunna därför mycket väl en gång i framtiden komma att uppträda med en numerär styrka, som skall synas oproportionerlig och bereda fattigvården — eller då väl ålderdomsförsäkringen — bekymmer.

Det är denna utvandringens verkan att åstadkomma »öfverflöd på skolbarn och åldringar men brist på arbetskraftigt folk», som gjort sig så djupt känd i vårt land. Gruppen 0/5 år är visserligen alltid undertalig, men nästan lika regelbundet är, af skäl som nyss angifvits, gruppen 5/15 år eller skolåldern, öfvertalig. Och hvad angår den betydelsefulla gruppen 15/50 år, som i alla länder under normala förhållanden upptager vid pass 500 promille af totalfolkmängden och endast i sällsynta undantagsfall vidkännes någon *större* rubbning från denna siffra, har den i vårt land vid ett tillfälle (år 1893) sjunkit ända ned till 463 promille, hvilket är nästan exempellöst. Under de senaste åren har väl en förbättring å nyo inträdt, men den har gått mycket långsamt. Ännu i närvarande stund har åldersgruppen i fråga ej hunnit längre än till 475 promille, i stället för de normala 500.

Att andelen för åldern 15/50 år sjunkit så djupt i vårt land, beror emellertid också därpå, att åldringarnas antal för närvarande, af skäl som ej uteslutande få tillskrifvas utvandringen, är oproportionerligt högt. Äfven detta faktum är ofta af förf. förut behandladt; vi hänvisa t. ex. till »Sveriges land och folk», sid. 105.

Vid 1907 års slut tillhörde 205 promille af Sveriges befolkning gruppen öfver femtio års ålder, och 13 promille gruppen öfver åttio år. Bägge talen torde äga endast mycket få motstycken i vår europeiska världsdel. Motsvarande medeltal för Västeuropa äro resp. 168 promille och 5 promille.

Utvandringen sträfvar alltså till att *nedsätta* den relativa talrikheten af befolkningen mellan 15 och 35 års ålder. Häraf blir i sin ordning en följd, att antalet ingångna **äktenskap** minskas. Detta *behöfde* ju ej blifva händelsen, om procenten nygifte i stället stegrades bland dem som stanna hemma; och så *borde* ju blifva händelsen, om, såsom t. ex. prof. Wicksell anser, utvandringen gåfve ökade tillfällen till bärgning åt den kvarstannande, decimerade befolkningen. Men faktiskt kan någon sådan ökning af giftermålsfrekvensen icke konstateras i Sverige, och oss veterligt icke heller i något annat utvandringsland, med undantag möjligen för Italien. Annars är tvärtom en ringa äktenskapsfrekvens, eller åtminstone en minskad äktenskapsfrekvens mot förr, ett gifvet särmärke för alla länder, där utvandringen nått en större omfattning. Påträffas

någon gång ett undantag från denna regel, så är det i någon enstaka *landsdel* af en storstat, och undantaget förklaras då genom ekonomisk påverkan af mera gynnade landsdelar. Att äktenskapsfrekvensen är stor i England, till trots för den starka utvandringen, förklaras lätt, om man erinrar sig att i England är det endast *bruttoutvandringen* som är hög; nettoförlusten däremot är i regeln ganska oansenlig. I Skottland, där nettoutvandringen är vida större, har giftermålsfrekvensen alltid varit jämförelsevis låg; och Irland, som så länge haft den största utvandringen i Europa, har också den minsta frekvensen af nyingångna äktenskap, vare sig man räknar på folkmängden i dess helhet eller endast i förhållande till den äktenskapslediga befolkningen.

När giftermålens antal sjunker, så sjunker helt naturligt också **antalet födde.** Äfven här kunde minskningen omintetgöras, om en ökning i stället inträdde af den äktenskapliga fruktsamheten, men en dylik ökning kan icke heller veterligen påvisas för något utvandringsland. Tvärtom är fallet åtminstone hos oss, att fruktsamhetens i våra dagar så allmänna nedgång utpräglar sig särskildt starkt i åtskilliga af våra utvandringsbygder.

Förklaringen till sistnämnda förhållande ligger sannolikt uti det socialt och ekonomiskt högst betydelsefulla faktum, som ådagalagts af Docenten Wohlin (i Emigrationsutredningens Bilaga IX) och som så fullständigt bestyrkes af våra »bygdeundersökare»: att nämligen den senaste mansålderns folkminskning i våra jordbruksbygder träffar i främsta rummet *jordbrukets understa klasser.* Då man har anledning förutsätta, att just hos dem fruktsamheten varit synnerligen hög, måste också den starka nedgången i dessa samhällsklassers numerär helt naturligt medföra en sänkning af fruktsamhetstalen på landsbygden.

Den minskning af födelsernas antal, som kommit till stånd, dels härigenom och dels genom äktenskapsfrekvensens nedgång, har inom flere trakter af vårt land varit rent utomordentlig. En närmare belysning häraf skall lämnas i den bilaga, som är afsedd att behandla de särskilda bygdernas ekonomiska och befolkningsstatistiska förhållanden, eller Bilaga V, Bygdestatistik.

Att **dödlighetsförhållandena** i regeln ställt sig ganska fördelaktigt i flertalet af våra utvandringsbygder torde för en del kunna ställas i samband med den nyss omnämnda minskningen af jordbrukets underklasser; härigenom har nämligen, redan af rent aritmetiska skäl, det allmänna välståndets medelnivå stigit på den svenska landsbygden. Att välståndet i och för sig ökats inom bondeklassen, intygas af så godt som alla de upplysningar, som ingått till Emigrationsutredningen, och har särskildt frapperat flere af våra »bygdeundersökare», såsom af deras redogörelser framgår (Bilaga VIII).

Att i en eller annan utvandringstrakt dödligheten dock håller sig ganska hög, förklaras åtminstone delvis af den rent abnorma åldersfördelning som för närvarande, på grund af en mängd sammanstötande omständigheter, karaktäriserar befolkningen i många af våra landsdelar. Särskildt är detta händelsen på ön Öland.

Kan således, i allmänhet taget, utvandringen icke sägas hafva utöfvat något ogynnsamt inflytande på vårt lands dödssiffror, så gifves dock ett specialfall, där man måste ställa sig tveksam, nämligen beträffande åldrarna mellan 15 och 30 år. Såsom bekant, ha dessa åldrar icke deltagit i de senaste årtiondenas vackra hygieniska framsteg i vårt land, utan flerstädes företett snarast en ökning af dödssiffran, hvilket i synnerhet gäller om den kvinnliga befolkningen på landsbygden. Då nyssnämnda åldrar ju äro »utvandringsåldrar» framför alla andra, ligger det nära till hands att antaga, att utvandringen kan hafva någon skuld uti den relatift ökade dödligheten, — om det nämligen förhåller sig så, som vanligen antages, eller att emigrationen bortför just de friskaste och kraftigaste elementen af befolkningen. På så sätt skulle ju nämligen medelkvaliteten af dem, som stanna hemma, befinna sig i sjunkande. Och tydligt är ju, att det ej är de blinda, lama, ofärdiga och tuberkulösa som utvandra, utan dessa stanna mangrannt hemma och bli en jämförelsevis större kontingent än förr inom dessa åldrars så starkt decimerade folkmängd.

Att detta förhållande åtminstone icke kan vara den *enda* förklaringsgrunden, blir dock klart af det enkla faktum (se här ofvan), att den starkaste försämringen träffas bland den kvinnliga befolkningen, medan dock utvandringen är ännu större bland männen än bland kvinnorna. För kvinnornas del är troligt, att en mycket verksam orsak är deras öfvergång till fabriksindustrien, med dess i många hänseenden ogynnsamma förhållanden i jämförelse med det husliga arbetet i hemmet. Men naturligtvis är det *sannolikt* att, både för kvinnor och män, utvandringen också är en *bidragande* orsak till den ökade dödligheten i ungdomsåldern.

Så intressant denna fråga än är, måste vi här afstå från dess ytterligare behandling. Att lämna några *fakta* i detta fall, ej blott lösa förmodanden, skulle kräfva en omfattande och mångsidig undersökning, hvilken icke torde kunna sägas falla inom området för Emigrationsutredningens uppgift. Ett och annat uttalande i ämnet återfinnes i våra provinsialläkares utlåtanden, af hvilka ett urval är publiceradt i Bilaga XVII. I Norge är frågan behandlad af militärläkaren Årbo och äfven andra författare.

Hvad angår dödligheten inom främmande länder, som aflämna en större utvandring, synes, liksom i Sverige, regeln vara, att dödlighetsförhållandena förbättrats, — icke endast i proportion till den

allmänna europeiska förbättringen, utan äfven något därutöfver. Så är t. ex. särskildt fallet i Italien, hvars enorma utvandring under senare tid öfverstigit den irländska.[1]

Till och med i Galizien har dödstalet sjunkit under senare år, och äfven här får man höra beskrifningar om, huru emigranterna rikligen understödja sina kvarlämnade anförvandter i hemlandet och huru dessas ekonomi härigenom märkbart upphjälpes. Många emigranter vända tillbaka med ej obetydliga sparpenningar och blifva på nytt jordbrukare i sitt fattiga hemland, där de ej sällan hos sin omgifning ingjuta något af den vidsynthet och energi, som de själfva tillegnat sig i Amerika. Också befinner sig, såsom sagdt, äfven Galiziens dödstal i en afgjord nedgång,[2] trots de många vidriga omständigheter, som gjort detta land till ett af de mest olyckliga i det nutida Europa. Hvad här yttrats om Galizien torde i någon mån kunna tillämpas äfven på Ungern.

På Irland, den moderna utvandringens klassiska land, äro dödlighetsförhållandena också i det hela öfverraskande gynnsamma, — till och med om man gör ett ansenligt tillskott till de *officiella* talen, hvilka allmänneligen erkännas såsom ofullständiga.

Både födelse- och dödstalen gå alltså tillbaka i de specifika utvandringsbygderna, men i regeln i all synnerhet födelsetalen. **Nativitetsöfverskottet** får alltså vidkännas en stark nedsättning. Detta kräfver visserligen sin tid, och hvarken Italien eller Galizien hafva ännu hunnit därhän, liksom detta ej heller inom Sverige, såsom helhet betraktadt, blef händelsen förr än under 1890-talet. Ännu mot 1880-talets slut voro våra svenska öfverskottstal från svensk synpunkt sedt mycket höga. Inom vissa provinser var dock nedgången skarpt markerad redan då. Och under de sista tjugo åren har den blifvit nästan allmän. Vi hafva redan förut påvisat, att under tidrymden 1871/90 Sveriges födelseöfverskott besteg sig till mer än 12 promille årligen, hvilket var åtskilligt mer än det samtida medeltalet för Europa. Under de senaste åren däremot har vårt öfverskottstal föga öfverstigit 10 promille, och sänkningen fortgår, medan tvärtom under samma tid Europas medeltal höjt sig upp till 12 promille och därutöfver.

I Sveriges egentliga utvandringsbygder träffar man ej längre någonsin öfverskott ens af 10 promille; talen sjunka synbarligen mer och mer ned emot endast trefjärdedelar eller hälften af denna siffra. Om man så erinrar sig, att just de nuvarande utvandringsbygderna i äldre tider mången gång voro de landsändar som uppvisade de *högsta* öfverskotten, — ett begripligt sammanhang, — blir kontrasten

---

[1] För utvandringens inverkan på befolkningsförhållandena i Italien redogöres utförligt af Prof. Steffen i en artikel i Bilaga XVIII. — [2] Tab. 9 och 10.

mellan förr och nu så mycket större. I Värmland fanns under årtiondet 1858/67 ett årligt nativitetsöfverskott af 4,084 individer; åren 1901/05 hade detsamma nedgått till 2,199. Ännu större sänkning träffas naturligtvis för smärre områden. På Öland har snart nog *hvarje* öfverskott af födde försvunnit; i hela härader därstädes är numera de aflidnes antal större än de föddes.

En dylik minskning af nativitetsöfverskottet — eller öfverskottets försvinnande, — när det är förorsakadt af den produktiva befolkningens bortflyttning, ej af låg äktenskapsfrekvens eller ringa äktenskaplig fruktsamhet, drager med sig såsom följd en abnorm sammansättning af befolkningen. På Öland tillhöra numera blott 41 procent af befolkningen åldern 15/50 år, i stället för de normala 50 procenten; men 28 procent äro öfver femtio år, i stället för normalt endast 17 procent. Om än understöd från de bortvandrade kan hålla välmågan uppe bland dessa gamlingar, så blir dock ett dylikt land endast ett slags »ålderdomshem», lefvande på andras bistånd — icke en bygd med friskt pulserande mänskligt lif, med kraft att uppehålla sig själf och skänka lifgifvande väckelser äfven åt sin omgifning. Det är icke till dylika »gubbhus» vi önska att se förr blomstrande landsändar förvandlas.

VI.

Invandringsländerna.

Af de 38 millioner människor, som sedan adertonhundratalets början utvandrat från Europa till transoceaniska länder, hafva mer än 24 millioner uppsökt Förenta Staterna, något öfver 2 millioner Brittiska Australien, 3½ millioner Canada och 8 millioner öfriga länder, — förnämligast Argentina och därefter, på långt afstånd, Sydafrika, Brasilien, Uruguay och Sydamerika i öfrigt.[1])

Strömmen af utvandrare har under olika tider fördelat sig ganska olika på de särskilda bestämmelseorterna. Ännu på 1820-talet var det regel, att flere gingo till Canada än till Förenta Staterna, och på 1830-talet inträffade detta likaledes ej sällan. Sedan dess ha däremot Förenta Staterna alltid stått före ej blott Canada utan äfven hvarje annat destinationsland för Europas emigranter.

I här bilagda tabeller meddelas en mängd sifferdata om invandringen till **Förenta Staterna** (Tab. 32—36), hvilka data lätteligen torde finnas och kunna användas af den, som är i behof af dem. I Professor Steffens artikel i Bilaga XVIII äro dessa tal underkastade en utförlig behandling. Angående invandringen af *svenskar* äro ytterligare uppgifter afsedda att lämnas i Bilaga XX (Svenskarna i utlandet). — I fråga om Förenta Staternas egen invandringsstatistik må erinras om att den är ganska bristfällig, såsom närmare visas i de till våra tabeller fogade anmärkningarna.

Om utvandringen till **Argentina** föreligga uppgifter sedan år 1857; jfr Tab. 37. Hela antalet immigranter sedan dess — européer och andra — uppgår till åtskilligt öfver 4 millioner. Sitt första maximum nådde invandringen under åren 1885/89. Sistnämnda år fick Argentina mottaga en nettovinst af 220,000 människor, något som på en folkmängd af endast 4 millioner är ett fullkomligt exempellöst förhållande. Men redan år 1891 var detta förändradt till ett *utvandringsöfverskott* af 30,000 personer. Orsaken härtill var såsom bekant den stora finanskris, som i Europa uppkallats efter firman Baring Brothers i London. Så småningom nådde invandringen till

[1]) Tab. 24.

Argentina ånyo aktningsvärda proportioner, och åren 1905—1908 företedde återigen utomordentligt höga tal, ända upp till 200,000 om året (nettoinvandring). Huru ofantligt hög denna siffra är, blir tydligare om man erinrar sig, att en motsvarande proportion för Förenta Staternas folkmängd skulle gifva ett belopp af ungeför $2^1/_2$ millioner immigranter på ett enda år. I verkligheten har Förenta Staternas bruttosiffra aldrig nått till $1^1/_3$ million.

För Sverige har Argentina varit destinationsorten för åtskilliga ingenjörer och andra teknici äfvensom affärsmän, men icke egentligen för jordbrukande emigranter. Sveriges handelsförbindelser med Argentina befinna sig, såsom bekant, för närvarande i en ganska lofvande utveckling.

Invandringen till **Brittiska Australien** har under de senaste femton à tjugu åren så godt som upphört,[1] — af skäl att därvarande arbetarebefolkning ej längre önskar konkurrens om de höga löner, som man tillkämpat sig. Till följd häraf — och då äfven födelsetalet sjunkit i vida högre grad än i Europa, — har folkökningen i Australien numera blifvit jämförelsevis ringa, eller ej större än i flere äfven europeiska industridistrikt.[2] Från Sverige har städse förekommit en sporadisk utvandring till Australien, men den har aldrig nått någon större omfattning. Flertalet härvarande svenskar torde i själfva verket hafva invandrat medelbart, — från Förenta Staterna eller andra länder på västra halfklotet.

En del svenskar torde hafva kommit till Australien öfver **Sydafrika.** Om denna immigrationsort meddelas några sifferdata i Tab. 30, hvilka emellertid afse endast utvandringen öfver engelska hamnar. Dessa siffror torde för öfrigt afse hela *passageraretrafiken*, ej blott de egentliga utvandrarne, och de motsvaras af ganska betydande siffror för en folkström i motsatt riktning, så att vissa år till och med händer att det är Sydafrika som får vidkännas *förlusten.* I betraktande af att den hvita befolkningen i Sydafrika icke uppgår till mer än ett par millioner, måste dessa länder allt fortfarande räknas såsom i emigrationshänseende af endast ringa betydelse.

Det land, som för närvarande ifrigast söker tilldraga sig de europeiska emigranternas uppmärksamhet, är **Canada.** Redan i Bilaga II är uppvisadt, att härifrån utgår det mesta af den emigrantvärfning för offentlig räkning, som för närvarande drifves i Sverige. De canadensiska agenterna hafva egendomligt nog äfven lyckats dupera den allmänna uppfattningen både i Europa och Amerika. Förnämsta medlet härtill är framhållandet af de stora *invandringssiffrorna*, om hvilka dock gäller, att de ofta äro i hög grad dubiösa. En hel mängd af Canadas »immigranter» landa visserligen i canadensisk

---

[1] Tab. 37. — [2] Tab. 4.

hamn men begifva sig ganska snart öfver Förenta Staternas gräns. Härtill kommer den regelbundna flyttningen »till Staterna» af Canadas egna medborgare, om hvilken flyttning aldrig talas, men som är så betydlig, att åtminstone under hela 1890-talet Canada torde i regeln haft *utflyttningsöfverskott.* Af Tab. 4 finner man nämligen, att årliga folkökningen i Canada under nämnda årtionde uppgick endast till något öfver 10 promille och alltså till och med från europeisk synpunkt icke kan sägas vara mer än medelmåttig; sammanställer man detta faktum med de franska canadensarnes kända synnerligen höga födelseöfverskott, kan slutsatsen näppeligen blifva någon annan än den ofvan gifna: att Canada dessa år förlorade mera folk genom utflyttning än det själft mottog immigranter. Ser man till nittonde seklet i dess helhet och den del som hittills gått af det tjugonde, finner man att Canada från Europa under denna tid mottagit $3^1/_2$ millioner immigranter (Tab. 24), men dess folkmängd har under denna tid ökats med högst 6 millioner. Tager man landets eget nativitetsöfverskott i betraktande, framgår af dessa siffror såsom sannolikt, att från Canada utgått en mycket betydlig emigration äfven under andra perioder än 1890-talet.

Ofta anföras vackra tal för *Manitobas* uppblomstring. Men man glömmer att tala om, att Manitoba, trots årtiondens folkvärfning, icke har större folkmängd än — ett svenskt län. Kvantitatift åtminstone ter sig det hela alltså tämligen betydelselöst.

Se vidare Bilaga XX, Svenskarna i utlandet.

TABELLER

I

INTERNATIONELLA JÄMFÖRELSER

(Tab. 1—37)

Tab. 1. Öfversikt af olika staters areal och folkmängd.

Stater.	Areal. Hektar.	Folkmängd.[1]	Med inräkning af kolonier och biländer.	
			Hektar.	Folkmängd.
Sverige	44,786,448	5,430,000	44,786,448	5,430,000
Norge	32,298,700	2,346,000	32,298,700	2,346,000
Danmark	14,516,900	2,787,000	23,362,800	2,830,000
Storbrittanien och Irland	31,519,700	45,473,000	3,334,704,100	415,000,000
Nederländerna	3,307,900	5,825,000	207,872,600	45,700,000
Belgien	2,945,503	7,400,000	241,225,503	27,400,000
Tyska riket	54,074,800	63,434,000	314,476,800	76,200,000
Österrike-Ungern	67,597,200	49,800,000	67,597,200	49,800,000
Schweiz	4,132,400	3,575,000	4,132,400	3,575,000
Frankrike	53,646,400	39,275,000	1,156,164,200	92,350,000
Italien	28,640,300	32,700,000	79,640,300	33,430,000
Spanien	50,456,700	19,400,000	71,726,700	19,930,000
Portugal	9,215,700	5,705,000	218,213,600	16,000,000
Ryssland med Finland	538,998,500	126,600,000	2,214,471,600	155,000,000
Rumänien	13,135,300	6,600,000	13,135,300	6,600,000
Serbien	4,830,300	2,820,000	4,830,300	2,820,000
Bulgarien	9,634,500	4,230,000	9,634,500	4,230,000
Grekland	6,467,900	2,675,000	6,467,900	2,675,000
Turkiet	16,930,000	6,300,000	298,756,800	24,700,000
Persien	164,500,000	10,000,000	164,500,000	10,000,000
Afganistan	62,400,000	5,000,000	62,400,000	5,000,000
Siam	61,300,000	7,000,000	61,300,000	7,000,000
Kina	1,113,888,000	400,000,000	1,113,888,000	400,000,000
Japan med Korea	67,157,200	62,900,000	67,157,200	62,900,000
Nepal	15,400,000	3,000,000	15,400,000	3,000,000
Abyssinien	80,000,000	8,000,000	80,000,000	8,000,000
Marocko	45,600,000	8,000,000	45,600,000	8,000,000
Liberia	9,540,000	1,500,000	9,540,000	1,500,000
Förenta staterna	942,067,200	85,817,000	989,442,300	97,100,000
Mexiko	198,720,100	14,500,000	198,720,100	14,500,000
Centralamerikas stater	51,309,000	5,000,000	51,309,000	5,000,000
Haiti	2,867,600	1,425,000	2,867,600	1,425,000
Venezuela	94,230,000	2,647,000	94,230,000	2,647,000
Columbia	120,620,000	4,630,000	120,620,000	4,630,000
Ecuador	30,724,300	1,400,000	30,724,300	1,400,000
Peru	113,700,000	4,000,000	113,700,000	4,000,000
Bolivia	147,019,600	2,268,000	147,019,600	2,268,000
Brasilien	852,477,700	20,000,000	852,477,700	20,000,000
Paraguay	25,310,000	700,000	25,310,000	700,000
Uruguay	17,870,000	1,103,000	17,870,000	1,103,000
Argentina	280,640,000	6,484,000	280,640,000	6,484,000
Chile	75,900,000	3,400,000	75,900,000	3,400,000
De fem världsdelarna[2]	.	.	**13,400,000,000**	**1,660,000,000**

[1] För Europas länder: folkmängd vid slutet af år 1908. — [2] Med inräkning af smärre, här ej upptagna stater, innanhaf m. m., men icke de rena polarländerna.

Tab. 2. Öfversikt af Befolkningsrörelsen i Europa sedan år 1800.

Åren.	Folkmängd vid periodens *slut*. Tusental.	Lefvande födde. Tusental.	Aflidne. Tusental.	Öfverskott. Tusental.	Transoceanisk utvandring. Tusental.	Annan omflyttning.[1] Tusental.	Folkökning. Tusental.	Årl. ‰.[3]
1800	187,693							
1801/1900	400,577	1,047,583	810,324	237,259	28,269	3,894	212,884	7·61
1801/20	212,768	153,490	128,000	25,490	450	35	25,075	6·29
1821/40	250,972	182,369	143,073	39,296	1,340	248	38,204	8·29
1841/60	282,893	201,875	164,183	37,692	6,050	279	31,921	6·00
1861/80	331,745	236,984	181,289	55,695	7,036	193	48,852	8·00
1881/00	400,577	272,865	193,779	79,086	13,393	3,139	68,832	9·47
1821/30	233,962	88,934	67,468	21,466	340	68	21,194	9·54
1831/40	250,972	93,435	75,605	17,830	1,000	180	17,010	7·04
1841/50	266,228	98,376	80,529	17,847	2,500	*91*	15,256	5·92
1851/60	282,893	103,499	83,654	19,845	3,550	370	16,665	6·09
1861/70	305,399	113,667	87,316	26,351	3,500	*345*	22,506	7·68
1871/80	331,745	123,317	93,973	29,344	3,536	538	26,346	8·31
1881/90	362,902	132,228	95,296	36,932	7,104	1,329	31,157	9·02
1891/00	400,577	140,637	98,483	42,154	6,289	1,810	37,675	9·93
1901/08 [2]	433,309	118,350	77,100	41,250	9,960	·	32,732	9·87
1841/45	261,969	49,149	37,380	11,769	727	*45*	10,997	8·61
1846/50	266,228	49,227	43,149	6,078	1,773	*46*	4,259	3·23
1851/55	271,976	50,208	42,281	7,927	2,364	185	5,748	4·28
1856/60	282,893	53,291	41,373	11,918	1,186	185	10,917	7·90
1861/65	295,542	56,272	42,105	14,167	1,348	*170*	12,649	8·79
1866/70	305,399	57,395	45,211	12,184	2,152	*175*	9,857	6·58
1871/75	316,809	60,641	47,493	13,148	2,006	268	11,410	7·36
1876/80	331,745	62,676	46,480	16,196	1,530	270	14,936	9·26
1881/85	346,909	65,166	47,342	17,824	3,324	664	15,164	8·98
1886/90	362,902	67,062	47,954	19,108	3,780	665	15,993	9·05
1891/95	378,941	68,800	50,247	18,553	3,419	905	16,039	8·69
1896/00	400,577	71,837	48,236	23,601	2,870	905	21,636	11·17
1901/05 [2]	421,102	73,570	48,399	25,171	5,550	·	20,525	10·04
1841	252,774	9,575	7,599	1,976	165	*9*	1,802	7·18
1842	254,466	9,694	7,809	1,885	184	*9*	1,692	6·69
1843	256,788	9,838	7,411	2,427	96	*9*	2,322	9·12
1844	259,424	9,980	7,218	2,762	117	*9*	2,636	10·27
1845	261,969	10,062	7,343	2,719	165	*9*	2,545	9·81
1846	263,596	9,769	7,904	1,865	229	*9*	1,627	6·21
1847	263,817	9,560	8,932	628	398	*9*	221	0·84
1848	263,258	9,722	9,952	— 230	320	*9*	— 559	— 2·12
1849	264,232	10,026	8,636	1,390	407	*9*	974	3·70
1850	266,228	10,150	7,725	2,425	419	*10*	1,996	7·55
1851	267,971	10,067	7,892	2,175	469	37	1,743	6·55
1852	269,602	10,089	7,970	2,119	525	37	1,631	6·09
1853	270,871	10,246	8,518	1,728	496	37	1,269	4·71
1854	271,782	10,042	8,585	1,457	583	37	911	3·36
1855	271,976	9,764	9,316	448	291	37	194	0·71

[1] Kursiva tal utmärka öfverskott af utflyttning; öfriga tal i denna kol. utmärka öfverskott af inflyttning. — [2] Delvis preliminära tal. — [3] Beräknadt efter formeln för »ränta på ränta».

Tab. 2. (Forts.) *Befolkningsrörelsen i Europa sedan år 1800.*

Åren.	Folkmängd vid periodens *slut.* Tusental.	Lefvande födde. Tusental.	Aflidne. Tusental.	Öfverskott. Tusental.	Transoceanisk utvandring. Tusental.	Annan omflyttning.[1] Tusental.	Folkökning. Tusental.	Folkökning. ‰.
1856	273,585	9,967	8,118	1,849	277	37	1,609	5·92
1857	275,761	10,536	8,043	2,493	354	37	2,176	7·95
1858	278,073	10,788	8,329	2,459	184	37	2,312	8·38
1859	280,474	11,147	8,610	2,537	173	37	2,401	8·63
1860	282,893	10,853	8,273	2,580	198	37	2,419	8·62
1861	285,440	10,915	8,169	2,746	165	*34*	2,547	9·00
1862	288,274	11,102	8,040	3,062	194	*34*	2,834	9·93
1863	290,680	11,293	8,543	2,750	310	*34*	2,406	8·35
1864	293,217	11,544	8,646	2,898	327	*34*	2,537	8·73
1865	295,542	11,418	8,707	2,711	352	*34*	2,325	7·93
1866	296,906	11,297	9,501	1,796	397	*35*	1,364	4·62
1867	299,203	11,434	8,699	2,735	403	*35*	2,297	7·74
1868	300,973	11,318	9,117	2,201	396	*35*	1,770	5·92
1869	303,182	11,605	8,858	2,747	503	*35*	2,209	7·34
1870	305,399	11,741	9,036	2,705	453	*35*	2,217	7·31
1871	306,980	11,649	9,739	1,910	382	53	1,581	5·18
1872	308,935	11,982	9,580	2,402	500	53	1,955	6·37
1873	310,929	12,214	9,782	2,432	492	54	1,994	6·45
1874	313,707	12,277	9,190	3,087	363	54	2,778	8·93
1875	316,809	12,519	9,202	3,317	269	54	3,102	9·89
1876	320,250	12,684	9,064	3,620	233	54	3,441	10·86
1877	323,512	12,487	9,075	3,412	204	54	3,262	10·19
1878	326,053	12,271	9,555	2,716	229	54	2,541	7·85
1879	329,264	12,727	9,242	3,485	328	54	3,211	9·85
1880	331,745	12,507	9,544	2,963	536	54	2,481	7·53
1881	334,766	12,683	9,095	3,588	699	132	3,021	9·11
1882	337,404	13,013	9,757	3,256	751	133	2,638	7·88
1883	340,197	12,953	9,560	3,393	733	133	2,793	8·28
1884	343,747	13,326	9,305	4,021	604	133	3,550	10·44
1885	346,909	13,191	9,625	3,566	537	133	3,162	9·20
1886	350,229	13,227	9,442	3,785	598	133	3,320	9·57
1887	353,495	13,387	9,498	3,889	756	133	3,266	9·33
1888	356,894	13,553	9,411	4,142	876	133	3,399	9·62
1889	360,287	13,604	9,547	4,057	797	133	3,393	9·51
1890	362,902	13,291	10,056	3,235	753	133	2,615	7·26
1891	366,067	13,848	9,985	3,863	879	181	3,165	8·72
1892	368,089	13,252	10,667	2,585	744	181	2,022	5·52
1893	371,462	13,814	9,913	3,901	709	181	3,373	9·16
1894	375,238	13,781	9,736	4,045	450	181	3,776	10·17
1895	378,941	14,105	9,946	4,159	637	181	3,703	9·87
1896	383,194	14,251	9,568	4,683	611	181	4,253	11·22
1897	387,773	14,349	9,459	4,890	492	181	4,579	11·95
1898	391,960	14,142	9,664	4,478	472	181	4,187	10·80
1899	396,386	14,503	9,675	4,828	583	181	4,426	11·29
1900	400,577	14,592	9,870	4,722	712	181	4,191	10·57
1901	404,780	14,591	9,723	4,868	846	181	4,203	10·49
1902	409,178	14,898	9,662	5,236	1,018	180	4,398	10·87
1903	413,403	14,705	9,505	5,200	1,156	181	4,225	10·33
1904	417,863	14,912	9,542	5,370	1,091	181	4,460	10·79
1905	421,102	14,464	9,967	4,497	1,439	181	3,239	7·75
1906	424,811	14,848	9,574	5,274	1,746	181	3,709	8·81
1907	428,500	·	·	·	1,829	·	3,689	8·68
1908	433,309	·	·	·	835	·	4,809	11·22

[1] Se amn. 1 å föregående sida.

Tab. 3. Folkmängden i Europas länder sedan år 1800. I tusental.

(Inom hvarje lands nuvarande gränser; jfr ock sid. 128.)

Land.	1800.	1810.	1820.	1830.	1840.	1850.	1860.
Sverige	2,347	2,396	2,585	2,888	3,139	3,483	3,860
Norge	883	898	977	1,131	1,246	1,400	1,609
Danmark	982	1,054	1,157	1,269	1,365	1,506	1,702
Finland	1,050	1,070	1,202	1,372	1,446	1,637	1,747
Storbrit. o. Irland[2]	16,526	18,634	21,411	24,536	27,207	27,901	29,484
Nederländerna	2,150	2,250	2,400	2,640	2,896	3,096	3,325
Luxemburg	160	165	170	175	175	191	196
Belgien	3,000	3,200	3,500	3,760	4,073	4,383	4,665
Tyskland	24,500	25,400	27,200	30,420	32,785	35,397	37,747
Österrike-Ungern	24,000	25,050	26,800	29,600	31,413	32,604	34,790
Schweiz	1,750	1,800	1,920	2,100	2,230	2,400	2,508
Frankrike	26,900	28,200	30,000	31,900	33,400	34,907	35,741
Italien	18,124	18,400	19,000	20,850	22,300	23,900	25,100
Spanien	12,000	12,400	12,800	13,600	14,000	14,700	15,675
Portugal	3,100	3,150	3,200	3,450	3,725	3,800	4,020
Ryssland	39,000	42,500	46,000	51,200	55,600	60,000	65,000
Balkanstaterna	11,200	11,800	12,425	13,050	13,950	14,900	15,700
Småstaterna	21	21	21	21	22	23	24
Nordvästeuropa	62,844	66,548	72,889	81,654	88,582	94,098	100,452
Sydvästeuropa	60,249	62,290	65,154	69,958	73,590	77,480	80,718
Västeuropa	123,093	128,838	138,043	151,612	162,172	171,578	181,170
Österuropa	64,600	69,550	74,725	82,350	88,800	94,650	101,723
Europa	**187,693**	**198,388**	**212,768**	**233,962**	**250,972**	**266,228**	**282,893**
Storbrit. o. Irl.:[3]							
England	9,156	10,454	12,173	14,052	16,035	18,054	20,228
Skottland	1,678	1,884	2,137	2,406	2,652	2,922	3,097
Irland	5,499	6,085	6,869	7,828	8,245	6,624	5,850
Tyska riket:							
Ostpreussen	.	.	1,100	1,270	1,395	1,483	1,655
Västpreussen	.	.	700	800	918	1,051	1,173
Berlin o. Brandenb.	.	.	1,410	1,600	1,859	2,163	2,428
Pommern	.	.	800	930	1,058	1,221	1,376
Posen	.	.	960	1,080	1,235	1,373	1,466
Schlesien	.	.	2,225	2,520	2,861	3,111	3,364
Sachsen	.	.	1,320	1,480	1,638	1,797	1,960
Schleswig-Holstein	.	.	.	.	856	929	1,005
Hannover	.	.	.	.	1,739	1,795	1,877
Västfalen	.	.	1,140	1,290	1,384	1,484	1,605
Hessen-Nassau	.	.	.	.	1,218	1,283	1,295
Rhenlandet	.	.	2,080	2,385	2,594	2,864	3,192
Preussen[1]	13,525	14,050	15,195	17,135	18,853	20,638	22,410
Bayern	3,560	3,680	3,890	4,230	4,329	4,497	4,663
Sachsen	1,175	1,225	1,300	1,520	1,708	1,926	2,194
Württemberg	1,390	1,440	1,485	1,625	1,646	1,740	1,711
Baden	990	1,030	1,085	1,235	1,296	1,360	1,362
Andra stater	2,610	2,710	2,950	3,255	3,450	3,667	3,846
Elsass-Lothringen	1,250	1,265	1,295	1,420	1,503	1,569	1,561
Österrike-Ungern:							
Västra Österrike	9,600	9,800	10,500	11,500	12,163	12,854	13,767
Galizien o. Bukovina	3,700	4,000	4,300	4,800	5,100	5,200	5,423
Österrike	13,300	13,800	14,800	16,300	17,263	18,054	19,190
Ungern	10,000	10,500	11,200	12,400	13,150	13,450	14,400
Bosnien o. Herzegov.	700	750	800	900	1,000	1,100	1,200

[1] Jfr sid. 128. — [2] Med de mindre öarna samt biländerna i Europa. — [3] Med frånvarande soldater och sjömän.

Tab. 3. (Forts.) *Folkmängden i Europas länder.*

Land.	Folkmängd, tusental.					Tillväxt, %.		
	1870.	1880.	1890.	1900.	1908.	1801/50.	1851/00.	1801/00.
Sverige	4,169	4,566	4,785	5,136	5,430	48	47	119
Norge	1,740	1,923	2,004	2,243	2,346	59	60	154
Danmark	1,879	2,068	2,270	2,544	2,787	53	69	159
Finland	1,769	2,061	2,350	2,625	2,800	56	60	150
Storbrit. o. Irland[2]	32,018	35,425	38,306	42,191	45,473	69	51	155
Nederländerna	3,616	4,061	4,565	5,179	5,825	44	67	141
Luxemburg	198	210	211	237	253	·	25	·
Belgien	5,021	5,520	6,069	6,694	7,400	46	53	123
Tyskland	40,818	45,234	49,428	56,367	63,434	44	59	130
Österrike-Ungern	37,495	39,159	42,859	47,143	49,800	36	45	96
Schweiz	2,670	2,848	2,960	3,315	3,575	37	38	89
Frankrike	36,765	37,512	38,343	38,962	39,275	30	12	45
Italien	26,650	28,294	30,515	32,475	32,700	32	36	79
Spanien	16,500	17,120	17,735	18,618	19,400	23	27	55
Portugal	4,365	4,700	5,050	5,423	5,705	23	43	75
Ryssland	73,000	83,537	95,908	109,700	123,800	54	83	181
Balkanstaterna	16,700	17,475	19,507	21,683	23,260	·	46	·
Småstaterna	26	32	37	42	46	·	·	·
Nordvästeuropa	108,290	119,355	129,398	144,432	158,165	50	53	129
Sydvästeuropa	84,471	87,833	91,871	95,724	97,359	29	24	59
Västeuropa	192,761	207,188	221,269	240,156	255,524	39	40	95
Österuropa	112,638	124,557	141,633	160,421	177,785	47	69	148
Europa	**305,399**	**331,745**	**362,902**	**400,577**	**433,309**	**42**	**50**	**113**
Storbrit. o. Irl.:[3]								
England	22,856	26,122	29,160	32,812	35,780	97	82	258
Skottland	3,393	3,766	4,058	4,522	4,892	74	55	169
Irland	5,449	5,209	4,737	4,489	4,403	20	— 32	— 18
Tyska riket:								
Ostpreussen	1,820	1,934	1,959	1,997	2,030	·	35	·
Västpreussen	1,311	1,406	1,434	1,564	1,650	·	49	·
Berlin o. Brandenb.	2,844	3,389	4,121	4,997	5,950	·	131	·
Pommern	1,446	1,540	1,521	1,635	1,735	·	34	·
Posen	1,586	1,703	1,752	1,887	2,000	·	37	·
Schlesien	3,707	4,008	4,224	4,669	5,120	·	50	·
Sachsen	2,116	2,312	2,580	2,833	3,100	·	58	·
Schleswig-Holstein	1,062	1,127	1,220	1,388	1,580	·	49	·
Hannover	1,965	2,120	2,278	2,591	2,870	·	44	·
Västfalen	1,773	2,043	2,429	3,188	3,925	·	115	·
Hessen-Nassau	1,399	1,554	1,664	1,898	2,180	·	48	·
Rhenlandet	3,583	4,074	4,710	5,760	6,900	·	101	·
Preussen[1]	24,514	27,279	29,957	34,473	39,110	53	67	155
Bayern	4,854	5,285	5,595	6,176	6,760	26	37	73
Sachsen	2,518	2,973	3,503	4,202	4,710	64	118	258
Württemberg	1,807	1,971	2,037	2,169	2,400	25	25	56
Baden	1,458	1,570	1,658	1,868	2,110	37	37	89
Andra stater	4,097	4,589	5,074	5,760	6,494	40	57	121
Elsass-Lothringen	1,570	1,567	1,604	1,719	1,850	26	10	38
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	14,557	15,614	16,641	18,105	19,075	34	41	89
Galizien o. Bukovina	6,043	6,531	7,254	8,046	8,625	41	55	117
Österrike	20,600	22,145	23,895	26,151	27,700	36	45	97
Ungern	15,620	15,739	17,464	19,255	20,250	35	43	93
Bosnien o. Herzegov.	1,275	1,275	1,500	1,737	1,850	·	·	·

[1] Jfr sid. 128. — [2] Med de mindre öarna samt biländerna i Europa. — [3] Med frånvarande soldater och sjömän.

Tab. 4. Årliga folkökningen åren 1801—1900. I promille.[1]

Land.	1801/1900.	1801/50.	1851/00.	1801/20.	1821/40.	1841/60.	1861/80.	1881/00.
Sverige	7·86	7·92	7·80	4·83	9·76	10·39	8·42	5·91
Norge	9·37	9·26	9·48	5·07	12·25	12·84	8·97	7·72
Danmark	9·56	8·56	10·54	8·23	8·30	11·09	9·78	10·41
Finland	9·21	8·92	9·49	6·78	9·27	9·50	8·30	12·17
Storbrit. o. Irland	9·42	10·53	8·30	13·03	12·05	4·03	9·22	8·78
Nederländerna	8·83	7·32	10·35	5·52	9·44	6·93	10·04	12·24
Belgien	8·06	7·61	8·50	7·74	7·61	6·81	8·45	9·69
Tyskland	8·37	7·39	9·35	5·24	9·38	7·07	9·09	11·07
Österrike-Ungern	6·77	6·15	7·40	5·53	7·95	5·13	5·93	9·32
Schweiz	6·41	6·34	6·48	4·65	7·50	5·89	6·38	7·62
Frankrike	3·71	5·22	2·20	5·47	5·38	3·39	2·42	1·90
Italien	5·85	5·55	6·15	2·36	8·04	5·93	6·01	6·91
Spanien	4·40	4·07	4·74	3·23	4·49	5·67	4·42	4·20
Portugal	5·61	4·08	7·14	1·59	7·62	3·82	7·84	7·18
Ryssland	10·40	8·65	12·14	8·29	9·52	7·84	12·62	13·72
Balkanstaterna	6·63	5·73	7·53	5·20	5·81	5·92	5·37	10·85
Nordvästeuropa	8·36	8·11	8·61	7·44	9·80	6·31	8·66	9·58
Sydvästeuropa	4·64	5·04	4·24	3·92	6·11	4·63	4·23	4·31
Västeuropa	6·71	6·66	6·75	5·75	8·09	5·55	6·73	7·41
Österuropa	9·14	7·67	10·61	7·31	8·67	6·82	10·18	12·73
Europa	7·61	7·02	8·20	6·29	8·29	6·00	8·00	9·47
Förenta staterna	27·01	29·93	24·10	30·25	29 01	31·02	23·62	21·20
Canada	·	·	16·24	·	·	·	15·18	10·89
Britt. Australien	·	·	·	·	·	·	40·25	25·35
Storbrit. o. Irl.:								
England	12·85	13·67	12·02	14·34	13·87	11·68	12·87	11·47
Skottland	9·99	11·16	8·82	12·16	10·85	7·78	9·83	9·31
Irland	— 2·03	3·73	— 7·76	11·18	9·17	— 17·00	— 5·78	— 7·45
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	5·98	·	·	8·55	7·85	1·55
Västpreussen	·	·	7·98	·	·	12·20	9·20	5·30
Berlin o. Brandenb.	·	·	16·89	·	·	13·42	16·74	19·47
Pommern	·	·	5·85	·	·	13·15	6·00	3·00
Posen	·	·	6·37	·	·	8·50	7·85	5·15
Schlesien	·	·	8·16	·	·	8·10	8·90	7·65
Sachsen	·	·	9·15	·	·	8·95	8·60	10·15
Schleswig-Holstein	·	·	8·06	·	·	8·00	6·55	10·45
Hannover	·	·	7·36	·	·	3·85	6·25	10·05
Västfalen	·	·	15·41	·	·	7·40	12·25	22·45
Hessen-Nassau	·	·	7·86	·	·	3·05	7·35	10·00
Rhenlandet	·	·	14·07	·	·	10·40	12·30	17·40
Preussen[2]	9·40	8·49	10·31	·	10·84	8·68	9·88	11·77
Bayern	5·52	4·68	6·36	·	5·36	3·73	6·28	7·82
Sachsen	12·83	9·93	15·73	·	13·74	12·60	15·31	17·45
Württemberg	4·46	4·50	4·42	·	5·18	1·93	7·10	4·81
Baden	6·37	6·37	6·37	·	8·89	2·47	7·14	8·72
Elsass-Lothringen	3·19	4·56	1·83	·	7·47	1·89	0·18	4·66
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	6·36	5·86	6·87	4·49	7·39	6·21	6·31	7·43
Galizien o. Bukovina	7·80	6·83	8·77	7·54	8·57	3·08	9·33	10·49
Österrike	6·78	6·13	7·44	5·36	7·73	5·31	7·19	8·35
Ungern	6·57	5·95	7·20	5·68	8·06	4·55	4·46	10·13

[1] Beräknadt efter formeln för »ränta på ränta». — [2] Jfr sid. 128.

Tab. 4. (Forts.) *Årliga folkökningen, promille.*

Land.	1801/20.	1821/30.	1831/40.	1841/50.	1851/60.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.
Sverige	4·83	11·16	8·36	10·44	10·34	7·73	9·14	4·70	7·11
Norge	5·07	14·74	9·73	11·67	14·02	7·87	10·07	4·12	11·33
Danmark	8·23	9·28	7·31	9·87	12·32	9·97	9·59	9·38	11·44
Finland	6·78	13·32	5·24	12·50	6·51	1·26	15·40	13·22	11·13
Storbrit. o. Irland	13·03	13·72	10·39	2·52	5·53	8·27	10·16	7·85	9·71
Nederländerna	5·52	9·58	9·30	6·69	7·18	8·43	11·66	11·77	12·71
Belgien	7·74	7·19	8·03	7·37	6·25	7·38	9·53	9·53	9·84
Tyskland	5·24	11·25	7·52	7·69	6·45	7·85	10·33	8·91	13·22
Österrike-Ungern	5·53	9·99	5·96	3·73	6·51	7·52	4·35	9·07	9·57
Schweiz	4·65	9·00	6·02	7·37	4·41	6·27	6·50	3·85	11·40
Frankrike	5·47	6·16	4·61	4·42	2·36	2·83	2·01	2·20	1·60
Italien	2·36	9·33	6·75	6·95	4·91	6·01	6·00	7·59	6·24
Spanien	3·23	6·08	2·90	4·89	6·44	5·14	3·70	3·54	4·87
Portugal	1·59	7·55	7·70	2·00	5·64	8·27	7·42	7·21	7·16
Ryssland	8·29	10·77	8·28	7·65	8·04	11·68	13·57	13·91	13·53
Balkanstaterna	5·20	4·92	6·69	6·61	5·24	6·20	4·55	11·06	10·63
Nordvästeuropa	7·44	11·42	8·18	6·06	6·56	7·54	9·78	8·11	11·05
Sydvästeuropa	3·92	7·14	5·07	5·16	4·10	4·56	3·91	4·52	4·12
Västeuropa	5·75	9·42	6·76	5·65	5·45	6·22	7·24	6·60	8·22
Österuropa	7·31	9·76	7·57	6·40	7·23	10·24	10·11	12·93	12·53
Europa	**6·29**	**9·54**	**7·04**	**5·92**	**6·09**	**7·68**	**8·31**	**9·02**	**9·93**
Förenta staterna	30·25	29·35	28·67	31·13	30·90	20·61	26·65	22·45	19·38
Canada	·	·	·	·	·	14·24	16·12	11·17	10·61
Britt. Australien	·	·	·	·	·	45·00	35·57	33·08	17·63
Storbrit. o. Irl.:									
England	14·34	14·46	13·29	11·93	11·45	12·29	13·45	11·06	11·87
Skottland	12·16	11·93	9·78	9·74	5·83	9·17	10·48	7·50	11·12
Irland	11·18	13·15	5·20	—21·65	—12·35	— 7·08	— 4·49	— 9·55	— 5·36
Tyska riket:									
Ostpreussen	·	·	·	6·10	11·00	9·40	6·30	1·30	1·80
Västpreussen	·	·	·	13·40	11·00	11·10	7·30	2·00	8·60
Berlin o. Brandenb.	·	·	·	15·08	11·65	15·73	17·74	19·75	19·19
Pommern	·	·	·	14·30	12·00	5·00	7·00	— 1·20	7·20
Posen	·	·	·	10·40	6·60	7·90	7·80	2·80	7·50
Schlesien	·	·	·	8·30	7·90	9·70	8·10	5·30	10·00
Sachsen	·	·	·	9·20	8·70	7·60	9·60	11·00	9·30
Schleswig-Holstein	·	·	·	8·10	7·90	5·50	7·60	7·90	13·00
Hannover	·	·	·	3·20	4·50	4·60	7·90	7·20	12·90
Västfalen	·	·	·	6·90	7·90	10·00	14·50	17·30	27·60
Hessen-Nassau	·	·	·	5·20	0·90	4·10	10·60	6·80	13·20
Rhenlandet	·	·	·	9·90	10·90	11·50	13·10	14·50	20·30
Preussen[1]	·	12·09	9·60	9·09	8·27	9·01	10·75	9·41	14·14
Bayern	·	8·41	2·32	3·81	3·63	4·02	8·54	5·72	9·93
Sachsen	·	15·76	11·73	12·08	13·11	13·87	16·74	16·54	18·38
Württemberg	·	9·05	1·28	5·56	— 1·68	5·47	8·73	3·27	6·34
Baden	·	13·03	4·83	4·80	0·15	6·83	7·44	5·44	12·00
Elsass-Lothringen	·	9·26	5·70	4·31	— 0·51	0·58	— 0·19	2·33	7·01
Österrike-Ungern:									
Västra Österrike	4·49	9·14	5·62	5·54	6·88	5·59	7·04	6·39	8·47
Galizien o. Bukovina	7·54	11·06	6·08	1·94	4·22	10·88	7·79	10·57	10·41
Österrike	5·36	9·70	5·76	4·49	6·12	7·11	7·26	7·64	9·06
Ungern	5·68	10·23	5·89	2·26	6·85	8·16	0·76	10·45	9·81

[1] Jfr sid. 128.

Tab. 5. Giftermålstalet, årligen på 1,000 inb.

Land.	1801/20.	1821/40.	1841/60.	1861/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05.	1906/07.
Sverige	8·50	7·70	7·44	6·68	6·26	5·94	5·90	6·17
Norge	7·91	7·55	7·73	6·95	6·55	6·67	6·13	5·95
Danmark	8·55	8·01	8·36	7·65	7·34	7·22	7·13	7·53
Finland	8·18	7·87	7·98	8·04	7·37	7·15	6·81	7·14
Storbrit. o. Irland	·	·	·	7·61	7·02	7·44	7·48	7·54
Nederländerna	·	·	7·66	8·15	7·06	7·35	7·54	7·55
Belgien	·	·	7·10	7·43	7·01	7·98	8·12	8·08
Tyska riket	·	8·50	7·93	8·57	7·81	8·19	8·03	8·14
Österrike-Ungern	·	·	·	9·19	8·53	8·31	8·23	8·51
Schweiz	·	·	6·46	7·42	6·93	7·45	7·52	7·83
Frankrike	7·85	7·85	7·91	7·92	7·35	7·50	7·64	7·91
Italien	·	·	·	7·62	7·86	7·25	7·43	7·98
Spanien	·	·	·	·	·	7·93	8·05	7·13
Portugal	·	·	·	·	·	6·99	6·96	·
Ryssland	·	·	9·50	9·65	8·84	8·88	·	·
Rumänien	·	·	·	·	8·20	7·74	8·11	10·50
Serbien	·	·	·	11·58	11·04	10·09	9·93	10·53
Bulgarien	·	·	·	·	·	8·29	9·94	9·68
Nordvästeuropa	·	·	7·65	8·00	7·36	7·72	7·66	7·77
Sydvästeuropa	·	·	·	7·76	7·57	7·47	7·61	7·68
Västeuropa	·	7·75	7·67	7·90	7·45	7·62	7·64	7·71
Österuropa	·	·	9·32	9·59	8·94	8·77	·	·
Europa	·	·	8·26	8·52	8·02	8·08	·	·
Storbrit. o. Irl.:								
England	·	·	8·26	8·19	7·48	7·81	7·79	7·86
Skottland	·	·	·	7·08	6·70	7·05	6·95	6·99
Irland[1]	·	·	·	·	4·76	5·34	5·69	5·65
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	9·75	8·50	8·00	7·20	6·90	6·95
Västpressen	·	·	10·05	8·95	8·10	7·80	7·30	7·25
Berlin	·	·	9·50	11·60	10·70	10·10	10·40	11·20
Brandenburg	·	·	8·55	8·50	8·20	8·30	8·10	8·60
Pommern	·	·	8·60	8·20	7·60	7·90	7·50	7·75
Posen	·	·	9·65	9·00	7·90	7·70	7·25	7·00
Schlesien	·	·	8·60	8·45	8·00	8·30	7·55	7·50
Sachsen	·	·	8·65	8·75	8·50	8·30	8·35	8·50
Schleswig-Holstein	·	·	7·85	8·15	7·70	8·50	8·40	8·65
Hannover	·	·	8·05	8·50	7·80	8·10	7·95	8·15
Västfalen	·	·	8·10	8·70	7·90	8·40	8·35	8·40
Hessen-Nassau	·	·	7·30	8·55	7·50	8·40	8·60	8·60
Rhenlandet	·	·	7·70	8·00	7·50	8·10	8·15	8·30
Preussen	·	8·95	8·52	8·58	8·03	8·25	8·08	8·20
Bayern	·	6·70	6·48	8·51	6·89	7·72	7·64	7·65
Sachsen	·	8·20	8·53	9·16	9·11	9·10	8·33	8·40
Württemberg	·	·	6·59	8·44	6·45	7·37	7·93	7·95
Baden	·	7·40	6·61	8·19	6·77	7·79	8·04	8·05
Elsass-Lothringen	·	·	7·05	7·43	6·58	7·22	7·41	7·45
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	·	·	7·48	8·10	7·52	7·80	7·69	7·85
Galizien o. Bukovina	·	·	9·05	9·50	8·55	8·43	8·33	7·79
Österrike	·	8·18	7·92	8·51	7·83	7·99	7·89	7·83
Ungern	·	·	·	10·13	9·51	8·73	8·70	9·43

[1] De officiella talen äro här höjda med 10 procent.

Tab. 6. Hvarje lands giftermålstal om Europas = 100.

Land.	1801/20. 1	1821/40. 1	1841/60.	1861/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05. 1	1906/07. 1
Sverige	101	92	90	78	78	74	73	76
Norge	94	90	94	82	82	83	76	74
Danmark	102	96	101	90	92	89	88	93
Finland	97	94	97	94	92	88	84	88
Storbrit. o. Irland	·	·	·	89	88	92	93	93
Nederländerna	·	·	93	96	88	91	93	93
Belgien	·	·	86	87	87	99	100	100
Tyska riket	·	102	96	101	97	101	99	101
Österrike-Ungern	·	·	·	108	106	103	102	105
Schweiz	·	·	78	87	86	92	93	97
Frankrike	93	94	96	93	92	93	95	98
Italien	·	·	·	89	98	90	92	99
Spanien	·	·	·	·	·	98	100	88
Portugal	·	·	·	·	·	87	86	·
Ryssland	·	·	115	113	110	110	·	·
Rumänien	·	·	·	·	102	96	100	130
Serbien	·	·	·	136	138	125	123	130
Bulgarien	·	·	·	·	·	103	123	120
Nordvästeuropa	·	·	93	94	92	96	95	96
Sydvästeuropa	·	·	·	91	94	92	94	95
Västeuropa	·	93	93	93	93	94	95	95
Österuropa	·	·	113	113	111	109	·	·
Europa [1]	100	100	100	100	100	100	100	100
Storbrit. o. Irl.:								
England	·	·	100	96	93	97	96	97
Skottland	·	·	·	83	84	87	86	87
Irland	·	·	·	·	59	66	70	70
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	118	100	100	89	85	86
Västpreussen	·	·	122	105	101	97	90	90
Berlin	·	·	115	136	133	125	129	139
Brandenburg	·	·	104	100	102	103	100	106
Pommern	·	·	104	96	95	98	93	96
Posen	·	·	117	106	99	95	90	87
Schlesien	·	·	104	99	100	103	93	93
Sachsen	·	·	105	103	106	103	103	105
Schleswig-Holstein	·	·	95	96	96	105	104	107
Hannover	·	·	97	100	97	100	98	101
Västfalen	·	·	98	102	99	104	103	104
Hessen-Nassau	·	·	88	100	94	104	106	106
Rhenlandet	·	·	93	94	94	100	101	103
Preussen	·	107	103	101	100	102	100	101
Bayern	·	80	78	100	86	96	95	95
Sachsen	·	98	103	108	114	113	103	104
Württemberg	·	·	80	99	80	91	98	98
Baden	·	89	80	96	84	96	100	100
Elsass-Lothringen	·	·	85	87	82	89	92	92
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	·	·	91	95	94	97	95	97
Galizien o. Bukovina	·	·	110	112	107	104	103	96
Österrike	·	98	96	100	98	99	98	97
Ungern	·	·	·	119	119	108	108	117

[1] Europas giftermålstal är i de båda första koll. antaget till resp. 8·40 och 8·35, och i de båda sista till 8·08.

Tab. 7. Födelsetalet, årligen på 1,000 inb.

Land.	1801/20.	1821/40.	1841/60.	1861/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05.	1906/07.
Sverige	32·1	33·0	32·0	30·9	29·0	27·2	26·1	25·6
Norge	28·8	31·3	31·9	30·8	31·0	30·3	28·6	26·1
Danmark	31·4	30·8	31·5	31·1	31·9	30·2	29·0	28·5
Finland	36·9	35·7	35·7	35·7	35·1	32·9	32·8	33·5
Storbrit. o. Irland	·	·	·	34·6	31·5	29·4	27·9	26·7
Nederländerna	·	·	33·2	36·1	34·2	32·5	31·5	30·2
Belgien	·	·	30·4	32·5	30·1	29·0	27·9	25·6
Tyska riket	·	38·2	35·7	38·2	36·8	36·1	34·3	32·6
Österrike-Ungern	·	·	·	40·3	40·4	38·7	36·5	35·9
Schweiz	·	·	28·8	30·3	28·0	27·9	28·1	27·1
Frankrike	32·3	29·7	26·7	25·7	23·9	22·1	21·2	20·1
Italien	·	·	·	37·4	37·5	34·9	32·9	32·0
Spanien	·	·	·	37·8	36·2	35·1	35·2	33·7
Portugal	·	·	·	·	·	32·1	32·3	·
Ryssland [1]	·	·	48·5	49·2	48·5	48·0	46·7	45·9
Rumänien	·	·	·	·	41·3	39·6	39·1	41·0
Serbien	·	·	·	42·5	45·4	41·9	38·9	40·7
Bulgarien	·	·	·	·	·	39·6	40·7	43·9
Nordvästeuropa	34·8	36·4	34·5	35·8	33·9	32·7	31·2	29·9
Sydvästeuropa	·	·	·	32·1	31·3	29·5	28·6	27·6
Västeuropa	34·4	35·3	33·5	34·2	32·8	31·4	30·2	29·0
Österuropa	46·1	46·2	45·7	46·6	46·6	45·7	44·3	43·9
Europa	38·5	39·2	37·9	38·8	38·1	37·0	35·9	35·0
Storbrit. o. Irl.:								
England	·	·	35·2	35·9	32·5	29·9	28·1	26·6
Skottland	·	·	·	34·9	32·3	30·2	28·9	27·4
Irland [2]	·	·	·	·	25·7	25·4	25·5	25·7
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	41·8	40·3	40·4	38·1	34·6	32·6
Västpreussen	·	·	44·4	44·2	43·6	41·9	40·6	38·7
Berlin	·	·	33·3	39·8	35·0	28·9	25·0	24·6
Brandenburg	·	·	36·4	36·9	36·7	34·1	29·2	28·2
Pommern	·	·	38·5	38·6	37·4	36·4	34·0	31·7
Posen	·	·	42·8	44·3	42·5	41·9	41·0	39·1
Schlesien	·	·	38·3	39·8	38·9	39·7	37·7	35·9
Sachsen	·	·	36·4	38·3	38·7	36·3	33·1	31·3
Schleswig-Holstein	·	·	31·1	32·4	32·7	33·1	31·1	29·7
Hannover	·	·	31·3	32·9	32·8	32·9	31·1	29·9
Västfalen	·	·	34·0	38·1	38·7	40·0	40·4	39·5
Hessen-Nassau	·	·	32·4	35·2	32·1	31·7	30·9	29·5
Rhenlandet	·	·	34·5	37·6	37·5	37·4	36·8	35·2
Preussen	·	38·9	36·6	38·3	37·3	36·7	34·9	33·3
Bayern	·	33·7	33·7	38·7	36·8	36·5	36·0	34·1
Sachsen	·	39·3	39·3	41·7	41·8	39·4	34·5	31·2
Württemberg	·	38·8	38·3	41·9	35·7	34·2	34·0	32·7
Baden	·	37·9	35·4	37·8	33·1	33·2	33·9	32·5
Elsass-Lothringen	·	·	30·6	32·9	30·7	30·1	29·7	28·1
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	·	·	35·6	36·2	35·3	34·3	32·8	31·6
Galizien o. Bukovina	·	·	41·4	44·5	44·4	44·1	42·4	42·1
Österrike	·	38·6	37·4	38·6	38·0	37·3	35·8	34·9
Ungern	·	·	·	42·4	43·9	40·5	37·5	36·8

[1] Talet i sista kol. afser året 1906. — [2] De officiella talen äro här höjda med 10 procent.

Tab. 8. Hvarje lands födelsetal om Europas = 100.

Land.	1801/20.	1821/40.	1841/60.	1861/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05.	1906/07.
Sverige	83	84	84	80	76	74	73	73
Norge	75	80	84	79	81	82	80	75
Danmark	82	79	83	80	84	82	81	81
Finland	96	91	94	92	92	89	91	96
Storbrit. o. Irland	·	·	·	89	83	79	78	76
Nederländerna	·	·	88	93	90	88	88	86
Belgien	·	·	80	84	79	78	78	73
Tyska riket	·	97	94	98	97	98	96	93
Österrike-Ungern	·	·	·	104	106	105	102	103
Schweiz	·	·	76	78	73	75	78	77
Frankrike	84	76	70	66	63	60	59	57
Italien	·	·	·	96	98	94	92	91
Spanien	·	·	·	97	95	95	98	96
Portugal	·	·	·	·	·	87	90	·
Ryssland	·	·	128	127	127	130	130	131
Rumänien	·	·	·	·	108	107	109	117
Serbien	·	·	·	110	119	113	108	116
Bulgarien	·	·	·	·	·	107	113	125
Nordvästeuropa	90	93	91	92	89	88	87	85
Sydvästeuropa	·	·	·	83	82	80	80	79
Västeuropa	89	90	88	88	86	85	84	83
Österuropa	120	118	121	120	122	124	123	125
Europa	100	100	100	100	100	100	100	100
Storbrit. o. Irl.:								
England	·	·	93	93	85	81	78	76
Skottland	·	·	·	90	85	82	81	78
Irland	·	·	·	·	67	69	71	73
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	110	104	106	103	96	93
Västpreussen	·	·	117	114	114	113	113	111
Berlin	·	·	88	103	92	78	70	70
Brandenburg	·	·	96	95	96	92	81	81
Pommern	·	·	102	99	98	98	95	91
Posen	·	·	113	114	112	113	114	112
Schlesien	·	·	101	103	102	107	105	103
Sachsen	·	·	96	99	102	98	92	89
Schleswig-Holstein	·	·	82	84	86	89	87	85
Hannover	·	·	83	85	86	89	87	85
Västfalen	·	·	90	98	102	108	113	113
Hessen-Nassau	·	·	85	91	84	86	86	84
Rhenlandet	·	·	91	97	98	101	103	101
Preussen	·	99	97	99	98	99	97	95
Bayern	·	86	89	100	97	99	100	97
Sachsen	·	100	104	107	110	106	96	89
Württemberg	·	99	101	108	94	92	95	93
Baden	·	97	93	97	87	90	94	93
Elsass-Lothringen	·	·	81	85	81	81	83	80
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	·	·	94	93	93	93	91	90
Galizien o. Bukovina	·	·	109	115	117	119	118	120
Österrike	·	98	99	99	100	101	100	100
Ungern	·	·	·	109	115	109	104	105

Tab. 9. Dödstalet, årligen på 1,000 inb.

Land.	1801/20.	1821/40.	1841/60.	1861/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05.	1906/07.
Sverige	27·0	23·2	21·1	19·2	16·9	16·4	15·5	14·5
Norge	23·1	19·6	17·6	17·5	17·1	16·2	14·8	13·8
Danmark	22·8	22·6	20·5	19·7	18·6	17·4	14·8	13·9
Finland	28·9	26·7	26·2	27·0	21·1	20·2	19·5	18·9
Storbrit. o. Irland	·	·	·	21·8	19·2	18·4	16·5	15·7
Nederländerna	·	·	25·9	24·8	21·0	18·4	16·0	14·7
Belgien	·	·	23·5	23·3	20·5	19·2	17·1	16·0
Tyska riket	·	27·7	26·6	27·0	25·1	22·2	19·8	18·1
Österrike-Ungern	·	·	·	33·6	30·6	28·0	25·3	24·1
Schweiz	·	·	22·6	23·1	20·8	18·8	17·7	16·9
Frankrike	27·3	24·7	23·5	23·7	22·1	21·5	19·6	20·1
Italien	·	·	·	30·4	27·1	24·1	22·1	20·9
Spanien	·	·	·	30·6	31·8	29·8	26·1	25·3
Portugal	·	·	·	·	·	22·3	20·9	·
Ryssland [1]	·	·	40·3	36·2	33·9	33·0	30·2	29·2
Rumänien	·	·	·	·	27·7	28·4	25·4	25·5
Serbien	·	·	·	32·5	25·5	27·0	22·5	23·4
Bulgarien	·	·	·	·	·	25·9	22·5	22·3
Nordvästeuropa	27·3	26·1	25·6	24·9	22·7	20·7	18·7	17·3
Sydvästeuropa	·	·	·	27·3	25·7	24·0	21·8	21·5
Västeuropa	28·5	27·0	26·4	25·9	24·0	22·1	19·9	18·9
Österuropa	38·7	37·6	38·7	36·0	33·1	31·9	29·1	28·2
Europa	32·1	30·7	30·8	29·6	27·5	25·9	23·6	22·7
Storbrit. o. Irl.:								
England	·	·	22·3	21·9	19·2	18·2	16·0	15·2
Skottland	·	·	·	21·8	19·2	18·5	16·9	16·1
Irland [2]	·	·	·	·	19·7	20·2	19·4	19·1
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	33·6	29·4	28·4	24·5	22·4	20·0
Västpreussen	·	·	33·4	29·9	27·6	24·1	22·5	20·2
Berlin	35·0	29·0	25·7	30·2	24·6	19·2	16·7	15·6
Brandenburg	·	·	23·9	25·0	25·5	21·9	18·7	16·6
Pommern	·	·	24·0	24·3	24·0	22·2	20·6	18·5
Posen	·	·	33·6	29·2	26·2	22·5	21·1	19·0
Schlesien	·	·	29·9	28·8	28·5	26·3	23·9	21·9
Sachsen	·	·	25·5	26·3	25·2	22·1	19·7	18·0
Schleswig-Holstein	·	·	20·7	21·0	20·5	18·3	16·4	15·1
Hannover	·	·	23·0	23·1	21·7	19·0	16·9	16·0
Västfalen	·	·	24·4	26·0	23·0	20·2	18·2	17·3
Hessen-Nassau	·	·	24·1	24·9	22·4	18·7	16·8	15·1
Rhenlandet	·	·	23·9	25·2	23·6	20·9	18·5	16·9
Preussen	·	27·8	26·7	26·5	24·7	21·8	19·7	17·8
Bayern	·	27·5	27·7	30·4	28·1	25·3	22·9	21·0
Sachsen	·	28·0	27·7	28·7	28·0	23·9	20·0	17·4
Württemberg	·	·	30·3	31·2	25·6	23·3	20·7	19·0
Baden	·	26·8	26·8	27·5	23·6	22·1	20·4	18·9
Elsass-Lothringen	·	·	24·1	26·0	24·0	21·5	19·7	18·3
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	·	·	29·2	29·2	28·1	25·4	23·2	21·5
Galizien o. Bukovina	·	·	38·3	35·3	33·0	29·6	26·9	26·0
Österrike	·	30·7	31·8	31·0	29·6	26·7	24·4	22·9
Ungern	·	·	·	37·0	32·4	29·8	26·5	25·5

[1] Talet i sista kol. afser året 1906. — [2] De officiella talen äro här höjda med 10 procent.

Tab. 10. Hvarje lands dödstal om Europas = 100.

Land.	1801/20.	1821/40.	1841/60.	1861/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05.	1906/07.
Sverige	84	76	69	65	61	63	66	64
Norge	72	64	57	59	62	63	63	61
Danmark	71	74	67	67	68	67	63	61
Finland	90	87	85	91	77	78	83	83
Storbrit. o. Irland	·	·	·	74	70	71	70	69
Nederländerna	·	·	84	84	76	71	68	65
Belgien	·	·	76	79	75	74	72	70
Tyska riket	·	90	86	91	91	86	84	80
Österrike-Ungern	·	·	·	114	111	108	107	106
Schweiz	·	·	73	78	76	73	75	74
Frankrike	85	80	76	80	80	83	83	89
Italien	·	·	·	103	99	93	94	92
Spanien	·	·	·	103	116	115	111	111
Portugal	·	·	·	·	·	86	89	·
Ryssland	·	·	131	122	123	127	128	129
Rumänien	·	·	·	·	101	110	108	112
Serbien	·	·	·	110	93	104	95	103
Bulgarien	·	·	·	·	·	100	95	98
Nordvästeuropa	85	85	83	84	83	80	79	76
Sydvästeuropa	·	·	·	92	93	93	92	95
Västeuropa	89	88	86	88	87	85	84	83
Österuropa	121	122	126	122	120	123	123	124
Europa	100	100	100	100	100	100	100	100
Storbrit. o. Irl.:								
England	·	·	72	74	70	70	68	67
Skottland	·	·	·	74	70	71	72	71
Irland	·	·	·	·	72	78	82	84
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	109	99	103	95	95	88
Västpreussen	·	·	108	101	100	93	95	89
Berlin	109	94	83	102	90	74	71	69
Brandenburg	·	·	78	84	93	85	79	73
Pommern	·	·	78	82	87	86	87	82
Posen	·	·	109	99	95	87	89	84
Schlesien	·	·	97	97	104	102	101	96
Sachsen	·	·	83	89	92	85	83	79
Schleswig-Holstein	·	·	67	71	75	71	69	67
Hannover	·	·	75	78	79	73	72	70
Västfalen	·	·	79	88	84	78	77	76
Hessen-Nassau	·	·	78	84	81	72	71	67
Rhenlandet	·	·	78	85	86	81	78	74
Preussen	·	91	87	90	90	84	83	78
Bayern	·	90	90	103	102	98	97	93
Sachsen	·	91	90	97	102	92	85	77
Württemberg	·	·	98	105	93	90	88	84
Baden	·	87	87	93	86	85	86	83
Elsass-Lothringen	·	·	78	88	87	83	83	81
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	·	·	95	99	102	98	98	95
Galizien o. Bukovina	·	·	124	119	120	114	114	115
Österrike	·	100	103	105	108	103	103	101
Ungern	·	·	·	125	118	115	112	112

Tab. 11. Öfverskottstalet, årligen på 1,000 inb.

Land.	1801/20.	1821/40.	1841/60.	1861/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05.	1906/07.
Sverige	5·1	9·8	10·9	11·7	12·1	10·8	10·6	11·1
Norge	5·7	11·7	14·3	13·3	13·9	14·1	13·8	12·3
Danmark	8·6	8·2	11·0	11·4	13·3	12·8	14·2	14·6
Finland	8·0	9·0	9·5	8·7	14·0	12·7	13·3	14·6
Storbrit. o. Irland	·	·	·	12·8	12·3	11·0	11·4	11·0
Nederländerna	·	·	7·3	11·3	13·2	14·1	15·5	15·5
Belgien	·	·	6·9	9·2	9·6	9·8	10·8	9·6
Tyska riket	·	10·5	9·1	11·2	11·7	13·9	14·5	14·5
Österrike-Ungern	·	·	·	6·7	9·8	10·7	11·2	11·8
Schweiz	·	·	6·2	7·2	7·2	9·1	10·4	10·2
Frankrike	5·0	5·0	3·2	2·0	1·8	0·6	1·6	0·0
Italien	·	·	·	7·0	10·4	10·8	10·8	11·1
Spanien	·	·	·	7·2	4·4	5·3	9·1	8·4
Portugal	·	·	·	·	·	9·8	11·4	·
Ryssland [1]	·	·	8·2	13·0	14·6	15·0	16·5	16·7
Rumänien	·	·	·	·	13·6	11·2	13·7	15·5
Serbien	·	·	·	10·0	19·9	14·9	16·4	17·3
Bulgarien	·	·	·	·	·	13·7	18·2	21·6
Nordvästeuropa	7·5	10·3	8·9	10·9	11·2	12·0	12·5	12·6
Sydvästeuropa	·	·	·	4·8	5·6	5·5	6·8	6·1
Västeuropa	5·9	8·3	7·1	8·3	8·8	9·3	10·3	10·1
Österuropa	7·4	8·6	7·0	10·6	13·5	13·8	15·2	15·7
Europa	6·4	8·5	7·1	9·2	10·6	11·1	12·3	12·3
Storbrit. o. Irl.:								
England	·	·	12·9	14·0	13·3	11·7	12·1	11·4
Skottland	·	·	·	13·1	13·1	11·7	12·0	11·3
Irland [2]	·	·	·	·	6·0	5·2	6·1	6·6
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	8·2	10·9	12·0	13·6	12·2	12·6
Västpreussen	·	·	11·0	14·3	16·0	17·8	18·1	18·5
Berlin	·	·	7·6	9·6	10·4	9·7	8·3	9·0
Brandenburg	·	·	12·5	11·9	11·2	12·2	10·5	11·6
Pommern	·	·	14·5	14·3	13·4	14·2	13·4	13·2
Posen	·	·	9·2	15·1	16·3	19·4	19·9	20·1
Schlesien	·	·	8·4	11·0	10·4	13·4	13·8	14·0
Sachsen	·	·	10·9	12·0	13·5	14·2	13·4	13·3
Schleswig-Holstein	·	·	10·4	11·4	12·2	14·8	14·7	14·6
Hannover	·	·	8·3	9·8	11·1	13·9	14·2	13·9
Västfalen	·	·	9·6	12·1	15·7	19·8	22·2	22·2
Hessen-Nassau	·	·	8·3	10·3	9·7	13·0	14·1	14·4
Rhenlandet	·	·	10·6	12·4	13·9	16·5	18·3	18·3
Preussen	·	11·1	9·9	11·8	12·6	14·9	15·2	15·5
Bayern	·	6·2	6·0	8·3	8·7	11·2	13·1	13·1
Sachsen	·	11·3	11·6	13·0	13·8	15·5	14·5	13·8
Württemberg	·	·	8·0	10·7	10·1	10·9	13·3	13·7
Baden	·	11·1	8·6	10·3	9·5	11·1	13·5	13·6
Elsass-Lothringen	·	·	6·5	6·9	6·7	8·6	10·0	9·8
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	·	·	6·4	7·0	7·2	8·9	9·6	10·1
Galizien o. Bukovina	·	·	3·1	9·2	11·4	14·5	15·5	16·1
Österrike	·	7·9	5·6	7·6	8·4	10·6	11·4	12·0
Ungern	·	·	·	5·4	11·5	10·7	11·0	11·3

[1] Talet i sista kol. afser året 1906. — [2] Jfr anm. å sid. 84 och 86.

Tab. 12. Hvarje lands öfverskottstal om Europas = 100.

Land.	1801/20.	1821/40.	1841/60.	1861/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05.	1906/07.
Sverige	80	115	154	127	114	97	86	90
Norge	89	138	201	145	131	127	112	100
Danmark	134	96	155	124	125	115	115	119
Finland	125	106	134	95	132	114	108	119
Storbrit. o. Irland	·	·	·	139	116	99	93	89
Nederländerna	·	·	103	123	125	127	126	126
Belgien	·	·	97	100	91	88	88	78
Tyska riket	·	124	128	122	110	125	117	118
Österrike-Ungern	·	·	·	73	92	96	91	96
Schweiz	·	·	87	78	68	82	85	83
Frankrike	78	59	45	22	17	5	13	0
Italien	·	·	·	76	98	97	88	90
Spanien	·	·	·	78	42	48	74	68
Portugal	·	·	·	·	·	88	93	·
Ryssland	·	·	115	141	138	135	134	136
Rumänien	·	·	·	·	128	101	111	126
Serbien	·	·	·	109	188	134	133	141
Bulgarien	·	·	·	·	·	123	148	176
Nordvästeuropa	117	121	125	118	106	108	102	102
Sydvästeuropa	·	·	·	52	53	50	55	50
Västeuropa	92	98	100	90	83	84	84	82
Österuropa	116	101	99	115	127	124	124	128
Europa	100	100	100	100	100	100	100	100
Storbrit. o. Irl.:								
England	·	·	182	152	125	105	98	93
Skottland	·	·	·	142	124	105	98	92
Irland	·	·	·	·	57	47	50	54
Tyska riket:								
Ostpreussen	·	·	115	118	113	123	99	102
Västpreussen	·	·	155	155	151	160	147	150
Berlin	·	·	107	104	98	87	67	73
Brandenburg	·	·	176	129	106	110	85	94
Pommern	·	·	204	155	126	128	109	107
Posen	·	·	130	164	154	175	162	163
Schlesien	·	·	118	120	98	121	112	114
Sachsen	·	·	154	130	127	128	109	108
Schleswig-Holstein	·	·	146	124	115	133	120	119
Hannover	·	·	117	107	105	125	115	113
Västfalen	·	·	135	132	148	178	180	180
Hessen-Nassau	·	·	117	112	92	117	115	117
Rhenlandet	·	·	149	135	131	149	150	149
Preussen	·	131	139	128	119	134	124	126
Bayern	·	73	85	90	82	101	107	107
Sachsen	·	133	163	141	130	140	118	112
Württemberg	·	·	113	116	95	98	108	111
Baden	·	131	121	112	90	100	110	111
Elsass-Lothringen	·	·	92	75	63	77	81	80
Österrike-Ungern:								
Västra Österrike	·	·	90	76	68	80	78	82
Galizien o. Bukovina	·	·	44	100	108	131	126	131
Österrike	·	93	79	83	79	95	93	98
Ungern	·	·	·	59	108	96	89	92

Tab. 13. Årliga antalet Vigde män, i första giftet, mot 1,000 ogifta män i åldern 20/50 år.

Land.	1851/60.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/05.
Sverige	78·0	70·9	75·2	69·4	67·0	64·1
Norge	78·8	76·4	81·5	79·3	85·1	77·0
Danmark	87·0	77·7	86·8	89·3	93·5	93·0
Finland	·	·	92·8	84·6	80·4	73·0
England	100·0	100·2	99·1	90·7	89·3	88·0
Skottland	·	78·6	80·7	70·3	70·9	69·0
Irland	·	·	50·7	43·1	42·9	45·0
Nederländerna	·	76·6	85·5	78·7	82·8	85·0
Belgien	56·4	64·4	69·6	70·3	83·0	88·0
Tyska riket	·	·	97·1	90·7	96·9	95·0
Västra Österrike	·	·	77·2	75·2	78·7	78·0
Schweiz	·	58·6	70·8	67·6	72·5	72·0
Frankrike	81·4	90·1	92·4	79·6	82·9	85·0
Italien	·	78·7	82·2	88·7	85·5	95·0
Spanien	·	100·5	·	100·0	·	110·0
Portugal	·	·	·	·	·	·
Nordvästeuropa	·	83·8	87·4	82·2	85·9	85·0
Sydvästeuropa	·	87·5	89·6	86·4	87·3	92·0
Västeuropa	·	85·4	88·3	83·9	86·4	88·0
Galizien-Bukovina	·	·	118·3	101·2	97·6	·
Om Västeuropas tal = 100, blifva talen för:						
Sverige	·	83	85	83	78	73
Norge	·	89	92	95	98	88
Danmark	·	91	98	106	108	106
Finland	·	·	105	101	93	83
England	·	117	112	108	103	100
Skottland	·	92	91	84	82	78
Irland	·	·	57	51	50	51
Nederländerna	·	90	97	94	96	97
Belgien	·	75	79	84	96	100
Tyska riket	·	·	110	108	112	108
Västra Österrike	·	·	87	90	91	89
Schweiz	·	69	80	81	84	82
Frankrike	·	106	105	95	96	97
Italien	·	92	93	106	99	108
Spanien	·	118	·	119	·	125
Portugal	·	·	·	·	·	·
Nordvästeuropa	·	98	99	98	99	97
Sydvästeuropa	·	102	102	103	101	105
Västeuropa	·	100	100	100	100	100

Anmärkning.

Talen för perioden 1901/05 äro osäkra, enär de (utom för Sverige) måst uträknas under antagande att folkmängden år 1905 inneslöt proportionsvis lika många ogifta män som år 1900. De officiella talen för de vigde på Irland äro här höjda med 10 procent, utgörande en approximativ korrektion för materialets brister. Finlands folkmängd är korrigerad; annars skulle de senaste årens giftermålsfrekvens framträda ännu lägre.

Tab. 14. Årliga antalet Föderskor med äkta barn, mot 1,000 gifta kvinnor i åldern 15/45 år.

Land.	1851/60.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1905.
Sverige	296·4	289·5	300·9	291·8	276·1	259·8
Norge	322·0	301·7	322·5	313·3	307·5	280·0
Danmark	290·0	272·4	286·4	289·7	269·8	248·0
Finland	·	·	308·9	304·6	297·2	296·0
England	295·0	300·3	303·9	281·5	255·0	225·0
Skottland	·	325·2	328·9	310·9	289·2	259·0
Irland	·	·	·	·	·	·
Nederländerna	·	365·6	366·6	351·8	336·7	312·0
Belgien	337·0	348·0	342·0	304·9	272·3	230·0
Tyska riket	·	·	333·8	311·8	300·0	273·0
Västra Österrike	·	·	302·7	291·2	281·7	251·0
Schweiz	·	304·5	304·8	278·5	272·9	256·0
Frankrike	212·0	209·6	201·4	193·0	174·4	158·0
Italien	·	293·6	290·8	295·6	283·1	274·0
Spanien	·	273·1	·	266·4	262·9	270·0
Portugal	·	·	·	·	·	·
Nordvästeuropa	·	309·4	321·0	301·3	285·5	257·0
Sydvästeuropa	·	252·9	248·0	247·0	234·2	226·0
Västeuropa	·	**281·8**	**287·1**	**276·7**	**263·1**	**244·0**
Galizien-Bukovina	·	·	289·7	297·6	314·1	·
Ungern	·	·	·	266·4	256·2	242·0
Om Västeuropas tal = 100, blifva talen för:						
Sverige	·	103	105	105	105	106
Norge	·	107	112	113	116	115
Danmark	·	97	100	105	103	102
Finland	·	·	108	110	113	121
England	·	107	106	102	97	92
Skottland	·	115	115	112	110	105
Irland	·	·	·	·	·	·
Nederländerna	·	130	128	127	128	128
Belgien	·	123	119	110	103	94
Tyska riket	·	·	116	113	114	112
Västra Österrike	·	·	105	105	107	103
Schweiz	·	108	106	101	104	105
Frankrike	·	74	70	70	66	65
Italien	·	104	101	107	108	112
Spanien	·	97	·	96	100	111
Portugal	·	·	·	·	·	·
Nordvästeuropa	·	110	112	109	109	105
Sydvästeuropa	·	90	86	89	89	93
Västeuropa	·	100	100	100	100	100

Anmärkning.

Liksom i närmast föregående tabell har (utom för Sverige) 1905 års folkmängd måst antagas hafva varit sammansatt på enahanda sätt som 1900 års. — För Österrike och Ungern afse talen i sista kol. 1906, ej 1905, enär sistnämnda år, till följd af 1904 års dåliga skörd, måste betraktas såsom abnormt. — På Irland är fruktsamheten hög, men till följd af uppgifternas bristfällighet kan den verkliga siffran ej angifvas. Om Finland, se anm. till föreg. tabell.

Tab. 15. Folkökningen och omflyttningen åren 1841/1900.

Land.	Folkmängd.		Åren 1841/1900.		
	1840.	1900.	Öfverskott af födde.	Omflyttnings-resultat.	Folk-ökning.
Sverige	3,138,887	5,136,441	2,844,896	— 847,342	1,997,554
Norge	1,246,355	2,242,995	1,439,593	— 442,953	996,640
Danmark	1,300,200	2,449,540	1,303,390	— 154,050	1,149,340
Finland	1,445,626	2,625,000	1,254,415	— 75,041	1,179,374
Storbrit. o. Irland	26,730,929	41,458,721	22,441,514	— 7,713,722	14,727,792
Nederländerna	2,896,000	5,179,138	2,538,158	— 255,020	2,283,138
Belgien	4,072,619	6,693,810	2,728,539	— 107,348	2,621,191
Tyska riket	32,785,150	56,367,178	28,435,281	— 4,853,253	23,582,028
Österrike-Ungern	30,413,023	45,405,267	16,502,651	— 1,510,407	14,992,244
Schweiz	2,230,000	3,315,443	1,185,374	— 99,931	1,085,443
Frankrike	33,400,000	38,961,945	4,692,742	+ 869,203	5,561,945
Italien	22,300,000	32,475,253	13,102,530	— 2,927,277	10,175,253
Spanien	14,000,000	18,618,086	5,664,589	— 1,046,503	4,618,086
Portugal	3,725,000	5,423,132	2,346,223	— 648,091	1,698,132
Diverse områden	738,217	1,104,830	324,673	·	366,613
Ryssland	55,600,000	109,700,000	57,543,052	— 3,443,052	54,100,000
Balkanstaterna [1]	14,950,000	23,419,770	8,125,226	·	8,469,770
Nordvästeuropa	88,582,006	144,430,818	70,781,667	—14,932,855	55,848,812
Sydvästeuropa	73,590,000	95,725,268	25,930,934	— 3,795,666	22,135,268
Västeuropa	162,172,006	240,156,086	96,712,601	—18,728,521	77,984,080
Österuropa	88,800,000	160,420,463	75,760,245	— 4,139,782	71,620,463
Europa	**250,972,006**	**400,576,549**	**172,472,846**	**—22,868,303**	**149,604,543**
Storbrit. o. Irl.:					
England	15,914,148	32,527,843	17,992,600	— 1,378,905	16,613,695
Skottland	2,620,184	4,472,103	2,568,759	— 716,840	1,851,919
Irland	8,196,597	4,458,775	1,880,155	— 5,617,977	— 3,737,822
Tyska riket:					
Ostpreussen	1,395,054	1,996,626	1,149,985	— 548,413	601,572
Västpreussen	917,666	1,563,658	1,096,418	— 450,426	645,992
Berlin o. Brandenburg	1,859,163	4,997,402	2,056,476	+ 1,081,763	3,138,239
Pommern	1,057,814	1,634,832	1,192,796	— 615,778	577,018
Posen	1,235,342	1,887,275	1,359,953	— 708,020	651,933
Schlesien	2,861,205	4,668,857	2,364,521	— 556,869	1,807,652
Sachsen	1,638,458	2,832,616	1,615,056	— 420,898	1,194,158
Schleswig-Holstein	856,205	1,387,968	767,372	— 235,609	531,763
Hannover	1,738,850	2,590,939	1,269,269	— 417,180	852,089
Västfalen	1,384,210	3,187,777	1,619,464	+ 184,103	1,803,567
Hessen-Nassau	1,217,533	1,897,981	887,875	— 207,427	680,448
Rhenlandet	2,593,977	5,759,798	2,957,858	+ 207,963	3,165,821
Preussen [2]	18,853,233	34,472,509	18,334,580	— 2,715,304	15,619,276
Bayern	4,329,210	6,176,057	2,477,665	— 630,818	1,846,847
Sachsen	1,708,000	4,202,216	2,154,751	+ 339,465	2,494,216
Württemberg	1,646,136	2,169,480	1,097,246	— 573,902	523,344
Baden	1,296,464	1,867,944	880,934	— 309,454	571,480
Elsass-Lothringen	1,503,000	1,719,470	666,597	— 450,127	216,470
Österrike-Ungern:					
Västra Österrike	12,163,023	18,104,574	6,410,684	— 469,133	5,941,551
Galizien o. Bukovina	5,100,000	8,046,134	3,301,965	— 355,831	2,946,134
Österrike	17,263,023	26,150,708	9,712,649	— 824,964	8,887,685
Ungern	13,150,000	19,254,559	6,790,002	— 685,443	6,104,559
Bosnien o. Herzegov. [1]	·	·	·	·	·

[1] Bosnien och Herzegovina ingå under »Balkanstaterna». — [2] Om Preussens provinser, se sid. 128.

Tab. 16. Folkökningen och omflyttningen åren 1841/1850.

Land.	Folkmängd.		Åren 1841/1850.		
	1840.	1850.	Öfverskott af födde.	Omflyttnings-resultat.	Folk-ökning.
Sverige	3,138,887	3,482,541	347,715	— 4,061	343,654
Norge	1,246,355	1,399,733	165,634	— 12,256	153,378
Danmark	1,300,200	1,437,500	136,491	+ 809	137,300
Finland	1,445,626	1,636,915	184,977	+ 6,312	191,289
Storbrit. o. Irland	26,730,929	27,390,629	2,300,468	·	659,700
Nederländerna	2,896,000	3,095,700	207,191	— 7,491	199,700
Belgien	4,072,619	4,382,996	259,184	+ 51,193	310,377
Tyska riket	32,785,150	35,397,000	3,204,581	— 592,731	2,611,850
Österrike-Ungern	30,413,023	31,504,477	1,220,419	·	1,091,454
Schweiz	2,230,000	2,400,000	168,414	·	170,000
Frankrike	33,400,000	34,907,000	1,401,887	+ 105,113	1,507,000
Italien	22,300,000	23,900,000	1,650,000	·	1,600,000
Spanien	14,000,000	14,700,000	831,000	·	700,000
Portugal	3,725,000	3,800,000	172,000	·	75,000
Diverse områden	738,217	793,553	46,500	·	55,336
Ryssland	55,600,000	60,000,000	4,550,000	·	4,400,000
Balkanstaterna [1]	14,950,000	16,000,000	1,000,000	·	1,050,000
Nordvästeuropa	88,582,006	94,098,044	7,769,822	— 2,253,784	5,516,038
Sydvästeuropa	73,590,000	77,480,000	4,072,887	— 182,887	3,890,000
Västeuropa	162,172,006	171,578,044	11,842,709	— 2,436,671	9,406,038
Österuropa	88,800,000	94,650,000	6,003,752	— 153,752	5,850,000
Europa	**250,972,006**	**266,228,044**	**17,846,461**	— 2,590,423	**15,256,038**
Storbrit. o. Irl.:					
England	15,914,148	17,927,609	1,969,268	+ 44,193	2,013,461
Skottland	2,620,184	2,888,742	·	·	268,558
Irland	8,196,597	6,574,278	·	·	— 1,622,319
Tyska riket:					
Ostpreussen	1,395,054	1,483,300	111,312	— 23,066	88,246
Västpreussen	917,666	1,050,800	121,323	+ 11,811	133,134
Berlin o. Brandenburg	1,859,163	2,163,300	238,996	+ 65,141	304,137
Pommern	1,057,814	1,221,200	167,706	— 4,320	163,386
Posen	1,235,342	1,373,400	147,246	— 9,188	138,058
Schlesien	2,861,205	3,110,700	255,439	— 5,944	249,495
Sachsen	1,638,458	1,796,600	175,182	— 17,040	158,142
Schleswig-Holstein	856,205	929,000	85,143	— 12,348	72,795
Hannover	1,738,850	1,794,700	136,925	— 81,075	55,850
Västfalen	1,384,210	1,483,700	131,952	— 32,462	99,490
Hessen-Nassau	1,217,533	1,283,200	113,132	— 47,465	65,667
Rhenlandet	2,593,977	2,863,600	282,593	— 12,970	269,623
Preussen [2]	18,853,233	20,638,000	1,972,789	— 188,022	1,784,767
Bayern	4,329,210	4,497,000	284,250	— 116,460	167,790
Sachsen	1,708,000	1,926,000	199,587	+ 18,413	218,000
Württemberg	1,646,136	1,740,000	165,775	— 71,911	93,864
Baden	1,296,464	1,360,000	135,716	— 72,180	63,536
Elsass-Lothringen	1,503,000	1,569,000	119,623	— 53,623	66,000
Österrike-Ungern:					
Västra Österrike	12,163,023	12,854,477	766,667	— 75,213	691,454
Galizien o. Bukovina	5,100,000	5,200,000	97,752	·	100,000
Österrike	17,263,023	18,054,477	864,419	·	791,454
Ungern	13,150,000	13,450,000	·	·	·
Bosnien o. Herzegov. [1]	·	·	·	·	·

[1] Bosnien och Herzegovina ingå under »Balkanstaterna». — [2] Om Preussens provinser, se sid. 128.

Tab. 17. Folkökningen och omflyttningen åren 1851/1860.

Land.	Folkmängd.		Åren 1851/1860.		
	1850.	1860.	Öfverskott af födde.	Omflyttnings-resultat.	Folk-ökning.
Sverige	3,482,541	3,859,728	404,141	— 26,954	377,187
Norge	1,399,733	1,608,653	237,223	— 28,303	208,920
Danmark	1,437,500	1,625,900	182,528	+ 5,872	188,400
Finland	1,636,915	1,746,725	122,091	— 12,281	109,810
Storbrit. o. Irland	27,390,629	28,927,485	3,237,884	·	1,536,856
Nederländerna	3,095,700	3,325,200	247,589	— 18,089	229,500
Belgien	4,382,996	4,664,669	350,928	— 69,255	281,673
Tyska riket	35,397,000	37,747,000	3,261,295	— 911,295	2,350,000
Österrike-Ungern	31,504,477	33,590,407	2,062,831	·	2,085,930
Schweiz	2,400,000	2,508,000	132,371	— 24,371	108,000
Frankrike	34,907,000	35,740,783	805,743	+ 28,040	833,783
Italien	23,900,000	25,100,000	1,300,000	·	1,200,000
Spanien	14,700,000	15,675,000	1,100,000	·	975,000
Portugal	3,800,000	4,020,000	300,000	·	220,000
Diverse områden	793,553	853,826	50,719	·	60,273
Ryssland	60,000,000	65,000,000	5,200,000	·	5,000,000
Balkanstaterna [1]	16,000,000	16,900,000	850,000	·	900,000
Nordvästeuropa	94,098,044	100,452,167	9,121,434	— 2,767,311	6,354,123
Sydvästeuropa	77,480,000	80,717,720	3,523,743	— 286,023	3,237,720
Västeuropa	171,578,044	181,169,887	12,645,177	— 3,053,334	9,591,843
Österuropa	94,650,000	101,723,489	7,200,166	— 126,677	7,073,489
Europa	**266,228,044**	**282,893,376**	**19,845,343**	— 3,180,011	**16,665,332**
Storbrit. o. Irl.:					
England	17,927,609	20,066,224	2,449,816	— 311,201	2,138,615
Skottland	2,888,742	3,062,294	·	·	173,552
Irland	6,574,278	5,798,967	·	·	— 775,311
Tyska riket:					
Ostpreussen	1,483,300	1,655,000	137,971	+ 33,729	171,700
Västpreussen	1,050,800	1,172,700	108,232	+ 13,668	121,900
Berlin o. Brandenburg	2,163,300	2,427,900	257,535	+ 7,065	264,600
Pommern	1,221,200	1,375,700	183,924	— 29,424	154,500
Posen	1,373,400	1,465,800	104,387	— 11,987	92,400
Schlesien	3,110,700	3,363,500	271,811	— 19,011	252,800
Sachsen	1,796,600	1,959,900	218,273	— 54,973	163,300
Schleswig-Holstein	929,000	1,005,300	109,533	— 33,233	76,300
Hannover	1,794,700	1,876,800	162,485	— 80,385	82,100
Västfalen	1,483,700	1,605,400	153,833	— 32,133	121,700
Hessen-Nassau	1,283,200	1,295,300	97,002	— 84,902	12,100
Rhenlandet	2,863,600	3,192,100	324,841	+ 3,659	328,500
Preussen [2]	20,638,000	22,410,000	2,133,298	— 361,298	1,772,000
Bayern	4,497,000	4,663,000	253,594	— 87,594	166,000
Sachsen	1,926,000	2,194,000	248,388	+ 19,612	268,000
Württemberg	1,740,000	1,711,000	107,612	— 136,612	— 29,000
Baden	1,360,000	1,362,000	94,622	— 92,622	2,000
Elsass-Lothringen	1,569,000	1,561,000	82,967	— 90,967	— 8,000
Österrike-Ungern:					
Västra Österrike	12,854,477	13,766,918	912,665	— 224	912,441
Galizien o. Bukovina	5,200,000	5,423,489	215,166	+ 8,323	223,489
Österrike	18,054,477	19,190,407	1,127,831	+ 8,099	1,135,930
Ungern	13,450,000	14,400,000	·	·	950,000
Bosnien o. Herzegov. [1]	·	·	·	·	·

[1] Bosnien och Herzegovina ingå under »Balkanstaterna». — [2] Om Preussens provinser, se sid. 128.

Tab. 18. Folkökningen och omflyttningen åren 1861/1870.

Land.	Folkmängd.		Åren 1861/1870.		
	1860.	1870.	Öfverskott af födde.	Omflyttnings-resultat.	Folk-ökning.
Sverige	3,859,728	4,168,525	458,745	— 149,948	308,797
Norge	1,608,653	1,739,841	216,963	— 85,775	131,188
Danmark	1,625,900	1,799,400	186,340	— 12,840	173,500
Finland	1,746,725	1,768,769	39,393	— 17,349	22,044
Storbrit. o. Irland	28,927,485	31,484,661	3,743,159	— 1,185,983	2,557,176
Nederländerna	3,325,200	3,616,200	359,355	— 68,355	291,000
Belgien	4,664,669	5,020,752	410,165	— 54,082	356,083
Tyska riket	37,747,000	40,818,000	4,043,333	— 972,333	3,071,000
Österrike-Ungern	33,590,407	36,219,439	2,812,057	— 183,025	2,629,032
Schweiz	2,508,000	2,669,696	186,368	— 24,672	161,696
Frankrike	35,740,783	36,764,641	935,150	+ 88,708	1,023,858
Italien	25,100,000	26,650,000	1,777,542	— 227,542	1,550,000
Spanien	15,675,000	16,500,000	1,158,794	— 333,794	825,000
Portugal	4,020,000	4,365,000	427,500	·	345,000
Diverse områden	853,826	839,053	50,936	·	— 14,773
Ryssland	65,000,000	73,000,000	8,454,099	— 454,099	8,000,000
Balkanstaterna [1]	16,900,000	17,975,000	1,091,000	·	1,075,000
Nordvästeuropa	100,452,167	108,289,172	10,581,266	— 2,744,261	7,837,005
Sydvästeuropa	80,717,720	84,471,941	4,316,986	— 562,765	3,754,221
Västeuropa	181,169,887	192,761,113	14,898,252	— 3,307,026	11,591,226
Österuropa	101,723,489	112,637,864	11,452,647	— 538,272	10,914,375
Europa	**282,893,376**	**305,398,977**	**26,350,899**	**— 3,845,298**	**22,505,601**
Storbrit. o. Irl.:					
England	20,066,224	22,712,266	2,878,325	— 232,283	2,646,042
Skottland	3,062,294	3,360,018	414,596	— 116,872	297,724
Irland	5,798,967	5,412,377	450,238	— 836,828	— 386,590
Tyska riket:					
Ostpreussen	1,655,000	1,820,400	184,904	— 19,504	165,400
Västpreussen	1,172,700	1,311,100	170,399	— 31,999	138,400
Berlin o. Brandenburg	2,427,900	2,843,600	283,697	+ 132,003	415,700
Pommern	1,375,700	1,446,400	190,086	— 119,386	70,700
Posen	1,465,800	1,586,200	210,647	— 90,247	120,400
Schlesien	3,363,500	3,707,000	389,467	— 45,967	343,500
Sachsen	1,959,900	2,115,800	225,303	— 69,403	155,900
Schleswig-Holstein	1,005,300	1,061,500	114,389	— 58,189	56,200
Hannover	1,876,800	1,965,300	180,901	— 92,401	88,500
Västfalen	1,605,400	1,773,400	177,641	— 9,641	168,000
Hessen-Nassau	1,295,300	1,399,000	127,281	— 23,581	103,700
Rhenlandet	3,192,100	3,583,300	386,995	+ 4,205	391,200
Preussen [2]	22,410,000	24,514,000	2,616,858	— 512,858	2,104,000
Bayern	4,663,000	4,854,000	336,712	— 145,712	191,000
Sachsen	2,194,000	2,518,000	290,590	+ 33,410	324,000
Württemberg	1,711,000	1,807,000	162,827	— 66,827	96,000
Baden	1,362,000	1,458,000	135,350	— 39,350	96,000
Elsass-Lothringen	1,561,000	1,570,000	103,098	— 94,098	9,000
Österrike-Ungern:					
Västra Österrike	13,766,918	14,556,575	904,509	— 114,852	789,657
Galizien o. Bukovina	5,423,489	6,043,041	627,961	— 8,409	619,552
Österrike	19,190,407	20,599,616	1,532,470	— 123,261	1,409,209
Ungern	14,400,000	15,619,823	1,279,587	— 59,764	1,219,823
Bosnien o. Herzegov. [1]	·	·	·	·	·

[1] Bosnien och Herzegovina ingå under »Balkanstaterna». — [2] Om Preussens provinser, se sid. 128.

Tab. 19. Folkökningen och omflyttningen åren 1871/1880.

Land.	Folkmängd.		Åren 1871/1880.		
	1870.	1880.	Öfverskott af födde.	Omflyttnings-resultat.	Folk-ökning.
Sverige	4,168,525	4,565,668	535,897	— 138,754	397,143
Norge	1,739,841	1,923,283	255,175	— 71,733	183,442
Danmark	1,799,400	1,984,000	226,246	— 41,646	184,600
Finland	1,768,769	2,060,782	282,668	·	292,013
Storbrit. o. Irland	31,484,661	34,884,848	4,393,295	— 993,108	3,400,187
Nederländerna	3,616,200	4,060,600	461,467	— 17,067	444,400
Belgien	5,020,752	5,520,009	513,619	— 14,362	499,257
Tyska riket	40,818,000	45,234,061	5,110,342	— 694,281	4,416,061
Österrike-Ungern	36,219,439	37,883,503	1,950,472	— 286,408	1,664,064
Schweiz	2,669,696	2,848,325	201,621	— 22,992	178,629
Frankrike	36,764,641	37,512,082	640,661	+ 106,780	747,441
Italien	26,650,000	28,294,000	1,910,067	— 266,067	1,644,000
Spanien	16,500,000	17,120,000	845,406	— 225,406	620,000
Portugal	4,365,000	4,700,000	455,000	·	335,000
Diverse områden	839,053	866,372	55,397	·	27,319
Ryssland	73,000,000	83,537,000	10,786,300	— 249,300	10,537,000
Balkanstaterna [1]	17,975,000	18,750,000	720,670	·	775,000
Nordvästeuropa	108,289,172	119,354,070	13,136,149	— 2,071,251	11,064,898
Sydvästeuropa	84,471,941	87,833,626	3,876,134	— 514,449	3,361,685
Västeuropa	192,761,113	207,187,696	17,012,283	— 2,585,700	14,426,583
Österuropa	112,637,864	124,556,837	12,332,020	— 413,047	11,918,973
Europa	**305,398,977**	**331,744,533**	**29,344,303**	**— 2,998,747**	**26,345,556**
Storbrit. o. Irl.:					
England	22,712,266	25,974,439	3,469,935	— 207,762	3,262,173
Skottland	3,360,018	3,735,573	468,363	— 92,808	375,555
Irland	5,412,377	5,174,836	454,997	— 692,538	— 237,541
Tyska riket:					
Ostpreussen	1,820,400	1,933,936	208,752	— 95,216	113,536
Västpreussen	1,311,100	1,405,898	203,253	— 108,455	94,798
Berlin o. Brandenburg	2,843,600	3,389,155	361,105	+ 184,450	545,555
Pommern	1,446,400	1,540,034	224,341	— 130,707	93,634
Posen	1,586,200	1,703,397	262,517	— 145,320	117,197
Schlesien	3,707,000	4,007,925	424,783	— 123,858	300,925
Sachsen	2,115,800	2,312,007	281,770	— 85,563	196,207
Schleswig-Holstein	1,061,500	1,127,149	126,569	— 60,920	65,649
Hannover	1,965,300	2,120,168	207,030	— 52,162	154,868
Västfalen	1,773,400	2,043,442	260,711	+ 9,331	270,042
Hessen-Nassau	1,399,000	1,554,376	164,778	— 9,402	155,376
Rhenlandet	3,583,300	4,074,000	504,433	— 13,733	490,700
Preussen [2]	24,514,000	27,279,111	3,232,946	— 467,835	2,765,111
Bayern	4,854,000	5,284,778	479,535	— 48,757	430,778
Sachsen	2,518,000	2,972,805	380,253	+ 74,552	454,805
Württemberg	1,807,000	1,971,118	230,447	— 66,329	164,118
Baden	1,458,000	1,570,254	167,517	— 55,263	112,254
Elsass-Lothringen	1,570,000	1,566,670	113,446	— 116,776	— 3,330
Österrike-Ungern:					
Västra Österrike	14,556,575	15,613,666	1,125,422	— 68,331	1,057,091
Galizien o. Bukovina	6,043,041	6,530,578	469,843	+ 17,694	487,537
Österrike	20,599,616	22,144,244	1,595,265	— 50,637	1,544,628
Ungern	15,619,823	15,739,259	355,207	— 235,771	119,436
Bosnien o. Herzegov. [1]	·	·	·	·	·

[1] Bosnien och Herzegovina ingå under »Balkanstaterna». — [2] Om Preussens provinser, se sid. 128.

Tab. 20. Folkökningen och omflyttningen åren 1881/1890.

Land.	Folkmängd.		Åren 1881/1890.		
	1880.	1890.	Öfverskott af födde.	Omflyttnings-resultat.	Folk-ökning.
Sverige	4,565,668	4,784,981	566,598	— 347,285	219,313
Norge	1,923,283	2,004,102	268,948	— 188,129	80,819
Danmark	1,984,000	2,186,000	278,981	— 76,981	202,000
Finland	2,060,782	2,350,000	308,071	— 18,853	289,218
Storbrit. o. Irland	34,884,848	37,732,922	4,447,854	— 1,599,780	2,848,074
Nederländerna	4,060,600	4,564,565	572,990	— 69,025	503,965
Belgien	5,520,009	6,069,321	561,370	— 12,058	549,312
Tyska riket	45,234,061	49,428,470	5,513,080	— 1,318,671	4,194,409
Österrike-Ungern	39,158,503	42,859,204	3,995,026	— 294,325	3,700,701
Schweiz	2,848,325	2,960,000	210,438	— 98,763	111,675
Frankrike	37,512,082	38,343,192	669,692	+ 161,418	831,110
Italien	28,294,000	30,515,000	3,070,825	— 849,825	2,221,000
Spanien	17,120,000	17,735,000	776,567	— 161,567	615,000
Portugal	4,700,000	5,050,000	480,000	·	350,000
Diverse områden	866,372	904,225	60,098	·	37,853
Ryssland	83,537,000	95,908,000	13,169,227	— 798,227	12,371,000
Rumänien	4,800,000	5,525,000	690,135	·	725,000
Serbien	1,740,000	2,161,961	385,839	+ 36,122	421,961
Öfriga Balkanstater	10,935,000	11,820,000	905,855	·	885,000
Nordvästeuropa	119,354,070	129,397,790	13,921,581	— 3,877,861	10,043,720
Sydvästeuropa	87,833,626	91,870,994	5,021,084	— 983,716	4,037,368
Västeuropa	207,187,696	221,268,784	18,942,665	— 4,861,577	14,081,088
Österuropa	124,556,837	141,633,159	17,988,929	— 912,607	17,076,322
Europa	**331,744,533**	**362,901,943**	**36,931,594**	**— 5,774,184**	**31,157,410**
Storbrit. o. Irl.:					
England	25,974,439	29,002,525	3,645,468	— 617,382	3,028,086
Skottland	3,735,573	4,025,647	508,348	— 218,274	290,074
Irland	5,174,836	4,704,750	294,038	— 764,124	— 470,086
Tyska riket:					
Ostpreussen	1,933,936	1,958,663	235,564	— 210,837	24,727
Västpreussen	1,405,898	1,433,681	226,083	— 198,300	27,783
Berlin o. Brandenburg	3,389,155	4,120,577	405,474	+ 325,948	731,422
Pommern	1,540,034	1,520,889	203,357	— 222,502	— 19,145
Posen	1,703,397	1,751,642	281,345	— 233,100	48,245
Schlesien	4,007,925	4,224,458	427,385	— 210,852	216,533
Sachsen	2,312,007	2,580,010	328,953	— 60,950	268,003
Schleswig-Holstein	1,127,149	1,219,523	140,589	— 48,215	92,374
Hannover	2,120,168	2,278,361	243,399	— 85,206	158,193
Västfalen	2,043,442	2,428,661	348,404	+ 36,815	385,219
Hessen-Nassau	1,554,376	1,664,426	155,782	— 45,732	110,050
Rhenlandet	4,074,000	4,710,391	606,088	+ 30,303	636,391
Preussen [1]	27,279,111	29,957,367	3,607,229	— 928,973	2,678,256
Bayern	5,284,778	5,594,982	469,868	— 159,664	310,204
Sachsen	2,972,805	3,502,684	441,845	+ 88,034	529,879
Württemberg	1,971,118	2,036,522	203,429	— 138,025	65,404
Baden	1,570,254	1,657,867	152,859	— 65,246	87,613
Elsass-Lothringen	1,566,670	1,603,506	105,352	— 68,516	36,836
Österrike-Ungern:					
Västra Österrike	15,613,666	16,641,006	1,157,153	— 129,813	1,027,340
Galizien o. Bukovina	6,530,578	7,254,407	783,797	— 59,968	723,829
Österrike	22,144,244	23,895,413	1,940,950	— 189,781	1,751,169
Ungern	15,739,259	17,463,791	1,908,066	— 183,534	1,724,532
Bosnien o. Herzegov.	1,275,000	1,500,000	146,010	·	225,000

[1] Om Preussens provinser, se sid. 128.

Tab. 21. Folkökningen och omflyttningen åren 1891/1900.

Land.	Folkmängd.		Åren 1891/1900.		
	1890.	1900.	Öfverskott af födde.	Omflyttnings-resultat.	Folk-ökning.
Sverige	4,784,981	5,136,441	531,800	— 180,340	351,460
Norge	2,004,102	2,242,995	295,650	— 56,757	238,893
Danmark	2,186,000	2,449,540	292,804	— 29,264	263,540
Finland	2,350,000	2,625,000	317,215	— 42,215	275,000
Storbrit. o. Irland	37,732,922	41,458,721	4,318,854	— 593,055	3,725,799
Nederländerna	4,564,565	5,179,138	689,566	— 74,993	614,573
Belgien	6,069,321	6,693,810	633,273	— 8,784	624,489
Tyska riket	49,428,470	56,367,178	7,302,650	— 363,942	6,938,708
Österrike-Ungern	42,859,204	47,142,267	4,779,916	— 496,853	4,283,063
Schweiz	2,960,000	3,315,443	286,162	+ 69,281	355,443
Frankrike	38,343,192	38,961,945	239,609	+ 379,144	618,753
Italien	30,515,000	32,475,253	3,394,096	— 1,433,843	1,960,253
Spanien	17,735,000	18,618,086	952,822	— 69,736	883,086
Portugal	5,050,000	5,423,132	511,723	— 138,591	373,132
Diverse områden	904,225	1,104,830	61,023	·	200,605
Ryssland	95,908,000	109,700,000	15,383,426	— 1,591,426	13,792,000
Rumänien	5,525,000	6,200,000	652,901	·	675,000
Serbien	2,161,961	2,494,445	345,611	— 13,127	332,484
Öfriga Balkanstater	11,820,000	12,988,325	1,165,145	·	1,168,325
Nordvästeuropa	129,397,790	144,430,818	16,251,415	— 1,218,387	15,033,028
Sydvästeuropa	91,870,994	95,725,268	5,120,100	— 1,265,826	3,854,274
Västeuropa	221,268,784	240,156,086	21,371,515	— 2,484,213	18,887,302
Österuropa	141,633,159	160,420,463	20,782,731	— 1,995,427	18,787,304
Europa	**362,901,943**	**400,576,549**	**42,154,246**	**— 4,479,640**	**37,674,606**
Storbrit. o. Irl.:					
England	29,002,525	32,527,843	3,579,788	— 54,470	3,525,318
Skottland	4,025,647	4,472,103	498,184	— 51,728	446,456
Irland	4,704,750	4,458,775	240,882	— 486,857	— 245,975
Tyska riket:					
Ostpreussen	1,958,663	1,996,626	271,482	— 233,519	37,963
Västpreussen	1,433,681	1,563,658	267,128	— 137,151	129,977
Berlin o. Brandenburg	4,120,577	4,997,402	509,669	+ 367,156	876,825
Pommern	1,520,889	1,634,832	223,382	— 109,439	113,943
Posen	1,751,642	1,887,275	353,811	— 218,178	135,633
Schlesien	4,224,458	4,668,857	595,636	— 151,237	444,399
Sachsen	2,580,010	2,832,616	385,575	— 132,969	252,606
Schleswig-Holstein	1,219,523	1,387,968	191,149	— 22,704	168,445
Hannover	2,278,361	2,590,939	338,529	— 25,951	312,578
Västfalen	2,428,661	3,187,777	546,923	+ 212,193	759,116
Hessen-Nassau	1,664,426	1,897,981	229,900	+ 3,655	233,555
Rhenlandet	4,710,391	5,759,798	852,908	+ 196,499	1,049,407
Preussen[1]	29,957,367	34,472,509	4,771,460	— 256,318	4,515,142
Bayern	5,594,982	6,176,057	653,706	— 72,631	581,075
Sachsen	3,502,684	4,202,216	594,088	+ 105,444	699,532
Württemberg	2,036,522	2,169,480	227,156	— 94,198	132,958
Baden	1,657,867	1,867,944	194,870	+ 15,207	210,077
Elsass-Lothringen	1,603,506	1,719,470	142,111	— 26,147	115,964
Österrike-Ungern:					
Västra Österrike	16,641,006	18,104,574	1,544,268	— 80,700	1,463,568
Galizien o. Bukovina	7,254,407	8,046,134	1,107,446	— 315,719	791,727
Österrike	23,895,413	26,150,708	2,651,714	— 396,419	2,255,295
Ungern	17,463,791	19,254,559	1,956,142	— 165,374	1,790,768
Bosnien o. Herzegov.	1,500,000	1,737,000	172,060	+ 64,940	237,000

[1] Om Preussens provinser, se sid. 128.

Tab. 22. Omflyttningsresultatet, årligen på 100,000 inb.

Land.	1841/50.	1851/60.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.
Sverige	— 12	— 74	— 368	— 316	— 743	— 365
Norge	— 92	— 189	— 509	— 395	— 971	— 272
Danmark	+ 6	+ 39	— 75	— 221	— 369	— 127
Finland	+ 41	— 73	— 97	·	·	·
Storbrit. o. Irland	— 596	— 608	— 394	— 300	— 442	— 150
Nederländerna	— 25	— 56	— 197	— 44	— 159	— 154
Belgien	+ 120	— 153	— 112	— 29	— 21	— 13
Tyska riket	— 173	— 250	— 246	— 162	— 280	— 69
Österrike-Ungern	·	·	— 52	— 78	— 72	— 111
Schweiz	·	— 99	— 94	— 82	— 340	+ 220
Frankrike	+ 31	+ 8	+ 24	+ 29	+ 42	+ 98
Italien	·	·	— 88	— 97	— 288	— 455
Spanien	·	·	— 206	·	— 93	— 39
Portugal	·	·	·	·	·	— 265
Ryssland	·	·	— 66	— 32	— 89	— 156
Serbien	·	·	·	·	+ 186	— 60
Nordvästeuropa	— 245	— 286	— 263	— 183	— 313	— 90
Sydvästeuropa	·	·	— 68	— 60	— 109	— 135
Västeuropa	— 145	— 174	— 177	— 130	— 227	— 108
Östeuropa	·	·	— 50	— 35	— 69	— 133
Europa	**— 98**	**— 116**	**— 131**	**— 95**	**— 166**	**— 118**
Storbrit. o. Irl.:						
England	+ 26	— 164	— 109	— 86	— 225	— 18
Skottland	— 81	— 721	— 365	— 263	— 564	— 122
Irland	— 2,097	— 1,939	— 1,497	— 1,307	— 1,552	— 1,067
Tyska riket:						
Ostpreussen	— 160	+ 220	— 110	— 490	— 1,080	— 1,180
Västpreussen	+ 120	+ 120	— 260	— 780	— 1,400	— 920
Berlin o. Brandenburg	+ 323	+ 31	+ 500	+ 614	+ 881	+ 795
Pommern	— 40	— 250	— 820	— 830	— 1,460	— 700
Posen	— 70	— 90	— 590	— 830	— 1,350	— 1,180
Schlesien	— 30	— 50	— 130	— 290	— 510	— 340
Sachsen	— 100	— 290	— 340	— 330	— 250	— 490
Schleswig-Holstein	— 140	— 340	— 570	— 410	— 420	— 180
Hannover	— 460	— 440	— 480	— 230	— 390	— 110
Västfalen	— 230	— 210	— 60	+ 80	+ 160	+ 630
Hessen-Nassau	— 380	— 670	— 530	— 60	— 290	+ 20
Rhenlandet	— 50	+ 10	+ 10	— 10	+ 60	+ 390
Preussen [1]	— 82	— 143	— 228	— 181	— 326	— 80
Bayern	— 263	— 259	— 315	— 97	— 294	— 124
Sachsen	+ 98	+ 115	+ 131	+ 271	+ 274	+ 276
Württemberg	— 392	— 803	— 391	— 351	— 689	— 450
Baden	— 496	— 708	— 287	— 366	— 406	+ 87
Elsass-Lothringen	— 372	— 558	— 605	— 754	— 435	— 158
Österrike-Ungern:						
Västra Österrike	— 60	— 0	— 81	— 45	— 80	— 47
Galizien o. Bukovina	·	+ 16	— 15	+ 28	— 87	— 415
Österrike	— 41	+ 4	— 62	— 24	— 83	— 159
Ungern	·	·	— 40	— 152	— 111	— 90

[1] Om Preussens provinser, se sid. 128.

Tab. 23. De särskilda ländernas andel af Europas folkmängd, ‰.

Land.	1800.	1840.	1850.	1860.	1870.	1880.	1890.	1900.	1908.
Ryssland	207·8	221·5	225·4	229·8	239·0	251·8	264·3	273·9	285·7
Tyska riket	130·5	130·6	132·9	133·4	133·7	136·4	136·2	140·7	146·4
Österrike-Ungern	127·9	125·2	122·5	123·0	122·8	118·0	118·1	117·7	114·9
Storbrit. o. Irland[1]	88·0	108·4	104·8	104·2	104·8	106·8	105·6	105·3	104·9
Frankrike	143·3	133·1	131·1	126·3	120·4	113·1	105·7	97·3	90·6
Italien	96·6	88·9	89·8	88·7	87·3	85·3	84·1	81·1	75·5
Balkanstaterna	59·7	55·6	56·0	55·5	54·7	52·7	53·7	54·1	53·7
Spanien	63·9	55·8	55·2	55·4	54·0	51·6	48·9	46·5	44·8
Belgien	16·0	16·2	16·5	16·5	16·4	16·6	16·7	16·7	17·1
Nederländerna	11·5	11·5	11·6	11·8	11·8	12·2	12·6	12·9	13·4
Portugal	16·5	14·8	14·3	14·2	14·3	14·2	13·9	13·5	13·2
Sverige	12·5	12·5	13·1	13·6	13·7	13·8	13·2	12·8	12·5
Schweiz	9·3	8·9	9·0	8·9	8·7	8·6	8·1	8·3	8·3
Finland	5·6	5·8	6·1	6·2	5·8	6·2	6·5	6·6	6·5
Danmark	5·2	5·4	5·6	6·0	6·2	6·2	6·2	6·3	6·4
Norge	4·7	5·0	5·3	5·7	5·7	5·8	5·5	5·6	5·4
Andra stater	1·0	0·8	0·8	0·8	0·7	0·7	0·7	0·7	0·7
Nordvästeuropa	334·8	353·0	353·5	355·1	354·6	359·8	356·6	360·5	365·0
Sydvästeuropa	321·0	293·2	291·0	285·3	276·6	264·7	253·1	239·0	224·7
Västeuropa	655·8	646·2	644·5	640·4	631·2	624·5	609·7	599·5	589·7
Österuropa	344·2	353·8	355·5	359·6	368·8	375·5	390·3	400·5	410·3
Europa	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**	**1,000**
Storbrit. o. Irl.:									
England	48·8	63·9	67·8	71·5	74·8	78·7	80·4	81·9	82·6
Skottland	8·9	10·6	11·0	10·9	11·1	11·4	11·2	11·3	11·3
Irland	29·3	32·9	24·9	20·7	17·8	15·7	13·1	11·2	10·1
Tyska riket:									
Ostpreussen	·	5·6	5·6	5·8	5·9	5·8	5·4	5·0	4·7
Västpreussen	·	3·7	3·9	4·1	4·3	4·2	4·0	3·9	3·8
Berlin o. Brandenburg	·	7·4	8·1	8·6	9·3	10·2	11·3	12·5	13·7
Pommern	·	4·2	4·6	4·9	4·7	4·6	4·2	4·1	4·0
Posen	·	4·9	5·2	5·2	5·2	5·1	4·8	4·7	4·6
Schlesien	·	11·4	11·7	11·9	12·1	12·1	11·6	11·6	11·8
Sachsen	·	6·5	6·7	6·9	6·9	7·0	7·1	7·1	7·2
Schleswig-Holstein	·	3·4	3·5	3·6	3·5	3·4	3·4	3·5	3·7
Hannover	·	6·9	6·7	6·6	6·4	6·4	6·3	6·5	6·6
Västfalen	·	5·5	5·6	5·7	5·8	6·2	6·7	8·0	9·1
Hessen-Nassau	·	4·9	4·8	4·6	4·6	4·7	4·6	4·7	5·0
Rhenlandet	·	10·3	10·8	11·3	11·7	12·3	13·0	14·4	15·9
Preussen[2]	72·1	75·1	77·5	79·2	80·3	82·2	82·5	86·1	90·3
Bayern	19·0	17·2	16·9	16·5	15·9	15·9	15·4	15·4	15·6
Sachsen	6·3	6·8	7·2	7·8	8·2	9·0	9·7	10·5	10·9
Württemberg	7·4	6·6	6·5	6·0	5·9	5·9	5·6	5·4	5·5
Baden	5·3	5·2	5·1	4·8	4·8	4·7	4·6	4·7	4·9
Andra stater	13·7	13·7	13·8	13·6	13·5	14·0	14·0	14·3	14·9
Elsass-Lothringen	6·7	6·0	5·9	5·5	5·1	4·7	4·4	4·3	4·3
Österrike-Ungern:									
Västra Österrike	51·1	48·5	48·2	48·7	47·7	47·1	45·9	45·2	44·0
Galizien o. Bukovina	19·8	20·3	19·6	19·1	19·8	19·7	19·9	20·1	19·9
Österrike	70·9	68·8	67·8	67·8	67·5	66·8	65·8	65·3	63·9
Ungern	53·3	52·4	50·5	50·9	51·1	47·4	48·1	48·1	46·7
Bosnien o. Herzegov.	3·7	4·0	4·2	4·3	4·2	3·8	4·2	4·3	4·3

[1] Med de mindre öarna samt biländerna i Europa. — [2] Om Preussens provinser jfr sid. 128.

Tab. 24. Den transoceaniska utvandringen från Europa i dess helhet under åren 1801/1908.[1]

Åren	Medel-folkmängd.	Utvandrare.		Af utvandrarne gingo till			
		Hela antalet.	Årl. på 100,000 inb.	Förenta Staterna.	Brittiska Nord-amerika.	Brittiska Australien.	Öfriga länder.
1801/1908..	284,205,000	38,228,351	125	24,456,032	3,528,904	2,075,291	8,168,124
1801/1900..	273,594,000	28,268,779	103	17,927,136	2,604,658	1,915,177	5,821,808
1801/1850..	224,883,000	4,290,000	38	2,488,600	1,086,000	209,900	505,500
1851/1900..	322,304,000	23,978,779	149	15,438,536	1,518,658	1,705,277	5,316,308
1851/1908..	335,343,000	33,938,351	174	21,967,432	2,442,904	1,865,391	7,662,624
1801/20.....	199,550,000	450,000	11	175,000	175,000	·	100,000
1821/40.....	232,824,000	1,340,000	29	674,600	467,000	77,400	121,000
1841/60.....	266,548,000	6,050,000	113	4,116,000	712,000	664,500	557,500
1861/80.....	305,749,000	7,035,961	115	4,539,964	465,173	626,989	1,403,835
1881/00.....	363,297,000	13,392,818	184	8,421,572	785,485	546,288	3,639,473
1815/20.....	207,000,000	165,000	13	59,200	70,700	·	35,100
1821/30.....	223,409,000	340,000	15	132,600	141,000	9,200	57,200
1831/40.....	242,238,000	1,000,000	41	542,000	326,000	68,200	63,800
1841/50.....	259,667,000	2,500,000	96	1,639,000	444,000	132,500	284,500
1851/60.....	273,428,000	3,550,000	130	2,477,000	268,000	532,000	273,000
1861/70.....	294,412,000	3,500,000	119	2,193,000	225,000	295,000	787,000
1871/80.....	317,084,000	3,535,961	112	2,346,964	240,173	331,989	616,835
1881/90.....	346,995,000	7,104,334	205	4,745,130	403,179	403,261	1,552,764
1891/00....	379,598,000	6,288,484	166	3,676,442	382,306	143,027	2,086,709
1901/08.....	416,838,000	9,959,572	299	6,528,896	924,246	160,114	2,346,316
1816/20.....	208,000,000	160,000	15	58,000	70,000	·	32,000
1821/25.....	218,300,000	123,000	11	34,600	58,500	3,200	26,700
1826 30	228,520,000	217,000	19	98,000	82,500	6,000	30,500
1831/35.....	237,960,000	471,000	40	216,000	210,000	14,200	30,800
1836/40.....	246,520,000	529,000	43	326,000	116,000	54,000	33,000
1841/45.....	255,624,000	727,000	57	425,000	173,000	48,000	81,000
1846/50.....	263,710,000	1,773,000	134	1,214,000	271,000	84,500	203,500
1851/55.....	269,710,000	2,364,000	175	1,689,000	192,000	322,000	161,000
1856/60.....	277,146,000	1,186,000	86	788,000	76,000	210,000	112,000
1861/65.....	288,977,000	1,348,000	93	735,000	89,000	207,000	317,000
1866/70.....	299,847,000	2,152,000	144	1,458,000	136,000	88,000	470,000
1871/75.....	309,987,000	2,006,390	129	1,399,936	150,208	155,741	300,505
1876/80.....	324,182,000	1,529,571	94	947,028	89,965	176,248	316,330
1881/85.....	339,028,000	3,324,186	196	2,436,722	205,148	229,241	453,075
1886/90.....	354,961,000	3,780,148	213	2,308,408	198,031	174,020	1,099,689
1891/95.....	369,938,000	3,418,408	185	2,146,821	201,419	76,030	994,138
1896/00.....	389,258,000	2,870,076	147	1,529,621	180,887	66,997	1,092,571
1901/05.....	411,000,000	5,549,852	271	3,842,027	464,246	78,853	1,164,726
1906/08.....	426,567,000	4,409,720	345	2,686,869	460,000	81,261	1,181,590

[1] Om beräkningen af *totalsumman* utvandrare för äldre tider, se sid. 129. Utvandringen till *Förenta Staterna* är hemtad från Unionens officiella utvandringsstatistik, dock att antalet invandrare från okänd ort utproportionerats samt ungefärlig reduktion skett från fiskalår till kalenderår där så behöfts (jfr anm. sid. 120). Utvandringen till *Brittiska Nordamerika* omfattar till en början utvandringen dit öfver brittiska hamnar (med afrundning uppåt); med

Tab. 24. (Forts.) *Transoceaniska utvandringen från Europa.*

År.	Medel-folkmängd.	Utvandrare.		Af utvandrarne gingo till			
		Hela antalet.	På 100,000 inb.	Förenta Staterna.	Brittiska Nord-amerika.	Brittiska Australien.	Öfriga länder.
1815	202,000,000	5,000	2	1,200	700	·	3,100
1816	204,000,000	20,000	10	10,600	3,400	·	6,000
1817	206,000,000	29,000	14	12,100	9,800	·	7,100
1818	208,000,000	35,000	17	14,700	15,200	·	6,100
1819	210,000,000	43,000	20	12,600	23,600	·	6,800
1820	212,000,000	32,000	15	8,000	18,000	·	6,000
1821	214,100,000	26,000	12	7,600	13,000	400	5,000
1822	216,200,000	28,000	13	5,600	16,000	900	5,500
1823	218,300,000	23,000	11	5,400	11,500	600	5,500
1824	220,400,000	22,000	10	6,700	9,000	800	5,500
1825	222,500,000	24,000	11	9,300	9,000	500	5,200
1826	224,500,000	31,000	14	11,000	13,000	900	6,100
1827	226,500,000	39,000	17	19,000	13,000	700	6,300
1828	228,500,000	43,000	19	24,000	12,000	1,100	5,900
1829	230,500,000	38,000	16	17,000	13,500	2,000	5,500
1830	232,600,000	66,000	28	27,000	31,000	1,300	6,700
1831	234,500,000	92,000	39	26,000	58,000	1,600	6,400
1832	236,200,000	120,000	51	43,000	67,000	3,800	6,200
1833	238,000,000	82,000	34	43,000	29,000	4,100	5,900
1834	239,700,000	111,000	46	62,000	40,000	2,800	6,200
1835	241,400,000	66,000	27	42,000	16,000	1,900	6,100
1836	243,100,000	116,000	48	71,000	35,000	3,200	6,800
1837	244,800,000	117,000	48	75,000	30,000	5,100	6,900
1838	246,600,000	61,000	25	36,000	5,000	14,000	6,000
1839	248,200,000	99,000	40	64,000	13,000	15,800	6,200
1840	249,900,000	136,000	54	80,000	33,000	15,900	7,100
1841	251,455,000	165,000	66	77,000	39,000	32,700	16,300
1842	253,294,000	184,000	73	100,000	55,000	8,600	20,400
1843	255,297,000	96,000	38	57,000	24,000	3,500	11,500
1844	257,765,000	117,000	45	78,000	23,000	2,300	13,700
1845	260,308,000	165,000	63	113,000	32,000	900	19,100
1846	262,627,000	229,000	87	157,000	44,000	2,400	25,600
1847	263,668,000	398,000	151	228,000	118,000	5,900	46,100
1848	263,466,000	320,000	121	225,000	33,000	25,600	36,400
1849	263,717,000	407,000	154	284,000	42,000	34,000	47,000
1850	265,068,000	419,000	158	320,000	34,000	16,600	48,400
1851	266,698,000	469,000	176	370,000	44,000	23,000	32,000
1852	268,457,000	525,000	196	363,000	38,000	90,000	34,000
1853	269,998,000	496,000	184	362,000	37,000	64,000	33,000
1854	271,365,000	583,000	215	406,000	51,000	89,000	37,000
1855	272,035,000	291,000	107	188,000	22,000	56,000	25,000
1856	272,894,000	277,000	102	186,000	20,000	47,000	24,000
1857	274,830,000	354,000	129	237,000	26,000	64,000	27,000
1858	277,070,000	184,000	66	112,000	11,000	41,000	20,000
1859	279,363,000	173,000	62	112,000	8,000	33,000	20,000
1860	281,572,000	198,000	70	141,000	11,000	25,000	21,000
1861	283,837,000	165,000	58	81,000	15,000	25,000	44,000
1862	286,428,000	194,000	68	84,000	18,000	43,000	49,000
1863	288,995,000	310,000	107	164,000	22,000	56,000	68,000
1864	291,561,000	327,000	112	185,000	15,000	42,000	85,000
1865	294,060,000	352,000	120	221,000	19,000	41,000	71,000

år 1846 tillkomma de tyska hamnarna, och med år 1872 Antwerpen. Utvandringen till *Brittiska Australien* omfattar likaledes utvandringen enligt de europeiska hamnuppgifterna, med afrundning uppåt. Talen för »*Öfriga länder*» utgöra naturligtvis hvad som återstår af total-

Tab. 24. (Forts.) *Transoceaniska utvandringen från Europa.*

År.	Medel-folkmängd.	Utvandrare.		Af utvandrarne gingo till			
		Hela antalet.	På 100,000 inb.	Förenta Staterna.	Brittiska Nord-amerika.	Brittiska Australien.	Öfriga länder.
1866	295,867,000	397,000	134	282,000	17,000	25,000	73,000
1867	297,708,000	403,000	135	286,000	22,000	15,000	80,000
1868	299,721,000	396,000	132	266,000	26,000	13,000	91,000
1869	301,773,000	503,000	167	335,000	35,000	16,000	117,000
1870	304,162,000	453,000	149	289,000	36,000	19,000	109,000
1871	305,891,000	382,649	125	296,754	32,689	14,245	38,961
1872	307,511,000	500,066	163	381,459	32,856	18,421	67,330
1873	309,546,000	491,659	159	369,486	37,257	29,295	55,621
1874	311,989,000	363,089	116	208,059	27,169	56,167	71,694
1875	314,986,000	268,927	85	144,178	20,237	37,613	66,899
1876	318,211,000	233,351	73	114,548	13,700	35,132	69,971
1877	321,439,000	203,779	63	94,791	9,497	32,746	66,745
1878	324,228,000	229,341	71	111,382	14,299	40,002	63,658
1879	327,048,000	327,342	100	184,211	22,828	42,616	77,687
1880	329,984,000	535,758	162	442,096	29,641	25,752	38,269
1881	332,999,000	698,592	210	600,331	34,923	25,032	38,306
1882	335,947,000	751,085	224	603,086	54,046	40,092	53,861
1883	338,770,000	733,387	216	498,497	54,252	75,532	105,106
1884	342,014,000	604,155	177	407,606	37,983	47,022	111,544
1885	345,418,000	536,967	155	327,202	23,944	41,563	144,258
1886	348,601,000	598,011	172	385,448	30,965	46,787	134,811
1887	351,746,000	756,342	215	508,260	45,013	38,120	164,949
1888	354,943,000	876,280	247	513,493	50,002	33,365	279,420
1889	358,230,000	796,923	222	420,129	38,776	31,582	306,436
1890	361,286,000	752,592	208	481,078	33,275	24,166	214,073
1891	364,246,000	879,222	241	579,409	38,305	22,263	239,245
1892	366,706,000	744,236	203	532,530	47,287	17,687	146,732
1893	369,346,000	708,375	192	478,949	63,433	12,567	153,426
1894	372,854,000	450,075	121	240,722	27,163	11,910	170,280
1895	376,531,000	636,500	169	315,211	25,231	11,603	284,455
1896	380,391,000	611,209	161	285,282	25,086	11,497	289,344
1897	384,820,000	492,045	128	208,540	28,161	13,759	241,585
1898	389,244,000	471,602	121	253,971	32,258	12,330	173,043
1899	393,766,000	582,828	148	335,379	39,828	13,124	194,497
1900	398,074,000	712,392	179	446,449	55,554	16,287	194,102
1901	402,600,000	845,753	210	500,386	46,111	17,146	282,110
1902	406,700,000	1,018,539	250	702,368	74,692	16,276	225,203
1903	411,000,000	1,155,717	281	894,246	111,945	13,845	135,681
1904	415,400,000	1,090,966	263	758,591	105,242	15,223	211,910
1905	419,300,000	1,438,877	343	986,436	126,256	16,363	309,822
1906	422,700,000	1,745,704	413	1,135,551	160,000	20,000	430,153
1907	426,400,000	1,828,962	429	1,220,127	200,000	26,261	382,574
1908	430,600,000	835,054	194	331,191	100,000	35,000	368,863

summan utvandrare. För åren 1861/70 äro talen för dessa länder sannolikt något för höga, men däremot för låga för de i tabellen specificerade länderna, jfr sid. 132. *Samtliga* tal i Tab. 24 äro naturligtvis endast approximativa, delvis blott på försök gjorda uppskattningar.

Tab. 25. Transoceaniska utvandringen från Europas olika länder under åren 1851—1908.

Land.	År 1851.	År 1852.	År 1853.	År 1854.	År 1855.	År 1856.
Sverige	947	3,046	2,670	3,992	586	972
Norge	2,640	4,030	6,050	5,950	1,600	3,200
Danmark	14	3	32	691	528	173
Finland	.	.	.	.	.	.
England			62,915	90,966	57,132	64,527
Skottland	280,000	300,000	22,605	25,872	14,037	12,033
Irland			192,609	150,209	78,854	71,724
Nederländerna	.	.	.	.	.	.
Belgien	.	8	87	266	1,506	1,982
Tyska riket	72,482	145,918	141,946	215,009	71,918	71,028
Österrike-Ungern	864	1,179	4,684	7,141	4,005	2,779
Schweiz	427	2,788	2,748	7,953	4,433	1,780
Frankrike	20,126	6,763	5,257	10,395	10,155	9,433
Italien	.	.	.	.	.	.
Spanien	.	.	.	.	.	.
Portugal	.	.	.	.	.	.
Ryssland	11	112	36	210	475	29
Öfriga länder	2	13	27	10	9	7
Nordvästeuropa	357,086	456,579	434,785	505,669	233,264	229,272
Sydvästeuropa	.	.	.	.	.	.
Västeuropa	.	.	.	.	.	.
Österuropa	.	.	.	.	.	.
Europa, redovisadt	377,513	463,860	441,666	518,664	245,238	239,667
Approx. tillägg	91,487	61,140	54,334	64,336	45,762	37,333
Summa	**469,000**	**525,000**	**496,000**	**583,000**	**291,000**	**277,000**
	År 1857:	*År 1858:*	*År 1859:*	*År 1860:*	*År 1861:*	*År 1862:*
Sverige	1,765	516	211	268	1,105	1,385
Norge	6,400	2,500	1,800	1,900	8,900	5,250
Danmark	1,035	232	499	542	234	1,658
Finland	.	.	.	.	.	.
England	78,560	39,971	33,930	26,421	22,145	35,487
Skottland	16,253	11,815	10,182	8,733	6,730	12,596
Irland	86,238	43,281	52,981	60,835	36,322	49,680
Nederländerna	.	.	.	.	1,283	1,432
Belgien	644	205	55	80	197	208
Tyska riket	91,781	45,310	41,784	54,491	31,661	27,529
Österrike-Ungern	2,836	2,126	1,431	2,032	2,513	1,582
Schweiz	2,148	1,130	910	980	1,600	1,000
Frankrike	10,808	9,004	8,737	9,532	8,506	7,302
Italien	.	.	.	.	.	.
Spanien	.	.	.	.	.	.
Portugal	.	.	.	.	7,000	7,000
Ryssland	149	255	197	147	81	142
Öfriga länder	15	19	11	3	9	16
Nordvästeuropa	286,715	146,379	143,306	155,605	111,852	137,280
Sydvästeuropa	.	.	.	.	.	.
Västeuropa	.	.	.	.	.	.
Österuropa	.	.	.	.	.	.
Europa, redovisadt	298,632	156,364	152,728	165,964	128,286	152,267
Approx. tillägg	55,368	27,636	20,272	32,036	36,714	41,733
Summa	**354,000**	**184,000**	**173,000**	**198,000**	**165,000**	**194,000**

Tab. 25. (Forts.) *Transoceanisk utvandring.*

Land.	År 1863.	År 1864.	År 1865.	År 1866.	År 1867.	År 1868.
Sverige	1,769	3,577	4,708	4,901	6,153	21,669
Norge	1,100	4,300	4,000	15,455	12,829	13,211
Danmark	1,492	712	1,149	1,862	1,436	2,019
Finland	.	.	.	.	.	.
England	61,243	56,618	61,345	58,856	55,494	58,268
Skottland	15,230	15,035	12,870	12,307	12,866	14,954
Irland	116,391	115,428	100,676	98,890	88,622	64,965
Nederländerna	1,416	1,708	1,779	2,716	3,223	1,652
Belgien	352	450	797	1,322	823	1,664
Tyska riket	33,162	57,276	72,000	88,000	94,000	101,000
Österrike-Ungern	1,515	2,322	2,954	3,807	9,299	4,149
Schweiz	1,100	2,100	4,400	5,800	6,300	5,007
Frankrike	5,575	5,094	4,715	5,752	6,047	6,406
Italien	.	.	.	.	.	.
Spanien	.	.	.	.	.	.
Portugal	7,000	8,000	7,000	7,812	7,812	7,812
Ryssland	171	421	709	699	515	452
Öfriga länder	20	16	23	31	36	21
Nordvästeuropa	234,165	258,752	265,693	292,647	287,945	287,175
Sydvästeuropa	.	.	.	.	.	.
Västeuropa	.	.	.	.	.	.
Östeuropa	.	.	.	.	.	.
Europa, redovisadt	247,536	273,057	279,125	308,210	305,455	303,249
Approx. tillägg	62,464	53,943	72,875	88,790	97,545	92,751
Summa	**310,000**	**327,000**	**352,000**	**397,000**	**403,000**	**396,000**
	År 1869:	*År 1870:*	*År 1871:*	*År 1872:*	*År 1873:*	*År 1874:*
Sverige	32,285	15,568	13,186	11,968	9,642	3,569
Norge	18,070	14,838	12,276	13,865	10,362	4,601
Danmark	4,359	3,525	3,906	6,893	7,200	3,322
Finland	.	.	24	71	113	4
England	90,416	105,293	102,452	118,190	123,343	116,490
Skottland	22,559	22,935	19,232	19,541	21,310	20,286
Irland	73,325	74,283	71,067	72,763	83,692	60,496
Nederländerna	2,360	2,000	4,000	8,000	8,000	4,000
Belgien	1,046	1,068	193	1,006	1,454	758
Tyska riket	94,000	63,000	80,000	134,200	115,800	50,700
Österrike-Ungern	5,559	5,920	9,499	9,609	11,228	9,901
Schweiz	5,206	3,494	3,852	4,899	4,957	2,672
Frankrike	7,898	4,600	5,947	15,829	8,404	7,163
Italien	22,000	19,000	17,000	35,000	42,000	30,000
Spanien	.	.	25,000	25,000	25,000	25,000
Portugal	7,812	7,812	12,500	17,284	12,989	14,835
Ryssland	667	1,190	2,480	5,892	6,038	9,236
Öfriga länder	27	29	35	56	127	56
Nordvästeuropa	369,333	328,951	314,937	396,200	391,487	271,848
Sydvästeuropa	.	.	60,447	93,113	88,393	76,998
Västeuropa	.	.	375,384	489,313	479,880	348,846
Östeuropa	.	.	7,265	10,753	11,779	14,243
Europa, redovisadt	387,589	344,555	382,649	500,066	491,659	363,089
Approx. tillägg	115,411	108,445	—	—	—	—
Summa	**503,000**	**453,000**	**382,649**	**500,066**	**491,659**	**363,089**

Tab. 25. (Forts.) *Transoceanisk utvandring.*

Land.	År 1875.	År 1876.	År 1877.	År 1878.	År 1879.	År 1880.
Sverige	3,689	3,796	2,997	4,400	12,866	36,398
Norge	4,048	4,355	3,206	4,863	7,608	20,212
Danmark	2,088	1,581	1,877	2,972	3,068	5,658
Finland	23	21	8	22	19	247
England	84,540	73,396	63,711	72,323	104,275	111,845
Skottland	14,686	10,097	8,653	11,087	18,703	22,056
Irland	41,449	25,976	22,831	29,492	41,296	93,641
Nederländerna	3,000	2,500	1,500	2,000	4,000	6,000
Belgien	664	534	387	454	842	1,549
Tyska riket	35,300	32,100	24,900	28,100	38,900	121,100
Österrike-Ungern	12,120	11,457	7,404	5,954	9,149	29,051
Schweiz	1,772	1,741	1,691	2,608	4,288	7,255
Frankrike	4,284	2,190	2,116	2,316	3,634	4,612
Italien	14,000	19,848	21,385	21,203	37,286	33,258
Spanien	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000
Portugal	15,440	11,035	11,057	9,926	13,208	12,597
Ryssland	6,752	7,636	5,005	6,584	3,138	5,162
Öfriga länder	72	88	51	37	62	117
Nordvästeuropa	197,319	161,825	135,463	161,298	240,439	440,486
Sydvästeuropa	58,724	58,073	59,558	58,445	79,128	75,467
Västeuropa	256,043	219,898	195,021	219,743	319,567	515,953
Östeuropa	12,884	13,453	8,758	9,598	7,775	19,805
Europa	**268,927**	**233,351**	**203,779**	**229,341**	**327,342**	**535,758**
	År 1881:	*År 1882:*	*År 1883:*	*År 1884:*	*År 1885:*	*År 1886:*
Sverige	40,762	44,585	25,911	17,895	18,466	28,271
Norge	25,976	28,804	22,167	14,776	13,981	15,158
Danmark	7,985	11,614	8,375	6,307	4,346	6,264
Finland	320	1,559	1,616	889	439	1,324
England	139,976	162,992	183,236	147,660	126,260	146,301
Skottland	26,826	32,242	31,139	21,953	21,367	25,323
Irland	76,200	84,132	105,743	72,566	60,017	61,276
Nederländerna	10,100	7,304	4,855	3,729	2,146	2,024
Belgien	1,939	1,129	1,673	1,722	1,286	2,048
Tyska riket	226,900	209,600	178,600	153,100	110,119	83,225
Österrike-Ungern	35,977	35,756	34,509	34,793	34,511	45,808
Schweiz	10,935	10,896	13,502	9,608	7,583	6,342
Frankrike	4,456	4,858	4,011	6,100	6,063	7,314
Italien	41,064	59,826	64,283	56,319	73,481	82,877
Spanien	25,000	25,796	26,669	20,769	24,315	34,043
Portugal	14,637	18,272	19,251	17,518	13,153	13,738
Ryssland	9,409	11,400	7,619	17,423	18,792	34,175
Öfriga länder	130	320	228	1,028	642	2,500
Nordvästeuropa	585,907	612,735	594,071	467,601	383,265	400,460
Sydvästeuropa	85,157	108,752	114,214	100,706	117,012	137,972
Västeuropa	671,064	721,487	708,285	568,307	500,277	538,432
Östeuropa	27,528	29,598	25,102	35,848	36,690	59,579
Europa	**698,592**	**751,085**	**733,387**	**604,155**	**536,967**	**598,011**

Tab. 25. (Forts.) *Transoceanisk utvandring.*

Land.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.	År 1891.	År 1892.
Sverige	46,556	45,864	29,067	30,128	38,318	41,275
Norge	20,741	21,452	12,642	10,991	13,341	17,049
Danmark	8,801	8,659	8,967	10,298	10,382	10,422
Finland	6,117	4,205	4,340	5,982	4,869	6,620
England	168,221	170,822	163,518	139,979	137,881	133,815
Skottland	34,365	35,873	25,354	20,653	22,190	23,325
Irland	78,901	73,233	64,923	57,484	58,436	52,902
Nederländerna	5,018	4,298	9,111	3,526	4,075	6,299
Belgien	3,834	7,794	8,406	2,976	3,456	5,174
Tyska riket	104,787	103,951	96,070	97,103	120,089	116,339
Österrike-Ungern	44,394	48,567	55,667	74,002	81,407	74,947
Schweiz	7,558	8,346	8,430	7,712	7,516	7,835
Frankrike	11,170	23,339	31,354	20,560	6,217	5,528
Italien	130,302	204,700	123,589	114,949	187,575	114,246
Spanien	37,200	49,283	97,719	37,025	37,721	30,190
Portugal	16,521	23,632	19,647	28,945	33,234	20,772
Ryssland	30,531	39,879	37,246	88,624	109,515	75,498
Öfriga länder	1,325	2,383	873	1,655	3,000	2,000
Nordvästeuropa	507,096	508,780	458,661	423,833	461,256	458,528
Sydvästeuropa	195,193	300,954	272,309	201,479	264,747	170,736
Västeuropa	702,289	809,734	730,970	625,312	726,003	629,264
Österuropa	54,053	66,546	65,953	127,280	153,219	114,972
Europa	**756,342**	**876,280**	**796,923**	**752,592**	**879,222**	**744,236**
	År 1893:	*År 1894:*	*År 1895:*	*År 1896:*	*År 1897:*	*År 1898:*
Sverige	37,504	9,678	15,104	15,175	10,314	8,683
Norge	18,778	5,642	6,207	6,679	4,669	4,859
Danmark	9,150	4,105	3,607	2,876	2,260	2,340
Finland	9,117	1,380	4,020	5,185	1,916	3,467
England	134,045	99,590	112,538	102,837	94,658	90,679
Skottland	22,637	14,432	18,294	16,866	16,124	15,570
Irland	52,132	42,008	54,349	42,222	35,678	34,395
Nederländerna	4,820	1,146	1,314	1,387	792	851
Belgien	3,881	1,267	1,318	1,429	923	928
Tyska riket	87,677	40,964	37,498	33,824	24,631	22,221
Österrike-Ungern	65,544	25,566	66,101	70,083	38,646	55,007
Schweiz	6,177	3,849	4,268	3,330	2,508	2,288
Frankrike	5,586	7,000	7,000	7,000	6,000	6,000
Italien	138,982	111,898	184,518	194,247	172,078	135,912
Spanien	38,707	34,102	36,220	45,317	39,372	33,269
Portugal	30,093	26,656	44,419	27,625	21,369	23,280
Ryssland	40,545	17,792	36,725	32,127	18,107	27,853
Öfriga länder	3,000	3,000	3,000	3,000	2,000	4,000
Nordvästeuropa	418,690	236,844	291,567	266,851	213,796	213,784
Sydvästeuropa	213,368	179,656	272,157	274,189	238,819	198,461
Västeuropa	632,058	416,500	563,724	541,040	452,615	412,245
Österuropa	76,317	33,575	72,776	70,169	39,430	59,357
Europa	**708,375**	**450,075**	**636,500**	**611,209**	**492,045**	**471,602**

Tab. 25. (Forts.) *Transoceanisk utvandring.*

Land.	År 1899.	År 1900.	År 1901.	År 1902.	År 1903.	År 1904.
Sverige	12,028	16,434	20,464	33,477	35,975	18,968
Norge	6,699	10,931	12,745	20,343	26,784	22,264
Danmark	2,799	3,570	4,657	6,823	8,214	9,034
Finland	12,075	10,397	12,561	23,152	16,964	10,952
England	87,400	102,448	111,585	137,121	177,581	175,733
Skottland	16,072	20,472	20,920	26,285	36,801	37,445
Irland	42,890	45,905	39,210	42,256	45,568	58,257
Nederländerna	1,347	1,899	1,874	2,301	2,963	2,440
Belgien	1,456	2,215	2,769	3,464	4,117	2,656
Tyska riket	24,323	22,309	22,073	32,098	36,310	27,984
Österrike-Ungern	99,300	117,372	136,557	185,449	222,237	162,613
Schweiz	2,493	3,816	3,921	4,707	5,817	4,818
Frankrike	6,000	6,000	7,000	6,000	9,000	14,000
Italien	140,767	166,503	279,674	284,654	282,435	252,366
Spanien	33,638	59,260	53,304	48,529	53,660	83,509
Portugal	17,541	20,861	20,439	23,880	21,291	27,927
Ryssland	70,000	87,000	81,000	113,000	140,000	155,000
Öfriga länder	6,000	15,000	15,000	25,000	30,000	25,000
Nordvästeuropa	259,232	299,082	298,298	393,843	471,173	424,755
Sydvästeuropa	197,946	252,624	360,417	363,063	366,386	377,802
Västeuropa	457,178	551,706	658,715	756,906	837,559	802,557
Östeuropa	125,650	160,686	187,038	261,633	318,158	288,409
Europa	**582,828**	**712,392**	**845,753**	**1,018,539**	**1,155,717**	**1,090,966**
	År 1905:	*År 1906:*	*År 1907:*	*År 1908:*	*År 1909:*	*År 1910.*
Sverige	20,862	21,692	19,818	9,246	20,000	
Norge	21,059	21,967	22,135	8,497	17,000	
Danmark	8,051	8,516	7,890	4,558	·	
Finland	17,427	17,517	18,000	10,000	·	
England	170,408	219,765	265,229	176,986	·	
Skottland	41,510	53,162	66,355	42,273	·	
Irland	50,159	52,210	64,096	38,352	·	
Nederländerna	2,297	2,548	4,393	3,030	·	
Belgien	2,540	3,637	4,374	2,000	·	
Tyska riket	28,075	31,074	31,696	19,883	·	
Österrike-Ungern	249,200	313,167	386,528	70,000	·	
Schweiz	5,049	5,296	5,710	3,656	·	
Frankrike	15,000	15,000	15,000	13,000	·	
Italien	447,083	511,935	415,901	238,573	·	
Spanien	122,041	120,418	125,000	75,000	·	
Portugal	33,116	37,800	41,837	30,000	·	
Ryssland	170,000	255,000	245,000	75,000	·	
Öfriga länder	35,000	55,000	90,000	15,000	·	
Nordvästeuropa	450,504	541,773	638,538	341,814	·	
Sydvästeuropa	617,240	685,153	597,738	356,573	·	
Västeuropa	1,067,744	1,226,926	1,236,276	698,387	·	
Östeuropa	371,133	518,778	592,686	136,667	·	
Europa	**1,438,877**	**1,745,704**	**1,828,962**	**835,054**	·	

Anm. Talen för 1908 äro i regeln endast preliminära eller kalkylerade.

Tab. 25. (Forts.) *Transoceanisk utvandring; summor för femårsperioder.*

Land.	1851/55.	1856/60.	1861/65.	1866/70.	1871/75.	1876/80.
Sverige	11,241	3,732	12,544	80,576	42,054	60,457
Norge	20,270	15,800	23,550	74,403	45,152	40,244
Danmark	1,268	2,481	5,245	13,201	23,409	15,156
Finland	.	.	.	.	235	317
England	1,275,199	243,409	236,838	368,327	545,015	425,550
Skottland		59,016	62,461	85,621	95,055	70,596
Irland		315,059	418,497	400,085	329,467	213,236
Nederländerna	.	.	7,618	11,951	27,000	16,000
Belgien	1,867	2,966	2,004	5,923	4,075	3,766
Tyska riket	647,273	304,394	221,628	440,000	416,000	245,100
Österrike-Ungern	17,873	11,204	10,886	28,734	52,357	63,015
Schweiz	18,349	6,948	10,200	25,807	18,152	17,583
Frankrike	52,696	47,514	31,192	30,703	41,627	14,868
Italien	.	.	.	41,000	138,000	132,980
Spanien	.	.	.	.	125,000	125,000
Portugal	.	.	36,000	39,060	73,048	57,823
Ryssland	844	777	1,524	3,523	30,398	27,525
Öfriga länder	61	55	84	144	346	355
Nordvästeuropa	1,987,383	961,277	1.007,742	1,566,051	1,571,791	1,139,511
Sydvästeuropa	.	.	.	.	377,675	330,671
Västeuropa	.	.	.	.	1,949,466	1,470,182
Österuropa	.	.	.	.	56,924	59,389
Europa, redovisadt	2,046,941	1,013,355	1,080,271	1,649,058	2,006,390	1,529,571
Approx. tillägg	317,059	172,645	267,729	502,942	—	—
Summa	**2,364,000**	**1,186,000**	**1,348,000**	**2,152,000**	**2,006,390**	**1,529,571**
	1881/85:	*1886/90:*	*1891/95:*	*1896/00:*	*1901/05:*	*1906/08:*
Sverige	147,619	179,886	141,879	62,634	129,746	50,756
Norge	105,704	80,984	61,017	33,837	103,195	52,599
Danmark	38,627	42,989	37,666	13,845	36,779	20,964
Finland	4,823	21,968	26,006	33,040	81,056	45,517
England	760,124	788,841	617,869	478,022	772,428	661,980
Skottland	133,527	141,568	100,878	85,104	162,961	161,790
Irland	398,658	335,817	259,827	201,090	235,450	154,658
Nederländerna	28,134	23,977	17,654	6,276	11,875	9,971
Belgien	7,749	25,058	15,096	6,951	15,546	10,011
Tyska riket	878,319	485,136	402,567	127,308	146,540	82,653
Österrike-Ungern	175,546	268,438	313,565	380,408	956,056	769,695
Schweiz	52,524	38,388	29,645	14,435	24,312	14,662
Frankrike	25,488	93,737	31,331	31,000	51,000	43,000
Italien	294,973	656,417	737,219	809,507	1,546,212	1,166,409
Spanien	122,549	255,270	176,940	210,856	361,043	320,418
Portugal	82,831	102,483	155,174	110,676	126,653	109,637
Ryssland	64,643	230,455	280,075	235,087	659,000	575,000
Öfriga länder	2,348	8,736	14,000	30,000	130,000	160,000
Nordvästeuropa	2,643,579	2,298,830	1,866,885	1,252,745	2,038,573	1,522,125
Sydvästeuropa	525,841	1,107,907	1,100,664	1,162,039	2,084,908	1,639,464
Västeuropa	3,169,420	3,406,737	2,967,549	2,414,784	4,123,481	3,161,589
Österuropa	154,766	373,411	450,859	455,292	1,426,371	1,248,131
Europa	**3,324,186**	**3,780,148**	**3,418,408**	**2,870,076**	**5,549,852**	**4,409,720**

Anm. Angående året 1908, se föregående sida.

Tab. 26. Transoceaniska utvandringen, årl. på 100,000 inb.

Land.	1851/60.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	1851/55.	1856/60.	1861/65.
Sverige	41	228	234	701	415	428	63	20	63
Norge	241	581	470	963	454	855	281	204	286
Danmark	25	108	205	391	224	282	17	32	63
Finland	·	·	3	122	238	·	·	·	·
England	·	284	401	566	358	526	·	250	230
Skottland	·	463	469	710	439	869	·	390	399
Irland	·	1,465	1,024	1,492	1,010	1,108	·	1,069	1,467
Nederländerna	·	·	·	120	49	49	·	·	·
Belgien	11	16	15	56	34	46	8	13	8
Tyska riket	261	167	154	289	101	48	360	165	114
Österrike-Ungern	9	11	31	108	155	450	11	7	6
Schweiz	103	139	130	313	140	142	151	56	80
Frankrike	28	17	15	31	16	30	30	27	17
Italien	·	·	99	323	491	1,039	·	·	·
Spanien	·	·	·	216	214	448	·	·	·
Portugal	·	·	288	380	507	529	·	·	·
Ryssland	·	1	7	33	51	157	·	·	·
Balkanstaterna	·	·	·	6	21	160	·	·	·
Nordvästeuropa	305	228	239	399	229	295	417	196	158
Sydvästeuropa	·	·	83	181	242	481	·	·	·
Västeuropa	·	·	172	307	234	368	·	·	·
Östeuropa	·	·	10	40	60	198	·	·	·
Europa	**130**	**119**	**112**	**205**	**166**	**299**	**175**	**86**	**93**
	1866/70	*1871/75*	*1876/80*	*1881/85*	*1886/90*	*1891/95*	*1896/00*	*1901/05*	*1906/08*
Sverige	387	197	269	641	759	587	249	497	315
Norge	864	510	432	1,105	826	602	315	912	759
Danmark	150	255	157	380	401	338	117	292	266
Finland	·	3	3	45	193	216	259	606	·
England	336	466	340	571	561	415	303	463	632
Skottland	523	552	389	703	718	489	392	712	1,130
Irland	1,463	1,235	810	1,583	1,397	1,126	892	1,067	1,176
Nederländerna	·	·	·	134	107	75	25	44	58
Belgien	24	16	14	27	84	48	21	45	·
Tyska riket	219	200	111	382	201	158	47	50	45
Österrike-Ungern	16	29	34	88	128	143	166	398	540
Schweiz	196	134	125	366	261	193	89	143	139
Frankrike	17	23	8	13	49	16	16	26	36
Italien	·	102	95	204	437	476	506	947	1,191
Spanien	·	·	·	142	290	198	231	383	556
Portugal	183	328	250	346	413	603	415	459	646
Ryssland	1	8	7	15	50	57	45	116	225
Balkanstaterna	·	·	·	3	9	14	28	117	232
Nordvästeuropa	295	285	196	436	364	282	179	275	328
Sydvästeuropa	·	89	76	118	243	237	246	433	561
Västeuropa	·	200	145	301	313	264	206	337	418
Östeuropa	·	10	10	24	54	62	59	172	241
Europa	**144**	**129**	**94**	**196**	**213**	**185**	**147**	**271**	**345**

Anm. Angående året 1908, se anm. sid. 108.

Tab. 27. Hvarje lands utvandringstal (Tab. 26) om Europas=100.

Land.	1851/60.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	1851/55.	1856/60.	1861/65.
Sverige	32	192	209	342	250	143	36	23	68
Norge	185	488	420	470	273	286	161	237	308
Danmark	19	91	183	191	135	94	10	37	68
Finland	·	·	3	60	143	·	·	·	·
England	·	239	358	276	216	176	·	291	247
Skottland	·	389	419	346	264	291	·	453	429
Irland	·	1,231	914	728	608	371	·	1,243	1,577
Nederländerna	·	·	·	59	30	16	·	·	·
Belgien	8	13	13	27	20	15	5	15	9
Tyska riket	201	140	137	141	61	16	206	192	123
Österrike-Ungern	7	9	28	53	93	151	6	8	6
Schweiz	79	117	116	153	84	47	86	65	86
Frankrike	22	14	13	15	10	10	17	31	18
Italien	·	·	88	158	296	347	·	·	·
Spanien	·	·	·	105	129	150	·	·	·
Portugal	·	·	257	185	305	177	·	·	·
Ryssland	·	1	6	16	31	53	·	·	·
Balkanstaterna	·	·	·	3	13	54	·	·	·
Nordvästeuropa	235	192	213	195	138	99	238	228	170
Sydvästeuropa	·	·	74	88	146	161	·	·	·
Västeuropa	·	·	154	150	141	123	·	·	·
Österuropa	·	·	9	20	36	66	·	·	·
Europa	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1866/70	*1871/75*	*1876/80*	*1881/85*	*1886/90*	*1891/95*	*1896/00*	*1901/05*	*1906/08*
Sverige	269	153	286	327	356	317	169	183	91
Norge	600	395	460	564	388	325	214	337	220
Danmark	104	198	167	194	188	183	80	108	77
Finland	·	2	3	23	90	117	176	224	·
England	233	361	362	291	263	224	206	171	184
Skottland	363	428	414	359	337	264	267	263	328
Irland	1,016	957	862	808	656	609	607	394	342
Nederländerna	·	·	·	68	50	41	17	16	17
Belgien	17	12	15	14	39	26	14	17	·
Tyska riket	152	155	118	195	94	85	32	18	13
Österrike-Ungern	11	22	36	45	60	77	113	147	157
Schweiz	136	104	133	187	123	104	61	53	40
Frankrike	12	18	9	7	23	9	11	10	10
Italien	·	79	101	104	205	257	344	349	346
Spanien	·	·	·	72	136	107	157	141	162
Portugal	127	254	266	177	194	326	282	169	188
Ryssland	1	6	7	8	23	31	31	43	65
Balkanstaterna	·	·	·	2	4	8	19	43	67
Nordvästeuropa	205	221	209	222	171	152	122	101	95
Sydvästeuropa	·	69	81	60	114	128	167	160	163
Västeuropa	·	155	154	154	147	143	140	124	122
Österuropa	·	8	11	12	25	34	40	63	70
Europa	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tab. 28. Transoceanisk utvandring, på 100,000 inb.

År.	Europa.	Nord-väst-europa.	Syd-väst-europa.	Öst-europa.	Sverige.	Norge.	Dan-mark.	Fin-land.	Eng-land.	Skott-land.
1851	**176**	378	·	·	27	187	1	·	·	·
1852	**196**	481	·	·	86	283	—	·	·	·
1853	**184**	456	·	·	75	420	2	·	342	769
1854	**215**	528	·	·	111	408	46	·	489	874
1855	**107**	243	·	·	16	108	35	·	303	473
1856	**102**	237	·	·	27	213	11	·	339	402
1857	**129**	295	·	·	48	421	67	·	408	540
1858	**66**	149	·	·	14	162	15	·	205	390
1859	**62**	145	·	·	6	115	31	·	172	335
1860	**70**	156	·	·	7	119	34	·	133	286
1861	**58**	111	·	·	28	551	14	·	110	219
1862	**68**	135	·	·	35	323	100	·	174	407
1863	**107**	229	·	·	44	67	89	·	297	487
1864	**112**	250	·	·	88	258	42	·	271	476
1865	**120**	255	·	·	115	237	67	·	290	404
1866	**134**	279	·	·	118	905	108	·	275	383
1867	**135**	273	·	·	147	748	83	·	256	396
1868	**132**	271	·	·	518	766	115	·	265	457
1869	**167**	346	·	·	775	1,045	246	·	407	682
1870	**149**	305	·	·	374	855	197	·	468	687
1871	**125**	290	72	6	315	703	216	1	450	571
1872	**163**	363	111	9	283	790	378	4	512	574
1873	**159**	355	104	10	226	586	392	6	527	619
1874	**116**	244	91	12	83	258	179	—	491	583
1875	**85**	175	69	11	85	225	112	1	352	418
1876	**73**	142	68	11	86	240	84	1	301	284
1877	**63**	118	69	7	67	174	98	—	258	241
1878	**71**	139	67	8	98	261	154	1	289	306
1879	**100**	205	91	6	282	403	157	1	411	510
1880	**162**	371	86	16	797	1,060	286	12	435	595
1881	**210**	490	97	22	892	1,360	400	15	537	717
1882	**224**	509	123	23	974	1,511	577	74	619	855
1883	**216**	490	128	20	564	1,163	413	76	688	820
1884	**177**	383	112	28	387	772	308	41	548	574
1885	**155**	311	130	28	396	724	209	20	464	554
1886	**172**	322	153	44	602	780	298	60	532	652
1887	**215**	405	215	40	985	1,061	414	272	604	878
1888	**247**	402	330	48	967	1,093	404	184	607	910
1889	**222**	360	298	47	610	642	415	188	575	638
1890	**208**	329	220	90	630	555	473	256	487	516
1891	**241**	355	288	108	799	668	473	206	474	550
1892	**203**	350	185	80	859	848	472	277	455	572
1893	**192**	317	230	53	779	930	411	379	455	549
1894	**121**	177	193	23	200	277	183	57	331	346
1895	**169**	216	291	49	308	301	159	164	370	435
1896	**161**	195	293	47	307	320	125	208	334	396
1897	**128**	155	254	26	207	220	97	76	304	375
1898	**121**	153	210	38	172	226	99	135	288	358
1899	**148**	183	208	80	237	307	116	465	274	366
1900	**179**	209	264	101	321	495	147	398	318	461
1901	**210**	206	376	116	396	570	189	476	342	467
1902	**250**	269	378	160	645	903	274	873	416	580
1903	**281**	318	380	192	691	1,183	326	636	532	804
1904	**263**	283	391	172	362	979	355	407	520	809
1905	**343**	297	637	219	395	920	313	641	499	888
1906	**413**	353	705	304	408	955	327	639	636	1,125
1907	**429**	412	613	343	370	958	300	·	759	1,389
1908	**194**	218	365	78	171	365	171	·	501	876

Tab. 28. (Forts.) *Transoceanisk utvandring, på 100,000 inb.*

År.	Irland.	Nederländerna.	Belgien.	Tyska riket.	Österrike-Ungern	Schweiz.	Italien.	Spanien.	Portugal.	Ryssland.
1851	.	.	.	203	3	18	.	.	.	.
1852	.	.	.	407	4	115	.	.	.	.
1853	3,107	.	2	394	15	113	.	.	.	.
1854	2,469	.	6	596	22	326	.	.	.	.
1855	1,311	.	33	199	13	181	.	.	.	.
1856	1,201	.	44	196	9	72	.	.	.	.
1857	1,457	.	14	251	9	87	.	.	.	.
1858	735	.	4	123	7	46	.	.	.	.
1859	904	.	1	112	4	36	.	.	.	.
1860	1,045	.	2	145	6	39	.	.	.	.
1861	628	.	4	83	7	63	.	.	.	.
1862	860	.	4	72	5	39	.	.	.	.
1863	2,036	.	7	86	4	43	.	.	.	.
1864	2,046	.	9	146	7	82	.	.	193	.
1865	1,799	.	17	182	8	170	.	.	167	.
1866	1,791	.	27	221	11	223	.	.	186	.
1867	1,615	.	17	235	26	241	.	.	184	.
1868	1,189	.	34	251	12	190	.	.	183	.
1869	1,346	.	21	232	16	196	84	.	181	.
1870	1,371	.	21	225	16	131	72	.	180	.
1871	1,316	.	4	195	26	144	64	.	285	3
1872	1,354	.	20	326	26	182	130	.	391	8
1873	1,571	.	28	279	31	183	155	.	292	8
1874	1,142	.	15	121	27	98	111	.	330	12
1875	785	.	13	83	33	64	51	.	341	9
1876	492	.	10	75	31	63	72	.	242	10
1877	432	.	7	57	20	61	77	.	241	6
1878	558	.	8	64	16	93	76	.	215	8
1879	784	.	15	87	24	152	133	.	284	4
1880	1,800	.	28	269	77	256	118	.	269	6
1881	1,481	247	35	499	95	383	144	.	310	11
1882	1,649	176	20	458	93	381	209	149	385	13
1883	2,105	116	29	388	89	470	222	154	402	9
1884	1,459	88	30	330	89	333	193	119	363	20
1885	1,215	50	22	236	88	262	250	140	271	21
1886	1,249	46	35	177	115	218	279	195	281	38
1887	1,624	114	65	220	111	259	436	212	335	33
1888	1,525	96	130	216	83	285	682	280	476	43
1889	1,365	202	139	197	136	286	409	553	393	40
1890	1,218	78	49	197	179	258	378	209	575	93
1891	1,249	89	57	241	196	250	613	213	656	113
1892	1,142	136	84	231	179	258	371	169	406	78
1893	1,132	103	62	173	156	201	448	216	585	41
1894	916	24	20	80	60	124	358	190	515	18
1895	1,192	27	21	72	154	136	588	201	851	37
1896	930	28	22	64	162	105	616	251	525	31
1897	788	16	14	46	88	78	542	217	403	17
1898	761	17	14	41	124	71	425	182	437	26
1899	953	26	23	44	222	76	437	182	327	65
1900	1,028	37	33	40	260	116	514	319	386	80
1901	883	36	41	39	300	118	860	286	375	73
1902	955	43	51	56	404	140	874	259	436	101
1903	1,032	55	59	62	480	171	865	285	386	123
1904	1,326	45	38	47	349	141	771	440	503	134
1905	1,143	41	36	47	530	146	1,365	640	593	144
1906	1,190	45	51	51	662	152	1,568	628	673	214
1907	1,462	77	60	51	811	162	1,277	649	740	202
1908	877	52	.	32	.	103	730	.	.	.

Tab. 29. Utvandringen öfver olika europeiska hamnar.[1]

År.	Brittiska hamnar.	Tyska.	Nederländska.	Belgiska (Antwerpen.)	Österr.-ungerska. (Triest o. Fiume).	Franska.	Italienska.	Spanska och portug.
1815/20..	123,528	.	.	.	.	.	.	.
1821/30..	249,810	.	.	.	.	.	.	.
1831/40..	703,150	.	.	.	.	.	.	.
1841/50..	1,684,892	275,285	.	.	.	.	.	.
1851/60..	2,287,205	673,771	.	100,047	.	.	.	.
1861/70..	1,967,570	779,618	.	40,693	.	.	.	.
1871/80..	2,228,396	862,569	.	67,568	.	347,672	.	.
1881/90..	3,555,655	1,981,227	191,165	337,877	.	604,421	995,235	563,496
1891/00..	2,661,832	1,543,765	221,785	302,302	.	.	1,778,024	653,644
1901/08..	3,630,996	2,136,443	380,000	640,000	240,000	.	2,337,138	917,751
1815.....	2,081	.	.	.	.	.	.	.
1816.....	12,510	.	.	.	.	.	.	.
1817.....	20,634	.	.	.	.	.	.	.
1818.....	27,787	.	.	.	.	.	.	.
1819.....	34,787	.	.	.	.	.	.	.
1820.....	25,729	.	.	.	.	.	.	.
1821.....	18,617	.	.	.	.	.	.	.
1822.....	21,304	.	.	.	.	.	.	.
1823.....	17,093	.	.	.	.	.	.	.
1824.....	14,805	.	.	.	.	.	.	.
1825.....	14,891	.	.	.	.	.	.	.
1826.....	20,900	.	.	.	.	.	.	.
1827.....	28,003	.	.	.	.	.	.	.
1828.....	26,092	.	.	.	.	.	.	.
1829.....	31,198	.	.	.	.	.	.	.
1830.....	56,907	.	.	.	.	.	.	.
1831.....	83,160	.	.	.	.	.	.	.
1832.....	103,140	10,344	.	.	.	.	.	.
1833.....	62,527	8,891	.	.	.	.	.	.
1834.....	76,222	13,086	.	.	.	.	.	.
1835.....	44,478	6,185	.	.	.	.	.	.
1836.....	75,417	17,007	.	.	.	.	.	.
1837.....	72,034	17,514	.	.	.	.	.	.
1838.....	33,222	10,267	.	.	.	.	.	.
1839.....	62,207	13,981	.	.	.	.	.	.
1840.....	90,743	14,526	.	.	.	.	.	.
1841.....	118,592	11,001	.	.	.	.	.	.
1842.....	128,344	14,234	.	.	.	.	.	.
1843.....	57,212	11,683	.	3,179	.	.	.	.
1844.....	70,686	21,631	.	2,624	.	.	.	.
1845.....	93,501	34,210	.	5,210	.	.	.	.
1846.....	129,851	37,229	.	13,178	.	.	.	.
1847.....	258,270	41,310	.	14,612	.	.	.	.
1848.....	248,089	36,532	.	11,074	.	.	.	.
1849.....	299,498	34,249	.	10,260	.	.	.	.
1850.....	280,849	33,206	.	7,016	.	.	.	.
1851.....	335,966	52,055	.	9,243	.	.	.	.
1852.....	368,764	87,586	.	14,428	.	.	.	.
1853.....	329,937	87,760	.	15,262	.	.	.	.
1854.....	323,429	127,694	.	25,843	.	.	.	.
1855.....	176,807	50,202	.	7,434	.	.	.	.

[1] Siffrorna för de olika hamnarna kunna ej summeras, enär här ingå jämväl »indirekta» utvandrare, som embarkera blott för att fortsätta resan från annan utvandringshamn och alltså dubbelräknas. För tyska hamnar se härom Tab. 31.

Tab. 29. (Forts.) *Utvandringen öfver olika europeiska hamnar.*

År.	Brittiska hamnar.	Tyska.	Nederländska.	Belgiska (Antwerpen.)	Österr.-ungerska. (Triest o. Fiume).	Franska.	Italienska.	Spanska och portug. [1]
1856	176,554	62,720	.	10,010	.	.	.	.
1857	212,875	81,014	.	10,000	.	.	.	.
1858	113,972	42,976	.	4,080	.	.	.	.
1859	120,432	35,253	.	1,305	.	.	.	.
1860	128,469	46,511	.	2,442	.	.	.	.
1861	91,770	30,939	.	2,123	.	.	.	.
1862	121,214	35,264	.	3,155	.	.	.	.
1863	223,758	42,856	.	2,881	.	.	.	.
1864	208,900	52,756	.	5,827	.	.	.	.
1865	209,801	87,549	.	3,507	.	19,173	.	.
1866	204,882	106,761	.	3,310	.	29,090	.	.
1867	195,953	116,860	.	9,101	.	31,025	.	
1868	196,325	116,483	.	1,790	.	27,855	.	
1869	258,027	110,813	.	8,873	.	36,600	.	.
1870	256,940	79,337	.	126	.	26,113	.	.
1871	252,435	102,740	.	—	.	14,556	.	.
1872	295,213	154,824	.	1,408	.	49,679	.	.
1873	310,612	132,417	3,867	6,294	.	48,024	.	.
1874	241,014	75,680	1,042	5,316	.	60,356	.	.
1875	173,809	56,581	2,130	4,735	.	26,893	.	.
1876	138,222	50,600	2,402	7,374	.	23,424	31,935	.
1877	119,971	41,824	2,403	5,082	.	20,074	31,199	.
1878	147.663	46,371	2,783	7,541	.	24,543	31,137	.
1879	217.163	51,763	4,664	9,828	.	35,174	49,576	.
1880	332,294	149,769	11,875	19,990	.	44,949	41,557	.
1881	392,514	247,336	29,110	47,523	.	50,663	53,050	40,000
1882	413,288	231,740	34,321	35,120	.	56,076	58,290	44,068
1883	397,157	201,314	19,643	32,644	.	52,353	62,794	45,920
1884	303,901	195,497	11,278	28,576	.	37,449	60,489	38,287
1885	264,385	155,147	8,090	24,057	.	36,487	83,786	37,468
1886	330,801	166,474	11,924	22,049	.	42,932	78,772	47,781
1887	396,494	172,462	19,192	33,750	.	72,119	134,202	53,721
1888	398,494	187,057	18,137	36,086	.	94,675	218,610	72,915
1889	342,641	180,909	22,334	39,401	.	89,155	134,081	117,366
1890	315,980	243,291	17,136	38,671	.	72,512	111,161	65,970
1891	334,543	289,225	32,109	51,487	.	57,815	202,390	70,955
1892	321,397	241,595	28,327	46,600	.	34,356	136,795	50,962
1893	307,633	169,296	39,260	43,124	.	.	162,762	68,800
1894	226,827	86,326	15,138	15,915	.	.	132,146	60,758
1895	271,772	124,300	15,919	20,690	.	.	216,208	80,639
1896	241,952	121,574	12,787	24,384	.	.	228,365	72,942
1897	213,280	83,220	9,036	15,793	.	.	205,511	60,741
1898	205,171	100,978	14,119	16,711	.	.	155,980	56,549
1899	240,696	150,432	20,296	26,835	.	.	157,412	51,179
1900	298,561	176,819	34,794	40,763	.	.	180,455	80,121
1901	302,575	183,093	34,343	46,336	.	.	249,674	73,743
1902	386,779	244,962	45,886	62,799	.	.	251,467	72,409
1903	449,006	295,841	53,590	72,486	19	.	275,167	74,951
1904	453,877	241,114	49,854	65,453	21,851	.	228,420	111,436
1905	459,662	306,753	56,880	83,815	39,888	.	372,410	155,157
1906	557,737	351,464	50,954	106,775	68,065	.	430,000	158,218
1907	634,949	389,995	62,402	121,247	73,905	.	380,000	166,837
1908	386,411	123,221	.	.	.	.	150,000	105,000

[1] Talen utgöra summorna af spanska och portugisiska utvandrare jämlikt Tab. 25.

Tab. 30. Specifikationer rörande utvandringen öfver Brittiska hamnar.

År.	Hela antalet utvandrare.	Däraf		Till Förenta Staterna.	Till Britt. Nordamerika.	Till Britt. Australien.	Till Britt. Sydafrika.	Till öfriga länder.
		Brittiska undersåtar.	Främlingar. [1]					
1815/20	123,528	·	·	50,359	70,438	·	·	2,731
1821/30	249,810	·	·	99,801	139,269	8,935	·	1,805
1831/40	703,150	·	·	308,247	322,485	67,882	·	4,536
1841/50	1,684,892	·	·	1,094,556	429,044	127,124	12,085	22,083
1851/52	704,730	·	·	511,618	75,478	109,413	1,552	6,669
1853/60	1,582,475	1,312,683	269,792	983,625	159,807	397,389	12,974	28,680
1861/70	1,967,570	1,571,829	395,741	1,424,466	195,250	280,198	12,094	55,562
1871/80	2,228,396	1,678,919	549,477	1,531,851	232,213	313,106	49,754	101,472
1881/90	3,555,655	2,558,535	997,120	2,546,018	395,160	383,729	88,991	141,757
1891/00	2,661,832	1,742,790	919,042	1,814,293	328,411	131,629	215,890	171,609
1901/08	3,630,996	2,154,855	1,476,141	2,150,891	832,927	151,256	278,238	217,684
1815	2,081	·	·	1,209	680	·	·	192
1816	12,510	·	·	9,022	3,370	·	·	118
1817	20,634	·	·	10,280	9,797	·	·	557
1818	27,787	·	·	12,429	15,136	·	·	222
1819	34,787	·	·	10,674	23,534	·	·	579
1820	25,729	·	·	6,745	17,921	·	·	1,063
1821	18,617	·	·	4,958	12,955	320	·	384
1822	21,304	·	·	4,137	16,013	875	·	279
1823	17,093	·	·	5,032	11,355	543	·	163
1824	14,805	·	·	5,152	8,774	780	·	99
1825	14,891	·	·	5,551	8,741	485	·	114
1826	20,900	·	·	7,063	12,818	903	·	116
1827	28,003	·	·	14,526	12,648	715	·	114
1828	26,092	·	·	12,817	12,084	1,056	·	135
1829	31,198	·	·	15,678	13,307	2,016	·	197
1830	56,907	·	·	24,887	30,574	1,242	·	204
1831	83,160	·	·	23,418	58,067	1,561	·	114
1832	103,140	·	·	32,872	66,339	3,733	·	196
1833	62,527	·	·	29,109	28,808	4,093	·	517
1834	76,222	·	·	33,074	40,060	2,800	·	288
1835	44,478	·	·	26,720	15,573	1,860	·	325
1836	75,417	·	·	37,774	34,226	3,124	·	293
1837	72,034	·	·	36,770	29,884	5,054	·	326
1838	33,222	·	·	14,332	4,577	14,021	·	292
1839	62,207	·	·	33,536	12,658	15,786	·	227
1840	90,743	·	·	40,642	32,293	15,850	·	1,958
1841	118,592	·	·	45,017	38,164	32,625	·	2,786
1842	128,344	·	·	63,852	54,123	8,534	·	1,835
1843	57,212	·	·	28,335	23,518	3,478	·	1,881
1844	70,686	·	·	43,660	22,924	2,229	·	1,873
1845	93,501	·	·	58,538	31,803	830	·	2,330
1846	129,851	·	·	82,239	43,439	2,347	·	1,826
1847	258,270	·	·	142,154	109,680	4,949	·	1,487
1848	248,089	·	·	188,233	31,065	23,904	·	4,887
1849	299,498	·	·	219,450	41,367	32,191	·	6,490
1850	280,849	·	·	223,078	32,961	16,037	·	8,773
1851	335,966	·	·	267,357	42,605	21,532	·	4,472
1852	368,764	·	·	244,261	32,873	87,881	·	3,749
1853	329,937	278,129	51,808	230,885	34,522	61,401	·	3,129
1854	323,429	267,047	56,382	193,065	43,761	83,237	·	3,366
1855	176,807	150,023	26,784	103,414	17,966	52,309	·	3,118

[1] I denna kol. ingår alltså det stora flertalet af våra *svenska* utvandrare, hvilka ju mestadels resa öfver Liverpool och Glasgow eller numera äfven Southampton.

Tab. 30. (Forts.) *Specifikationer rörande utvandringen öfver Brittiska hamnar.*

År.	Hela antalet utvandrare.	Däraf		Till Förenta Staterna.	Till Britt. Nordamerika.	Till Britt. Australien.	Till Britt. Syd. afrika.	Till öfriga länder.
		Brittiska undersåtar.	Främlingar.					
1856	176,554	148,284	28,270	111,837	16,378	44,584	·	3,755
1857	212,875	181,051	31,824	126,905	21,001	61,248	·	3,721
1858	113,972	95,067	18,905	59,716	9,704	39,295	·	5,257
1859	120,432	97,093	23,339	70,303	6,689	31,013	·	12,427
1860	128,469	95,989	32,480	87,500	9,786	24,302	·	6,881
1861	91,770	65,197	26,573	49,764	12,707	23,738	·	5,561
1862	121,214	97,763	23,451	58,706	15,522	41,843	·	5,143
1863	223,758	192,864	30,894	146,813	18,083	53,054	·	5,808
1864	208,900	187,081	21,819	147,042	12,721	40,942	·	8,195
1865	209,801	174,891	34,910	147,258	17,211	37,283	·	8,049
1866	204,882	170,053	34,829	161,000	13,255	24,097	·	6,530
1867	195,953	156,982	38,971	159,275	15,503	14,466	·	6,709
1868	196,325	138,187	58,138	155,532	21,062	12,809	·	6,922
1869	258,027	186,300	71,727	203,001	33,891	14,901	·	6,234
1870	256,940	202,511	54,429	196,075	35,295	17,065	·	8,505
1871	252,435	192,751	59,684	198,843	32,671	12,227	1,070	7,624
1872	295,213	210,494	84,719	233,747	32,205	15,876	1,842	11,543
1873	310,612	228,345	82,267	233,073	37,208	26,428	2,838	11,065
1874	241,014	197,272	43,742	148,161	25,450	53,958	4,023	9,422
1875	173,809	140,675	33,134	105,046	17,378	35,525	5,628	10,232
1876	138,222	109,469	28,753	75,533	12,327	33,191	6,634	10,537
1877	119,971	95,195	24,776	64,027	9,289	31,071	5,321	10,263
1878	147,663	112,902	34,761	81,557	13,836	37,214	4,930	10,126
1879	217,163	164,274	52,889	134,590	22,509	42,178	7,665	10,221
1880	332,294	227,542	104,752	257,274	29,340	25,438	9,803	10,439
1881	392,514	243,002	149,512	307,973	34,561	24,093	14,229	11,658
1882	413,288	279,366	133,922	295,539	53,475	38,604	13,614	12,056
1883	397,157	320,118	77,039	252,226	53,566	73,017	6,713	11,635
1884	303,901	242,179	61,722	203,519	37,043	45,944	4,699	12,696
1885	264,385	207,644	56,741	184,470	22,928	40,689	3,960	12,338
1886	330,801	232,900	97,901	238,386	30,121	44,055	4,659	13,580
1887	396,494	281,487	115,007	296,901	44,406	35,198	5,658	14,331
1888	398,494	279,928	118,566	293,087	49,107	31,725	7,705	16,870
1889	342,641	253,795	88,846	240,395	38,056	28,834	15,671	19,685
1890	315,980	218,116	97,864	233,522	31,897	21,570	12,083	16,908
1891	334,543	218,507	116,036	252,016	33,752	19,957	10,686	18,132
1892	321,397	210,042	111,355	235,221	41,866	16,183	11,641	16,486
1893	307,633	208,814	98,819	213,212	50,381	11,412	16,158	16,470
1894	226,827	156,030	70,797	159,431	23,633	11,151	16,760	15,852
1895	271,772	185,181	86,591	195,632	22,357	10,809	25,988	16,986
1896	241,952	161,925	80,027	154,496	22,590	10,710	35,840	18,316
1897	213,280	146,460	66,820	132,048	22,669	12,396	28,801	17,366
1898	205,171	140,644	64,527	123,703	27,487	11,020	25,635	17,326
1899	240,696	146,362	94,334	159,143	33,669	12,268	18,863	16,753
1900	298,561	168,825	129,736	189,391	50,007	15,723	25,518	17,922
1901	302,575	171,715	130,860	194,941	42,898	15,754	28,553	20,429
1902	386,779	205,662	181,117	232,099	67,600	14,675	51,886	20,519
1903	449,006	259,950	189,056	251,941	99,582	12,573	62,824	22,086
1904	453,877	271,435	182,442	291,945	91,684	14,210	32,278	23,760
1905	459,662	262,077	197,585	276,636	108,118	15,488	31,166	28,254
1906	557,737	325,137	232,600	338,612	141,786	19,589	26,323	31,427
1907	634,949	395,680	239,269	366,396	185,831	25,067	23,264	34,391
1908	386,411	263,199	123,212	198,321	95,428	33,900	21,944	36,818

Tab. 31. Specifikationer rörande utvandringen öfver Bremen och Hamburg.[1]

År.	Hela utvandringen.		Däraf *direkt* utvandring.		Tyska utvandrare.		Främlingar.	
	Bremen.	Hamburg.	Bremen.	Hamburg.	Bremen.	Hamburg.	Bremen.	Hamburg.
1832/40..	102,260	·	102,260	·	·	·	·	·
1841/50..	235,225	40,060	235,225	40,030	·	·	·	·
1851/60..	424,029	249,378	424,029	200,782	·	199,447	·	49,931
1861/70..	434,849	344,769	434,660	301,261	·	267,362	·	77,407
1871/80..	428,622	430,916	428,549	313,037	290,789	270,430	137,833	160,486
1881/90..	1,054,628	908,522	1,049,328	631,497	656,009	418,209	398,619	490,313
1891/00..	851,633	678,534	823,712	578,981	240,983	168,030	610,650	510,504
1901/08..	1,266,772	869,671	1,238,913	916,852	112,819	67,352	1,153,953	802,319
1832/35..	38,506	·	38,506	·	·	·	·	·
1836/40..	63,754	9,541	63,754	9,228	·	·	·	·
1841/45..	84,819	7,940	84,819	7,910	·	·	·	·
1846/50..	150,406	32,120	150,406	32,120	·	·	·	·
1851/55..	262,580	142,353	262,580	101,114	·	113,968	·	28,385
1856/60..	161,449	107,025	161,449	99,668	·	85,479	·	21,546
1861/65..	122,268	127,096	122,268	111,513	·	95,405	·	31,691
1866/70..	312,581	217,673	312,392	189,748	244,931	171,957	67,650	45,716
1871/75..	259,311	261,059	259,238	185,507	191,705	179,220	67,606	81,839
1876/80..	169,311	169,857	169,311	127,530	99,084	91,210	70,227	78,647
1881/85..	537,353	486,823	534,627	364,114	410,469	296,575	126,884	190,248
1886/90..	517,275	421,699	514,701	267,383	245,540	121,634	271,735	300,065
1891/95..	495,130	405,783	479,411	313,845	191,851	120,457	303,279	285,326
1896/00..	356,503	272,751	344,301	265,136	49,132	47,573	307,371	225,178
1901/05..	749,790	521,973	736,216	589,728	68,914	42,681	680,876	479,292
1906/08..	516,982	347,698	512,697	329,124	43,905	24,671	473,077	323,027
1832.....	10,344	·	10,344	·	·	·	·	·
1833.....	8,891	·	8,891	·	·	·	·	·
1834.....	13,086	·	13,086	·	·	·	·	·
1835.....	6,185	·	6,185	·	·	·	·	·
1836.....	14,137	2,870	14,137	2,870	·	·	·	·
1837.....	15,087	2,427	15,087	2,427	·	·	·	·
1838.....	9,312	955	9,312	955	·	·	·	·
1839.....	12,412	1,569	12,412	1,569	·	·	·	·
1840.....	12,806	1,720	12,806	1,407	·	·	·	·
1841.....	9,594	1,407	9,594	1,377	·	·	·	·
1842.....	13,619	615	13,619	615	·	·	·	·
1843.....	9,927	1,756	9,927	1,756	·	·	·	·
1844.....	19,857	1,774	19,857	1,774	·	·	·	·
1845.....	31,822	2,388	31,822	2,388	·	·	·	·
1846.....	32,372	4,857	32,372	4,857	·	·	·	·
1847.....	33,682	7,628	33,682	7,628	·	·	·	·
1848.....	29,947	6,585	29,947	6,585	·	·	·	·
1849.....	28,629	5,620	28,629	5,620	·	·	·	·
1850.....	25,776	7,430	25,776	7,430	·	·	·	·
1851.....	37,493	14,562	37,493	12,279	·	14,004	·	558
1852.....	58,551	28,840	58,551	21,916	·	23,715	·	5,125
1853.....	58,111	29,480	58,111	18,946	·	23,243	·	6,237
1854.....	76,875	50,819	76,875	32,310	·	39,315	·	11,504
1855.....	31,550	18,652	31,550	15,663	·	13,691	·	4,961

[1] I Tab. 29 ingår äfven den vissa år förekommande utvandringen öfver andra tyska hamnar än Bremen och Hamburg (förnämligast Stettin).

Tab. 31. (Forts.) *Specifikationer rörande utvandringen öfver Bremen och Hamburg.*

År.	Hela utvandringen.		Däraf *direkt* utvandring.		Tyska utvandrare.		Främlingar.	
	Bremen.	Hamburg.	Bremen.	Hamburg.	Bremen.	Hamburg.	Bremen.	Hamburg.
1856	36,517	26,203	36,517	24,286	·	22,196	·	4,007
1857	49,448	31,566	49,448	28,894	·	26,479	·	5,087
1858	23,177	19,799	23,177	18,822	·	15,261	·	4,538
1859	22,011	13,242	22,011	12,753	·	9,703	·	3,539
1860	30,296	16,215	30,296	14,913	·	11,840	·	4,375
1861	16,540	14,399	16,540	13,724	·	10,822	·	3,577
1862	15,187	20,077	15,187	18,560	·	13,591	·	6,486
1863	18,175	24,681	18,175	22,060	·	17,908	·	6,773
1864	27,701	25,055	27,701	19,957	·	20,101	·	4,954
1865	44,665	42,884	44,665	37,212	·	32,983	·	9,901
1866	61,877	44,884	61,877	39,040	49,067	35,442	12,810	9,442
1867	73,971	42,889	73,971	38,214	54,879	33,846	19,092	9,043
1868	66,433	50,050	66,433	43,628	54,752	41,273	11,681	8,777
1869	63,519	47,294	63,330	41,424	51,199	37,330	12,320	9,964
1870	46,781	32,556	46,781	27,442	35,034	24,066	11,747	8,490
1871	60,516	42,224	60,516	35,143	45,658	30,254	14,858	11,970
1872	80,418	74,406	80,345	53,223	66,919	57,615	13,499	16,791
1873	63,241	69,176	63,241	44,578	48,608	51,432	14,633	17,744
1874	30,633	43,443	30,633	30,625	17,907	24,093	12,726	19,350
1875	24,503	31,810	24,503	21,938	12,613	15,826	11,890	15,984
1876	21,665	28,733	21,665	21,179	10,972	12,706	10,693	16,027
1877	19,179	22,570	19,179	19,000	9,328	10,725	9,851	11,845
1878	21,483	24,803	21,483	20,446	11,329	11,827	10,154	12,976
1879	26,654	24,864	26,654	17,805	15,828	13,165	10,826	11,699
1880	80,330	68,887	80,330	49,100	51,627	42,787	28,703	26,100
1881	122,767	123,131	122,767	75,519	98,510	84,425	24,257	38,706
1882	116,197	113,221	114,955	82,093	96,116	71,164	20,081	42,057
1883	111,295	89,465	109,881	76,200	87,739	55,666	23,556	33,799
1884	103,121	91,603	103,051	75,264	75,776	49,985	27,345	41,618
1885	83,973	69,403	83,973	55,038	52,328	35,335	31,645	34,068
1886	76,809	88,633	76,748	48,303	40,224	25,714	36,585	62,919
1887	99,476	71,007	99,350	46,554	55,290	22,648	44,186	48,359
1888	95,500	88,483	95,270	56,346	52,974	25,402	42,526	63,081
1889	104,065	74,248	102,923	48,841	48,972	22,963	55,093	51,285
1890	141,425	99,328	140,410	67,339	48,080	24,907	93,345	74,421
1891	139,821	144,239	138,457	94,394	59,673	31,581	80,148	112,658
1892	129,418	108,748	127,029	77,264	59,897	28,072	69,521	80,676
1893	109,400	58,872	106,291	56,805	39,852	30,510	69,548	28,362
1894	47,499	38,827	43,339	34,821	17,269	16,297	30,230	22,530
1895	68,992	55,097	64,295	50,561	15,160	13,997	53,832	41,100
1896	67,040	52,748	64,628	49,888	12,548	12,324	54,492	40,424
1897	46,798	35,049	44,778	32,742	9,559	8,802	37,239	26,247
1898	60,486	39,882	57,074	38,159	8,826	8,170	51,660	31,712
1899	86,218	64,214	83,995	63,845	9,126	10,660	77,092	53,554
1900	95,961	80,858	93,826	80,502	9,073	7,617	86,888	73,241
1901	110,606	72,487	108,319	71,967	9,143	7,324	101,463	65,163
1902	143,329	101,633	139,988	100,765	13,960	9,570	129,369	92,063
1903	175,320	120,521	171,929	196,595	16,639	10,975	158,681	109,546
1904	133,681	107,433	131,152	104,358	14,329	7,689	119,352	99,744
1905	186,854	119,899	184,828	116,043	14,843	7,123	172,011	112,776
1906	208,343	143,121	202,329	135,921	16,653	8,821	191,690	134,300
1907	234,013	155,982	227,946	146,620	17,130	9,250	216,883	146,732
1908	74,626	48,595	72,422	46,583	10,122	6,600	64,504	41,995

Tab. 32. Invandringen till Förenta Staterna, sedan 1801.

År.	Immigranter.	Pr år och 1,000 inb.	År.	Immigranter.	På 1,000 inb.	År.	Immigranter.	På 1,000 inb.
1801/1908..	26,633,546	7·37	1823.....	6,354	0·62	1866.....	314,917	8·90
1801/1900..	19,619,931	6·65	1824.....	7,912	0·75	1867.....	310,965	8·59
			1825.....	10,199	0·93	1868.....	289,145	7·82
			1826.....	10,837	0·96	1869.....	385,287	10·19
1801/50.....	2,615,815	4·32	1827.....	18,875	1·63	1870.....	356,303	9·23
1851/00.....	17,004,116	7·25	1828.....	27,382	2·28	1871.....	346,938	8·76
			1829.....	22,520	1·83	1872.....	437,750	10·78
			1830.....	23,322	1·84	1873.....	422,545	10·13
1801/20.....	160,000	1·13	1831.....	22,633	1·73	1874.....	260,814	6·09
1821/30.....	143,439	1·28	1832.....	60,482	4·51	1875.....	191,231	4·35
1831/40.....	599,125	4·00	1833.....	58,640	4·22	1876.....	157,440	3·49
1841/50.....	1,713,251	8·47	1834.....	65,365	4·57	1877.....	130,502	2·81
1851/60.....	2,582,580	9·20	1835.....	45,374	3·09	1878.....	153,207	3·22
1861/70.....	2,450,520	6·96	1836.....	76,242	5·05	1879.....	250,565	5·12
1871/80.....	2,944,695	6·59	1837.....	79,340	5·12	1880.....	593,703	11·83
1881/90.....	5,176,212	9·10	1838.....	38,914	2·43	1881.....	720,045	14·04
1891/00.....	3,850,109	5·52	1839.....	68,069	4·15	1882.....	730,349	13·91
1901/08.....	7,013,615	10·62	1840.....	84,066	5·00	1883.....	570,316	10·62
			1841.....	80,289	4·56	1884.....	461,346	8·40
			1842.....	104,565	5·76	1885.....	332,361	5·92
1821/25.....	40,503	0·78	1843.....	52,496	2·81	1886.....	392,887	6·84
1826/30.....	102,936	1·72	1844.....	78,615	4·09	1887.....	516,933	8·81
1831/35.....	252,494	3·63	1845.....	114,371	5·78	1888.....	525,019	8·75
1836/40.....	346,631	4·33	1846.....	154,416	7·58	1889.....	431,935	7·05
1841/45.....	430,336	4·60	1847.....	234,968	11·17	1890.....	495,021	7·91
1846/50.....	1,282,915	11·79	1848.....	226,527	10·43	1891.....	595,251	9·32
1851/55.....	1,748,424	13·44	1849.....	297,024	13·23	1892.....	547,060	8·41
1856/60.....	834,156	5·54	1850.....	369,980	15·95	1893.....	495,030	7·46
1861/65.....	793,903	4·76	1851.....	379,466	15·74	1894.....	250,313	3·70
1866/70.....	1,656,617	8·95	1852.....	371,603	14·80	1895.....	326,000	4·73
1871/75.....	1,659,278	7·96	1853.....	368,645	14·18	1896.....	301,067	4·29
1876/80.....	1,285,417	5·40	1854.....	427,833	15·85	1897.....	222,399	3·11
1881/85. ...	2,814,417	10·48	1855.....	200,877	7·20	1898.....	279,545	3·83
1886/90.....	2,361,795	7·87	1856.....	195,857	6·85	1899.....	361,318	4·86
1891/95.....	2,213,654	6·67	1857.....	249,945	8·50	1900.....	472,126	6·19
1896/00.. ..	1,636,455	4·47	1858.....	119,501	3·96	1901.....	522,573	6·73
1901/05.....	4,065,133	10·11	1859.....	118,616	3·84	1902.....	739,289	9·36
1906/08.....	2,948,482	11·46	1860.....	150,237	4·75	1903.....	939,830	11·69
			1861.....	89,724	2·79	1904.....	808,999	9·90
			1862.....	89,007	2·72	1905.....	1,054,442	12·68
1820.....	8,385	0·88	1863.....	174,524	5·24	1906.....	1,214,836	14·37
1821.....	9,127	0·93	1864.....	193,195	5·68	1907.....	1,323,327	15·42
1822.....	. 6,911	0·68	1865.....	247,453	7·13	1908.....	410,319	4·69

Anmärkning.

För åren 1820/31 och 1844/49 afse talen i hvarje fall år räckande från oktober till september; åren 1833/42 och 1851/1908 äro däremot kalenderår. Vid öfvergångarna uppstå oregelbundenheter; sålunda omfattar talet för året 1843 endast de nio månaderna januari—september, men för året 1832 tiden oktober 1831—december 1832, och för året 1850 tiden oktober 1849—december 1850. I fråga om invandringen *från Europa* äro dessa ojämnheter i Tab. 24 aflägsnade förmedels approximativa beräkningar, hvarjämte i sagda tabell invandringen från ej specificerade länder utproportionerats. — För åren 1820/1855 äro såsom immigranter räknade samtliga främlingar, som anländt till Förenta Staterna, vare sig de haft för afsikt att där bosätta sig eller icke. Talen för invandringen från Brittiska Nordamerika och från Mexiko äro mycket ofullständiga, och saknas nästan helt och hållet från och med maj 1885; jfr anmärkningen till nästa tabell.

Tab. 33. Invandringen till Förenta Staterna från Europa och från öfriga länder.[1]

År.	Hela invandringen.	Däraf från		År.	Hela invandringen.	Däraf från	
		Europa.	Öfriga länder.			Europa.	Öfriga länder.
1821/30	143,439	98,816	44,623	1859	118,616	110,949	7,667
1831/40	599,125	495,688	103,437	1860	150,237	141,206	9,031
1841/50	1,713,251	1,597,502	115,749	1861	89,724	81,200	8,524
1851/60	2,582,580	2,452,657	129,923	1862	89,007	83,710	5,297
1861/70	2,450,520	2,180,399	270,121	1863	174,524	163,733	10,791
1871/80	2,944,695	2,346,964	597,731	1864	193,195	185,233	7,962
1881/90	5,176,212	4,745,130	431,082	1865	247,453	214,048	33,405
1891/00	3,850,109	3,676,442	173,667	1866	314,917	278,916	36,001
1901/08	7,013,615	6,528,896	484,719	1867	310,965	283,751	27,214
				1868	289,145	265,853	23,292
				1869	385,287	335,364	49,923
1820	8,385	7,691	694	1870	356,303	288,591	67,712
1821	9,127	5,935	3,192	1871	346,938	296,754	50,184
1822	6,911	4,418	2,493	1872	437,750	381,459	56,291
1823	6,354	4,016	2,338	1873	422,545	369,486	53,059
1824	7,912	4,965	2,947	1874	260,814	208,059	52,755
1825	10,199	8,543	1,656	1875	191,231	144,178	47,053
1826	10,837	9,751	1,086	1876	157,440	114,548	42,892
1827	18,875	16,719	2,156	1877	130,502	94,791	35,711
1828	27,382	24,729	2,653	1878	153,207	111,382	41,825
1829	22,520	12,523	9,997	1879	250,565	184,211	66,354
1830	23,322	7,217	16,105	1880	593,703	442,096	151,607
1831	22,633	13,039	9,594	1881	720,045	600,331	119,714
1832	60,482	34,193	26,289	1882	730,349	603,086	127,263
1833	58,640	29,111	29,529	1883	570,316	498,497	71,819
1834	65,365	57,510	7,855	1884	461,346	407,606	53,740
1835	45,374	41,987	3,387	1885	332,361	327,202	5,159
1836	76,242	70,465	5,777	1886	392,887	385,448	7,439
1837	79,340	71,039	8,301	1887	516,933	508,260	8,673
1838	38,914	34,070	4,844	1888	525,019	513,493	11,526
1839	68,069	64,148	3,921	1889	431,935	420,129	11,806
1840	84,066	80,126	3,940	1890	495,021	481,078	13,943
1841	80,289	76,216	4,073	1891	595,251	579,409	15,842
1842	104,565	99,946	4,619	1892	547,060	532,530	14,530
1843	52,496	49,013	3,483	1893	495,030	478,949	16,081
1844	78,615	74,745	3,870	1894	250,313	240,722	9,591
1845	114,371	109,301	5,070	1895	326,000	315,211	10,789
1846	154,416	146,315	8,101	1896	301,067	285,282	15,785
1847	234,968	229,117	5,851	1897	222,399	208,540	13,859
1848	226,527	218,025	8,502	1898	279,545	253,971	25,574
1849	297,024	286,501	10,523	1899	361,318	335,379	25,939
1850	369,980	308,323	61,657	1900	472,126	446,449	25,677
1851	379,466	369,510	9,956	1901	522,573	500,386	22,187
1852	371,603	362,484	9,119	1902	739,289	702,368	36,921
1853	368,645	361,576	7,069	1903	939,830	894,246	45,584
1854	427,833	405,542	22,291	1904	808,999	758,591	50,408
1855	200,877	187,729	13,148	1905	1,054,442	986,436	68,006
1856	195,857	186,083	9,774	1906	1,214,836	1,135,551	79,285
1857	249,945	216,224	33,721	1907	1,323,327	1,220,127	103,200
1858	119,501	111,354	8,147	1908	410,319	331,191	79,128

[1] Se anmärkningen å föregående sida. — Talen för »öfriga länder» äro af ytterst ojämnt värde. Här ingår nämligen äfven invandringen från »Countries not stated», hvilken under de äldre åren stundom (såsom åren 1830, 1832 och 1833) kunde uppgå till halfva invandrareantalet och däröfver, stundom var mycket obetydlig. Från maj 1885 ingår ej invandringen *öfver land* från Canada och Mexiko.

Tab. 34. Invandringen till Förenta Staterna sedan 1821, med

Land.	1821/30.	1831/40.	1841/50.	1851/60.	1861/70.	1871/80.
Sverige	.	120	2,000	6,140	63,858	115,922
Norge	91	1,081	11,903	14,791	45,440	95,323
Danmark	169	1,063	539	3,749	17,094	31,771
Storbritannien o. Irland	75,803	283,191	1,047,763	1,338,093	1,042,674	984,914
Nederländerna	1,078	1,412	8,251	10,789	9,102	16,541
Belgien	27	22	5,074	4,738	6,734	7,221
Tyska riket	6,761	152,454	434,626	951,667	787,468	718,182
Österrike-Ungern	.	.	.	.	7,800	72,969
Schweiz	3,226	4,821	4,644	25,011	23,286	28,293
Frankrike	8,497	45,575	77,262	76,358	35,984	72,206
Italien	408	2,253	1,870	9,231	11,728	55,759
Spanien	2,477	2,125	2,209	9,298	6,639	5,266
Portugal	145	829	550	1,055	1,854	4,627
Ryssland	91	646	656	1,621	4,536	52,254
Öfriga Europa	43	96	155	116	210	656
Europa	98,816	495,688	1,597,502	2,452,657	2,064,407	2,261,904
Asien	10	48	82	41,458	64,609	123,823
Afrika	16	52	55	210	312	229
Amerika	11,564	33,424	62,469	74,720	166,597	403,726
Australien	2	9	29	158	221	10,913
Ej specificeradt	33,031	69,904	53,114	29,011	18,678	11,596
Summa	**143,439**	**599,125**	**1,713,251**	**2,598,214**	**2,314,824**	**2,812,191**
Storbritannien o. Irland:						
England	22,167	73,143	263,332	385,643	568,128	460,479
Wales	.	.	.	.	.	.
Skottland	2,912	2,667	3,712	38,331	38,768	87,564
Irland	50,724	207,381	780,719	914,119	435,778	436,871
»Öfriga Europa»:						
Rumänien	.	.	.	.	.	.
Grekland	.	.	.	.	.	.
Serbien, Bulgarien	.	.	.	.	.	.
Turkiet	.	.	.	.	.	.
I öfrigt	43	96	155	116	210	656
Asien:						
Kina	2	8	35	41,397	64,301	123,201
Japan	.	.	.	.	.	.
Öfriga Asien	8	40	47	61	308	622
Amerika:						
Brittiska Nordamerika	2,277	13,624	41,723	59,309	153,871	383,269
Mexiko	4,817	6,599	3,271	3,078	2,191	5,362
Centralamerika	105	44	368	449	96	210
Västindien	3,834	12,301	13,528	10,660	9,043	13,957
Sydamerika	531	856	3,579	1,224	1,396	928

Anm. Perioderna i denna tabell omfatta, närmare angifvet, följande tidrymder: 1821/30 = oktober 1820—december 1830; 1831/40 och 1841/50 = resp. tioårsperioder; 1861/70 = januari 1861—juni 1870; 1871/80 = juli 1870—juni 1880; 1881/90 = juli 1880—juni 1890; 1891/1900 = juli 1890—juni 1900; 1901/1908 = juli 1900—juni 1908; 1821/1908 = oktober 1820—juni 1908. Den amerikanska statistikens fördelning af immigranterna efter deras hemorter är för äldre tider

fördelning efter ursprungsorten; summor för större perioder.

1881/90.	1891/00.	1901/08.	1821/1860.	1821/1908.	Land.
391,776	230,679	211,315	8,260	1,021,810	Sverige.
176,586	95,264	159,340	27,866	599,819	Norge.
88,132	52,670	53,906	5,520	249,093	Danmark.
1,462,839	745,829	694,393	2,744,850	7,675,499	Storbritannien o. Irland.
53,701	31,816	36,030	21,530	168,720	Nederländerna.
20,177	20,062	32,541	9,861	96,596	Belgien.
1,452,970	543,922	284,675	1,545,508	5,332,725	Tyska riket.
353,719	597,047	1,716,338	·	2,747,873	Österrike-Ungern.
81,988	33,149	28,695	37,702	233,113	Schweiz.
50,464	36,006	59,324	207,692	461,676	Frankrike.
307,309	655,694	1,647,122	13,762	2,691,374	Italien.
4,418	6,723	21,847	16,109	61,002	Spanien.
2,117	23,010	55,964	2,579	90,151	Portugal.
265,088	593,703	1,290,054	3,014	2,208,649	Ryssland.
10,318	37,487	263,306	410	312,387	Öfriga Europa.
4,721,602	3,703,061	6,554,850	4,644,663	23,950,487	Europa.
68,380	86,815	207,130	41,598	592,355	Asien.
437	1,343	5,438	333	8,092	Afrika.
426,523	42,659	190,146	182,177	1,411,828	Amerika.
12,574	8,793	11,035	198	43,734	Australien.
17,097	1,749	33,431	185,060	267,611	Ej specificeradt.
5,246,613	**3,844,420**	**7,002,030**	**5,054,029**	**26,274,107**	Summa.
					Storbritannien o. Irland:
657,488	271,094	308,502	744,285	3,009,976	England.
·	11,186	13,760	·	24,946	Wales.
149,869	60,053	87,954	47,622	471,830	Skottland.
655,482	403,496	284,177	1,952,943	4,168,747	Irland.
					»Öfriga Europa»:
·	14,559	49,273	·	·	Rumänien.
·	15,996	127,520	·	·	Grekland.
·	} 2,562	86,045	{ ·	·	Serbien, Bulgarien etc.
·			·	·	Turkiet.
10,318	4,370	468	410	·	I öfrigt.
					Asien:
61,711	23,166	2,511	41,442	316,332	Kina.
·	26,855	123,966	·	·	Japan.
6,669	36,794	80,653	156	·	Öfriga Asien.
					Amerika:
392,802	2,631	70,730	116,933	1,120,236	Brittiska Nordamerika.
1,913	746	14,700	17,765	42,677	Mexiko.
462	1,183	6,369	966	9,286	Centralamerika.
29,042	35,040	85,124	40,323	212,529	Västindien.
2,304	3,059	13,223	6,190	27,100	Sydamerika.

synnerligen bristfällig och har äfven för senare år gifvit anledning till berättigad kritik. Talen här ofvan kunna därför ej tillmätas mer än ett mycket relativt värde. I fråga om Brittiska Nordamerika och Mexiko upphörde registreringen af *landväga* immigranter från och med 1 maj 1885. — Sverige och Norge, som för äldre tider sammanfördes, äro här gissningsvis åtskilda.

Tab. 35. Invandringen till Förenta Staterna från Europas olika länder, åren 1897—1908 (kalenderår).

Land.	År 1897.	År 1898.	År 1899.	År 1900.	År 1901.	År 1902.
Sverige	13,375	11,256	15,033	20,785	24,859	39,020
Norge	5,299	5,530	6,937	11,059	13,436	20,152
Danmark	1,872	2,090	2,895	3,213	4,168	6,318
England	10,990			11,975	13,441	17,069
Skottland	1,714	40,638	45,844	1,906	2,257	2,863
Irland	27,067			35,651	29,777	31,406
Nederländerna	768	871	1,219	1,890	2,315	2,487
Belgien	747	748	1,156	1,534	1,840	2,832
Tyska riket	18,785	16,315	17,989	20,768	22,159	32,736
Österrike-Ungern	31,320	56,885	84,837	108,701	133,805	185,659
Schweiz	1,417	1,210	1,107	1,710	2,257	2,623
Frankrike	2,004	1,674	1,761	2,971	2,684	3,391
Italien	58,787	69,975	72,297	111,088	143,131	201,266
Spanien	611	349	447	468	757	1,281
Portugal	2,034	1,693	2,570	4,897	3,978	7,565
Ryssland	29,301	41,035	76,114	92,486	87,384	123,882
Rumänien	726	1,326	2,580	9,953	5,768	8,853
Serbien m. m.	.	.	90	402	657	851
Grekland	1,501	2,240	2,362	4,664	5,319	11,490
Turkiet	146	82	135	310	273	541
I öfrigt	76	54	6	18	121	83
S:a från Europa	**208,540**	**253,971**	**335,379**	**446,449**	**500,386**	**702,368**
	År 1903:	*År 1904:*	*År 1905:*	*År 1906:*	*År 1907:*	*År 1908:*
Sverige	43,487	23,780	24,870	22,115	19,236	8,466
Norge	26,190	24,152	23,202	22,259	21,236	8,024
Danmark	8,108	9,179	7,996	7,654	7,076	3,530
England	39,719	59,600	49,891	54,315		
Skottland	10,514	14,451	14,286	17,565	122,812	62,808
Irland	38,423	49,419	37,644	35,215		
Nederländerna	5,000	4,758	4,840	5,315	8,135	3,820
Belgien	4,332	4,286	4,709	5,922	6,511	2,508
Tyska riket	49,383	42,829	36,943	38,838	39,848	22,524
Österrike-Ungern	234,636	165,793	284,967	296,208	341,650	66,074
Schweiz	5,300	4,485	3,980	3,655	4,169	2,367
Frankrike	9,329	9,971	9,463	8,903	10,661	6,210
Italien	233,417	156,764	267,541	292,221	277,827	56,096
Spanien	2,946	2,892	2,318	2,473	17,991	6,264
Portugal	8,283	5,533	6,941	8,166		
Ryssland	147,623	161,610	177,860	263,269	254,218	71,791
Rumänien	8,402	5,135	4,388	4,213	6,258	2,041
Serbien m. m.	2,296	1,254	2,595	5,879	.	.
Grekland	13,703	9,619	15,150	28,126	39,173	5,701
Turkiet	3,149	3,072	6,833	13,158	43,326	2,967
I öfrigt	6	9	19	82		
S:a från Europa	**894,246**	**758,591**	**986,436**	**1,135,551**	**1,220,127**	**331,191**

Anmärkning.

Här tillgängliga uppgifter (för kalenderåren) medgifva ej annat än ofvanstående, tämligen heterogena tabell. Såsom flere gånger förut anmärkts, lämnar den amerikanska invandringsstatistiken mycket öfrigt att önska i fråga om anordning och kontinuitet. Tab. 35 är afsedd i främsta rummet att upplysa om invandringen till Förenta Staterna från de europeiska länder, hvilkas *totala* emigrantsiffror icke gifva antydan härom (Italien, Spanien, Portugal) eller för hvilka utvandringsstatistik saknas (Balkanländerna).

Tab. 36. Förenta Staternas befolkning, efter födelseorter.

Födelseorter.	År 1850. [1]	År 1860. [1]	År 1870.	År 1880.	År 1890.	År 1900.
Förenta Staterna	17,776,732	23,353,386	32,991,142	43,475,840	53,372,703	65,653,299
Utlandet	2,210,839	4,136,175	5,567,229	6,679,943	9,249,547	10,341,276
Summa	**19,987,571**	**27,489,561**	**38,558,371**	**50,155,783**	**62,622,250**	**75,994,575**
I utlandet:						
Sverige	3,559	18,625	97,332	194,337	478,041	572,014
Norge	12,678	43,995	114,246	181,729	322,665	336,388
Danmark	1,838	9,962	30,107	64,196	132,543	153,807
Storbrit. o. Irl.	1,340,812	2,199,079	2,626,241	2,772,169	3,122,911	2,783,082
Nederländerna	9,848	28,281	46,802	58,090	81,828	104,931
Belgien	1,313	9,072	12,553	15,535	22,639	29,757
Tyska riket [2]	583,774	1,276,075	1,696,335	1,979,578	2,787,776	2,666,449
Österrike-Ung.	946	25,061	74,534	135,550	303,812	578,512
Schweiz	13,358	53,327	75,153	88,621	104,069	115,593
Frankrike	54,069	109,870	116,402	106,971	113,174	104,191
Italien	3,679	11,677	17,157	44,230	182,580	484,027
Spanien	3,113	4,244	3,764	5,121	6,185	7,050
Portugal	1,274	4,116	4,542	8,138	15,996	30,608
Ryssland [3]	1,414	3,160	4,644	35,722	182,644	423,726
Öfriga Europa	192	9,157	16,806	54,324	163,745	481,760
Europa	2,031,867	3,805,701	4,936,618	5,744,311	8,020,608	8,871,895
Asien [4]	1,135	36,796	64,565	107,630	113,383	120,248
Afrika	551	526	2,657	2,204	2,207	2,538
Amerika	168,484	289,646	555,769	814,871	1,097,984	1,327,033
Australien	588	2,140	4,028	6,859	9,353	8,820
Ej specif. [5]	8,214	1,366	3,592	4,068	6,012	10,742
Summa	**2,210,839**	**4,136,175**	**5,567,229**	**6,679,943**	**9,249,547**	**10,341,276**
Storbr. o. Irl.:						
England	308,543	477,455	625,457	745,978	1,008,220	934,099
Skottland	70,550	108,518	140,835	170,136	242,231	233,524
Irland	961,719	1,611,304	1,855,827	1,854,571	1,871,509	1,615,459
Ej specificerade	—	1,802	4,122	1,484	951	—
»Öfriga Europa»:						
Finland	.	.	.	.	.	62,645
»Polen»	.	7,298	14,436	48,557	147,440	383,407
Rumänien	.	.	.	.	.	15,032
Grekland	86	328	390	776	1,887	8,515
Turkiet	106	128	302	1,205	1,839	9,910
Ej specificerade	.	1,403	1,678	3,786	12,579	2,251
Asien:						
Kina	758	35,565	63,042	104,468	106,688	81,534
Indien	.	.	586	1,707	2,143	2,031
Japan	.	.	73	401	2,292	24,788
Ej specific. [4]	377	1,231	864	1,054	2,260	11,895
Amerika:						
Britt. Nordamer.	147,711	249,970	493,464	717,157	980,938	1,179,807
Mexiko	13,317	27,466	42,435	68,399	77,853	103,393
Centralamerika	141	233	301	707	1,192	3,897
Västindien	5,772	7,353	11,570	16,401	23,256	25,435
Sydamerika	1,543	3,263	3,565	4,566	5,006	4,733
Ej specific. [6]	.	1,361	4,434	7,641	9,739	9,768

[1] Utom slafbefolkningen. — [2] Med Luxemberg (men icke »Polen»; se nedanför. — [3] Utom »Polen», se nedan. — [4] Sannolikt ingår ett visst antal australier. — [5] Inräknadt personer födda å hafvet (8,196, år 1900). — [6] Rubriken är: »Atlantic islands, not specified».

Tab. 37. Invandringen till vissa länder i främmande världsdelar.

År.	Förenta Staterna.[1]	Britt. Nordamerika.[2]	Argentina.[1]	Uruguay.[1]	Brasilien.[1]	Britt. Australien.[2]	Nettoinvandring.[3]	
							Argentina.[1]	Britt. Australien.[1]
1815/20..	59,585	70,438	.	.	.	.	.	.
1821/30..	143,439	139,269	.	.	.	8,935	.	.
1831/40..	599,125	322,485	.	.	.	67,882	.	.
1841/50..	1,713,251	439,025	.	.	.	131,935	.	.
1851/60..	2,582,580	263,695	.	.	.	525,896	.	613,570
1861/70..	2,450,520	220,915	190,407	.	90,698	290,313	.	291,914
1871/80..	2,944,695	240,173	451,699	114,048	205,495	331,989	275,936	335,998
1881/90..	5,176,212	403,179	1,089,850	150,376	508,745	403,261	854,970	386,018
1891/00..	3,827,335	382,306	923,993	101,373	1,129,871	143,027	396,623	53,726
1901/08..	7,013,615	924,246	1,580,687	.	.	160,114	827,917	.
1815.....	1,200	680	.	.	.	.	.	.
1816.....	10,600	3,370	.	.	.	.	.	.
1817.....	12,100	9,797	.	.	.	.	.	.
1818.....	14,700	15,136	.	.	.	.	.	.
1819.....	12,600	23,534	.	.	.	.	.	.
1820.....	8,385	17,921	.	.	.	.	.	.
1821.....	9,127	12,955	.	.	.	320	.	.
1822.....	6,911	16,013	.	.	.	875	.	.
1823.....	6,354	11,355	.	.	.	543	.	.
1824.....	7,912	8,774	.	.	.	780	.	.
1825.....	10,199	8,741	.	.	.	485	.	.
1826.....	10,837	12,818	.	.	.	903	.	.
1827.....	18,875	12,648	.	.	.	715	.	.
1828.....	27,382	12,084	.	.	.	1,056	.	.
1829.....	22,520	13,307	.	.	.	2,016	.	.
1830.....	23,322	30,574	.	.	.	1,242	.	.
1831.....	22,633	58,067	.	.	.	1,561	.	.
1832.....	60,482	66,339	.	.	.	3,733	.	.
1833.....	58,640	28,808	.	.	.	4,093	.	.
1834.....	65,365	40,060	.	.	.	2,800	.	.
1835.....	45,374	15,573	.	613	.	1,860	.	.
1836.....	76,242	34,226	.	3,146	.	3,124	.	.
1837.....	79,340	29,884	.	2,583	.	5,054	.	.
1838.....	38,914	4,577	.	5,424	.	14,021	.	.
1839.....	68,069	12,658	.	1,163	.	15,786	.	.
1840.....	84,066	32,293	.	2,475	.	15,850	.	.
1841.....	80,289	38,164	.	7,860	.	32,625	.	.
1842.....	104,565	54,123	.	9,874	.	8,534	.	.
1843.....	52,496	23,518	.	.	.	3,478	.	.
1844.....	78,615	22,924	.	.	.	2,229	.	.
1845.....	114,371	31,803	.	.	.	830	.	.
1846.....	154,416	43,838	.	.	.	2,347	.	.
1847.....	234,968	117,032	.	.	.	5,837	.	.
1848.....	226,527	32,387	.	.	.	25,555	.	.
1849.....	297,024	41,682	.	.	.	33,945	.	.
1850.....	369,980	33,554	.	.	.	16,555	.	.
1851.....	379,466	43,252	.	.	.	22,320	.	.
1852.....	371,603	37,821	.	.	.	89,076	.	.
1853.....	368,645	36,998	.	.	.	63,266	.	.
1854.....	427,833	50,684	.	.	.	88,144	.	.
1855.....	200,877	21,134	.	.	11,597	55,428	.	.

[1] Invandring från samtliga länder. Talen för Förenta Staterna för åren 1815/20 grunda sig å Tab. 30, med approximativt tillägg för utvandringen öfver andra hamnar. — [2] Invandring från Europa (beräknad såsom i Tab. 24, men i Tab. 37 utan afrundning för de äldre åren). — [3] I fråga om Australien jfr anm. 3 å nästföljande sida.

Tab. 37. (Forts.) *Invandringen till vissa länder.*

År.	Förenta Staterna.[1]	Britt. Nordamerika.[2]	Argentina.[1]	Uruguay.[1]	Brasilien.[1]	Britt. Australien[2]	Nettoinvandring.[3]	
							Argentina.[1]	Britt. Australien.[1]
1856	195,857	20,011	.	.	13,800	46,475	.	.
1857	249,945	25,209	4,951	.	14,194	63,427	.	.
1858	119,501	10,607	4,658	.	18,252	40,945	.	.
1859	118,616	7,657	4,735	.	19,695	32,073	.	.
1860	150,237	10,322	5,656	.	14,915	24,742	.	.
1861	89,724	14,690	6,301	.	12,747	24,504	.	.
1862	89,007	17,738	6,716	.	12,666	42,781	.	.
1863	174,524	21,169	10,408	.	7,434	55,620	.	.
1864	193,195	14,868	11,682	.	7,600	41,592	.	.
1865	247,453	18,623	11,767	.	5,952	40,117	.	.
1866	314,917	16,653	13,696	9,326	7,281	24,670	.	.
1867	310,965	21,094	17,046	17,356	10,012	14,610	.	.
1868	289,145	25,404	29,234	16,982	8,355	12,982	.	.
1869	385,287	34,973	37,934	20,435	9,528	15,042	.	.
1870	356,303	35,703	39,967	21,148	9,123	18,395	.	.
1871	346,938	32,689	20,933	17,912	12,331	14,245	10,247	20,039
1872	437,750	32,856	37,037	11,516	18,441	18,421	27,884	17,563
1873	422,545	37,257	76,332	24,339	14,931	29,295	58,096	29,664
1874	260,814	27,169	68,277	13,757	19,942	56,167	46,937	66,084
1875	191,231	20,237	42,066	5,298	11,001	37,613	16,488	55,678
1876	157,440	13,700	30,965	5,570	30,567	35,132	17,478	47,937
1877	130,502	9,497	36,325	6,160	29,029	32,746	17,975	50,450
1878	153,207	14,299	42,958	9,464	24,205	40,002	28,098	43,827
1879	250,565	22,828	55,155	10,829	22,189	42,616	31,459	55,304
1880	593,703	29,641	41,651	9,203	22,859	25,752	21,274	43,199
1881	720,045	34,923	47,484	8,336	20,530	25,032	25,110	43,085
1882	730,349	54,046	51,503	10,116	25,845	40,092	42,783	52,976
1883	570,316	54,252	63,243	11,086	26,789	75,532	53,733	83,666
1884	461,346	37,983	77,805	11,954	20,380	47,022	63,361	62,372
1885	332,361	23,944	108,722	15,679	30,317	41,563	94,137	30,182
1886	392,887	30,965	93,116	12,291	25,888	46,787	79,209	36,817
1887	516,933	45,013	120,842	12,867	54,990	38,120	107,212	35,989
1888	525,019	50,002	155,632	16,581	131,745	33,365	138,790	18,962
1889	431,935	38,776	260,909	27,349	65,161	31,582	220,260	17,769
1890	495,021	33,275	110,594	24,117	107,100	24,166	30,375	25,521
1891	595,251	38,305	52,097	11,916	277,905	22,263	29,835	25,589
1892	547,060	47,287	73,294	11,871	86,213	17,687	— 29,441	— 195
1893	495,030	63,433	84,420	9,543	127,279	12,567	35,626	1,857
1894	250,313	27,163	80,671	11,875	60,200	11,910	39,272	5,778
1895	303,226	25,231	80,988	9,158	169,524	11,603	44,168	3,087
1896	301,067	25,086	135,205	10,505	157,948	11,497	89,284	10,219
1897	222,399	28,161	105,143	9,140	112,495	13,759	47,686	9,610
1898	279,545	32,258	95,190	9,467	53,826	12,330	41,654	1,369
1899	361,318	39,828	111,083	9,006	56,706	13,124	48,842	— 2,105
1900	472,126	55,554	105,902	8,892	27,775	16,287	50,485	— 3,297
1901	522,573	46,111	125,951	9,620	76,032	17,146	45,700	11,132
1902	739,289	74,692	96,080	6,883	40,438	16,276	16,653	10,092
1903	939,830	111,945	112,671	7,268	21,647	13,845	37,895	4,026
1904	808,999	105,242	161,078	7,012	52,859	15,223	94,481	.
1905	1,054,442	126,256	221,622	7,878	.	16,363	138,850	.
1906	1,214,836	160,000	302,249	.	.	20,000	198,397	.
1907	1,323,327	200,000	257,924	.	.	26,261	119,861	.
1908	410,319	100,000	303,112	.	.	35,000	176,080	.

[1] Invandring från samtliga länder. — [2] Invandring från Europa (se anm. 2 å föreg. sida). — [3] Talen för Australien å denna sida äro anförda efter en annan beräkning än tioårs summorna sid. 126. Differenserna äro delvis ganska betydande.

Anmärkningar till Tab. 1—37.

Dessa tabeller äro till större delen hämtade från förf:s *Aperçus statistiques internationaux*, onzième année, Stockholm 1908, dock med utbyte af en del af innehållet, och i fråga om de internationella utvandringssiffrorna med betydande utvidgning samt förnyad bearbetning af primärkällorna, hvarom mera här nedan. Nytt i denna redigering af tabellerna är bland annat upptagandet af Preussens samtliga provinser (utom Hohenzollern), hvilket motiveras af det betydande intresse den skiftande utvecklingen inom dessa olika landsdelar eger för bedömandet af Tysklands omflyttningsförhållanden.

Tab. 1—23.

Tab. 1. Då denna tabell icke spelar någon självständig roll i förevarande tabellverk, ha vi i hufvudsak nöjt oss med återgifvande af talen i Aperçus statistiques, blott med nyare folkmängdsberäkningar för Europa samt några få andra nya data. Angående omfattningen i hvarje fall af kolonialväldena jfr Aperçus.

Tab. 2. Angående utvandringssiffrorna se här nedan vid Tab. 24—28.

Tab. 3. Talen för äldre år äro naturligtvis delvis endast kalkylerade, jfr Aperçus, Tabl. 11. Talen för år 1908 äro likaledes i en del fall endast approximativa. Finlands folkmängd efter år 1880 är approximatift korrigerad. Om talen för de preussiska provinserna, se under Tab. 15—22 här nedan. Med »Nordvästeuropa» menas här, såsom i förf:s öfriga arbeten, de Skandinaviska länderna och Finland, Brittiska öarna, Nederländerna, Luxemburg, Belgien, Tyska riket, Västra Österrike med Liechtenstein samt Schweiz. »Sydvästeuropa» motsvarar Frankrike, Italien, Spanien och Portugal, Malta och Gibraltar samt Monaco, Andorra och San Marino. Österuropa blir då = Galizien och Bukovina, Ungern, Bosnien-Herzegovina, Ryssland och Balkanstaterna.

Tab. 4. Talen för äldre tider äro i flera fall utan självständigt värde, men de gifva åtminstone en föreställning om det större eller mindre värdet af folkmängdskalkylerna. För Preussens provinser äro talen hämtade ur Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs 1902, häft. I; de grunda sig före år 1880 å andra folkmängdsberäkningar än i Tab. 3 och äro uträknade på *medelfolkmängden*, icke efter formeln för ränta på ränta; egentligen borde de därför i någon ringa mån ökas för att bli jämförliga med de andra talen i Tab. 4.

Tab. 15—22. Sveriges folkmängd år 1860 är här den officiella, ej den i Tab. 39 upptagna, approximatift korrigerade. — Folkmängden i *Preussens provinser* för år 1840 är hämtad ur Statistik des Deutschen Reichs, Neue Folge, Band 44. För åren 1850, 1860 och 1870 äro folkmängdstalen vunna genom successift tilläggande af folkökningsbeloppen för resp. tioårsperiod, sådana de beräknas i ofvannämnda Vierteljahrshefte. För åren 1880—1900 ha de officiella folkräkningsresultaten kunnat användas. En följd af dessa ojämnheter (som innesluta en del gränsregleringar) är, att en förskjutning inträder mellan folkmängderna af 1870 och 1880, samt att de absoluta talen i Tab. 16—21 ej fullt stämma med de rela-

tiva talen i Tab. 4 och 22, som äro hämtade ur nämnda »Vierteljahrshefte». Likaledes stämma provinsernas summor ej fullt med talen för Preussen, — äfven oafsedt att Hohenzollern saknas i våra tabeller. Alla dessa smärre brister äro dock utan *väsentlig* betydelse, och vi ha ej ansett det kunna försvaras att här nedlägga mera arbete på denna detalj än som redan skett.

Tab. 23. Om talen för Preussens provinser, jfr här närmast ofvan; likaså om Sveriges tal för perioderna 1851/60 och 1861/70.

Tab. 24.

Denna tabell utvisar den totala utvandringen från den europeiska världsdelen sedan början af det nittonde seklet. Hufvudsiffror i ämnet äro gifna redan i förf:s *Aperçus statistiques*, men hela materialet har nu undergått en fullständigt ny bearbetning, för hvilken här skall redogöras och som i vissa hänseenden ledt till något olika resultat mot i nämnda publikation.

Källorna för här förebragta tabeller öfver utvandringen från Europas olika länder hafva i främsta rummet varit resp. länders officiella publikationer, men i stor utsträckning äfven de ytterst noggranna och fullständiga materialsamlingar, som af chefen för Italiens officiella statistik *L. Bodio* och hans efterföljare under loppet af tre årtionden med hjälp af kollegerna i Europas öfriga länder hopbragts och som finnas publicerade i den officiella italienska utvandringsstatistiken. Mycket värdefulla siffersamlingar i detta hänseende finnas också meddelade i Hamburgs statistik, särskildt i häftena IV och XVII, i det senare i en artikel af Dr *W. Beukemann*. — Äfven Förenta Staternas invandringsstatistik är naturligtvis en flitigt anlitad källa. Af öfriga transoceaniska länder har Argentina en användbar invandringsstatistik, och detsamma gäller Brittiska Australien under den tid dess statistik omhänderhades af den utmärkte statistikern *T. A. Coghlan*, men däremot hvarken före eller efter hans tid.

Inom Europa är den *svenska* utvandringsstatistiken den långt rikhaltigaste i fråga om sitt innehåll, men till sin omfattning icke alldeles fullständig (hvarom mera under särskild afdelning i det följande). Den *engelska* utvandringsstatistiken är relativt fullständig och praktiskt anordnad; därjämte går den längre tillbaka i tiden än hvarje annan och innehåller en mängd uppgifter äfven för andra länder (främmande utvandrare som passera öfver England). Å andra sidan är den engelska statistiken ej på något sätt jämförlig med den svenska beträffande rikedomen på detaljer.

Vi måste tyvärr nöja oss med dessa korta notiser i fråga om de särskilda ländernas olika ställning i detta hänseende samt med de försök till beräkningar öfver Europas utvandring och de främmande världsdelarnas invandring, som här framlagts i våra tabeller. Att lämna en fullständig utredning i detta ämne skulle kräfva ett långvarigt odeladt arbete och torde helt och hållet falla utom den svenska emigrationsutredningens uppgift. I själfva verket är i många länder den statistiska kännedomen om utvandringen både af sent datum och allt framgent mycket otillfredsställande, hvadan den *internationella* utvandringsstatistiken har att röra sig med ett *ytterst olikformigt* och många gånger *synnerligen bristfälligt* material. Redan *begreppet* »utvandrare» växlar nära nog i det oändliga och inbegriper ofta nog ej blott vanliga resande som alls ej ha för afsikt att »utvandra», utan äfven stora massor återvändande amerikanare och andra främlingar, hvilka icke bilda något verkligt tillskott till emigrationen från Europa. Till ersättning *saknas* hvarje år i dessa tabeller *verkliga* utvandrare i tiotusental. Den statistiska forskningen

har den nästan tröstlösa uppgiften att ur detta kaos framleta åtminstone de *gröfsta hufvuddragen*, och nöjer man sig med en så anspråkslös uppgift, så torde också kunna sägas, att våra här meddelade tabeller kunna betraktas såsom gifvande en ungefärligen riktig föreställning om verkliga förhållandet.

En brist i dessa — och alla andra jämförande internationella statistiska tabeller öfver emigrationen — är att man i regeln känner endast *utvandringen*, icke den motsvarande *invandringen*. För flertalet länder gifvas i detta hänseende inga som hälst upplysningar. I någon mån ha vi sökt afhjälpa denna brist genom tabellerna öfver *nettoomflyttningen* i det föregående (Tab. 15—22). I fråga om dessa må dock erinras om, att de utvisa resultatet af folkbytet icke blott med transoceanska länder utan äfven med grannländer och andra delar af Europa.

Vid beräkningen af den totala utvandringen från Europa till transoceanska länder får man särskilja trenne olika perioder. För tidrymden 1815/1850 gifvas uppgifter endast om antalet transporterade emigranter från vissa europeiska hamnar, förutom uppgifterna från Förenta Staterna. För tidrymden 1851/1870 gifvas därjämte uppgifter från åtskilliga länder om antalet utvandrare, som tillhört dessa länders befolkning. Efter 1870 ändtligen blifva sistnämnda uppgifter så talrika och tillförlitliga, att vi ansett oss kunna bygga *hela* vår beräkning på denna grund och alltså lämna hamnstatistiken å sido.

Tidrymden 1815/1850. Allt ifrån förstnämnda år föreligga uppgifter om utvandringen öfver brittiska hamnar.[1] Med år 1832 begynner statistiken för Bremen, och med år 1836 för Hamburg.[2] Vår första uppgift blir att approximatift beräkna siffror för de tyska hamnarna tillbaka till samma tidpunkt som för de engelska.

För år 1831 var utvandringen öfver England 81 procent af siffran för år 1832. Antaga vi samma proportion för Bremen, kommer sistnämnda hamns utvandringssiffra för år 1831 att uppgå till 8,379, slutsumman för femårsperioden 1831/35 till 46,885, och för årtiondet 1831/40 alltså till 110,639. För Hamburg börjar, såsom nyss nämndes, statistiken med året 1836, och summan för femårsperioden 1836/40 är 9,541, eller 15 procent af Bremens tal (63,754). Antages samma proportion för åren 1831/35, blir Hamburgs tal för dessa år = 7,032, och slutligen summan för hela årtiondet, för Hamburg och Bremen tillsammans, 127,212.

Utvandringen öfver Englands hamnar under årtiondet 1831/40 uppgick till 703,150. Den nyss beräknade tyska siffran för samma tid, eller 127,212, motsvarar 18 procent af den engelska. I brist på annan utväg antaga vi samma proportion äfven för tidrymden 1815/1830. Härigenom får man för *åren 1815/20* en supponerad utvandring öfver tyska hamnar af 22,215 personer, och för *åren 1821/30* en utvandring af 44,966 personer. Sammanlagda utvandringen öfver engelska och tyska hamnar blir då för den förra perioden 145,743, och för den senare 294,776. För den öfriga utvandringen från norra och västra Europa (utvandringen till kolonierna från Nederländerna och Frankrike m. m.) hafva vi tillagt 5 % till ofvanstående tal, hvilka härigenom ökas till resp. 153,030 och 309,515.

Ännu en icke obetydlig utvandringskälla under denna tid utgjordes af bidraget från den pyreneiska halfön. Visserligen pågick under perioden i fråga Sydamerikas självständighetskamp; men anslå vi utflyttningen från Spanien och Portugal till 2,000 årligen för perioden 1815/20 och 3,000 årligen för perioden 1821/30, så torde vi kunna vara tämligen trygga för att icke hafva antagit för höga tal.[3] Tilläggas dessa siffror till de ofvan beräknade, stiger slutsumman utvandrare för tidrymden 1815/20 till 165,030 och för tidrymden 1821/30 till 339,515. I Tab. 24 hafva vi afrundat dessa tal till resp. 165,000 och 340,000 personer. Af förstnämnda siffra faller på året 1815 ett antal af rundt 5,000 utvandrare.

För *årtiondet 1831/1840* känna vi, att utvandringen öfver engelska hamnar utgjorde 703,150 personer, och med de approximativa kompletteringar, som omnämnas här ofvan, ha vi för utvandringen öfver de tyska hamnarna kommit till en summa af 127,212. Tillägga vi äfven här 5 % för den öfriga utvandringen (den pyreneiska halfön

---

[1] Tab. 30. — [2] Tab. 31. — [3] Erinras må, att här är fråga om *brutto*-utvandringen. Vid sidan häraf kan ju ha försiggått en återflyttning under krigsåren, hvarom här icke är tal.

oafsedt) samt för Spanien och Portugal denna gång 5,000 personer årligen (hvilket näppeligen torde vara för högt), så vinnes en slutsumma af 921,880 personer.

Denna gång äro vi emellertid i stånd att göra en kontrollberäkning, med begagnande af siffrorna från Förenta Staterna.[1] Under årtiondet 1831/40 uppgifvas därstädes 495,688 personer hafva ankommit från Europa, en siffra som dock torde vara för låg, enär den amerikanska statistiken ännu för detta årtionde slutar med en kontingent af nära 70,000 immigranter från «Countries not stated«, af hvilka åtskilliga torde ha varit europeer. Lägga vi till ofvanstående siffra utvandringen öfver engelska hamnar till andra länder än Förenta Staterna, alltså 394,903 personer, samt vår supponerade utvandring från Pyreneiska halfön till Sydamerika m. fl. länder eller 50,000 personer, erhålles en slutsiffra af 940,591 personer, hvaruti således dock icke ingår emigrationen till Frankrikes och Hollands kolonier, och ej häller utvandringen från Tyskland till andra länder än Förenta Staterna I betraktande häraf samt af att siffran för invandringen till Förenta Staterna är för lågt uppgifven (jfr här ofvan), ha vi ansett skäl föreligga att höja utvandringsbeloppet för Europa under 1830-talet till i rundt tal 1 million människor.

För *årtiondet 1841/50* föreligga siffror för utvandringen öfver engelska och tyska hamnar, resp. 1,684,892 och 275,255, eller tillsammans 1,960,147 personer.[2] För Pyreneiska halfön hafva vi denna gång, i Tab. 16, beräknat en nettoförlust af 228,000 människor. Denna siffra är visserligen mycket osäker; vi sätta emellertid bruttoutvandringen endast lika med nämnda nettobelopp, hvilket ju bör i någon mån förminska felet, i händelse sistnämnda belopp skulle vara för högt.[3] På så sätt hinna vi till en slutsumma — tillsvidare — af 2,188,147 emigranter. Återstår utvandringen öfver andra hamnar än de tyska och engelska samt hamnarna på den Pyreneiska halfön. Tillägga vi, som förut, för denna post 5 % af utvandringen öfver Tyskland och Storbritannien, höjes ofvanstående siffra af 2,188,147 emigranter till 2,286,154. Talen börja emellertid nu nå en sådan storlek, att en dylik slumpvis gjord kalkyl icke blir mycket tillfredsställande. Vi skola därför söka att vinna ytterligare stödjepunkter för vår beräkning.

Vända vi oss äfven här till den amerikanska statistiken, finna vi Förenta Staterna uppgifva sig hafva under årtiondet 1841/50 mottagit i allt 1,597,502 immigranter från Europa. Öfver engelska hamnar hafva till andra länder än Förenta Staterna gått 590,336 personer; dessa båda poster gifva tillsammans 2,187,838 emigranter, eller, med tillägg af vår beräknade siffra för Pyreneiska halfön, i rundt tal 2,416,000. Här saknas då fortfarande utvandringen till de franska och nederländska kolonierna samt utvandringen öfver Tyskland till andra länder än Förenta Staterna; denna sistnämnda post är känd för åren 1847/50 och uppgick för dessa fyra år till 15,929 personer. Under sådana förhållanden synes oss, som skulle Europas totala utvandring under 1840-talet icke hafva kunnat mycket understiga siffran 2½ millioner och möjligen till och med hafva något öfverstigit densamma.

På helt andra vägar ha vi i Tab. 16 beräknat Europas *nettoförlust* under perioden 1841/50 till 2,590,000 människor. Här ingår visserligen äfven flyttningen öfver land till asiatiska länder, men, med undantag möjligen för flyttningen till Sibirien, kan denna förlust icke hafva varit synnerligen betydlig.

I betraktande af alla omständigheter tro vi oss då icke hafva gått för långt, när vi i Tab. 24 uppskattat Europas hela *brutto*utvandring till transoceaniska världsdelar under 1840-talet till i rundt tal 2,500,000 människor.

Perioden 1851/70. För denna tidrymd begynna vi, såsom redan omnämndt, att få utvandringssiffror äfven för Europas särskilda länder, hvilka i detalj framläggas i Tab. 25. Ännu saknas dock i denna tabell alltför många stater för att vi skulle kunna bygga uteslutande på dessa siffror, hälst åtskilliga af de uppgifna talen torde, åtminstone till en början, vara ganska ofullständiga. För beräknande af utvandringens *totalsiffra* äro vi därför i stort sedt nödsakade att gå ungefär samma vägar som förut.

För *årtiondet 1851/60* redovisa Förenta Staterna för 2,452,657 europeiska immigranter, och den engelska statistiken upptager 791,962 europeiska utvandrare till andra länder än Förenta Staterna. Tillägga vi, såsom förut, den i Tab. 17 upptagna nettoförlusten af 205,000 personer från Pyreneiska halfön, nå vi fram till en första slutsumma af 3,449,619 emigranter.

---

[1] Äfven för 1820-talet finnes visserligen en amerikansk statistik om invandringen (Tab. 33), men den är tydligen mycket ofullkomlig i fördelningen på ursprungsländerna. — [2] För Tyskland *direkta* utvandrare enligt Tab. 31. — [3] Att den Pyreneiska halfön under denna tid skulle hafva förlorat något nämnvärdt antal af sina invånare till europeiska länder, är ej sannolikt.

Vid denna tid börjar äfven de tyska hamnarnas trafik på andra transoceaniska länder än Förenta Staterna att bli af större betydenhet. Från Hamburg befordrades under 1850-talet 66,366 utvandrare till andra länder än den stora Unionen, och från Bremen 17,687. Härigenom ökas slutsumman här ofvan till 3,533,672. Fortfarande saknas här åtminstone utvandringen till Frankrikes kolonialländer.

Gå vi den andra vägen af de tvänne, af hvilka vi allt hittills haft att begagna oss, finna vi att under 1850-talet utvandrat öfver engelska hamnar 2,287,205 personer, öfver tyska hamnar 624,811 (direkta utvandrare, Tab. 31), öfver Antwerpen 100,000 samt öfver spanska och portugisiska hamnar 205,000 (enligt uppskattning, såsom ofvan). Summan här blir 3,217,016. Denna gång blir, såsom synes, differensen mellan de båda olika beräkningssätten ganska betydlig.

Anmärkas må, att skillnaden icke beror på den blott kalkylerade utvandringen från Pyreneiska halfön, ty denna är vid båda beräkningarna upptagen med samma belopp. Däremot kan visserligen en utvandring nu hafva begynt äfven från andra europeiska länder, t. ex. Italien (jfr Tab. 17), hvilken icke gått öfver de hamnar, för hvilka nu redogjorts. Så stor kan denna folkrörelse dock icke ha varit, att den förklarar den nu funna differensen, hvilken i det hela taget framstår såsom ganska oväntad. En möjlighet är, att, under utvandringens nu inträdda oerhörda expansion, öfvervakandet i Europa af emigrationen icke kunnat blifva lika fullständig som under tidigare, lugnare förhållanden; detta blir så mycket sannolikare som man kan anse troligt att utvandringslagstiftningens tillämpning under denna tid snarast blifvit slappare än förr.

Med stöd af den första beräkningen ha vi alltså i Tab. 24 ansett oss böra anslå 1850-talets hela utvandring till i rundt tal 3,550,000 personer. Att i Tab. 17 beräkningen af Europas *nettoförlust* under årtiondet gifver ett belopp af 3,180,000 personer, är intet bevis häremot, ty under 1850-talet måste redan hafva hunnit uppstå en ganska betydlig *återströmning* från de främmande världsdelarna till Europa. Denna återinvandring kan mycket väl hafva uppgått till några tiotusental årligen, hvarmed den funna differensen skulle vara förklarad.

För *årtiondet 1861/70* äro de särskilda europeiska ländernas utvandringsuppgifter åtskilligt rikhaltigare än förut, men ännu äro de icke tillräckligt fullständiga att ensamma bilda underlaget för en kalkyl öfver den europeiska utvandringen i dess helhet. Ännu en gång vända vi oss alltså i främsta rummet till samma källor som här ofvan.

Under årtiondet 1861/70 utvandrade öfver de brittiska hamnarna 1,967,570 personer, öfver de tyska 735,921, öfver de spanska och portugisiska 416,000 (uppskattning såsom förr, jfr Tab. 18), öfver Antwerpen 40,000 och öfver de franska hamnarna sannolikt omkring 250,000 (jfr Tab. 29 och 25). Summa alltså 3,409,491 utvandrare. Den andra af våra sedvanliga beräkningar gifver följande resultat: europeiska invandrare till Förenta Staterna 2,180,399, utvandring öfver brittiska hamnar till andra länder än den nordamerikanska unionen 543,104, motsvarande utvandring öfver tyska hamnar 84,053 samt utvandringen från Pyreneiska halfön 416,000, hvartill vi uppskattningsvis lägga 80 % af utvandringen öfver franska hamnar [1], eller 200,000 människor. Summa 3,423,566. Denna gång blir alltså differensen nästan ingen.

Däremot strider resultatet nu ganska betydligt mot den sedvanliga beräkningen öfver Europas *nettoförlust* (Tab. 18), hvilket vid föregående decennier icke varit händelsen. Enligt Tab. 18 skulle nämligen denna nettoförlust hafva uppgått till ej mindre än 3,845,000 personer, alltså bortåt en half million människor flere än det belopp, hvartill vi nyss hunnit vid beräkningen af bruttoutvandringen.

Då ofvannämnda nettobelopp inbegriper äfven utflyttningen från Ryssland till Sibirien — hvilken naturligtvis icke ingår i våra beräkningar öfver den transoceanska utvandringen, — och då man vet, att kolonisationen af Sibirien tog ett mäktigt uppsving under 1860-talet, så kan nog härutinnan ligga *en del* af förklaringen till den funna differensen. Men äfven om vi i Tab. 18 utesluta Ryssland, så blir det öfriga Europas nettoförlust 3,390,000 personer, medan vi ha hunnit till vid pass 3,420,000 för bruttoutvandringen. Man erinrar sig härvid ytterligare, att redan 1850-talets siffror antydde en återinvandring af några hundra tusen personer, och det sannolika är ju, — i betraktande af det amerikanska inbördeskriget, — att denna återinvandring under 1860-talet snarare ökades än minskades.

Nu kan visserligen den invändningen göras, att våra beräkningar i Tab. 18 öfver nettoförlusten äro ganska vanskliga och alltså ej få tillmätas alltför stort vitsord. Härtill kan dock svaras, att om vi bortse från Ryssland, såsom nu senast skett, så äro beräkningarne vanskliga nästan endast i fråga om Pyreneiska halfön, Balkanhalfön och Italien. Men af dessa länder utgår Pyreneiska halfön af sig själf, ty dess tal äro i

---

[1] Enligt tillgängliga uppgifter gingo nämligen under detta årtionde 35,984 franska utvandrare till Förenta Staterna.

bägge kalkylerna upptagna med identiska belopp. Återstår alltså endast Italien och Balkanhalfön, och möjligen Irland, hvars *förlustsiffra* kan vara något för högt beräknad. Men felen för dessa länder kunna dock icke på långt när förklara den differens, om hvilken här är fråga och hvilken uppgår till inemot en half million människor.

Resultatet synes icke kunna blifva något annat än att *de uppgifna utvandringssiffrorna äro för låga.* Att så var fallet med de europeiska siffrorna, visade sig nyss vara sannolikt redan för 1850-talet. Nu tyckes denna bristfällighet inom statistiken hafva gjort sitt intåg äfven på den amerikanska sidan. Detta förefaller ej häller oförklarligt, om vi erinra oss att den tid, som här behandlas, omfattar det stora amerikanska inbördeskriget. Att under krigets dagar kontrollen öfver invandringen kan hafva i någon mån slappats, förefaller visserligen icke osannolikt, om än, å andra sidan, vi åtminstone ej ha oss bekant något erkännande i denna riktning från amerikanarne själfva. — Att de europeiska uppgifterna kunna vara för låga, ha vi oss alltför väl bekant t. ex. från vårt eget land, och särskildt i fråga om den period, som här afses, eller åren 1861/70.

Under nu anförda förhållanden ha vi i Tab. 24 stannat vid att förutsätta, att utvandringen från Europa under 1860-talet uppgått till i rundt tal 3.500,000 personer. Vi anse visserligen för vår del, att denna siffra ändock är för låg, och kanske borde höjas med cirka 10 procent. Men då de europeiska och de amerikanska siffrorna öfverensstämma, såsom förut visats, är det vanskligt att göra en höjning på måfå. En dylik kräfde åtminstone en specialundersökning, för hvilken här ej kan ifrågasättas tid eller utrymme. — För att nå här fastställda siffror ha i Tab. 25 fått göras ovanligt stora »tillägg» till *summan* af de särskilda ländernas tal; likaså bli i Tab. 24 talen i sista kol. (»Öfriga länder») osannolikt höga, — helt naturligt om talen för de specificerade länderna äro för små.

Från och med 1871 äro siffrorna i Tab. 24 byggda helt och hållet på de tal, som rörande utvandringen uppgifvas från eller som vi trott oss från annat håll kunna hemta för en hvar af Europas särskilda stater (Tab. 25). Angående dessa taluppgifter lämnas några upplysningar här närmast nedan. Vid öfvergången från den ena beräkningsmetoden till den andra, alltså mellan åren 1870 och 1871, uppstår ett språng, som sannolikt icke helt motsvaras af verkligheten.

Tab. 25—28.

Uppgifterna i Tab. 25—28 äro naturligtvis af mycket olika värde; såsom regel gäller dock, att de så småningom blifva bättre, hvarför de senaste årens tal äro mera tillförlitliga än de äldre. I följande fall hafva fått insättas helt enkelt de i Förenta Staternas (eller andra transoceaniska länders) statistik gifna talen för invandring från resp. länder, nämligen för Danmark de nordamerikanska siffrorna för åren 1851/68; för Tyska riket de nordamerikanska siffrorna för åren 1851/64; för Schweiz de nordamerikanska siffrorna för åren 1851/56 samt Nordamerikas och Argentinas siffror för 1857/60; för Frankrike de nordamerikanska siffrorna för åren 1851 och 1852, samt för åren efter 1893 invandringstalen från Förenta Staterna, Brasilien, Argentina och Uruguay. För Nederländerna äro Förenta Staternas tal för åren 1861/70 ökade med 1,000 personer hvarje år för utvandringen till kolonierna. Belgiens tal i Tab. 25 äro för åren 1851/56 hemtade från Förenta Staterna, för åren 1857/69 från Förenta Staterna och Argentina, för åren 1870/78 från Förenta Staterna, Argentina och Uruguay. För åren 1861/67 äro siffrorna för Schweiz beräknade på det sätt, att de nordamerikanska siffrorna för invandringen ökats med femtio procent, hvarefter summan afrundats uppåt. Sistnämnda och andra motsvarande beräkningar för äldre år stödja sig naturligtvis på den erfarenhet, som gifves vid handen under de tidigaste åren af den egna statistiken.

Talen för Italien åren 1869/75 äro delvis beräknade på grund af uppgifter från Förenta Staterna, Argentina, Brasilien och Uruguay. — För Nederländerna åren 1870/77 är endast utvandringen till samtliga länder känd (europeiska och utomeuropeiska); siffrorna i Tab. 25 för den transoceaniska

utvandringen utgöra blott en uppskattning. — Rysslands tal för åren 1851/70 afse invandringen till Förenta Staterna; för åren 1871/98 utgöra de den uppgifna ryska utvandringen öfver tyska hamnar; därefter hafva Förenta Staternas invandringssiffror ånyo ansetts vara att föredraga, dock först sedan de minskats med halfva den i Finland uppgifna utvandringen, — detta sista på grund af att i Amerika blott en del af finnarna synas vara upptagna under Ryssland.

»Öfriga länder» i Tab. 25 (väsentligen Balkanhalfön men därjämte smärre belopp för Malta, Gibraltar etc.) representeras af den uppgifna invandringen i Förenta Staterna.

Med afseende å betydelsen af ordet *transoceanisk* utvandring må till sist anmärkas, att detsamma principiellt fattats såsom liktydigt med utvandring som sker medels öfverfarande af något af de stora världshafven, alltså icke t. ex. Medelhafvet. Men i de särskilda ländernas statistik är denna distinktion visst icke alltid iakttagen. All utvandring *öfver land* är så vidt möjligt utesluten, sålunda i främsta rummet den stora utflyttningen från Europeiska Ryssland till Sibirien. Om denna sistnämnda flyttnings åtminstone nettobelopp skulle man kunna erhålla en viss föreställning genom jämförelser mellan Tab. 17—21. och Tab. 25, — för den händelse nämligen att dessa siffrors tillförlitlighet räcker till för ändamålet, något som vi icke vilja garantera.

Tab. 29—31.

Talen för utvandringen öfver de olika *hamnarna* äro för England hemtade ur den officiella engelska statistiken, för de tyska hamnarna ur Hamburgs och Bremens statistik äfvensom Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs, 1908, I. Öfriga uppgifter äro i regeln hemtade ur förut omnämnda publikationer af L. Bodio. För »spanska och portugisiska hamnar» äro införda talen i Tab. 25 för den sammanlagda utvandringen från Pyreneiska halfön.

Förevarande tabeller förete, såsom synes, åtskilliga luckor. En del af dem kunde möjligen utfyllas genom skriftväxling med vederbörande statistiska byråer, men ämnets betydelse för härvarande ändamål är ej tillräckligt stor att motivera besväret och tidsutdräkten härmed. De lämnade uppgifterna äro för öfrigt endast af relatift värde, enär källorna ofta äro motsägande och kontinuiteten ej sällan bruten.

Tab. 32—37.

Förenta Staternas siffror äro hämtade från de officiella publikationerna och likaså talen för Argentina, Brasilien och Uruguay, — för sistnämnda båda länder i regeln efter Bodio och Beukemann. Invandringstalen för Canada och Australien däremot utgöra summorna af den uppgifna utvandringen till dessa länder öfver brittiska, tyska och belgiska hamnar; de officiella talen äro här af mindre intresse, emedan de för Canada saknas för en hel följd af år och för Australien omfatta äfven flyttningen mellan de olika kolonierna inbördes.

TABELLER

II

FOLKÖKNINGEN OCH UTVANDRINGEN I SVERIGE

(Tab. 38—102)

Tab. 38. Folkmängden i Sverige, jämförd med folkmängden i Europa och i de fyra nordiska länderna.

År.	Folkmängd.		Sverige i promille.	Folkmängd.		Sverige i procent.
	Europa.	Sverige.		De fyra nordiska länderna.	Sverige.	
1600	95,000,000	950,000	10·00	.	950,000	.
1700	130,000,000	1,485,000	11·42	.	1,485,000	.
1800	187,693,000	2,347,303	12·50	5,262,000	2,347,303	44·61
1900	400,577,000	5,136,441	12·82	12,548,000	5,136,441	40·93
1908	433,309,000	5,429,600	12·53	13,363,000	5,429,600	40·63
1700	130,000,000	1,485,000	11·42	.	1,485,000	.
1750	150,000,000	1,780,678	11·87	3,750,000	1,780,678	47·48
1800	187,693,000	2,347,303	12·50	5,262,000	2,347,303	44·61
1850	266,228,000	3,482,541	13·08	8,026,000	3,482,541	43·39
1900	400,577,000	5,136,441	12·82	12,548,000	5,136,441	40·93
1908	433,309,000	5,429,600	12·53	13,363,000	5,429,600	40·63
1800	187,693,000	2,347,303	12·50	5,262,000	2,347,303	44·61
1805	193,000,000	2,422,039	12·55	5,460,000	2,422,039	44·36
1810	198,388,000	2,396,351	12·08	5,418,000	2,396,351	44·23
1815	203,000,000	2,465,066	12·14	5,591,000	2,465,066	44·09
1820	212,768,000	2,583,329	12·14	5,928,000	2,583,329	43·58
1825	224,000,000	2,768,530	12·36	6,349,000	2,768,530	43·61
1830	233,962,000	2,883,999	12·33	6,669,000	2,883,999	43·24
1835	242,500,000	3,019,995	12·45	6,930,000	3,019,995	43·58
1840	250,972,000	3,138,887	12·51	7,196,000	3,138,887	43·62
1845	261,969,000	3,316,536	12·66	7,636,000	3,316,536	43·43
1850	266,228,000	3,482,541	13·08	8,026,000	3,482,541	43·39
1855	271,976,000	3,641,011	13·39	8,427,000	3,641,011	43·21
1860	282,893,000	3,856,107	13·63	8,916,000	3,856,107	43·25
1865	295,542,000	4,100,649	13·88	9,439,000	4,100,649	43·44
1870	305,399,000	4,168,525	13·65	9,557,000	4,168,525	43·62
1875	316,809,000	4,375,542	13·81	10,067,000	4,375,542	43·46
1880	331,745,000	4,565,668	13·76	10,618,000	4,565,668	43·00
1885	346,909,000	4,669,219	13·46	10,985,000	4,669,219	42·51
1890	362,902,000	4,784,981	13·19	11,409,000	4,784,981	41·94
1895	378,941,000	4,919,207	12·98	11,845,000	4,919,207	41·53
1900	400,577,000	5,136,441	12·82	12,548,000	5,136,441	40·93
1905	421,102,000	5,290,600	12·56	13,021,000	5,290,600	40·63
1908	433,309,000	5,429,600	12·53	13,363,000	5,429,600	40·63

Anmärkning.

Folkmängden i *Europa* åren 1600 och 1700 är föga mer än en gissning. För öfriga år är den upptagen enligt Tab. 2. — Äfven *Sveriges* folkmängd år 1600 är ytterst osäker; för öfriga år, från och med 1800, är den hämtad från Tab. 39 och afviker för vissa år, i oväsentlig mån, från talen i Tab. 3. — Med »*de fyra nordiska länderna*» menas Sverige, Norge, Danmark och Finland, jämte Färöarna och Island. Folkmängden för år 1750 är osäker.

Tab. 39. Folkmängd, födelseöfverskott och omflyttning åren 1749/1908. [1]

Åren.	Folkmängd vid periodens slut.	Under perioden.			Flyttningsförlustens faktorer.		
		Födelseöfverskott.	Folkökning.	Flyttningsförlust.	Känd utvandring.	Känd invandring.	Ej redovisad förlust.
1748	1,755,692						
1749/1908	5,429,600	4,781,199	3,673,908	1,107,291	1,120,648	224,200	210,843
1751/60 [2]	1,925,248	156,901	144,570	12,331	·	·	12.331
1761/70	2,042,574	130,775	117,326	13,449	·	·	13,449
1771/80	2,118,281	84,646	75,707	8,939	·	·	8,939
1781/90	2,187,732	87,023	69,451	17,572	·	·	17,572
1791/00	2,347,303	181,559	159,571	21,988	·	·	21,988
1801/10	2,396,351	63,161	49,048	14,113	·	·	14,113
1811/20	2,583,329	186,269	186,978	**709**	·	·	**709**
1821/30	2,883,999	302,892	300,670	2,222	·	·	2,222
1831/40	3,138,887	261,803	254,888	6,915	·	·	6,915
1841/50	3,482,541	347,715	343,654	4,061	·	·	4,061
1851/60	3,856,107	404,141	373,566	30,575	16,900	·	13,675
1861/70	4,168,525	458,745	312,418	146,327	122,447	·	23,880
1871/80	4,565,668	535,897	397,143	138,754	150,269	29,578	18,063
1881/90	4,784,981	566,598	219,313	347,285	376,401	47,601	18,485
1891/00	5,136,441	531,800	351,460	180,340	246,772	78,810	12,378
1901/08 [3]	5,429,600	454,418	293,159	161,259	207,859	68,211	21,611
1751/55 [2]	1,875,029	99,029	94,351	4,678	·	·	4,678
1756/60	1,925,248	57,872	50,219	7,653	·	·	7,653
1761/65	1,976,824	54,936	51,576	3,360	·	·	3,360
1766/70	2,042,574	75,839	65,750	10,089	·	·	10,089
1771/75	2,020,847	— 16,454	— 21,727	5,273	·	·	5,273
1776/80	2,118,281	101,100	97,434	3,666	·	·	3,666
1781/85	2,149,773	42,354	31,492	10,862	·	·	10,862
1786/90	2,187,732	44,669	37,959	6,710	·	·	6,710
1791/95	2,281,137	98,809	93,405	5,404	·	·	5,404
1796/00	2,347,303	82,750	66,166	16,584	·	·	16,584
1801/05	2,422,039	83,055	74,736	8,319	·	·	8,319
1806/10	2,396,351	— 19,894	— 25,688	5,794	·	·	5,794
1811/15	2,465,066	71,643	68,715	2,928	·	·	2,928
1816/20	2,583,329	114,626	118,263	**3,637**	·	·	**3,637**
1821/25	2,768,530	183,938	185,201	**1,263**	·	·	**1,263**
1826/30	2,883,999	118,954	115,469	3,485	·	·	3,485
1831/35	3,019,995	137,468	135,996	1,472	·	·	1,472
1836/40	3,138,887	124,335	118,892	5,443	·	·	5,443
1841/45	3,316,536	178,563	177,649	914	·	·	914
1846/50	3,482,541	169,152	166,005	3,147	·	·	3,147
1851/55	3,641,011	180,733	158,470	22,263	12,744	·	9,519
1856/60	3,856,107	223,408	215,096	8,312	4,156	·	4,156
1861/65	4,100,649	268,223	244,542	23,681	19,816	·	3,865
1866/70	4,168,525	190,522	67,876	122,646	102,631	·	20,015
1871/75	4,375,542	264,594	207,017	57,577	64,463	14,636	7,750
1876/80	4,565,668	271,303	190,126	81,177	85,806	14,942	10,313
1881/85	4,669,219	272,481	103,551	168,930	174,828	21,380	15,482
1886/90	4,784,981	294,117	115,762	178,355	201,573	26,221	3,003
1891/95	4,919,207	261,539	134,226	127,313	161,462	38,955	4,806
1896/00	5,136,441	270,261	217,234	53,027	85,310	39,855	7,572
1901/05	5,290,600	277,292	154,159	123,133	147,678	39,899	15,354
1906/08 [3]	5,429,600	177,126	139,000	38,126	60,181	28,312	6,257

[1] Fetstil i kol. »Flyttningsförlust» och i kol. »Ej redovisad förlust» utmärker öfverskott af *invandring*. — [2] Folkmängden vid 1750 års slut var 1,780,678. — [3] Födelseöfverskottets tal 1907 och 1908 är preliminärt.

Tab. 39. (Forts.). *Befolkningsrörelsen.*[1]

År.	Folkmängd vid årets slut.[2]	Under året.			Flyttningsförlustens faktorer.		
		Födelseöfverskott.	Folkökning.	Flyttningsförlust.	Känd utvandring.	Känd invandring.	Ej redovisad förlust.
1748	1,755,692						
1749	1,764,724	9,967	9,032	935	.	.	935
1750	**1,780,678**	16,889	15,954	935	.	.	935
1751	1,802,132	22,389	21,454	935	.	.	935
1752	1,816,703	15,506	14,571	935	.	.	935
1753	1,837,869	22,102	21,166	936	.	.	936
1754	1,857,047	20,114	19,178	936	.	.	936
1755	**1,875,029**	18,918	17,982	936	.	.	936
1756	1,889,424	15,925	14,395	1,530	.	.	1,530
1757	1,892,990	5,096	3,566	1,530	.	.	1,530
1758	1,893,444	1,985	454	1,531	.	.	1,531
1759	1,905,866	13,953	12,422	1,531	.	.	1,531
1760	**1,925,248**	20,913	19,382	1,531	.	.	1,531
1761	1,942,007	17,431	16,759	672	.	.	672
1762	1,948,859	7,524	6,852	672	.	.	672
1763	1,952,238	4,051	3,379	672	.	.	672
1764	1,966,190	14,624	13,952	672	.	.	672
1765	**1,976,824**	11,306	10,634	672	.	.	672
1766	1,992,142	17,335	15,318	2,017	.	.	2,017
1767	2,009,596	19,472	17,454	2,018	.	.	2,018
1768	2,020,546	12,968	10,950	2,018	.	.	2,018
1769	2,030,491	11,963	9,945	2,018	.	.	2,018
1770	**2,042,574**	14,101	12,083	2,018	.	.	2,018
1771	2,050,680	9,161	8,106	1,055	.	.	1,055
1772	2,032,235	— 17,390	— 18,445	1,055	.	.	1,055
1773	1,977,205	— 53,975	— 55,030	1,055	.	.	1,055
1774	2,000,208	24,057	23,003	1,054	.	.	1,054
1775	**2,020,847**	21,693	20,639	1,054	.	.	1,054
1776	2,041,291	21,177	20,444	733	.	.	733
1777	2,057,155	16,597	15,864	733	.	.	733
1778	2,073,295	16,873	16,140	733	.	.	733
1779	2,089,624	17,062	16,329	733	.	.	733
1780	**2,118,281**	29,391	28,657	734	.	.	734
1781	2,132,926	16,817	14,645	2,172	.	.	2,172
1782	2,140,995	10,241	8,069	2,172	.	.	2,172
1783	2,143,579	4,756	2,584	2,172	.	.	2,172
1784	2,145,219	3,813	1,640	2,173	.	.	2,173
1785	**2,149,773**	6,727	4,554	2,173	.	.	2,173
1786	2,163,415	14,984	13,642	1,342	.	.	1,342
1787	2,178,403	16,330	14,988	1,342	.	.	1,342
1788	2,192,760	15,699	14,357	1,342	.	.	1,342
1789	2,188,962	— 2,456	— 3,798	1,342	.	.	1,342
1790	**2,187,732**	112	— 1,230	1,342	.	.	1,342
1791	2,202,319	15,667	14,587	1,080	.	.	1,080
1792	2,229,343	28,105	27,024	1,081	.	.	1,081
1793	2,250,919	22,657	21,576	1,081	.	.	1,081
1794	2,272,890	23,052	21,971	1,081	.	.	1,081
1795	**2,281,137**	9,328	8,247	1,081	.	.	1,081
1796	2,300,793	22,972	19,656	3,316	.	.	3,316
1797	2,322,814	25,338	22,021	3,317	.	.	3,317
1798	2,344,228	24,731	21,414	3,317	.	.	3,317
1799	2,356,993	16,082	12,765	3,317	.	.	3,317
1800	**2,347,303**	— 6,373	— 9,690	3,317	.	.	3,317
1801	2,354,952	9,312	7,649	1,663	.	.	1,663

[1] Se anm. 1 å föregående sida. — [2] Fetstil är använd för folkmängden vid slutet af hvarje femårsperiod.

Tab. 39. (Forts.). *Befolkningsrörelsen.*[1]

År.	Folkmängd vid årets slut.[2]	Under året.			Flyttningsförlustens faktorer.		
		Födelseöfverskott.	Folkökning.	Flyttningsförlust.	Känd utvandring.	Känd invandring.	Ej redovisad förlust.
1802	2,372,216	18,928	17,264	1,664	.	.	1,664
1803	2,388,619	18,067	16,403	1,664	.	.	1,664
1804	2,403,814	16,859	15,195	1,664	.	.	1,664
1805	**2,422,039**	19,889	18,225	1,664	.	.	1,664
1806	2,428,734	7,853	6,695	1,158	.	.	1,158
1807	2,439,599	12,024	10,865	1,159	.	.	1,159
1808	2,427,592	— 10,848	— 12,007	1,159	.	.	1,159
1809	2,394,201	— 32,232	— 33,391	1,159	.	.	1,159
1810	**2,396,351**	3,309	2,150	1,159	.	.	1,159
1811	2,411,382	15,616	15,031	585	.	.	585
1812	2,418,780	7,984	7,398	586	.	.	586
1813	2,423,949	5,755	5,169	586	.	.	586
1814	2,438,241	14,878	14,292	586	.	.	586
1815	**2,465,066**	27,410	26,825	585	.	.	585
1816	2,497,212	31,419	32,146	**727**	.	.	**727**
1817	2,520,897	22,958	23,685	**727**	.	.	**727**
1818	2,545,593	23,969	24,696	**727**	.	.	**727**
1819	2,560,690	14,369	15,097	**728**	.	.	**728**
1820	**2,583,329**	21,911	22,639	**728**	.	.	**728**
1821	2,609,238	25,656	25,909	**253**	.	.	**253**
1822	2,644,410	34,919	35,172	**253**	.	.	**253**
1823	2,686,855	42,192	42,445	**253**	.	.	**253**
1824	2,724,428	37,321	37,573	**252**	.	.	**252**
1825	**2,768,530**	43,850	44,102	**252**	.	.	**252**
1826	2,801,931	34,098	33,401	697	.	.	697
1827	2,824,452	23,218	22,521	697	.	.	697
1828	2,843,249	19,494	18,797	697	.	.	697
1829	2,859,321	16,769	16,072	697	.	.	697
1830	**2,883,999**	25,375	24,678	697	.	.	697
1831	2,896,683	12,979	12,684	295	.	.	295
1832	2,918,172	21,784	21,489	295	.	.	295
1833	2,954,240	36,362	36,068	294	.	.	294
1834	2,977,883	23,937	23,643	294	.	.	294
1835	**3,019,995**	42,406	42,112	294	.	.	294
1836	3,055,001	36,094	35,006	1,088	.	.	1,088
1837	3,072,918	19,005	17,917	1,088	.	.	1,088
1838	3,088,085	16,256	15,167	1,089	.	.	1,089
1839	3,105,371	18,375	17,286	1,089	.	.	1,089
1840	**3,138,887**	34,605	33,516	1,089	.	.	1,089
1841	3,173,160	34,455	34,273	182	.	.	182
1842	3,206,776	33,799	33,616	183	.	.	183
1843	3,236,632	30,039	29,856	183	.	.	183
1844	3,275,133	38,684	38,501	183	.	.	183
1845	**3,316,536**	41,586	41,403	183	.	.	183
1846	3,342,927	27,020	26,391	629	.	.	629
1847	3,362,072	19,774	19,145	630	.	.	629
1848	3,397,454	36,011	35,382	629	.	.	629
1849	3,441,286	44,462	43,832	630	.	.	630
1850	**3,482,541**	41,885	41,255	630	.	.	630
1851	3,519,175	38,559	36,634	1,925	1,102	.	823
1852	3,541,600	28,215	22,425	5,790	3,314	.	2,476
1853	3,563,723	27,360	22,123	5,237	2,998	.	2,239
1854	3,605,572	49,261	41,849	7,412	4,243	.	3,169
1855	**3,641,011**	37,338	35,439	1,899	1,087	.	812

[1] Fetstil i kol. »Flyttningsförlust» och i kol. »Ej redovisad förlust» utmärker öfverskott af *invandring*. — [2] Fetstil är använd för folkmängden vid slutet af hvarje femårsperiod.

Tab. 39. (Forts.). *Befolkningsrörelsen.*

År.	Folkmängd vid årets slut.[1]	Under året.			Flyttningsförlustens faktorer.		
		Födelseöfverskott.	Folkökning.	Flyttningsförlust.	Känd utvandring.	Känd invandring.	Ej redovisad förlust.
1856	3,674,215	35,464	33,204	2,260	1,130	.	1,130
1857	3,688,411	17,858	14,196	3,662	1,831	.	1,831
1858	3,735,810	48,541	47,399	1,142	571	.	571
1859	3,791,143	55,885	55,333	552	276	.	276
1860	**3,856,107**	65,660	64,964	696	348	.	348
1861	3,908,180	54,805	52,073	2,732	2,286	.	446
1862	3,952,385	47,234	44,205	3,029	2,535	.	494
1863	4,005,700	57,052	53,315	3,737	3,127	.	610
1864	4,053,580	54,067	47,880	6,187	5,177	.	1,010
1865	**4,100,649**	55,065	47,069	7,996	6,691	.	1,305
1866	4,146,361	54,323	45,712	8,611	7,206	.	1,405
1867	4,181,967	46,760	35,606	11,154	9,334	.	1,820
1868	4,176,820	27,148	— 5,147	32,295	27,024	.	5,271
1869	4,155,040	24,902	— 21,780	46,682	39,064	.	7,618
1870	**4,168,525**	37,389	13,485	23,904	20,003	.	3,901
1871	4,207,222	55,287	38,697	16,590	17,450	2,957	2,097
1872	4,250,533	58,181	43,311	14,870	15,915	2,958	1,913
1873	4,296,396	58,118	45,863	12,255	13,580	2,958	1,633
1874	4,336,115	45,489	39,719	5,770	7,791	2,958	937
1875	**4,375,542**	47,519	39,427	8,092	9,727	2,805	1,170
1876	4,417,760	49,556	42,218	7,338	9,418	3,212	1,132
1877	4,467,824	55,301	50,064	5,237	7,610	3,288	915
1878	4,513,593	53,046	45,769	7,277	9,032	2,841	1,086
1879	4,558,320	61,891	44,727	17,164	17,637	2,592	2,119
1880	**4,565,668**	51,509	7,348	44,161	42,109	3,009	5,061
1881	4,570,038	52,004	4,370	47,634	45,992	2,957	4,599
1882	4,573,303	54,894	3,265	51,629	50,178	3,567	5,018
1883	4,596,079	53,388	22,776	30,612	31,605	4,153	3,160
1884	4,632,742	57,668	36,663	21,005	23,560	4,911	2,356
1885	**4,669,219**	54,527	36,477	18,050	23,493	5,792	349
1886	4,702,901	61,837	33,682	28,155	32,889	5,224	490
1887	4,719,942	63,942	17,041	46,901	50,786	4,642	757
1888	4,734,310	60,620	14,368	46,252	50,323	4,821	750
1889	4,761,899	55,945	27,589	28,356	33,363	5,504	497
1890	**4,784,981**	51,773	23,082	28,691	34,212	6,030	509
1891	4,802,590	54,913	17,609	37,304	42,776	6,114	642
1892	4,806,642	43,728	4,052	39,676	45,504	6,511	683
1893	4,823,239	50,702	16,597	34,105	40,869	7,377	613
1894	4,871,085	51,965	47,846	4,119	13,358	10,425	1,186
1895	**4,919,207**	60,231	48,122	12,109	18,955	8,528	1,682
1896	4,962,777	57,049	43,570	13,479	19,551	7,807	1,735
1897	5,011,227	56,441	48,450	7,991	14,559	7,861	1,293
1898	5,064,899	60,574	53,672	6,902	13,663	7,974	1,213
1899	5,098,926	44,204	34,027	10,177	16,876	8,196	1,497
1900	**5,136,441**	51,993	37,515	14,478	20,661	8,017	1,834
1901	5,173,485	56,598	37,044	19,554	24,616	7,621	2,559
1902	5,196,946	57,642	23,461	34,181	37,107	6,784	3,858
1903	5,216,220	55,286	19,274	36,012	39,525	7,623	4,110
1904	5,255,571	54,800	39,351	15,449	22,384	9,262	2,327
1905	**5,290,600**	52,966	35,029	17,937	24,046	8,609	2,500
1906	5,333,163	60,254	42,563	17,691	24,704	9,581	2,568
1907[2]	5,375,174	58,465	42,011	16,454	22,978	8,913	2,389
1908[2]	5,429,600	58,407	54,426	3,981	12,499	9,818	1,300

[1] Fetstil är använd för folkmängden vid slutet af hvarje femårsperiod. — [2] Födelseöfverskottets tal är preliminärt.

Tab. 40. Befolkningsrörelsen, årl. på 100,000 inb. af medelfolkmängden åren 1749/1908.

Å r.	Folk-ökning.	Gifter-mål.	Lefv. födde.	Aflidne.	Öfver-skott.	Flytt-nings-förlust.[1]
1749/1908	**727**	729	3,103	2,157	946	219
1749/1800	**554**	848	3,361	2,736	625	71
1801/1850	**814**	788	3,223	2,390	833	19
1851/1908	**751**	648	2,932	1,794	1,138	387
1751/60	**777**	899	3,567	2,724	843	66
1761/70	**592**	852	3,417	2,757	660	68
1771/80	**370**	849	3,301	2,887	414	44
1781/90	**322**	788	3,195	2,792	403	81
1791/00	**700**	855	3,331	2,535	796	96
1801/10	**204**	827	3,086	2,823	263	59
1811/20	**755**	873	3,331	2,579	752	**3**
1821/30	**1,092**	832	3,463	2,363	1,100	8
1831/40	**846**	714	3,147	2,278	869	23
1841/50	**1,039**	727	3,110	2,059	1,051	12
1851/60	**1,026**	761	3,279	2,169	1,110	84
1861/70	**766**	654	3,141	2,016	1,125	359
1871/80	**905**	681	3,048	1,827	1,221	316
1881/90	**469**	626	2,906	1,694	1,212	743
1891/00	**713**	594	2,714	1,636	1,078	365
1901/08	**696**	599	2,594	1,516	1,078	382
1751/55	**1,033**	917	3,709	2,625	1,084	51
1756/60	**529**	882	3,429	2,819	610	81
1761/65	**529**	879	3,460	2,897	563	34
1766/70	**653**	825	3,375	2,622	753	100
1771/75	**— 215**	810	3,134	3,297	— 163	52
1776/80	**944**	886	3,465	2,486	979	35
1781/85	**294**	776	3,176	2,780	396	102
1786/90	**348**	801	3,214	2,804	410	62
1791/95	**835**	909	3,388	2,505	883	48
1796/00	**569**	803	3,276	2,565	711	142
1801/05	**627**	795	3,135	2,438	697	70
1806/10	**— 212**	858	3,038	3,202	— 164	48
1811/15	**568**	893	3,292	2,700	592	24
1816/20	**935**	853	3,369	2,463	906	**29**
1821/25	**1,386**	890	3,584	2,207	1,377	**9**
1826/30	**815**	777	3,350	2,510	840	25
1831/35	**924**	749	3,239	2,305	934	10
1836/40	**771**	680	3,059	2,253	806	35
1841/45	**1,102**	724	3,128	2,020	1,108	6
1846/50	**979**	730	3,093	2,095	998	19
1851/55	**891**	733	3,181	2,165	1,016	125
1856/60	**1,154**	788	3,372	2,173	1,199	45
1861/65	**1,225**	713	3,320	1,976	1,344	119
1866/70	**326**	598	2,968	2,054	914	588
1871/75	**969**	702	3,066	1,828	1,238	269
1876/80	**845**	660	3,032	1,826	1,206	361
1881/85	**449**	642	2,936	1,753	1,183	734
1886/90	**488**	611	2,877	1,637	1,240	752
1891/95	**556**	576	2,744	1,661	1,083	527
1896/00	**863**	611	2,686	1,612	1,074	211
1901/05	**591**	590	2,612	1,548	1,064	473
1906/08	**865**	615	2,564	1,462	1,102	237

[1] Fetstil i denna kol. utmärker öfverskott af *invandring*.

Tab. 40. (Forts.). *Befolkningsrörelsen, årligen på 100,000 inb. af medelfolkmängden.*

Å r.	Folk-ökning.	Gifter-mål.	Lefv. födde.	Aflidne.	Öfver-skott.	Flytt-nings-förlust.[1]
1749	**517**	855	3,382	2,814	568	51
1750	**902**	924	3,640	2,687	953	51
1751	**1,199**	927	3,868	2,618	1,250	51
1752	**806**	926	3,591	2,734	857	51
1753	**1,158**	871	3,612	2,403	1,209	51
1754	**1,038**	945	3,722	2,633	1,089	51
1755	**963**	916	3,752	2,738	1,014	51
1756	**765**	850	3,612	2,766	846	81
1757	**188**	797	3,261	2,992	269	81
1758	**24**	807	3,342	3,237	105	81
1759	**654**	975	3,362	2,627	735	81
1760	**1,011**	976	3,570	2,478	1,092	81
1761	**868**	944	3,482	2,580	902	34
1762	**352**	896	3,508	3,122	386	34
1763	**174**	864	3,498	3,290	208	34
1764	**712**	879	3,470	2,724	746	34
1765	**539**	815	3,341	2,768	573	34
1766	**773**	827	3,379	2,506	873	100
1767	**873**	827	3,536	2,563	973	100
1768	**544**	846	3,361	2,717	644	100
1769	**491**	813	3,306	2,715	591	100
1770	**592**	812	3,298	2,606	692	100
1771	**395**	776	3,224	2,777	447	52
1772	**— 904**	682	2,889	3,741	— 852	52
1773	**— 2,745**	776	2,552	5,245	— 2,693	52
1774	**1,157**	877	3,445	2,236	1,209	52
1775	**1,027**	945	3,563	2,484	1,079	52
1776	**1,007**	901	3,292	2,250	1,042	35
1777	**775**	907	3,303	2,493	810	35
1778	**782**	905	3,482	2,665	817	35
1779	**785**	867	3,670	2,850	820	35
1780	**1,361**	853	3,570	2,174	1,396	35
1781	**689**	783	3,346	2,555	791	102
1782	**377**	768	3,205	2,726	479	102
1783	**120**	799	3,033	2,811	222	102
1784	**76**	748	3,153	2,975	178	102
1785	**211**	782	3,143	2,830	313	102
1786	**633**	802	3,289	2,594	695	62
1787	**690**	795	3,147	2,395	752	62
1788	**657**	789	3,387	2,668	719	62
1789	**— 174**	793	3,201	3,313	— 112	62
1790	**— 57**	825	3,048	3,043	5	62
1791	**666**	1,084	3,263	2,549	714	48
1792	**1,220**	1,001	3,658	2,390	1,268	48
1793	**964**	890	3,439	2,427	1,012	48
1794	**971**	818	3,379	2,360	1,019	48
1795	**362**	759	3,204	2,794	410	48
1796	**861**	862	3,468	2,465	1,003	142
1797	**954**	844	3,477	2,381	1,096	142
1798	**918**	829	3,368	2,308	1,060	142
1799	**542**	735	3,202	2,518	684	142
1800	**— 413**	745	2,872	3,143	— 271	142
1801	**326**	725	3,004	2,608	396	70

[1] Talen äro, hvad angår tidrymden 1749/1850, för samtliga åren inom resp. femårsperioder upptagna med samma belopp som medeltalet för perioden (sid. 142).

Tab. 40. (Forts.). *Befolkningsrörelsen, årligen på 100,000 inb. af medelfolkmängden.*

Å r.	Folk-ökning.	Gifter-mål.	Lefv. födde.	Aflidne.	Öfver-skott.	Flytt-nings-förlust.[1]
1802	**731**	783	3,172	2,371	801	70
1803	**689**	819	3,136	2,377	759	70
1804	**633**	807	3,190	2,487	703	70
1805	**755**	837	3,173	2,348	825	70
1806	**276**	804	3,075	2,751	324	48
1807	**446**	820	3,116	2,622	494	48
1808	— **494**	812	3,039	3,485	— 446	48
1809	— **1,385**	781	2,667	4,004	— 1,337	48
1810	**90**	1,076	3,295	3,157	138	48
1811	**625**	1,066	3,530	2,881	649	24
1812	**306**	913	3,357	3,027	330	24
1813	**213**	774	2,974	2,737	237	24
1814	**588**	752	3,119	2,507	612	24
1815	**1,093**	961	3,477	2,360	1,117	24
1816	**1,295**	930	3,532	2,266	1,266	**29**
1817	**944**	834	3,340	2,425	915	**29**
1818	**975**	846	3,383	2,437	946	**29**
1819	**592**	814	3,299	2,736	563	**29**
1820	**880**	844	3,297	2,446	851	**29**
1821	**996**	881	3,544	2,557	987	**9**
1822	**1,338**	929	3,588	2,259	1,329	**9**
1823	**1,590**	899	3,683	2,102	1,581	**9**
1824	**1,388**	883	3,456	2,077	1,379	**9**
1825	**1,604**	860	3,649	2,054	1,595	**9**
1826	**1,198**	808	3,484	2,261	1,223	25
1827	**800**	722	3,130	2,305	825	25
1828	**662**	791	3,361	2,674	687	25
1829	**563**	791	3,485	2,897	588	25
1830	**858**	773	3,291	2,408	883	25
1831	**439**	690	3,049	2,600	449	10
1832	**738**	719	3,086	2,338	748	10
1833	**1,227**	783	3,411	2,174	1,237	10
1834	**796**	801	3,374	2,568	806	10
1835	**1,402**	750	3,267	1,855	1,412	10
1836	**1,152**	717	3,184	1,997	1,187	35
1837	**584**	690	3,084	2,465	619	35
1838	**492**	609	2,937	2,410	527	35
1839	**558**	677	2,949	2,356	593	35
1840	**1,073**	707	3,143	2,035	1,108	35
1841	**1,085**	717	3,033	1,942	1,091	6
1842	**1,053**	711	3,165	2,106	1,059	6
1843	**927**	719	3,078	2,145	933	6
1844	**1,182**	744	3,215	2,027	1,188	6
1845	**1,256**	729	3,145	1,883	1,262	6
1846	**792**	690	2,994	2,183	811	19
1847	**570**	682	2,958	2,369	589	19
1848	**1,046**	732	3,033	1,968	1,065	19
1849	**1,281**	783	3,284	1,984	1,300	19
1850	**1,191**	759	3,189	1,979	1,210	19
1851	**1,047**	736	3,174	2,072	1,102	55
1852	**635**	684	3,069	2,270	799	164
1853	**624**	720	3,137	2,366	771	147
1854	**1,167**	769	3,350	1,976	1,374	207
1855	**978**	752	3,175	2,145	1,030	52

[1] Fetstil i denna kol. utmärker öfverskott af *invandring*. Jfr vidare anm. å föregående sida.

Tab. 40. (Forts.). *Befolkningsrörelsen, årligen på 100,000 inb. af medelfolkmängden.*

Å r.	Folk-ökning.	Gifter-mål.	Lefv. födde.	Aflidne.	Öfver-skott.	Flytt-nings-förlust.
1856	**908**	744	3,147	2,177	970	62
1857	**385**	775	3,243	2,758	485	100
1858	**1,277**	811	3,477	2,169	1,308	31
1859	**1,471**	828	3,499	2,013	1,486	15
1860	**1,700**	780	3,483	1,765	1,718	18
1861	**1,340**	727	3,257	1,847	1,410	70
1862	**1,121**	706	3,338	2,140	1,198	77
1863	**1,335**	726	3,362	1,933	1,429	94
1864	**1,183**	698	3,361	2,025	1,336	153
1865	**1,150**	707	3,281	1,936	1,345	195
1866	**1,105**	672	3,311	1,998	1,313	208
1867	**852**	609	3,083	1,964	1,119	267
1868	**— 123**	546	2,747	2,098	649	772
1869	**— 523**	564	2,825	2,227	598	1,121
1870	**324**	602	2,878	1,980	898	574
1871	**925**	649	3,042	1,721	1,321	396
1872	**1,024**	693	3,004	1,628	1,376	352
1873	**1,073**	731	3,080	1,720	1,360	287
1874	**919**	727	3,085	2,032	1,053	134
1875	**905**	705	3,117	2,027	1,090	185
1876	**958**	708	3,084	1,959	1,125	167
1877	**1,123**	683	3,107	1,866	1,241	118
1878	**1,016**	647	2,983	1,806	1,177	161
1879	**981**	629	3,052	1,694	1,358	377
1880	**160**	632	2,936	1,810	1,126	966
1881	**96**	619	2,907	1,768	1,139	1,043
1882	**72**	633	2,935	1,735	1,200	1,128
1883	**496**	643	2,894	1,731	1,163	667
1884	**793**	653	3,001	1,753	1,248	455
1885	**782**	663	2,944	1,775	1,169	387
1886	**716**	641	2,976	1,661	1,315	599
1887	**361**	625	2,966	1,613	1,353	992
1888	**305**	592	2,878	1,599	1,279	974
1889	**579**	598	2,774	1,599	1,175	596
1890	**483**	599	2,795	1,712	1,083	600
1891	**367**	583	2,827	1,681	1,146	779
1892	**84**	569	2,698	1,788	910	826
1893	**345**	565	2,736	1,683	1,053	708
1894	**987**	574	2,710	1,638	1,072	85
1895	**983**	587	2,749	1,519	1,230	247
1896	**882**	595	2,718	1,564	1,154	272
1897	**972**	606	2,667	1,535	1,132	160
1898	**1,066**	614	2,711	1,508	1,203	137
1899	**670**	624	2,635	1,765	870	200
1900	**733**	615	2,700	1,684	1,016	283
1901	**719**	607	2,703	1,605	1,098	379
1902	**452**	596	2,648	1,537	1,111	659
1903	**370**	578	2,570	1,509	1,061	691
1904	**751**	585	2,575	1,529	1,046	295
1905	**664**	585	2,566	1,562	1,004	340
1906	**800**	613	2,570	1,437	1,133	333
1907 [1]	**784**	621	2,549	1,458	1,091	307
1908 [1]	**1,007**	610	2,573	1,492	1,081	74

[1] Talen för födde och döde äro preliminära.

Tab. 41. Tillväxtens tal i Sverige jämfördt med Europas.[1]

År.	Tillväxtens tal, ‰.		Sveriges öfverskott, ‰.	År.	Tillväxtens tal, ‰.		Sveriges öfverskott, ‰.
	Europa.	Sverige.			Europa.	Sverige.	
1801/1900	7·61	7·86	0·25	1853	4·71	6·25	1·54
				1854	3·36	11·74	8·38
				1855	0·71	9·83	9·12
1801/50	7·02	7·92	0·90	1856	5·92	9·12	3·20
1851/00	8·20	7·80	— 0·40	1857	7·95	3·86	— 4·09
				1858	8·38	12·85	4·47
				1859	8·63	14·81	6·18
1801/20	6·29	4·83	— 1·46	1860	8·62	17·14	8·52
1821/40	8·29	9·76	1·47	1861	9·00	13·50	4·50
1841/60	6·00	10·34	4·34	1862	9·93	11·31	1·38
1861/80	8·00	8·48	0·48	1863	8·35	13·49	5·14
1881/00	9·47	5·91	— 3·56	1864	8·73	11·95	3·22
				1865	7·93	11·61	3·68
				1866	4·62	11·15	6·53
1801/10	5·56	2·07	— 3·49	1867	7·74	8·59	0·85
1811/20	7·02	7·59	0·57	1868	5·92	— 1·23	— 7·15
1821/30	9·54	11·16	1·62	1869	7·34	— 5·21	—12·55
1831/40	7·04	8·36	1·32	1870	7·31	3·25	— 4·06
1841/50	5·92	10·44	4·52	1871	5·18	9·28	4·10
1851/60	6·09	10·24	4·15	1872	6·37	10·29	3·92
1861/70	7·68	7·82	0·14	1873	6·45	10·79	4·34
1871/80	8·31	9·14	0·83	1874	8·93	9·27	0·34
1881/90	9·02	4·70	— 4·32	1875	9·89	9·09	— 0·80
1891/00	9·93	7·11	— 2·82	1876	10·86	9·65	— 1·21
1901/08	9·87	6·96	— 2·91	1877	10·19	11·33	1·14
				1878	7·85	10·24	2·39
				1879	9·85	9·91	0·06
1841/45	8·61	11·07	2·46	1880	7·53	1·61	— 5·92
1846/50	3·23	9·82	6·59	1881	9·11	0·96	— 8·15
1851/55	4·28	8·94	4·66	1882	7·88	0·71	— 7·17
1856/60	7·90	11·55	3·65	1883	8·28	4·98	— 3·30
1861/65	8·79	12·37	3·58	1884	10·44	7·98	— 2·46
1866/70	6·58	3·29	— 3·29	1885	9·20	7·87	— 1·33
1871/75	7·36	9·74	2·38	1886	9·57	7·21	— 2·36
1876/80	9·26	8·54	— 0·72	1887	9·33	3·62	— 5·71
1881/85	8·98	4·50	— 4·48	1888	9·62	3·04	— 6·58
1886/90	9·05	4·91	— 4·14	1889	9·51	5·83	— 3·68
1891/95	8·69	5·55	— 3·14	1890	7·26	4·85	— 2·41
1896/00	11·17	8·68	— 2·49	1891	8·72	3·68	— 5·04
1901/05	10·04	5·93	— 4·11	1892	5·52	0·84	— 4·68
1906/08	9·57	8·68	— 0·89	1893	9·16	3·45	— 5·71
				1894	10·17	9·92	— 0·25
Årsvis:				1895	9·87	9·88	0·01
				1896	11·22	8·86	— 2·36
1841	7·18	10·92	3·74	1897	11·95	9·76	— 2·19
1842	6·69	10·59	3·90	1898	10·80	10·71	— 0·09
1843	9·12	9·31	0·19	1899	11·29	6·72	— 4·57
1844	10·27	11·90	1·63	1900	10·57	7·36	— 3·21
1845	9·81	12·64	2·83	1901	10·49	7·21	— 3·28
1846	6·21	7·96	1·75	1902	10·87	4·53	— 6·34
1847	0·84	5·73	4·89	1903	10·33	3·71	— 6·62
1848	— 2·12	10·52	12·64	1904	10·79	7·54	— 3·25
1849	3·70	12·90	9·20	1905	7·75	6·67	— 1·08
1850	7·55	11·99	4·44	1906	8·81	8·05	— 0·76
1851	6·55	10·52	3·97	1907	8·68	7·88	— 0·80
1852	6·09	6·37	0·28	1908	11·22	10·13	— 1·09

[1] Tillväxtens tal, ‰ = årliga folkökningen på 1,000 inb., räknadt efter formeln för ränta på ränta. Sveriges öfverskott = tillväxtens tal i Sverige, om därifrån subtraheras Europas tal. Siffrorna för Sverige äro beräknade på grund af Tab. 39.

Tab. 42. Sveriges Utvandringstal jämfördt med Europas.[1]

(Transoceanisk utvandring.)

År.	Utvandringstal, ‰. Europa.	Utvandringstal, ‰. Sverige.	Sveriges läge, %.[2]
1801/1900	1·03	.	.
1801/50	0·38	.	.
1851/00	1·49	3·42	230
1801/20	0·11	.	.
1821/40	0·29	.	.
1841/60	1·13	.	.
1861/80	1·15	2·31	201
1881/00	1·84	5·54	301
1801/20	0·11	.	.
1821/30	0·15	.	.
1831/40	0·41	.	.
1841/50	0·96	.	.
1851/60	1·30	0·41	32
1861/70	1·19	2·28	192
1871/80	1·12	2·34	209
1881/90	2·05	7·01	342
1891/00	1·66	4·15	250
1901/08	2·99	4·28	143
1841/45	0·57	.	.
1846/50	1·34	.	.
1851/55	1·75	0·63	36
1856/60	0·86	0·20	23
1861/65	0·93	0·63	68
1866/70	1·44	3·87	269
1871/75	1·29	1·97	153
1876/80	0·94	2·69	286
1881/85	1·96	6·41	327
1886/90	2·13	7·59	356
1891/95	1·85	5·87	317
1896/00	1·47	2·49	169
1901/05	2·71	4·97	183
1906/08	3·45	3·15	91
Årsvis:			
1841	0·66	.	.
1842	0·73	.	.
1843	0·38	.	.
1844	0·45	.	.
1845	0·63	.	.
1846	0 87	.	.
1847	1·51	.	.
1848	1·21	.	.
1849	1·54	.	.
1850	1·58	.	.
1851	1·76	0·27	15
1852	1·96	0·86	44
1853	1·84	0·75	41
1854	2·15	1·11	52
1855	1·07	0·16	15
1856	1·02	0·27	26
1857	1·29	0·48	37
1858	0·66	0·14	21
1859	0·62	0·06	10
1860	0·70	0·07	10
1861	0·58	0·28	48
1862	0·68	0·35	51
1863	1·07	0·44	41
1864	1·12	0·88	79
1865	1·20	1·15	96
1866	1·34	1·18	88
1867	1·35	1·47	109
1868	1·32	5·18	396
1869	1·67	7·75	464
1870	1·49	3·74	251
1871	1·25	3·15	252
1872	1·63	2·83	174
1873	1·59	2·26	142
1874	1·16	0·83	72
1875	0·85	0·85	100
1876	0·73	0·86	118
1877	0·63	0·67	106
1878	0·71	0·98	138
1879	1·00	2·82	282
1880	1·62	7·97	492
1881	2·10	8·92	425
1882	2·24	9·74	435
1883	2·16	5·64	261
1884	1·77	3·87	219
1885	1·55	3·96	255
1886	1·72	6·02	350
1887	2·15	9·85	458
1888	2·47	9·67	391
1889	2·22	6·10	275
1890	2·08	6·30	303
1891	2·41	7·99	332
1892	2·03	8·59	423
1893	1·92	7·79	406
1894	1·21	2·00	165
1895	1·69	3·08	182
1896	1·61	3·07	191
1897	1·28	2·07	162
1898	1·21	1·72	142
1899	1·48	2·37	160
1900	1·79	3·21	179
1901	2·10	3·96	189
1902	2·50	6·45	258
1903	2·81	6·91	246
1904	2·63	3·62	138
1905	3·43	3·95	115
1906	4·13	4·08	99
1907	4·29	3·70	86
1908	1·94	1·71	88

[1] Utvandringstal, ‰ = årliga utvandringen på 1,000 inb. — [2] Sveriges läge, % = Sveriges tal om Europas = 100.

Tab. 43. Sveriges Giftermålstal jämfördt med Nordvästeuropas.

År.	Giftermålstal, ‰. Nordvästeuropa.	Giftermålstal, ‰. Sverige.	Sveriges läge, %.[1]
1801/1900	·	7·09	·
1801/50	·	7·88	·
1851/00	7·74	6·58	85
1801/20	·	8·50	·
1821/40	·	7·70	·
1841/60	7·65	7·44	97
1861/80	8·00	6·68	84
1881/00	7·55	6·10	81
1801/20	·	8·50	·
1821/30	·	8·32	·
1831/40	·	7·14	·
1841/50	7·61	7·27	96
1851/60	7·68	7·61	99
1861/70	7·99	6·54	82
1871/80	8·02	6·81	85
1881/90	7·36	6·26	85
1891/00	7·72	5·94	77
1841/45	7·69	7·24	94
1846/50	7·54	7·30	97
1851/55	7·51	7·33	98
1856/60	7·84	7·88	101
1861/65	7·92	7·13	90
1866/70	8·05	5·98	74
1871/75	8·59	7·02	82
1876/80	7·48	6·60	88
1881/85	7·38	6·42	87
1886/90	7·34	6·11	83
1891/95	7·49	5·76	77
1896/00	7·94	6·11	77
1901/05	7·66	5·90	77
Årsvis:			
1841	7·76	7·17	92
1842	7·70	7·11	92
1843	7·63	7·19	94
1844	7·69	7·44	97
1845	7·69	7·29	95
1846	7·52	6·90	92
1847	6·93	6·82	98
1848	7·32	7·32	100
1849	7·77	7·83	101
1850	8·15	7·59	93
1851	8·02	7·36	92
1852	7·62	6·84	90
1853	7·65	7·20	94
1854	7·25	7·69	106
1855	7·02	7·52	107
1856	7·55	7·44	99
1857	7·93	7·75	98
1858	8·00	8·11	101
1859	7·77	8·28	107
1860	7·92	7·80	98
1861	7·60	7·27	96
1862	7·76	7·06	91
1863	7·99	7·26	91
1864	7·98	6·98	87
1865	8·27	7·07	85
1866	7·68	6·72	88
1867	8·28	6·09	74
1868	8·02	5·46	68
1869	8·46	5·64	67
1870	7·81	6·02	77
1871	8·08	6·49	80
1872	8·99	6·93	77
1873	8·93	7·31	82
1874	8·58	7·27	85
1875	8·35	7·05	84
1876	8·06	7·08	88
1877	7·62	6·83	90
1878	7·36	6·47	88
1879	7·18	6·29	88
1880	7·20	6·32	88
1881	7·26	6·19	85
1882	7·41	6·33	85
1883	7·40	6·43	87
1884	7·46	6·53	88
1885	7·36	6·63	90
1886	7·30	6·41	88
1887	7·27	6·25	86
1888	7·28	5·92	81
1889	7·40	5·98	81
1890	7·48	5·99	80
1891	7·53	5·83	77
1892	7·48	5·69	76
1893	7·40	5·65	76
1894	7·49	5·74	77
1895	7·56	5·87	78
1896	7·79	5·95	76
1897	7·91	6·06	77
1898	7·97	6·14	77
1899	8·05	6·24	78
1900	7·99	6·15	77
1901	7·85	6·07	77
1902	7·65	5·96	78
1903	7·59	5·78	76
1904	7·61	5·85	77
1905	7·61	5·85	77
1906	7·76	6·13	79
1907	7·77	6·21	80
1908	·	6·10	·

[1] Sveriges läge, % = Sveriges giftermålstal om Nordvästeuropas = 100.

Tab. 44. Sveriges Födelsetal jämfördt med Nordvästeuropas.

År.	Födelsetal, ‰. Nordvästeuropa.	Födelsetal, ‰. Sverige.	Sveriges läge, %.[1]
1801/1900	34·8	30·9	89
1801/50	35·4	32·2	91
1851/00	34·4	30·0	87
1801/20	34·8	32·1	92
1821/40	36·4	33·0	91
1841/60	34·5	32·0	93
1861/80	35·8	30·9	86
1881/00	33·3	28·1	84
1801/20	34·8	32·1	92
1821/30	37·2	34·6	93
1831/40	35·6	31·5	88
1841/50	34·7	31·1	90
1851/60	34·4	32·8	95
1861/70	35·3	31·4	89
1871/80	36·2	30·5	84
1881/90	33·9	29·1	86
1891/00	32·7	27·2	83
1841/45	35·5	31·3	88
1846/50	34·0	30·9	91
1851/55	33·9	31·8	94
1856/60	34·9	33·7	97
1861/65	35·3	33·2	94
1866/70	35·3	29·7	84
1871/75	36·3	30·7	85
1876/80	36·1	30·3	84
1881/85	34·4	29·4	85
1886/90	33·4	28·8	86
1891/95	32·9	27·4	83
1896/00	32·5	26·9	83
1901/05	31·2	26·1	84
Årsvis:			
1841	35·4	30·3	86
1842	36·1	31·7	88
1843	35·1	30·8	88
1844	35·0	32·2	92
1845	35·7	31·4	88
1846	34·4	29·9	87
1847	32·1	29·6	92
1848	32·6	30·3	93
1849	35·5	32·8	92
1850	35·2	31·9	91
1851	35·3	31·7	90
1852	34·6	30·7	89
1853	33·9	31·4	93
1854	33·7	33·5	99
1855	32·1	31·8	99
1856	33·5	31·5	94
1857	34·9	32·4	93
1858	35·2	34·8	99
1859	36·0	35·0	97
1860	34·8	34·8	100
1861	34·6	32·6	94
1862	34·5	33·4	97
1863	35·9	33·6	94
1864	35·9	33·6	94
1865	35·6	32·8	92
1866	35·7	33·1	93
1867	34·8	30·8	89
1868	34·9	27·5	79
1869	35·2	28·3	80
1870	35·9	28·8	80
1871	34·3	30·4	89
1872	36·5	30·0	82
1873	36·7	30·8	84
1874	37·0	30·8	83
1875	36·8	31·2	85
1876	37·3	30·8	83
1877	36·7	31·1	85
1878	35·9	29·8	83
1879	35·8	30·5	85
1880	34·9	29·4	84
1881	34·5	29·1	84
1882	34·7	29·4	85
1883	34·1	28·9	85
1884	34·7	30·0	86
1885	34·2	29·4	86
1886	34·2	29·8	87
1887	33·8	29·7	88
1888	33·4	28·8	86
1889	33·2	27·7	83
1890	32·5	28·0	86
1891	33·6	28·3	84
1892	32·5	27·0	83
1893	33·2	27·4	83
1894	32·4	27·1	84
1895	32·8	27·5	84
1896	32·8	27·2	83
1897	32·6	26·7	82
1898	32·5	27·1	83
1899	32·4	26·4	81
1900	32·2	27·0	84
1901	32·2	27·0	84
1902	31·9	26·5	83
1903	31·0	25·7	83
1904	31·1	25·8	83
1905	30·1	25·7	85
1906	30·2	25·7	85
1907	29·6	25·5	86
1908	·	25·7	·

[1] Sveriges läge, % = Sveriges födelsetal om Nordvästeuropas = 100.

Tab. 45. Sveriges Dödstal jämfördt med Nordvästeuropas.

År.	Dödstal, ‰.		Sveriges läge, %.[1]	År.	Dödstal, ‰.		Sveriges läge, %.[1]
	Nordvästeuropa.	Sverige.			Nordvästeuropa.	Sverige.	
1801/1900	24·7	20·6	83	1855	27·0	21·5	80
				1856	24·0	21·8	91
				1857	25·3	27·6	109
1801/50	26·5	23·9	90	1858	25·3	21·7	86
1851/00	23·4	18·5	79	1859	24·7	20·1	81
				1860	22·6	17·6	78
				1861	24·2	18·5	76
1801/20	27·3	27·0	99	1862	23·7	21·4	90
1821/40	26·1	23·2	89	1863	24·4	19·3	79
1841/60	25·6	21·1	82	1864	25·1	20·2	80
1861/80	24·9	19·2	77	1865	25·4	19·4	76
1881/00	21·7	16·6	76	1866	28·8	20·0	69
				1867	24·4	19·6	80
				1868	25·6	21·0	82
1801/20	27·3	27·0	99	1869	24·6	22·3	91
1821/30	25·4	23·6	93	1870	25·3	19·8	78
1831/40	26·7	22·8	85	1871	26·1	17·2	66
1841/50	26·2	20·6	79	1872	25·4	16·3	64
1851/60	25·0	21·7	87	1873	25·4	17·2	68
1861/70	25·2	20·2	80	1874	24·6	20·3	83
1871/80	24·6	18·3	74	1875	25·1	20·3	81
1881/90	22·7	16·9	74	1876	24·0	19·6	82
1891/00	20·7	16·4	79	1877	24·0	18·7	78
				1878	24·3	18·1	74
				1879	23·5	16·9	72
1841/45	25·0	20·2	81	1880	23·7	18·1	76
1846/50	27·5	21·0	76	1881	23·0	17·7	77
1851/55	25·6	21·6	84	1882	23·2	17·4	75
1856/60	24·4	21·7	89	1883	23·2	17·3	74
1861/65	24·6	19·8	80	1884	23·2	17·5	75
1866/70	25·7	20·5	80	1885	23·0	17·7	77
1871/75	25·3	18·3	72	1886	23·3	16·6	71
1876/80	23·9	18·3	77	1887	22·0	16·1	73
1881/85	23·1	17·5	76	1888	21·8	16·0	73
1886/90	22·2	16·4	74	1889	21·5	16·0	74
1891/95	21·6	16·6	77	1890	22·5	17·1	76
1896/00	20·0	16·1	81	1891	22·2	16·8	76
1901/05	18·7	15·5	83	1892	22·4	17·9	80
				1893	22·2	16·8	76
Årsvis:				1894	20·5	16·4	80
1841	24·9	19·4	78	1895	20·8	15·2	73
1842	25·6	21·1	82	1896	19·5	15·6	80
1843	25·6	21·5	84	1897	19·8	15·4	78
1844	24·2	20·3	84	1898	19·4	15·1	78
1845	24·6	18·8	76	1899	20·3	17·7	87
1846	26·8	21·8	81	1900	20·6	16·8	82
1847	28·9	23·7	82	1901	19·4	16·0	82
1848	28·2	19·7	70	1902	18·5	15·4	83
1849	28·3	19·8	70	1903	18·5	15·1	82
1850	25·3	19·8	78	1904	18·5	15·3	83
1851	24·3	20·7	85	1905	18·5	15·6	84
1852	25·7	22·7	88	1906	17·4	14·4	83
1853	25·5	23·7	93	1907	17·2	14·6	85
1854	25·3	19·8	78	1908	·	14·9	·

[1] Sveriges läge, % = Sveriges dödstal om Nordvästeuropas = 100.

Tab. 46. Sveriges Öfverskottstal jämfördt med Nordvästeuropas.

År.	Öfverskottstal, ‰. Nordvästeuropa.	Öfverskottstal, ‰. Sverige.	Sveriges läge, %.[1]	År.	Öfverskottstal, ‰. Nordvästeuropa.	Öfverskottstal, ‰. Sverige.	Sveriges läge, %.[1]
1801/1900	10·1	10·3	102	1855	5·1	10·3	202
				1856	9·5	9·7	102
				1857	9·6	4·8	50
1801/50	8·9	8·3	93	1858	9·9	13·1	132
1851/00	11·0	11·5	105	1859	11·3	14·9	132
				1860	12·2	17·2	141
				1861	10·4	14·1	136
1801/20	7·5	5·1	68	1862	10·8	12·0	111
1821/40	10·3	9·8	95	1863	11·5	14·3	124
1841/60	8·9	10·9	122	1864	10·8	13·4	124
1861/80	10·9	11·7	107	1865	10·2	13·4	131
1881/00	11·6	11·5	99	1866	6·9	13·1	190
				1867	10·4	11·2	108
				1868	9·3	6·5	70
1801/20	7·5	5·1	68	1869	10·6	6·0	57
1821/30	11·8	11·0	93	1870	10·6	9·0	85
1831/40	8·9	8·7	98	1871	8·2	13·2	161
1841/50	8·5	10·5	123	1872	11·1	13·7	123
1851/60	9·4	11·1	118	1873	11·3	13·6	120
1861/70	10·1	11·2	111	1874	12·4	10·5	85
1871/80	11·6	12·2	105	1875	11·7	10·9	93
1881/90	11·2	12·2	109	1876	13·3	11·2	84
1891/00	12·0	10·8	90	1877	12·7	12·4	98
				1878	11·6	11·7	101
				1879	12·3	13·6	111
1841/45	10·5	11·1	106	1880	11·2	11·3	101
1846/50	6·5	9·9	152	1881	11·5	11·4	99
1851/55	8·3	10·2	123	1882	11·5	12·0	104
1856/60	10·5	12·0	114	1883	10·8	11·6	107
1861/65	10·7	13·4	125	1884	11·5	12·5	109
1866/70	9·6	9·2	96	1885	11·2	11·7	104
1871/75	11·0	12·4	113	1886	10·9	13·2	121
1876/80	12·2	12·0	98	1887	11·8	13·6	115
1881/85	11·3	11·9	105	1888	11·6	12·8	110
1886/90	11·2	12·4	111	1889	11·7	11·7	100
1891/95	11·3	10·8	96	1890	10·0	10·9	109
1896/00	12·5	10·8	86	1891	11·4	11·5	101
1901/05	12·5	10·6	85	1892	10·1	9·1	90
				1893	11·0	10·6	96
Årsvis:				1894	11·9	10·7	90
1841	10·5	10·9	104	1895	12·0	12·3	103
1842	10·5	10·6	101	1896	13·3	11·6	87
1843	9·5	9·3	98	1897	12·8	11·3	88
1844	10·8	11·9	110	1898	13·1	12·0	92
1845	11·1	12·6	114	1899	12·1	8·7	72
1846	7·6	8·1	107	1900	11·6	10·2	88
1847	3·2	5·9	184	1901	12·8	11·0	86
1848	4·4	10·6	241	1902	13·4	11·1	83
1849	7·2	13·0	181	1903	12·5	10·6	85
1850	9·9	12·1	122	1904	12·6	10·5	83
1851	11·0	11·0	100	1905	11·6	10·1	87
1852	8·9	8·0	90	1906	12·8	11·3	88
1853	8·4	7·7	92	1907	12·4	10·9	88
1854	8·4	13·7	163	1908	·	10·8	·

[1] Sveriges läge, % = Sveriges dödstal om Nordvästeuropas = 100.

Tab. 47. Några hufvuddata från den specifika befolkningsstatistiken för Sverige åren 1749/1908.[1]

År.	Svennevigseln, ‰.	Fruktsamheten, ‰.	Oäkta börden, ‰.	År.	Svennevigseln, ‰.	Fruktsamheten, ‰.	Oäkta börden, ‰.
1751/1800	99·7	289·5	15·5	1749	111·0	294·6	9·8
1801/1850	90·1	286·1	30·3	1750	121·1	318·1	10·6
1851/1900	71·7	290·6	37·3	1751	122·2	336·4	12·7
				1752	124·2	309·5	13·4
				1753	115·3	310·9	13·0
1751/60	117·7	305·7	12·2	1754	125·0	318·5	14·3
1761/70	109·3	291·2	12·7	1755	121·5	321·7	12·8
1771/80	97·2	286·3	13·1	1756	111·5	308·9	12·3
1781/90	83·3	276·4	15·9	1757	101·9	278·8	10·7
1791/00	98·4	289·7	21·9	1758	101·1	285·3	9·5
1801/10	94·5	276·0	24·4	1759	126·4	287·4	9·8
1811/20	97·4	288·9	28·5	1760	128·8	303·0	13·1
1821/30	101·3	295·5	32·6	1761	126·6	294·5	13·8
1831/40	86·9	280·2	31·1	1762	116·0	295·5	14·3
1841/50	77·0	288·6	33·4	1763	109·5	295·6	11·7
1851/60	78·0	296·4	35·2	1764	113·8	293·7	11·9
1861/70	70·1	289·5	37·1	1765	105·6	282·0	12·2
1871/80	75·2	300·9	39·6	1766	108·2	285·9	12·2
1881/90	69·4	291·8	36·8	1767	106·2	301·6	13·1
1891/00	67·0	276·1	37·8	1768	107·6	289·2	13·1
1901/08	64·6	261·1	40·3	1769	101·5	287·0	12·4
				1770	100·2	287·6	12·5
				1771	93·3	281·8	12·4
1751/55	121·6	319·3	13·2	1772	77·0	252·8	11·3
1756/60	113·9	292·7	11·1	1773	84·7	223·9	8·7
1761/65	114·2	292·2	12·8	1774	98·4	299·6	11·2
1766/70	104·6	290·3	12·7	1775	108·4	306·2	15·1
1771/75	92·5	273·0	11·8	1776	105·3	282·6	14·3
1776/80	101·6	299·2	14·4	1777	104·4	285·4	12·3
1781/85	82·7	275·3	14·1	1778	103·9	301·2	13·1
1786/90	83·8	277·6	17·7	1779	98·7	316·8	16·0
1791/95	103·0	293·0	21·1	1780	96·2	309·5	16·3
1796/00	93·8	286·4	22·7	1781	86·4	290·0	15·8
1801/05	91·1	280·8	23·8	1782	82·4	278·9	13·6
1806/10	97·9	271·3	25·1	1783	84·4	264·2	12·4
1811/15	99·3	287·6	27·5	1784	78·0	273·0	13·4
1816/20	95·6	290·1	29·5	1785	82·4	270·5	15·2
1821/25	104·8	304·5	34·1	1786	84·5	281·5	16·3
1826/30	97·7	287·0	31·0	1787	83·5	272·1	16·1
1831/35	93·7	283·1	32·1	1788	82·8	292·6	19·0
1836/40	80·9	277·3	30·1	1789	83·1	276·4	19·2
1841/45	78·4	289·8	33·7	1790	85·0	265·0	17·7
1846/50	75·8	287·4	33·0	1791	117·0	284·5	18·2
1851/55	74·7	290·1	34·9	1792	112·9	316·8	20·9
1856/60	81·2	302·2	35·6	1793	102·1	295·8	23·2
1861/65	75·6	300·7	37·4	1794	94·8	291·9	22·1
1866/70	64·8	278·2	36·7	1795	87·7	276·7	21·2
1871/75	78·3	300·0	41·2	1796	102·4	300·0	23·0
1876/80	72·3	301·9	38·0	1797	100·3	301·5	23·9
1881/85	71·0	294·5	36·7	1798	98·6	292·8	24·4
1886/90	67·8	289·3	36·9	1799	84·8	281·1	23·0
1891/95	66·3	278·8	36·8	1800	83·8	256·0	19·3
1896/00	67·6	273·4	38·7	1801	80·7	268·5	20·9
1901/05	64·1	263·6	39·4	1802	90·3	284·7	22·2
1906/08	65·5	257·0	41·7	1803	94·4	280·4	24·8

[1] Svennevigseln, ‰ = årliga antalet vigda män, i första giftet, mot 1,000 ogifta män i åldern 20/50 år. Fruktsamheten, ‰ = årliga antalet föderskor med äkta barn mot 1,000

Tab. 47. (Forts.). *Några hufvuddata från den specifika befolkningsstatistiken för Sverige åren 1749/1908.*

År.	Svennevigseln, ‰.	Fruktsamheten, ‰.	Oäkta börden, ‰.	År.	Svennevigseln, ‰.	Fruktsamheten, ‰.	Oäkta börden, ‰.
1804	93·0	285·8	25·5	1857	79·3	293·1	32·4
1805	96·7	284·6	25·6	1858	83·2	310·5	37·0
1806	93·4	275·4	24·8	1859	86·2	311·4	38·5
1807	95·0	278·3	25·6	1860	82·4	310·0	37·6
1808	94·6	270·4	26·3	1861	77·1	290·8	37·0
1809	86·6	238·8	21·6	1862	75·1	301·9	36·1
1810	120·1	293·6	27·1	1863	76·5	305·3	37·7
1811	120·6	310·2	29·9	1864	74·0	305·4	39·2
1812	103·2	291·7	30·2	1865	75·2	300·1	37·0
1813	84·9	260·4	24·4	1866	72·2	303·9	39·1
1814	81·8	273·2	24·4	1867	66·0	285·2	38·2
1815	106·6	302·8	28·8	1868	59·1	257·3	34·1
1816	104·9	303·9	32·3	1869	61·5	267·2	35·7
1817	94·3	287·3	30·0	1870	65·0	276·7	36·4
1818	94·9	292·1	28·7	1871	71·1	294·8	41·2
1819	91·1	283·6	29·1	1872	77·1	292·9	40·7
1820	93·2	284·3	27·2	1873	82·6	300·5	42·4
1821	98·8	303·4	31·2	1874	82·0	303·3	41·6
1822	106·6	304·1	35·0	1875	78·7	308·2	40·1
1823	106·3	311·7	36·5	1876	78·4	305·2	39·3
1824	105·8	293·2	33·3	1877	76·1	307·3	39·1
1825	106·3	310·1	34·6	1878	70·7	296·4	36·7
1826	100·7	295·5	34·5	1879	68·0	305·9	37·8
1827	90·7	267·8	29·1	1880	68·8	294·5	37·1
1828	99·3	289·2	29·2	1881	68·5	291·7	35·8
1829	99·8	299·7	31·4	1882	70·4	294·7	37·1
1830	98·2	282·8	30·9	1883	71·2	290·8	35·8
1831	88·1	263·2	30·3	1884	72·2	300·4	37·4
1832	90·1	269·8	28·3	1885	72·6	294·6	37·5
1833	97·7	298·6	32·8	1886	69·7	298·3	37·2
1834	99·6	295·3	35·3	1887	67·9	296·0	38·3
1835	92·7	288·2	33·6	1888	65·7	289·6	36·6
1836	88·8	283·1	32·0	1889	67·3	279·9	35·5
1837	84·1	276·5	29·8	1890	68·5	282·6	36·6
1838	72·7	266·6	28·6	1891	67·9	286·5	36·7
1839	78·7	270·9	27·8	1892	66·2	272·5	36·3
1840	80·7	289·2	32·6	1893	65·5	277·8	36·4
1841	80·8	280·5	31·4	1894	65·6	276·1	37·0
1842	78·2	292·5	34·4	1895	66·5	281·3	37·8
1843	77·6	285·4	33·4	1896	67·2	278·1	38·6
1844	78·6	298·7	34·6	1897	67·6	272·4	38·3
1845	77·0	291·7	34·6	1898	67·8	275·2	39·7
1846	72·9	278·3	32·4	1899	68·4	268·1	37·6
1847	70·9	275·9	30·4	1900	67·1	273·5	39·2
1848	75·2	283·5	31·0	1901	66·3	272·0	40·3
1849	80·8	304·5	35·7	1902	65·0	266·2	39·6
1850	78·8	294·4	35·5	1903	63·1	259·5	38·1
1851	76·4	291·2	36·1	1904	63·7	260·4	39·2
1852	70·2	280·4	34·2	1905	62·8	259·8	39·8
1853	73·7	286·6	33·5	1906	65·4	259·0	41·3
1854	77·6	305·0	35·9	1907	66·1	255·8	41·9
1855	75·7	287·2	34·6	1908	65·0	256·0	·
1856	75·1	285·0	32·3				

gifta kvinnor i åldern 15/45 år. Oäkta börden, ‰ = årliga antalet föderskor med oäkta barn mot 1,000 ogifta kvinnor och änkor i åldern 20/45 år. — Talen för år 1908 äro preliminära.

Tab. 48. Öfversikt af folkförlusten (netto) åren 1851/1908.

År.	Medelfolkmängd.	Hela nettoförlusten.	Däraf		Redovisad nettoförlust till	
			redovisad.	ej redovisad.	utomeurop. länder.	europ. länder[1].
1851/1908	4,470,440	1,004,540	896,448	108,092	.	.
1851/1900	4,342,735	843,281	756,800	86,481	.	.
1871/1908	4,791,315	827,638	757,101	70,537	706,023	51,078
1871/1900	4,664,041	666,379	617,453	48,926	560,790	56,663
1851/60	3,642,321	30,575	16,900	13,675	.	.
1861/70	4,079,233	146,327	122,447	23,880	.	.
1871/80	4,386,953	138,754	120,691	18,063	96,096	24,595
1881/90	4,673,225	347,285	328,800	18,485	308,302	20,498
1891/00	4,931,944	180,340	167,962	12,378	156,392	11,570
1901/08	5,268,595	161,259	139,648	21,611	145,233	**5,585**
1851/55	3,558,055	22,263	12,744	9,519	.	.
1856/60	3,726,587	8,312	4,156	4,156	.	.
1861/65	3,992,560	23,681	19,816	3,865	.	.
1866/70	4,165,906	122,646	102,631	20,015	.	.
1871/75	4,274,006	57,577	49,827	7,750	38,540	11,287
1876/80	4,499,900	81,177	70,864	10,313	57,556	13,308
1881/85	4,604,724	168,930	153,448	15,482	140,447	13,001
1886/90	4,741,726	178,355	175,352	3,003	167,855	7,497
1891/95	4,831,814	127,313	122,507	4,806	116,563	5,944
1896/00	5,032,074	53,027	45,455	7,572	39,829	5,626
1901/05	5,214,349	123,133	107,779	15,354	110,290	**2,511**
1906/08	5,359,004	38,126	31,869	6,257	34,943	**3,074**
1851	3,499,594	1,925	1,102	823	.	.
1852	3,528,528	5,790	3,314	2,476	.	.
1853	3,551,863	5,237	2,998	2,239	.	.
1854	3,585,720	7,412	4,243	3,169	.	.
1855	3,624,568	1,899	1,087	812	.	.
1856	3,656,999	2,260	1,130	1,130	.	.
1857	3,680,295	3,662	1,831	1,831	.	.
1858	3,710,921	1,142	571	571	.	.
1859	3,760,987	552	276	276	.	.
1860	3,823,732	696	348	348	.	.
1861	3,888,534	2,732	2,286	446	.	.
1862	3,941,619	3,029	2,535	494	.	.
1863	3,994,232	3,737	3,127	610	.	.
1864	4,046,313	6,187	5,177	1,010	.	.
1865	4,092,101	7,996	6,691	1,305	.	.
1866	4,137,409	8,611	7,206	1,405	.	.
1867	4,178,179	11,154	9,334	1,820	.	.
1868	4,184,381	32,295	27,024	5,271	.	.
1869	4,165,919	46,682	39,064	7,618	.	.
1870	4,163,641	23,904	20,003	3,901	.	.
1871	4,186,351	16,590	14,493	2,097	12,546	1,947
1872	4,227,295	14,870	12,957	1,913	11,328	1,629
1873	4,274,192	12,255	10,622	1,633	9,001	1,621
1874	4,319,766	5,770	4,833	937	2,928	1,905
1875	4,362,425	8,092	6,922	1,170	2,737	4,185

[1] Fetstil i denna kol. utmärker öfverskott af *invandring;* jfr vidare anmärkningen å nästa sida.

Tab. 48. (Forts.). *Folkförlusten (netto) åren 1851/1908.*

År.	Medelfolkmängd.	Hela nettoförlusten.	Däraf		Redovisad nettoförlust till	
			redovisad.	ej redovisad.	utomeurop. länder.	europ. länder[1]).
1876	4,406,502	7,338	6,206	1,132	2,944	3,262
1877	4,457,127	5,237	4,322	915	2,260	2,062
1878	4,508,203	7,277	6,191	1,086	3,890	2,301
1879	4,555,382	17,164	15,045	2,119	12,474	2,571
1880	4,572,285	44,161	39,100	5,061	35,988	3,112
1881	4,568,955	47,634	43,035	4,599	40,188	2,847
1882	4,575,686	51,629	46,611	5,018	43,755	2,856
1883	4,591,350	30,612	27,452	3,160	24,534	2,918
1884	4,624,022	21,005	18,649	2,356	15,934	2,715
1885	4,663,609	18,050	17,701	349	16,036	1,665
1886	4,699,979	28,155	27,665	490	26,363	1,302
1887	4,726,045	46,901	46,144	757	44,738	1,406
1888	4,741,579	46,252	45,502	750	43,594	1,908
1889	4,761,333	28,356	27,859	497	26,267	1,592
1890	4,779,695	28,691	28,182	509	26,893	1,289
1891	4,793,866	37,304	36,662	642	34,686	1,976
1892	4,804,808	39,676	38,993	683	37,448	1,545
1893	4,815,508	34,105	33,492	613	32,566	926
1894	4,848,667	4,119	2,933	1,186	2,223	710
1895	4,896,221	12,109	10,427	1,682	9,640	787
1896	4,940,914	13,479	11,744	1,735	10,671	1,073
1897	4,986,100	7,991	6,698	1,293	5,358	1,340
1898	5,036,275	6,902	5,689	1,213	3,956	1,733
1899	5,080,160	10,177	8,680	1,497	7,559	1,121
1900	5,116,922	14,478	12,644	1,834	12,285	359
1901	5,155,835	19,554	16,995	2,559	16,745	250
1902	5,186,990	34,181	30,323	3,858	30,090	233
1903	5,210,022	36,012	31,902	4,110	32,363	**461**
1904	5,241,051	15,449	13,122	2,327	14,395	**1,273**
1905	5,277,848	17,937	15,437	2,500	16,697	**1,260**
1906	5,315,970	17,691	15,123	2,568	17,078	**1,955**
1907	5,357,384	16,454	14,065	2,389	15,040	**975**
1908	5,403,657	3,981	2,681	1,300	2,825	**144**
1909	5,450,000	18,000	.	.	.	.

Anmärkning.

Talen för »hela nettoförlusten» äro enligt Tab. 39. Den »redovisade» förlusten är = den kända utvandringen med afdrag för den kända invandringen (Tab. 49); för åren 1851/1870, då uppgifter om invandringen saknas, är den antagen = den kända utvandringen.

I denna och närmast följande tabeller, där fråga är endast om summariska uppgifter, har full åtskillnad kunnat göras mellan folkbytet med »utomeuropeiska» och med »europeiska» länder. Rubriken »okänd bestämmelseort» är här förd tillsammans med utomeuropeiska länder; endast för de tidigare åren är antalet hithörande emigranter väsentligt.

[1] Fetstilen utmärker öfverskott af *invandring*.

Tab. 49. Redovisad Utvandring och Invandring åren 1851/1908.

År.	Hela *redovisade* utvandringen och invandringen.		Till och från *utom-europeiska* länder.		Till och från europeiska länder.		Dessutom *ej redovisad* förlust. [1]
	Utvandrare.	Invandrare.	Utvandrare.	Invandrare.	Utvandrare.	Invandrare.	
1851/1909 ...	1,143,648	.	943.113	.	.	.	.
1851/1908 ...	1,120,648	.	923,113	.	197,535	.	108,092
1851/1900 ...	912,789	.	742,611	.	170,178	.	86,481
1871/1908 ...	981,301	224,200	815,021	108,998	166,280	115,202	70,537
1871/1900 ...	773,442	155,989	634,519	73,729	138,923	82,260	48,926
1851/60	16,900	.	14,973	.	1,927	.	13,675
1861/70	122,447	.	93,119	.	29,328	.	23,880
1871/80	150,269	29,578	102,501	6,405	47,768	23,173	18,063
1881/90	376,401	47,601	327,505	19,203	48,896	28,398	18,485
1891/00	246,772	78,810	204,513	48,121	42,259	30,689	12,378
1901/08	207,859	68,211	180,502	35,269	27,357	32,942	21,611
1851/55	12,744	.	11,241	.	1,503	.	9,519
1856/60	4,156	.	3,732	.	424	.	4,156
1861/65	19,816	.	12,544	.	7,272	.	3,865
1866/70	102,631	.	80,575	.	22,056	.	20,015
1871/75	64,463	14,636	42,054	3,514	22,409	11,122	7,750
1876/80	85,806	14,942	60,447	2,891	25,359	12,051	10,313
1881/85	174,828	21,380	147,619	7,172	27,209	14,208	15,482
1886/90	201,573	26,221	179,886	12,031	21,687	14,190	3,003
1891/95	161,462	38,955	141,879	25,316	19,583	13,639	4,806
1896/00	85,310	39,855	62,634	22,805	22,676	17,050	7,572
1901/05	147,678	39,899	129,746	19,456	17,932	20,443	15,354
1906/08	60,181	28,312	50,756	15,813	9,425	12,499	6,257
1851.....	1,102	.	947	.	155	.	823
1852.....	3,314	.	3,046	.	268	.	2,476
1853.....	2,998	.	2,670	.	328	.	2,239
1854.....	4,243	.	3,992	.	251	.	3,169
1855.....	1,087	.	586	.	501	.	812
1856.....	1,130	.	972	.	158	.	1,130
1857.....	1,831	.	1,765	.	66	.	1,831
1858.....	571	.	516	.	55	.	571
1859.....	276	.	211	.	65	.	276
1860.....	348	.	268	.	80	.	348
1861.....	2,286	.	1,105	.	1,181	.	446
1862.....	2,535	.	1,385	.	1,150	.	494
1863.....	3,127	.	1,769	.	1,358	.	610
1864.....	5,177	.	3,577	.	1,600	.	1,010
1865.....	6,691	.	4,708	.	1,983	.	1,305
1866.....	7,206	.	4,901	.	2,305	.	1,405
1867.....	9,334	.	6,152	.	3,182	.	1,820
1868.....	27,024	.	21,669	.	5,355	.	5,271
1869.....	39,064	.	32,285	.	6,779	.	7,618
1870.....	20,003	.	15,568	.	4,435	.	3,901
1871.....	17,450	2,957	13,186	640	4,264	2,317	2,097
1872.....	15,915	2,958	11,968	640	3,947	2,318	1,913
1873.....	13,580	2,958	9,642	641	3,938	2,317	1,633
1874.....	7,791	2,958	3,569	641	4,222	2,317	937
1875.....	9,727	2,805	3,689	952	6,038	1,853	1,170

[1] Jfr Tab. 48.

Tab. 49. (Forts.). *Redovisad utvandring och invandring.*

År.	Hela *redovisade* utvandringen och invandringen.		Till och från *utomeuropeiska* länder.		Till och från europeiska länder.		Dessutom *ej redovisad* förlust.[1]
	Utvandrare.	Invandrare.	Utvandrare.	Invandrare	Utvandrare.	Invandrare.	
1876	9,418	3,212	3,786	842	5,632	2,370	1,132
1877	7,610	3,288	2,997	737	4,613	2,551	915
1878	9,032	2,841	4,400	510	4,632	2,331	1,086
1879	17,637	2,592	12,866	392	4,771	2,200	2,119
1880	42,109	3,009	36,398	410	5,711	2,599	5,061
1881	45,992	2,957	40,762	574	5,230	2,383	4,599
1882	50,178	3,567	44,585	830	5,593	2,737	5,018
1883	31,605	4,153	25,911	1,377	5,694	2,776	3,160
1884	23,560	4,911	17,895	1,961	5,665	2,950	2,356
1885	23,493	5,792	18,466	2,430	5,027	3,362	349
1886	32,889	5,224	28,271	1,908	4,618	3,316	490
1887	50,786	4,642	46,556	1,818	4,230	2,824	757
1888	50,323	4,821	45,864	2,270	4,459	2,551	750
1889	33,363	5,504	29,067	2,800	4,296	2,704	497
1890	34,212	6,030	30,128	3,235	4,084	2,795	509
1891	42,776	6,114	38,318	3,632	4,458	2,482	642
1892	45,504	6,511	41,275	3,827	4,229	2,684	683
1893	40,869	7,377	37,504	4,938	3,365	2,439	613
1894	13,358	10,425	9,678	7,455	3,680	2,970	1,186
1895	18,955	8,528	15,104	5,464	3,851	3,064	1,682
1896	19,551	7,807	15,175	4,504	4,376	3,303	1,735
1897	14,559	7,861	10,314	4,956	4,245	2,905	1,293
1898	13,663	7,974	8,683	4,727	4,980	3,247	1,213
1899	16,876	8,196	12,028	4,469	4,848	3,727	1,497
1900	20,661	8,017	16,434	4,149	4,227	3,868	1,834
1901	24,616	7,621	20,464	3,719	4,152	3,902	2,559
1902	37,107	6,784	33,477	3,387	3,630	3,397	3,858
1903	39,525	7,623	35,975	3,612	3,550	4,011	4,110
1904	22,384	9,262	18,968	4,573	3,416	4,689	2,327
1905	24,046	8,609	20,862	4,165	3,184	4,444	2,500
1906	24,704	9,581	21,692	4,614	3,012	4,967	2,568
1907	22,978	8,913	19,818	4,778	3,160	4,135	2,389
1908	12,499	9,818	9,246	6,421	3,253	3,397	1,300
1909	23,000	.	20,000	.	.	.	.

Anmärkning.

Uppgifterna om *invandringen* börja med år 1875. För att få summor för årtiondet 1871/80 har i den officiella statistiken antalet invandrare för hvart och ett af åren *1871/1874* antagits = årliga medeltalet för perioden 1875/1880, hvilket tillvägagångssätt här, och öfverallt i det följande, accepterats. Talen för hvart af åren 1871/74 äro naturligen på detta sätt utan allt självständigt värde, men summorna för årtiondet kunna till nödtorft göra tjänst. Åtminstone torde man kunna antaga att de ej vidlådas af väsentligen störande fel.

Skillnaden mellan »utomeuropeiska» och »europeiska» kan äfven i Tab. 49 noga iakttagas, jfr anm. sid. 155. — Den »ej redovisade förlusten» är återgifven från Tab. 48.

Jfr Tab. 48.

Tab. 50. Nettoförlusten och dess faktorer, årligen på 100,000 inb., åren 1851/1908.

År.	Hela nettoförlusten.	Däraf			Redovisad utvandring.		Redovisad invandring.	
		Redovisad utvandring.	Redovisad invandring.	Ej redovisad förlust.	Till utomeurop. länder.	Till europ. länder.	Från utomeurop. länder.	Från europ. länder.
1851/1908	**387**	432	·	41	356	76	·	·
1851/1900	**388**	420	·	40	342	78	·	·
1871/1908	**455**	539	123	39	448	91	60	63
1871/1900	**476**	553	112	35	453	100	53	59
1851/60	**84**	46	·	38	41	5	·	·
1861/70	**359**	300	·	59	228	72	·	·
1871/80	**316**	343	67	40	234	109	15	52
1881/90	**743**	805	102	40	701	104	41	61
1891/00	**365**	500	160	25	415	85	98	62
1901/08	**382**	493	162	51	428	65	84	78
1851/55	**125**	72	·	53	63	9	·	·
1856/60	**45**	22	·	23	20	2	·	·
1861/65	**119**	99	·	20	63	36	·	·
1866/70	**588**	493	·	95	387	106	·	·
1871/75	**269**	302	68	35	197	105	16	52
1876/80	**361**	381	66	46	269	112	13	53
1881/85	**734**	759	93	68	641	118	31	62
1886/90	**752**	850	111	13	759	91	51	60
1891/95	**527**	668	161	20	587	81	105	56
1896/00	**211**	339	158	30	249	90	91	67
1901/05	**473**	566	153	60	497	69	75	78
1906/08	**237**	374	176	39	315	59	98	78
1851	**55**	31	·	24	27	4	·	·
1852	**164**	94	·	70	86	8	·	·
1853	**147**	84	·	63	75	9	·	·
1854	**207**	118	·	89	111	7	·	·
1855	**52**	30	·	22	16	14	·	·
1856	**62**	31	·	31	27	4	·	·
1857	**100**	50	·	50	48	2	·	·
1858	**31**	16	·	15	14	2	·	·
1859	**15**	7	·	8	5	2	·	·
1860	**18**	9	·	9	7	2	·	·
1861	**70**	59	·	11	28	31	·	·
1862	**77**	64	·	13	35	29	·	·
1863	**94**	78	·	16	44	34	·	·
1864	**153**	128	·	25	88	40	·	·
1865	**195**	164	·	31	115	49	·	·
1866	**208**	174	·	34	118	56	·	·
1867	**267**	223	·	44	147	76	·	·
1868	**772**	646	·	126	518	128	·	·
1869	**1,121**	938	·	183	775	163	·	·
1870	**574**	480	·	94	374	106	·	·
1871	**396**	417	69	48	315	102	·	·
1872	**352**	376	69	45	283	93	·	·
1873	**287**	318	69	38	226	92	·	·
1874	**134**	180	69	23	83	97	·	·
1875	**185**	223	64	26	85	138	·	·

Tab. 50. (Forts.). *Nettoförlusten och dess faktorer, årligen på 100,000 inb., åren 1851/1908.*

År.	Hela nettoförlusten.	Däraf			Redovisad utvandring.		Redovisad invandring.	
		Redovisad utvandring.	Redovisad invandring.	Ej redovisad förlust.	Till utomeurop. länder.	Till europ. länder.	Från utomeurop. länder.	Från europ. länder.
1876	**167**	214	73	26	86	128	19	54
1877	**118**	171	74	21	67	104	17	57
1878	**161**	200	63	24	98	102	11	52
1879	**377**	387	57	47	282	105	9	48
1880	**966**	921	66	111	797	124	9	57
1881	**1,043**	1,007	65	101	892	115	13	52
1882	**1,128**	1,097	78	109	974	123	18	60
1883	**667**	688	91	70	564	124	30	61
1884	**455**	510	106	51	387	123	42	64
1885	**387**	504	124	7	396	108	52	72
1886	**599**	700	111	10	602	98	41	70
1887	**992**	1,075	98	15	985	90	38	60
1888	**974**	1,061	102	15	967	94	48	54
1889	**596**	701	116	11	610	91	59	57
1890	**600**	716	126	10	630	86	68	58
1891	**779**	892	128	15	799	93	76	52
1892	**826**	947	136	15	859	88	80	56
1893	**708**	849	153	12	779	70	102	51
1894	**85**	276	215	24	200	76	154	61
1895	**247**	387	174	34	308	79	111	63
1896	**272**	396	158	34	307	89	91	67
1897	**160**	292	158	26	207	85	100	58
1898	**137**	271	158	24	172	99	94	64
1899	**200**	332	161	29	237	95	88	73
1900	**283**	404	157	36	321	83	81	76
1901	**379**	477	148	50	396	81	72	76
1902	**659**	715	131	75	645	70	65	66
1903	**691**	759	146	78	691	68	69	77
1904	**295**	427	177	45	362	65	87	90
1905	**340**	456	163	47	395	61	79	84
1906	**333**	465	180	48	408	57	87	93
1907	**307**	429	166	44	370	59	89	77
1908	**74**	231	182	25	171	60	119	63
1909	330	422	·	·	367	·	·	·

Anmärkning.

Talen i Tab. 50 äro beräknade på 100,000 inb. af medelfolkmängden, hvilken återfinnes i Tab. 48.

I fråga om »den ej redovisade förlusten» erinras om inflytandet af den omständigheten, att uppgifter om invandringen föreligga först från och med år 1875 (med *beräkning* för åren 1871/74). Att till trots härför uppstår en ytterligare förlust äfven för åren 1851/1870, visar huru mycket utvandringssiffrorna vid denna tid voro för låga. Jfr artikeln om den svenska utvandringsstatistiken vid häftets slut.

Se ock anmärkningarna sid. 155 och 157.

Tab. 51. Den redovisade Utvandringen, fördelad efter kön och familjeställning.

År.	I allt.	Däraf		Gifta		Barn (0/15 år).	Vuxna ogifta	
		Mankön.	Kvinnkön.	män.	kvinnor.		män.	kvinnor.
1851/1908	**1,120,648**	611,429	509,219	101,676	92,361	191,803	412,902	321,906
1851/1900	**912,789**	496,015	416,774	85,247	78,308	164,717	327,643	256,874
1871/1908	**981,301**	531,171	450,130	86,236	76,685	157,513	365,588	295,279
1871/1900	**773,442**	415,757	357,685	69,807	62,632	130,427	280,329	230,247
1851/60	**16,900**	9,719	7,181	2,356	2,371	5,426	4,615	2,132
1861/70	**122,447**	70,539	51,908	13,084	13,305	28,864	42,699	24,495
1871/80	**150,269**	83,488	66,781	13,417	13,717	27,982	55,815	39,338
1881/90	**376,401**	206,988	169,413	36,465	31,300	65,892	137,347	105,397
1891/00	**246,772**	125,281	121,491	19,925	17,615	36,553	87,167	85,512
1901/08	**207,859**	115,414	92,445	16,429	14,053	27,086	85,259	65,032
1851/55	**12,744**	7,380	5,364	1,794	1,809	4,054	3,534	1,553
1856/60	**4,156**	2,339	1,817	562	562	1,372	1,081	579
1861/65	**19,816**	11,485	8,331	1,923	1,923	4,377	7,377	4,216
1866/70	**102,631**	59,054	43,577	11,161	11,382	24,487	35,322	20,279
1871/75	**64,463**	34,928	29,535	5,544	5,882	12,625	22,923	17,489
1876/80	**85,806**	48,560	37,246	7,873	7,835	15,357	32,892	21,849
1881/85	**174,828**	94,887	79,941	17,057	16,646	35,159	60,118	45,848
1886/90	**201,573**	112,101	89,472	19,408	14,654	30,733	77,229	59,549
1891/95	**161,462**	84,861	76,601	14,473	12,262	26,318	57,124	51,285
1896/00	**85,310**	40,420	44,890	5,452	5,353	10,235	30,043	34,227
1901/05	**147,678**	82,833	64,845	11,828	9,879	18,855	61,481	45,635
1906/08	**60,181**	32,581	27,600	4,601	4,174	8,231	23,778	19,397
1851	**1,102**	617	485	166	167	336	281	152
1852	**3,314**	1,905	1,409	511	511	1,218	777	297
1853	**2,998**	1,773	1,225	420	424	962	866	326
1854	**4,243**	2,434	1,809	586	590	1,331	1,174	562
1855	**1,087**	651	436	111	117	207	436	216
1856	**1,130**	638	492	149	149	392	290	150
1857	**1,831**	989	842	273	273	649	387	249
1858	**571**	344	227	73	73	172	184	69
1859	**276**	174	102	21	21	47	129	58
1860	**348**	194	154	46	46	112	91	53
1861	**2,286**	1,282	1,004	188	188	435	864	611
1862	**2,535**	1,350	1,185	222	222	532	879	680
1863	**3,127**	1,778	1,349	289	289	677	1,154	718
1864	**5,177**	3,131	2,046	488	488	1,071	2,111	1,019
1865	**6,691**	3,944	2,747	736	736	1,662	2,369	1,188
1866	**7,206**	4,274	2,932	746	746	1,688	2,653	1,373
1867	**9,334**	5,582	3,752	886	886	1,973	3,681	1,908
1868	**27,024**	15,716	11,308	2,952	2,952	6,549	9,426	5,145
1869	**39,064**	22,569	16,495	4,481	4,562	9,301	13,289	7,431
1870	**20,003**	10,913	9,090	2,096	2,236	4,976	6,273	4,422
1871	**17,450**	9,944	7,506	1,693	1,729	3,713	6,360	3,955
1872	**15,915**	8,796	7,119	1,376	1,445	3,054	5,875	4,165
1873	**13,580**	7,193	6,387	1,173	1,263	2,719	4,629	3,796
1874	**7,791**	3,946	3,845	621	696	1,532	2,521	2,421
1875	**9,727**	5,049	4,678	681	749	1,607	3,538	3,152

Tab. 51. (Forts.). *Den redovisade Utvandringen, fördelad efter kön och familjeställning.*

År.	I allt.	Däraf		Gifta		Barn (0 15 år).	Vuxna ogifta	
		Mankön.	Kvinnkön.	män.	kvinnor.		män.	kvinnor.
1876	**9,418**	4,927	4,491	675	766	1,619	3,419	2,939
1877	**7,610**	3,874	3,736	592	660	1,356	2,602	2,400
1878	**9,032**	4,710	4,322	732	783	1,507	3,237	2,773
1879	**17,637**	10,345	7,292	1,583	1,567	3,015	7,210	4,262
1880	**42,109**	24,704	17,405	4,291	4,059	7,860	16,424	9,475
1881	**45,992**	25,695	20,297	4,942	4,739	9,701	15,839	10,771
1882	**50,178**	28,007	22,171	5,277	5,080	10,453	17,531	11,837
1883	**31,605**	17,131	14,474	2,971	2,996	6,497	10,811	8,330
1884	**23,560**	12,117	11,443	1,932	1,978	4,405	7,964	7,281
1885	**23,493**	11,937	11,556	1,935	1,853	4,103	7,973	7,629
1886	**32,889**	18,828	14,061	2,990	2,318	4,856	13,356	9,369
1887	**50,786**	29,235	21,551	5,373	3,610	7,388	20,174	14,241
1888	**50,323**	28,875	21,448	5,178	3,583	7,304	19,950	14,308
1889	**33,363**	17,321	16,042	2,920	2,549	5,517	11,623	10,754
1890	**34,212**	17,842	16,370	2,947	2,594	5,668	12,126	10,877
1891	**42,776**	23,301	19,475	4,101	3,275	7,203	15,537	12,660
1892	**45,504**	25,167	20,337	4,583	3,519	7,539	16,768	13,095
1893	**40,869**	22,298	18,571	3,808	3,065	6,532	15,194	12,270
1894	**13,358**	5,520	7,838	800	1,122	2,404	3,537	5,495
1895	**18,955**	8,575	10,380	1,181	1,281	2,640	6,088	7,765
1896	**19,551**	9,606	9,945	1,321	1,143	2,221	7,195	7,671
1897	**14,559**	6,426	8,133	919	947	1,759	4,683	6,251
1898	**13,663**	6,179	7,484	842	923	1,781	4,477	5,640
1899	**16,876**	7,764	9,112	1,054	1,166	2,155	5,666	6,835
1900	**20,661**	10,445	10,216	1,316	1,174	2,319	8,022	7,830
1901	**24,616**	13,591	11,025	1,600	1,364	2,548	10,746	8,358
1902	**37,107**	22,093	15,014	3,026	2,249	4,024	17,082	10,726
1903	**39,525**	22,893	16,632	3,554	2,889	5,486	16,553	11,043
1904	**22,384**	10,833	11,551	1,605	1,745	3,714	7,308	8,012
1905	**24,046**	13,423	10,623	2,043	1,632	3,083	9,792	7,496
1906	**24,704**	13,752	10,952	1,916	1,566	3,211	10,178	7,833
1907	**22,978**	12,815	10,163	1,757	1,560	3,097	9,460	7,104
1908	**12,499**	6,014	6,485	928	1,048	1,923	4,140	4,460
1909	23,000	.	.	.	.	.	.	.

Anmärkning.

Uppgifterna om utvandringen under åren 1851/1860 äro ej blott ofullständiga utan äfven på ett mycket otillfredsställande sätt bearbetade. Fördelningen på kön och familjestånd i Tab. 51 är därför för denna tid blott ungefärlig. Såsom »barn» räknades under denna tid alla utvandrare yngre än *sjutton* år, hvilket här måst accepteras.

För åren 1861/1868 känner man blott antalet *gifta par;* gifta personer, som rest ensamma, hafva måst inräknas under rubriken ogifta.

Bland *vuxna ogifta* män och kvinnor ingå öfverallt i Tab. 51—57 äfven änklingar och änkor (samt fränskilda), hvilka i den officiella utvandringsstatistiken äro särskildt upptagna först från och med år 1891 (jfr Tab. 69—71).

Tab. 52. Den redovisade Invandringen, fördelad efter kön och familjeställning. [Jfr anm. sid. 157.]

Å r.	I allt.	Däraf		Gifta		Barn (0/15 år).	Vuxna ogifta	
		Mankön.	Kvinnkön.	män.	kvinnor.		män.	kvinnor.
1871/1908	224,200	127,112	97,088	31,135	26,126	41,034	75,289	50,616
1871/1900	155,989	90,286	65,703	21,800	17,347	27,916	54,404	34,522
1871/80	29,578	17,281	12,297	3,108	3,290	5,162	11,598	6,420
1881/90	47,601	27,879	19,722	6,423	5,096	8,564	17,145	10,373
1891/00	78,810	45,126	33,684	12,269	8,961	14,190	25,661	17,729
1901/08	68,211	36,826	31,385	9,335	8,779	13,118	20,885	16,094
1871/75	14,636	8,676	5,960	1,566	1,619	2,472	5,856	3,123
1876/80	14,942	8,605	6,337	1,542	1,671	2,690	5,742	3,297
1881/85	21,380	12,573	8,807	2,501	2,390	3,853	8,086	4,550
1886/90	26,221	15,306	10,915	3,922	2,706	4,711	9,059	5,823
1891/95	38,955	23,542	15,413	6,912	4,150	6,722	13,219	7,952
1896/00	39,855	21,584	18,271	5,357	4,811	7,468	12,442	9,777
1901/05	39,899	21,403	18,496	5,350	5,134	7,920	12,051	9,444
1906/08	28,312	15,423	12,889	3,985	3,645	5,198	8,834	6,650
1875	2,805	1,764	1,041	323	303	407	1,217	555
1876	3,212	1,922	1,290	357	354	507	1,327	667
1877	3,288	1,972	1,316	333	364	532	1,371	688
1878	2,841	1,631	1,210	275	305	496	1,102	663
1879	2,592	1,461	1,131	260	299	503	945	585
1880	3,009	1,619	1,390	317	349	652	997	694
1881	2,957	1,635	1,322	332	359	558	1,020	688
1882	3,567	2,035	1,532	423	407	694	1,225	818
1883	4,153	2,464	1,689	487	455	757	1,577	877
1884	4,911	3,016	1,895	591	527	820	1,992	981
1885	5,792	3,423	2,369	668	642	1,024	2,272	1,186
1886	5,224	2,990	2,234	561	546	946	1,950	1,221
1887	4,642	2,636	2,006	554	481	800	1,697	1,110
1888	4,821	2,862	1,959	737	489	860	1,698	1,037
1889	5,504	3,234	2,270	938	547	1,025	1,798	1,196
1890	6,030	3,584	2,446	1,132	643	1,080	1,916	1,259
1891	6,114	3,700	2,414	1,189	658	1,055	1,982	1,230
1892	6,511	3,877	2,634	1,220	696	1,184	2,048	1,363
1893	7,377	4,648	2,729	1,458	788	1,204	2,570	1,357
1894	10,425	6,409	4,016	1,809	1,036	1,756	3,731	2,093
1895	8,528	4,908	3,620	1,236	972	1,523	2,888	1,909
1896	7,807	4,293	3,514	1,088	904	1,434	2,501	1,880
1897	7,861	4,400	3,461	1,063	838	1,332	2,644	1,984
1898	7,974	4,333	3,641	1,075	1,028	1,472	2,496	1,903
1899	8,196	4,291	3,905	1,077	1,021	1 655	2.392	2,051
1900	8,017	4,267	3,750	1,054	1,020	1,575	2,409	1,959
1901	7,621	3.994	3,627	979	1,004	1,578	2,237	1,823
1902	6,784	3,608	3,176	839	834	1,239	2,131	1,741
1903	7,623	4,046	3,577	1,003	991	1,552	2,261	1,816
1904	9,262	5,093	4.169	1,342	1,178	1,782	2,828	2,132
1905	8,609	4,662	3,947	1,187	1,127	1,769	2.594	1,932
1906	9,581	5,080	4,501	1,287	1,247	1,857	2,872	2,318
1907	8,913	4,809	4,104	1,253	1,146	1,638	2,714	2,162
1908	9,818	5,534	4,284	1,445	1,252	1,703	3,248	2,170

Tab. 53. Nettoutvandringen (redovisad) efter kön och familjeställning. [Fetstil = öfverskott af *invandring.*]

Å r.	I allt.	Däraf		Gifta		Barn (0/15 år).	Vuxna ogifta	
		Mankön.	Kvinnkön	män.	kvinnor.		män.	kvinnor.
1871/1908	757,101	404,059	353,042	55,101	50,559	116,479	290,299	244,663
1871/1900	617,453	325,471	291,982	48,007	45,285	102,511	225,925	195,725
1871/80	120,691	66,207	54,484	10,309	10,427	22,820	44,217	32,918
1881/90	328,800	179,109	149,691	30,042	26,204	57,328	120,202	95,024
1891/00	167,962	80,155	87,807	7,656	8,654	22,363	61,506	67,783
1901/08	139,648	78,588	61,060	7,094	5,274	13,968	64,374	48,938
1871/75	49,827	26,252	23,575	3,978	4,263	10,153	17,067	14,366
1876/80	70,864	39,955	30,909	6,331	6,164	12,667	27,150	18,552
1881/85	153,448	82,314	71,134	14,556	14,256	31,306	52,032	41,298
1886/90	175,352	96,795	78,557	15,486	11,948	26,022	68,170	53,726
1891/95	122,507	61,319	61,188	7,561	8,112	19,596	43,905	43,333
1896/00	45,455	18,836	26,619	95	542	2,767	17,601	24,450
1901/05	107,779	61,430	46,349	6,478	4,745	10,935	49,430	36,191
1906/08	31,869	17,158	14,711	616	529	3,033	14,944	12,747
1875	6,922	3,285	3,637	358	446	1,200	2,321	2,597
1876	6,206	3,005	3,201	318	412	1,112	2,092	2,272
1877	4,322	1,902	2,420	259	296	824	1,231	1,712
1878	6,191	3,079	3,112	457	478	1,011	2,135	2,110
1879	15,045	8,884	6,161	1,323	1,268	2,512	6,265	3,677
1880	39,100	23,085	16,015	3,974	3,710	7,208	15,427	8,781
1881	43,035	24,060	18,975	4,610	4,380	9,143	14,819	10,083
1882	46,611	25,972	20,639	4,854	4,673	9,759	16,306	11,019
1883	27,452	14,667	12,785	2,484	2,541	5,740	9,234	7,453
1884	18,649	9,101	9,548	1,341	1,451	3,585	5,972	6,300
1885	17,701	8,514	9,187	1,267	1,211	3,079	5,701	6,443
1886	27,665	15,838	11,827	2,429	1,772	3,910	11,406	8,148
1887	46,144	26,599	19,545	4,819	3,129	6,588	18,477	13,131
1888	45,502	26,013	19,489	4,441	3,094	6,444	18,252	13,271
1889	27,859	14,087	13,772	1,982	2,002	4,492	9,825	9,558
1890	28,182	14,258	13,924	1,815	1,951	4,588	10,210	9,618
1891	36,662	19,601	17,061	2,912	2,617	6,148	13,555	11,430
1892	38,993	21,290	17,703	3,363	2,823	6,355	14,720	11,732
1893	33,492	17,650	15,842	2,350	2,277	5,328	12,624	10,913
1894	2,933	**889**	3,822	**1,009**	86	648	**194**	3,402
1895	10,427	3,667	6,760	**55**	309	1,117	3,200	5,856
1896	11,744	5,313	6,431	233	239	787	4,694	5,791
1897	6,698	2,026	4,672	**144**	109	427	2,039	4,267
1898	5,689	1,846	3,843	**233**	**105**	309	1,981	3,737
1899	8,680	3,473	5,207	**23**	145	500	3,274	4,784
1900	12,644	6,178	6,466	262	154	744	5,613	5,871
1901	16,995	9,597	7,398	621	360	970	8,509	6,535
1902	30,323	18,485	11,838	2,187	1,415	2,785	14,951	8,985
1903	31,902	18,847	13,055	2,551	1,898	3,934	14,292	9,227
1904	13,122	5,740	7,382	263	567	1,932	4,480	5,880
1905	15,437	8,761	6,676	856	505	1,314	7,198	5,564
1906	15,123	8,672	6,451	629	319	1,354	7,306	5,515
1907	14,065	8,006	6,059	504	414	1,459	6,746	4,942
1908	2,681	480	2,201	**517**	**204**	220	892	2,290

Tab. 54. Den redovisade Utvandringen, efter kön och familjeställning, fördelad på bestämmelseorten (utom eller inom Europa.)

År.	I allt.	Däraf		Gifta		Barn (0/15 år).	Vuxna ogifta	
		Mankön.	Kvinnkön.	män.	kvinnor.		män.	kvinnor.
A) Till Utomeuropeiska länder.								
1861/1908	899,200	501,998	397,202	85,684	74,318	157,203	337,013	244,982
1861/1900	718,698	398,673	320,025	71,790	63,340	135,061	258,797	189,710
1861/70	88,731	51,507	37,224	11,291	11,475	24,969	27,445	13,551
1871/80	101,169	57,492	43,677	10,521	10,506	21,688	35,917	22,537
1881/90	324,285	182,449	141,836	33,242	27,617	58,826	119,639	84,961
1891/00	204,513	107,225	97,288	16,736	13,742	29,578	75,796	68,661
1901/08	180,502	103,325	77,177	13,894	10,978	22,142	78,216	55,272
1861/65	9,420	5,441	3,979	1,259	1,259	2,902	2,754	1,246
1866/70	79,311	46,066	33,245	10,032	10,216	22,067	24,691	12,305
1871/75	41,280	22,156	19,124	4,231	4,426	9,754	12,921	9,948
1876/80	59,889	35,336	24,553	6,290	6,080	11,934	22,996	12,589
1881/85	146,543	81,210	65,333	15,471	14,822	31,683	49,791	34,776
1886/90	177,742	101,239	76,503	17,771	12,795	27,143	69,848	50,185
1891/95	141,879	76,549	65,330	13,101	10,558	23,118	51,807	43,295
1896/00	62,634	30,676	31,958	3,635	3,184	6,460	23,989	25,366
1901/05	129,746	75,050	54,696	10,284	7,982	15,893	56,728	38,859
1906/08	50,756	28,275	22,481	3,610	2,996	6,249	21,488	16,413
B) Till Europeiska länder.								
1861/1908	204,548	99,712	104,836	13,636	15,672	29,174	71,274	74,792
1861/1900	177,191	87,623	89,568	11,101	12,597	24,230	64,231	65,032
1861/70	33,716	19,032	14,684	1,793	1,830	3,895	15,254	10,944
1871/80	49,100	25,996	23,104	2,896	3,211	6,294	19,898	16,801
1881/90	52,116	24,539	27,577	3,223	3,683	7,066	17,708	20,436
1891/00	42,259	18,056	24,203	3,189	3,873	6,975	11,371	16,851
1901/08	27,357	12,089	15,268	2,535	3,075	4,944	7,043	9,760
1861/65	10,396	6,044	4,352	664	664	1,475	4,623	2,970
1866/70	23,320	12,988	10,332	1,129	1,166	2,420	10,631	7,974
1871/75	23,183	12,772	10,411	1,313	1,456	2,871	10,002	7,541
1876/80	25,917	13,224	12,693	1,583	1,755	3,423	9,896	9,260
1881/85	28,285	13,677	14,608	1,586	1,824	3,476	10,327	11,072
1886/90	23,831	10,862	12,969	1,637	1,859	3,590	7,381	9,364
1891/95	19,583	8,312	11,271	1,372	1,704	3,200	5,317	7,990
1896/00	22,676	9,744	12,932	1,817	2,169	3,775	6,054	8,861
1901/05	17,932	7,783	10,149	1,544	1,897	2,962	4,753	6,776
1906/08	9,425	4,306	5,119	991	1,178	1,982	2,290	2,984

Anm. För åren 1861/1890 omfattar rubriken »Utomeuropeiska länder» i denna och följande tabeller endast Förenta Staterna (eller »Amerika», såsom rubriken stundom lydt). Talen för »Europeiska länder» äro därför för sagda år något för höga. Jfr Tab. 49 äfvensom anmärkningen sid. 155.

Tab. 55. Invandringen, från utomeuropeiska och från europeiska länder. [Jfr anm. sid. 164.]

År.	I allt.	Däraf		Gifta		Barn (0/15 år).	Vuxna ogifta	
		Mankön.	Kvinnkön.	män.	kvinnor.		män.	kvinnor.
A) Från Utomeuropeiska länder.								
1871/80	6,152	4,314	1,838	872	733	918	2,942	687
1881/90	18,766	13,308	5,458	3,624	1,789	2,477	8,466	2,410
1891/00	48,121	30,518	17,603	9,055	4,921	6,851	18,033	9,261
1901/08	35,269	20,742	14,527	5,558	3,636	4,706	12,836	8,533
1871/75	3,388	2,405	983	504	405	498	1,620	361
1876/80	2,764	1,909	855	368	328	420	1,322	326
1881/85	6,999	5,035	1,964	1,084	712	948	3,490	765
1886/90	11,767	8,273	3,494	2,540	1,077	1,529	4,976	1,645
1891/95	25,316	17,132	8,184	5,509	2,409	3,315	9,959	4,124
1896/00	22,805	13,386	9,419	3,546	2,512	3,536	8,074	5,137
1901/05	19,456	11,435	8,021	3,033	1,982	2,611	7,117	4,713
1906/08	15,813	9,307	6,506	2,525	1,654	2,095	5,719	3,820
B) Från Europeiska länder.								
1871/80	23,426	12,967	10,459	2,236	2,557	4,244	8,656	5 733
1881/90	28,835	14,571	14,264	2,799	3,307	6.087	8,679	7,963
1891/00	30,689	14,608	16,081	3,214	4,040	7,339	7,628	8,468
1901/08	32,942	16,084	16,858	3,777	5,143	8,412	8,049	7,561
1871/75	11,248	6,271	4,977	1,062	1,214	1,974	4,236	2,762
1876/80	12,178	6,696	5,482	1,174	1,343	2,270	4,420	2,971
1881/85	14,381	7,538	6,843	1,417	1,678	2,905	4,596	3,785
1886/90	14,454	7,033	7,421	1,382	1,629	3,182	4,083	4,178
1891/95	13,639	6,410	7,229	1,403	1,741	3,407	3,260	3,828
1896/00	17,050	8,198	8,852	1,811	2,299	3,932	4,368	4,640
1901/05	20,443	9,968	10,475	2,317	3,152	5,309	4,934	4,731
1906/08	12,499	6,116	6,383	1,460	1,991	3,103	3,115	2,830

Tab. 56. Nettoutvandringen. [Fetstil = öfverskott af *invandring.*]

År.	I allt.	Däraf		Gifta		Barn (0/15 år).	Vuxna ogifta	
		Mankön.	Kvinnkön.	män.	kvinnor.		män.	kvinnor.
A) Till Utomeuropeiska länder.								
1871/80	95,017	53,178	41,839	9,649	9,773	20,770	32,975	21,850
1881/90	305,519	169,141	136,378	29,618	25,828	56,349	111,173	82,551
1891/00	156,392	76,707	79,685	7,681	8,821	22,727	57,763	59,400
1901/08	145,233	82,583	62,650	8,336	7,342	17,436	65,380	46,739
B) Till Europeiska länder.								
1871/80	25,674	13,029	12,645	660	654	2,050	11,242	11,068
1881/90	23,281	9,968	13,313	424	376	979	9,029	12,473
1891/00	11,570	3,448	8,122	**25**	**167**	**364**	3,743	8,383
1901/08	**5,585**	**3,995**	**1,590**	**1,242**	**2,068**	**3,468**	**1,006**	2,199

Tab. 57. Procentisk fördelning efter kön och familjeställning af den redovisade utvandringen och invandringen.

År.	Af hela antalet voro, %:				Kvinnor mot 1.000 män.			Barn mot 100 gifta kvinnor.
	Gifta personer o. barn.	Vuxna ogifta män.	Vuxna ogifta kvinnor.	Summa.	I allt.	Bland gifte.	Bland vuxna ogifte.	
A) Utvandrare.								
Hela Utvandringen.								
1851/60	60·08	27·31	12·61	100	739	1,006	462	229
1861/70	45·13	34·87	20·00	100	736	1,017	574	217
1871/80	36·68	37·14	26·18	100	800	1.022	705	204
1881/90	35·51	36·49	28·00	100	818	858	767	211
1891/00	30·02	35·33	34·65	100	970	884	981	208
1901/08	27·70	41·02	31·28	100	801	855	763	193
Till utomeuropeiska länder:								
1851/60	.	.	.	.	.	.	.	.
1861/70	53·80	30·93	15·27	100	723	1,016	494	218
1871/80	42·22	35·50	22·28	100	760	999	627	206
1881/90	36·91	36·89	26·20	100	777	831	710	213
1891/00	29·37	37·06	33·57	100	907	821	906	215
1901/08	26·05	43·33	30·62	100	747	790	707	202
Till europeiska länder:								
1851/60	.	.	.	.	.	.	.	.
1861/70	22·30	45·24	32·46	100	772	1,021	717	213
1871/80	25·26	40·52	34·22	100	889	1,109	844	196
1881/90	26·81	33·98	39·21	100	1,124	1,143	1,154	192
1891/00	33·22	26·91	39·87	100	1,340	1,214	1,482	180
1901/08	38·58	25·74	35·68	100	1,263	1,213	1,386	161
B) Invandrare.								
Hela Invandringen.								
1871/80	39·08	39·21	21·71	100	712	1,059	554	157
1881/90	42·19	36·02	21·79	100	707	793	605	168
1891/00	44·94	32·56	22·50	100	746	730	691	158
1901/08	45·79	30·62	23·59	100	852	940	771	149
Från utomeuropeiska länder:								
1871/80	41·01	47·82	11·17	100	426	841	234	125
1881/90	42·05	45·11	12·84	100	410	494	285	138
1891/00	43·28	37·47	19·25	100	577	543	514	139
1901/08	39·41	36·40	24·19	100	700	654	665	129
Från europeiska länder:								
1871/80	38·58	36·95	24·47	100	807	1,144	662	166
1881/90	42·28	30·10	27·62	100	979	1,181	918	184
1891/00	47·55	24·86	27·59	100	1,100	1,257	1,110	182
1901/08	52·61	24·44	22·95	100	1,048	1,362	939	164

Anm. Jfr. anm. sid. 161 och 164.

Tab. 58. Redovisade Utvandringen, 1861/1908, efter kön och femåriga åldersklasser. [Jfr anm. sid. 204].

Ålder.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.
	Åren 1861/65.				*Åren 1866/70.*			
0/5 år	**1,803**	910	893	98	**9,599**	4,882	4,717	97
5/10 »	**1,489**	749	740	99	**8,528**	4,388	4,140	94
10/15 »	**1,090**	537	553	103	**6,360**	3,301	3,059	93
15/20 »	**2,215**	1,185	1,030	87	**11,630**	6,374	5,256	82
30/25 »	**4,186**	2,653	1,533	58	**20,592**	12,518	8,074	64
25/30 »	**3,357**	2,160	1,197	55	**16,880**	10,584	6,296	59
30/35 »	**2,111**	1,277	834	65	**10,443**	6,412	4,031	63
35/40 »	**1,332**	789	543	69	**6,535**	3,832	2,703	71
40/45 »	**878**	493	385	78	**4,619**	2,667	1,952	73
45/50 »	**510**	265	245	92	**3,245**	1,920	1,325	69
50/55 »	**260**	141	119	84	**1,930**	1,054	876	83
55/60 »	**193**	102	91	89	**1,158**	597	561	94
60/65 »	**94**	45	49	109	**592**	284	308	108
65/70 »	**57**	21	36	.	**297**	139	158	114
70/75 »	**28**	10	18	.	**140**	62	78	.
75/80 »	**7**	1	6	.	**62**	29	33	.
80/85 »	**1**	—	1	.	**7**	4	3	.
85/90 »	—	—	—	.	**4**	3	1	.
90/ω »	—	—	—	.	—	—	—	.
Okändt	**205**	147	58	.	**10**	4	6	.
Summa	**19,816**	**11,485**	**8,331**	73	**102,631**	**59,054**	**43,577**	74
	Åren 1871/75.				*Åren 1876/80.*			
0/5 år	**4,289**	2,192	2,097	96	**6,520**	3,316	3,204	97
5/10 »	**4,463**	2,243	2,220	99	**4,870**	2,486	2,384	96
10/15 »	**3,873**	2,026	1,847	91	**3,967**	1,993	1,974	99
15/20 »	**9,085**	4,652	4,433	96	**11,999**	5,938	6,061	102
20/25 »	**15,475**	9,036	6,439	71	**22,793**	13,897	8,896	64
25/30 »	**11,066**	6,307	4,759	75	**15,520**	9,755	5,765	59
30/35 »	**5,974**	3,232	2,742	85	**8,029**	4,746	3,283	69
35/40 »	**3,733**	1,972	1,761	89	**4,451**	2,508	1,943	77
40/45 »	**2,221**	1,189	1,032	87	**2,564**	1,447	1,117	77
45/50 »	**1,606**	814	792	97	**1,779**	919	860	94
50/55 »	**1,127**	570	557	98	**1,176**	593	583	98
55/60 »	**762**	352	410	116	**910**	441	469	106
60/65 »	**445**	191	254	133	**650**	265	385	145
65/70 »	**210**	89	121	.	**335**	152	183	120
70/75 »	**91**	39	52	.	**145**	53	92	.
75/80 »	**23**	11	12	.	**56**	28	28	.
80/85 »	**5**	3	2	.	**10**	6	4	.
85/90 »	—	—	—	.	**3**	2	1	.
90/ω »	—	—	—	.	—	—	—	.
Okändt	**15**	10	5	.	**29**	15	14	.
Summa	**64,463**	**34,928**	**29,535**	85	**85,806**	**48,560**	**37,246**	77

Anm. I åldern 65/ω utgjorde emigranternas antal: 1861/65... 32 män och 61 kvinnor; 1866/70... 237 män och 273 kvinnor; 1871/75... 142 och 187 kvinnor; 1876/80... 241 män och 308 kvinnor; och mot hundra män svarade således, i ordning: 191, 115, 132 och 128 kvinnor.

Tab. 58. (Forts.). *Redovisade Utvandringen, efter kön och femåriga åldersklasser.*

Ålder.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.
	Åren 1881/85.				*Åren 1886/90.*			
0/5 år	**14,258**	7,166	7,092	99	**12,011**	6,147	5,864	95
5/10 »	**11,861**	6,000	5,861	98	**10,064**	5,143	4,921	96
10/15 »	**9,040**	4,547	4,493	99	**8,658**	4,174	4,484	107
15/20 »	**27,755**	14,549	13,206	91	**40,577**	22,616	17,961	79
20/25 »	**43,814**	25,326	18,488	73	**54,048**	31,030	23,018	74
25/30 »	**27,893**	15,997	11,896	74	**32,789**	18,301	14,488	79
30/35 »	**14,579**	8,149	6,430	79	**17,098**	9,944	7,154	72
35/40 »	**8,392**	4,526	3,866	85	**9,335**	5,634	3,701	66
40/45 »	**5,358**	2,868	2,490	87	**5,549**	3,354	2,195	65
45/50 »	**4,069**	2,102	1,967	94	**3,694**	2,118	1,576	74
50/55 »	**2,851**	1,430	1,421	99	**2,712**	1,462	1,250	85
55/60 »	**2,127**	987	1,140	116	**2,029**	917	1,112	121
60/65 »	**1,455**	628	827	132	**1,525**	601	924	154
65/70 »	**861**	378	483	128	**945**	418	527	126
70/75 »	**319**	132	187	142	**383**	177	206	116
75/80 »	**125**	69	56	.	**105**	46	59	.
80/85 »	**22**	6	16	.	**19**	7	12	.
85/90 »	**4**	1	3	.	**3**	1	2	.
90/ω »	—	—	—	.	—	—	—	.
Okändt	**45**	26	19	.	**29**	11	18	.
Summa	**174,828**	**94,887**	**79,941**	84	**201,573**	**112,101**	**89,472**	80
	Åren 1891/95.				*Åren 1896/00.*			
0/5 år	**9,327**	4,726	4,601	97	**3,261**	1,599	1,662	104
5/10 »	**9,247**	4,740	4,507	95	**3,369**	1,702	1,667	98
10/15 »	**7,744**	3,798	3,946	104	**3,605**	1,624	1,981	122
15/20 »	**34,831**	17,835	16,996	95	**20,733**	8,797	11,936	136
20/25 »	**41,443**	23,033	18,410	80	**25,482**	13,020	12,462	96
25/30 »	**23,366**	12,098	11,268	93	**11,612**	5,341	6,271	117
30/35 »	**13,689**	7,220	6,469	90	**6,037**	2,879	3,158	110
35/40 »	**7,823**	4,386	3,437	78	**3,896**	2,003	1,893	95
40/45 »	**4,483**	2,586	1,897	73	**2,243**	1,218	1,025	84
45/50 »	**2,976**	1,612	1,364	85	**1,431**	754	677	90
50/55 »	**2,146**	1,042	1,104	106	**1,014**	490	524	107
55/60 »	**1,770**	733	1,037	141	**904**	333	571	171
60/65 »	**1,212**	465	747	161	**745**	262	483	184
65/70 »	**839**	357	482	135	**521**	210	311	148
70/75 »	**415**	164	251	153	**280**	116	164	141
75/80 »	**120**	54	66	.	**141**	63	78	.
80/85 »	**17**	9	8	.	**26**	6	20	.
85/90 »	**3**	1	2	.	**6**	1	5	.
90/ω »	**1**	—	1	.	—	—	—	.
Okändt	**10**	2	8	.	**4**	2	2	.
Summa	**161,462**	**84,861**	**76,601**	90	**85,310**	**40,420**	**44,890**	111

Anm. I åldern 65/ω utgjorde emigranternas antal: 1881/85... 586 män och 745 kvinnor: 1886/90... 649 män och 806 kvinnor; 1891/95... 585 män och 810 kvinnor; 1896/00... 396 män och 578 kvinnor; och mot hundra män svarade alltså, i ordning: 127, 124, 138 och 146 kvinnor.

Tab. 58. (Forts.). *Redovisade Utvandringen, efter kön och femåriga åldersklasser.*

Ålder.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.
	Åren 1901/05.				*Åren 1906/08.*			
0/5 år	7,426	3,740	3,686	99	3,086	1,585	1,501	95
5/10 »	5,975	3,089	2,886	93	2,829	1,462	1,367	94
10/15 »	5,454	2,695	2,759	102	2,316	1,155	1,161	101
15/20 »	37,568	21,148	16,420	78	15,804	8,961	6,843	76
20/25 »	40,786	23,933	16,853	70	15,433	8,391	7,042	84
25/30 »	22,285	12,878	9,407	73	8,347	4,496	3,851	86
30/35 »	10,202	5,675	4,527	80	4,542	2,391	2,151	90
35/40 »	6,157	3,614	2,543	70	2,565	1,465	1,100	75
40/45 »	4,054	2,368	1,686	71	1,792	1,026	766	75
45/50 »	2,354	1,359	995	73	1,102	616	486	79
50/55 »	1,561	730	831	114	755	365	390	107
55/60 »	1,267	519	748	144	547	233	314	135
60/65 »	1,087	442	645	146	413	158	255	161
65/70 »	743	302	441	146	299	114	185	162
70/75 »	474	221	253	114	222	106	116	109
75/80 »	221	95	126	.	97	45	52	.
80/85 »	53	22	31	.	26	8	18	.
85/90 »	10	3	7	.	6	4	2	.
90/ω »	1	—	1	.	—	—	—	.
Okändt	—	—	—	.	—	—	—	.
Summa	147,678	82,833	64,845	78	60,181	32,581	27,600	85
	Åren 1861/1900.				**Åren 1861/1908.**			
0/5 år	61,068	30,938	30,130	97	71,580	36,263	35,317	97
5/10 »	53,891	27,451	26,440	96	62,695	32,002	30,693	96
10/15 »	44,337	22,000	22,337	102	52,107	25,850	26,257	102
15/20 »	158,825	81,946	76,879	94	212,197	112,055	100,142	89
20/25 »	227,833	130,513	97,320	75	284,052	162,837	121,215	74
25/30 »	142,483	80,543	61,940	77	173,115	97,917	75,198	77
30/35 »	77,960	43,859	34,101	78	92,704	51,925	40,779	79
35/40 »	45,497	25,650	19,847	77	54,219	30,729	23,490	76
40/45 »	27,915	15,822	12,093	76	33,761	19,216	14,545	76
45/50 »	19,310	10,504	8,806	84	22,766	12,479	10,287	82
50/55 »	13,216	6,782	6,434	95	15,532	7,877	7,655	97
55/60 »	9,853	4,462	5,391	121	11,667	5,214	6,453	124
60/65 »	6,718	2,741	3,977	145	8,218	3,341	4,877	146
65/70 »	4,065	1,764	2,301	130	5,107	2,180	2,927	134
70/75 »	1,801	753	1,048	139	2,497	1,080	1,417	131
75/80 »	639	301	338	112	957	441	516	117
80/85 »	107	41	66	.	186	71	115	.
85/90 »	23	9	14	.	39	16	23	.
90/ω »	1	—	1	.	2	—	2	.
Okändt	347	217	130	.	347	217	130	.
Summa	895,889	486,296	409,593	84	1,103,748	601,710	502,038	83

Anm. I åldern 65/ω utgjorde emigranternas antal: 1901/05... 643 män och 859 kvinnor; 1906/08... 277 män och 373 kvinnor; 1861/1900 .. 2,868 män och 3,768 kvinnor; 1861/1908... 3,788 män och 5,000 kvinnor; och mot hundra män svarade alltså, i ordning: 134, 135, 131 och 132 kvinnor.

Tab. 59. Redovisade Invandringen, efter kön och femåriga åldersklasser. [Jfr anm. sid. 204.]

Ålder.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.
	Åren 1876/80.				*Åren 1881/85.*			
0/5 år	**1,431**	698	733	105	**1,968**	999	969	97
5/10 »	**797**	385	412	107	**1,239**	661	578	87
10/15 »	**462**	238	224	94	**646**	326	320	98
15/20 »	**1,087**	546	541	99	**1,745**	823	922	112
20/25 »	**3,191**	1,834	1,357	74	**4,646**	2,724	1,922	71
25/30 »	**3,212**	2,001	1,211	61	**4,273**	2,772	1,501	54
30/35 »	**2,011**	1,229	782	64	**2,837**	1,789	1,048	59
35/40 »	**1,178**	715	463	65	**1,620**	1,017	603	59
40/45 »	**604**	391	213	54	**906**	589	317	54
45/50 »	**343**	202	141	70	**557**	335	222	66
50/55 »	**256**	157	99	63	**338**	214	124	58
55/60 »	**151**	94	57	.	**245**	142	103	73
60/65 »	**73**	40	33	.	**134**	79	55	.
65/70 »	**54**	33	21	.	**95**	48	47	.
70/75 »	**26**	13	13	.	**49**	23	26	.
75/80 »	**19**	10	9	.	**16**	4	12	.
80/85 »	**3**	2	1	.	**13**	6	7	.
85/90 »	—	—	—	.	**1**	—	1	.
90/ω »	—	—	—	.	—	—	—	.
Okändt	**44**	17	27	.	**52**	22	30	.
Summa	**14,942**	**8,605**	**6,337**	74	**21,380**	**12,573**	**8,807**	70
	Åren 1886/90.				*Åren 1891/95.*			
0/5 år	**2,321**	1,145	1,176	103	**3,331**	1,675	1,656	99
5/10 »	**1,520**	751	769	102	**2,262**	1,151	1,111	97
10/15 »	**870**	429	441	103	**1,129**	585	544	93
15/20 »	**1,536**	706	830	118	**2,128**	1,029	1,099	107
20/25 »	**4,656**	2,588	2,068	80	**6,264**	3,533	2,731	77
25/50 »	**5,441**	3,123	2,318	74	**7,394**	4,369	3,025	69
30/35 »	**3,845**	2,495	1,350	54	**6,346**	4,115	2,231	54
35/40 »	**2,264**	1,561	703	45	**3,868**	2,684	1,184	44
40/45 »	**1,324**	926	398	43	**2,306**	1,711	595	35
45/50 »	**960**	655	305	47	**1,430**	1,041	389	37
50/55 »	**583**	385	198	51	**976**	715	261	37
55/60 »	**350**	237	113	48	**633**	430	203	47
60/65 »	**231**	138	93	67	**390**	243	147	60
65/70 »	**158**	83	75	.	**271**	147	124	84
70/75 »	**90**	48	42	.	**140**	75	65	.
75/80 »	**24**	12	12	.	**46**	22	24	.
80/85 »	**15**	8	7	.	**13**	8	5	.
85/90 »	**2**	1	1	.	**1**	—	1	.
90/ω »	—	—	—	.	—	—	—	.
Okändt	**31**	15	16	.	**27**	9	18	.
Summa	**26,221**	**15,306**	**10,915**	71	**38,955**	**23,542**	**15,413**	65

Anm. Vid beräkningen af dessa proportionaltal har ej ansetts lämpligt medtaga de blott kalkylerade talen för åren 1871/74 (jfr anm. sid. 157); för vinnande af jämn femårsperiod har äfven året 1875 uteslutits.

Tabl. 59. (Forts.) *Redovisade Invandringen, efter kön och femåriga åldersklasser.*

Ålder.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	Kvinnor mot 100 män.
	Åren 1896/00.				*Åren 1901/05.*			
0/5 år	**3,364**	1,673	1,691	101	**3,485**	1,801	1,684	94
5/10 »	**2,575**	1,354	1,221	90	**2,804**	1,390	1,414	102
10/15 »	**1,529**	758	771	102	**1,631**	811	820	101
15/20 »	**2,797**	1,400	1,397	100	**3,146**	1,672	1,474	88
20/25 »	**6,414**	3,096	3,318	107	**6,597**	3,306	3,291	100
25/30 »	**7,298**	3,793	3,505	92	**6,804**	3,436	3,368	98
30/35 »	**5,945**	3,406	2,539	75	**5,127**	2,819	2,308	82
35/40 »	**3,924**	2,358	1,566	66	**3,603**	2,091	1,512	72
40/45 »	**2,330**	1,485	845	57	**2,556**	1,603	953	59
45/50 »	**1,304**	848	456	54	**1,524**	949	575	61
50/55 »	**865**	540	325	60	**969**	617	352	57
55/60 »	**575**	351	224	64	**606**	358	248	69
60/65 »	**405**	235	170	72	**430**	231	199	86
65/70 »	**285**	159	126	79	**301**	151	150	99
70/75 »	**149**	84	65	.	**183**	98	85	.
75/80 »	**68**	32	36	.	**87**	45	42	.
80/85 »	**15**	8	7	.	**31**	19	12	.
85/90 »	**4**	2	2	.	**12**	4	8	.
90/ω »	—	—	—	.	**3**	2	1	.
Okändt	**9**	2	7	.	—	—	—	.
Summa	**39,855**	**21,584**	**18,271**	85	**39,899**	**21,403**	**18,496**	86
	Åren 1906/08.				**Åren 1876/1908.**			
0/5 år	**2,241**	1,158	1,083	94	**18,141**	9,149	8,992	98
5/10 »	**1,845**	900	945	105	**13,042**	6,592	6,450	98
10/15 »	**1,112**	546	566	104	**7,379**	3,693	3,686	100
15/20 »	**1,889**	1,011	878	87	**14,328**	7,187	7,141	99
20/25 »	**4,606**	2,265	2,341	103	**36,374**	19,346	17,028	88
25/30 »	**5,253**	2,771	2,482	90	**39,675**	22,265	17,410	78
30/35 »	**3,967**	2,310	1,657	72	**30,078**	18,163	11,915	66
35/40 »	**2,421**	1,410	1,011	72	**18,878**	11,836	7,042	59
40/45 »	**1,883**	1,219	664	54	**11,909**	7,924	3,985	50
45/50 »	**1,206**	738	468	63	**7,324**	4,768	2,556	54
50/55 »	**673**	440	233	53	**4,660**	3,068	1,592	52
55/60 »	**479**	264	215	81	**3,039**	1,876	1,163	62
60/65 »	**306**	168	138	82	**1,969**	1,134	835	74
65/70 »	**224**	105	119	113	**1,388**	726	662	91
70/75 »	**120**	62	58	.	**757**	403	354	88
75/80 »	**55**	39	16	.	**315**	164	151	92
80/85 »	**22**	13	9	.	**112**	64	48	.
85/90 »	**7**	4	3	.	**27**	11	16	.
90/ω »	**3**	—	3	.	**6**	2	4	.
Okändt	—	—	—	.	**163**	65	98	.
Summa	**28,312**	**15,423**	**12,889**	84	**209,564**	**118,436**	**91,128**	77

Anm. Jfr anmärkningen å föregående sida. De beräknade talen för hela årtiondet 1871/80, och således för tidrymden 1871/1900, framgå af Tab. 76.

Tab. 60. Utvandringen efter femåriga åldersklasser; relativa tal i förhållande till folkmängden.

Ålder.	1861/65	1866/70.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	1861/1900.
A) *Utvandringstalen*, årl. på 100,000 inb. inom hvarje grupp.								
0/5 år	67	361	214	202	458	217	218	275
5/10 »	69	357	220	197	436	235	197	274
10/15 »	57	307	186	170	386	224	183	243
15/20 »	124	626	380	497	1,592	1,212	1,340	948
20/25 »	256	1,228	748	1,062	2,501	1,762	1,637	1,557
25/30 »	218	1,106	660	858	1,772	1,050	1,011	1,103
30/35 »	148	722	437	497	1,064	617	567	657
35/40 »	95	486	287	307	656	395	365	411
40/45 »	71	352	215	190	435	253	247	272
45/50 »	50	280	172	142	327	182	161	206
50/55 »	32	205	124	105	251	142	122	157
55/60 »	28	157	95	92	203	130	107	134
60/65 »	16	101	59	79	167	106	99	109
65/70 »	12	64	37	54	133	87	81	83
70/75 »	9	40	25	34	78	58	68	52
75/80 »	4	32	19	18	44	35	45	31
80/85 »	1	9	5	7	17	13	21	11
85/90 »	—	17	9	5	8	9	13	8
90/ω »	—	—	—	—	—	4	4	2
I allt	99	493	**300**	**343**	**805**	**500**	**493**	**496**
B) *Mätaretalen*, %.								
0/5 år	68	73	71	59	57	43	44	55
5/10 »	70	72	73	57	54	47	40	55
10/15 »	58	62	62	50	48	45	37	49
15/20 »	125	127	127	145	198	242	272	191
20/25 »	259	249	249	310	311	352	332	314
25/30 »	220	224	220	250	221	210	205	222
30/35 »	149	146	146	145	132	123	115	132
35/40 »	96	99	96	90	81	79	74	83
40/45 »	72	71	72	55	54	51	50	55
45/50 »	51	57	57	41	41	36	33	42
50/55 »	32	42	41	31	31	28	25	32
55/60 »	28	32	32	27	25	26	22	27
60/65 »	16	20	20	23	21	21	20	22
65/70 »	12	13	12	16	17	17	16	17
70/75 »	9	8	8	10	10	12	14	10
75/80 »	4	6	6	5	5	7	9	6
80/85 »	1	2	2	2	2	3	4	2
85/90 »	—	3	3	1	1	2	3	2
90/ω »	—	—	—	—	—	1	1	.
I allt	100	100	100	100	100	100	100	100

Anm. »Mätaretalen, %» = de relativa utvandringstalen (öfverst i tabellen) för hvarje särskild femårsklass, om medeltalet för befolkningen i dess helhet sättes = 100.

Tab. 61. Utvandringen efter kön och femåriga åldersklasser; relativa tal i förhållande till folkmängden.[1]

Ålder.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.
	Åren 1861/65.		*Åren 1866/70.*		*Åren 1861/70.*		*Åren 1871/80.*	
0/5 år	67	67	364	358	215	212	203	201
5/10 »	69	69	366	347	225	215	198	196
10/15 »	56	58	318	296	192	181	173	167
15/20 »	133	116	687	565	416	345	497	497
20/25 »	328	185	1,510	951	926	573	1,284	843
25/30 »	286	152	1,429	801	853	477	1,072	657
30/35 »	184	114	918	538	551	329	596	408
35/40 »	116	75	591	389	348	229	354	264
40/45 »	82	60	422	287	256	177	220	162
45/50 »	54	46	345	219	209	138	153	131
50/55 »	37	27	239	175	145	106	113	98
55/60 »	33	25	177	140	108	85	94	90
60/65 »	17	15	108	94	64	55	73	84
65/70 »	10	13	69	60	39	36	54	54
70/75 »	8	10	43	38	26	25	31	35
75/80 »	2	6	37	28	21	18	22	15
80/85 »	—	2	13	6	7	4	12	5
85/90 »	—	—	41	6	21	3	10	2
90/ω »	—	—	—	—	—	—	—	—
I allt	118	81	584	407	**356**	**248**	**392**	**296**
	Åren 1881/90.		*Åren 1891/1900.*		*Åren 1901/08.*		**Åren 1861/1900.**	
0/5 år	458	458	215	219	217	219	275	275
5/10 »	438	433	237	232	201	194	276	271
10/15 »	376	395	211	237	178	187	239	246
15/20 »	1,718	1.464	1,144	1,282	1,492	1,185	971	924
20/25 »	2,921	2,089	1,907	1.618	1.883	1,391	1,802	1,317
25/30 »	2,074	1,490	1,078	1,024	1,154	868	1,286	931
30/35 »	1,276	871	663	575	636	501	773	551
35/40 »	794	532	457	339	448	291	487	342
40/45 »	527	353	304	207	305	195	325	225
45/50 »	379	281	208	158	197	129	237	178
50/55 »	279	226	148	136	124	121	173	144
55/60 »	201	206	112	145	96	116	132	136
60/65 »	150	181	86	123	87	110	98	118
65/70 »	129	135	80	92	71	88	81	85
70/75 »	79	77	52	62	71	65	50	53
75/80 »	54	38	37	35	46	45	35	28
80/85 »	14	19	11	14	19	23	11	11
85/90 »	7	9	5	10	15	12	9	7
90/ω »	—	—	—	6	—	6	—	2
I allt	**913**	**704**	**523**	**479**	**561**	**429**	**554**	**441**

[1] Talen i tabellen afse *årliga antalet utvandrare på 100,000 inb. inom hvarje grupp*

Tab. 62. Invandringen, efter femåriga åldersklasser; relativa tal i förhållande till folkmängden.

Ålder.	1861/65.	1866/70.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	1871/1900.
A) *Invandringstalen* årl. på 100,000 inb. inom hvarje grupp.								
0/5 år	.	.	.	51	75	115	119	81
5/10 »	.	.	.	32	55	90	104	60
10/15 »	.	.	.	19	33	52	64	35
15/20 »	.	.	.	51	76	107	126	79
20/25 »	.	.	.	174	238	334	326	250
25/30 »	.	.	.	207	284	441	398	313
30/35 »	.	.	.	144	224	384	350	256
35/40 »	.	.	.	88	144	263	252	168
40/45 »	.	.	.	47	89	174	187	105
45/50 »	.	.	.	30	64	113	127	69
50/55 »	.	.	.	23	42	83	87	49
55/60 »	.	.	.	17	29	59	64	36
60/65 »	.	.	.	10	20	43	49	26
65/70 »	.	.	.	10	19	35	41	23
70/75 »	.	.	.	7	15	24	29	17
75/80 »	.	.	.	8	8	15	20	11
80/85 »	.	.	.	2	11	8	14	8
85/90 »	.	.	.	—	4	5	16	3
90/ω »	.	.	.	—	—	—	23	—
I allt	.	.	.	**67**	**102**	**160**	**162**	**111**
Mätaretalen, %.								
0/5 år	.	.	.	76	74	72	73	73
5/10 »	.	.	.	48	54	56	64	54
10/15 »	.	.	.	28	32	32	40	32
15/20 »	.	.	.	76	75	67	78	71
20/25 »	.	.	.	260	233	209	201	225
25/30 »	.	.	.	309	278	276	246	282
30/35 »	.	.	.	215	220	240	216	231
35/40 »	.	.	.	131	141	164	156	151
40/45 »	.	.	.	70	87	109	115	95
45/50 »	.	.	.	45	63	71	78	62
50/55 »	.	.	.	34	41	52	54	44
55/60 »	.	.	.	25	28	37	40	32
60/65 »	.	.	.	15	20	27	30	23
65/70 »	.	.	.	15	19	22	25	21
70/75 »	.	.	.	10	15	15	18	15
75/80 »	.	.	.	12	8	9	12	10
80/85 »	.	.	.	3	11	5	9	7
85/90 »	.	.	.	—	4	3	10	3
90/ω »	.	.	.	—	—	—	14	—
I allt	.	.	.	100	100	100	100	100

Anm. Angående talen för invandringen åren 1871/74, se anm. sid. 157. — »Mätaretalen, %» = de relativa invandringstalen (öfverst i tabellen), för hvarje särskild femårsklass, om medeltalet för befolkningen i dess helhet sättes = 100.

Tab. 63. Invandringen, efter kön och femåriga åldersklasser; relativa tal i förhållande till folkmängden.[1]

Ålder.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.
	Åren 1861/65.		*Åren 1866/70.*		*Åren 1861/70.*		*Åren 1871/80.*	
0/5 år	.	.	.	.	.	.	51	52
5/10 »	.	.	.	.	.	.	31	33
10/15 »	.	.	.	.	.	.	20	19
15/20 »	.	.	.	.	.	.	51	50
20/25 »	.	.	.	.	.	.	205	144
25/30 »	.	.	.	.	.	.	266	151
30/35 »	.	.	.	.	.	.	187	105
35/40 »	.	.	.	.	.	.	118	62
40/45 »	.	.	.	.	.	.	66	31
45/50 »	.	.	.	.	.	.	38	22
50/55 »	.	.	.	.	.	.	31	16
55/60 »	.	.	.	.	.	.	24	12
60/65 »	.	.	.	.	.	.	12	9
65/70 »	.	.	.	.	.	.	14	8
70/75 »	.	.	.	.	.	.	8	6
75/80 »	.	.	.	.	.	.	11	6
80/85 »	.	.	.	.	.	.	5	1
85/90 »	.	.	.	.	.	.	—	—
90/ω »	.	.	.	.	.	.	—	—
I allt	.	.	.	.	.	.	**81**	**54**
	Åren 1881/90.		*Åren 1891/1900.*		*Åren 1901/08.*		**Åren 1871/1900.**	
0/5 år	74	76	114	117	121	117	80	82
5/10 »	56	54	92	88	101	108	61	59
10/15 »	33	33	52	52	63	66	35	36
15/20 »	71	82	104	111	133	120	76	82
20/25 »	275	201	351	317	325	328	278	221
25/30 »	357	216	504	381	412	383	378	251
30/35 »	302	154	494	285	405	297	334	185
35/40 »	202	92	361	175	309	201	231	112
40/45 »	128	54	255	102	254	129	151	63
45/50 »	89	42	166	66	168	91	98	43
50/55 »	58	27	121	49	120	58	70	31
55/60 »	40	20	82	38	79	51	50	24
60/65 »	26	15	57	32	58	41	34	19
65/70 »	21	16	43	29	44	38	28	19
70/75 »	18	13	30	19	35	25	21	14
75/80 »	7	8	17	14	27	15	13	10
80/85 »	15	9	12	6	20	10	11	6
85/90 »	3	4	5	4	17	15	3	3
90/ω »	—	—	—	—	24	22	—	—
I allt	**123**	**82**	**188**	**133**	**179**	**145**	**133**	**91**

[1] Talen i tabellen afse *årliga antalet invandrare på 100,000 inb. inom hvarje grupp.* Angående invandringen åren 1871/74, se anm. sid. 157.

Tab. 64. Utvandringen och Invandringen; procentisk fördelning på de femåriga åldersklasserna.

Ålder. år.	1861/65.	1866/70.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	Medeltal. 1861/1900.	Medeltal. 1861/1908.
A) Utvandringen.									
0/5	9·19	9·35	9·33	7·20	6·98	5·10	5·06	6·82	6·49
5/10	7·59	8·31	8·19	6·21	5·83	5·11	4·24	6·02	5·68
10/15	5·56	6·20	6·09	5·22	4·70	4·60	3·74	4·95	4·72
15/20	11·30	11·33	11·33	14·04	18·16	22·52	25·68	17·73	19·23
20 25	21·35	20·06	20·27	25·47	26·00	27·13	27·05	25·44	25·74
25/30	17·12	16·45	16·56	17·70	16·13	14·17	14·74	15·91	15·69
30/35	10·76	10·18	10·27	9·32	8·42	7·99	7·09	8·70	8·40
35 40	6·79	6·37	6·44	5·45	4·71	4·75	4·20	5·08	4·91
40/45	4·48	4·50	4·50	3·19	2·90	2·73	2·81	3·12	3·06
45/40	2·60	3·16	3·07	2·25	2·06	1·79	1·66	2·16	2·06
50/55	1·33	1·88	1·79	1·53	1·48	1·28	1·11	1·48	1·41
55 60	0·98	1·13	1·11	1·11	1·10	1·08	0·87	1·10	1·06
60/65	0·48	0·58	0·56	0·73	0·79	0·79	0·72	0·75	0·75
65/ω	0·47	0·50	0·49	0·58	0·74	0·96	1·03	0·74	0·80
0/15	22·34	23·86	23·61	18·63	17·51	14·81	13·04	17·79	16·89
15/35	60·53	58·02	58·43	66·53	68·71	71·81	74·56	67·78	69·06
35 50	13·87	14·03	14·01	10·89	9·67	9·27	8·67	10·36	10·03
50/65	2·79	3·59	3·46	3·37	3·37	3·15	2·70	3·33	3·22
65/ω	0·47	0·50	0·49	0·58	0·74	0·96	1·03	0·74	0·80
I allt	100	100	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
B) Invandringen.								*1871/00:*	*1871/08:*
0/5	·	·	·	9·31	9·03	8·49	8·39	8·81	8·69
5/10	·	·	·	5·17	5·81	6·14	6·82	5·85	6·15
10/15	·	·	·	3·03	3·19	3·37	4·02	3·25	3·49
15 20	·	·	·	7·30	6·91	6·25	7·38	6·65	6·88
20/25	·	·	·	21·30	19·58	16·09	16·42	18·14	17·62
25/30	·	·	·	21·73	20·44	18·69	17·68	19·78	19·14
30/35	·	·	·	13·77	14·06	15·59	13·33	14·78	14·34
35/40	·	·	·	8·01	8·17	9·89	8·83	9·01	8·95
40/45	·	·	·	4·06	4·69	5·88	6·51	5·18	5·58
45/50	·	·	·	2·41	3·19	3·47	4·00	3·19	3·43
50/55	·	·	·	1·71	1·94	2·34	2·41	2·10	2·19
55 60	·	·	·	1·06	1·25	1·53	1·59	1·36	1·43
60/65	·	·	·	0·49	0·77	1·01	1·08	0·84	0·91
65/ω	·	·	·	0·65	0·97	1·26	1·54	1·06	1·20
	·	·	·						
	·	·	·						
0/15	·	·	·	17·51	18·03	18·00	19·23	17·91	18·33
15 35	·	·	·	64·10	60·99	56·62	54·81	59·35	57·98
35/50	·	·	·	14·48	16·05	19·24	19·34	17·38	17·96
50/65	·	·	·	3·26	3·96	4·88	5·08	4·30	4·53
65/ω	·	·	·	0·65	0·97	1·26	1·54	1·06	1·20
I allt	·	·	·	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**

Anm. Angående invandringen åren 1871/74, se anm. sid. 157.

Tab. 65. Relativa tal för Utvandringen, 1891/1900, efter kön och femåriga åldersklasser samt efter bestämmelseorten.[1]

Ålder.	Till Utomeuropeiska länder.					Till Europeiska länder.				
	Utvandringstal, ⁰/₀₀₀₀.			Andelar, %.	Kvinn. mot 100 män.	Utvandringstal, ⁰/₀₀₀₀.			Andelar, %.	Kvinn. mot 100 män.
	Båda könen.	M.	Kv.			Båda könen.	M.	Kv.		
0/5	**167**	165	169	4·74	99	**50**	50	50	6·87	98
5/10	**190**	192	188	5·00	96	**45**	45	44	5·64	97
10/15	**191**	179	202	4·72	110	**33**	32	35	4·00	106
15/20	**1,060**	1,018	1,104	23·77	105	**152**	126	178	16·47	138
20/25	**1,498**	1,726	1,273	27 84	74	**263**	180	344	23·63	193
25/30	**830**	897	765	13·51	90	**220**	181	259	17·40	152
30/35	**477**	530	429	7·46	89	**140**	133	145	10·60	121
35/40	**305**	362	255	4·43	79	**90**	95	85	6·30	100
40/45	**197**	242	157	2·57	73	**56**	62	50	3·50	91
45/50	**142**	164	123	1·68	85	**40**	44	35	2·29	91
50/55	**116**	119	114	1·27	110	**26**	29	22	1·34	89
55/60	**113**	94	130	1·14	162	**17**	18	15	0·80	93
60/65	**95**	76	110	0·85	170	**11**	10	13	0·51	159
65/70	**78**	72	83	0·60	140	**9**	8	9	0·32	143
70/75	**52**	47	56	0·30	148	**6**	5	6	0·17	148
75/80	**29**	31	27	0·10	114	**6**	6	8	0·12	172
80/ω	**7**	7	7	0·02	154	**4**	2	6	0·04	400
I allt	**415**	**448**	**384**	**100**	91	**85**	**75**	**95**	**100**	134

Tab. 66. Relativa tal för Invandringen, 1891/1900, efter kön, ålder och ursprungsort.[1]

Ålder.	Från Utomeuropeiska länder.					Från Europeiska länder.				
	Invandringstal, ⁰/₀₀₀₀.			Andelar, %.	Kvinn. mot 100 män.	Invandringstal, ⁰/₀₀₀₀.			Andelar, %,	Kvinn. mot 100 män.
	Båda könen.	M.	Kv.			Båda könen.	M.	Kv.		
0/5	**58**	57	60	7·04	104	**57**	57	57	10·78	96
5/10	**44**	44	44	4·91	96	**46**	48	44	8·06	91
10/15	**22**	22	22	2·28	96	**30**	30	30	5·09	99
15/20	**33**	36	30	3·13	81	**74**	68	81	11·16	114
20/25	**178**	215	141	14·04	66	**156**	136	176	19·32	131
25 30	**293**	372	219	20·32	62	**148**	132	162	16·04	130
30/35	**276**	387	176	18·36	50	**108**	107	109	11·28	112
35/40	**188**	282	105	11·62	42	**75**	79	70	7·19	101
40/45	**125**	200	58	6·89	33	**49**	55	44	4·30	90
45/50	**80**	129	36	4·01	32	**33**	37	30	2·63	90
50/55	**59**	93	29	2·72	36	**24**	28	20	1·73	83
55/60	**44**	65	26	1·88	47	**15**	17	12	0·98	83
60/65	**33**	45	24	1·27	62	**10**	12	8	0·59	82
65/70	**28**	34	22	0·90	79	**7**	9	7	0·40	91
70/75	**17**	22	14	0·44	79	**7**	8	5	0·26	90
75/80	**10**	12	8	0·15	87	**5**	5	6	0·14	169
80/ω	**4**	7	2	0·04	50	**3**	3	3	0·05	150
I allt	**98**	**127**	**69**	**100**	58	**62**	**61**	**64**	**100**	110

[1] Utvandringstal (Invandringstal), ⁰/₀₀₀₀ = årl. antalet utvandrare (invandrare) på 100,000 af motsvarande medelfolkmängd. Andelar, % = den procent af hela utvandringen, som faller på resp. åldersgrupp. — De *absoluta* talen återfinnas i Tab. 69, 70, 81—85.

Tab. 67. Utvandringen efter femåriga åldersklasser, hvarje år.

Å r.	Hela antalet utvandrare.		Af utvandrarne voro		Kvinnor mot 1,000 män.	0/5 år.		
	I allt.	På 1,000 inb.	Mankön.	Kvinnkön.		Mankön.	Kvinnkön.	Summa.
1861	**2,286**	0·59	1,282	1,004	783	99	85	184
1862	**2,535**	0·64	1,350	1,185	878	110	104	214
1863	**3,127**	0·78	1,778	1,349	759	131	139	270
1864	**5,177**	1·28	3,131	2,046	653	219	234	453
1865	**6,691**	1·64	3,944	2,747	697	351	331	682
1866	**7,206**	1·74	4,274	2,932	686	329	302	631
1867	**9,334**	2·23	5,582	3,752	672	446	364	810
1868	**27,024**	6·46	15,716	11,308	720	1,356	1,359	2,715
1869	**39,064**	9·38	22,569	16,495	731	1,847	1,821	3,668
1870	**20,003**	4·80	10,913	9,090	833	904	871	1,775
1871	**17,450**	4·17	9,944	7,506	755	637	637	1,274
1872	**15,915**	3·76	8,796	7,119	809	552	490	1,042
1873	**13,580**	3·18	7,193	6,387	888	435	442	877
1874	**7,791**	1·80	3,946	3,845	974	277	234	511
1875	**9,727**	2·23	5,049	4,678	927	291	294	585
1876	**9,418**	2·14	4,927	4,491	912	288	295	583
1877	**7,610**	1·71	3,874	3,736	964	248	240	488
1878	**9,032**	2·00	4,710	4,322	918	321	307	628
1879	**17,637**	3·87	10,345	7,292	705	715	675	1,390
1880	**42,109**	9·21	24,704	17,405	705	1,744	1,687	3,431
1881	**45.992**	10·07	25,695	20,297	790	2,195	2,143	4,338
1882	**50,178**	10·97	28,007	22,171	792	2,198	2,217	4,415
1883	**31,605**	6·88	17,131	14,474	845	1,329	1,250	2,579
1884	**23,560**	5·10	12,117	11,443	944	782	809	1,591
1885	**23,493**	5·04	11,937	11,556	968	662	673	1,335
1886	**32,889**	7·00	18,828	14,061	747	942	899	1,841
1887	**50,786**	10·75	29,235	21,551	737	1,487	1,435	2,922
1888	**50,323**	10·61	28,875	21,448	743	1,585	1,500	3,085
1889	**33,363**	7·01	17,321	16,042	926	1,091	1,020	2,111
1890	**34,212**	7·16	17,842	16,370	917	1,042	1,010	2,052
1891	**42,776**	8·92	23,301	19,475	836	1,342	1,308	2,650
1892	**45,504**	9·47	25,167	20,337	808	1,429	1,320	2,749
1893	**40,869**	8·49	22,298	18,571	833	1,155	1,158	2,313
1894	**13,358**	2·76	5,520	7,838	1,420	393	396	789
1895	**18,955**	3·87	8,575	10,380	1,210	407	419	826
1896	**19.551**	3·96	9,606	9,945	1,035	342	352	694
1897	**14,559**	2·92	6,426	8,133	1,266	252	272	524
1898	**13,663**	2·71	6,179	7,484	1,211	288	289	577
1899	**16,876**	3·32	7,764	9,112	1,174	356	346	702
1900	**20,661**	4·04	10,445	10,216	978	361	403	764
1901	**24,616**	4·77	13,591	11,025	811	446	453	899
1902	**37,107**	7·15	22,093	15,014	680	818	820	1,638
1903	**39,525**	7·59	22,893	16,632	727	1,141	1,156	2,297
1904	**22,384**	4·27	10,833	11,551	1,066	702	674	1,376
1905	**24,046**	4·56	13,423	10,623	791	633	583	1,216
1906	**24,704**	4·65	13,752	10,952	796	603	581	1,184
1907	**22,978**	4·29	12,815	10,163	793	605	547	1,152
1908	**12,499**	2·31	6,014	6,485	1,078	377	373	750

Tab. 67. (Forts.). *Utvandringen efter femåriga åldersklasser.*

Å r.	5/10 år.			10/15 år.			15/20 år.		
	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.
1861	79	66	145	52	54	106	132	132	264
1862	72	97	169	67	82	149	164	156	320
1863	123	106	229	79	104	183	186	186	372
1864	194	184	378	132	108	240	327	268	595
1865	281	287	568	207	205	412	376	288	664
1866	305	287	592	241	224	465	445	362	807
1867	349	344	693	220	250	470	591	505	1,096
1868	1,150	1,098	2,248	832	754	1,586	1,562	1,344	2,906
1869	1,699	1,537	3,236	1,253	1,144	2,397	2,544	1,955	4,499
1870	885	874	1,759	755	687	1,442	1,232	1,090	2,322
1871	675	678	1,353	579	507	1,086	1,164	925	2,089
1872	531	557	1,088	462	462	924	1,159	1,044	2,203
1873	499	489	988	457	397	854	1,033	940	1,973
1874	273	267	540	254	227	481	531	615	1,146
1875	265	229	494	274	254	528	765	909	1,674
1876	279	248	527	266	243	509	733	833	1,566
1877	217	201	418	215	235	450	495	670	1,165
1878	231	239	470	189	220	409	593	814	1,407
1879	464	460	924	373	328	701	1,199	1,197	2,396
1880	1,295	1,236	2,531	950	948	1,898	2,918	2,547	5,465
1881	1,588	1,470	3,058	1,131	1,174	2,305	3,469	3,058	6,527
1882	1,715	1,777	3,492	1,286	1,260	2,546	4,163	3,352	7,515
1883	1,154	1,078	2,232	867	819	1,686	2,742	2,380	5,122
1884	805	779	1,584	634	596	1,230	2,051	2,095	4,146
1885	738	757	1,495	629	644	1,273	2,124	2,321	4,445
1886	858	753	1,611	682	722	1,404	3,209	2,758	5,967
1887	1,211	1,209	2,420	990	1,056	2,046	6,146	4,069	10,215
1888	1,182	1,097	2,279	980	960	1,940	5,547	4,103	9,650
1889	929	862	1,791	758	857	1,615	3,701	3,278	6,979
1890	963	1,000	1,963	764	889	1,653	4,013	3,753	7,766
1891	1,293	1,189	2,482	1,028	1,043	2,071	4,864	4,135	8,999
1892	1,346	1,304	2,650	1,041	1,099	2,140	5,083	4,216	9,299
1893	1,191	1,135	2,326	950	943	1,893	4,815	3,971	8,786
1894	428	421	849	362	404	766	1,127	1,893	3,020
1895	482	458	940	417	457	874	1,946	2,781	4,727
1896	398	365	763	350	414	764	2,099	2,686	4,785
1897	290	298	588	282	365	647	1,384	2,161	3,545
1898	293	293	586	279	339	618	1,336	1,913	3,249
1899	345	340	685	343	425	768	1,685	2,357	4,042
1900	376	371	747	370	438	808	2,293	2,819	5,112
1901	397	408	805	402	442	844	3,148	2,966	6,114
1902	620	616	1,236	547	603	1,150	5,682	3,804	9,486
1903	897	815	1,712	748	729	1,477	5,716	3,937	9,653
1904	643	553	1,196	575	567	1,142	2,870	3,001	5,871
1905	532	494	1,026	423	418	841	3,732	2,712	6,444
1906	575	498	1,073	480	474	954	3,997	2,884	6,881
1907	575	535	1,110	418	417	835	3,594	2,497	6,091
1908	312	334	646	257	270	527	1,370	1,462	2,832

Tab. 67. (Forts.). *Utvandringen efter femåriga åldersklasser.*

Å r.	20/25 år.			25/30 år.			30/35 år.		
	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.
1861	310	206	516	250	176	426	138	105	243
1862	293	242	535	272	180	452	145	115	260
1863	416	250	666	338	186	524	200	132	332
1864	793	394	1,187	595	296	891	355	191	546
1865	841	441	1,282	705	359	1,064	439	291	730
1866	926	503	1,429	815	369	1,184	495	302	797
1867	1,391	756	2,147	1,076	526	1,602	597	349	946
1868	3,328	2,020	5,348	2,865	1,665	4,530	1,797	1,048	2,845
1869	4,595	3,092	7,687	3,974	2,388	6,362	2,438	1,503	3,941
1870	2,278	1,703	3,981	1,854	1,348	3,202	1,085	829	1,914
1871	2,514	1,478	3,992	1,909	1,238	3,147	928	699	1,627
1872	2,355	1,513	3,868	1,638	1,139	2,777	832	679	1,511
1873	1,824	1,416	3,240	1,204	998	2,202	626	623	1,249
1874	965	896	1,861	681	613	1,294	361	353	714
1875	1,378	1,136	2,514	875	771	1,646	485	388	873
1876	1,283	1,119	2,402	959	686	1,645	435	392	827
1877	1,022	864	1,886	736	604	1,340	344	293	637
1878	1,293	1,062	2,355	909	675	1,584	494	366	860
1879	3,114	1,818	4,932	2,172	1,103	3,275	1,029	673	1,702
1880	7,185	4,033	11,218	4,979	2,697	7,676	2,444	1,559	4,003
1881	6,835	4,498	11,333	4,587	3,061	7,648	2,330	1,761	4,091
1882	7,474	4,873	12,347	4,729	3,269	7,998	2,475	1,817	4,292
1883	4,636	3,342	7,978	2,724	2,161	4,885	1,352	1,128	2,480
1884	3,265	2,838	6,103	1,946	1,713	3,659	987	877	1,864
1885	3,116	2,937	6,053	2,011	1,692	3,703	1,005	847	1,852
1886	5,998	3,695	9,693	3,335	2,261	5,596	1,467	1,090	2,557
1887	7,980	5,747	13,727	4,619	3,548	8,167	2,760	1,699	4,459
1888	8,217	5,742	13,959	4,985	3,595	8,580	2,649	1,708	4,357
1889	4,285	4,017	8,302	2,724	2,602	5,326	1,511	1,353	2,864
1890	4,550	3,817	8,367	2,638	2,482	5,120	1,557	1,304	2,861
1891	6,078	4,469	10,547	3,662	3,131	6,793	1,973	1,595	3,568
1892	6,762	4,730	11,492	3,858	3,124	6,982	2,337	1,738	4,075
1893	6,470	4,562	11,032	2,948	2,650	5,598	1,807	1,608	3,415
1894	1,249	1,891	3,140	625	1,049	1,674	473	692	1,165
1895	2,474	2,758	5,232	1,005	1,314	2,319	630	836	1,466
1896	3,182	2,774	5,956	1,220	1,392	2,612	716	725	1,441
1897	1,974	2,311	4,285	828	1,111	1,939	495	611	1,106
1898	1,855	1,998	3,853	788	1,103	1,891	472	539	1,011
1899	2,457	2,545	5,002	1,012	1,264	2,276	518	657	1,175
1900	3,552	2,834	6,386	1,493	1,401	2,894	678	626	1,304
1901	4,921	3,097	8,018	1,948	1,537	3,485	809	708	1,517
1902	6,996	4,037	11,033	3,558	2,263	5,821	1,485	1,047	2,532
1903	6,200	4,174	10,374	3,853	2,465	6,318	1,716	1,209	2,925
1904	2,411	2,835	5,246	1,445	1,573	3,018	702	802	1,504
1905	3,405	2,710	6,115	2,074	1,569	3,643	963	761	1,724
1906	3,519	2,855	6,374	1,959	1,490	3,449	956	793	1,749
1907	3,309	2,623	5,932	1,877	1,433	3,310	930	787	1,717
1908	1,563	1,564	3,127	660	928	1,588	505	571	1,076

Tab. 67. (Forts.). *Utvandringen efter femåriga åldersklasser.*

Å r.	35/40 år.			40/45 år.			45/50 år.		
	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Sum-ma.
1861	89	69	158	49	33	82	18	24	42
1862	93	69	162	59	46	105	29	41	70
1863	107	84	191	83	74	157	48	34	82
1864	199	132	331	120	100	220	58	55	113
1865	301	189	490	182	132	314	112	91	203
1866	272	196	468	193	154	347	122	96	218
1867	326	216	542	253	168	421	151	104	255
1868	1,051	709	1,760	753	505	1,258	479	317	796
1869	1,521	1,048	2,569	1,031	734	1,765	781	513	1,294
1870	662	534	1,196	437	391	828	387	295	682
1871	622	494	1,116	320	273	593	237	234	471
1872	488	473	961	297	217	514	200	198	398
1873	422	359	781	257	253	510	173	163	336
1874	211	200	411	141	144	285	97	96	193
1875	229	235	464	174	145	319	107	101	208
1876	229	206	435	178	146	324	85	116	201
1877	213	210	423	136	118	254	81	85	166
1878	257	221	478	152	116	268	78	91	169
1879	515	382	897	290	169	459	172	155	327
1880	1,294	924	2,218	691	568	1,259	503	413	916
1881	1,342	1,048	2,390	815	641	1,456	568	514	1,082
1882	1,394	1,136	2,530	856	731	1,587	655	571	1,226
1883	735	664	1,399	504	453	957	372	378	750
1884	536	531	1,067	340	366	706	249	232	481
1885	519	487	1,006	353	299	652	258	272	530
1886	858	588	1,446	537	358	895	342	254	596
1887	1,551	873	2,424	951	564	1,515	574	372	946
1888	1,481	902	2,383	854	510	1,364	545	384	929
1889	880	654	1,534	477	379	856	332	278	610
1890	864	684	1,548	535	384	919	325	288	613
1891	1,185	824	2,009	722	515	1,237	444	367	811
1892	1,268	915	2,183	758	461	1,219	477	385	862
1893	1,157	855	2,012	664	464	1,128	396	298	694
1894	327	374	701	186	208	394	116	146	262
1895	449	469	918	256	249	505	179	168	347
1896	498	424	922	286	231	517	203	138	341
1897	329	342	671	220	171	391	123	114	237
1898	313	346	659	179	196	375	132	126	258
1899	385	379	764	225	197	422	133	134	267
1900	478	402	880	308	230	538	163	165	328
1901	596	440	1,036	342	283	625	191	137	328
1902	979	594	1,573	572	352	924	310	204	514
1903	988	672	1,660	662	441	1,103	366	272	638
1904	502	436	938	341	332	673	231	210	441
1905	549	401	950	451	278	729	261	172	433
1906	554	431	985	421	280	701	266	172	438
1907	568	374	942	376	265	641	202	198	400
1908	343	295	638	229	221	450	148	116	264

Tab. 67. (Forts.). *Utvandringen efter femåriga åldersklasser.*

Å r.	50/55 år.			55/60 år.			60/65 år.		
	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.
1861	16	11	27	9	11	20	7	5	12
1862	21	16	37	13	16	29	7	9	16
1863	20	17	37	12	21	33	7	9	16
1864	38	34	72	29	18	47	8	11	19
1865	46	41	87	39	25	64	16	15	31
1866	66	61	127	30	39	69	14	18	32
1867	85	61	146	55	52	107	20	33	53
1868	259	209	468	146	132	278	82	71	153
1869	445	339	784	244	207	451	107	116	223
1870	199	206	405	122	131	253	61	70	131
1871	165	139	304	96	102	198	54	65	119
1872	130	144	274	87	114	201	36	52	88
1873	120	118	238	69	85	154	42	51	93
1874	61	72	133	45	60	105	28	38	66
1875	94	84	178	55	49	104	31	48	79
1876	77	79	156	60	53	113	27	32	59
1877	64	76	140	48	72	120	32	39	71
1878	58	73	131	56	55	111	32	52	84
1879	117	107	224	78	86	164	55	70	125
1880	277	248	525	199	203	402	119	192	311
1881	335	332	667	223	262	485	144	164	308
1882	431	389	820	287	341	628	183	224	407
1883	283	301	584	194	202	396	114	173	287
1884	196	197	393	144	181	325	86	126	212
1885	185	202	387	139	154	293	101	140	241
1886	250	215	465	151	171	322	94	164	258
1887	415	307	722	226	245	471	166	223	389
1888	363	288	651	197	259	456	135	206	341
1889	234	218	452	178	212	390	109	170	279
1890	200	222	422	165	225	390	97	161	258
1891	272	281	553	187	236	423	105	184	289
1892	302	316	618	212	308	520	147	195	342
1893	284	268	552	184	265	449	123	199	322
1894	78	112	190	61	99	160	39	70	109
1895	106	127	233	89	129	218	51	99	150
1896	121	115	236	72	110	182	63	95	158
1897	85	97	182	48	110	158	45	75	120
1898	80	94	174	56	71	127	36	89	125
1899	91	108	199	79	137	216	50	97	147
1900	113	110	223	78	143	221	68	127	195
1901	105	149	254	96	123	219	79	119	198
1902	166	172	338	103	157	260	79	140	219
1903	207	216	423	131	207	338	112	154	266
1904	123	151	274	91	130	221	98	138	236
1905	129	143	272	98	131	229	74	94	168
1906	160	161	321	88	115	203	62	102	164
1907	125	138	263	89	108	197	57	90	147
1908	80	91	171	56	91	147	39	63	102

Tab. 67. (Forts.). *Utvandringen efter femåriga åldersklasser.*

Å r.	65/70 år.			70/75 år.			75/80 år.		
	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.
1861	5	3	8	—	3	3	—	—	—
1862	3	8	11	2	2	4	—	2	2
1863	2	3	5	2	2	4	—	2	2
1864	4	10	14	4	8	12	1	1	2
1865	7	12	19	2	3	5	—	1	1
1866	13	9	22	5	8	13	3	2	5
1867	14	11	25	5	7	12	2	5	7
1868	35	47	82	14	22	36	5	6	11
1869	49	62	111	22	28	50	16	7	23
1870	28	29	57	16	13	29	3	13	16
1871	22	23	45	16	9	25	3	5	8
1872	17	23	40	9	10	19	1	3	4
1873	18	30	48	9	17	26	2	1	3
1874	14	21	35	3	6	9	2	2	4
1875	18	24	42	2	10	12	3	1	4
1876	19	26	45	4	12	16	4	5	9
1877	16	16	32	5	8	13	1	2	3
1878	23	21	44	12	6	18	8	2	10
1879	25	40	65	15	18	33	4	7	11
1880	69	80	149	17	48	65	11	12	23
1881	84	114	198	30	37	67	11	12	23
1882	103	123	226	34	62	96	19	22	41
1883	79	82	161	30	40	70	11	10	21
1884	55	76	131	22	17	39	10	4	14
1885	57	88	145	16	31	47	18	8	26
1886	67	88	155	28	33	61	5	8	13
1887	101	134	235	42	46	88	10	14	24
1888	104	123	227	36	47	83	13	18	31
1889	62	84	146	34	47	81	10	7	17
1890	84	98	182	37	33	70	8	12	20
1891	89	114	203	41	61	102	13	14	27
1892	93	139	232	34	63	97	18	21	39
1893	101	111	212	40	67	107	11	13	24
1894	30	46	76	18	29	47	6	6	12
1895	44	72	116	31	31	62	6	12	18
1896	31	65	96	19	38	57	5	19	24
1897	37	51	88	21	28	49	9	9	18
1898	39	42	81	19	28	47	14	11	25
1899	43	73	116	28	28	56	13	19	32
1900	60	80	140	29	42	71	22	20	42
1901	54	92	146	37	46	83	19	18	37
1902	89	105	194	58	56	114	24	31	55
1903	75	92	167	54	55	109	21	31	52
1904	46	70	116	36	53	89	13	23	36
1905	38	82	120	36	43	79	18	23	41
1906	39	60	99	50	33	83	19	16	35
1907	44	70	114	29	54	83	12	23	35
1908	31	55	86	27	29	56	14	13	27

Tab. 67. (Forts.). *Utvandringen efter femåriga åldersklasser.*

Å r.	80/85 år.			85/90 år.			90/ω år.			Okänd ålder.		
	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.
1861	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	21	50
1862	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1863	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	—	24
1864	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55	2	57
1865	.	1	1	—	—	—	—	—	—	39	35	74
1866	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1867	—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—
1868	2	1	3	—	1	1	—	—	—	—	—	—
1869	1	1	2	2	—	2	—	—	—	—	—	—
1870	1	—	1	—	—	—	—	—	—	4	6	10
1871	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	2
1872	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
1873	2	2	4	—	—	—	—	—	—	1	3	4
1874	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
1875	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
1876	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1877	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	2	3
1878	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3	2	5
1879	4	1	5	—	1	1	—	—	—	4	2	6
1880	—	2	2	2	—	2	—	—	—	7	8	15
1881	1	1	2	—	—	—	—	—	—	7	7	14
1882	2	4	6	—	—	—	—	—	—	3	3	6
1883	1	7	8	—	1	1	—	—	—	4	5	9
1884	2	3	5	1	1	2	—	—	—	6	2	8
1885	—	1	1	—	1	1	—	—	—	6	2	8
1886	1	3	4	1	—	1	—	—	—	3	1	4
1887	2	3	5	—	—	—	—	—	—	4	7	11
1888	2	1	3	—	2	2	—	—	—	—	3	3
1889	2	2	4	—	—	—	—	—	—	4	2	6
1890	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	5	5
1891	2	5	7	—	2	2	—	—	—	1	2	3
1892	1	1	2	—	—	—	—	—	—	1	2	3
1893	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	2	2
1894	2	—	2	—	—	—	—	1	1	—	1	1
1895	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	1	1
1896	—	2	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—
1897	2	5	7	—	1	1	—	—	—	2	1	3
1898	—	6	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—
1899	1	3	4	—	2	2	—	—	—	—	1	1
1900	3	4	7	—	1	1	—	—	—	—	—	—
1901	1	6	7	—	1	1	—	—	—	—	—	—
1902	6	9	15	1	3	4	—	1	1	—	—	—
1903	4	6	10	2	1	3	—	—	—	—	—	—
1904	4	2	6	—	1	1	—	—	—	—	—	—
1905	7	8	15	—	1	1	—	—	—	—	—	—
1906	2	6	8	2	1	3	—	—	—	—	—	—
1907	4	4	8	1	—	1	—	—	—	—	—	—
1908	2	8	10	1	1	2	—	—	—	—	—	—

Tab. 68. *Approximativ* beräkning af *hela* Utvandringen och Invandringen (redovisade och ej redovisade), åren 1851/1900.

Ålder.	Utvandrare.			Invandrare.			Nettoutvandring.		
	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.	I allt.	Mankön.	Kvinnkön.
A) **Absoluta tal.**									
0/5 ...	63,297	32,059	31,238	14,485	7,244	7,241	48,812	24,815	23,997
5/10 ...	55,733	28,378	27,355	9,697	4,968	4,729	46,036	23,410	22,626
10/15 ...	45,687	22,689	22,998	5,346	2,694	2,652	40,341	19,995	20,346
15/20 ...	172,622	91,227	81,395	10,836	5,256	5,580	161,786	85,971	75,815
20/25 ...	289,017	186,655	102,362	29,805	16,384	13,421	259,212	170,271	88,941
25/30 ...	164,658	101,734	62,924	32,811	19,098	13,713	131,847	82,636	49,211
30/35 ...	83,826	49,012	34,814	24,678	15.320	9,358	59,148	33,692	25,456
35/40 ...	48,591	28,287	20,304	14,926	9,746	5,180	33,665	18,541	15,124
40/45 ...	28,671	16,303	12,368	8,635	5,925	2,710	20,036	10,378	9,658
45/50 ...	19,750	10,784	8,966	5,353	3,596	1,757	14,397	7,188	7,209
50/55 ...	13,440	6,906	6,534	3,504	2,344	1,160	9,936	4,562	5,374
55/60 ...	10,019	4,537	5,482	2.274	1,463	811	7,745	3,074	4,671
60/65 ...	6,799	2,773	4,026	1,414	842	572	5,385	1,931	3,454
65/ω ...	6,715	2,915	3,800	1,780	945	835	4,935	1,970	2,965
I allt	**1,008,825**	**584,259**	**424,566**	**165,544**	**95,825**	**69,719**	**843,281**	**488,434**	**354,847**
B) **Årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp.**									
0/5 ...	235	235	235	54	53	54	181	182	181
5/10 ...	237	239	234	41	42	40	196	197	194
10/15 ...	209	206	212	24	25	24	185	181	188
15/20 ...	856	900	811	54	52	56	802	848	755
20/25 ...	1,626	2,123	1,140	168	186	149	1,458	1,937	991
25/30 ..	1,035	1,316	769	206	247	168	829	1,069	601
30/35 ...	571	696	456	168	218	123	403	478	333
35/40 ...	359	438	287	110	151	73	249	287	214
40/45 ...	233	279	192	70	101	42	163	178	150
45/50 ...	178	206	153	48	69	30	130	137	123
50/55 ...	135	149	124	35	51	22	100	98	102
55/60 ...	115	114	117	26	37	17	89	77	100
60/65 ...	93	84	101	19	26	14	74	58	87
65/ω ...	50	51	49	13	16	11	37	35	38
I allt	**465**	**554**	**380**	**76**	**91**	**62**	**389**	**463**	**318**
C) *Mätaretalen, %.*									
0/5 ...	51	51	51	71	70	71	47	47	47
5/10 ...	51	51	50	54	55	53	50	51	50
10/15 ...	45	44	46	32	33	32	48	47	48
15/20 ...	184	194	174	71	68	74	206	218	194
20/25 ...	350	457	245	221	245	196	375	498	255
25/30 ...	223	283	165	271	325	221	213	275	154
30/35 ...	123	150	98	221	287	162	104	123	86
35/40 ...	77	94	62	145	199	96	64	74	55
40/45 ...	50	60	41	92	133	55	42	46	39
45/50 ...	38	44	33	63	91	39	33	35	32
50/55 ...	29	32	27	46	67	29	26	25	26
55/60 ...	25	25	25	34	49	22	23	20	26
60/65 ...	20	18	22	25	34	18	19	15	22
65/ω ...	11	11	11	17	21	14	10	9	10
I allt	**100**	119	82	**100**	120	82	**100**	119	82

Tab. 69. Utvandringen 1891/1900, efter kön, femårsåldrar och familjeställning samt bestämmelseort. [Härtill anm. sid. 193.]

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
A) Hela utvandringen.									
0/5	**12,588**	6,325	6,263	6,325	—	—	6,263	—	—
5/10	**12,616**	6,442	6,174	6,442	—	—	6,174	—	—
10/15	**11,349**	5,422	5,927	5,422	—	—	5,927	—	—
15/20	**55,564**	26,632	28,932	26,628	4	—	28,822	110	—
20/25	**66,925**	36,053	30,872	35,383	657	13	29,198	1,638	36
25/30	**34,978**	17,439	17,539	14,081	3,284	74	13,906	3,488	145
30/35	**19,726**	10,099	9,627	5,423	4,546	130	5,528	3,864	235
35/40	**11,719**	6,389	5,330	2,287	3,946	156	2,341	2,763	226
40/45	**6,726**	3,804	2,922	934	2,710	160	875	1,815	232
45/50	**4,407**	2,366	2,041	426	1,796	144	454	1,345	242
50/55	**3,160**	1,532	1,628	213	1,214	105	251	960	417
55/60	**2,674**	1,066	1,608	96	819	151	190	790	628
60/65	**1,957**	727	1,230	65	476	186	104	490	636
65/ω [1]	**2,369**	981	1,388	70	473	438	114	346	928
Okändt	**14**	4	10	4	—	—	4	6	—
I allt	**246,772**	**125,281**	**121,491**	**103,799**	**19,925**	**1,557**	**100,151**	**17,615**	**3,725**
B) *Till Utomeuropeiska länder.*									
0/5	9,687	4,860	4,827	4,860	—	—	4,827	—	—
5/10	10,232	5,230	5,002	5,230	—	—	5,002	—	—
10/15	9,659	4,603	5,056	4,603	—	—	5,056	—	—
15/20	48,603	23,705	24,898	23,701	4	—	24,831	67	—
20/25	56,940	32,645	24,295	32,108	525	12	23,236	1,031	28
25/30	27,628	14,521	13,107	11,712	2,745	64	10,401	2,603	103
30/35	15,246	8,068	7,178	4,165	3,801	102	3,986	3,024	168
35/40	9,056	5,055	4,001	1,610	3,321	124	1,619	2,205	177
40/45	5,248	3,032	2,216	637	2,276	119	601	1,455	160
45/50	3,441	1,861	1,580	270	1,485	106	292	1,089	199
50/55	2,594	1,233	1,361	133	1,019	81	189	803	369
55/60	2,337	891	1,446	52	712	127	153	707	586
60/65	1,742	644	1,098	47	425	172	80	444	574
65/ω [1]	2,092	874	1,218	55	423	396	84	313	821
Okändt	8	3	5	3	—	—	4	1	—
I allt	**204,513**	**107,225**	**97,288**	**89,186**	**16,736**	**1,303**	**80,361**	**13,742**	**3,185**
C) *Till Europeiska länder.*									
0/5	2,901	1,465	1,436	1,465	—	—	1,436	—	—
5/10	2,384	1,212	1,172	1,212	—	—	1,172	—	—
10/15	1,690	819	871	819	—	—	871	—	—
15/20	6,961	2,927	4,034	2,927	—	—	3,991	43	—
20/25	9,985	3,408	6,577	3,275	132	1	5,962	607	8
25/30	7,350	2,918	4,432	2,369	539	10	3,505	885	42
30/35	4,480	2,031	2,449	1,258	745	28	1,542	840	67
35/40	2,663	1,334	1,329	677	625	32	722	558	49
40/45	1,478	772	706	297	434	41	274	360	72
45/50	966	505	461	156	311	38	162	256	43
50/55	566	299	267	80	195	24	62	157	48
55/60	337	175	162	44	107	24	37	83	42
60/65	215	83	132	18	51	14	24	46	62
65/ω [1]	277	107	170	15	50	42	30	33	107
Okändt	6	1	5	1	—	—	—	5	—
I allt	**42,259**	**18,056**	**24,203**	**14,613**	**3,189**	**254**	**19,790**	**3,873**	**540**

Tab. 70. Invandringen 1891/1900, efter kön, femårsåldrar och familjeställning samt ursprungsort.

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
A) Hela invandringen.									
0/5	**6,695**	3,348	3,347	3,348	—	—	3,347	—	—
5/10	**4,837**	2,505	2,332	2,505	—	—	2,332	—	—
10/15	**2,658**	1,343	1,315	1,343	—	—	1,315	—	—
15/20	**4,925**	2,429	2,496	2,425	4	—	2,432	63	1
20/25	**12,678**	6,629	6,049	6,353	273	3	4,974	1,051	24
25/30	**14,692**	8,162	6,530	6,646	1,490	26	4,180	2,244	106
30/35	**12,291**	7,521	4,770	4,716	2,730	75	2,468	2,151	151
35/40	**7,792**	5,042	2,750	2,310	2,628	104	1,197	1,430	123
40/45	**4,636**	3,196	1,440	1,130	1,969	97	577	736	127
45/50	**2,734**	1,889	845	523	1,285	81	327	446	72
50/55	**1,841**	1,255	586	314	858	83	184	305	97
55/60	**1,208**	781	427	176	519	86	98	215	114
60/65	**795**	478	317	110	275	93	53	156	108
65/ω [1]	**992**	537	455	116	231	190	45	144	266
Okändt	**36**	11	25	3	7	1	4	20	1
I allt	**78,810**	**45,126**	**33,684**	**32,018**	**12,269**	**839**	**23,533**	**8,961**	**1,190**
B) *Från Utomeuropeiska länder.*									
0/5	3,389	1,664	1,725	1,664	—	—	1,725	—	—
5/10	2,364	1,207	1,157	1,207	—	—	1,157	—	—
10/15	1,098	559	539	559	—	—	539	—	—
15/20	1,504	833	671	832	1	—	658	12	1
20/25	6,754	4,061	2,693	3,943	117	1	2.273	404	16
25/30	9,774	6,024	3,750	5,071	933	20	2,467	1,203	80
30/35	8,833	5,888	2,945	3,880	1,950	58	1,537	1,298	110
35/40	5,588	3,943	1,645	1,878	1,983	82	726	832	87
40/45	3,317	2,501	816	888	1,545	68	361	379	76
45/50	1,929	1,466	463	397	1,014	55	190	239	34
50/55	1,309	965	344	216	686	63	113	168	63
55/60	906	616	290	121	424	71	62	151	77
60/65	615	379	236	78	229	72	31	124	81
65/ω [1]	732	409	323	74	171	164	25	108	190
Okändt	9	3	6	1	2	—	2	3	1
I allt	**48,121**	**30,518**	**17,603**	**20,809**	**9,055**	**654**	**11,866**	**4,921**	**816**
C) *Från Europeiska länder.*									
0/5	3,306	1,684	1,622	1,684	—	—	1,622	—	—
5/10	2,473	1,298	1,175	1,298	—	—	1,175	—	—
10/15	1,560	784	776	784	—	—	776	—	—
15/20	3,421	1,596	1,825	1,593	3	—	1,774	51	—
20/25	5,924	2,568	3,356	2,410	156	2	2,701	647	8
25/30	4,918	2,138	2,780	1,575	557	6	1,713	1,041	26
30/35	3,458	1,633	1,825	836	780	17	931	853	41
35/40	2,204	1,099	1,105	432	645	22	471	598	36
40/45	1,319	695	624	242	424	29	216	357	51
45/50	805	423	382	126	271	26	137	207	38
50/55	532	290	242	98	172	20	71	137	34
55/60	302	165	137	55	95	15	36	64	37
60/65	180	99	81	32	46	21	22	32	27
65/ω [1]	260	128	132	42	60	26	20	36	76
Okändt	27	8	19	2	5	1	2	17	—
I allt	**30,689**	**14,608**	**16,081**	**11,209**	**3,214**	**185**	**11,667**	**4,040**	**374**

Tab. 71. Nettoutvandringen 1891/1900, efter kön, femårsåldrar och familjeställning samt bestämmelseort.[1]

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
A) Hela nettoutvandringen.									
0/5	5,893	2,977	2,916	2,977	—	—	2,916	—	—
5/10	7,779	3,937	3,842	3,937	—	—	3,842	—	—
10/15	8,691	4,079	4,612	4,079	—	—	4,612	—	—
15/20	50,639	24,203	26,436	24,203	—	—	26,390	47	**1**
20/25	54,247	29,424	24,823	29,030	384	10	24,224	587	12
25/30	20,286	9,277	11,009	7,435	1,794	48	9,726	1,244	39
30/35	7,435	2,578	4,857	707	1,816	55	3,060	1,713	84
35/40	3,927	1,347	2,580	**23**	1,318	52	1,144	1,333	103
40/45	2,090	608	1,482	**196**	741	63	298	1,079	105
45/50	1,673	477	1,196	**97**	511	63	127	899	170
50/55	1,319	277	1,042	**101**	356	22	67	655	320
55/60	1,466	285	1,181	**80**	300	65	92	575	514
60/65	1,162	249	913	**45**	201	93	51	334	528
65/ω	1,377	444	933	**46**	242	248	69	202	662
Okändt	**22**	**7**	**15**	1	**7**	**1**	—	**14**	**1**
I allt	167,962	80,155	87,807	71,781	7,656	718	76,618	8,654	2,535
B) *Till Utomeuropeiska länder.*									
0/5	6,298	3,196	3,102	3,196	—	—	3,102	—	—
5/10	7,868	4,023	3,845	4,023	—	—	3,845	—	—
10/15	8,561	4,044	4,517	4,044	—	—	4,517	—	—
15/20	47,099	22,872	24,227	22,869	3	—	24,173	55	**1**
20/25	50,186	28,584	21,602	28,165	408	11	20,963	627	12
25/30	17,854	8,497	9,357	6,641	1,812	44	7,934	1,400	23
30/35	6,413	2,180	4,233	285	1,851	44	2,449	1,726	58
35/40	3,468	1,112	2,356	**268**	1,338	42	893	1,373	90
40/45	1,931	531	1,400	**251**	731	51	240	1,076	84
45/50	1,512	395	1,117	**127**	471	51	102	850	165
50/55	1,285	268	1,017	**83**	333	18	76	635	306
55/60	1,431	275	1,156	**69**	288	56	91	556	509
60/65	1,127	265	862	**31**	196	100	49	320	493
65/ω	1,360	465	895	**19**	252	232	59	205	631
Okändt	**1**	—	**1**	2	**2**	—	2	**2**	**1**
I allt	156,392	76,707	79,685	68,377	7,681	649	68,495	8,821	2,369
C) *Till Europeiska länder.*									
0/5	**405**	**219**	**186**	**219**	—	—	**186**	—	—
5/10	**89**	**86**	**3**	**86**	—	—	**3**	—	—
10/15	130	35	95	35	—	—	95	—	—
15/20	3,540	1,331	2,209	1,334	**3**	—	2,217	**8**	—
20/25	4,061	840	3,221	865	**24**	**1**	3,261	**40**	—
25/30	2,432	780	1,652	794	**18**	4	1,792	**156**	16
30/35	1,022	398	624	422	**35**	11	611	**13**	26
35/40	459	235	224	245	**20**	10	251	**40**	13
40/45	159	77	82	55	10	12	58	3	21
45/50	161	82	79	30	40	12	25	49	5
50/55	34	9	25	**18**	23	4	**9**	20	14
55/60	35	10	25	**11**	12	9	1	19	5
60/65	35	**16**	51	**14**	5	**7**	2	14	35
65/ω	17	**21**	38	**27**	**10**	16	10	**3**	31
Okändt	**21**	**7**	**14**	**1**	**5**	**1**	**2**	**12**	—
I allt	11,570	3,448	8,122	3,404	**25**	69	8,123	**167**	166

[1] Fetstil i denna tabell utmärker öfverskott af *invandring*.

Tab. 72. Utvandringen och Invandringen åren 1891/1900, efter kön och familjeställning samt femåriga åldersklasser, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp.

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifte.	Gifte.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
A) Hela utvandringen.									
0/5 år	**217**	215	219	215	—	—	219	—	—
5/10 »	**235**	237	232	237	—	—	232	—	—
10/15 »	**224**	211	237	211	—	—	237	—	—
15/20 »	**1,212**	1,144	1,282	1,144	.	—	1,292	450	—
20/25 »	**1,761**	1,906	1,617	2,027	455	1,300	1,869	476	1,333
25/30 »	**1,050**	1,078	1,024	1,425	528	875	1,552	434	1,091
30/35 »	**617**	663	574	998	473	686	960	362	743
35/40 »	**395**	457	340	725	374	556	576	250	399
40/45 »	**253**	304	207	463	267	420	290	178	268
45/50 »	**182**	208	158	293	191	291	187	146	193
50/55 »	**142**	148	136	190	141	164	120	118	243
55/60 »	**130**	112	145	103	106	175	104	113	277
60/65 »	**106**	86	123	87	73	162	68	87	228
65/70 »	**87**	80	92	73	62	142	63	55	152
70/75 »	**58**	52	62	49	35	88	26	36	93
75/80 »	**35**	37	35	41	21	54	21	17	45
80/85 »	**13**	11	14	11	5	15	9	12	16
85/90 »	**9**	5	10	—	—	8	14	14	9
90/ω »	**4**	—	6	—	—	—	—	—	7
I allt	**500**	**523**	**479**	.	.	.	.	.	.
B) Hela invandringen.									
0/5 år	**115**	114	117	114	—	—	117	—	—
5/10 »	**90**	92	88	92	—	—	88	—	—
10/15 »	**52**	52	52	52	—	—	52	—	—
15/20 »	**107**	104	111	104	.	—	109	258	.
20/25 »	**334**	351	317	364	189	300	318	306	889
25/30 »	**441**	504	381	672	240	307	467	279	798
30/35 »	**384**	494	285	868	284	396	429	201	477
35/40 »	**263**	361	175	732	249	371	294	129	217
40/45 »	**174**	255	102	560	194	255	191	72	147
45/50 »	**113**	166	66	360	137	163	135	48	58
50/55 »	**83**	121	49	280	100	130	88	37	57
55/60 »	**59**	82	38	190	67	100	54	31	50
60/65 »	**43**	57	32	148	42	81	35	28	39
65/70 »	**35**	43	29	105	29	69	20	22	42
70/75 »	**24**	30	19	99	18	37	13	15	25
75/80 »	**15**	17	14	59	12	16	13	13	15
80/85 »	**8**	12	6	67	10	7	9	—	7
85/90 »	**5**	5	4	—	—	8	—	—	6
90/ω »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I allt	**160**	**188**	**133**	.	.	.	.	.	.

Tab. 72. (Forts.) *Utvandring och Invandring årligen på 100,000 inb. i hvarje grupp, åren 1891/1900.*

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifte.	Gifte.	Änkl.	Ogifta.	Gifta	Änkor.
C) *Utvandringen till Utomeuropeiska länder.*									
0/5 år	**167**	165	169	165	—	—	169	—	—
5/10 »	**190**	192	188	192	—	—	188	—	—
10/15 »	**191**	179	202	179	—	—	202	—	—
15/20 »	**1,060**	1,018	1,104	1,018	.	—	1,113	274	—
20/25 »	**1,498**	1,726	1,273	1,839	363	1,200	1,487	300	1,037
25/30 »	**830**	897	765	1,185	442	757	1,161	324	775
30/35 »	**477**	530	429	767	396	538	692	283	531
35/40 »	**305**	362	255	510	315	442	398	199	313
40/45 »	**197**	242	157	316	225	313	199	142	185
45/50 »	**142**	164	123	186	158	214	120	118	159
50/55 »	**116**	119	114	118	119	127	91	99	215
55/60 »	**113**	94	130	56	92	147	84	101	258
60/65 »	**95**	76	110	63	65	149	52	79	206
65/70 »	**78**	72	83	50	56	133	46	50	140
70/75 »	**52**	47	56	47	30	80	22	32	83
75/80 »	**29**	31	27	37	19	44	11	16	35
80/85 »	**8**	8	8	11	2	12	4	6	9
85/90 »	**5**	5	4	—	—	8	—	14	4
90/ω »	**4**	—	6	—	—	—	—	—	7
I allt	**415**	**448**	**384**	.	.	.	.	.	.
D) *Invandringen från utomeuropeiska länder.*									
0/5 år	**58**	57	60	57	—	—	60	—	—
5/10 »	**44**	44	44	44	—	—	44	—	—
10/15 »	**22**	22	22	22	—	—	22	—	—
15/20 »	**33**	36	30	36	.	—	29	49	1,429
20/25 »	**178**	215	141	226	81	100	145	118	593
25/30 »	**293**	372	219	513	150	236	275	150	602
30/35 »	**276**	387	176	714	203	306	267	122	348
35/40 »	**188**	282	105	595	188	292	179	75	154
40/45 »	**125**	200	58	440	152	179	120	37	88
45/50 »	**80**	129	36	273	108	111	78	26	27
50/55 »	**59**	93	29	192	80	99	54	21	37
55/60 »	**44**	65	26	130	55	82	34	22	34
60/65 »	**33**	45	24	105	35	63	20	22	29
65/70 »	**28**	34	22	73	22	61	15	17	33
70/75 »	**17**	22	14	60	13	31	6	11	18
75/80 »	**10**	12	8	27	9	13	4	10	8
80/85 »	**4**	7	2	45	6	4	—	—	3
85/90 »	**4**	5	3	—	—	8	—	—	4
90/ω »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I allt	**98**	**127**	**69**	.	.	.	.	.	.

Tab. 72. (Forts.) *Utvandring och Invandring årligen på 100,000 inb. i hvarje grupp, åren 1891/1900.*

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifte.	Gifte.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
E) *Utvandringen till Europeiska länder.*									
0/5 år	**50**	50	50	50	—	—	50	—	—
5/10 »	**45**	45	44	45	—	—	44	—	—
10/15 »	**33**	32	35	32	—	—	35	—	—
15/20 »	**152**	126	178	126	—	—	179	176	—
20/25 »	**263**	180	344	188	92	100	382	176	296
25/30 »	**220**	181	259	240	86	118	391	110	316
30/35 »	**140**	133	145	231	77	148	268	79	212
35/40 »	**90**	95	85	215	59	114	178	51	86
40/45 »	**56**	62	50	147	42	107	91	36	83
45/50 »	**40**	44	35	107	33	77	67	28	34
50/55 »	**26**	29	22	72	22	37	29	19	28
55/60 »	**17**	18	15	47	14	28	20	12	19
60/65 »	**11**	10	13	24	8	13	16	8	22
65/70 »	**9**	8	9	23	6	9	17	5	12
70/75 »	**6**	5	6	2	5	8	4	4	10
75/80 »	**6**	6	8	4	2	10	10	1	10
80/85 »	**5**	3	6	—	3	3	5	6	7
85/90 »	**4**	—	6	—	—	—	14	—	5
90/ω »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I allt	**85**	**75**	**95**	.	.	.	.	.	.
F) *Invandringen från europeiska länder.*									
0/5 år	**57**	57	57	57	—	—	57	—	—
5/10 »	**46**	48	44	48	—	—	44	—	—
10/15 »	**30**	30	30	30	—	—	30	—	—
15/20 »	**74**	68	81	68	.	—	80	209	—
20/25 »	**156**	136	176	138	108	200	173	188	296
25/30 »	**148**	132	162	159	90	71	192	129	196
30/35 »	**108**	107	109	154	81	90	162	79	129
35/40 »	**75**	79	70	137	61	79	115	54	63
40/45 »	**49**	55	44	120	42	76	71	35	59
45/50 »	**33**	37	30	87	29	52	57	22	31
50/55 »	**24**	28	20	88	20	31	34	16	20
55/60 »	**15**	17	12	60	12	18	20	9	16
60/65 »	**10**	12	8	43	7	18	15	6	10
65/70 »	**7**	9	7	32	7	8	5	5	9
70 75 »	**7**	8	5	39	5	6	7	4	7
75/80 »	**5**	5	6	32	3	3	9	3	7
80/85 »	**4**	5	4	22	4	3	9	—	4
85/90 »	**1**	—	1	—	—	—	—	—	2
90/ω »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I allt	**62**	**61**	**64**	.	.	.	.	.	.

Tab. 72. (Forts.) *Nettoutvandringen åren 1891/1900, efter kön och familjeställning samt femåriga åldersklasser, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp.*[1]

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifte.	Gifte.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
G) Hela nettoutvandringen.									
0/5 år	**102**	101	102	101	—	—	102	—	—
5/10 »	**145**	145	144	145	—	—	144	—	—
10/15 »	**172**	159	185	159	—	—	185	—	—
15/20 »	**1,105**	1,040	1,171	1,040	0	—	1,183	192	.
20/25 »	**1,427**	1,555	1,300	1,663	266	.	1,551	170	444
25/30 »	**609**	574	643	753	288	568	1,085	155	293
30/35 »	**233**	169	289	130	189	290	531	161	266
35/40 »	**132**	96	165	*i.* 7	125	185	282	121	182
40/45 »	**79**	49	105	*i.* 97	73	165	99	106	121
45/50 »	**69**	42	92	*i.* 67	54	128	52	98	135
50/55 »	**59**	27	87	*i.* 90	41	34	32	81	186
55/60 »	**71**	30	107	*i.* 87	39	75	50	82	227
60/65 »	**63**	29	91	*i.* 61	31	81	33	59	189
65/70 »	**52**	37	63	*i.* 32	33	73	43	33	110
70/75 »	**34**	22	43	*i.* 50	17	51	13	21	68
75/80 »	**20**	20	21	*i.* 18	9	38	8	4	30
80/85 »	**5**	*i.* 1	8	*i.* 56	*i.* 5	8	0	12	9
85/90 »	**4**	0	6	—	—	0	14	14	3
90/ω »	**4**	—	6	—	—	—	—	—	7
I allt	**340**	**335**	**346**	.	.	.	.	.	.
H) *Nettoutvandringen till Utomeuropeiska länder.*									
0/5 år	**109**	108	109	108	—	—	109	—	—
5/10 »	**146**	148	144	148	—	—	144	—	—
10/15 »	**169**	157	180	157	—	—	180	—	—
15/20 »	**1,027**	982	1,074	982	750	—	1,084	225	.
20/25 »	**1,320**	1,511	1,132	1,613	282	.	1,342	182	444
25/30 »	**537**	525	546	672	292	521	886	174	173
30/35 »	**201**	143	253	53	193	232	425	161	183
35/40 »	**117**	80	150	*i.* 85	127	150	219	124	159
40/45 »	**72**	42	99	*i.* 124	73	134	79	105	97
45/50 »	**62**	35	87	*i.* 87	50	103	42	92	132
50/55 »	**57**	26	85	*i.* 74	39	28	37	78	178
55/60 »	**69**	29	104	*i.* 74	37	65	50	79	224
60/65 »	**62**	31	86	*i.* 42	30	86	32	57	177
65/70 »	**50**	38	61	*i.* 23	34	72	31	33	107
70/75 »	**35**	25	42	*i.* 13	17	49	16	21	65
75/80 »	**19**	19	19	10	10	31	7	6	27
80/85 »	**4**	1	6	*i.* 34	*i.* 4	8	4	6	6
85/90 »	**1**	0	1	—	—	0	—	14	0
90/ω »	**4**	—	6	—	—	—	—	—	7
I allt	**317**	**321**	**315**	.	.	.	.	.	.

[1] Ett *i.* utmärker öfverskott af *invandring.*

Tab. 72. (Forts.) *Nettoutvandringen, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp, 1891/1900.*

[Ett *i* utmärker öfverskott af *invandring*].

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifte.	Gifte.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
I) *Nettoutvandringen till Europeiska länder.*									
0/5 år	*i.* 7	*i.* 7	*i.* 7	*i.* 7	—	—	*i.* 7	—	—
5/10 »	*i.* 1	*i.* 3	*i.* 0	*i.* 3	—	—	*i.* 0	—	—
10/15 »	3	2	5	2	—	—	5	—	—
15/20 »	78	58	97	58	.	—	99	*i.* 33	—
20/25 »	107	44	168	50	*i.* 16	.	209	*i.* 12	0
25/30 »	72	49	97	81	*i.* 4	47	199	*i.* 19	120
30/35 »	32	26	36	77	*i.* 4	58	106	*i.* 0	83
35/40 »	15	16	15	78	*i.* 2	35	63	*i.* 3	23
40/45 »	7	7	6	27	0	31	20	1	24
45/50 »	7	7	5	20	4	25	10	6	3
50/55 »	2	1	2	*i.* 16	2	6	*i.* 5	3	8
55/60 »	2	1	3	*i.* 13	2	10	0	3	3
60/65 »	1	*i.* 2	5	*i.* 19	1	*i.* 5	1	2	12
65/70 »	2	*i.* 1	2	*i.* 9	*i.* 1	1	12	*i.* 0	3
70/75 »	*i.* 1	*i.* 3	1	*i.* 37	*i.* 0	2	*i.* 3	0	3
75/80 »	1	1	2	*i.* 28	*i.* 1	7	1	*i.* 2	3
80/85 »	1	*i.* 2	2	*i.* 22	*i.* 1	0	*i.* 4	6	3
85/90 »	3	—	5	—	—	—	14	—	3
90/ω »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
I allt	23	14	31	.	.	.	.	.	.

Anmärkning till Tab. 69 (sid. 186).

Inom en hvar af nedanstående grupper utgjorde utvandringen *till europeiska länder* i % af hela utvandringen, åren 1891/1900:

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifte.	Gifte.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
0/5 år	23·04	23·16	22·93	23·16	—	—	22·93	—	—
5/10 »	18·90	18·81	18·98	18·81	—	—	18·98	—	—
10/15 »	14·89	15·11	14·70	15·11	—	—	14·70	—	—
15/20 »	12·53	10·99	13·94	10·99	—	—	13·85	39·09	—
20/25 »	14·92	9·45	21·30	9·26	20·09	7·69	20·42	37·06	22·22
25/30 »	21·01	16·73	25·27	16·82	16·41	13·51	25·20	25·37	28·97
30/35 »	22·71	20·11	25·44	23·20	16·39	21·54	27·89	21·74	28·51
35/40 »	22·72	20·88	24·93	29·60	15·84	20·51	30·84	20·20	21·68
40/45 »	21·97	20·29	24·16	31·80	16·01	25·63	31·31	19·83	31·03
45/50 »	21·92	21·34	22·59	36·62	17·32	26·39	35·68	19·03	17·77
50/55 »	17·91	19·52	16·40	37·56	16·06	22·86	24·70	16·35	11·51
55/60 »	12·60	16·42	10·07	45·83	13·06	15·89	19·47	10·51	6·69
60/65 »	10·99	11·42	10·73	27·69	10·71	7·53	23·08	9·39	9·75
65/ω »	11·69	10·91	12·25	21·43	10·57	9·59	26·32	9·54	11·53
I allt	17·12	14·41	19·92	14·08	16·01	16·31	19·76	21·99	14·50

Tab. 73. Utvandringen, efter ettåriga åldersklasser.

Ålder, år.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	Summa 1861/1900	Summa 1861/1908
0/1	939	1,056	1,977	1,028	873	5,000	5,873
1/2	2,736	2,768	6,480	2,872	2,640	14,856	17,496
2/3	2,753	2,485	6,288	2,972	2,558	14,498	17,056
3/4	2,566	2,364	6,044	2,884	2,273	13,858	16,131
4/5	2,408	2,136	5,480	2,832	2,168	12,856	15,024
5/6	2,291	1,992	4,975	2,810	2,053	12,068	14,121
6/7	2,112	2,009	4,766	2,567	1,843	11,454	13,297
7/8	1,958	1,884	4,265	2,614	1,769	10,721	12,490
8/9	1,823	1,717	4,058	2,321	1,630	9,919	11,549
9/10	1,833	1,731	3,861	2,304	1,509	9,729	11,238
10/11	1,702	1,677	3,683	2,249	1,465	9,311	10,776
11/12	1,678	1,596	3,669	2,209	1,532	9,152	10,684
12/13	1,394	1,546	3,599	2,218	1,478	8,757	10,235
13/14	1,338	1,519	3,176	2,024	1,333	8,057	9,390
14/15	1,338	1,502	3,571	2,649	1,962	9,060	11,022
15/16	1,556	2,099	5,753	4,908	3,928	14,316	18,244
16/17	2,104	2,926	8,864	7,865	6,973	21,759	28,732
17/18	2,656	4,046	13,247	11,153	10,614	31,102	41,716
18/19	3,375	5,591	17,958	14,574	14,694	41,498	56,192
19/20	4,154	6,422	22,510	17,064	17,163	50,150	67,313
20/21	5,313	8,313	27,225	21,711	20,842	62,562	83,404
21/22	4,750	7,969	17,223	12,772	7,225	42,714	49,939
22/23	4,772	7,905	18,360	12,023	8,392	43,060	51,452
23/24	5,051	7,346	18,403	10,911	10,005	41,711	51,716
24/25	4,892	6,735	16,651	9,508	9,755	37,786	47,541
25/26	4,801	6,707	14,893	8,480	8,258	34,881	43,139
26/27	4,520	5,981	13,169	7,756	7,063	31,426	38,489
27/28	4,027	5,191	12,344	7,260	5,828	28,822	34,650
28/29	3,633	4,659	10,928	6,125	5,066	25,345	30,411
29/30	3,256	4,048	9,348	5,357	4,417	22,009	26,426
30/31	3,064	3,523	8,095	4,797	3,684	19,479	23,163
31/32	2,659	3,221	6,901	4,131	3,151	16,912	20,063
32/33	2,420	2,700	6,289	3,702	2,716	15,111	17,827
33/34	2,287	2,342	5,456	3,800	2,717	13,885	16,602
34/35	2,124	2,217	4,936	3,296	2,476	12,573	15,049
35/36	1,875	1,994	4,248	2,986	2,131	11,103	13,234
36/37	1,665	1,787	3,923	2,574	1,835	9,949	11,784
37/38	1,541	1,626	3,328	2,275	1,719	8,770	10,489
38/39	1,404	1,489	3,230	2,085	1,528	8,208	9,736
39/40	1,382	1,288	2,998	1,799	1,509	7,467	8,976
40/41	1,374	1,203	2,564	1,632	1,331	6,773	8,104
41/42	1,069	918	2,341	1,495	1,277	5,823	7,100
42/43	1,019	932	2,139	1,292	1,186	5,382	6,568
43/44	1,038	909	2,005	1,242	1,054	5,194	6,248
44/45	997	823	1,858	1,065	998	4,743	5,741
45/46	913	766	1,763	951	864	4,393	5,257
46/47	777	717	1,631	1,002	747	4,127	4,874
47/48	748	662	1,595	870	680	3,875	4,555
48/49	699	644	1,470	791	591	3,604	4,195
49/50	618	596	1,304	793	574	3,311	3,885

Tab. 73. (Forts.). *Utvandringen, efter ettårsklasser.*

Ålder, år.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	Summa 1861/1900	Summa 1861/1908
50/51	515	537	1,242	741	512	3,035	3,547
51/52	502	491	1,172	667	448	2,832	3,280
52/53	403	465	1,061	627	477	2,556	3,033
53/54	406	432	1,086	573	454	2,497	2,951
54/55	364	378	1,002	552	425	2,296	2,721
55/56	340	403	863	557	381	2,163	2,544
56/57	315	369	891	555	366	2,130	2,496
57/58	250	299	817	547	343	1,913	2,256
58 59	235	298	790	517	355	1,840	2,195
59/60	211	303	795	498	369	1,807	2,176
60/61	169	251	729	433	314	1,582	1,896
61/62	141	238	644	412	313	1,435	1,748
62/63	123	224	577	360	322	1,284	1,606
63/64	126	211	501	400	284	1,238	1,522
64/65	127	171	529	352	267	1,179	1,446
65/66	96	131	465	311	227	1,003	1,230
66/67	67	140	441	317	216	965	1,181
67/68	72	100	346	252	200	770	970
68/69	68	91	304	274	213	737	950
69/70	51	83	250	206	186	590	776
70/71	47	75	213	186	182	521	703
71/72	29	47	152	163	165	391	556
72/73	32	49	134	141	132	356	488
73/74	26	39	123	125	103	313	416
74/75	34	26	80	80	114	220	334
75/76	21	26	67	77	87	191	278
76/77	19	24	64	76	74	183	257
77/78	15	13	41	45	67	114	181
78/79	10	11	33	37	50	91	141
79/80	4	5	25	26	40	60	100
80/81	3	8	17	10	26	38	64
81/82	4	4	9	15	22	32	54
82/83	1	1	9	13	14	24	38
83/84	—	1	5	4	13	10	23
84/85	—	1	1	1	4	3	7
85/86	4	—	2	1	6	7	13
86/87	—	1	—	4	4	5	9
87/88	—	1	4	—	3	5	8
88/89	—	1	1	2	1	4	5
89/90	—	—	—	2	2	2	4
90/91	—	—	—	—	1	—	1
91/92	—	—	—	1	—	1	1
92/93		—	—	—	—	—	—
93/94	—	—	—	—	—	—	—
Okändt	215	44	74	14	—	347	347
Summa	**122,447**	**150,269**	**376,401**	**246,772**	**207,859**	**895,889**	**1,103,748**

Tab. 74. Invandringen, efter ettåriga åldersklasser.

Ålder, år.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	Summa 1871/1900	Summa 1871/1908
0/1	·	340	527	679	539	1,546	2,085
1/2	·	735	1,087	1,603	1,312	3,425	4,737
2/3	·	650	981	1,628	1,433	3,259	4,692
3/4	·	552	916	1,488	1,264	2,956	4,220
4/5	·	468	778	1,297	1,178	2,543	3,721
5/6	·	387	680	1,218	1,081	2,285	3,366
6/7	·	342	606	1,041	1,007	1,989	2,996
7/8	·	323	598	987	1,036	1,908	2,944
8/9	·	257	491	852	817	1,600	2,417
9/10	·	215	384	739	708	1,338	2,046
10/11	·	213	354	628	648	1,195	1,843
11/12	·	208	308	550	549	1,066	1,615
12/13	·	162	295	501	536	958	1,494
13/14	·	162	289	469	482	920	1,402
14/15	·	148	270	510	528	928	1,456
15/16	·	228	329	574	577	1,131	1,708
16/17	·	287	436	792	704	1,515	2,219
17/18	·	395	564	888	946	1,847	2,793
18/19	·	538	774	1,184	1,201	2,496	3,697
19/20	·	702	1,178	1,487	1,607	3,367	4,974
20/21	·	973	1,466	2,030	1,973	4,469	6,442
21/22	·	1,225	1,864	2,595	2,479	5,684	8,163
22/23	·	1,313	1,919	2,445	2,206	5,677	7,883
23/24	·	1,462	1,992	2,710	2,228	6,164	8,392
24/25	·	1,305	2,061	2,898	2,317	6,264	8,581
25/26	·	1,392	2,085	2,894	2,285	6,371	8,656
26/27	·	1,378	2,036	2,913	2,514	6,327	8,841
27/28	·	1,252	1,969	3,066	2,474	6,287	8,761
28/29	·	1,198	1,868	2,881	2,390	5,947	8,337
29/30	·	1,183	1,756	2,938	2,394	5,877	8,271
30/31	·	1,052	1,656	2,750	2,156	5,458	7,614
31/32	·	922	1,458	2,568	2,033	4,948	6,981
32/33	·	770	1,364	2,504	1,759	4,638	6,397
33/34	·	718	1,156	2,308	1,595	4,182	5,777
34/35	·	595	1,048	2,161	1,551	3,804	5,355
35/36	·	623	963	1,924	1,408	3,510	4,918
36/37	·	537	825	1,749	1,302	3,111	4,413
37/38	·	463	795	1,559	1,223	2,817	4,040
38/39	·	423	698	1,347	1,087	2,468	3,555
39/40	·	313	603	1,213	1,004	2,129	3,133
40/41	·	272	551	1,210	1,009	2,033	3,042
41/42	·	278	472	990	997	1,740	2,737
42/43	·	225	455	900	892	1,580	2,472
43/44	·	202	367	825	798	1,394	2,192
44/45	·	220	385	711	743	1,316	2,059
45/46	·	173	389	679	676	1,241	1,917
46/47	·	147	328	602	559	1,077	1,636
47/48	·	165	253	532	554	950	1,504
48/49	·	108	293	488	498	889	1,387
49/50	·	118	254	433	443	805	1,248

Tab. 74. (Forts.) *Invandringen, efter ettårsklasser.*

Ålder, år.	1861/70.	1871/80.	1881/90.	1891/00.	1901/08.	Summa 1871/1900	Summa 1871/1908
50/51	·	117	199	462	387	778	1,165
51/52	·	100	208	410	357	718	1,075
52/53	·	83	171	346	333	600	933
53/54	·	107	170	308	295	585	880
54/55	·	97	173	315	270	585	855
55/56	·	75	146	299	286	520	806
56/57	·	65	112	278	195	455	650
57/58	·	82	116	218	201	416	617
58/59	·	47	119	196	193	362	555
59/60	·	45	102	217	210	364	574
60/61	·	40	81	167	169	288	457
61/62	·	27	85	212	165	324	489
62/63	·	25	70	160	137	255	392
63/64	·	30	66	135	150	231	381
64/65	·	22	63	121	115	206	321
65/66	·	22	48	138	125	208	333
66/67	·	15	69	110	116	194	310
67/68	·	17	50	120	105	187	292
68/69	·	25	43	100	91	168	259
69/70	·	25	43	88	88	156	244
70/71	·	8	29	77	84	114	198
71/72	·	15	32	68	64	115	179
72/73	·	8	30	52	63	90	153
73/74	·	7	23	44	48	74	122
74/75	·	10	25	48	44	83	127
75/76	·	7	9	36	34	52	86
76/77	·	13	9	29	38	51	89
77/78	·	5	9	17	30	31	61
78/79	·	3	6	17	19	26	45
79/80	·	7	7	15	21	29	50
80/81	·	—	13	7	18	20	38
81/82	·	2	4	8	11	14	25
82/83	·	2	6	7	9	15	24
83/84	·	1	3	4	9	8	17
84/85	·	—	2	2	6	4	10
85/86	·	—	1	—	6	1	7
86/87	·	—	1	3	4	4	8
87/88	·	—	—	—	4	—	4
88/89	·	—	1	2	3	3	6
89/90	·	—	—	—	2	—	2
90/91	·	—	—	—	3	—	3
91/92	·	—	—	—	1	—	1
92/93	·	—	—	—	—	—	—
93/94	·	—	—	—	2	—	2
Okändt	·	107	83	36	—	226	226
Summa	·	29,578	**47,601**	**78,810**	**68,211**	**155,989**	**224,200**

Anm. Angående talen för åren 1871/80, se anm. sid. 157.

Tab. 75. Utvandringen, efter kön och ettårsklasser.

Ålder, år.	1861/70.		1871/80.		1881/90.		1891/00.		1901/08.	
	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.
0/1	463	476	527	529	1,051	926	518	510	408	465
1/2	1,334	1,402	1,351	1,417	3,222	3,258	1,466	1,406	1,330	1,310
2/3	1,398	1,355	1,297	1,188	3,216	3,072	1,478	1,494	1,266	1,292
3/4	1,342	1,224	1,221	1,143	3,044	3,000	1,440	1,444	1,173	1,100
4/5	1,255	1,153	1,112	1,024	2,780	2,700	1,423	1,409	1,148	1,020
5/6	1,155	1,136	1,010	982	2,609	2,366	1,433	1,377	1,058	995
6/7	1,095	1,017	1,008	1,001	2,398	2,368	1,358	1,209	947	896
7/8	989	969	942	942	2,180	2,085	1,323	1,291	940	829
8/9	943	880	910	807	2,062	1,996	1,160	1,161	827	803
9/10	955	878	859	872	1,894	1,967	1,168	1,136	779	730
10/11	875	827	868	809	1,842	1,841	1,165	1,084	746	719
11/12	870	808	812	784	1,813	1,856	1,100	1,109	802	730
12/13	708	686	796	750	1,782	1,817	1,102	1,116	736	742
13/14	701	637	794	725	1,599	1,577	920	1,104	650	683
14/15	684	654	749	753	1,685	1,886	1,135	1,514	916	1,046
15/16	810	746	973	1,126	2,552	3,201	1,905	3,003	1,642	2,286
16/17	1,056	1,048	1,345	1,581	4,076	4,788	2,996	4,869	2,988	3,985
17/18	1,404	1,252	1,899	2,147	6,653	6,594	4,799	6,354	5,423	5,191
18/19	1,853	1,522	2,861	2,730	10,038	7,920	7,353	7,221	8,840	5,854
19/20	2,436	1,718	3,512	2,910	13,846	8,664	9,579	7,485	11,216	5,947
20/21	3,303	2,010	5,023	3,290	18,625	8,600	14,201	7,510	15,307	5,535
21/22	2,778	1,972	4,657	3,312	8,394	8,829	5,915	6,857	1,882	5,343
22/23	2,927	1,845	4,686	3,219	9,690	8,670	5,685	6,338	3,566	4,826
23/24	3,058	1,993	4,473	2,873	10,356	8,047	5,537	5,374	5,629	4,376
24/25	3,105	1,787	4,094	2,641	9,291	7,360	4,715	4,793	5,940	3,815
25/26	3,023	1,778	4,020	2,687	8,181	6,712	4,197	4,283	4,848	3,410
26/27	2,878	1,642	3,684	2,297	7,393	5,776	3,820	3,936	4,021	3,042
27/28	2,555	1,472	3,136	2,055	7,218	5,126	3,694	3,566	3,296	2,532
28/29	2,280	1,353	2,770	1,889	6,231	4,697	3,112	3,013	2,818	2,248
29/30	2,008	1,248	2,452	1,596	5,275	4,073	2,616	2,741	2,391	2,026
30/31	1,934	1,130	2,041	1,482	4,593	3,502	2,396	2,401	1,946	1,738
31/32	1,596	1,063	1,826	1,395	3,916	2,985	1,976	2,155	1,627	1,524
32/33	1,506	914	1,539	1,161	3,619	2,670	1,808	1,894	1,459	1,257
33/34	1,365	922	1,336	1,006	3,135	2,321	2,116	1,684	1,588	1,129
34/35	1,288	836	1,236	981	2,830	2,106	1,803	1,493	1,446	1,030
35/36	1,131	744	1,117	877	2,421	1,827	1,595	1,391	1,265	866
36/37	952	713	944	843	2,230	1,693	1,407	1,167	1,029	806
37/38	912	629	907	719	1,915	1,413	1,243	1,032	982	737
38/39	809	595	810	679	1,861	1,369	1,127	958	883	645
39/40	817	565	702	586	1,733	1,265	1,017	782	920	589
40/41	761	613	675	528	1,450	1,114	937	695	801	530
41/42	610	459	466	452	1,321	1,020	840	655	757	520
42/43	598	421	510	422	1,250	889	734	558	678	508
43/44	619	419	527	382	1,167	838	703	539	606	448
44/45	572	425	458	365	1,034	824	590	475	552	446
45/46	533	380	414	352	970	793	499	452	513	351
46/47	447	330	354	363	897	734	558	444	427	320
47/48	437	311	339	323	866	729	477	393	396	284
48/49	402	297	314	330	779	691	410	381	330	261
49/50	366	252	312	284	708	596	422	371	309	265

Tab. 75. (Forts.). *Utvandringen, efter kön och ettårsklasser.*

Ålder, år.	1861/70.		1871/80.		1881/90.		1891/00.		1901/08.	
	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.
50/51	294	221	273	264	676	566	395	346	267	245
51/52	258	244	245	246	628	544	335	332	229	219
52/53	214	189	256	209	570	491	315	312	211	266
53/54	234	172	199	233	518	568	251	322	187	267
54/55	195	169	190	188	500	502	236	316	201	224
55/56	182	158	198	205	409	454	221	336	160	221
56/57	152	163	172	197	410	481	227	328	164	202
57/58	141	109	138	161	371	446	205	342	145	198
58/59	126	109	147	151	364	426	216	301	133	222
59/60	98	113	138	165	350	445	197	301	150	219
60/61	84	85	115	136	305	424	165	268	139	175
61/62	70	71	97	141	256	388	149	263	111	202
62/63	57	66	92	132	263	314	117	243	137	185
63/64	59	67	90	121	205	296	165	235	113	171
64/65	59	68	62	109	200	329	131	221	100	167
65/66	40	56	60	71	216	249	123	188	85	142
66/67	32	35	68	72	183	258	133	184	77	139
67/68	32	40	39	61	165	181	109	143	84	116
68/69	36	32	39	52	135	169	113	161	83	130
69/70	20	31	35	48	97	153	89	117	87	99
70/71	17	30	28	47	90	123	67	119	91	91
71/72	10	19	13	34	68	84	72	91	70	95
72/73	17	15	19	30	57	77	55	86	63	69
73/74	11	15	20	19	59	64	48	77	47	56
74/75	17	17	12	14	35	45	38	42	56	58
75/76	8	13	16	10	37	30	40	37	44	43
76/77	11	8	11	13	34	30	27	49	32	42
77/78	5	10	4	9	17	24	20	25	28	39
78/79	4	6	6	5	15	18	18	19	18	32
79/80	2	2	2	3	12	13	12	14	18	22
80/81	2	1	7	1	6	11	4	6	11	15
81/82	1	3	1	3	2	7	4	11	9	13
82/83	1	—	1	—	2	7	4	9	4	10
83/84	—	—	—	1	2	3	3	1	5	8
84/85	—	—	—	1	1	—	—	1	1	3
85/86	3	1	—	—	1	1	1	—	3	3
86/87	—	—	1	—	—	—	—	4	2	2
87/88	—	—	—	1	1	3	—	—	2	1
88/89	—	—	1	—	—	1	1	1	—	1
89/90	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
90/91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
91/92	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
92/93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
93/94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okändt.	151	64	25	19	37	37	4	10	—	—
Summa	**70,539**	**51,908**	**83,488**	**66,781**	**206,988**	**169,413**	**125,281**	**121,491**	**115,414**	**92,445**

Tab. 76. Invandringen, efter kön och ettårsklasser.

Ålder, år.	1861/71.		1871/80.		1881/90.		1891/00.		1901/08.	
	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.
0/1	·	·	180	160	245	282	349	330	263	276
1/2	·	·	339	396	529	558	817	786	686	626
2/3	·	·	332	318	488	493	830	798	736	697
3/4	·	·	287	265	463	453	718	770	649	615
4/5	·	·	233	235	419	359	634	663	625	553
5/6	·	·	205	182	329	351	616	602	532	549
6/7	·	·	155	187	316	290	524	517	492	515
7/8	·	·	158	165	321	277	515	472	531	505
8/9	·	·	130	127	247	244	441	411	405	412
9/10	·	·	100	115	199	185	409	330	330	378
10/11	·	·	106	107	160	194	330	298	312	336
11/12	·	·	115	93	157	151	284	266	270	279
12/13	·	·	85	77	156	139	237	264	261	275
13/14	·	·	74	88	150	139	236	233	237	245
14/15	·	·	75	73	132	138	256	254	277	251
15/16	·	·	101	127	148	181	301	273	322	255
16/17	·	·	124	163	170	266	400	392	363	341
17/18	·	·	210	185	229	335	404	484	482	464
18/19	·	·	268	270	376	398	555	629	645	556
19/20	·	·	389	313	606	572	769	718	871	736
20/21	·	·	556	417	853	613	1,084	946	1,117	856
21/22	·	·	682	543	1,108	756	1,427	1,168	1,378	1,101
22/23	·	·	768	545	1,076	843	1,217	1,228	1,039	1,167
23/24	·	·	858	604	1,125	867	1,414	1,296	982	1,246
24/25	·	·	802	503	1,150	911	1,487	1,411	1,055	1,262
25/26	·	·	912	480	1,202	883	1,506	1,388	1,108	1,177
26/27	·	·	861	517	1,253	783	1,595	1,318	1,234	1,280
27/28	·	·	749	503	1,212	757	1,703	1,363	1,261	1,213
28/29	·	·	740	458	1,141	727	1,652	1,229	1,292	1,098
29/30	·	·	728	455	1,087	669	1,706	1,232	1,312	1,082
30/31	·	·	637	415	1,076	580	1,593	1,157	1,174	982
31/32	·	·	590	332	939	519	1,546	1,022	1,153	880
32/33	·	·	458	312	868	496	1,570	934	1,002	757
33/34	·	·	468	250	743	413	1,417	891	904	691
34/35	·	·	350	245	658	390	1,395	766	896	655
35/36	·	·	386	237	631	332	1,192	732	799	609
36/37	·	·	322	215	539	286	1,114	635	742	560
37/38	·	·	303	160	540	255	1,015	544	710	513
38/39	·	·	273	150	482	216	903	444	651	436
39/40	·	·	205	108	386	217	818	395	599	405
40/41	·	·	168	104	372	179	828	382	630	379
41/42	·	·	181	97	318	154	697	293	637	360
42/43	·	·	152	73	316	139	616	284	568	324
43/44	·	·	132	70	242	125	560	265	517	281
44/45	·	·	157	63	267	118	495	216	470	273
45/46	·	·	100	73	249	140	474	205	417	259
46/47	·	·	92	55	224	104	410	192	348	211
47/48	·	·	103	62	151	102	369	163	345	209
48/49	·	·	63	45	193	100	336	152	305	193
49/50	·	·	73	45	173	81	300	133	272	171

Tab. 76. (Forts.). *Invandringen, efter kön och ettårsklasser.*

Ålder, år.	1861/70.		1871/80.		1881/90.		1891/00.		1901/08.	
	Man-kön.	Kvinn-kön.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Man-kön.	Kvinn-kön.	Man-kön.	Kvinn-kön.
50/51	·	·	70	47	127	72	311	151	252	135
51/52	·	·	67	33	138	70	292	118	234	123
52/53	·	·	46	37	113	58	242	104	217	116
53/54	·	·	64	43	111	59	212	96	188	107
54/55	·	·	69	28	110	63	198	117	166	104
55/56	·	·	45	30	97	49	209	90	167	119
56/57	·	·	42	23	81	31	170	108	111	84
57/58	·	·	42	40	69	47	138	80	107	94
58/59	·	·	34	13	74	45	131	65	116	77
59/60	·	·	35	10	58	44	133	84	121	89
60/61	·	·	22	18	51	30	100	67	96	73
61/62	·	·	12	15	53	32	131	81	88	77
62/63	·	·	10	15	39	31	90	70	73	64
63/64	·	·	22	8	35	31	86	49	82	68
64/65	·	·	12	10	39	24	71	50	60	55
65/66	·	·	12	10	29	19	75	63	65	60
66/67	·	·	10	5	31	38	66	44	57	59
67/68	·	·	9	8	30	20	71	49	47	58
68/69	·	·	13	12	19	24	46	54	44	47
69/70	·	·	17	8	22	21	48	40	43	45
70/71	·	·	5	3	13	16	41	36	46	38
71/72	·	·	10	5	16	16	42	26	34	30
72/73	·	·	5	3	16	14	24	28	26	37
73/74	·	·	—	7	14	9	22	22	26	22
74/75	·	·	5	5	12	13	30	18	28	16
75/76	·	·	5	2	5	4	15	21	22	12
76/77	·	·	6	7	2	7	14	15	26	12
77/78	·	·	3	2	4	5	10	7	16	14
78/79	·	·	—	3	1	5	10	7	9	10
79/80	·	·	5	2	4	3	5	10	11	10
80/81	·	·	—	—	9	4	6	1	12	6
81/82	·	·	2	—	2	2	3	5	7	4
82/83	·	·	2	—	3	3	3	4	6	3
83/84	·	·	—	1	—	3	2	2	4	5
84/85	·	·	—	—	—	2	2	—	3	3
85/86	·	·	—	—	—	1	—	—	3	3
86/87	·	·	—	—	1	—	1	2	1	3
87/88	·	·	—	—	—	—	—	—	3	1
88/89	·	·	—	—	—	1	1	1	—	3
89/90	·	·	—	—	—	—	—	—	1	1
90/91	·	·	—	—	—	—	—	—	1	2
91/92	·	·	—	—	—	—	—	—	—	1
92/93	·	·	—	—	—	—	—	—	—	—
93/94	·	·	—	—	—	—	—	—	1	1
Okändt	·	·	45	62	37	46	11	25	—	—
Summa	·	·	17,281	12,297	**27,879**	**19,722**	**45,126**	**33,684**	**36,826**	**31,385**

Anm. Angående talen för åren 1871/80, se sid. 157.

Tab. 77. Ettårsklasser; summor för längre perioder.

Ålder, år.	Utvandrare.				Invandrare.			
	1861/1900.		1861/1908.		1871/1900.		1871/1908.	
	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.
0/1	2,559	2,441	2,967	2,906	774	772	1,037	1,048
1/2	7,373	7,483	8,703	8,793	1,685	1,740	2,371	2,366
2/3	7,389	7,109	8,655	8,401	1,650	1,609	2,386	2,306
3/4	7,047	6,811	8,220	7,911	1,468	1,488	2,117	2,103
4/5	6,570	6,286	7,718	7,306	1,286	1,257	1,911	1,810
5/6	6,207	5,861	7,265	6,856	1,150	1,135	1,682	1,684
6/7	5,859	5,595	6,806	6,491	995	994	1,487	1,509
7/8	5,434	5,287	6,374	6,116	994	914	1,525	1,419
8/9	5,075	4,844	5,902	5,647	818	782	1,223	1,194
9/10	4,876	4,853	5,655	5,583	708	630	1,038	1,008
10/11	4,750	4,561	5,496	5,280	596	599	908	935
11/12	4,595	4,557	5,397	5,287	556	510	826	789
12/13	4,388	4,369	5,124	5,111	478	480	739	755
13/14	4,014	4,043	4,664	4,726	460	460	697	705
14/15	4,253	4,807	5,169	5,853	463	465	740	716
15/16	6,240	8,076	7,882	10,362	550	581	872	836
16/17	9,473	12,286	12,461	16,271	694	821	1,057	1,162
17/18	14,755	16,347	20,178	21,538	843	1,004	1,325	1,468
18/19	22,105	19,393	30,945	25,247	1,199	1,297	1,844	1,853
19/20	29,373	20,777	40,589	26,724	1,764	1,603	2,635	2,339
20/21	41,152	21,410	56,459	26,945	2,493	1,976	3,610	2,832
21/22	21,744	20,970	23,626	26,313	3,217	2,467	4,595	3,568
22/23	22,988	20,072	26,554	24,898	3,061	2,616	4,100	3,783
23/24	23,424	18,287	29,053	22,663	3,397	2,767	4,379	4,013
24/25	21,205	16,581	27,145	20,396	3,439	2,825	4,494	4,087
25/26	19,421	15,460	24,269	18,870	3,620	2,751	4,728	3,928
26/27	17,775	13,651	21,796	16,693	3,709	2,618	4,943	3,898
27/28	16,603	12,219	19,899	14,751	3,664	2,623	4,925	3,836
28/29	14,393	10,952	17,211	13,200	3,533	2,414	4,825	3,512
29/30	12,351	9,658	14,742	11,684	3,521	2,356	4,833	3,438
30/31	10,964	8,515	12,910	10,253	3,306	2,152	4,480	3,134
31/32	9,314	7,598	10,941	9,122	3,075	1,873	4,228	2,753
32/33	8,472	6,639	9,931	7,896	2,896	1,742	3,898	2,499
33/34	7,952	5,933	9,540	7,062	2,628	1,554	3,532	2,245
34/35	7,157	5,416	8,603	6,446	2,403	1,401	3,299	2,056
35/36	6,264	4,839	7,529	5,705	2,209	1,301	3,008	1,910
36/37	5,533	4,416	6,562	5,222	1,975	1,136	2,717	1,696
37/38	4,977	3,793	5,959	4,530	1,858	959	2,568	1,472
38 39	4,607	3,601	5,490	4,246	1,658	810	2,309	1,246
39/40	4,269	3,198	5,189	3,787	1,409	720	2,008	1,125
40/41	3,823	2,950	4,624	3,480	1,368	665	1,998	1,044
41/42	3,237	2,586	3,994	3,106	1,196	544	1,833	904
42/43	3,092	2,290	3,770	2,798	1,084	496	1,652	820
43/44	3,016	2,178	3,622	2,626	934	460	1,451	741
44/45	2,654	2,089	3,206	2,535	919	397	1,389	670
45/46	2,416	1,977	2,929	2,328	823	418	1,240	677
46/47	2,256	1,871	2,683	2,191	726	351	1,074	562
47/48	2,119	1,756	2,515	2,040	623	327	968	536
48 49	1,905	1,699	2,235	1,960	592	297	897	490
49/50	1,808	1,503	2,117	1,768	546	259	818	430

Tab. 77. (Forts.). *Ettårsklasser; summor för längre perioder.*

Ålder, år.	Utvandrare.				Invandrare.			
	1861/1900.		1861/1908.		1871/1900.		1871/1908.	
	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.	Mankön.	Kvinnkön.
50/51	1,638	1,397	1,905	1,642	508	270	760	405
51/52	1,466	1,366	1,695	1,585	497	221	731	344
52/53	1,355	1,201	1,566	1,467	401	199	618	315
53/54	1,202	1,295	1,389	1,562	387	198	575	305
54/55	1,121	1,175	1,322	1,399	377	208	543	312
55/56	1,010	1,153	1,170	1,374	351	169	518	288
56/57	961	1,169	1,125	1,371	293	162	404	246
57/58	855	1,058	1,000	1,256	249	167	356	261
58/59	853	987	986	1,209	239	123	355	200
59/60	783	1,024	933	1,243	226	138	347	227
60/61	669	913	808	1,088	173	115	269	188
61/62	572	863	683	1,065	196	128	284	205
62/63	529	755	666	940	139	116	212	180
63/64	519	719	632	890	143	88	225	156
64/65	452	727	552	894	122	84	182	139
65/66	439	564	524	706	116	92	181	152
66/67	416	549	493	688	107	87	164	146
67/68	345	425	429	541	110	77	157	135
68/69	323	414	406	544	78	90	122	137
69/70	241	349	328	448	87	69	130	114
70/71	202	319	293	410	59	55	105	93
71/72	163	228	233	323	68	47	102	77
72/73	148	208	211	277	45	45	71	82
73/74	138	175	185	231	36	38	62	60
74/75	102	118	158	176	47	36	75	52
75/76	101	90	145	133	25	27	47	39
76/77	83	100	115	142	22	29	48	41
77/78	46	68	74	107	17	14	33	28
78/79	43	48	61	80	11	15	20	25
79/80	28	32	46	54	14	15	25	25
80/81	19	19	30	34	15	5	27	11
81/82	8	24	17	37	7	7	14	11
82/83	8	16	12	26	8	7	14	10
83/84	5	5	10	13	2	6	6	11
84/85	1	2	2	5	2	2	5	5
85/86	5	2	8	5	—	1	3	4
86/87	1	4	3	6	2	2	3	5
87/88	1	4	3	5	—	—	3	1
88/89	2	2	2	3	1	2	1	5
89/90	—	2	—	4	—	—	1	1
90/91	—	—	—	1	—	—	1	2
91/92	—	1	—	1	—	—	—	1
92/93	—	—	—	—	—	—	—	—
93/94	—	—	—	—	—	—	1	1
Okändt	217	130	217	130	93	133	93	133
Summa	**486,296**	**409,593**	**601,710**	**502,038**	**90,286**	**65,703**	**127,112**	**97,088**

Tab. 78. Utvandrade män i åldern 16—24 år.[1]

Å r.	Hela utv. af mankön.	Däraf män i åldern								
		16 år.	17 år.	18 år.	19 år.	20 år.	21 år.	22 år.	23 år.	24 år.
1866	**4,274**	61	91	96	145	182	171	202	166	205
1867	**5,582**	66	115	164	195	308	242	255	299	287
1868	**15,716**	206	265	392	547	649	574	636	747	722
1869	**22,569**	364	477	631	786	1,031	896	884	858	926
1870	**10,913**	187	230	304	365	517	450	449	431	431
1871	**9,944**	135	232	306	386	564	522	538	483	407
1872	**8,796**	161	199	311	373	501	493	467	484	410
1873	**7,193**	127	191	255	354	410	368	347	334	365
1874	**3,946**	76	107	120	172	241	183	182	182	177
1875	**5,049**	126	142	215	221	307	330	288	237	216
1876	**4,927**	110	152	196	200	282	254	273	265	209
1877	**3,874**	60	84	134	164	236	177	198	216	195
1878	**4,710**	66	97	165	207	266	254	247	275	251
1879	**10,345**	149	185	308	443	691	603	615	600	605
1880	**24,704**	335	510	851	992	1,525	1,473	1,531	1,397	1,259
1881	**25,695**	448	589	912	1,233	1,539	1,336	1,388	1,379	1,193
1882	**28,007**	542	689	1,117	1,472	1,781	1,411	1,504	1,418	1,360
1883	**17,131**	337	504	757	940	1,218	867	871	905	775
1884	**12,117**	199	396	565	729	906	658	576	546	579
1885	**11,937**	254	376	577	724	1,054	506	553	527	476
1886	**18,828**	330	574	778	1,325	2,410	695	927	1,096	870
1887	**29,235**	579	1,071	1,680	2,494	3,978	772	947	1,214	1,069
1888	**28,875**	553	1,057	1,566	2,054	2,391	963	1,659	1,745	1,459
1889	**17,321**	397	662	1,034	1,357	1,454	536	649	858	788
1890	**17,842**	437	735	1,052	1,518	1,894	650	616	668	722
1891	**23,301**	495	907	1,359	1,778	2,514	915	1,006	824	819
1892	**25,167**	565	960	1,406	1,826	2,716	1,139	1,130	988	789
1893	**22,298**	533	837	1,338	1,784	2,462	1,066	1,073	1,023	846
1894	**5,520**	158	236	298	332	522	218	165	181	163
1895	**8,575**	233	357	535	692	1,140	377	297	336	324
1896	**9,606**	207	368	582	826	1,252	571	465	489	405
1897	**6,426**	173	231	373	479	737	374	263	317	283
1898	**6,179**	170	224	372	461	695	315	293	306	246
1899	**7,764**	181	294	459	599	925	401	421	388	322
1900	**10,445**	281	385	631	802	1,238	539	572	685	518
1901	**13,591**	338	586	863	1,162	1,923	639	741	869	749
1902	**22,093**	522	981	1,667	2,220	3,126	342	944	1,411	1,173
1903	**22,893**	589	1,028	1,725	2,070	2,547	293	681	1,406	1,273
1904	**10,833**	345	584	788	957	1,316	106	211	345	433
1905	**13,423**	342	670	1,167	1,395	1,723	165	264	482	771
1906	**13,752**	362	653	1,179	1,587	1,849	145	334	472	719
1907	**12,815**	348	673	1,056	1,331	1,828	127	292	460	602
1908	**6,014**	142	248	395	494	995	65	99	184	220

[1] Med åldern »16 år» förstås, såsom öfverallt här och i den officiella statistiken, att utvandraren fyller detta åldersår under kalenderåret i fråga, alltså ej nödvändigt att han fyllt året den dag han utvandrar, hvilket i regeln till och med *icke* är fallet, eftersom flertalet afresa på våren.

Tab. 79. Utvandrade män under året närmast före värnpliktens inträdande.

Å r.	*Hela* utvandringen.	Vid *början* af vidstående år funnos *män*		Af dem utvandrade under året.		*Hela* utvandringen af *män*.	Här afsedda årskull i % häraf.
		födde år	Antal.	Antal.	‰.		
1866	**7,206**	1846	33,409	182	5·4	4,274	4·26
1867	**9,334**	1847	33,752	308	9·1	5,582	5·52
1868	**27,024**	1848	35,354	649	18·4	15,716	4·13
1869	**39,064**	1849	37,831	1,031	27·3	22,569	4·57
1870	**20,003**	1850	35,930	517	14·4	10,913	4·74
1871	**17,450**	1851	35,729	564	15·8	9,944	5·67
1872	**15,915**	1852	34,134	501	14·7	8,796	5·70
1873	**13,580**	1853	36,415	410	11·3	7,193	5·70
1874	**7,791**	1854	40,290	241	6·0	3,946	6·11
1875	**9,727**	1855	38,615	307	8·0	5,049	6·08
1876	**9,418**	1856	38,238	282	7·4	4,927	5·72
1877	**7,610**	1857	40,003	236	5·9	3,874	6·09
1878	**9,032**	1858	44,219	266	6·0	4,710	5·65
1879	**17,637**	1859	45,502	691	15·2	10,345	6·68
1880	**42,109**	1860	45,126	1,525	33·8	24,704	6·17
1881	**45,992**	1861	40,982	1,539	37·6	25,695	5·99
1882	**50,178**	1862	43,092	1,781	41·3	28,007	6·36
1883	**31,605**	1863	44,425	1,218	27·4	17,131	7·11
1884	**23,560**	1864	44,440	906	20·4	12,117	7·48
1885	**23,493**	1865	44,346	1,054	23·8	11,937	8·83
1886	**32,889**	1866	45,300	2,410	53·2	18,828	12·80
1887	**50,786**	1867	41,044	3,978	96·9	29,235	13·61
1888	**50,323**	1868	34,066	2,391	70·2	28,875	8·28
1889	**33,363**	1869	37,206	1,454	39·1	17,321	8·39
1890	**34,212**	1870	38,623	1,894	49·0	17,842	10·62
1891	**42,776**	1871	41,309	2,514	60·9	23,301	10·79
1892	**45,504**	1872	40,106	2,716	67·7	25,167	10·79
1893	**40,869**	1873	40,724	2,462	60·5	22,298	11·04
1894	**13,358**	1874	40,073	522	13·0	5,520	9·46
1895	**18,955**	1875	43,104	1,140	26·4	8,575	13·29
1896	**19,551**	1876	44,042	1,252	28·4	9,606	13·03
1897	**14,559**	1877	45,955	737	16·0	6,426	11·47
1898	**13,663**	1878	45,038	695	15·4	6,179	11·25
1899	**16,876**	1879	47,517	925	19·5	7,764	11·91
1900	**20,661**	1880	46,106	1,238	26·9	10,445	11·85
1901	**24,616**	1881	46,238	1,923	41·6	13,591	14·15
1902	**37,107**	1882	46,379	3,126	67·4	22,093	14·15
1903	**39,525**	1883	45,564	2,547	55·9	22,893	11·13
1904	**22,384**	1884	46,718	1,316	28·2	10,833	12·15
1905	**24,046**	1885	47,242	1,723	36·5	13,423	12·83
1906	**24,704**	1886	48,330	1,849	38·3	13,752	13·45
1907	**22,978**	1887	48,750	1,828	37·5	12,815	14·26
1908	**12,499**	1888	47,888	995	20·8	6,014	16·54

Tab. 80. Utvandringen, 1891/1900; efter kön och familjeställning samt ettåriga åldersklasser.

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
0/1	1,028	518	510	518	—	—	510	—	—
1/2	2,872	1,466	1,406	1,466	—	—	1,406	—	—
2/3	2,972	1,478	1,494	1,478	—	—	1,494	—	—
3/4	2,884	1,440	1,444	1,440	—	—	1,444	—	—
4/5	2,832	1,423	1,409	1,423	—	—	1,409	—	—
5/6	2,810	1,433	1,377	1,433	—	—	1,377	—	—
6/7	2,567	1,358	1,209	1,358	—	—	1,209	—	—
7/8	2,614	1,323	1,291	1,323	—	—	1,291	—	—
8/9	2,321	1,160	1,161	1,160	—	—	1,161	—	—
9/10	2,304	1,168	1,136	1,168	—	—	1,136	—	—
10/11	2,249	1,165	1,084	1,165	—	—	1,084	—	—
11/12	2,209	1,100	1,109	1,100	—	—	1,109	—	—
12/13	2,218	1,102	1,116	1,102	—	—	1,116	—	—
13/14	2,024	920	1,104	920	—	—	1,104	—	—
14/15	2,649	1,135	1,514	1,135	—	—	1,514	—	—
15/16	4,908	1,905	3,003	1,905	—	—	3,003	—	—
16/17	7,865	2,996	4,869	2,996	—	—	4,869	—	—
17/18	11,153	4,799	6,354	4,799	—	—	6,346	8	—
18/19	14,574	7,353	7,221	7,352	1	—	7,190	31	—
19/20	17,064	9,579	7,485	9,576	3	—	7,414	71	—
20/21	21,711	14,201	7,510	14,191	10	—	7,368	141	1
21/22	12,772	5,915	6,857	5,879	35	1	6,631	222	4
22/23	12,023	5,685	6,338	5,572	113	—	6,007	323	8
23/24	10,911	5,537	5,374	5,352	182	3	4,962	408	4
24/25	9,508	4,715	4,793	4,389	317	9	4,230	544	19
25/26	8,480	4,197	4,283	3,750	441	6	3,686	580	17
26/27	7,756	3,820	3,936	3,261	548	11	3,285	630	21
27/28	7,260	3,694	3,566	2,953	728	13	2,809	717	40
28/29	6,125	3,112	3,013	2,304	786	22	2,213	775	25
29/30	5,357	2,616	2,741	1,813	781	22	1,913	786	42
30/31	4,797	2,396	2,401	1,498	879	19	1,522	831	48
31/32	4,131	1,976	2,155	1,103	851	22	1,302	801	52
32/33	3,702	1,808	1,894	967	814	27	1,033	811	50
33/34	3,800	2,116	1,684	1,072	1,018	26	940	705	39
34/35	3,296	1,803	1,493	783	984	36	731	716	46
35/36	2,986	1,595	1,391	671	896	28	668	676	47
36/37	2,574	1,407	1,167	533	843	31	546	576	45
37/38	2,275	1,243	1,032	424	784	35	455	535	42
38/39	2,085	1,127	958	377	720	30	380	527	51
39/40	1,799	1,017	782	282	703	32	292	449	41
40/41	1,632	937	695	279	616	42	240	405	50
41/42	1,495	840	655	218	589	33	206	400	49
42/43	1,292	734	558	175	532	27	153	349	56
43/44	1,242	703	539	147	525	31	156	349	34
44/45	1,065	590	475	115	448	27	120	312	43
45/46	951	499	452	108	361	30	119	294	39
46/47	1,002	558	444	112	419	27	112	291	41
47/48	870	477	393	75	368	34	86	252	55
48/49	791	410	381	63	325	22	77	257	47
49/50	793	422	371	68	323	31	60	251	60

Tab. 80. (Forts.). *Utvandringen 1891/1900; kön och familjeställning samt ettåriga åldersklasser.*

Ålder, år. [Se anm. sid. 000.]	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
50/51	741	395	346	54	317	24	62	214	70
51/52	667	335	332	53	261	21	57	194	81
52/53	627	315	312	44	255	16	44	195	73
53/54	573	251	322	40	187	24	41	188	93
54/55	552	236	316	22	194	20	47	169	100
55/56	557	221	336	19	180	22	45	176	115
56/57	555	227	328	29	168	30	45	168	115
57/58	547	205	342	14	164	27	44	169	129
58/59	517	216	301	14	165	37	31	142	128
59/60	498	197	301	20	142	35	25	135	141
60/61	433	165	268	15	113	37	30	110	128
61/62	412	149	263	12	98	39	18	111	134
62/63	360	117	243	14	79	24	19	103	121
63/64	400	165	235	9	103	53	16	84	135
64/65	352	131	221	15	83	33	21	82	118
65/66	311	123	188	7	75	41	22	57	109
66/67	317	133	184	14	80	39	20	54	110
67/68	252	109	143	10	60	39	12	44	87
68/69	274	113	161	5	61	47	13	52	96
69/70	206	89	117	5	42	42	10	23	84
70/71	186	67	119	7	32	28	7	26	86
71/72	163	72	91	6	29	37	5	27	59
72/73	141	55	86	3	18	34	5	17	64
73/74	125	48	77	—	23	25	5	13	59
74/75	80	38	42	3	15	20	1	9	32
75/76	77	40	37	2	16	22	2	6	29
76/77	76	27	49	3	5	19	3	5	41
77/78	45	20	25	1	6	13	4	3	18
78/79	37	18	19	3	6	9	2	2	15
79/80	26	12	14	—	2	10	—	3	11
80/81	10	4	6	1	1	2	1	—	5
81/82	15	4	11	—	—	4	1	1	9
82/83	13	4	9	—	1	3	—	2	7
83/84	4	3	1	—	1	2	—	1	—
84/85	1	—	1	—	—	—	—	—	1
85/86	1	1	—	—	—	1	—	—	—
86/87	4	—	4	—	—	—	1	—	3
87/88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89	2	1	1	—	—	1	—	—	1
89/90	2	—	2	—	—	—	—	1	1
90/91	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92	1	—	1	—	—	—	—	—	1
Okändt	14	4	10	4	—	—	4	6	—
Summa	246,772	125,281	121,491	103,799	19,925	1,557	100,151	17,615	3,725

Tab. 81. Utvandringen till Utomeuropeiska länder 1891/1900, efter kön och familjeställning samt ettåriga åldersgrupper.

Ålder. år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
0/1	659	326	333	326	—	—	333	—	—
1/2	2,221	1,126	1,095	1,126	—	—	1,095	—	—
2/3	2,294	1,122	1,172	1,122	—	—	1,172	—	—
3/4	2,278	1,149	1,129	1,149	—	—	1,129	—	—
4/5	2,235	1,137	1,098	1,137	—	—	1,098	—	—
5/6	2,289	1,171	1,118	1,171	—	—	1,118	—	—
6/7	2,062	1,084	978	1,084	—	—	978	—	—
7/8	2,113	1,082	1,031	1,082	—	—	1,031	—	—
8/9	1,872	940	932	940	—	—	932	—	—
9/10	1,896	953	943	953	—	—	943	—	—
10/11	1,861	986	875	986	—	—	875	—	—
11/12	1,895	925	970	925	—	—	970	—	—
12/13	1,889	922	967	922	—	—	967	—	—
13/14	1,745	809	936	809	—	—	936	—	—
14/15	2,269	961	1,308	961	—	—	1,308	—	—
15/16	4,195	1,556	2,639	1,556	—	—	2,639	—	—
16/17	6,774	2,533	4,241	2,533	—	—	4,241	—	—
17/18	9,759	4,238	5,521	4,238	—	—	5,516	5	—
18/19	12,852	6,645	6,207	6,644	1	—	6,185	22	—
19/20	15,023	8,733	6,290	8,730	3	—	6,250	40	—
20/21	19,241	13,061	6,180	13,052	9	—	6,097	82	1
21/22	10,947	5,495	5,452	5,463	31	1	5,317	132	3
22/23	10,094	5,081	5,013	4,992	89	—	4,801	206	6
23/24	9,015	4,940	4,075	4,805	132	3	3,816	255	4
24/25	7,643	4,068	3,575	3,796	264	8	3,205	356	14
25/26	6,715	3,538	3,177	3,178	355	5	2,768	399	10
26/27	6,233	3,219	3,014	2,746	463	10	2,517	485	12
27/28	5,745	3,085	2,660	2,452	623	10	2,085	544	31
28/29	4,771	2,551	2,220	1,893	638	20	1,631	573	16
29/30	4,164	2,128	2,036	1,443	666	19	1,400	602	34
30/31	3,756	1,993	1,763	1,222	753	18	1,094	633	36
31/32	3,191	1,594	1,597	878	701	15	948	613	36
32/33	2,872	1,460	1,412	738	702	20	743	637	32
33/34	2,878	1,602	1,276	768	815	19	676	570	30
34/35	2,549	1,419	1,130	559	830	30	525	571	34
35/36	2,264	1,233	1,031	466	741	26	460	537	34
36/37	1,965	1,102	863	377	701	24	366	461	36
37/38	1,800	1,000	800	309	664	27	326	443	31
38/39	1,627	909	718	270	619	20	267	412	39
39/40	1,400	811	589	188	596	27	200	352	37
40/41	1,270	749	521	185	536	28	154	329	38
41/42	1,158	653	505	149	482	22	147	325	33
42/43	1,010	587	423	119	447	21	109	277	37
43/44	971	565	406	100	438	27	103	281	22
44/45	839	478	361	84	373	21	88	243	30
45/46	727	383	344	67	294	22	74	239	31
46/47	768	438	330	78	339	21	71	228	31
47/48	673	373	300	46	307	20	51	204	45
48/49	626	330	296	39	274	17	49	212	35
49/50	647	337	310	40	271	26	47	206	57

Tab. 81. (Forts.) *Utvandringen till Utomeuropeiska länder 1891/1900; kön, familjeställning och ettåriga åldersklasser.*

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
50/51	613	324	289	33	272	19	47	187	55
51/52	514	256	258	30	213	13	41	143	74
52/53	517	252	265	26	213	13	35	164	66
53/54	476	204	272	28	158	18	30	161	81
54/55	474	197	277	16	163	18	36	148	93
55/56	481	187	294	9	160	18	33	156	105
56/57	482	189	293	21	141	27	38	147	108
57/58	482	172	310	7	142	23	35	154	121
58/59	464	181	283	7	144	30	28	135	120
59/60	428	162	266	8	125	29	19	115	132
60/61	376	143	233	10	102	31	22	98	113
61/62	365	133	232	9	88	36	13	97	122
62/63	315	101	214	10	69	22	15	93	106
63/64	359	147	212	7	90	50	13	76	123
64/65	327	120	207	11	76	33	17	80	110
65/66	280	110	170	6	68	36	16	54	100
66/67	277	115	162	9	69	37	17	48	97
67/68	227	97	130	6	56	35	8	40	82
68/69	250	107	143	3	58	46	10	47	86
69/70	190	82	108	4	37	41	6	21	81
70/71	175	65	110	7	32	26	7	26	77
71/72	151	67	84	5	27	35	3	24	57
72/73	125	50	75	3	15	32	4	13	58
73/74	101	37	64	—	16	21	5	10	49
74/75	71	32	39	3	12	17	1	9	29
75/76	71	37	34	2	15	20	2	6	26
76/77	63	23	40	3	4	16	2	4	34
77/78	32	15	17	1	5	9	2	3	12
78/79	29	15	14	2	6	7	—	2	12
79/80	17	9	8	—	2	7	—	3	5
80/81	6	2	4	1	—	1	1	—	3
81/82	9	4	5	—	—	4	—	1	4
82/83	10	3	7	—	1	2	—	1	6
83/84	2	2	—	—	—	2	—	—	—
84/85	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85/86	1	1	—	—	—	1	—	—	—
86/87	1	—	1	—	—	—	—	—	1
87/88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89	1	1	—	—	—	1	—	—	—
89/90	2	—	2	—	—	—	—	1	1
90/91	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92	1	—	1	—	—	—	—	—	1
Okändt	8	3	5	3	—	—	4	1	—
Summa	**204,513**	**107,225**	**97,288**	**89,186**	**16,736**	**1,303**	**80,361**	**13,742**	**3,185**

Tab. 82. Utvandringen till Europeiska länder, 1891/1900, efter kön och familjeställning samt ettåriga åldersklasser.

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
0/1	369	192	177	192	—	—	177	—	—
1/2	651	340	311	340	—	—	311	—	—
2/3	678	356	322	356	—	—	322	—	—
3/4	606	291	315	291	—	—	315	—	—
4/5	597	286	311	286	—	—	311	—	—
5/6	521	262	259	262	—	—	259	—	—
6/7	505	274	231	274	—	—	231	—	—
7/8	501	241	260	241	—	—	260	—	—
8/9	449	220	229	220	—	—	229	—	—
9/10	408	215	193	215	—	—	193	—	—
10/11	388	179	209	179	—	—	209	—	—
11/12	314	175	139	175	—	—	139	—	—
12/13	329	180	149	180	—	—	149	—	—
13/14	279	111	168	111	—	—	168	—	—
14/15	380	174	206	174	—	—	206	—	—
15/16	713	349	364	349	—	—	364	—	—
16/17	1,091	463	628	463	—	—	628	—	—
17/18	1,394	561	833	561	—	—	830	3	—
18/19	1,722	708	1,014	708	—	—	1,005	9	—
19/20	2,041	846	1,195	846	—	—	1,164	31	—
20/21	2,470	1,140	1,330	1,139	1	—	1,271	59	—
21/22	1,825	420	1,405	416	4	—	1,314	90	1
22/23	1,929	604	1,325	580	24	—	1,206	117	2
23/24	1,896	597	1,299	547	50	—	1,146	153	—
24/25	1,865	647	1,218	593	53	1	1,025	188	5
25/26	1,765	659	1,106	572	86	1	918	181	7
26/27	1,523	601	922	515	85	1	768	145	9
27/28	1,515	609	906	501	105	3	724	173	9
28/29	1,354	561	793	411	148	2	582	202	9
29/30	1,193	488	705	370	115	3	513	184	8
30/31	1,041	403	638	276	126	1	428	198	12
31/32	940	382	558	225	150	7	354	188	16
32/33	830	348	482	229	112	7	290	174	18
33/34	922	514	408	304	203	7	264	135	9
34/35	747	384	363	224	154	6	206	145	12
35/36	722	362	360	205	155	2	208	139	13
36/37	609	305	304	156	142	7	180	115	9
37/38	475	243	232	115	120	8	129	92	11
38/39	458	218	240	107	101	10	113	115	12
39/40	399	206	193	94	107	5	92	97	4
40/41	362	188	174	94	80	14	86	76	12
41/42	337	187	150	69	107	11	59	75	16
42/43	282	147	135	56	85	6	44	72	19
43/44	271	138	133	47	87	4	53	68	12
44/45	226	112	114	31	75	6	32	69	13
45/46	224	116	108	41	67	8	45	55	8
46/47	234	120	114	34	80	6	41	63	10
47/48	197	104	93	29	61	14	35	48	10
48/49	165	80	85	24	51	5	28	45	12
49/50	146	85	61	28	52	5	13	45	3

Tab. 82. (Forts.) *Utvandringen till Europeiska länder 1891/1900; kön, familjeställning och ettåriga åldersklasser.*

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
50/51	128	71	57	21	45	5	15	27	15
51/52	153	79	74	23	48	8	16	51	7
52/53	110	63	47	18	42	3	9	31	7
53/54	97	47	50	12	29	6	11	27	12
54/55	78	39	39	6	31	2	11	21	7
55/56	76	34	42	10	20	4	12	20	10
56/57	73	38	35	8	27	3	7	21	7
57/58	65	33	32	7	22	4	9	15	8
58/59	53	35	18	7	21	7	3	7	8
59/60	70	35	35	12	17	6	6	20	9
60/61	57	22	35	5	11	6	8	12	15
61/62	47	16	31	3	10	3	5	14	12
62/63	45	16	29	4	10	2	4	10	15
63/64	41	18	23	2	13	3	3	8	12
64/65	25	11	14	4	7	—	4	2	8
65/66	31	13	18	1	7	5	6	3	9
66/67	40	18	22	5	11	2	3	6	13
67/68	25	12	13	4	4	4	4	4	5
68/69	24	6	18	2	3	1	3	5	10
69/70	16	7	9	1	5	1	4	2	3
70/71	11	2	9	—	—	2	—	—	9
71/72	12	5	7	1	2	2	2	3	2
72/73	16	5	11	—	3	2	1	4	6
73/74	24	11	13	—	7	4	—	3	10
74/75	9	6	3	—	3	3	—	—	3
75/76	6	3	3	—	1	2	—	—	3
76/77	13	4	9	—	1	3	1	1	7
77/78	13	5	8	—	1	4	2	—	6
78/79	8	3	5	1	—	2	2	—	3
79/80	9	3	6	—	—	3	—	—	6
80/81	4	2	2	—	1	1	—	—	2
81/82	6	—	6	—	—	—	1	—	5
82/83	3	1	2	—	—	1	—	1	1
83/84	2	1	1	—	1	—	—	1	—
84/85	1	—	1	—	—	—	—	—	1
85/86	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86/87	3	—	3	—	—	—	1	—	2
87/88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89	1	—	1	—	—	—	—	—	1
89/90	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90/91	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okändt	6	1	5	1	—	—	—	5	—
Summa	42,259	18,056	24,203	14,613	3,189	254	19,790	3,873	540

Tab. 83. Invandringen 1891/1900, efter kön och familjeställning samt ettåriga åldersklasser.

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Ankl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
0/1	**679**	349	330	349	—	—	330	—	—
1/2	**1,603**	817	786	817	—	—	786	—	—
2/3	**1,628**	830	798	830	—	—	798	—	—
3/4	**1,488**	718	770	718	—	—	770	—	—
4/5	**1,297**	634	663	634	—	—	663	—	—
5/6	**1,218**	616	602	616	—	—	602	—	—
6/7	**1,041**	524	517	524	—	—	517	—	—
7/8	**987**	515	472	515	—	—	472	—	—
8/9	**852**	441	411	441	—	—	411	—	—
9/10	**739**	409	330	409	—	—	330	—	—
10/11	**628**	330	298	330	—	—	298	—	—
11/12	**550**	284	266	284	—	—	266	—	—
12/13	**501**	237	264	237	—	—	264	—	—
13/14	**469**	236	233	236	—	—	233	—	—
14/15	**510**	256	254	256	—	—	254	—	—
15/16	**574**	301	273	301	—	—	272	1	—
16/17	**792**	400	392	400	—	—	391	1	—
17/18	**888**	404	484	404	—	—	477	7	—
18/19	**1,184**	555	629	555	—	—	608	21	—
19/20	**1,487**	769	718	765	4	—	684	33	1
20/21	**2,030**	1,084	946	1,065	19	—	856	90	—
21/22	**2,595**	1,427	1,168	1,403	24	—	1,022	141	5
22/23	**2,445**	1,217	1,228	1,178	39	—	993	228	7
23/24	**2,710**	1,414	1,296	1,341	72	1	1,028	265	3
24/25	**2,898**	1,487	1,411	1,366	119	2	1,075	327	9
25/26	**2,894**	1,506	1,388	1,332	171	3	980	390	18
26/27	**2,913**	1,595	1,318	1,371	223	1	882	415	21
27/28	**3,066**	1,703	1,363	1,373	326	4	852	492	19
28/29	**2,881**	1,652	1,229	1,281	363	8	743	462	24
29/30	**2,938**	1,706	1,232	1,289	407	10	723	485	24
30/31	**2,750**	1,593	1,157	1,111	469	13	645	473	39
31/32	**2,568**	1,546	1,022	1,031	502	13	545	457	20
32/33	**2,504**	1,570	934	995	555	20	475	430	29
33/34	**2,308**	1,417	891	825	578	14	453	404	34
34/35	**2,161**	1,395	766	754	626	15	350	387	29
35/36	**1,924**	1,192	732	630	537	25	330	372	30
36/37	**1,749**	1,114	635	521	572	21	269	337	29
37/38	**1,559**	1,015	544	449	543	23	236	281	27
38/39	**1,347**	903	444	381	503	19	198	224	22
39/40	**1,213**	818	395	329	473	16	164	216	15
40/41	**1,210**	828	382	309	501	18	166	192	24
41/42	**990**	697	293	272	411	14	110	161	22
42/43	**900**	616	284	201	391	24	108	142	34
43/44	**825**	560	265	183	361	16	104	133	28
44/45	**711**	495	216	165	305	25	89	108	19
45/46	**679**	474	205	146	306	22	80	113	12
46/47	**602**	410	192	117	278	15	74	102	16
47/48	**532**	369	163	101	251	17	62	83	18
48/49	**488**	336	152	88	235	13	50	90	12
49/50	**433**	300	133	71	215	14	61	58	14

Tab. 83. (Forts.) *Invandringen 1891/1900; kön och familjeställning samt ettåriga åldersklasser.*

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
50/51	**462**	311	151	74	219	18	57	70	24
51/52	**410**	292	118	73	204	15	40	64	14
52/53	**346**	242	104	65	162	15	30	53	21
53/54	**308**	212	96	50	144	18	27	58	11
54/55	**315**	198	117	52	129	17	30	60	27
55/56	**299**	209	90	49	145	15	31	48	11
56/57	**278**	170	108	48	105	17	17	59	32
57/58	**218**	138	80	23	97	18	18	41	21
58/59	**196**	131	65	33	89	9	15	32	18
59/60	**217**	133	84	23	83	27	17	35	32
60/61	**167**	100	67	28	58	14	14	35	18
61/62	**212**	131	81	28	78	25	13	41	27
62/63	**160**	90	70	26	50	14	11	33	26
63/64	**135**	86	49	9	52	25	7	21	21
64/65	**121**	71	50	19	37	15	8	26	16
65/66	**138**	75	63	10	38	27	7	25	31
66/67	**110**	66	44	13	35	18	5	18	21
67/68	**120**	71	49	13	37	21	5	16	28
68/69	**100**	46	54	12	18	16	7	18	29
69/70	**88**	48	40	11	18	19	—	15	25
70/71	**77**	41	36	8	18	15	3	14	19
71/72	**68**	42	26	11	18	13	2	7	17
72/73	**52**	24	28	4	7	13	2	7	19
73/74	**44**	22	22	9	6	7	3	6	13
74/75	**48**	30	18	6	12	12	2	3	13
75/76	**36**	15	21	6	6	3	—	7	14
76/77	**29**	14	15	2	4	8	5	4	6
77/78	**17**	10	7	3	4	3	1	1	5
78/79	**17**	10	7	—	4	6	1	1	5
79/80	**15**	5	10	2	1	2	—	2	8
80/81	**7**	6	1	3	1	2	—	—	1
81/82	**8**	3	5	1	1	1	1	—	4
82/83	**7**	3	4	1	1	1	—	—	4
83/84	**4**	2	2	1	1	—	1	—	1
84/85	**2**	2	—	—	1	1	—	—	—
85/86	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86/87	**3**	1	2	—	—	1	—	—	2
87/88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89	**2**	1	1	—	—	1	—	—	1
89/90	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90/91	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okändt	**36**	11	25	3	7	1	4	20	1
Summa	**78,810**	**45,126**	**33,684**	**32,018**	**12,269**	**839**	**23,533**	**8,961**	**1,190**

Tab. 84. Invandringen från Utomeuropeiska länder 1891/1900, efter kön och familjeställning samt ettåriga åldersklasser.

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
0/1	238	111	127	111	—	—	127	—	—
1/2	780	403	377	403	—	—	377	—	—
2/3	876	429	447	429	—	—	447	—	—
3/4	800	396	404	396	—	—	404	—	—
4/5	695	325	370	325	—	—	370	—	—
5/6	663	332	331	332	—	—	331	—	—
6/7	508	250	258	250	—	—	258	—	—
7/8	462	245	217	245	—	—	217	—	—
8/9	402	199	203	199	—	—	203	—	—
9/10	329	181	148	181	—	—	148	—	—
10/11	285	154	131	154	—	—	131	—	—
11/12	230	112	118	112	—	—	118	—	—
12/13	216	101	115	101	—	—	115	—	—
13/14	178	98	80	98	—	—	80	—	—
14/15	189	94	95	94	—	—	95	—	—
15/16	158	81	77	81	—	—	77	—	—
16/17	176	92	84	92	—	—	84	—	—
17/18	235	121	114	121	—	—	113	1	—
18/19	378	209	169	209	—	—	164	5	—
19/20	557	330	227	329	1	—	220	6	1
20/21	844	525	319	523	2	—	295	24	—
21/22	1,342	853	489	845	8	—	444	41	4
22/23	1,274	734	540	724	10	—	449	86	5
23/24	1,565	941	624	906	34	1	507	114	3
24/25	1,729	1,008	721	945	63	—	578	139	4
25/26	1,787	1,037	750	949	86	2	552	182	16
26/27	1,866	1,124	742	999	125	—	502	226	14
27/28	2,066	1,274	792	1,056	214	4	515	264	13
28/29	1,983	1,267	716	1,020	242	5	449	250	17
29/30	2,072	1,322	750	1,047	266	9	449	281	20
30/31	1,929	1,212	717	893	309	10	417	268	32
31/32	1,830	1,214	616	855	349	10	324	275	17
32/33	1,846	1,251	595	832	404	15	305	272	18
33/34	1,666	1,116	550	689	417	10	276	250	24
34/35	1,562	1,095	467	611	471	13	215	233	19
35/36	1,393	949	444	538	390	21	212	210	22
36/37	1,284	881	403	433	433	15	180	202	21
37/38	1,108	794	314	369	405	20	126	171	17
38/39	942	680	262	284	383	13	111	136	15
39/40	861	639	222	254	372	13	97	113	12
40/41	890	661	229	258	390	13	108	107	14
41/42	693	534	159	215	308	11	63	83	13
42/43	659	497	162	155	324	18	67	74	21
43/44	590	434	156	141	282	11	72	68	16
44/45	485	375	110	119	241	15	51	47	12
45/46	493	370	123	113	243	14	49	70	4
46/47	423	322	101	86	226	10	39	54	8
47/48	387	296	91	77	206	13	40	43	8
48/49	331	260	71	72	179	9	25	41	5
49/50	295	218	77	49	160	9	37	31	9

Tab. 84. (Forts.) *Invandringen från Utomeuropeiska länder, 1891/1900; kön, familjeställning och ettåriga åldersklasser.*

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
50/51	334	237	97	49	176	12	37	42	18
51/52	301	234	67	55	168	11	25	32	10
52/53	237	177	60	42	123	12	18	30	12
53/54	213	160	53	30	114	16	15	33	5
54/55	224	157	67	40	105	12	18	31	18
55/56	222	166	56	31	124	11	18	31	7
56/57	198	130	68	32	84	14	10	40	18
57/58	170	111	59	18	78	15	12	31	16
58/59	152	106	46	23	75	8	13	21	12
59/60	164	103	61	17	63	23	9	28	24
60/61	136	85	51	24	49	12	8	27	16
61/62	165	107	58	17	68	22	9	31	18
62/63	118	64	54	19	38	7	4	28	22
63/64	103	67	36	5	45	17	4	16	16
64/65	93	56	37	13	29	14	6	22	9
65/66	106	60	46	9	27	24	5	18	23
66/67	90	53	37	9	29	15	4	14	19
67/68	92	55	37	8	28	19	4	10	23
68/69	78	36	42	9	14	13	5	15	22
69/70	68	38	30	6	13	19	—	12	18
70/71	51	30	21	4	12	14	1	7	13
71/72	52	32	20	8	13	11	1	7	12
72/73	43	18	25	3	4	11	1	6	18
73/74	31	15	16	5	3	7	1	6	9
74/75	32	22	10	3	11	8	1	2	7
75/76	20	9	11	2	4	3	—	4	7
76/77	17	9	8	1	2	6	2	3	3
77/78	13	9	4	2	4	3	—	1	3
78/79	14	9	5	—	4	5	—	1	4
79/80	7	2	5	1	—	1	—	2	3
80/81	2	2	—	2	—	—	—	—	—
81/82	6	3	3	1	1	1	—	—	3
82/83	4	3	1	1	1	1	—	—	1
83/84	1	1	—	—	1	—	—	—	—
84/85	1	1	—	—	—	1	—	—	—
85/86	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86/87	2	1	1	—	—	1	—	—	1
87/88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89	2	1	1	—	—	1	—	—	1
89/90	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90/91	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okändt	9	3	6	1	2	—	2	3	1
Summa	**48,121**	**30,518**	**17,603**	**20,809**	**9,055**	**654**	**11,866**	**4,921**	**816**

Tab. 85. Invandringen från Europeiska länder 1891/1900, efter kön och familjeställning samt ettåriga åldersklasser.

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
0/1	441	238	203	238	—	—	203	—	—
1/2	823	414	409	414	—	—	409	—	—
2/3	752	401	351	401	—	—	351	—	—
3/4	688	322	366	322	—	—	366	—	—
4/5	602	309	293	309	—	—	293	—	—
5/6	555	284	271	284	—	—	271	—	—
6/7	533	274	259	274	—	—	259	—	—
7/8	525	270	255	270	—	—	255	—	—
8/9	450	242	208	242	—	—	208	—	—
9/10	410	228	182	228	—	—	182	—	—
10/11	343	176	167	176	—	—	167	—	—
11/12	320	172	148	172	—	—	148	—	—
12/13	285	136	149	136	—	—	149	—	—
13/14	291	138	153	138	—	—	153	—	—
14/15	321	162	159	162	—	—	159	—	—
15/16	416	220	196	220	—	—	195	1	—
16/17	616	308	308	308	—	—	307	1	—
17/18	653	283	370	283	—	—	364	6	—
18/19	806	346	460	346	—	—	444	16	—
19/20	930	439	491	436	3	—	464	27	—
20/21	1,186	559	627	542	17	—	561	66	—
21/22	1,253	574	679	558	16	—	578	100	1
22/23	1,171	483	688	454	29	—	544	142	2
23/24	1,145	473	672	435	38	—	521	151	—
24/25	1,169	479	690	421	56	2	497	188	5
25/26	1,107	469	638	383	85	1	428	208	2
26/27	1,047	471	576	372	98	1	380	189	7
27/28	1,000	429	571	317	112	—	337	228	6
28/29	898	385	513	261	121	3	294	212	7
29/30	866	384	482	242	141	1	274	204	4
30/31	821	381	440	218	160	3	228	205	7
31/32	738	332	406	176	153	3	221	182	3
32/33	658	319	339	163	151	5	170	158	11
33/34	642	301	341	136	161	4	177	154	10
34/35	599	300	299	143	155	2	135	154	10
35/36	531	243	288	92	147	4	118	162	8
36/37	465	233	232	88	139	6	89	135	8
37/38	451	221	230	80	138	3	110	110	10
38/39	405	223	182	97	120	6	87	88	7
39/40	352	179	173	75	101	3	67	103	3
40/41	320	167	153	51	111	5	58	85	10
41/42	297	163	134	57	103	3	47	78	9
42/43	241	119	122	46	67	6	41	68	13
43/44	235	126	109	42	79	5	32	65	12
44/45	226	120	106	46	64	10	38	61	7
45/46	186	104	82	33	63	8	31	43	8
46/47	179	88	91	31	52	5	35	48	8
47/48	145	73	72	24	45	4	22	40	10
48/59	157	76	81	16	56	4	25	49	7
49/50	138	82	56	22	55	5	24	27	5

Tab. 85. (Forts.). *Invandringen från Europeiska länder 1891/1900; kön, familjeställning och ettåriga åldersklasser.*

Ålder, år.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Mankön.	Kvinnkön.	Ogifta.	Gifta.	Änkl.	Ogifta.	Gifta.	Änkor.
50/51	128	74	54	25	43	6	20	28	6
51/52	109	58	51	18	36	4	15	32	4
52/53	109	65	44	23	39	3	12	23	9
53/54	95	52	43	20	30	2	12	25	6
54/55	91	41	50	12	24	5	12	29	9
55/56	77	43	34	18	21	4	13	17	4
56/57	80	40	40	16	21	3	7	19	14
57/58	48	27	21	5	19	3	6	10	5
58/59	44	25	19	10	14	1	2	11	6
59/60	53	30	23	6	20	4	8	7	8
60/61	31	15	16	4	9	2	6	8	2
61/62	47	24	23	11	10	3	4	10	9
62/63	42	26	16	7	12	7	7	5	4
63/64	32	19	13	4	7	8	3	5	5
64/65	28	15	13	6	8	1	2	4	7
65/66	32	15	17	1	11	3	2	7	8
66/67	20	13	7	4	6	3	1	4	2
67/68	28	16	12	5	9	2	1	6	5
68/69	22	10	12	3	4	3	2	3	7
69/70	20	10	10	5	5	—	—	3	7
70/71	26	11	15	4	6	1	2	7	6
71/72	16	10	6	3	5	2	1	—	5
72/73	9	6	3	1	3	2	1	1	1
73/74	13	7	6	4	3	—	2	—	4
74/75	16	8	8	3	1	4	1	1	6
75/76	16	6	10	4	2	—	—	3	7
76/77	12	5	7	1	2	2	3	1	3
77/78	4	1	3	1	—	—	1	—	2
78/79	3	1	2	—	—	1	1	—	1
79/80	8	3	5	1	1	1	—	—	5
80/81	5	4	1	1	1	2	—	—	1
81/82	2	—	2	—	—	—	1	—	1
82/83	3	—	3	—	—	—	—	—	3
83/84	3	1	2	1	—	—	1	—	1
84/85	1	1	—	—	1	—	—	—	—
85/86	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86/87	1	—	1	—	—	—	—	—	1
87/88	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89/90	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90/91	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okändt	27	8	19	2	5	1	2	17	—
Summa	**30,689**	**14,608**	**16,081**	**11,209**	**3,214**	**185**	**11,667**	**4,040**	**374**

Tab. 86. Utvandringen åren 1891/1900 efter ettårsklasser, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp.

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifta.	Gifta.	Änkl. o. frånsk.	Ogifta.	Gifta.	Änkor o. frånsk.
0/1 år	**83**	82	84	82	—	—	84	—	—
1/2 »	**245**	246	244	246	—	—	244	—	—
2/3 »	**260**	254	265	254	—	—	265	—	—
3/4 »	**256**	252	260	252	—	—	260	—	—
4/5 »	**254**	252	256	252	—	—	256	—	—
5/6 »	**256**	257	254	257	—	—	254	—	—
6/7 »	**236**	247	225	247	—	—	225	—	—
7/8 »	**243**	243	243	243	—	—	243	—	—
8/9 »	**218**	216	221	216	—	—	221	—	—
9/10 »	**219**	220	219	220	—	—	219	—	—
10/11 »	**217**	222	211	222	—	—	211	—	—
11/12 »	**215**	212	218	212	—	—	218	—	—
12/13 »	**218**	214	222	214	—	—	222	—	—
13/14 »	**202**	181	223	181	—	—	223	—	—
14/15 »	**269**	227	311	227	—	—	311	—	—
15/16 »	**507**	388	630	388	—	—	630	—	—
16/17 »	**832**	624	1,048	624	—	—	1,048	—	—
17/18 »	**1,214**	1,026	1,407	1,026	—	—	1,411	426	—
18/19 »	**1,635**	1,623	1,648	1,623	.	—	1,667	468	—
19/20 »	**1,981**	2,195	1,762	2,196	857	—	1,813	452	—
20/21 »	**2,632**	3,433	1,827	3,440	917	—	1,932	474	833
21/22 »	**1,612**	1,492	1,732	1,521	354	.	1,908	461	1,538
22/23 »	**1,589**	1,508	1,669	1,585	447	—	1,930	474	1,739
23/24 »	**1,506**	1,544	1,469	1,702	416	968	1,796	460	533
24/25 »	**1,355**	1,364	1,345	1,565	491	1,667	1,720	498	1,712
25/26 »	**1,236**	1,248	1,224	1,504	512	698	1,679	450	1,083
26/27 »	**1,151**	1,161	1,141	1,477	512	873	1,674	429	1,010
27/28 »	**1,092**	1,144	1,043	1,515	576	769	1,594	439	1,538
28/29 »	**932**	979	888	1,337	548	1,033	1,387	439	784
29/30 »	**827**	838	816	1,200	493	873	1,326	419	1,091
30/31 »	**749**	780	720	1,122	515	651	1,155	421	1,048
31/32 »	**646**	647	644	928	464	651	1,069	387	963
32/33 »	**576**	590	562	895	418	707	900	376	803
33/34 »	**591**	693	499	1,106	499	612	874	317	539
34/35 »	**522**	603	449	910	472	784	733	318	561
35/36 »	**483**	546	426	873	427	568	721	301	511
36/37 »	**424**	492	364	773	398	588	632	257	441
37/38 »	**382**	444	328	681	369	624	562	240	371
38/39 »	**359**	413	312	672	342	507	503	240	412
39/40 »	**317**	381	260	550	335	505	410	208	303
40/41 »	**293**	357	236	592	296	626	357	190	340
41/42 »	**274**	327	227	502	286	460	325	191	306
42/43 »	**243**	293	198	439	262	355	255	171	325
43/44 »	**239**	288	196	398	263	387	275	175	183
44/45 »	**209**	247	176	334	228	316	222	160	214
45/46 »	**191**	213	171	334	187	333	229	154	180
46/47 »	**204**	242	170	369	220	293	224	155	177
47/48 »	**180**	211	153	261	196	344	178	137	221
48/49 »	**166**	183	150	228	175	210	164	142	176
49/50 »	**168**	192	147	259	176	282	131	142	209

Tab. 86. (Forts.). *Utvandringen 1891/1900, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp.*

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifta.	Gifta.	Änkl. o. frånsk.	Ogifta.	Gifta.	Änkor o. frånsk.
50/51 år	**160**	183	139	217	176	207	140	124	228
51/52 »	**147**	158	136	226	146	177	133	116	249
52/53 »	**141**	153	131	197	149	126	106	120	214
53/54 »	**131**	124	138	188	112	179	102	119	258
54/55 »	**128**	118	137	108	118	139	120	110	262
55/56 »	**131**	112	147	95	111	144	117	117	283
56/57 »	**132**	117	145	151	106	186	120	115	266
57/58 »	**132**	107	153	75	106	155	120	120	283
58/59 »	**127**	115	137	78	109	203	87	105	268
59/60 »	**126**	108	141	117	97	182	73	104	284
60/61 »	**113**	93	129	92	81	182	91	89	249
61/62 »	**109**	86	129	76	72	179	57	94	250
62/63 »	**97**	69	121	93	60	103	62	91	217
63/64 »	**111**	100	120	64	82	217	54	78	233
64/65 »	**101**	82	116	113	69	130	74	81	198
65/66 »	**92**	80	102	55	65	152	81	59	177
66/67 »	**97**	90	103	118	74	138	78	60	175
67/68 »	**80**	77	83	89	59	133	49	53	136
68/69 »	**91**	83	97	48	64	155	56	67	148
69/70 »	**71**	68	73	51	47	131	45	32	127
70/71 »	**67**	54	78	76	39	86	33	40	129
71/72 »	**63**	62	64	72	39	112	26	47	89
72/73 »	**59**	51	65	40	27	103	28	34	99
73/74 »	**56**	48	62	—	38	77	30	30	93
74/75 »	**39**	42	37	47	29	62	7	24	52
75/76 »	**41**	49	35	35	35	71	15	19	49
76/77 »	**45**	37	52	60	13	64	25	18	75
77/78 »	**31**	31	30	23	18	49	38	14	36
78/79 »	**29**	33	26	82	23	36	22	11	33
79/80 »	**24**	26	22	—	9	45	—	21	27
80/81 »	**11**	10	11	37	6	10	15	—	14
81/82 »	**19**	12	24	—	—	23	18	12	28
82/83 »	**20**	15	23	—	10	20	—	31	25
83/84 »	**7**	14	3	—	14	16	—	21	—
84/85 »	**2**	—	4	—	—	—	—	—	5
85/86 »	**3**	8	—	—	—	12	—	—	—
86/87 »	**15**	—	24	—	—	—	60	—	23
87/88 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89 »	**13**	19	10	—	—	27	—	—	12
89/90 »	**18**	—	28	—	—	—	—	167	17
90/91 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92 »	**19**	—	27	—	—	—	—	—	33

Anm. För *hela* folkmängden är motsvarande tal = 500, och för hvartdera könet resp. 523 och 479. För de särskilda familjeståndsklasserna äro motsvarande totala genomsnittstal utan värde, till följd af befolkningens så olika ålderssammansättning.

Tab. 87. Invandringen åren 1891/1900 efter ettårsklasser, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp.

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifta.	Gifta.	Änkl. o. frånsk.	Ogifta.	Gifta.	Änkor o. frånsk.
0/1 år	55	55	54	55	—	—	54	—	—
1/2 »	137	137	136	137	—	—	136	—	—
2/3 »	142	143	142	143	—	—	142	—	—
3/4 »	132	126	139	126	—	—	139	—	—
4/5 »	116	112	121	112	—	—	121	—	—
5/6 »	111	111	111	111	—	—	111	—	—
6/7 »	96	95	96	95	—	—	96	—	—
7/8 »	92	95	89	95	—	—	89	—	—
8/9 »	80	82	78	82	—	—	78	—	—
9/10 »	70	77	64	77	—	—	64	—	—
10/11 »	61	63	58	63	—	—	58	—	—
11/12 »	54	55	52	55	—	—	52	—	—
12/13 »	49	46	53	46	—	—	53	—	—
13/14 »	47	47	47	47	—	—	47	—	—
14/15 »	52	51	52	51	—	—	52	—	—
15/16 »	59	61	57	61	—	—	57	.	—
16/17 »	84	83	84	83	—	—	84	526	—
17/18 »	97	86	107	86	—	—	106	372	—
18/19 »	133	122	144	123	—	—	141	317	—
19/20 »	173	176	169	175	1,142	—	167	210	.
20/21 »	246	262	230	258	1,743	—	224	303	833
21/22 »	328	360	295	363	243	—	294	292	1,923
22/23 »	323	323	323	335	154	—	319	335	1,522
23/24 »	374	394	354	426	165	323	372	299	400
24/25 »	413	430	396	487	184	370	437	300	811
25/26 »	422	448	397	534	198	349	446	303	1,146
26/27 »	432	485	382	621	209	79	449	283	1,010
27/28 »	461	527	399	704	258	237	484	302	731
28/29 »	438	520	362	744	254	376	466	262	752
29/30 »	453	547	367	853	257	397	501	258	623
30/31 »	429	519	347	832	275	445	489	240	852
31/32 »	401	506	306	868	274	385	447	221	370
32/33 »	389	512	277	921	285	524	414	199	465
33/34 »	359	464	264	851	283	329	421	181	470
34/35 »	342	466	230	876	300	327	351	172	354
35/36 »	311	408	224	820	256	507	356	166	326
36/37 »	288	389	198	756	270	398	311	150	284
37/38 »	262	362	173	722	256	410	292	126	239
38/39 »	232	331	145	679	239	321	262	102	178
39/40 »	214	306	131	641	226	252	230	100	111
40/41 »	217	316	130	655	240	268	247	90	163
41/42 »	182	272	102	626	199	195	173	77	137
42/43 »	169	246	101	504	193	315	180	69	197
43/44 »	159	229	96	495	181	200	183	67	151
44/45 »	140	207	80	480	155	293	165	55	95
45/46 »	136	202	78	451	158	244	154	59	56
46/47 »	123	178	74	386	146	163	148	54	69
47/48 »	110	163	64	351	134	172	129	45	72
48/49 »	102	150	60	319	127	124	107	50	45
49/50 »	92	136	53	271	117	127	133	33	49

Tab. 87. (Forts.) *Invandringen 1891/1900, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp.*

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifta.	Gifta.	Änkl. o. frånsk.	Ogifta.	Gifta.	Änkor o. frånsk
50/51 år	**99**	144	61	297	122	155	128	40	78
51/52 »	**90**	138	48	311	114	127	93	38	43
52/53 »	**78**	117	44	291	95	118	72	33	61
53/54 »	**71**	105	41	235	86	134	67	37	31
54/55 »	**73**	99	51	255	78	118	76	39	71
55/56 »	**70**	106	39	244	89	98	80	32	27
56/57 »	**66**	88	48	249	66	106	45	41	74
57/58 »	**53**	72	36	124	63	104	49	29	46
58/59 »	**48**	70	30	185	59	49	42	24	38
59/60 »	**55**	73	39	135	57	140	50	27	64
60/61 »	**43**	57	32	172	41	69	42	28	35
61/62 »	**56**	76	40	178	58	115	41	35	50
62/63 »	**43**	53	35	174	38	60	36	29	47
63/64 »	**37**	52	25	64	41	102	24	19	36
64/65 »	**35**	44	26	143	31	59	28	26	27
65/66 »	**41**	49	34	79	33	100	26	26	50
66/67 »	**34**	44	25	109	32	64	19	20	33
67/68 »	**38**	50	29	116	36	72	20	19	44
68/69 »	**33**	34	33	115	19	53	30	23	45
69/70 »	**30**	37	25	112	20	59	—	21	38
70/71 »	**28**	33	24	87	22	46	14	22	28
71/72 »	**26**	36	18	132	24	39	10	12	26
72/73 »	**22**	22	21	53	10	39	11	14	29
73/74 »	**20**	22	18	127	10	21	18	14	20
74/75 »	**23**	33	16	95	23	37	13	8	21
75/76 »	**19**	18	20	105	13	10	—	22	24
76/77 »	**17**	19	16	40	10	27	42	15	11
77/78 »	**12**	16	8	69	12	11	9	5	10
78/79 »	**13**	18	10	—	15	24	11	6	11
79/80 »	**14**	11	16	62	5	9	—	14	19
80/81 »	**7**	15	2	112	6	10	—	—	3
81/82 »	**10**	9	11	45	8	6	18	—	12
82/83 »	**11**	11	10	60	10	7	—	—	14
83/84 »	**7**	9	6	74	14	—	27	—	4
84/85 »	**5**	12	—	—	19	10	—	—	—
85/86 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86/87 »	**12**	10	12	—	—	16	—	—	16
87/88 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89 »	**13**	19	10	—	—	27	—	—	12
89/90 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90/91 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. För *hela* folkmängden är motsvarande tal = 160, och för hvartdera könet resp. 188 och 133. För de särskilda familjeståndsklasserna äro motsvarande totala genomsnittstal utan värde, till följd af befolkningens så olika sammansättning efter ålder.

Tab. 88. Nettoutvandringen åren 1891/1900, årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp. [Ett *i.* utmärker öfverskott af *invandring.*]

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifta.	Gifta.	Änkl. o. frånsk.	Ogifta.	Gifta.	Änkor o. frånsk.
0/1 år	**28**	27	30	27	—	—	30	—	—
1/2 »	**108**	109	108	109	—	—	108	—	—
2/3 »	**118**	111	123	111	—	—	123	—	—
3/4 »	**124**	126	121	126	—	—	121	—	—
4/5 »	**138**	140	135	140	—	—	135	—	—
5/6 »	**145**	146	143	146	—	—	143	—	—
6/7 »	**140**	152	129	152	—	—	129	—	—
7/8 »	**151**	148	154	148	—	—	154	—	—
8/9 »	**138**	134	143	134	—	—	143	—	—
9/10 »	**149**	143	155	143	—	—	155	—	—
10/11 »	**156**	159	153	159	—	—	153	—	—
11/12 »	**161**	157	166	157	—	—	166	—	—
12/13 »	**169**	168	169	168	—	—	169	—	—
13/14 »	**155**	134	176	134	—	—	176	—	—
14/15 »	**217**	176	259	176	—	—	259	—	—
15/16 »	**448**	327	573	327	—	—	573	—	—
16/17 »	**748**	541	964	541	—	—	964	526	—
17/18 »	**1,117**	940	1,300	940	—	—	1,305	54	—
18/19 »	**1,502**	1,501	1,504	1,500	.	—	1,526	151	—
19/20 »	**1,808**	2,019	1,593	2,021	*i.* 285	—	1,646	242	—
20/21 »	**2,386**	3,171	1,597	3,182	*i.* 826	—	1,708	171	—
21/22 »	**1,284**	1,132	1,437	1,158	111	—	1,614	169	*i.* 385
22/23 »	**1,266**	1,185	1,346	1,250	293	—	1,611	139	217
23/24 »	**1,132**	1,150	1,115	1,276	251	645	1,424	161	133
24/25 »	**942**	934	949	1,078	307	1,297	1,283	198	901
25/26 »	**814**	800	827	970	314	349	1,233	147	*i.* 63
26/27 »	**719**	676	759	856	303	794	1,225	146	—
27/28 »	**631**	617	644	811	318	532	1,110	137	807
28/29 »	**494**	459	526	593	294	657	921	177	32
29/30 »	**374**	291	449	347	236	476	825	161	468
30/31 »	**320**	261	373	290	240	206	666	181	196
31/32 »	**245**	141	338	60	190	266	622	166	593
32/33 »	**187**	78	285	*i.* 26	133	183	486	177	338
33/34 »	**232**	229	235	255	216	283	453	136	69
34/35 »	**180**	137	219	34	172	457	382	146	207
35/36 »	**172**	138	202	53	171	61	365	135	185
36/37 »	**136**	103	166	17	128	190	321	107	157
37/38 »	**120**	82	155	*i.* 41	113	214	270	114	132
38/39 »	**127**	82	167	*i.* 7	103	186	241	138	234
39/40 »	**103**	75	129	*i.* 91	109	253	180	108	192
40/41 »	**76**	41	106	*i.* 63	56	358	110	100	177
41/42 »	**92**	55	125	*i.* 124	87	265	152	114	169
42/43 »	**74**	47	97	*i.* 65	69	40	75	102	128
43/44 »	**80**	59	100	*i.* 97	82	187	92	108	32
44/45 »	**69**	40	96	*i.* 146	73	23	57	105	119
45/46 »	**55**	11	93	*i.* 117	29	89	75	95	124
46/47 »	**81**	64	96	*i.* 17	74	130	76	101	108
47/48 »	**70**	48	89	*i.* 90	62	172	49	92	149
48/49 »	**64**	33	90	*i.* 91	48	86	57	92	131
49/50 »	**76**	56	94	*i.* 12	59	155	*i.* 2	109	160

Tab. 88. (Forts.) *Nettoutvandringen 1891/1900 årligen på 100,000 inb. inom hvarje grupp.*

Ålder.	I allt.	Kön.		Män.			Kvinnor.		
		Män.	Kvinnor.	Ogifta.	Gifta.	Änkl. o. frånsk.	Ogifta.	Gifta.	Änkor o. frånsk.
50/51 »	**61**	39	78	*i.* 80	54	52	12	84	150
51/52 »	**57**	20	88	*i.* 85	32	50	40	78	206
52/53 »	**63**	36	87	*i.* 94	54	8	34	87	153
53/54 »	**60**	19	97	*i.* 47	26	45	35	82	227
54/55 »	**55**	19	86	*i.* 147	40	21	44	71	191
55/56 »	**61**	6	108	*i.* 149	22	46	37	85	256
56/57 »	**66**	29	97	*i.* 98	40	80	75	74	192
57/58 »	**79**	35	117	*i.* 49	43	51	71	91	237
58/59 »	**79**	45	107	*i.* 107	50	154	45	81	230
59/60 »	**71**	35	102	*i.* 18	40	42	23	77	220
60/61 »	**70**	36	97	*i.* 80	40	113	49	61	214
61/62 »	**53**	10	89	*i.* 102	14	64	16	59	200
62/63 »	**54**	16	86	*i.* 81	22	43	26	62	170
63/64 »	**74**	48	95	*i.* 0	41	115	30	59	197
64/65 »	**66**	38	90	*i.* 30	38	71	46	55	171
65/66 »	**51**	31	68	*i.* 24	32	52	55	33	127
66/67 »	**63**	46	78	9	42	74	59	40	142
67/68 »	**42**	27	54	*i.* 27	23	61	29	34	92
68/69 »	**58**	49	64	*i.* 67	45	102	26	44	103
69/70 »	**41**	31	48	*i.* 61	27	72	45	11	89
70/71 »	**39**	21	54	*i.* 11	17	40	19	18	101
71/72 »	**37**	26	46	*i.* 60	15	73	16	35	63
72/73 »	**37**	29	44	*i.* 13	17	64	17	20	70
73/74 »	**36**	26	44	*i.* 127	28	56	12	16	73
74/75 »	**16**	9	21	*i.* 48	6	25	*i.* 6	16	31
75/76 »	**22**	31	15	*i.* 70	22	61	15	*i.* 3	25
76/77 »	**28**	18	36	20	3	37	*i.* 17	3	64
77/78 »	**19**	15	22	*i.* 46	6	38	29	9	26
78/79 »	**16**	15	16	82	8	12	11	5	22
79/80 »	**10**	15	6	*i.* 62	4	36	—	7	8
80/81 »	**4**	*i.* 5	9	*i.* 75	—	—	15	—	11
81/82 »	**9**	3	13	*i.* 45	*i.* 8	17	—	12	16
82/83 »	**9**	4	13	*i.* 60	—	13	—	31	11
83/84 »	—	5	*i.* 3	*i.* 74	—	16	*i.* 27	21	*i.* 4
84/85 »	*i.* **3**	*i.* 12	4	—	*i.* 19	*i.* 10	—	—	5
85/86 »	**3**	8	—	—	—	12	—	—	—
86/87 »	**3**	*i.* 10	12	—	—	*i.* 16	60	—	7
87/88 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
88/89 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89/90 »	**18**	—	28	—	—	—	—	167	17
90/91 »	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91/92 »	**19**	—	27	—	—	—	—	—	33

Anm. För *hela* folkmängden är motsvarande tal = 340, och för hvartdera könet resp. 335 och 346. Att nettoförlusten sålunda var större för kvinnkönet, är en egendomlighet ensamt för här behandlade årtionde 1891/1900.

Tab. 89. Dödsriskerna, ‰, för hvarje åldersår, 1891/1900.[1]

Ålder.	Båda könen.	Mankön.	Kvinnkön.	Ålder.	Båda könen.	Mankön.	Kvinnkön.
0 år	101·71	110·83	92·07	53 år	12·58	13·96	11·37
1 »	28·85	29·60	28·07	54 »	13·59	15·72	11·74
2 »	16·15	16·49	15·80	55 »	14·05	16·18	12·21
3 »	12·28	12·56	11·98	56 »	15·10	17·48	13·06
4 »	9·93	9·88	9·99	57 »	16·19	18·65	14·09
5 »	8·00	7·89	8·11	58 »	17·42	19·41	15·71
6 »	6·53	6·54	6·52	59 »	18·17	20·65	16·05
7 »	5·68	5·63	5·73	60 »	20·13	22·64	17·99
8 »	4·95	4·98	4·93	61 »	21·15	22·94	19·63
9 »	4·37	4·31	4·43	62 »	23·12	25·67	20·96
10 »	3·95	3·94	3·97	63 »	24·79	27·71	22·31
11 »	3·56	3·43	3·70	64 »	27·40	30·53	24·77
12 »	3·50	3·38	3·62	65 »	30·06	32·96	27·61
13 »	3·50	3·23	3·78	66 »	32·54	35·24	30·27
14 »	3·49	3·17	3·83	67 »	35·92	38·99	33·37
15 »	3·86	3·38	4·35	68 »	38·25	41·94	35·21
16 »	4·27	4·01	4·53	69 »	43·05	46·06	40·58
17 »	4·69	4·81	4·56	70 »	47·33	51·25	44·12
18 »	5·08	5·16	5·01	71 »	50·62	53·91	47·94
19 »	5·66	5·98	5·33	72 »	57·00	60·64	54·05
20 »	5·90	6·48	5·31	73 »	62·26	66·95	58·49
21 »	6·12	6·76	5·48	74 »	68·50	72·19	65·56
22 »	6·29	6·84	5·75	75 »	75·29	79·75	71·77
23 »	6·35	6·72	5·98	76 »	83·99	89·33	79·81
24 »	6·36	6·65	6·08	77 »	91·72	98·46	86·52
25 »	6·35	6·62	6·09	78 »	102·42	109·06	97·38
26 »	6·38	6·64	6·14	79 »	111·39	118·60	106·01
27 »	6·28	6·62	5·97	80 »	123·51	131·27	117·88
28 »	6·30	6·50	6·10	81 »	133·94	144·39	126·58
29 »	6·47	6·64	6·31	82 »	147·98	160·62	139·35
30 »	6·58	6·79	6·39	83 »	163·47	178·09	153·80
31 »	6·57	6·71	6·46	84 »	176·85	193·29	166·34
32 »	6·61	6·64	6·58	85 »	191·31	204·06	183·47
33 »	6·56	6·58	6·54	86 »	207·02	221·78	198·21
34 »	6·72	6·82	6·64	87 »	225·88	237·62	219·13
35 »	7·09	7·15	7·03	88 »	246·71	265·73	236·40
36 »	7·19	7·37	7·03	89 »	268·66	297·05	248·82
37 »	7·30	7·69	6·95	90 »	281·22	306·84	268·66
38 »	7·56	7·78	7·36	91 »	299·82	320·61	290·39
39 »	7·73	7·89	7·59	92 »	324·74	357·41	310·57
40 »	7·94	8·24	7·66	93 »	343·77	377·63	330·00
41 »	8·12	8·42	7·83	94 »	365·62	402·49	351·56
42 »	8·20	8·65	7·80	95 »	378·50	413·06	365·60
43 »	8·47	9·09	7·91	96 »	395·70	413·27	388·99
44 »	8·76	9·46	8·14	97 »	415·47	419·09	413·76
45 »	8·88	9·66	8·19	98 »	433·07	446·08	428·49
46 »	9·12	10·16	8·19	99 »	444·36	473·06	434·35
47 »	9·37	10·72	8·17	100 »	435·00	454·90	428·39
48 »	9·89	11·03	8·89	101 »	414·99	427·58	412·39
49 »	10·53	11·85	9·38	102 »	411·21	450·76	410·61
50 »	11·27	12·58	10·12	103 »	464·81	614·79	460·97
51 »	11·48	12·86	10·29	104 »	657·02	1,000·00	648·30
52 »	11·96	13·18	10·90	105 »	1,000·00	·	1,000·00

[1] Efter den officiella dödlighetsstatistiken. Talen återgifvas här, emedan de komma till användning i nästföljande Tab. 90.

Tab. 90. Dödlighets-, Utvandrings- och Invandringstabell åren 1891/1900 för 100,000 lefvande födde. Båda könen.

Ålder.	Kvar vid årets början.	Under årets lopp			Ålder.	Kvar vid årets början.	Under årets lopp		
		Af-lidne.	Ut-van-drade.	In-van-drade.			Af-lidne.	Ut-van-drade.	In-van-drade.
0 år	100,000	10,171	83	55	54 år	48,436	658	62	35
1 »	89,801	2,591	220	123	55 »	47,751	671	63	33
2 »	87,113	1,407	226	124	56 »	47,050	710	62	31
3 »	85,604	1,051	219	113	57 »	46,309	750	61	25
4 »	84,447	839	214	98	58 »	45,523	793	58	22
5 »	83,492	668	214	93	59 »	44,694	812	56	25
6 »	82,703	540	195	79	60 »	43,851	883	50	19
7 »	82,047	466	199	75	61 »	42,937	908	47	24
8 »	81,457	403	178	65	62 »	42,006	971	41	18
9 »	80,941	354	177	57	63 »	41,012	1,017	46	15
10 »	80,467	318	175	49	64 »	39,964	1,095	40	14
11 »	80,023	285	172	43	65 »	38,843	1,168	36	16
12 »	79,609	279	174	39	66 »	37,655	1,225	37	13
13 »	79,195	277	160	37	67 »	36,406	1,308	29	14
14 »	78,795	275	212	41	68 »	35,083	1,342	32	12
15 »	78,349	302	397	46	69 »	33,721	1,452	25	10
16 »	77,696	332	646	65	70 »	32,254	1,527	22	9
17 »	76,783	360	932	74	71 »	30,714	1,555	19	8
18 »	75,565	384	1,235	101	72 »	29,148	1,661	17	6
19 »	74,047	419	1,467	128	73 »	27,476	1,711	15	5
20 »	72,289	427	1,903	178	74 »	25,755	1,764	10	6
21 »	70,137	429	1,131	230	75 »	23,987	1,806	10	5
22 »	68,807	433	1,093	222	76 »	22,176	1,863	10	4
23 »	67,503	429	1,017	252	77 »	20,307	1,863	6	2
24 »	66,309	422	898	274	78 »	18,440	1,889	5	2
25 »	65,263	414	807	275	79 »	16,548	1,843	4	2
26 »	64,317	410	740	278	80 »	14,703	1,816	2	1
27 »	63,445	398	693	292	81 »	12,886	1,726	2	1
28 »	62,646	395	584	274	82 »	11,159	1,651	2	1
29 »	61,941	401	512	281	83 »	9,507	1,554	1	1
30 »	61,309	403	459	263	84 »	7,953	1,406	—	—
31 »	60,710	399	392	243	85 »	6,547	1,253	—	—
32 »	60,162	398	347	234	86 »	5,294	1,096	1	1
33 »	59,651	391	353	214	87 »	4,198	948	—	—
34 »	59,121	397	309	202	88 »	3,250	802	—	—
35 »	58,617	416	283	182	89 »	2,448	658	—	—
36 »	58,100	418	246	167	90 »	1,790	503	—	—
37 »	57,603	421	220	151	91 »	1,287	386	—	—
38 »	57,113	432	205	133	92 »	901	293	—	—
39 »	56,609	438	179	121	93 »	608	209	—	—
40 »	56,113	446	164	122	94 »	399	146	—	—
41 »	55,625	452	152	101	95 »	253	96	—	—
42 »	55,122	452	134	93	96 »	157	62	—	—
43 »	54,629	463	131	87	97 »	95	39	—	—
44 »	54,122	474	113	76	98 »	56	24	—	—
45 »	53,611	476	102	73	99 »	32	14	—	—
46 »	53,106	484	108	65	100 »	18	8	—	—
47 »	52,579	493	95	58	101 »	10	4	—	—
48 »	52,049	515	86	53	102 »	6	2	—	—
49 »	51,501	542	87	47	103 »	4	2	—	—
50 »	50,919	574	81	50	104 »	2	1	—	—
51 »	50,314	578	74	45	105 »	1	1	—	—
52 »	49,707	594	70	39	106 »	—	—	—	—
53 »	49,082	617	64	35					

Tab. 91. Dödlighets-, Utvandrings- och Invandringstabell för 100,000 lefvande födde, åren 1891/1900. Mankön och kvinnkön.

Ålder.	Mankön.				Kvinnkön.			
	Kvar vid årets början.	Under årets lopp			Kvar vid årets början.	Under årets lopp		
		Aflidne.	Utvandrade.	Invandrade.		Aflidne.	Utvandrade.	Invandrade.
0 år	100,000	11,083	82	55	100,000	9,207	84	54
1 »	88,890	2,631	219	122	90,763	2,548	221	123
2 »	86,162	1,421	219	123	88,117	1,392	234	125
3 »	84,645	1,063	213	107	86,616	1,038	225	120
4 »	83,476	825	210	93	85,473	854	219	103
5 »	82,534	651	212	92	84,503	685	215	94
6 »	81,763	535	202	78	83,697	546	188	80
7 »	81,104	457	197	77	83,043	476	202	74
8 »	80,527	401	174	66	82,439	406	182	64
9 »	80,018	345	176	62	81,915	363	179	52
10 »	79,559	313	177	50	81,425	323	172	47
11 »	79,119	271	168	44	80,977	300	177	42
12 »	78,724	266	168	36	80,542	292	179	43
13 »	78,326	253	142	37	80,114	303	179	35
14 »	77,968	247	177	40	79,667	305	248	41
15 »	77,584	262	301	47	79,155	344	499	45
16 »	77,068	309	481	64	78,357	355	821	66
17 »	76,342	367	783	66	77,247	352	1,087	83
18 »	75,258	388	1,221	92	75,891	380	1,251	109
19 »	73,741	441	1,619	130	74,369	396	1,310	126
20 »	71,811	465	2,465	188	72,789	387	1,330	167
21 »	69,069	467	1,031	249	71,239	390	1,234	210
22 »	67,820	464	1,022	219	69,825	401	1,165	226
23 »	66,553	447	1,028	262	68,485	410	1,006	242
24 »	65,340	435	891	281	67,311	409	905	267
25 »	64,295	426	802	288	66,264	404	811	263
26 »	63,355	421	736	307	65,312	401	745	249
27 »	62,505	414	715	329	64,415	385	672	257
28 »	61,705	401	604	321	63,615	388	565	230
29 »	61,021	405	511	334	62,892	397	513	231
30 »	60,439	410	471	314	62,213	398	448	216
31 »	59,872	402	387	303	61,583	398	397	188
32 »	59,386	394	350	304	60,976	401	343	169
33 »	58,946	388	408	274	60,401	395	301	160
34 »	58,424	398	352	272	59,865	398	269	138
35 »	57,946	414	316	236	59,336	417	253	133
36 »	57,452	423	283	223	58,799	413	214	116
37 »	56,969	438	253	206	58,288	405	191	101
38 »	56,484	439	233	187	57,793	425	180	84
39 »	55,999	442	213	171	57,272	435	149	75
40 »	55,515	457	198	175	56,763	435	134	74
41 »	55,035	463	180	150	56,268	441	128	57
42 »	54,542	472	160	134	55,756	435	110	56
43 »	54,044	491	156	124	55,267	437	108	53
44 »	53,521	506	132	111	54,775	446	96	44
45 »	52,994	512	113	107	54,277	445	93	42
46 »	52,476	533	127	93	53,781	440	91	40
47 »	51,909	556	110	85	53,290	435	82	34
48 »	51,328	566	94	77	52,807	469	79	32
49 »	50,745	601	97	69	52,291	490	77	28
50 »	50,116	630	92	72	51,752	524	72	32
51 »	49,466	636	78	68	51,188	527	70	25
52 »	48,820	643	75	57	50,616	552	66	22
53 »	48,159	672	60	51	50,020	569	69	21

Tab. 91. (Forts.). *Dödlighets-, Utvandrings- och Invandringstabell för 100,000 lefvande födde, åren 1891/1900. Mankön och kvinnkön.*

Ålder.	Mankön.				Kvinnkön.			
	Kvar vid årets början.	Under årets lopp			Kvar vid årets början.	Under årets lopp		
		Aflidne.	Utvandrade.	Invandrade.		Aflidne.	Utvandrade.	Invandrade.
54 år	47,478	746	56	47	49,403	580	68	25
55 »	46,723	756	52	50	48,780	596	72	19
56 »	45,965	802	54	40	48,131	629	70	23
57 »	45,149	842	47	33	47,455	669	73	17
58 »	44,293	860	51	31	46,730	734	64	14
59 »	43,413	896	47	32	45,946	737	65	18
60 »	42,502	962	40	24	45,162	812	58	14
61 »	41,524	953	36	32	44,306	870	57	18
62 »	40,567	1,041	28	22	43,397	910	53	15
63 »	39,520	1,095	40	21	42,449	947	51	11
64 »	38,406	1,173	31	17	41,462	1,027	48	11
65 »	37,219	1,227	30	18	40,398	1,115	41	14
66 »	35,980	1,268	32	16	39,256	1,188	40	10
67 »	34,696	1,353	27	17	38,038	1,269	32	11
68 »	33,333	1,398	28	11	36,748	1,294	36	12
69 »	31,918	1,470	22	12	35,430	1,438	26	9
70 »	30,438	1,560	16	10	33,975	1,499	27	8
71 »	28,872	1,556	18	10	32,457	1,556	21	6
72 »	27,308	1,656	14	6	30,886	1,669	20	6
73 »	25,644	1,717	12	6	29,203	1,708	18	5
74 »	23,921	1,727	10	8	27,482	1,802	10	4
75 »	22,192	1,770	11	4	25,674	1,843	9	5
76 »	20,415	1,824	8	4	23,827	1,902	12	4
77 »	18,587	1,830	6	3	21,917	1,896	7	2
78 »	16,754	1,827	6	3	20,016	1,949	5	2
79 »	14,924	1,770	4	2	18,064	1,915	4	3
80 »	13,152	1,726	1	2	16,148	1,904	2	—
81 »	11,427	1,650	1	1	14,242	1,803	3	2
82 »	9,777	1,570	1	1	12,438	1,733	3	1
83 »	8,207	1,462	1	1	10,703	1,646	—	1
84 »	6,745	1,304	—	1	9,058	1,507	—	—
85 »	5,442	1,110	—	—	7,551	1,385	—	—
86 »	4,332	961	—	—	6,166	1,222	1	1
87 »	3,371	801	—	—	4,944	1,083	—	—
88 »	2,570	683	—	—	3,861	913	—	—
89 »	1,887	561	—	—	2,948	734	1	—
90 »	1,326	407	—	—	2,213	595	—	—
91 »	919	295	—	—	1,618	470	—	—
92 »	624	223	—	—	1,148	357	—	—
93 »	401	151	—	—	791	261	—	—
94 »	250	101	—	—	530	186	—	—
95 »	149	62	—	—	344	126	—	—
96 »	87	36	—	—	218	85	—	—
97 »	51	21	—	—	133	55	—	—
98 »	30	13	—	—	78	33	—	—
99 »	17	8	—	—	45	20	—	—
100 »	9	5	—	—	25	11	—	—
101 »	4	2	—	—	14	6	—	—
102 »	2	1	—	—	8	3	—	—
103 »	1	1	—	—	5	2	—	—
104 »	—	—	—	—	3	2	—	—
105 »	—	—	—	—	1	1	—	—
106 »	—	—	—	—	—	—	—	—

Tab. 92. Utvandringen, fördelad efter ett större antal Yrkesgrupper; summor för åren 1903/1907.[1]

Yrke.	Yrkesutöfvare.	F. d. yrkesutöfvare.	Vuxna familjemedlemmar.	Barn (0/15 år).	Summa.
I. Godsägare	19	8	42	5	**74**
Hemmansägare	1,954	314	977	1,948	**5,193**
Deras hemmavarande barn och mågar	20,122	—	90	172	**20,384**
Arrendatorer och brukare	317	40	220	464	**1,041**
Brukares hemmavarande barn och mågar	1,532	—	3	21	**1,556**
Jordtorpare	521	31	371	711	**1,634**
Deras hemmavarande barn och mågar	3,823	—	6	42	**3,871**
Stattorpare	99	2	73	151	**325**
Deras hemmavarande barn och mågar	204	—	—	3	**207**
Öfriga jordbruksarbetare	4,653	19	207	338	**5,217**
Fiskare	459	—	32	51	**542**
Öfriga inom afd. I	1,247	17	343	292	**1,899**
II. 1. Sågverksrörelse	1,146	2	731	585	**2,464**
2. Grufdrift och malmförädlingsindustri	940	7	706	492	**2,145**
Sten- och torfindustri	854	1	367	353	**1,575**
3. Metallindustri (handtverk)	1,527	1	701	449	**2,678**
Mekanisk verkstadsindustri	1,633	3	574	567	**2,777**
4. Murare	325	—	182	131	**638**
Målare och tapetserare	644	—	208	222	**1,074**
Öfriga inom byggnadsindustrien	279	4	201	129	**613**
Lergodsindustri	115	—	49	30	**194**
Snickare, svarfvare, tunnbindare	1,724	—	702	650	**3,076**
Öfriga inom trävaruindustrien	114	—	21	35	**170**
Öfriga inom grupp 4	132	—	46	51	**229**
5. Bagare	434	3	106	121	**664**
Mjölnare	228	4	140	74	**446**
Slaktare	196	1	95	70	**362**
Öfriga inom grupp 5	247	2	102	104	**455**
6. Spånads- och väfnadsindustri	599	3	109	137	**848**
Skräddare	2,380	—	424	371	**3,175**
Skomakare	1,061	—	528	378	**1,967**
Öfriga inom grupp 6	483	5	130	145	**763**
7. Glas- och porslinsindustri	408	2	225	280	**915**
Pappers- och pappersmasseindustri	113	—	47	26	**186**
Tändsticksindustri	73	—	21	6	**100**
Öfriga inom grupp 7	96	—	44	60	**200**
8. Tryckeriindustri	176	—	33	22	**231**
Öfriga inom grupp 8	425	—	114	106	**645**
9. Verkmästare och ingeniörer	579	2	265	246	**1,092**
10. Utan spec. yrke inom afd. II	1,467	16	539	526	**2,548**

[1] För utrymmets skuld hafva här återgifvits endast summorna för en femårsperiod. Talen för hvart år för sig återfinnas i den årliga officiella befolkningsstatistiken. Först från och med året 1903 äro dylika detaljerade utredningar verkställda angående yrkesfördelningen; jfr sid. 57.

Tab. 92. (Forts.). *Utvandringen åren 1903/1907.*

Yrke.	Yrkesutöfvare.	F. d. yrkesutöfvare.	Vuxna familjemedlemmar.	Barn (0/15 år)	Summa.
Sammanfattning af afdeln. II:					
1. Sågverksrörelse	1,146	2	731	585	2,464
2. Bergverks- och bruksrörelse	1,794	8	1,073	845	3,720
3. Metallförädlingsindustri	3,160	4	1,275	1,016	5,455
4. Byggnads- och möbelindustri	3,333	4	1,409	1,248	5,994
5. Näringsmedelstillverkning	1,105	10	443	369	1,927
6. Väfnads- och beklädnadsindustri	4,523	8	1,191	1,031	6,753
7. Kemisk-teknisk industri	690	2	337	372	1,401
8. Industri för litteratur och konst	601	—	147	128	876
9. Verkmästare och ingeniörer	579	2	265	246	1,092
10. Utan specific. yrke inom afd. II	1,467	16	539	526	2,548
III. Gross- och minuthandlande	496	81	693	368	**1,638**
Handelsagenter, bokhållare, biträden	1,828	22	240	178	**2,268**
Tjänstemän vid järnväg m. m.[2]	56	8	33	7	**104**
Betjänte vid post, telegraf, telefon	39	3	14	6	**62**
Betjänte vid järnväg	238	28	404	171	**841**
Sjökaptener och sjömän	1,341	42	542	246	**2,171**
Öfriga inom afd. III	733	16	313	214	**1,276**
IV. Civile ämbets- och tjänstemän[3]	319	9	125	66	**519**
Svenska kyrkans prästerskap	9	2	28	15	**54**
Lärare och tidningsmän	593	16	343	177	**1,129**
Officerare	18	3	40	8	**69**
Underofficerare och manskap	60	563	1,080	326	**2,029**
Betjänte inom afd. IV	265	33	174	54	**526**
V. Kapitalister och husägare	83	4	170	56	**313**
Tjänstehjon	15,032	80	69	331	**15,512**
Arbetare af obestämdt slag	20,813	3	3,091	5,598	**29,505**
Änkor utan uppgifvet yrke	—	—	144	25	**169**
Öfriga inom afdeln. V	695	1	404	179	**1,279**
Sammanfattning.					
I. Jordbruk, boskapsskötsel, fiske	34,950	431	2,364	4,198	**41,943**
II. Grufbrytning och tillverkningsindustri	18,398	56	7,410	6,366	**32,230**
III. Handel och samfärdsel	4,731	200	2,239	1,190	**8,360**
IV. Allmän tjänst, litterära m. fl. yrken	1,264	626	1,790	646	**4,326**
V. Utan uppgifvet yrke eller anställning	36,623	88	3,878	6,189	**46,778**
Summa	**95,966**	**1,401**	**17,681**	**18,589**	**133,637**

[2] Järnväg, post, telegraf, telefon. — [3] Inräknadt läkare, apotekare.

Tab. 93. Utvandringen, fördelad efter ett större antal Yrkesgrupper och efter kön; summor för åren 1903/1907.[1]

Yrke.	Yrkesutöfvare.		F. d. yrkesutöfvare.		Hustrur och änkor.[2]		Öfriga vuxna familjemedl.		Barn.
	M.	Kv.	M.	Kv.	Hustrur.	Änkor.	M.	Kv.	
I. Godsägare	14	5	8	—	15	3	4	20	5
Hemmansägare	1,858	96	287	27	825	152	—	—	1,948
Deras hemmavarande barn och mågar	11,893	8,229	—	—	89	1	—	—	172
Arrendatorer o. brukare	308	9	39	1	188	20	5	7	464
Brukares hemmavarande barn och mågar	924	608	—	—	3	—	—	—	21
Jordtorpare	491	30	31	—	294	77	—	—	711
Deras hemmavarande barn och mågar	1,991	1,832	—	—	4	2	—	—	42
Stattorpare	99	—	2	—	68	5	—	—	151
Deras hemmavarande barn och mågar	92	112	—	—	—	—	—	—	3
Öfriga jordbruksarbetare	4,374	279	18	1	182	20	—	5	338
Fiskare	274	185	—	—	17	9	—	6	51
Öfriga inom afd. I	732	515	16	1	149	29	54	111	292
II. 1. Sågverksrörelse	1,146	—	2	—	275	19	141	296	585
2. Grufdrift o. malmförädlingsindustri	939	1	7	—	235	28	120	323	492
Sten- o. torfindustri	853	1	1	—	169	10	40	148	353
3. Metallind. (handtverk)	1,517	10	1	—	241	39	6	415	449
Mekanisk verkstadsindustri	1,631	2	3	—	326	17	46	185	567
4. Murare	325	—	—	—	70	14	11	87	131
Målare o. tapetserare	642	2	—	—	108	15	—	85	222
Öfriga inom byggnadsindustrien	279	—	4	—	71	13	45	72	129
Lergodsindustri	112	3	—	—	19	—	3	27	30
Snickare, svarfvare, tunnbindare	1,720	4	—	—	346	21	—	335	650
Öfriga inom trävaruindustrien	104	10	—	—	14	—	—	7	35
Öfriga inom grupp 4	124	8	—	—	25	1	—	20	51
5. Bagare	346	88	1	2	61	8	—	37	121
Mjölnare	228	—	4	—	32	7	1	100	74
Slaktare	191	5	1	—	37	4	2	52	70
Öfriga inom grupp 5	189	58	2	—	51	8	10	33	104
6. Spånads- o. väfnadsindustri	240	359	1	2	64	6	10	29	137
Skräddare	1,010	1,370	—	—	171	26	4	223	371
Skomakare	1,016	45	—	—	197	16	—	315	378
Öfriga inom grupp 6	249	234	4	1	71	5	5	49	145
7. Glas- o. porslinsind.	400	8	2	—	129	6	17	73	280
Pappers- o. pappersmasseindustri	100	13	—	—	15	—	11	21	26
Tändsticksindustri	53	20	—	—	6	2	—	13	6
Öfriga inom grupp 7	90	6	—	—	29	1	—	14	60
8. Tryckeriindustri	157	19	—	—	18	6	5	4	22
Öfriga inom grupp 8	376	49	—	—	70	5	6	33	106
9. Verkmästare och ingenjörer	579	—	2	—	188	9	25	43	246
10. Utan specificeradt yrke inom afd. II	950	517	14	2	251	15	88	185	526

[1] Jfr anmärkningen sid. 228. — [2] Utan uppgifvet eget yrke.

Tab. 93. (Forts.). *Utvandringen åren 1903/1907.*

Yrke.	Yrkesutöfvare.		F. d. yrkesutöfvare.		Hustrur och änkor.[1]		Öfriga vuxna familjemedl.		Barn.
	M.	Kv.	M.	Kv.	Hustrur.	Änkor.	M.	Kv.	
Sammanfattning af afdeln. II:									
1. Sågverksrörelse	1,146	—	2	—	275	19	141	296	585
2. Bergverks- och bruksrörelse	1,792	2	8	—	404	38	160	471	845
3. Metallförädlingsindustri	3,148	12	4	—	567	56	52	600	1,016
4. Byggnads- och möbelind.	3,306	27	4	—	653	64	59	633	1,248
5. Näringsmedelstillverkning	954	151	8	2	181	27	13	222	369
6. Väfnads- och beklädnadsindustri	2,515	2,008	5	3	503	53	19	616	1,031
7. Kemisk-teknisk industri	643	47	2	—	179	9	28	121	372
8. Ind. för litteratur och konst	533	68	—	—	88	11	11	37	128
9. Verkmästare och ingeniörer	579	—	2	—	188	9	25	43	246
10. Utan spec. yrke inom afd. II	950	517	14	2	251	15	88	185	526
III. Gross- och minuthandlande	390	106	74	7	220	35	188	250	368
Handelsagenter, bokhållare, biträden	1,382	446	22	—	153	15	33	39	178
Tjänstemän vid järnväg m. m.[2]	29	27	6	2	9	2	8	14	7
Betjänte vid post, telegraf, telefon	39	—	3	—	2	1	5	6	6
Betjänte vid järnväg	238	—	28	—	74	6	119	205	171
Sjökaptener och sjömän	1,341	—	42	—	192	23	90	237	246
Öfriga inom afd. III	586	147	13	3	126	14	40	133	214
IV. Civile ämbets- och tjänstemän[3]	210	109	5	4	72	7	11	35	66
Svenska kyrkans prästerskap	9	—	2	—	11	1	3	13	15
Lärare och tidningsmän	339	254	7	9	146	14	76	107	177
Officerare	18	—	3	—	25	3	4	8	8
Underofficerare och manskap	60	—	563	—	135	39	446	460	326
Betjänte inom afdeln. IV	94	171	33	—	27	5	38	104	54
V. Kapitalister och husägare	53	30	3	1	25	12	47	86	56
Tjänstehjon	2,068	12,964	19	61	28	5	7	29	331
Arbetare af obestämdt slag	15,250	5,563	1	2	2,745	345	—	1	5,598
Änkor utan uppgifvet yrke	—	—	—	—	—	134	3	7	25
Öfriga inom afdeln. V	314	381	—	1	63	117	79	145	179
Sammanfattning.									
I. Jordbruk, boskapsskötsel, fiske	23,050	11,900	401	30	1,834	318	63	149	4,198
II. Grufbrytning och tillverkningsindustri	15,566	2,832	49	7	3,289	301	596	3,224	6,366
III. Handel och samfärdsel	4,005	726	188	12	776	96	483	884	1,190
IV. Allmän tjänst, litterära m. fl. yrken	730	534	613	13	416	69	578	727	646
V. Utan uppgifvet yrke eller anställning	17,685	18,938	23	65	2,861	613	136	268	6,189
Summa	**61,036**	**34,930**	**1,274**	**127**	**9,176**	**1,397**	**1,856**	**5,252**	**18,589**

[1] Utan uppgifvet eget yrke. — [2] Järnväg, post, telegraf, telefon. — [3] Inräknadt läkare, apotekare.

Tab. 94. Invandringen, fördelad efter ett större antal Yrkesgrupper; summor för åren 1903/1907.[1]

Yrke.	Yrkesutöfvare.	F. d. yrkesutöfvare.	Vuxna familjemedlemmar.	Barn (0/15 år).	Summa.
I. Godsägare	20	3	28	15	66
Hemmansägare	1,621	104	601	800	3,126
Deras hemmavarande barn och mågar	3,023	—	39	68	3,130
Arrendatorer och brukare	75	3	42	52	172
Brukares hemmavarande barn och mågar	148	—	2	3	153
Jordtorpare	133	10	51	62	256
Deras hemmavarande barn och mågar	391	—	1	2	394
Stattorpare	23	—	20	36	79
Deras hemmavarande barn och mågar	20	—	—	—	20
Öfriga jordbruksarbetare	897	5	87	117	1,106
Fiskare	128	—	23	19	170
Öfriga inom afd. I	401	13	141	164	719
II. 1. Sågverksrörelse	149	3	108	99	359
2. Grufdrift och malmförädlingsindustri	116	1	95	78	290
Sten- och torfindustri	305	1	143	232	681
3. Metallindustri (handtverk)	439	3	215	257	914
Mekanisk verkstadsindustri	512	2	186	214	914
4. Murare	234	2	115	228	579
Målare och tapetserare	353	—	118	184	655
Öfriga inom byggnadsindustrien	174	—	73	80	327
Lergodsindustri	63	2	32	58	155
Snickare, svarfvare, tunnbindare	633	1	292	309	1,235
Öfriga inom trävaruindustrien	54	—	15	17	86
Öfriga inom grupp 4	57	1	34	36	128
5. Bagare	193	1	63	72	329
Mjölnare	50	4	26	33	113
Slaktare	97	—	38	28	163
Öfriga inom grupp 5	218	1	41	51	311
6. Spånads- och väfnadsindustri	483	—	100	128	711
Skräddare	950	3	215	212	1,380
Skomakare	412	—	215	227	854
Öfriga inom grupp 6	303	1	72	100	476
7. Glas- och porslinsindustri	152	—	96	164	412
Pappers- och pappersmasseindustri	35	—	25	32	92
Tändsticksindustri	6	—	4	4	14
Öfriga inom grupp 7	53	—	28	30	111
8. Tryckeriindustri	114	—	29	22	165
Öfriga inom grupp 8	303	—	95	92	490
9. Verkmästare o. ingeniörer	489	2	320	309	1,120
10. Utan spec. yrke inom afd. II	689	6	314	399	1,408

[1] Jfr anmärkningen sid. 228.

Tab. 94. (Forts.) *Invandringen åren 1903/1907.*

Yrke.	Yrkes-utöfvare.	F. d. yrkes-utöfvare.	Vuxna familje-med-lemmar.	Barn (0/15 år).	Summa.
Sammanfattning af afd. II:					
1. Sågverksrörelse	149	3	108	99	359
2. Bergsverks- och bruksrörelse	421	2	238	310	971
3. Metallförädlingsindustri	951	5	401	471	1,828
4. Byggnads- och möbelindustri	1,568	6	679	912	3,165
5. Näringsmedelstillverkning	558	6	168	184	916
6. Väfnads- och beklädnadsindustri	2,148	4	602	667	3,421
7. Kemisk-teknisk industri	246	—	153	230	629
8. Industri för litteratur och konst	417	—	124	114	655
9. Verkmästare och ingeniörer	489	2	320	309	1,120
10. Utan spec. yrke inom afd. II.	689	6	314	399	1,408
III. Gross- och minuthandlande	412	19	340	254	**1,025**
Handelsagenter, bokh., bitr.	912	5	213	196	**1,326**
Tjänstemän vid järnväg m. m.[1]	28	4	13	3	**48**
Betjänte vid post, telegraf, telefon	13	—	5	1	**19**
Betjänte vid järnväg	29	—	56	16	**101**
Sjökaptener och sjömän	386	22	225	147	**780**
Öfriga inom afd. III.	358	9	137	129	**633**
IV. Civile ämbets- och tjänstemän[2]	229	5	109	56	**399**
Svenska kyrkans prästerskap	6	—	16	15	**37**
Lärare och tidningsmän	547	17	203	177	**944**
Officerare	7	—	22	2	**31**
Underofficerare och manskap	17	69	101	18	**205**
Betjänte inom afd. IV	115	7	50	28	**200**
V. Kapitalister och husägare	79	3	71	27	**180**
Tjänstehjon	3,738	39	20	230	**4,027**
Arbetare af obestämdt slag	5,864	2	1,463	2,148	**9,477**
Änkor utan uppgifvet yrke	—	—	110	31	**141**
Öfriga inom afd. V	353	—	112	87	**552**
Sammanfattning.					
I. Jordbruk, boskapsskötsel, fiske	6,880	138	1,035	1,338	**9,391**
II. Grufbrytning och tillverkningsindustri	7,636	34	3,107	3,695	**14,472**
III. Handel och samfärdsel	2,138	59	989	746	**3,932**
IV. Allmän tjänst, litterära m. fl. yrken	921	98	501	296	**1,816**
V. Utan uppgifvet yrke eller anställning	10,034	44	1,776	2,523	**14,377**
Summa	**27,609**	**373**	**7,408**	**8,598**	**43,988**

[1] Järnväg, post, telegraf, telefon. — [2] Inräknadt läkare, apotekare.

Tab. 95. Invandringen, fördelad efter ett större antal Yrkesgrupper och efter kön; summor för åren 1903/1907.[1]

Yrke.	Yrkesutöfvare.		F. d. yrkesutöfvare.		Hustrur och änkor.[2]		Öfriga vuxna familjemedlemmar.		Barn.
	M.	Kv.	M.	Kv.	Hustrur.	Änkor.	M.	Kv.	
I. Godsägare	19	1	2	1	17	1	5	5	15
Hemmansägare	1,575	46	100	4	565	36	—	—	800
Deras hemmavarande barn och mågar	1,707	1,316	—	—	39	—	—	—	68
Arrendatorer och brukare	74	1	3	—	39	1	—	2	52
Deras hemmavarande barn och mågar	80	68	—	—	2	—	—	—	3
Jordtorpare	131	2	9	1	41	10	—	—	62
Deras hemmavarande barn och mågar	182	209	—	—	1	—	—	—	2
Stattorpare	23	—	—	—	20	—	—	—	36
Deras hemmavarande barn och mågar	9	11	—	—	—	—	—	—	—
Öfriga jordbruksarbetare	864	33	5	—	79	8	—	—	117
Fiskare	87	41	—	—	19	3	—	1	19
Öfriga inom afd. I	293	108	11	2	118	9	2	12	164
II. 1. Sågverksrörelse	149	—	3	—	68	3	6	31	99
2. Grufdrift och malmförädlingsindustri	116	—	1	—	46	9	6	34	78
Sten- o. torfindustri	305	—	1	—	113	1	7	22	232
3. Metallind. (handtverk)	435	4	3	—	134	8	4	69	257
Mek. verkstadsindustri	512	—	2	—	146	6	8	26	214
4. Murare	234	—	2	—	101	1	1	12	228
Målare o. tapetserare	350	3	—	—	101	2	1	14	184
Öfriga inom byggnadsindustrien	174	—	—	—	50	3	3	17	80
Lergodsindustri	61	2	2	—	25	1	1	5	58
Snickare, svarfvare, tunnbindare	633	—	1	—	216	14	1	61	309
Öfriga inom trävaruindustrien	53	1	—	—	12	—	—	3	17
Öfriga inom grupp 4	56	1	1	—	20	—	2	12	36
5. Bagare	180	13	1	—	47	1	—	15	72
Mjölnare	50	—	4	—	16	1	1	8	33
Slaktare	96	1	—	—	27	1	—	10	28
Öfriga inom grupp 5	125	93	1	—	31	2	—	8	51
6. Spånads o. väfnadsind.	214	269	—	—	81	2	7	10	128
Skräddare	520	430	1	2	160	8	1	46	212
Skomakare	400	12	—	—	149	7	—	59	227
Öfriga inom grupp 6	209	94	1	—	58	1	1	12	100
7. Glas- o. porslinsind.	149	3	—	—	72	3	7	14	164
Pappers- och pappersmasseindustri	35	—	—	—	22	—	2	1	32
Tändsticksindustri	3	3	—	—	3	—	—	1	4
Öfriga inom grupp 7	53	—	—	—	23	1	1	3	30
8. Tryckeriindustri	107	7	—	—	18	3	2	6	22
Öfriga inom grupp 8	285	18	—	—	82	4	3	6	92
9. Verkmästare och ingeniörer	489	—	2	—	245	7	19	49	309
10. Utan specificeradt yrke inom afdeln. II	444	245	6	—	240	5	24	45	399

[1] Jfr anmärkningen sid. 228. — [2] Utan uppgifvet eget yrke.

Tab. 95. (Forts.) *Invandringen åren 1903/1907.*

Yrke.	Yrkesutöfvare.		F. d. yrkesutöfvare.		Hustrur och änkor.[1]		Öfriga vuxna familjemedl.		Barn.
	M.	Kv.	M.	Kv.	Hustrur.	Änkor.	M.	Kv.	
Sammanfattning af afd. II:									
1. Sågverksrörelse	149	—	3	—	68	3	6	31	99
2. Bergverks- och bruksrörelse	421	—	2	—	159	10	13	56	310
3. Metallförädlingsindustri	947	4	5	—	280	14	12	95	471
4. Byggnads- och möbelind.	1,561	7	6	—	525	21	9	124	912
5. Näringsmedelstillverkning	451	107	6	—	121	5	1	41	184
6. Väfnads- och beklädnadsind.	1,343	805	2	2	448	18	9	127	667
7. Kemisk-teknisk industri	240	6	—	—	120	4	10	19	230
8. Ind. för litteratur och konst.	392	25	—	—	100	7	5	12	114
9. Verkmästare och ingeniörer	489	—	2	—	245	7	19	49	309
10. Utan spec. yrke inom afd. II	444	245	6	—	240	5	24	45	399
III. Gross- och minuthandlande	360	52	18	1	200	24	35	81	254
Handelsagenter, bokhållare, biträden	723	189	5	–	173	11	10	19	196
Tjänstemän vid järnväg m. m.[2]	25	3	3	1	8	1	1	3	3
Betjänte vid post, telegraf, telefon	12	1	—	—	2	—	1	2	1
Betjänte vid järnväg	29	—	—	—	13	1	4	38	16
Sjökaptener och sjömän	386	—	22	—	127	21	16	61	147
Öfriga inom afd. III	294	64	5	4	94	10	10	23	129
IV. Civile ämbets- och tjänstemän[3]	185	44	4	1	78	2	5	24	56
Svenska kyrkans prästerskap	6	—	—	—	6	—	1	9	15
Lärare och tidningsmän	394	153	6	11	140	10	14	39	177
Officerare	7	—	—	—	17	2	—	3	2
Underofficerare och manskap	17	—	69	—	22	8	30	41	18
Betjänte inom afd. IV	41	74	7	—	16	3	6	25	28
V. Kapitalister och husägare	57	22	3	—	33	5	6	27	27
Tjänstehjon	288	3,450	4	35	15	2	1	2	230
Arbetare af obestämdt slag	4,352	1,512	2	—	1,332	131	—	—	2,148
Änkor utan uppgifvet yrke	—	—	—	—	—	101	1	8	31
Öfriga inom afd. V	114	239	—	—	41	46	4	21	87
Sammanfattning.									
I. Jordbruk, boskapsskötsel, fiske	5,044	1,836	130	8	940	68	7	20	1,338
II. Grufbrytning och tillv.-ind.	6,437	1,199	32	2	2,306	94	108	599	3,695
III. Handel och samfärdsel	1,829	309	53	6	617	68	77	227	746
IV. Allm. tjänst, litterära m. fl. yrken	650	271	86	12	279	25	56	141	296
V. Utan uppgifvet yrke eller anställning	4,811	5,223	9	35	1,421	285	12	58	2,523
Summa	**18,771**	**8,838**	**310**	**63**	**5,563**	**540**	**260**	**1,045**	**8,598**

[1] Utan uppgifvet eget yrke. — [2] Järnväg, post, telegraf, telefon. — [3] Inräknadt läkare, apotekare.

Tab. 96. Utvandringen, åren 1851/1908, fördelad efter åtta hufvudgrupper af yrke.[1]

Ar.	I allt.	Jordbruk.	Inhyses- o. backstugubjon.	Industri.	Arbetare af obest. slag.	Handel.	Sjöfart.	Tjänstebjon.	Öfriga och ej uppgifna yrken.
1851/1908...	**1,120,648**	284,167	21,377	181,893	219,006	18,537	15,400	278,425	101,843
1851/1900...	**912,789**	221,718	19,379	134,160	170,626	12,743	12,259	251,917	89,987
1871/1908...	**981,301**	238,944	14,602	161,187	209,559	17,182	14,261	235,446	90,120
1871/1900...	**773,442**	176,495	12,604	113,454	161,179	11,388	11,120	208,938	78,264
1851/60.....	**16,900**	5,888	713	2,045	·	170	93	4,883	3,108
1861/70.....	**122,447**	39,335	6,062	18,661	9,447	1,185	1,046	38,096	8,615
1871/80.....	**150,269**	31,500	4,603	24,845	24,202	1,978	2,236	50,557	10,348
1881/90.....	**376,401**	90,462	5,689	50,629	67,045	4,668	5,211	104,369	48,328
1891/00.....	**246,772**	54,533	2,312	37,980	69,932	4,742	3,673	54,012	19,588
1901/08.....	**207,859**	62,449	1,998	47,733	48,380	5,794	3,141	26,508	11,856
1851/55.....	**12,744**	4,388	530	1,433	·	131	48	3,698	2,516
1856/60.....	**4,156**	1,500	183	612	·	39	45	1,185	592
1861/65.....	**19,816**	5,259	958	3,947	1,160	265	271	5,847	2,109
1866/70.....	**102,631**	34,076	5,104	14,714	8,287	920	775	32,249	6,506
1871/75.....	**64,463**	13,742	2,888	9,759	9,288	681	1,107	23,301	3,697
1876/80.....	**85,806**	17,758	1,715	15,086	14,914	1,297	1,129	27,256	6,651
1881/85.....	**174,828**	39,411	3,075	24,246	32,390	1,735	2,242	51,226	20,503
1886/90.....	**201,573**	51,051	2,614	26,383	34,655	2,933	2,969	53,143	27,825
1891/95.....	**161,462**	30,879	1,469	23,823	50,778	2,890	2,329	35,350	13,944
1896/00.....	**85,310**	23,654	843	14,157	19,154	1,852	1,344	18,662	5,644
1901/05.....	**147,678**	43,724	1,327	32,699	35,502	3,633	2,085	20,358	8,350
1906/08.....	**60,181**	18,725	671	15,034	12,878	2,161	1,056	6,150	3,506
1851	**1,102**	314	70	124	·	25	7	296	266
1852	**3,314**	1,356	117	356	·	36	8	777	664
1853	**2,998**	962	102	431	·	37	13	770	683
1854	**4,243**	1,521	199	418	·	27	17	1,333	728
1855	**1,087**	235	42	104	·	6	3	522	175
1856	**1,130**	414	49	204	·	8	8	291	156
1857	**1,831**	735	103	237	·	8	6	531	211
1858	**571**	193	14	62	·	6	8	186	102
1859	**276**	47	7	38	·	9	12	95	68
1860	**348**	111	10	71	·	8	11	82	55
1861	**2,286**	·	·	·	·	·	·	·	·
1862	**2,535**	·	·	·	·	·	·	·	·
1863	**3,127**	·	·	·	·	·	·	·	·
1864	**5,177**	·	·	·	·	·	·	·	·
1865	**6,691**	·	·	·	·	·	·	·	·
1866	**7,206**	2,219	477	1,035	507	83	84	2,108	693
1867	**9,334**	2,549	556	1,639	640	151	134	2,880	785
1868	**27,024**	9,367	1,224	4,020	2,001	163	157	8,625	1,467
1869	**39,064**	13,360	1,744	5,253	2,946	302	199	12,588	2,672
1870	**20,003**	6,581	1,103	2,767	2,193	221	201	6,048	889
1871	**17,450**	4,494	938	2,519	2,357	204	204	5,946	788
1872	**15,915**	3,504	688	2,323	2,229	174	232	6,049	716
1873	**13,580**	2,956	617	1,916	1,893	120	280	4,808	990
1874	**7,791**	1,371	348	1,186	1,268	69	190	2,855	504
1875	**9,727**	1,417	297	1,815	1,541	114	201	3,643	699

[1] Jfr anmärkningen å nästa sida.

Tab. 96. (Forts.) *Utvandringen efter hufvudgrupper af yrke.*

År.	I allt.	Jordbruk.	Inhyses- o. backstugu-hjon.	Industri.	Arbetare af obest. slag.	Handel.	Sjöfart.	Tjänstehjon.	Öfriga och ej uppgifna yrken.
1876	**9,418**	1,641	243	1,674	1,550	129	193	3,429	559
1877	**7,610**	1,410	168	1,430	1,293	163	181	2,478	487
1878	**9,032**	1,746	228	1,758	1,376	162	179	3,094	489
1879	**17,637**	3,711	359	3,542	3,284	286	187	5,421	847
1880	**42,109**	9,250	717	6,682	7,411	557	389	12,834	4,269
1881	**45,992**	11,191	698	7,261	8,634	477	428	13,369	3,934
1882	**50,178**	11,378	835	7,500	9,156	364	514	14,126	6,305
1883	**31,605**	7,474	580	3,677	5,918	313	451	9,150	4,042
1884	**23,560**	4,760	482	2,940	4,229	250	394	7,403	3,102
1885	**23,493**	4,608	480	2,868	4,453	331	455	7,178	3,120
1886	**32,889**	7,681	556	4,771	6,030	490	622	8,941	3,798
1887	**50,786**	12,344	589	6,922	9,363	621	767	13,539	6,641
1888	**50,323**	14,000	549	6,058	9,112	798	628	12,936	6,242
1889	**33,363**	8,004	463	4,002	5,547	491	437	8,875	5,544
1890	**34,212**	9,022	457	4,630	4,603	533	515	8,852	5,600
1891	**42,776**	7,128	401	6,849	12,895	588	643	9,812	4,460
1892	**45,504**	8,723	477	6,857	14,836	831	550	9,573	3,657
1893	**40,869**	8,001	305	5,670	14,269	740	589	8,329	2,966
1894	**13,358**	2,147	124	1,734	4,002	271	224	3,295	1,561
1895	**18,955**	4,880	162	2,713	4,776	460	323	4,341	1,300
1896	**19,551**	5,632	166	2,898	4,452	422	307	4,589	1,085
1897	**14,559**	3,797	131	2,274	3,113	354	277	3,563	1,050
1898	**13,663**	3,379	152	2,430	3,030	333	211	3,126	1,002
1899	**16,876**	4,528	188	2,967	3,881	346	250	3,512	1,204
1900	**20,661**	6,318	206	3,588	4,678	397	299	3,872	1,303
1901	**24,616**	7,140	232	4,826	5,904	572	299	4,347	1,296
1902	**37,107**	10,847	218	7,335	10,413	739	449	5,273	1,833
1903	**39,525**	11,196	236	9,695	9,243	976	583	5,139	2,457
1904	**22,384**	6,218	345	5,113	5,053	617	348	3,333	1,357
1905	**24,046**	8,323	296	5,730	4,889	729	406	2,266	1,407
1906	**24,704**	8,073	330	5,891	5,266	776	445	2,526	1,397
1907	**22,978**	7,121	221	5,801	5,054	808	389	2,248	1,336
1908	**12,499**	3,531	120	3,342	2,558	577	222	1,376	773

Anmärkning.

Angående utvandrarnes och invandrarnes fördelning efter *hufvudgrupper* af yrke, jfr sid. 57. För åren 1891/1902 ingå under rubriken »Arbetare af obestämdt slag» ett betydligt antal »hemmasöner» och »hemmadöttrar», hvilken grupp för öfriga år är förd på Jordbruket. Gruppen »Inhyses- och backstuguhjon» innefattar för åren 1904/1908 äfven en del »lägenhetsinnehafvare». Gruppen Bergverks- och bruksrörelse, som här ingår under »Industri», är särskildt upptagen i Tab. 98. Antalet utvandrade »Artister, ingeniörer och byggmästare», här upptagna under Industrien, redovisas för åren 1861/1880 å sid. 250. Rubriken »Arbetare af obestämdt slag» återfinnes ej i tabellerna för åren 1851/60; sannolikt ingår densamma i sista kol. — För åren 1861/65 finnas endast femårssummor.

Tab 97. Invandringen, åren 1871/1908, fördelad efter åtta hufvudgrupper af yrke.[1]

År.	I allt.	Jordbruk.	Inhyses- o. backstugu-hjon.	Industri.	Arbetare af obest. slag.	Handel.	Sjöfart.	Tjänstehjon.	Öfriga och ej uppgifna yrken.
1871/1908..	**224,200**	42,103	1,935	59,529	48,600	9,201	4,311	34,934	23,587
1871/1900..	**155,989**	27,191	1,292	38,348	33,710	5,673	3,119	28,495	18,161
1871/80 [1]...	29,578	3,213	298	8,385	4,887	1,452	635	7,715	2,993
1881/90.....	**47,601**	6,902	345	11,603	9,261	1,555	1,017	9,840	7,078
1891/00.....	**78,810**	17,076	649	18,360	19,562	2,666	1,467	10,940	8,090
1901/08.....	**68,211**	14,912	643	21,181	14,890	3,528	1,192	6,439	5,426
1871/75 [1]...	14,636	1,701	150	4,081	2,464	717	316	3,760	1,447
1876/80.....	**14,942**	1,512	148	4,304	2,423	735	319	3,955	1,546
1881/85.....	**21,380**	2,382	169	5,599	4,334	670	391	4,837	2,998
1886/90.....	**26,221**	4,520	176	6,004	4,927	885	626	5,003	4,080
1891/95.....	**38,955**	8,377	351	8,233	10,505	1,051	763	5,617	4,058
1896/00.....	**39,855**	8,699	298	10,127	9,057	1,615	704	5,323	4,032
1901/05.....	**39,899**	8,558	341	12,018	8,754	2,047	631	4,225	3,325
1906/08.....	**28,312**	6,354	302	9,163	6,136	1,481	561	2,214	2,101
1875.....	**2,805**	416	31	727	509	136	62	674	250
1876.....	**3,212**	374	29	1,004	523	109	65	838	270
1877.....	**3,288**	338	36	934	606	137	57	883	297
1878.....	**2,841**	298	21	831	465	87	62	757	320
1879.....	**2,592**	272	23	699	404	119	52	720	303
1880.....	**3,009**	230	39	836	425	283	83	757	356
1881.....	**2,957**	261	23	945	469	130	45	757	327
1882.....	**3,567**	278	28	1,053	594	126	58	897	533
1883.....	**4,153**	476	41	1,112	771	124	75	916	638
1884.....	**4,911**	564	28	1,144	1,164	114	77	1,080	740
1885.....	**5,792**	803	49	1,345	1,336	176	136	1,187	760
1886.....	**5,224**	658	60	1,263	1,087	219	125	1,118	694
1887.....	**4,642**	662	19	1,079	844	147	126	1,017	748
1888.....	**4,821**	913	21	1,073	872	194	124	912	712
1889.....	**5,504**	968	43	1,214	1,146	138	125	1,011	859
1890.....	**6,030**	1,319	33	1,375	978	187	126	945	1,067
1891.....	**6,114**	1,220	49	1,229	1,529	152	116	978	841
1892.....	**6,511**	1,288	59	1,474	1,699	163	118	977	733
1893.....	**7,377**	1,523	70	1,526	2,177	189	167	1,066	659
1894.....	**10,425**	2,182	89	2,082	3,102	277	189	1,462	1,042
1895.....	**8,528**	2,164	84	1,922	1,998	270	173	1,134	783
1896.....	**7,807**	1,846	62	1,556	1,957	289	141	1,203	753
1897.....	**7,861**	1,752	33	1,885	1,876	287	149	1,149	730
1898.....	**7,974**	1,748	60	2,071	1,798	321	165	1,109	702
1899.....	**8,196**	1,623	74	2,394	1,812	351	125	963	854
1900.....	**8,017**	1,730	69	2,221	1,614	367	124	899	993
1901.....	**7,621**	1,632	72	2,123	1,776	360	126	877	655
1902.....	**6,784**	1,568	46	1,709	1,408	335	98	864	756
1903.....	**7,623**	1,651	60	2,281	1,626	388	122	847	648
1904.....	**9,262**	1,851	109	3,016	2,108	476	152	903	647
1905.....	**8,609**	1,856	54	2,889	1,836	488	133	734	619
1906.....	**9,581**	1,839	121	3,344	1,986	525	205	751	810
1907.....	**8,913**	1,892	72	2,942	1,921	474	168	792	652
1908.....	**9,818**	2,623	109	2,877	2,229	482	188	671	639

[1] Angående åren 1871/74, se anm. sid. 157; jfr ock sid. 57.

Tab. 98. Utvandringen, åren 1861/1908, efter hufvudgrupper af yrke samt efter kön m. m.[1]

År.	Jordbruk.			Inhyses- och backstugu-hjon.			Bergverks- och bruks-rörelse.		
	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.
1861/1908..	133,624	.	.	5,918	.	.	9,940	.	.
1861/65....	1,806	1,316	2,137	299	271	388	227	101	191
1866/70....	12,428	8,894	12,754	1,663	1,463	1,978	972	517	770
1871/80....	13,508	8,971	9,021	1,306	1,632	1,665	1,603	862	1,437
1881/90....	42,718	.	.	1,532	.	.	2,393	.	.
1891/00....	27,571	19.448	7,514	512	1,032	768	1,808	594	1,260
1901/08....	35,593	21,044	5,812	606	1,040	352	2,937	1,196	1,208
1866.....	853	529	837	164	120	193	47	23	38
1867.....	1,014	646	889	196	166	194	64	29	52
1868.....	3,395	2,397	3,575	434	324	466	295	140	226
1869.....	4,942	3,466	4,952	594	502	648	422	219	311
1870.....	2,224	1,856	2,501	275	351	477	144	106	143
1871.....	1,809	1,187	1,498	245	298	395	134	63	114
1872.....	1,447	1,004	1,053	191	230	267	147	74	110
1873.....	1,219	838	899	174	208	235	151	91	171
1874.....	494	451	426	84	125	139	23	18	31
1875.....	566	463	388	88	112	97	61	41	68
1876.....	654	543	444	65	104	74	45	30	37
1877.....	534	495	381	50	77	41	68	40	78
1878.....	730	558	458	70	97	61	132	90	154
1879.....	1,822	1,043	846	112	125	122	458	213	349
1880.....	4,233	2,389	2,628	227	256	234	384	202	325
1881.....	4,496	.	.	183	.	.	272	.	.
1882.....	4,522	.	.	234	.	.	243	.	.
1883.....	2,979	.	.	171	.	.	191	.	.
1884.....	1,972	.	.	125	.	.	82	.	.
1885.....	2,045	.	.	117	.	.	101	.	.
1886.....	4,015	.	.	154	.	.	267	.	.
1887.....	6,723	.	.	165	.	.	449	.	.
1888.....	7,679	.	.	165	.	.	336	.	.
1889.....	3,787	.	.	129	.	.	237	.	.
1890.....	4,500	.	.	89	.	.	215	.	.
1891.....	3,820	1,979	1,329	95	163	143	341	134	289
1892.....	4,635	2,465	1,623	125	195	157	341	121	245
1893.....	4,269	2,366	1,366	83	125	97	365	106	239
1894.....	834	931	382	23	50	51	48	18	34
1895.....	2,255	2,060	565	30	80	52	123	30	67
1896.....	2,930	2,159	543	29	85	52	120	39	85
1897.....	1,810	1,634	353	14	63	54	87	32	78
1898.....	1,518	1,485	376	28	77	47	103	34	72
1899.....	2,120	1,957	451	39	83	66	120	41	83
1900.....	3,380	2,412	526	46	111	49	160	39	68
1901.....	4,189	2,435	516	43	136	53	283	62	107
1902.....	6,549	3,412	886	67	109	42	568	130	201
1903.....	6,377	3,630	1,189	54	112	70	678	252	278
1904.....	2,844	2,558	816	103	189	53	235	168	139
1905.....	4,882	2,698	743	105	153	38	370	176	147
1906.....	4,775	2,594	704	112	158	60	338	167	119
1907.....	4,254	2,287	580	89	109	23	339	152	162
1908.....	1,723	1,430	378	33	74	13	126	89	55

[1] Jfr anm. sid. 237 och 245 äfvensom texten sid. 57.

Tab. 98. (Forts.) *Utvandringen, efter hufvudgrupper af yrke samt efter kön.*

År.	Industri. (utom bergverks- o. bruks-)			Arbetare af obestämdt slag.			Handel.		
	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.
1861/1908..	86,979	.	.	116,892	.	.	11,232	.	.
1861/65.....	2,340	456	632	572	235	353	206	25	34
1866/70.....	7,274	2,047	3,134	4,098	1,703	2,486	612	124	184
1871/80.....	12,560	3,710	4,673	13,234	4,775	6,193	1,306	261	411
1881/90.....	24,909	.	.	38,139	.	.	3,031	.	.
1891/00.....	17,885	8,493	7,940	35,133	23,213	11,586	2,886	1,088	768
1901/08.....	22,011	12,333	8,048	25,716	14,499	8,165	3,191	1,803	800
1866.....	631	125	171	233	100	174	62	11	10
1867.....	985	188	321	354	120	166	99	22	30
1868.....	1,848	591	920	969	419	613	131	14	18
1869.....	2,467	724	1,110	1,492	601	853	186	44	72
1870.....	1,343	419	612	1,050	463	680	134	33	54
1871.....	1,313	378	517	1,213	490	654	128	28	48
1872.....	1,214	355	423	1,107	434	688	114	22	38
1873.....	896	271	336	964	402	527	82	15	23
1874.....	674	196	244	604	267	397	47	6	16
1875.....	1,094	271	280	821	289	431	87	16	11
1876.....	949	256	357	895	296	359	83	17	29
1877.....	770	217	257	712	268	313	88	31	44
1878.....	854	253	275	848	254	274	121	21	20
1879.....	1,569	433	520	1,883	626	775	194	36	56
1880.....	3,227	1,080	1,464	4,187	1,449	1,775	362	69	126
1881.....	3,297	.	.	4,442	.	.	295	.	.
1882.....	3,499	.	.	4,731	.	.	212	.	.
1883.....	1,784	.	.	3,086	.	.	201	.	.
1884.....	1,456	.	.	2,235	.	.	166	.	.
1885.....	1,504	.	.	2,386	.	.	232	.	.
1886.....	2,504	.	.	3,764	.	.	347	.	.
1887.....	3,417	.	.	5,979	.	.	430	.	.
1888.....	3,229	.	.	5,763	.	.	498	.	.
1889.....	1,925	.	.	3,172	.	.	300	.	.
1890.....	2,294	.	.	2,581	.	.	350	.	.
1891.....	3,325	1,293	1,467	7,058	3,698	2,139	376	111	101
1892.....	3,453	1,289	1,408	8,112	4,248	2,476	516	158	157
1893.....	2,760	1,145	1,055	7,468	4,273	2,528	475	150	115
1894.....	716	456	462	1,479	1,656	867	163	67	41
1895.....	1,221	705	567	1,938	1,918	920	254	106	100
1896.....	1,350	712	592	2,162	1,677	613	265	98	59
1897.....	971	610	496	1,344	1,312	457	203	98	53
1898.....	1,061	629	531	1,400	1,182	448	179	98	56
1899.....	1,310	757	656	1,799	1,536	546	223	87	36
1900.....	1,718	897	706	2,373	1,713	592	232	115	50
1901.....	2,531	1,068	775	3,177	1,995	732	347	151	74
1902.....	3,906	1,440	1,090	6,158	2,972	1,283	464	178	97
1903.....	4,543	2,334	1,610	5,076	2,468	1,699	545	299	132
1904.....	1,900	1,637	1,034	2,148	1,678	1,227	330	196	91
1905.....	2,526	1,569	942	2,620	1,465	804	379	246	104
1906.....	2,685	1,621	961	2,787	1,509	970	423	265	88
1907.....	2,597	1,577	974	2,620	1,536	898	412	265	131
1908.....	1,323	1,087	662	1,130	876	552	291	203	83

Tab. 98. (Forts.). *Utvandringen, efter hufvudgrupper af yrke samt efter kön.*

År.	Sjöfart.			Tjänstehjon.			Öfriga och ej uppgifna yrken.		
	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.
1861/1908..	11,369	.	.	97,486	166,891	.	30,005	.	.
1861/65.....	231	17	23	2,836	2,830	181	783	888	438
1866/70.....	577	94	104	16,615	14,466	1,168	2,244	2,353	1,909
1871/80.....	1,751	238	247	20,229	28,136	2,192	3,735	4,470	2,143
1881/90.....	3,886	.	.	38,346	62,113	.	14,696	.	.
1891/00.....	2,718	418	537	14,580	38,262	1,170	3,999	10,579	5,010
1901/08.....	2,206	590	345	4,880	21,084	544	4,548	5,496	1,812
1866.....	73	6	5	1,103	935	70	233	270	190
1867.....	93	14	27	1,436	1,343	101	326	266	193
1868.....	114	22	21	4,712	3,648	265	480	542	445
1869.....	152	26	21	6,593	5,502	493	922	909	841
1870.....	145	26	30	2,771	3,038	239	283	366	240
1871.....	147	25	32	2,854	2,878	214	210	337	241
1872.....	172	26	34	2,655	3,103	291	204	362	150
1873.....	206	31	43	1,823	2,774	211	287	429	274
1874.....	159	18	13	921	1,794	140	136	242	126
1875.....	157	29	15	1,120	2,337	186	225	343	131
1876.....	167	15	11	1,086	2,182	161	150	262	147
1877.....	147	17	17	694	1,648	136	131	267	89
1878.....	149	16	14	910	2,008	176	155	259	75
1879.....	165	14	8	2,256	2,952	213	334	387	126
1880.....	282	47	60	5,910	6,460	464	1,903	1,582	784
1881.....	305	.	.	5,531	7,141	.	1,135	.	.
1882.....	360	.	.	5,800	7,360	.	2,367	.	.
1883.....	334	.	.	3,404	5,325	.	1,325	.	.
1884.....	300	.	.	2,415	4,723	.	902	.	.
1885.....	336	.	.	2,114	4,831	.	811	.	.
1886.....	491	.	.	3,330	5,368	.	1,244	.	.
1887.....	570	.	.	5,180	8,054	.	2,059	.	.
1888.....	485	.	.	4,782	7,812	.	1,872	.	.
1889.....	316	.	.	2,852	5,811	.	1,502	.	.
1890.....	389	.	.	2,938	5,688	.	1,479	.	.
1891.....	480	67	96	3,208	6,386	218	935	2,104	1,421
1892.....	416	57	77	3,049	6,313	211	704	1,768	1,185
1893.....	438	65	86	2,568	5,597	164	576	1,508	882
1894.....	179	22	23	657	2,549	89	238	868	455
1895.....	225	41	57	938	3,299	104	285	807	208
1896.....	224	35	48	1,164	3,354	71	272	655	158
1897.....	203	33	41	723	2,759	81	247	657	146
1898.....	164	21	26	632	2,425	69	234	612	156
1899.....	169	40	41	704	2,724	84	236	776	192
1900.....	220	37	42	937	2,856	79	272	824	207
1901.....	234	36	29	1,236	3,023	88	306	816	174
1902.....	360	46	43	1,530	3,662	81	506	1,026	301
1903.....	408	124	51	1,342	3,730	67	1,084	983	390
1904.....	231	78	39	623	2,634	76	499	619	239
1905.....	274	78	54	37	2,168	61	642	575	190
1906.....	303	91	51	32	2,437	57	639	557	201
1907.....	257	81	51	60	2,118	70	589	539	208
1908.....	139	56	27	20	1,312	44	283	381	109

Tab. 99. Invandringen, åren 1871/1908, efter hufvudgrupper af yrke samt efter kön m. m. [1]

År.	Jordbruk.			Inhyses- och backstugu-hjon.			Bergsverks- och bruks-rörelse.		
	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.
1871/1908..	24,611	.	.	666	.	.	1,714	.	.
1871/1900..	16,269	.	.	451	.	.	1,070	.	.
1871/80.....	1,748	803	662	108	113	77	163	93	167
1881/90.....	4,332	.	.	91	.	.	273	.	.
1891/00.....	10,189	4,307	2,580	252	246	151	634	236	474
1901/08.....	8,342	4,446	2,124	215	318	110	644	331	476
1871/75.....	942	423	336	52	57	41	84	43	82
1876/80.....	806	380	326	56	56	36	79	50	85
1881/85.....	1,434	.	.	45	.	.	91	.	.
1886/90.....	2,898	.	.	46	.	.	182	.	.
1891/95.....	5,360	1,794	1,223	161	111	79	303	111	234
1896/00.....	4,829	2,513	1,357	91	135	72	331	125	240
1901/05.....	4,704	2,554	1,300	112	171	58	364	178	262
1906/08.....	3,638	1,892	824	103	147	52	280	153	214
1875.....	243	102	71	9	12	10	19	6	15
1876.....	215	88	71	11	11	7	12	5	6
1877.....	183	83	72	17	11	8	14	9	16
1878.....	166	65	67	7	10	4	13	7	14
1879.....	132	83	57	9	11	3	12	8	15
1880.....	110	61	59	12	13	14	28	21	34
1881.....	117	.	.	3	.	.	7	.	.
1882.....	148	.	.	9	.	.	12	.	.
1883.....	279	.	.	12	.	.	20	.	.
1884.....	385	.	.	9	.	.	23	.	.
1885.....	505	.	.	12	.	.	29	.	.
1886.....	373	.	.	9	.	.	28	.	.
1887.....	405	.	.	7	.	.	40	.	.
1888.....	583	.	.	5	.	.	37	.	.
1889.....	634	.	.	11	.	.	34	.	.
1890.....	903	.	.	14	.	.	43	.	.
1891.....	852	211	157	21	13	15	49	21	40
1892.....	840	252	196	28	15	16	40	22	48
1893.....	1,034	278	211	51	15	4	56	17	37
1894.....	1,358	508	316	40	31	18	88	26	49
1895.....	1,276	545	343	21	37	26	70	25	60
1896.....	1,073	471	302	17	32	13	62	22	37
1897.....	1,024	488	240	11	17	5	74	28	56
1898.....	954	525	269	24	23	13	70	20	46
1899.....	871	492	260	26	28	20	63	26	35
1900.....	907	537	286	13	35	21	62	29	66
1901.....	872	497	263	19	32	21	62	32	62
1902.....	854	459	255	17	21	8	53	31	52
1903.....	878	508	265	16	31	13	49	26	39
1904.....	1,043	534	274	42	60	7	84	39	35
1905.....	1,057	556	243	18	27	9	116	50	74
1906.....	1,024	552	263	39	62	20	76	53	58
1907.....	1,057	579	256	26	36	10	111	57	104
1908.....	1,557	761	305	38	49	22	93	43	52

[1] Jfr anmärkningen sid. 237 och 245 äfvensom texten sid. 57.

Tab. 99. (Forts.). *Invandringen, efter hufvudgrupper af yrke samt efter kön.*

År.	Industri (utom bergverks- o. bruks-)			Arbetare af obestämdt slag.			Handel.		
	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.
1871/1908..	29,470	.	.	27,252	.	.	5,247	.	.
1871/1900..	20,381	.	.	20,201	.	.	3,497	.	.
1871/80.....	5,019	1,413	1,530	3,092	878	917	867	265	320
1881/90.....	5,438	.	.	5,955	.	.	1,016	.	.
1891/00.....	8,924	3,935	4,157	11,154	4,814	3,594	1,614	592	460
1901/08.....	9,089	5,669	4,972	7,051	4,617	3,222	1,750	1,098	680
1871/75.....	2,465	682	725	1,586	439	439	441	127	149
1876/80.....	2,554	731	805	1,506	439	478	426	138	171
1881/85.....	3,246	.	.	2,735	.	.	438	.	.
1886/90.....	3,192	.	.	3,220	.	.	578	.	.
1891/95.....	4,245	1,541	1,799	6,496	2,227	1,782	699	200	152
1896/00.....	4,679	2,394	2,358	4,658	2,587	1,812	915	392	308
1901/05.....	5,098	3,095	3,021	4,121	2,707	1,926	1,061	581	405
1906/08.....	3,991	2,574	1,951	2,930	1,910	1,296	689	517	275
1875.....	457	117	113	349	88	72	94	21	21
1876.....	602	184	195	349	88	86	75	19	15
1877.....	572	154	169	404	108	94	93	20	24
1878.....	492	142	163	295	81	89	62	16	9
1879.....	418	119	127	229	77	98	72	25	22
1880.....	470	132	151	229	85	111	124	58	101
1881.....	559	.	.	277	.	.	83	.	.
1882.....	620	.	.	319	.	.	68	.	.
1883.....	624	.	.	527	.	.	96	.	.
1884.....	692	.	.	760	.	.	76	.	.
1885.....	751	.	.	852	.	.	115	.	.
1886.....	695	.	.	680	.	.	139	.	.
1887.....	585	.	.	575	.	.	103	.	.
1888.....	555	.	.	602	.	.	112	.	.
1889.....	627	.	.	760	.	.	105	.	.
1890.....	730	.	.	603	.	.	119	.	.
1891.....	659	214	246	994	299	236	101	27	24
1892.....	721	287	356	1,036	370	293	112	32	19
1893.....	794	289	333	1,380	414	383	130	34	25
1894.....	1,119	365	435	1,993	616	493	175	58	44
1895.....	952	386	429	1,093	528	377	181	49	40
1896.....	758	351	326	1,006	550	401	170	67	52
1897.....	922	413	392	1,012	514	350	169	76	42
1898.....	971	467	497	924	512	362	178	83	60
1899.....	1,044	647	579	903	528	381	198	76	77
1900.....	984	516	564	813	483	318	200	90	77
1901.....	894	494	579	837	564	375	182	99	79
1902.....	773	393	407	732	436	240	188	82	65
1903.....	930	654	583	743	497	386	191	120	77
1904.....	1,315	840	703	973	646	489	258	129	89
1905.....	1,186	714	749	836	564	436	242	151	95
1906.....	1,464	970	723	882	640	464	232	192	101
1907.....	1,246	797	627	920	628	373	228	158	88
1908.....	1,281	807	601	1,128	642	459	229	167	86

Tab. 99. (Forts.). *Invandringen, efter hufvudgrupper af yrke samt efter kön.*

År.	Sjöfart.			Tjänstehjon.			Öfriga och ej uppgifna yrken.		
	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.	Vuxna män.	Vuxna kvinnor.	Barn.
1871/1908..	2,780	.	.	8,197	24,405	.	6,295	.	.
1871/1900..	2,104	.	.	7,615	18,895	.	4,424	.	.
1871/80.....	455	85	95	2,512	4,588	615	742	1,472	779
1881/90.....	634	.	.	2,678	6,424	.	1,959	.	.
1891/00.....	1,015	203	249	2,425	7,883	632	1,723	4,474	1,893
1901/08.....	676	299	217	582	5,510	347	1,871	2,585	970
1871/75.....	226	44	46	1,264	2,207	289	362	720	365
1876/80.....	229	41	49	1,248	2,381	326	380	752	414
1881/85.....	246	.	.	1,406	3,063	.	876	.	.
1886/90.....	388	.	.	1,272	3,361	.	1,083	.	.
1891/95.....	550	100	113	1,466	3,829	322	851	2,189	1,018
1896/00.....	465	103	136	959	4,054	310	872	2,285	875
1901/05.....	369	153	109	549	3,448	228	1,023	1,691	611
1906/08.....	307	146	108	33	2,062	119	848	894	359
1875.....	44	10	8	260	371	43	65	131	54
1876.....	46	10	9	305	467	66	69	149	52
1877.....	49	4	4	302	517	64	70	146	81
1878.....	44	6	12	227	476	54	71	165	84
1879.....	39	6	7	220	424	76	74	131	98
1880.....	51	15	17	194	497	66	96	161	99
1881.....	28	.	.	178	513	.	87	.	.
1882.....	36	.	.	256	557	.	157	.	.
1883.....	53	.	.	258	598	.	220	.	.
1884.....	56	.	.	353	656	.	214	.	.
1885.....	73	.	.	361	739	.	198	.	.
1886.....	74	.	.	326	722	.	163	.	.
1887.....	75	.	.	255	675	.	175	.	.
1888.....	74	.	.	237	610	.	214	.	.
1889.....	73	.	.	226	699	.	243	.	.
1890.....	92	.	.	228	655	.	288	.	.
1891.....	88	16	12	257	648	73	150	439	252
1892.....	99	12	7	234	676	67	158	393	182
1893.....	120	23	24	310	714	42	153	361	145
1894.....	139	23	27	425	973	64	203	529	310
1895.....	104	26	43	240	818	76	187	467	129
1896.....	94	22	25	253	881	69	156	388	209
1897.....	107	18	24	218	861	70	170	407	153
1898.....	90	27	48	202	853	54	158	421	123
1899.....	87	20	18	132	768	63	145	487	222
1900.....	87	16	21	154	691	54	243	582	168
1901.....	80	24	22	132	697	48	138	388	129
1902.....	63	17	18	147	683	34	143	453	160
1903.....	64	35	23	138	663	46	255	273	120
1904.....	87	40	25	121	730	52	247	292	108
1905.....	75	37	21	11	675	48	240	285	94
1906.....	114	48	43	9	706	36	319	342	149
1907.....	84	49	35	14	730	48	281	274	97
1908.....	109	49	30	10	626	35	248	278	113

Tab. 100. Utvandringen, åren 1891/1900, efter hufvudgrupper af yrke samt efter kön, familjeställning och bestämmelseort (utom eller inom Europa).

Yrke.	I allt.	Kön.		Yrkesutöfvare och f. d. sådana.		Änkor och hustrur.	Barn under 15 år.	
		Mankön.	Kvinnkön.	M.	Kv.		M.	Kv.
Hela utvandringen.								
Jordbruk	**54,533**	31,344	23,189	27,571	15,476	3,972	3,773	3,741
Inhyses- o. backst.	**2,312**	883	1,429	512	716	316	371	397
Bergsbruk	**3,662**	2,437	1,225	1,808	—	594	629	631
Industri	**34,318**	21,919	12,399	17,885	4,236	4,257	4,034	3,906
Arb. af obest. slag.	**69,932**	40,753	29,179	35,133	17,637	5,576	5,620	5,966
Handel	**4,742**	3,270	1,472	2,886	596	492	384	384
Sjöfart	**3,673**	2,983	690	2,718	3	415	265	272
Tjänstehjon	**54,012**	15,153	38,859	14,580	38,114	148	573	597
Öfriga yrken	**3,959**	1,919	2,040	1,585	1,236	506	334	298
Ej uppg. yrken	**15,629**	4,620	11,009	2,414	5,110	3,727	2,206	2,172
Summa	**246,772**	**125,281**	**121,491**	**107,092**	**83,124**	**20,003**	**18,189**	**18,364**
Till utomeuropeiska länder.								
Jordbruk	**49,433**	28,913	20,520	25,535	13,622	3,525	3,378	3,373
Inhyses o. backst.	**1,930**	765	1,165	449	574	257	316	334
Bergsbruk	**2,762**	1,886	876	1,447	—	446	439	430
Industri	**23,913**	15,475	8,438	12,936	3,239	2,693	2,539	2,506
Arb. af obest. slag.	**62,189**	36,608	25,581	31,596	15,419	4,861	5,012	5,301
Handel	**3,448**	2,439	1,009	2,167	462	292	272	255
Sjöfart	**2,971**	2,472	499	2,272	1	298	200	200
Tjänstehjon	**42,320**	13,325	28,995	12,989	28,518	114	336	363
Öfriga yrken	**2,624**	1,316	1,308	1,090	850	260	226	198
Ej uppg. yrken	**12,923**	4,026	8,897	2,051	3,935	3,037	1,975	1,925
Summa	**204,513**	**107,225**	**97,288**	**92,532**	**66,620**	**15,783**	**14,693**	**14,885**
Till europeiska länder.								
Jordbruk	**5,100**	2,431	2,669	2,036	1,854	447	395	368
Inhyses o. backst.	**382**	118	264	63	142	59	55	63
Bergsbruk	**900**	551	349	361	—	148	190	201
Industri	**10,405**	6,444	3,961	4,949	997	1,564	1,495	1,400
Arb. af obest. slag.	**7,743**	4,145	3,598	3,537	2,218	715	608	665
Handel	**1,294**	831	463	719	134	200	112	129
Sjöfart	**702**	511	191	446	2	117	65	72
Tjänstehjon	**11,692**	1,828	9,864	1,591	9,596	34	237	234
Öfriga yrken	**1,335**	603	732	495	386	246	108	100
Ej uppg. yrken	**2,706**	594	2,112	363	1,175	690	231	247
Summa	**42,259**	**18,056**	**24,203**	**14,560**	**16,504**	**4,220**	**3,496**	**3,479**

Anmärkning till Tab. 96—99.

Gruppen Bergverks- och bruksrörelse är i Tab. 98 och 99 upptagen för sig men ingår i Tab. 96 och 97 under Industrien. Om antalet emigrerade »artister, ingeniörer och byggmästare», se sid. 250. — Uttrycket »vuxna män» i Tab. 98 och 99 för åren 1881/90 motsvarar den officielia statistikens rubrik »manliga hufvudpersoner», hvilken rubrik egentligen är i någon mån inskränktare.

Tab. 101. Invandringen, åren 1891/1900, efter hufvudgrupper af yrke samt efter kön, familjeställning och ursprungsort (utom eller inom Europa).

Yrke.	I allt.	Kön.		Yrkesutöfvare och f. d. sådana.		Änkor och hustrur.	Barn under 15 år.	
		Mankön.	Kvinnkön.	M.	Kv.		M.	Kv.
Hela invandringen.								
Jordbruk	17,076	11,484	5,592	10,189	2,512	1,795	1,295	1,285
Inhyses- och backst.	649	339	310	252	150	96	87	64
Bergsbruk	1,344	895	449	634	—	236	261	213
Industri	17,016	11,077	5,939	8,924	1,258	2,677	2,153	2,004
Arb. af obest. slag	19,562	12,916	6,646	11,154	2,529	2,285	1,762	1,832
Handel	2,666	1,844	822	1,614	200	392	230	230
Sjöfart	1,467	1,140	327	1,015	—	203	125	124
Tjänstehjon	10,940	2,757	8,183	2,425	7,796	87	332	300
Öfriga yrken	2,053	1,019	1,034	812	531	336	207	167
Ej uppg. yrken	6,037	1,655	4,382	911	1,968	1,639	744	775
Summa	78,810	45,126	33,684	37,930	16,944	9,746	7,196	6,994
Från utomeuropeiska länder.								
Jordbruk	14,271	10,052	4,219	9,126	1,881	1,386	926	952
Inhyses- och backst.	410	251	159	218	75	55	33	29
Bergsbruk	623	471	152	388	—	91	83	61
Industri	7,129	4,837	2,292	4,150	568	1,066	687	658
Arb. af obest. slag	14,223	10,067	4,156	9,085	1,623	1,502	982	1,031
Handel	1,330	943	387	843	103	173	100	111
Sjöfart	1,109	908	201	819	—	127	89	74
Tjänstehjon	5,005	1,621	3,384	1,573	3,287	42	48	55
Öfriga yrken	834	442	392	357	207	117	85	68
Ej uppg. yrken	3,187	926	2,261	529	966	913	397	382
Summa	48,121	30,518	17,603	27,088	8,710	5,472	3,430	3,421
Från europeiska länder.								
Jordbruk	2,805	1,432	1,373	1,063	631	409	369	333
Inhyses- och backst.	239	88	151	34	75	41	54	35
Bergsbruk	721	424	297	246	—	145	178	152
Industri	9,887	6,240	3,647	4,774	690	1,611	1,466	1,346
Arb. af obest. slag	5,339	2,849	2,490	2,069	906	783	780	801
Handel	1,336	901	435	771	97	219	130	119
Sjöfart	358	232	126	196	—	76	36	50
Tjänstehjon	5,935	1,136	4,799	852	4,509	45	284	245
Öfriga yrken	1,219	577	642	455	324	219	122	99
Ej uppg. yrken	2,856	729	2,121	382	1,002	726	347	393
Summa	30,689	14,608	16,081	10,842	8,234	4,274	3,766	3,573

Anmärkning till Tab. 100—102.

Rubriken »Barn under femton år» lyder i den officiella statistiken »Öfriga familjemedlemmar» (utom änkor och hustrur), men en jämförelse med ålderstabellen visar att densamma omfattar endast den åldersgrupp som här angifves. Rubriken »Änkor och hustrur» i Tab. 100—102 omfattar endast sådana utan uppgifvet eget yrke.

Tab. 102. Utvandringen till Europeiska länder åren 1891/1900, i procent af Hela utvandringen inom hvarje yrkesgrupp.

Yrke.	I allt.	Kön.		Yrkesutöfvare och f. d. sådana.		Änkor och hustrur.	Barn under 15 år.	
		Mankön.	Kvinnkön.	M.	Kv.		M.	Kv.
Jordbruk	**9**·35	7·76	11·51	7·38	11·98	11·25	10·47	9·84
Inhyses o. backst.	**16**·52	13·36	18·47	12·30	19·83	18·67	14·82	15·87
Bergsbruk	**24**·58	22·61	28·49	19·97	—	24·92	30·21	31·85
Industri	**30**·32	29·40	31·95	27·67	23·54	36·74	37·06	35·84
Arb. af obest. slag.	**11**·07	10·17	12·33	10·07	12·58	12·82	10·82	11·15
Handel	**27**·29	25·41	31·45	24·91	22·48	40·65	29·17	33·60
Sjöfart	**19**·11	17·13	27·68	16·41	66·67	28·19	24·53	26·47
Tjänstehjon	**21**·65	12·06	25·38	10·91	25·18	22·97	41·36	39·20
Öfriga yrken	**33**·72	31·42	35·88	31·23	31·23	48·62	32·34	33·56
Ej uppg. yrken	**17**·31	12·86	19·18	15·04	22·99	18·51	10·47	11·37
I allt	**17**·12	**14**·41	**19**·92	**13**·60	**19**·85	**21**·10	**19**·22	**18**·94

Anmärkningar till Tab. 38—102.

Dessa tabeller fördela sig i tvenne hufvudafdelningar, af hvilka den första (Tab. 38—47) innehåller en kortfattad öfversikt af den svenska befolkningsrörelsen åren 1749—1908, medan den andra afdelningen (Tab. 48—102) redogör för den svenska utvandringen under den tidrymd (1851—1908), för hvilken uppgifter härom föreligga, äfvensom för den kända invandringen under åren 1871—1908.

Tab. 38—47.

Tab. 39. Vill man söka skaffa sig en så noggrann föreställning som möjligt om förlusten genom utflyttning från vårt land under olika år och tidrymder, kan detta icke ske på annat sätt än genom en jämförelse mellan födelseöfverskottet och den verkligen förefunna folkökningen, men då är man också nödsakad att räkna sig till andra belopp för folkökningen än de som framgå af den officiellt uppgifna folkmängden för hvarje år, ty denna är i många fall uppenbart felaktig.

Vi hafva flere gånger försökt dylika korrektionsberäkningar och hafva här i Tab. 39 framlagt ännu en sådan. Lika litet som de föregående framträder denna kalkyl med större anspråk. Det har emellertid synts såsom en skyldighet att här göra hvad man kan för att få en närmelsevis riktig föreställning om folkförlusten under olika år på grund af utvandringen.

Folkmängden vid hvarje års slut i Tab. 39 sammanfaller för tidrymden 1750—1815 med de beräkningar vi förut framlagt i Statistisk Tidskrift häftet

129, till hvilket häfte, äfvensom till häftet 143, här endast hänvisas. Ett par smärre felaktigheter, som nu upptäckts, dels i våra beräkningar, dels i det stora »Bihanget» till 1876-års officiella befolkningsstatistik, hafva föranledt några oväsentliga ändringar.

Såväl för år 1815 som för år 1840 äro de officiella folkmängdssiffrorna accepterade, men för mellantiden äro korrektioner gjorda efter de grunder, för hvilka redogöres i Statistisk Tidskrift häftet 67, sid. 8 och 9. För tidrymden 1840—1850 äro för hvarje år bibehållna de officiella talen.

Till och med årtiondet 1841/50 är, såsom af Tab. 39 synes, totalförlusten för hvarje femårsperiod fördelad aritmetiskt *lika* på hvart och ett af de fem åren. Vi ha härvid följt den officiella statistikens metod; någon ledning för ett mindre summariskt förfaringssätt gifves icke.

För den efter 1850 följande tiden, som omfattar utvandringsperioden, ha vi accepterat de officiella folkmängdstalen för åren 1855, 1870, 1880, 1890, 1900 och 1908, men däremot jämkat något på talen för de mellanliggande åren. Tillvägagångssättet härvid har varit följande.

Den »ej redovisade förlust», som uppstår för tidrymden 1851/55, sedan vi accepterat de officiella folkmängdstalen för åren 1850 och 1855, har fördelats på de mellanliggande åren i proportion till den för hvart och ett af dem kända utvandringen.

För tidrymden 1856/60, ha vi för hvarje år antagit en »ej redovisad förlust» lika stor som hela den i hvarje fall uppgifna utvandringen; för dessa år äro emigrantlistorna synnerligen ofullständiga.

På detta sätt blifver 1860-års folkmängd något lägre än den officiellt uppgifna, hvilket är rimligt, emedan vid folkräkningen detta år kyrkoböckerna flerstädes (t. ex. i Göteborg) kompletterades genom upptagandet af åtskilliga förr uteglömda personer, medan däremot ännu *icke* någon afskrifning gjordes af obefintlige.

Sedan 1860 års folkmängd sålunda beräknats och för år 1870 accepterats den officiella siffran, blifver omfattningen bestämd för 1860-talet af den »ej redovisade» förlusten, och har denna fördelats på de olika åren i mån af den uppgifna utvandringen. Sannolikt blir dock på detta sätt den oredovisade förlusten för högt upptagen för ifrågavarande årtionde. Vid afförandet af de obefintlige år 1870 försvunno nämligen helt säkert en mängd personer, som egentligen bort afföras redan år 1860, ja delvis ännu tidigare. Förlustsiffrorna för åren 1861/70 äro därför, såsom sagdt, sannolikt något för höga. För en rättelse härutinnan föreligger ingen ledning.

Som både 1870 och 1880 årens officiella folkmängdssiffror accepterats, är den oredovisade förlusten för detta årtionde härmed gifven; på de särskilda åren har den fördelats i proportion till den kända utvandringen.

Under 1880-talet vann, såsom i det följande angifves, vår utvandringsstatistik en betydande förbättring, med afseende å fullständigheten, från och med år 1885. För åren 1881/84 ha vi då satt den oredovisade förlusten = 10 procent af den kända utvandringen (eller ungefär såsom förhållandet var under 1880-talet); hvad som sedan återstår af årtiondets oredovisade folkförlust — hvilket är ganska litet — har fördelats proportionellt till den uppgifna utvandringen under åren 1885/1890.

Ett proportionellt lika stort tillägg som för sistnämnda år har gjorts vid nettoförlustsiffrorna för åren 1891/1893. Återstoden af decenniets oredovisade förlust har fördelats på åren 1894/1900. Denna gång är anparten större för decenniets senare del, hvilket motiveras af att vid denna tid den okända utvandringen notoriskt ökades däraf, att en strängare praxis började göra sig gällande i fråga om utvandringstillstånd för de värnpliktige.

Efter år 1900 är afskrifningen af obefintlige fullt genomförd i vår befolkningsstatistik, också i Stockholms stad, som förut bildat undantag, och man skulle alltså vara berättigad att anse rikets folkmängd för de senaste åren vara i den officiella statistiken så noggrannt uppgifven som för närvarande är möjligt, — åtminstone i afvaktan på kontrollen vid 1910 års folkräkning. Vill man söka med största möjliga noggrannhet beräkna folkökningen *för hvarje år*, så finnes dock ännu en brist, nämligen att de »obefintlige» afskrifvas först två år efter deras försvinnande. Är utvandringen från det ena året till det andra mycket ojämn, så utöfvar detta förhållande en märkbart störande inverkan på folkökningsberäkningen. På året 1908 t. ex., med dess synnerligen ringa utvandring, faller sålunda en mycket betydlig ytterligare förlust, utgörande afförda personer, som i själfva verket utvandrat under föregående år med mycket större emigration. För att råda bot på detta missförhållande har i Tab. 39 af den sammanlagda »oredovisade» förlusten för åren 1901/08 (i allt 21,611 personer) förlagts på de särskilda åren ett belopp som är proportionellt till årets uppgifna utvandring.

I fråga om beräkningarna i Tab. 39 är nu ytterligare att tillägga endast att vi för krigsåren användt de beräkningar öfver dödsfallens antal, som vi flere gånger förr begagnat oss af, t. ex. uti arbetet »Bevölkerungsstatistik Schwedens 1750—1900», Stockholm 1907.

Vi upprepa beträffande folkmängdstalen i Tab. 39 att de framläggas utan anspråk men att de torde i viss mån eliminera åtskilliga oegentligheter, till hvilka man kommer genom fasthållande af de officiella talen.

Tab. 41—46. Talen för Europa och för Nordvästeuropa äro väsentligen hämtade ur senaste årgången af förf:s Aperçus statistiques internationaux. Talen för Europa i Tab. 41 äro dock i någon mån justerade, på grund af de nya beräkningar, som meddelas i Tab. 2 här ofvan.

Tab. 47. Talen äro, undantagandes för de senaste åren, hämtade ur förf:s ofvannämnda arbete Bevölkerungstatistik Schwedens 1750—1900.

Tab. 48—102.

De primära siffror, som innehållas i dessa tabeller, äro hämtade ur Sveriges officiella befolkningsstatistik. Oftare än man skulle vänta, hafva dock talen icke kunnat direkt återgifvas, utan först kräft en särskild sammanställning och sammanräkning. Orsaken härtill är att Statistiska Centralbyråns sedvanliga tioårssammandrag äro beträffande utvandringen och invandringen åtskilligt mindre utförda i detalj än som är händelsen i fråga om vigslar, födelser och dödsfall.

Om bristfälligheterna för äldre år med hänsyn till fördelningen efter familjeställning, se anm. sid. 161, och beträffande fördelningen efter bestämmelseorten (utom eller inom Europa) anm. sid. 164. Om fördelningen efter ålder (rätteligen: efter födelseår), se anm. sid. 204. Huru invandrarnes antal beräknats för åren 1871/74 omnämnes i anmärkningen sid. 157.

Tab. 90 och 91. Vid beräkningen af afgången genom utvandring och tillkomsten genom invandring hafva användts de relativa talen i Tab. 86 och 87. Se vidare sid. 58.

Tab. 92—102. Om de officiella talen rörande emigranternas och immigranternas yrkesfördelning se sid. 57 äfvensom anmärkningarna under Tab. 92—102. Tilläggas må att talen för de åtta äldre hufvudgrupperna icke för åren efter 1903 kunna uträknas ur det i de officiella berättelserna *i tryck* framlagda materialet, emedan gruppen inhyses- och backstugubjon där ingår

gemensamt med andra; åtskillnaden göres i de i Centralbyrån förvarade manuskripttabellerna, dock att äfven där backstugubjonen ingå under »lägenhetsinnehafvare».

Bland de yrkesgrupper, som särskilts redan före år 1903, förekommer för åren 1861/80 äfven rubriken »*Artister, byggmästare och ingeniörer*». Utrymmet har ej medgifvit denna rubriks upptagande i tabellerna (där de ingå under Industrien), hvarför här torde få återgifvas antalet utvandrade *yrkesutöfvare* inom gruppen i fråga:

Åren.	Antal.	År.	Antal.	År.	Antal.	År.	Antal.
1861/65	61	1869	56	1874	21	1879	36
		1870	52	1875	24	1880	92
1866	12	1871	56	1876	23		
1867	32	1872	25	1877	32	1861/80	630
1868	46	1873	26	1878	36		

Invandrarnes antal är kändt för de sex åren 1875/80 och utgjorde i ordning: 29, 29, 35, 31, 20 och 25 eller sammanlagdt 169, mot för dessa år 243 emigranter. Under åren 1903/07 utgjorde sammanlagda antalet utvandrade »verkmästare och ingeniörer» 579, och antalet invandrade 489 (Tab. 92 och 94). Skillnaden mellan ut- och invandring är öfver hufvud inom denna lilla betydelsefulla grupp oväntadt ringa.

Under 1850-talet upptogos särskildt äfven rubrikerna: Handtverkare; f. d. Militärer; Ståndspersoner. Dessa grupper hafva ej senare upptagits för sig, undantagandes från och med år 1903 f. d. militärer.

Den svenska utvandringsstatistiken.

Ett systematiskt försök att erhålla kännedom om utvandringens omfattning gjordes i den svenska befolkningsstatistiken först för femårsperioden 1851/55. Genom cirkulär den 29 februari 1856 till Konungens Befallningshafvande anhöll Tabellkommissionen att, enligt bifogadt formulär, upptagande år, namn, yrke, ålder, gift eller ogift stånd, hemvist i Sverige och utrikes bestämmelseort, för hvarje af de fem åren 1851 med 1855 måtte upprättas och till Kommissionen insändas förteckningar öfver de svenska undersåtar, som, enligt tillgängliga upplysningar, skäligen kunna antagas hafva såsom emigranter lemnat fäderneslandet.

Sådana förteckningar, bestående af utdrag ur *passjournalerna*, inkommo ock såväl för tidrymden 1851/55 som sedermera för åren 1856/60. Dessa förteckningar kunna icke tillerkännas vitsord i fråga om fullständighet, men de innehöllo om de upptagna emigranterna ungefär samma uppgifter som vanligen fordras af en utvandringsstatistik. Bearbetningen af dessa uppgifter lämnar emellertid mycket öfrigt att önska.

Genom Kungl. förordningen den 21 september 1860 upphäfdes de dittills gällande föreskrifterna om pass för resande, och härmed upphörde den för 1850-talet tillitade källan för kännedom om den svenska utvandringens omfattning.

Under några år låg nu utvandringsstatistiken helt och hållet nere. Då emigrationen emellertid snart började starkt stiga, hemställde Statistiska Cen-

tralbyrån om nya åtgärder för den afbrutna utredningens återupptagande, och den 3 november 1865 föreskref Kungl. Maj:t, att 1865 års summariska folkmängdsredogörelse för hvarje församling i riket (hvilka redogörelser såsom bekant afgifvas af *prästerskapet*) skulle åtföljas af en specifik förteckning till namn, yrke och ålder å de personer, som veterligen från riket utflyttat under hvartdera af de fem åren 1861/65, samt att äfven framgent hvarje års summariska redogörelse öfver folkmängdsförändringar under året skulle upptaga en dylik förteckning öfver de personer, om hvilkas utflyttning från riket prästerskapet under tiden erhållit kännedom.

Dessa sålunda föreskrifna förteckningar, bilagda årets »summariska folkmängdsredogörelser», utgöra än i dag den hufvudsakliga källan för vår officiella utvandringsstatistik. Från och med året 1875 inkomma — jämlikt af Kungl. Statistiska Centralbyrån gjordt tillägg till formuläret — förteckningar jämväl öfver till riket *invandrade* personer.

Tyvärr har bearbetningen i Statistiska Centralbyrån äfven af detta material i flere hänseenden varit otillfredsställande. I synnerhet var detta fallet med de första fem åren, eller perioden 1861/65. För att kunna äfven för dessa år utfylla tabellerna i det föregående har Emigrationsutredningen, delvis med biträde af Statistiska Centralbyrån, underkastat primärmaterialet en ny och kompletterande bearbetning. Härvid visade sig att de officiella tabellerna äfven innehålla ett stort antal felaktigheter, — delvis af ej obetydlig omfattning; då det emellertid endast skulle verka förvillande att ersätta de så länge häfdvunna slutsiffrorna med nya, ha de nu erhållna resultaten i hvarje fall jämkats till öfverensstämmelse med de gamla.

Formuläret för primäruppgifterna angående utvandringen har under de fyrtio åren efter 1865 icke undergått annan saklig förändring, än att från och med 1891 möjlighet beredts att särskilja änklingar och änkor från ogifte, hvilket dittills icke låtit sig göra. I fråga om bearbetningen i Statistiska Centralbyrån äro en del förbättringar genomförda från och med resp. åren 1891 och 1903, — vid senare tillfället beträffande yrkesfördelningen, hvarom se sid. 58 i det föregående.

Angående värdet af de uppgifter, som ligga till grund för den svenska utvandringsstatistiken, torde här få hänvisas till den officiella befolkningsstatistiken årg. 1890, första afdelningens bihang samt tredje afdelningen; vidare årg. 1900, likaledes tredje afdelningen, samt årg. 1903. Att här upprepa dessa, delvis rätt utförliga undersökningar, hvilka äro för en hvar lätt tillgängliga, har icke ansetts af behofvet påkalladt. Hufvudresultatet skulle kunna angifvas så, att dessa uppgifter äro beträffande hvarje särskild därstädes upptagen emigrant likaså korrekta som den förträffliga svenska befolkningsstatistiken i öfrigt; men att *fullständigheten* lämnar öfrigt att önska, dock i olika hög grad för olika perioder. För 1850-talet är ofullständigheten störst, och de uppgifna siffrorna torde nog här behöfva ökas med minst två tredjedelar, — för årtiondets senare del säkerligen mera. För 1860-talet synes tillägget icke behöfva blifva större än ungefär 20 procent, och sedan förminskas bristen så småningom, tills sannolikt blott omkring 10 procent behöfva tilläggas under förra delen af 1880-talet. Tidrymden 1885—1893 äro våra utvandringslistor så godt som fullständiga, sedan från och med förstnämnda år trädt i kraft den nu gällande utvandrareförordningen af den 4 juni 1884, jämlikt hvilken för utvandrarekontraktets påtecknande i vederbörande poliskammare erfordras utflyttningsbetyg från hemförsamlingens pastor. Att ofullständigheten igen blifvit större, ungefär efter 1893, beror därpå att utflyttningstillstånd numera *icke* beviljas värnpliktig, som ej fullgjort honom åliggande värnpliktsöfningar; härigenom har nämligen föranledts uppkomsten af en olaglig utflyttning, som

undandrager sig anteckning i kyrkoböckerna och alltså icke häller kommer till synes i vår emigrationsstatistik. — En föreställning i siffror om nu framställda förhållanden lämnar Tab. 40 (den »icke redovisade förlusten», jämförd med den redovisade utvandringen); jfr ock sid. 248 här ofvan.

Från och med år 1882 föreligger ännu en svensk utvandringsstatistik *vid sidan af* den för hvilken ofvan redogjorts. Denna tillkom genom Statsrådets och Chefens för Kungl. Civildepartementet skrifvelse den 19 maj 1882 till Kungl. Maj:ts Bef:de i Göteborg och Malmö äfvensom till Öfverståthållareembetet om insändande af uppgift för hvarje månad öfver antalet utvandrare öfver främmande världsdel, hvilka under månaden från hamn inom landet befordrats till utlandet. Dylika uppgifter hafva alltsedan meddelats, och sker offentliggörandet i Post- och Inrikes Tidningar, — till en början genom nämnda tidnings redaktion, numera genom Kungl. Statistiska Centralbyrån. Jfr vidare härom den officiella befolkningsstatistiken för år 1903 äfvensom Emigrationsutredningens (blifvande) underdåniga utlåtande.

I enlighet med Kungl. Statistiska Centralbyråns underdåniga förslag den 14 februari 1905 föreskrefs genom Kungl. brefvet den 27 juli 1906, att de tabeller af den årliga befolkningsstatistiken, hvilka afse in- och utvandringen, skola särskildt utgifvas, före utgången af nästföljande september månad, hvarförutom de intagas jämväl i den senare utkommande fullständiga årsberättelsen. Dylik särskild berättelse om invandringen och utvandringen utgafs första gången för året 1904, och utkomma sådana numera årligen i början af sommaren näst efter det år som afses. I afseende å utvandringsstatistikens snabba publicerande har Sverige härmed kommit i främsta rummet bland emigrationsländerna, liksom denna statistiks detaljrikedom alltid hos oss, sedan den större utvandringens begynnelse, stått oupphunnen.

Rättelser.

Sid. 4. Bland de länder, som mottogo ett större antal europeiska utvandrare under 1800-talets första årtionden, bör nämnas också Canada.

Sid. 5. Här och å andra ställen redogöres för den ogynnsamma ekonomiska ställningen i Europa under »1840-talet». Närmare angifvet omfattade den ogynnsamma perioden senare delen af 1840-talet och de första åren af 1850-talet.

BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY
3 1197 22401 9015